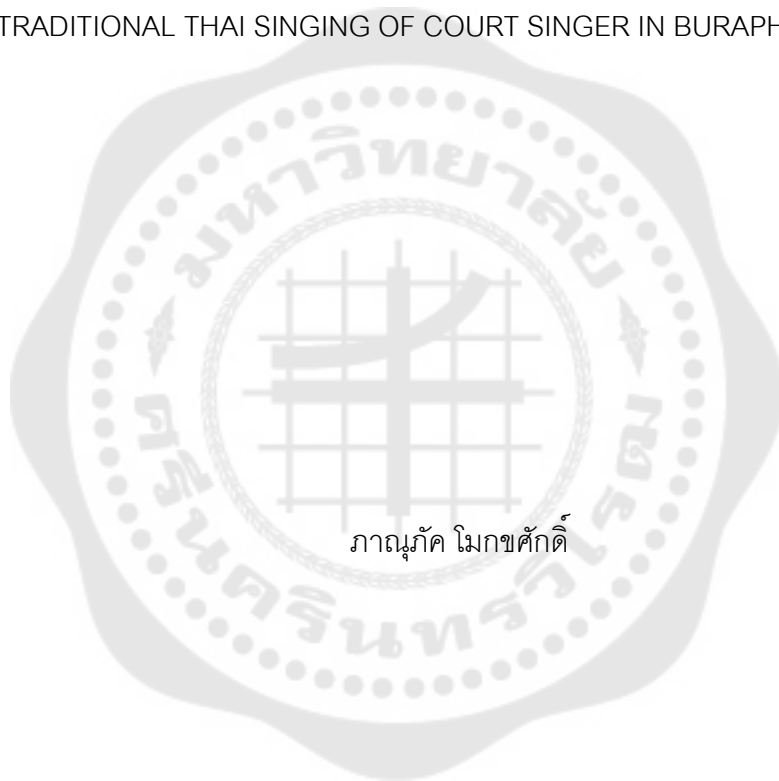

การขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์

TRADITIONAL THAI SINGING OF COURT SINGER IN BURAPHA PHIROM

ภาณุภาค โมกษศักดิ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2565

การขับร้องเพลงไทยของนักร้องวงบูรพาภิรมย์

ปริญญาบัตรนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชามานุษยดุริยางควิทยา
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปีการศึกษา 2565

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

TRADITIONAL THAI SINGING OF COURT SINGER IN BURAPHA PHIROM

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of DOCTOR OF ARTS
(Ethnomusicology)

Faculty of Fine Arts, Srinakharinwirot University

2022

Copyright of Srinakharinwirot University

ปริญญาานิพนธ์
เรื่อง
การขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์
ของ
ภาณุภาค โมกขศักดิ์

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยามหาวิทยาลัย
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบปากเปล่าปริญญาานิพนธ์

..... ที่ปรึกษาหลัก ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิระ พันธุ์เสื่อ) (ศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี)

..... ที่ปรึกษาร่วม กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ จำนงค์สาร) (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เทพิกา รอดสการ)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เมธี พันธุ์วาท)

ชื่อเรื่อง	การขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์
ผู้วิจัย	ภาณุภาค โมกขศักดิ์
ปริญญา	ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต
ปีการศึกษา	2565
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีระ พันธุ์เสือ
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุรศักดิ์ จำนงค์สาร

ปฏิญานิพนธ์ฉบับนี้ได้ทำการศึกษาเรื่องการขับร้องของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ ผลการศึกษาพบว่า มีนักร้องจำนวน 10 คน ได้แก่ หลวงกล่อมโกศลศัพท์ (จอห์น สุนทรเทศ), นางเจ็จจรรย์นาฎย์, นางเจ็ยจรรย์นาฎย์, พระพรหมปริษา (กลิ่น จันทร์เรือง), ขุนลิขิตสุนทรการ (หยิน มฤคะเวศ), หลวงเสียงเสนาะกรรณ (พัน มุกตวาทย์), คุณหญิงรามบัณฑิตสิทธิเศรณี (เยี่ยม สุวงศ์), นางทองดี ศุภะมาลัย, นางมหาเทพกษัตริสมุห (บรรเลง สาคริก) และนางจิมลิ้ม กุลตันท์ (ธนาคม) นักร้องวังบูรพาภิรมย์มีกลวิธีการขับร้องอย่างโบราณนิยม คือ การเอื้อนตรงตามทำนองดนตรี การขับร้องด้วยทำนองที่ ประดิษฐ์เสียงเหมือนเสียงปี่ใน นิยมการครั่นเสียง การกลิ้งลูกคอ การลักจังหวะ การร่อนลูกคอ ไม่นิยมร้องย่อหรือยืดทำนองให้ซ้ำ เน้นชั้นเชิง เน้นลีลาที่โดดเด่นมากกว่าเน้นอารมณ์ในคำร้อง นิยมผู้ที่มีเสียงสูงแหลม ช่วงเสียงกว้าง ดังกังวานใส พลังเสียงที่เทียบเท่ากับเสียงดนตรี การขับร้องของนักร้องวังบูรพาภิรมย์มีความแตกต่างและหลากหลายในรูปแบบของความเป็นพหุลักษณะที่ทางขับร้องแสดงศักยภาพเสียงเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน นักร้องได้รับอิสระในการเลือกใช้นิยามการขับร้องตามที่ตนเองชื่นชอบโดยได้รับการยอมรับจากนักดนตรี ผู้อุปถัมภ์วง และผู้ควบคุมวง โดยมีเป้าหมายร่วมกัน คือ การประชันวงปี่พาทย์ ต่อมาแนวทางการขับร้องของวังบูรพาภิรมย์ที่ถ่ายทอดสู่ส่วนราชการและสถาบันการศึกษาทางดนตรี หลังจากมีการรับนักร้องนักดนตรีจากวังบูรพาภิรมย์เข้าไปในสังกัด ทำให้เป็นที่นิยมแพร่หลายโดยทั่วไปและนิยมเรียกกันว่าเป็นการขับร้อง “ทางฝั่งพระนคร”

คำสำคัญ : การขับร้องเพลงไทย, นักร้องวังบูรพาภิรมย์, วังบูรพาภิรมย์

Title	TRADITIONAL THAI SINGING OF COURT SINGER IN BURAPHA PHIROM
Author	PANUPAK MOKHASAK
Degree	DOCTOR OF ARTS
Academic Year	2022
Thesis Advisor	Assistant Professor Dr. Veera Phansue
Co Advisor	Assistant Professor Dr. Surasak Jamnongsarn

This research examines the traditional Thai singing of the Burapha Phirom Palace singer. According to the results of the study, the palace vocalists included ten individuals. The singer of Burapha Phirom Palace uses an ancient popular singing technique, which is to achieve harmony with the melody by singing with frequency and creating a sound similar to a Pi Nai (traditional Thai Oboe), the popularity of tremolo rolling, syncopation rhythm, tremolo gliding, not using ritardando, emphasizing tactics and a trilling style as opposed to the emotions in the lyrics, the popularity of singers with high-pitched voices, the sound range is wide, loud, resonant, clear, powerful, and comparable to a music ensemble. The singing styles of the Burapha Phirom Palace performers are distinct and diverse in the sense of pluralism, revealing the unique potential of the sound. Singers are free to choose how they would like to sing with the approval of musicians, band patrons, and conductor, all of whom share a common goal: to compete in the Pi Phat band. Later, Burapha Phirom Palace's singing patterns were transmitted to government agencies and music educational institutions after Burapha Phirom Palace's singers and musicians were accepted into the affiliation, making it widely popular and commonly referred to as singing "Phra Nakhon Style."

Keyword : Thai vocal singing, Buraphaphirom Palace singers, Buraphaphirom Palace

กิตติกรรมประกาศ

ดุष्ฎินิพนธ์เรื่องการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ ผู้ทำมีปณิธานเพื่อเป็นการเชิดชูบูชาครูอาจารย์ทางการขับร้องเพลงไทยของข้าพเจ้า ที่สืบสายทางเพลงจากสำนักหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) และสืบสายทางร้องจากนักดนตรีนักร้องวังบูรพาภิรมย์ ได้แก่ครูองุ่น บัวเอี่ยม, ครูประชิด ข้าประเสริฐ, ครูศิริกุล วรรณุต (นักดนตรี), ครูศิริ วิชเวช (ศิลปินแห่งชาติ), ครูสุนทร พลอยงาม, ครูมณฑนา อยู่ยั้งยืน, ครูเลี่ยมลักษณะ สังข์ชัย, ครูพัฒน์ พร้อมสมบัติ, ครูยมโดยเพ็งพงศา, ครูชนะ ชำนิราชกิจ, รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา อินทร สุนานนท์ และดร.อังสนา นาคสวัสดิ์

เชิดบูชาครูดนตรีครูขับร้องแต่ดั้งเดิมที่สั่งสอนข้าพเจ้า ครูผู้สร้างแรงบันดาลใจให้ข้าพเจ้าได้ศึกษาจนถึงระดับดุष्ฎินิพนธ์นี้ได้แก่ ครูกุมารี ทับทิมหล้า, ครูรอง แข็งแก้ว, ครูชูเกียรติ ลีที, ครูเฉลย เปรมฤทัย, ครูไฉน คำเกลี้ยง, ครูจอม(จิว) พลอยงาม, หลงพยุร รุ่งรัศมี, ผู้ช่วยศาสตราจารย์กมล บุญเขต, ครูสังัด ภูเขาทอง, ผู้ช่วยศาสตราจารย์วัชรภรณ์ อาจหาญ, อาจารย์จักรพันธ์ุ ไปษยกฤต (ศิลปินแห่งชาติ), อาจารย์วัลภิศ สดประเสริฐ, ครูดวงเนตร ดุริยพันธ์ุ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุรพล จันทราปัติย์, ครูสุบิน จันท์แก้ว, ครูอุทัย แก้วละเอียด (ศิลปินแห่งชาติ), ครูเทิม สมานมิตร, ครูประมวล อรรถชีพ, ครูเสนาะ หลวงสุนทร (ศิลปินแห่งชาติ), ครูฉลาก โพธิ์สามต้น, รองศาสตราจารย์ ณรงค์ เขียนทองกุล, ดร.จักรพงษ์ กลิ่นแก้ว, ครูวิเชียร จันทรเกษม, ครูสิงหล สังข์ชัย, ดร.สมาน น้อยนิตย์, ศาสตราจารย์ ดร.มานพ วิสุทธิแพทย์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์พจี บำรุงสุข, ครูทั้งหลายที่ได้เรียนรู้สรรพวิชา

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ พันธุ์เสือ ที่รับภาระอันยิ่งใหญ่เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาดุष्ฎินิพนธ์ต่อจากที่อาจารย์ปรึกษาท่านเดิมที่เกษียณอายุราชการไป กราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ จำนงค์สาร ที่ให้คำปรึกษาแนะนำพาไปลงพื้นที่สัมภาษณ์ข้อมูลต่างๆ จนกระทั่งชัดเจนและอยู่เบื้องหลังให้กำลังใจการทำดุष्ฎินิพนธ์เล่มนี้จนแล้วเสร็จ ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.รุจี ศรีสมบัติ ที่ปรึกษาเดิมที่ให้คำปรึกษาแต่เริ่มต้น ขอขอบพระคุณกรรมการสอบทุกท่านที่ให้คำแนะนำปรับแก้ข้อมูลดุष्ฎินิพนธ์เล่มนี้จนเรียบร้อยสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณผู้ที่ให้ข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับดุष्ฎินิพนธ์เรื่องการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการขับร้อง ผู้เชี่ยวชาญทางด้านประวัติศาสตร์ดนตรีไทย และผู้ที่ช่วยเหลือข้อมูลทุกส่วนในดุष्ฎินิพนธ์ ดังรายนามต่อไปนี้

อาจารย์ศิริ วิชเวช ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง (คีตศิลป์) ผู้เชี่ยวชาญทางด้านขับ

ร้องเพลงไทย ศิษย์อาจารย์จันทนา พิจิตรคูการ สำนักดนตรีหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

ครูศิริกุล วรบุตร (นักดนตรี) ข้าราชการบำนาญ ครูผู้สอนขับร้องและนาฏศิลป์ไทย โรงเรียน
สาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาและศิษย์ขับร้องของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์พูนพิศ อมาตยกุล อัครมดนตรีวิทยา มูลนิธิราชสุดา
ผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์ดนตรีไทยและการขับร้องเพลงไทย

อาจารย์มาลินี สาคริก ประธานมูลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) และทายาท
นางมหาเทพกษัตริสมุห (บรรเลง สาคริก) นักร้องวังบูรพาภิรมย์

อาจารย์สมชาย ทับพร คีตศิลป์อาวุโสสำนักการสังคีต กรมศิลปากร ผู้เชี่ยวชาญทางด้าน
ขับร้องเพลงไทย ศิษย์ครูศรีนาฏ เสริมศิริ สำนักดนตรีหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

อาจารย์พัฒน์ พร้อมสมบัติ นักวิชาการอาวุโสและผู้เชี่ยวชาญทางด้านขับร้องเพลงไทย
จากสำนักการสังคีต กรมศิลปากร ศิษย์ครูจิมลิ้ม กุลตันท์ (ธนาคม) นักร้องวังบูรพาภิรมย์

รองศาสตราจารย์ยมโดย เพ็งพงศา ข้าราชการบำนาญ อาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะ
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี และนักร้องเพลงไทยชนะเลิศการ
ประกวดรางวัลฮ่องทองคำครั้งที่ 1 พ.ศ.2523

ครูชนะ ชำนิราชกิจ ข้าราชการบำนาญ กองการสังคีต สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการ
ท่องเที่ยวกรุงเทพมหานคร นักดนตรีและนักร้องแนวทาบโบราณ บุตรนายกริบ ชำนิราชกิจ คณะนาฏ
เอกประจำวังพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์

เรือโทหญิงเยี่ยมลักษณ์ สังข์จ้อย ผู้เชี่ยวชาญทางด้านขับร้องเพลงไทย ข้าราชการบำนาญ
กองดุริยางค์ ศิษย์ครูอรุณ พาทย์กุล, ครูแสวง วิเศษสุด, ครูประชิด ขำประเสริฐ, ครูสมาน แก้ว
ละเอียดสำนักดนตรีหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ถาวร สีขโกศล ผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์ดนตรีไทยและการขับร้อง
เพลงไทยอย่างลึกซึ้ง ศิษย์นางมหาเทพกษัตริสมุห (บรรเลง สาคริก) นักร้องวังบูรพาภิรมย์

อาจารย์พิทักษ์ จรรย์นาฎย์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิบัติดนตรีไทย หัวหน้าวงปี่พาทย์คณะ
ครูไพฑูรย์ จรรย์นาฎย์ อยุธา ทายาทสายสกุลจรรย์นาฎย์ นักดนตรีวังบูรพาภิรมย์

ดร.อังสนา นาคสวัสดิ์ ข้าราชการบำนาญ โรงเรียนสตรีรัตนบุรี นักร้องเพลงไทย บุตรสาว
ของศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ ผู้สืบทอดทางร้องสำนักหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลป
บรรเลง)

อาจารย์อัษฎาภรณ์ สาคริก เลขาธิการมูลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) และ
ทายาทสายสกุลสาคริก ผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์ดนตรีไทยวังบูรพาภิรมย์

ขอขอบพระคุณนายบำรุง โมกขศักดิ์ และนางลำดวน โมกขศักดิ์ บิดามารดาผู้การศึกษา
น้อยของข้าพเจ้า ที่ให้การสนับสนุนส่งเสริมทั้งกำลังเงินและกำลังใจอย่างเต็มที่เพื่อให้ลูกได้เรียนสูง
ที่สุด ปรวิญญาในครั้งนี้มอบไว้เพื่อสตุดีแต่บิดามารดาของข้าพเจ้า ถือเป็นปรวิญญาลูกแม่ค้าที่
ภาคภูมิใจสูงสุด ขอขอบคุณพี่น้องและหลาน ๆ ครอบครัวโมกขศักดิ์ ที่คอยให้กำลังใจจนฝ่าฟันอุปสรรค
ได้สำเร็จในปีสุดท้ายของการศึกษารวม 5 ปีเต็ม

ขอขอบคุณท่านคณบดีคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร. ธงรบ รื่นบันเทิง ที่ให้ทุนสนับสนุนในการศึกษาและถามไถ่ให้กำลังใจเสมอ ขอขอบพระคุณท่าน
หัวหน้าภาควิชาดนตรี คณาจารย์ บุคลากร เจ้าหน้าที่ เพื่อนร่วมงานทุกท่าน ที่ส่งกำลังใจ คอยดูแลกัน
มาตลอด

ขอบคุณเพื่อนพี่น้อง ดุษฎีบัณฑิตมานุษยดุริยางควิทยา รุ่น 1 - 3 ที่คอยถามไถ่ให้กำลังใจ
กันโดยเฉพาะ ดร.จักรพงษ์ กลิ่นแก้ว, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลลักษณ์ นวมสำลี, อาจารย์อร
อนงค์ อิงชานี, อาจารย์ไสวภา สงขาว, รองศาสตราจารย์พิภพ สอนโย รักใคร่ให้กำลังใจกันเสมอ

ขอบคุณผู้ที่เป็นกำลังช่วยเหลืออยู่เบื้องหลังอย่างมหาศาล ในการจัดรูปเล่ม พิสูจน์อักษร
ตรวจสอบข้อมูล คือ อาจารย์ ดร.ฉัตรติยา เกียรตินาวิ, อาจารย์นาฐคุณ ถาวรปิยกุล (ลูกชายดีที่ช่วย
รับภาระแทนแทบทุกอย่างช่วงที่ทำดุชฎีนิพนธ์), คุณกษมาภรณ์ บุญศรี (น้องแดง)

ขอบคุณน้องรุ่งลิขิต ไทรมินนวล และครอบครัว ที่ช่วยหาข้อมูลแผ่นเสียงโบราณนักร้องวง
บูรพาภิรมย์ แนะนำการใช้เครื่องเล่นแผ่นเสียง และจัดหาแผ่นเสียงมาให้ เป็นสมบัติส่วนตัว ตลอดจน
ครอบครัวของน้องรุ่งลิขิตที่ดูแลต้อนรับเลี้ยงดูเป็นอย่างดีทุกครั้งที่ไปบ้าน

ขอบคุณฐานันดร เทียนทองดี, นัฐชา โพธิ์ศรี ที่รวมลงพื้นที่เก็บข้อมูล สัมภาษณ์
ผู้เชี่ยวชาญ เสาะหาข้อมูลต่าง ๆ ตามหาแผ่นเสียง ตามหาภาพบุคคลสำคัญ เป็นเวลายาวนานรวม
5 ปี

สุดท้ายขอบคุณตัวเองที่อดทนเรียนจนจบได้ แม้จะถอดใจไปหลายครั้งแล้วก็ตาม เนื่อง
ด้วยปัญหาและอุปสรรคนานาประการ การศึกษาระดับสูงสุดแต่คงไม่ใช่สุดท้ายในการศึกษา การ
เรียนในครั้งนี้มีค่านำพาชีวิต ได้รู้ ได้เห็น ได้ทำ ได้เปิดปัญญา ได้พบกัลยาณมิตร ได้เครือข่าย
วิชาการ และได้วิญญาณแห่งมานุษยดุริยางควิทยา

ภาณุภาค โมกขศักดิ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ณ
สารบัญตาราง.....	ท
สารบัญรูปภาพ	ฒ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง	1
จุดมุ่งหมายของการวิจัย	6
ขอบเขตของการวิจัย	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	7
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	8
กรอบแนวคิดการวิจัย	9
บทที่ 2 เอกสาร ตำราวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	31
1. เอกสาร และตำราวิชาการที่เกี่ยวข้อง	31
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	43
3. แนวคิดและทฤษฎี.....	45
3.1 แนวคิดดุริยางคศิลป์.....	45
3.2 ทฤษฎีดุริยางคศาสตร์ไทย.....	46
3.2.1 องค์ประกอบของดนตรีไทย.....	46

3.2.2 การแบ่งประเภทเพลงไทย.....	47
3.3 ทฤษฎีปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology)	51
3.4 แนวคิดทฤษฎีพหุวัฒนธรรม.....	52
3.5 แนวคิดทฤษฎีพหุลักษณะทางสังคมวัฒนธรรม.....	53
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	55
1. ขั้นศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล	55
1.1 การศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	55
1.2 การศึกษาภาคสนามเรื่องการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวงบูรพาภิรมย์.....	56
2. เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย.....	59
2.1 เครื่องมือแบบสัมภาษณ์ (Interview)	59
2.2 เครื่องมือแบบสำรวจ	59
2.3 อุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย	59
3. ขั้นศึกษาเรียบเรียงและจัดกระทำข้อมูล	60
3.1 เรียบเรียงข้อมูลจากตำรา เอกสารทางวิชาการ และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวงบูรพาภิรมย์.....	60
3.2 การเรียบเรียงข้อมูลและถอดข้อมูลเสียงบันทึกการสัมภาษณ์บุคคลข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวงบูรพาภิรมย์.....	60
3.3 การถอดข้อมูลเสียงจากแผ่นเสียงเก่า แถบบันทึกเสียง ไฟล์ดิจิทัล ของนักร้องเพลงไทยวงบูรพาภิรมย์.....	60
3.4 การจัดหมวดหมู่ข้อมูลภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เสียง.....	60
3.5 การตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของข้อมูล	61
3.6 นำข้อมูลไปวิเคราะห์	61
4. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล	61
4.1 ประวัติความเป็นมาของวงดนตรีไทยและนักร้องเพลงไทยวงบูรพาภิรมย์	61

4.2 การขับร้องเพลงไทยของนักร้องวงบูรพาภิรมย์.....	61
4.3 พหุลักษณะและอิทธิพลของนักร้องวงบูรพาภิรมย์ที่มีต่อพัฒนาการของการขับร้องเพลง ไทย.....	62
5. ชั้นสรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	63
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	31
4.1 ประวัติความเป็นมาของวงดนตรีไทยและนักร้องเพลงไทยวงบูรพาภิรมย์.....	31
4.1.1 ประวัติความเป็นมาของวงบูรพาภิรมย์.....	31
4.1.1.1 ความสำคัญของวงบูรพาภิรมย์.....	40
4.1.1.2 บุคคลสำคัญของวงบูรพาภิรมย์	46
4.1.2 ประวัติวงดนตรีไทยและนักร้องเพลงไทย วงบูรพาภิรมย์.....	59
4.1.2.1 วงเครื่องสายวงบูรพาภิรมย์	61
4.1.2.2 วงปี่พาทย์วงบูรพาภิรมย์	61
4.1.2.3 วงมโหรีวงบูรพาภิรมย์.....	85
4.1.2.4 วงอังกะลุงวงบูรพาภิรมย์.....	86
4.1.3 บทบาทหน้าที่ของวงดนตรีไทยและนักร้องเพลงไทย วงบูรพาภิรมย์	87
4.1.4 ครูดนตรีและครูขับร้องเพลงไทยวงบูรพาภิรมย์.....	93
4.1.5 นักดนตรีไทยวงบูรพาภิรมย์.....	111
4.1.6 นักร้องเพลงไทยที่ร่วมขับร้องกับวงดนตรีไทยวงบูรพาภิรมย์	131
4.2. การขับร้องเพลงไทยของนักร้องวงบูรพาภิรมย์.....	167
4.2.1 บทเพลงที่ขับร้องโดยนักร้องวงบูรพาภิรมย์.....	167
4.2.2 เทคนิคการขับร้องของนักร้องวงบูรพาภิรมย์.....	303
4.2.2.1. เทคนิคการขับร้องของหลวงกล่อมโกศลศัพท์ (จอณ สุนทรเทศ) ช่วงอายุ 2405 - 2485	308

4.2.2.2 เทคนิคการขับร้องของขุนลลิตสุนทรการ (หยิน มฤคเวศ) ช่วงอายุ พ.ศ. 2425 - 2480	312
4.2.2.3 เทคนิคการขับร้องของหลวงเสียงเสนาะกรรณ (พัน มุกตวาทย์) (ไม่ทราบปีที่ เกิดและปีที่ถึงแก่กรรม)	316
4.2.2.4 เทคนิคการขับร้องของคุณหญิงรามบัณฑิตสิทธิเศรณี (เยี่ยม สุวงศ์) (2438 – 2493)	320
4.2.2.5. เทคนิคการขับร้องของนางทองดี ศุภะมาลัย (2444 - 2535)	325
4.2.2.6 เทคนิคการขับร้องของนางมหาเทพกษัตรสมุห (บวรเลง สาคริก) (2451 - 2545)	329
4.2.2.7 เทคนิคการขับร้องของนางจิมลิ้ม กุลตันท์ (ธนาคม) (2454 - ไม่ทราบปีที่ถึง แก่กรรม)	334
4.3 พหุลักษณะและอิทธิพลของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ที่มีต่อพัฒนาการของการขับร้องเพลงไทย	341
4.3.1 พหุลักษณะของนักร้องเพลงไทยวังบูรพาภิรมย์	342
4.3.2 อุดมการณ์ด้านการขับร้องของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ ที่แสดงนำเสนอผ่านการประชัน วงและเพื่อการฟัง.....	349
4.3.3 การบูรณาการของการขับร้องเพลงไทยวังบูรพาภิรมย์	352
4.3.4 การเปิดพื้นที่ทางสังคมดนตรีไทยของแนวทางการขับร้องเพลงไทย วังบูรพาภิรมย์	361
บทที่ 5 สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ	375
สรุปผลการวิจัย.....	375
1. ประวัติความเป็นมาของวงดนตรีไทยและนักร้องเพลงไทยวังบูรพาภิรมย์	375
1.1 ประวัติความเป็นมาของวังบูรพาภิรมย์	375
1.2 ประวัติวงดนตรีไทยและนักร้องเพลงไทยวังบูรพาภิรมย์.....	376
1.3 บทบาทหน้าที่ของวงดนตรีไทยและนักร้องเพลงไทยวังบูรพาภิรมย์	376

วังบูรพาภิรมย์เป็นสโมสรในการทำกิจกรรมของพระราชวงศ์	376
1.4 ครูดนตรีและครูขับร้องเพลงไทยวังบูรพาภิรมย์	378
1.5 นักดนตรีไทยวังบูรพาภิรมย์	378
1.6 นักร้องเพลงไทยที่ร่วมขับร้องกับวงดนตรีไทยวังบูรพาภิรมย์	380
2. การขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์	381
2.1 บทเพลงที่ขับร้องโดยนักร้องวังบูรพาภิรมย์	381
2.2 เทคนิคการขับร้องของนักร้องวังบูรพาภิรมย์	382
3. พหุลักษณะและอิทธิพลของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ที่มีต่อพัฒนาการของการขับร้องเพลง ไทย	384
3.1 พหุลักษณะของนักร้องเพลงไทยวังบูรพาภิรมย์	384
3.2 อัตลักษณ์ด้านการขับร้องของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ ที่แสดงนำเสนอผ่านการ ประชันวงและเพื่อการฟัง	386
3.3 การบูรณาการของการขับร้องเพลงไทยวังบูรพาภิรมย์	387
3.4 การเปิดพื้นที่ทางสังคมดนตรีไทยของแนวทางการขับร้องเพลงไทย วังบูรพา ภิรมย์	389
อภิปรายผล	391
ข้อเสนอแนะ	400
บรรณานุกรม	401
ประวัติผู้เขียน	405

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1 ข้อมูลเสียงขับร้องของหลวงกล่อมโกศลศัพท์ (จอห์น สุนทรเทศ).....	169
ตาราง 2 ข้อมูลเพลงทางร้องของนางเจียน จรรย์นาฎย์ ที่ถ่ายทอดให้แก่ลูกศิษย์ จากการสำรวจไม่พบข้อมูลเสียงขับร้องของนางเจียน จรรย์นาฎย์ รวบรวมข้อมูลได้ 9 เพลง ดังนี้.....	188
ตาราง 3 ข้อมูลเพลงเขมรเลียนพระนคร ทางร้องสำคัญของพระพรหมปรีชา (กลิ่น จันทร์เรือง)	207
ตาราง 4 ข้อมูลเสียงขับร้องของขุนลิขิตสุนทรการ (หยิน มฤคะเวศ) ที่บันทึกไว้เป็นแผ่นเสียงต่าง ๆ	210
ตาราง 5 ข้อมูลเสียงขับร้องของหลวงเสียงเสนาะकरण (พัน มุกตวาทย์) บันทึกแผ่นเสียงต่าง ๆ	223
ตาราง 6 ข้อมูลเสียงขับร้องของคุณหญิงรามบัณฑิตสิทธิเศรณี (เยี่ยม สุวงศ์) บันทึกไว้เป็น	241
ตาราง 7 ข้อมูลเสียงขับร้องของนางทองดี ศุภะมาลัย ที่บันทึกไว้เป็นแผ่นเสียงต่าง ๆ	265
ตาราง 8 ข้อมูลเสียงขับร้องของนางมหาเทพกษัตริสมุห (บรรเลง สาคริก) บันทึกไว้สามารถรวบรวมได้ 7 เพลง ดังนี้.....	279
ตาราง 9 จากการเก็บสำรวจข้อมูลเสียงขับร้องของนางจิมลิ้ม กุลตันท์ (ธนาคม) บันทึกไว้.....	291
ตาราง 10 ตารางสรุปเทคนิคการขับร้องที่สำคัญของนักร้องเคยร่วมกับวงดนตรีวังบูรพาภิรมย์.	339
ตาราง 11 รายชื่อเพลงจากวังบูรพาภิรมย์ที่แต่งในช่วง พ.ศ. 2432 - พ.ศ. 2471.....	369
ตาราง 12 สรุปการวิเคราะห์เทคนิคการขับร้องของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ทั้ง 7 คน	383
ตาราง 13 แสดงกลุ่มลักษณะการขับร้องของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ที่มีลีลาใกล้เคียงกัน แบ่งเป็น 3 ช่วง และสรุปลักษณะการขับร้องของนักร้องวังบูรพาภิรมย์.....	384

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพประกอบ 1 ด้านหน้าวังบูรพาภิรมย์.....	32
ภาพประกอบ 2 ตำหนักที่ประทับวังบูรพาภิรมย์	33
ภาพประกอบ 3 สิ่งโตของวังบูรพาภิรมย์ ปัจจุบันอยู่หน้าตึกกองบัญชาการกองทัพบก	34
ภาพประกอบ 4 ภาพถ่ายทางอากาศพื้นที่วังบูรพาภิรมย์ในอดีต	35
ภาพประกอบ 5 ประตูทางเข้าวังบูรพาภิรมย์	36
ภาพประกอบ 6 โรงเรียนสตรีราษฎรทัต บนที่ดินวังบูรพาภิรมย์เดิม	36
ภาพประกอบ 7 อาจารย์เยื้อน ภาณุทัต เจ้าของโรงเรียนสตรีราษฎรทัต	37
ภาพประกอบ 8 นายไอลส โกลิน ผู้ประมุขวังบูรพาภิรมย์จากทายาท	38
ภาพประกอบ 9 ย่านวังบูรพาในปัจจุบัน.....	38
ภาพประกอบ 10 โรงหนังควีน พลาซ่า พื้นที่ของวังบูรพาภิรมย์เดิม	39
ภาพประกอบ 11 ภาพวังบูรพาภิรมย์ ด้านหน้าติดถนนมหาไชย	40
ภาพประกอบ 12 ด้านหลังวังบูรพาภิรมย์.....	41
ภาพประกอบ 13 สะพานราษฎรพันธุ์ ช้ามคลองโง่ง่าง สภาพในปัจจุบัน	45
ภาพประกอบ 14 พื้นที่บริเวณคลองโง่ง่างในปัจจุบัน	45
ภาพประกอบ 15 สมเด็จพระราชาธิบดีจลา บรมพงศาภิมุข เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุ พันธุ์วงศ์วรเดช (สมเด็จพระวังบูรพาฯ)	46
ภาพประกอบ 16 หม่อมแม่ัน ภาณุพันธุ์ ณ อโยธยา	47
ภาพประกอบ 17 ตึกแม่นนถมิตร โรงเรียนเทพเทวีศรีรินทร์.....	49
ภาพประกอบ 18 พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาภากรเกียรติวงศ์ กรมหลวงชุมพรเขตอุดม ศักดิ์ กับหม่อมเจ้าหญิงทิพย์สัมพันธ์ ภาณุพันธุ์	50
ภาพประกอบ 19 พระเมรุสมเด็จพระราชาธิบดีจลา บรมพงศาภิมุข เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์	58

ภาพประกอบ 20 สมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช	60
ภาพประกอบ 21 พระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) ครูดนตรีวังบูรพาภิรมย์	62
ภาพประกอบ 22 นายเพชร จรรย์นาฎย์ นักระนาดเอกประจำวังบูรพาภิรมย์.....	64
ภาพประกอบ 23 นายศร นักระนาดเอก ชาวบางช้าง สมุทรสงคราม	65
ภาพประกอบ 24 พระยาเสนาะดุริยางค์ (แช่ม สุนทรวาทีน)	66
ภาพประกอบ 25 ปี่ชวาจากประธานจากสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลก	68
ภาพประกอบ 26 สมเด็จพระมหาลวงลพบุรีราเมศวร์และพระเจ้าวรวงศ์เธอ.....	69
ภาพประกอบ 27 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6.....	71
ภาพประกอบ 28 ประธานนามสกุลจากสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ.....	72
ภาพประกอบ 29 สมเด็จพระเจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต	75
ภาพประกอบ 30 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7	78
ภาพประกอบ 31 สมเด็จพระบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์	79
ภาพประกอบ 32 วังบางค้อแหลม.....	82
ภาพประกอบ 33 แผ่นเสียงเศรณี ชุดแรกเพลงดาวทอง.....	83
ภาพประกอบ 34 แผ่นเสียงเศรณี ปี่พาทย์หลวงประดิษฐไพเราะ.....	83
ภาพประกอบ 35 งานพระศพสมเด็จพระราชาธิบดีจุลา บรมพงศาภิมุข เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ ...	85
ภาพประกอบ 36 อังกะลุง ของมูลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)	87
ภาพประกอบ 37 ครูสังวาลย์ กุลวัลย์.....	94
ภาพประกอบ 38 พระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์)	96
ภาพประกอบ 39 หลวงกล่อมโกศลศัพท์ (จอน สุนทรเทศ).....	98
ภาพประกอบ 40 หลวงหลวงกัลยาณมิตตาวาส (ทับ พาทย์โกศล)	99
ภาพประกอบ 41 ได้ประธานนามสกุลจรรย์นาฎย์	101

ภาพประกอบ 42 ครูเพชร จรรย์นาฎย์.....	102
ภาพประกอบ 43 หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)	103
ภาพประกอบ 44 ใบประทวนนามสกุล “ศิลปบรรเลง”	105
ภาพประกอบ 45 ราชกิจจานุเบกษา พระราชทานบรรดาศักดิ์หลวงประดิษฐไพเราะ	106
ภาพประกอบ 46 หลวงประดิษฐไพเราะฯ ปลัดกรมเป็พาทย์และโขนหลวง ร.7.....	107
ภาพประกอบ 47 นายสังัด ยมะคุปต์	116
ภาพประกอบ 48 เรืออากาศเอกโองการ กลับขึ้น	118
ภาพประกอบ 49 นายเผ็ด นักระนาด.....	121
ภาพประกอบ 50 นายละม่อม (สุวัฒน์) พุ่มเสนาะ	123
ภาพประกอบ 51 นายไพฑูรย์ จรรย์นาฎย์.....	125
ภาพประกอบ 52 ครูรวม พรหมบุรี.....	127
ภาพประกอบ 53 ครูพิมพ์ นักระนาด.....	128
ภาพประกอบ 54 นายศุข นักดนตรี.....	130
ภาพประกอบ 55 นางเจ็อ จรรย์นาฎย์.....	134
ภาพประกอบ 56 นางประกอบ จรรย์นาฎย์ (ผู้หญิงคนกลาง) บุตรสาวนางเจ็อ จรรย์นาฎย์	134
ภาพประกอบ 57 นางเจ็ยน จรรย์นาฎย์	135
ภาพประกอบ 58 นางเจ็ยน จรรย์นาฎย์ และนางขวัญใจ จรรย์นาฎย์ บุตรสาว.....	136
ภาพประกอบ 59 พระพรหมปรีชา (กลิน จันทรเรือง).....	137
ภาพประกอบ 60 แผ่นเสียงของนายหยิน (ขุนลิขิตสุนทรการ) ร้องเพลงทยอยนอก	139
ภาพประกอบ 61 ร่องอำมาตย์โท ขุนลิขิตสุนทรการ (หยิน มฤคะเวศ)	140
ภาพประกอบ 62 หลวงเสียงเสนาะกรรณ (พัน มุกตวาทย์).....	141
ภาพประกอบ 63 หลวงเสียงเสนาะกรรณ (พัน มุกตวาทย์) พนักงานวงขับไม้.....	142
ภาพประกอบ 64 แผ่นเสียงหลวงเสียงเสนาะกรรณ (พัน มุกตวาทย์) ขับร้อง.....	143

ภาพประกอบ 65 คุณหญิงรามบัณฑิตสิทธิเศรณี (เยี่ยม สุวงศ์)	144
ภาพประกอบ 66 ภาพ พระวิมาดาเธอ พระองค์เจ้าสายสวลีภิรมย์ กรมพระสุทธาสินีนาฏปิยมหาราชปติวัตตา	145
ภาพประกอบ 67 แผ่นเสียงเศรณี เพลงทยอยนอก บทพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 5	147
ภาพประกอบ 68 นางทองดี สุณะมาลัย.....	148
ภาพประกอบ 69 นางทองดี สุณะมาลัย ถ่ายที่บ้านย้ายปิ่นเกล้า อายุ 91 ปี.....	149
ภาพประกอบ 70 แผ่นเสียงเพลงสร้อยทับถิ่น นางทองดี สุณะมาลัย ขับร้อง	150
ภาพประกอบ 71 แผ่นเสียงเพลงในละครเรื่องพระลอ นางทองดี สุณะมาลัย ขับร้อง	150
ภาพประกอบ 72 นางมหาเทพกษัตรสมุห (บรรเลง สาศริก)	151
ภาพประกอบ 73 นางมหาเทพกษัตรสมุห (บรรเลง สาศริก) กับบุตรทั้ง 4 คน	152
ภาพประกอบ 74 จากซ้ายคนที่ 1 เด็กหญิงบรรเลง ศิลบรรเลง	155
ภาพประกอบ 75 เหรียญประธานรางวัล 80 บาท จากการประชัน ณ วังบางขุนพรหม พ.ศ. 2466	156
ภาพประกอบ 76 ครอบบรรเลง สาศริก บรรเลงจะเข้	157
ภาพประกอบ 77 ครอบบรรเลง สาศริก ทำหน้าที่ครูสอนดนตรีไทยและขับร้องไทย	161
ภาพประกอบ 78 นางจิมลิ้ม กุลตัมภ์ (ธนาคม)	165
ภาพประกอบ 79 แผ่นเสียงที่นางจิมลิ้ม กุลตัมภ์ (ธนาคม) ขับร้อง.....	166
ภาพประกอบ 80 ครูศิริ วิชเวช ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง (คีตศิลป์)	303
ภาพประกอบ 81 ครูศิริกุล วรบุตร (นักดนตรี).....	304
ภาพประกอบ 82 ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์พูนพิศ อมาตยกุล	304
ภาพประกอบ 83 รองศาสตราจารย์ยมโดย เพ็งพงศา.....	305
ภาพประกอบ 84 เรือโทหญิงเลียมลักษณะ สังกู้ย	305
ภาพประกอบ 85 ครูพัฒน์ พร้อมสมบัติ	306
ภาพประกอบ 86 ครูสมชาย ทับพร	306

ภาพประกอบ 87 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ถาวร สิกขโกศล..... 307

ภาพประกอบ 88 ดร.อังสนา นาคสวัสดิ์..... 307

ภาพประกอบ 89 ครูชนะ ชำนิราชกิจ..... 308

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การขับร้องเป็นศิลปะอย่างหนึ่งที่มีมนุษย์สามารถเข้าใจซาบซึ้งได้ง่าย ทำให้เกิดอารมณ์จินตนาการไปกับบทเพลงที่ศิลปินได้ถ่ายทอดออกมา เสียงขับร้องถือเป็นเครื่องดนตรีที่ติดตัวกับมนุษย์มาตั้งแต่เกิด มนุษย์ใช้ประโยชน์จากเสียงขับร้องมาประกอบในพิธีกรรมและกิจกรรมต่าง ๆ การขับร้องแสดงถึงเอกลักษณ์ของกลุ่มชนที่มีอารยธรรมได้อย่างหนึ่ง การพัฒนาการกลวิธีการขับร้องที่หลากหลายและสลับซับซ้อนบ่งบอกถึงความเจริญรุ่งเรืองทางด้านสุนทรียศาสตร์ สะท้อนถึงสภาพสังคมความเป็นอยู่ของคนในยุคสมัยนั้นที่มีความเจริญรุ่งเรืองทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ การขับร้องเพลงไทยถือเป็นมรดกภูมิปัญญาที่ทรงคุณค่าอย่างยิ่งของประเทศไทย มีการพัฒนาสืบทอดกันมารุ่นต่อรุ่น แสดงเอกลักษณ์เป็นวัฒนธรรมของชนชาติไทย บทบาทหน้าที่ของการขับร้องเพลงไทยเปลี่ยนแปลงรับใช้สังคมตามยุคสมัย การขับร้องเพลงไทยจึงเชื่อมโยงไว้ซึ่งประวัติศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ศิลปกรรมศาสตร์ อักษรศาสตร์และดุริยางคศาสตร์ การขับร้องมีคำอยู่ 2 คำ มีความหมายน่าสนใจคือ คำว่า “ขับ” และ คำว่า “ร้อง” ซึ่งปัจจุบันมีความหมายเฉพาะและใช้เป็นที่เข้าใจโดยทั่วกัน

การขับร้องมีคำอยู่ 2 คำ มีความหมายน่าสนใจคือ คำว่า “ขับ” และ คำว่า “ร้อง” ซึ่งปัจจุบันมีความหมายเฉพาะและใช้เป็นที่เข้าใจโดยทั่วกัน ขับ หมายถึง การเปล่งเสียงออกมาเป็นทำนอง แต่ทำนองที่ว่านั้นมักมีความยาวไม่แน่นอน จะยกย่องให้เข้าไปบ้างเร็วไปบ้างเพื่อให้เกิดความไพเราะก็ได้ ทั้งนี้ถือเอาถ้อยคำเป็นสำคัญ เช่น ขับไม้ขับเสภา ขับซอ ขับลำนำ เป็นต้น ร้อง หมายถึงการเปล่งเสียงออกมาเป็นทำนองต่าง ๆ จะมีคำร้องหรือไม่ก็ได้ ถ้ามีถ้อยคำบรรจุเป็นเนื้อร้องให้ถือเอาทำนองเป็นสำคัญ และมีการกำหนดจังหวะเป็นที่แน่นอน ดังนั้น “ขับร้อง” จึงหมายถึงการร้องเพลงหรือการเปล่งเสียงที่มีทำนอง โดยอาศัยบทกวี ยึดถือทำนองและจังหวะที่แน่นอนสามารถนำดนตรีเข้ามาประกอบและดำเนินทำนองได้ อย่างไรก็ตามการขับร้องต้องอาศัยทักษะในการปฏิบัติ การฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ มีกลวิธีเทคนิคในการใช้เสียงให้เกิดความงามจนเป็นศาสตร์ที่เรียกว่าหลัก “คีตศิลป์” (ชมขนาด กิจจันทร์, 2543, น. 4)

การร้องสันนิษฐานว่าเกิดขึ้นก่อนการรำและการทำเพลง จนเรียกติดต่อกันว่า “ร้องรำทำเพลง” คงเกิดด้วยการเปล่งเสียงอุทานจากความสะเทือนทางอารมณ์ เสียงร้องครั้งแรกอาจไม่เป็นภาษาสักเท่าไร เช่น เออละวา ตะลาล้า โหฮิ้ว เป็นต้น ต่อมาการร้องได้มีการพัฒนาออกเสียง

คำร้องที่เป็นประโยคเพิ่มเติมทำนองให้ยาวขึ้น มีกลวิธีการขับร้องให้ไพเราะจนกลายเป็นการขับร้องประเภทต่าง ๆ การร้องกับดนตรีแต่ก่อนก็คงเป็นคนละเรื่องกัน ต่อมาจึงได้มีการใช้งานรวมกัน จนเกิดเป็นเพลงประเภทร้องรับ ร้องส่ง ร้องล้าลง ร้องคลอ ร้องเค้ากับดนตรี ปัจจุบันถือว่าการร้องอยู่ในกลุ่มดนตรีประเภททำนองเหมือนกัน ดังนั้นการขับร้องกับดนตรีจึงเป็นอันหนึ่งอันเดียว การขับร้องเป็นส่วนหนึ่งในองค์ประกอบของดนตรี (อุทิศ นาคสวัสดิ์, 2530, น. 139)

การขับร้องเพลงไทยเป็นศิลปะพิเศษอย่างหนึ่ง มีกลวิธีมากมาย ครูอาจารย์แต่ละท่านย่อมมีกลวิธีที่แตกต่างกัน การขับร้องเพลงไทยหรือที่เรียกกันว่า “คีตศิลป์” เป็นที่รู้จักกันเป็นอย่างดี บางคนเข้าใจว่าไม่ยากเพราะศึกษาแต่เพียงผิวเผิน แต่พิจารณากันอย่างจริงจังจึงจะเห็นลวดลายแห่งศิลปะการขับร้องแฝงไว้อย่างมากมาย ศิลปะแห่งการขับร้องนั้นไม่มีอุปกรณ์ช่วยเหลือเหมือนอย่างศิลปะอื่น ๆ อุปกรณ์สำคัญในการขับร้องคือร่างกายที่ธรรมชาติสร้างมาเท่านั้น ฉะนั้นศิลปะการขับร้องเพลงไทยจึงต้องมีหลักฝึกควบคุมให้สามารถใช้เสียงอันเป็นที่ละเอียดอ่อนปราศจากรูปร่างให้ได้ตามใจปรารถนา (ท้วม ประสิทธิ์กุล, 2535, น. 131)

การขับร้องเพลงไทย เป็นการขับร้องตามบทประพันธ์ผสมผสานกับการเอื้อนที่มีลักษณะเสียงสั้น เสียงยาว เสียงดัง เสียงเบา ทำให้เกิดอารมณ์ในลักษณะต่าง ๆ อาทิอารมณ์โกรธ อารมณ์รัก อารมณ์โศกเศร้า ซึ่งแต่ละลักษณะจะใช้เสียงในการสื่ออารมณ์ที่แตกต่างกันออกไป โดยอาศัยวิธีการที่สามารถทำให้การขับร้องนั้น มีความไพเราะนุ่มนวลอยู่ภายใต้แบบแผนของการขับร้อง (กาญจนา อินทรสุนานนท์, 2540, น. 10)

การขับร้องเป็นเรื่องของเสียง ผู้ที่มีเสียงไพเราะตามธรรมชาตินั้นถือเป็นข้อได้เปรียบ เพราะแต่ละคนย่อมมีนำเสียงที่แตกต่างกันไปตามธรรมชาติ เสียงที่ไพเราะต้องมีความใส กระแสเสียงนุ่มนวล ไม่แหบพร่า หรือมีเสียงแทรกสอดอื่นๆ ซึ่งเกิดจากอวัยวะทำหน้าที่ไม่สมบูรณ์ในการผลิตเสียง สามารถใช้เสียงจริงสูงต่ำได้โดยไม่ต้องบีบเค้นเสียง ส่วนการขับร้องเพลงไทยให้ไพเราะนั้นต้องมีการฝึกที่ถูกต้อง มีเทคนิคขั้นสูงอย่างละเอียดละไมตามรูปแบบของแต่ละสำนักที่ประดิษฐ์ขึ้น (บุตร สุขปาน, 2561, น. 39)

รสที่เกิดจากลีลาการขับร้องเพลงไทย โดยเฉพาะเพลงประเภทร้องรับนั้น ความสำคัญจะอยู่กับดนตรีและการร้องอย่างละเท่า ๆ กัน ความงามที่เด่นชัดในการขับร้องเพลงไทยคือ “การเอื้อน” คุณภาพของการเอื้อน คือการทอดเสียง การลากเสียงที่ต่อเนื่องไม่ให้เสียงเอื้อนนั้นขาดหาย คล้ายการละบายลมของจำพวกเครื่องเป่าไม่ให้เห็นรอยที่หายใจ ลีลาการขับร้องเพลงไทยอีกอย่างคือ “การกล่อมเสียง” เพื่อให้เสียงทำนองเข้ากับคำร้องอย่างสนิมสนมกลมกลื่น ซึ่งเป็นเทคนิควิธีที่

ทำให้ผู้ฟังเกิดความไพเราะ และเกิดอารมณ์ไปตามเสียงการขับร้องที่ได้ยิน (เฉลิมศักดิ์ พิภูลศรี, 2542, น. 156)

การขับร้องถูกนำมาพร้อมกับดนตรีอย่างเป็นทางการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ดังจะเห็นได้ว่ามหรสพ การละเล่นของไทยใช้การขับร้องและดนตรีมาประกอบในการแสดงเกิดบทเพลง รูปแบบของการขับร้องและดนตรีประกอบการแสดงมากมาย มหรสพนำเอาเพลงเข้ามาร่วมร้องบรรเลงหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการนำเอาเพลงมโหรีไปร้องบรรเลงในการละเล่นดอกล้อร้อย การเล่นสักวา ร้องสลับการขับเสภา ซึ่งนำเอาเพลงไปร้องประกอบในหลายโอกาส ทำให้เกิดการสร้างสรรค์เพลงแบบใหม่ขึ้นหลายรูปแบบ โดยเฉพาะเสภาที่ก่อให้เกิดเพลงประเภทใหม่ได้แก่ เพลงใหม่โรงเสภา เพลงสามชั้น เพลงเถา เพลงเดี่ยว และเพลงลา ต่อมามหรสพนำไปสู่ศิลปะการแสดงรูปแบบใหม่จำพวกละครพื้นทาง ละครร้อง ทำให้เพลงไทยมีการปรับเปลี่ยนแนวการบรรเลงไปตามสมัยนิยม (พงษ์ศิลป์ อรุณรัตน์, 2565, น. 2)

การขับร้องเพลงไทยเป็นศาสตร์ที่สำคัญแขนงหนึ่งเป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบในวงดนตรีไทย การขับร้องได้ถูกนำมาเป็นเกณฑ์ในการประชันวงปีพาทย์หลายครั้ง ครั้งสำคัญในพ.ศ. 2466 งาน “สี่มะเส็ง” งานฉลองพระชนมายุครบ 4 รอบ ของทูลกระหม่อมอมบริพัตร และพระโอรสธิดาในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ประสูติในปีเดียวกัน คือ 1. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน 2. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าพิสมัยมลลัตย์ 3. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าศศิพงษ์ประไพ ทูลกระหม่อมอมบริพัตร ฯ จัดให้มีการประชันปีพาทย์ขึ้น ณ วังบางขุนพรหม เป็นการประชันครั้งประวัติศาสตร์ของวงการดนตรีไทย มีวงที่เข้าร่วมการประชันวง 3 วง ได้แก่

1. วงวังบางขุนพรหม ของสมเด็จพระเจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต มีจางวางทั่ว พาทย์โกศล เป็นผู้ฝึกซ้อม
2. วงของเจ้าพระยาธรรมาธิกรณาธิบดี (ม.ร.ว.บุญ มาลากุล) เสนาบดีกระทรวงวัง มีพระยาเสนาะดุริยางค์ (แช่ม สุนทรวาทีน) เป็นผู้ฝึกซ้อม
3. วงดนตรีประจำวังบูรพาภิรมย์ สมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ มีหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เป็นผู้ฝึกซ้อม

การประชันครั้งนั้นการขับร้องเป็นข้อกติกาอย่างหนึ่งบังคับด้วยว่านักร้องจะต้องเป็นคนมีเกียรติมีบรรดาศักดิ์ไม่มีพันธะครอบครัว นักร้องที่ประชันในครั้งสำคัญครั้งนี้ได้แก่ 1.นางสาวเทียมกรานต์เลิศ วงวังบางขุนพรหม 2.นางสาวเจริญใจ สุนทรวาทีน วงของเจ้าพระยาธรรมาธิกรณาธิบดี

(ม.ร.ว.บุ๋ม มาลากุล) 3.นางสาวบรรเลง ศิลปบรรเลง วงดนตรีประจำวังบูรพาภิรมย์ (อานันท์ นาคคอง อัมภราวุธ สาคริก และสุจิตต์ วงษ์เทศ, 2544, น. 105)

วังบูรพาภิรมย์เป็นสถาบันดนตรีที่สำคัญ เป็นวังของสมเด็จพระราชปิตุลาบรมพงศาภิมุข เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช) สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช) สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช สนพระทัยในการดนตรีมาก พ.ศ. 2428 ทรงนำคณะนักดนตรีจากสยาม ไปบรรเลงที่มหานครลอนดอน ประเทศอังกฤษ หลังจากนั้นทรงเริ่มตั้งวงเครื่องสายประจำวัง ถึงพ.ศ. 2440 ตั้งวงปี่พาทย์สร้างเครื่องปี่พาทย์ประดับมุกออกประชันวงภายนอกวัง ทรงเสาะหานักดนตรีที่เก่ง ๆ เข้ามาประจำวังได้นายศรนักระนาดเอกจากอัมพวามาประจำที่วัง ทรงประทานตำแหน่งจางวางมหาดเล็กและทรงหาครูดนตรีที่เก่ง ๆ มาสอนดนตรี วังบูรพาภิรมย์จึงเป็นสถาบันดนตรีที่เข้มแข็งในยุคนั้น มีนักดนตรีมากมายหลายรุ่น จนสามารถส่งนักดนตรีจากสังกัดวังบูรพาฯ ไปช่วยงานในสังกัดอื่น ๆ เช่น วงลาดาวลัย (วังแดง), วงสวนกุหลาบ และวงบางคอแหลม เป็นต้น

วงพิณพาทย์ของวังบูรพาภิรมย์ เคยอัดแผ่นเสียงไว้หลายแผ่นในสมันรัชกาลที่ 6 และต้นรัชกาลที่ 7 นักดนตรีไทยในสังกัดวังบูรพาภิรมย์ร่วมบันทึกเสียงในครั้งนั้น ได้แก่ จางวางผาด บัญจโกวิท, ครูอ่อน, ครูสีหมี, ครูโองการ กลีบขึ้น (ทองต่อ), ครูรวม พรหมบุรี, ครูละม่อม พุ่มเสนาะ, ครูกระจ่าง, ครูจิมลิ้ม กุลตัญ, ครูต่วน สาคริก, ครูสังข์ ยมะคุปต์, ครูบริก ทะสิทธิ์เสน, ครูเผื่อน นักระนาด, ครูพิมพ์ นักระนาด, ครูลาภ ณ บรรเลง, ซึ่งล้วนเป็นศิษย์ของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ทั้งสิ้น สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดชทรงประทานพระเมตตาแก่นักดนตรีไทยเป็นอย่างมากของท่านเป็นดังสถาบันดนตรีชั้นนำของประเทศในยุคที่ท่านดำรงพระชนม์อยู่ นักดนตรีนักร้องจากวังบูรพาฯ ล้วนแต่ได้ทำคุณประโยชน์เป็นอย่างมาก (อานันท์ นาคคอง อัมภราวุธ สาคริก และสุจิตต์ วงษ์เทศ, 2544, น. 33-34)

วังบูรพาภิรมย์นอกจากจะผลิตนักดนตรีปี่พาทย์ที่มีชื่อเสียงแล้ว ยังมีนักร้องที่มีชื่อเสียงเคยสังกัดวังบูรพาภิรมย์มีผลงานเผยแพร่เป็นที่นิยมหลายท่าน (พูนพิศ อมาตยกุล, 2550) นักร้องที่มีผลงานโดดเด่นได้แก่

1. คุณหญิงรามบัณฑิต สิทธิเศรณี (เยียม สุวงศ์) มีชื่อเสียงจากการขับร้องเพลงละครเรื่องเงาะป่า บทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่ ณ พระที่นั่งวิมานเมฆ เมื่อพ.ศ.2449 ได้ขับร้องบันทึกแผ่นเสียงตีเรื่องเงาะป่าตอนนางมือซังวังคอนเล็กคู่ ร่วมกับวงพิณพาทย์วังบูรพาภิรมย์ ในการควบคุมของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) และได้ขับร้องบันทึกแผ่นเสียงเพลงต่างๆ บทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระ

จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงไว้ระหว่างเสด็จประพาสยุโรปครั้งที่ 2 ใช้วงปี่พาทย์หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) และวงเครื่องสายครูเจริญ ได้รับความนิยมนิยมสูงสุดแผ่นเสียงขายดีมาก

2. นางทองดี ศุภะมาลัย เป็นนักร้องที่มีเสียงดีร้องได้ไพเราะเรียนขับร้องกับครูสินสินธุนาคร หม่อมเจริญ พาทย์โกศล และหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เป็นนักร้องประจำวงหลายวง เช่น วงครูสินสินธุนาคร, วงนายชื่น วัชชวิพัฒน์, วงพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์, วงวังลาดวัลย์, วงวังบางค้อแหลม และวงวังบูรพาภิรมย์ นอกจากนี้ยังได้รวมขับร้องบันทึกแผ่นเสียงคณะศิษย์หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) และวงเครื่องสายคณะผดุงจิตต์ หลายชุดที่มีชื่อเสียง เช่น เพลงลำดวน เถา เพลงสร้อยประทับถัน เถา และเพลงสองชั้นในเรื่องพระลอ จำนวนหลายสิบเพลง

ประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) มีความสามารถทางด้านดนตรีทุกชนิด สำหรับการขับร้องครูบรรเลงได้จดจำทางร้องจากคุณพ่อเวลาต่อเพลงให้ลูกศิษย์ มาเรียนขับร้องอย่างจริงจังเป็นนักร้องเต็มตัวในการประชันวงปี่พาทย์ครั้งสำคัญที่วังบางขุนพรหม เมื่อพ.ศ. 2466 ในครั้งนั้นกำหนดผู้จะขับร้องคือนางทองดี ศุภะมาลัย ก่อนการประชันเพียงอาทิตย์เดียวนางทองดีได้ป่วยเป็นไข้ขึ้นที่ท้องน้อยไม่สามารถร้องเพลงได้ ครูบรรเลงจำต้องรับหน้าที่แทนเป็นนักร้องของวังบูรพาภิรมย์ในการประชันครั้งนั้น ผลการประชันวงครั้งนั้น ครูบรรเลงได้รางวัลที่ 2 (เอก) ได้รับรางวัล 80 บาท เท่ากับนางเทียม เซ็นพานิช (สกุลเดิมภรรยาต๋อเล็ก) ผู้ได้รับรางวัลที่ 1 (โท) และอาจารย์เจริญใจ สุนทรวาทีน ซึ่งขณะนั้นอายุน้อยที่สุดเพียง 8 ปี ได้รับรางวัลที่ 3

ผู้วิจัยเล็งเห็นว่าการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ เป็นเรื่องที่น่าสนใจมีความเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ด้านดนตรีไทย ซึ่งปัจจุบันยังไม่มีผู้ที่ศึกษาค้นคว้าอย่างชัดเจน ข้อมูลบางอย่างยังมีความคลาดเคลื่อนและขาดหาย นักร้องเพลงไทยวังบูรพาภิรมย์มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เคยได้รับรางวัลในการประชัน มีผลงานการบันทึกแผ่นเสียงไว้เป็นจำนวนมากเป็นที่นิยมแพร่หลายในอดีต การวิจัยครั้งนี้เป็นการรวบรวมบทเพลงที่สำคัญนำมาศึกษาวิเคราะห์กลวิธีการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ ทำให้เห็นลักษณะที่เป็นพหุลักษณะของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ ซึ่งนำมาเป็นประเด็นในการตีความเรื่องอิทธิพลของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ที่มีต่อพัฒนาการของการขับร้องเพลงไทย อันจะเป็นองค์ความรู้ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการศึกษาทางด้านดนตรีไทยการขับร้องเพลงไทย อนุรักษ์บทเพลงไทยอันทรงคุณค่า และมีส่วนช่วยรักษาเอกลักษณ์ของชาติให้คงอยู่ ผดุงวัฒนธรรมของชาติให้สถาวรสืบไป

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของวงดนตรีไทยและนักร้องเพลงไทยวังบูรพาภิรมย์
2. เพื่อศึกษาการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์
3. พหุลักษณะและอิทธิพลของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ที่มีต่อพัฒนาการของการขับร้องเพลงไทย

ขอบเขตของการวิจัย

1. **ด้านเนื้อหา** โดยผู้วิจัยได้กำหนดเนื้อหา ดังนี้
 - 1.1 วิจัยเชิงประวัติศาสตร์ ศึกษาความเป็นมาเรื่องการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ โดยกำหนดช่วงเวลาตั้งแต่ พ.ศ. 2432 - พ.ศ. 2471 โดยศึกษาประวัติความเป็นมาของวังบูรพาภิรมย์ วงดนตรีไทย บุคคลสำคัญ ได้แก่ เจ้าของวังบูรพาภิรมย์ นักดนตรี ครูดนตรีและนักร้องเพลงไทยวังบูรพาภิรมย์
 - 1.2 การขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ โดยศึกษาจากเสียงขับร้องของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ที่มีผลงานการบันทึกเสียงปรากฏเป็นหลักฐานในรูปแบบต่าง ๆ เช่น แผ่นเสียง แถบบันทึกเสียง เทป ไฟล์เสียง
 - 1.2.1 การเลือกบทเพลงของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ที่นำมาวิเคราะห์ มีหลักการพิจารณาดังนี้ ข้อที่ 1. เพลงที่เหมือนกันเพื่อสะดวกในการวิเคราะห์เปรียบเทียบ ข้อที่ 2. เพลงสามชั้นประเภทปรบไก่ ข้อที่ 3. เพลงสามชั้นประเภททยอย ข้อที่ 4. เพลงสองชั้น ข้อที่ 5. เพลงที่แสดงศักยภาพการขับร้อง โดยคัดเลือกเพลงร้องที่โดดเด่นของนักร้องแต่ละคน คนละ 5 บทเพลง
 - 1.2.2 นำเสียงขับร้องของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ที่ได้มาวิเคราะห์หาเทคนิคการขับร้องที่โดดเด่นของแต่ละคน วิเคราะห์โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการขับร้องเพลงไทย 10 ท่าน
 - 1.3 พหุลักษณะและอิทธิพลของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ที่มีต่อพัฒนาการของการขับร้องเพลงไทย โดยศึกษาเรื่อง พหุลักษณะของนักร้องเพลงไทยวังบูรพาภิรมย์, อิทธิพลของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ต่อพัฒนาการของการขับร้องเพลงไทย, พัฒนาการของการขับร้องเพลงไทยและการคงอยู่ของการขับร้องเพลงไทยของวังบูรพาภิรมย์

2. **ด้านวิธีการวิจัย** การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยที่ใช้หลักการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ และเขียนอธิบายความเชิงพรรณนาอย่างลึกซึ้งด้วยโดยอาศัยหลักการทฤษฎีทางมานุษยดุริยางควิทยา (Ethnomusicology Research) ทำการรายงานผลการวิจัยในแบบการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยการเก็บข้อมูลจาก 3 ส่วนคือ

2.1 จากข้อมูลเอกสาร ตำรา งานวิจัย บทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวงบูรพาภิรมย์

2.2 การศึกษาปรากฏการณ์ในภาพรวมที่ได้จากการลงพื้นที่สนาม (Field work) โดยผ่านกระบวนการ สัมภาษณ์ สังเกต ผู้เกี่ยวข้องกับนักร้องวงบูรพาภิรมย์โดยใช้เครื่องมือวิจัย คือแบบสอบถาม แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกข้อมูล ซึ่งจำแนกตามวัตถุประสงค์

2.3 ข้อมูลเสียงจากแผ่นเสียง แถบบันทึกเสียง ไฟล์เสียง ของนักร้องวงบูรพาภิรมย์

3. ด้านกลุ่มประชากรตัวอย่าง เป็นการเก็บข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวงบูรพาภิรมย์ โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างได้ดังนี้

3.1 กลุ่มทายาทบุคคลสำคัญ นักดนตรี ครูดนตรีและนักร้องเพลงไทยของวงบูรพาภิรมย์

3.2 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ผู้ที่มีความรู้ด้านต่างๆ เกี่ยวกับการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวงบูรพาภิรมย์

3.3 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญทางด้านการขับร้องเพลงไทย ในกรณีวิเคราะห์เทคนิคการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวงบูรพาภิรมย์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบประวัติความเป็นมาของวงดนตรีไทยและนักร้องเพลงไทยวงบูรพาภิรมย์
2. องค์ความรู้เรื่องการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวงบูรพาภิรมย์
3. ทราบถึงพหุลักษณะและอิทธิพลของนักร้องวงบูรพาภิรมย์ที่มีต่อพัฒนาการของการขับร้องเพลงไทย

ข้อตกลงเบื้องต้น

ในการศึกษาเรื่องการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวงบูรพาภิรมย์ ผู้วิจัยได้กำหนดข้อตกลงเบื้องต้นการวิจัย คือ

1. ศึกษาประวัติความเป็นมาเฉพาะเรื่องการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวงบูรพาภิรมย์ ผู้วิจัยใช้วิธีการค้นคว้าจากเอกสาร เก็บข้อมูลภาคสนามสัมภาษณ์ข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้อง เรียบเรียง และทำการตรวจสอบข้อมูลกับผู้เชี่ยวชาญให้ข้อมูลมีความเที่ยงตรงที่สุด

2. ศึกษาการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ โดยศึกษาจากเสียงขับร้องของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ และคัดเลือกบทเพลงที่โดดเด่นของนักร้องแต่ละคนละ 5 บทเพลง นำมาวิเคราะห์หาเทคนิคการขับร้องที่สำคัญ

3. ถอดข้อมูลเสียงขับร้องของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ แปลเป็นโน้ตไทยระบบ โด เร มี ฟา ซอล ลา ที โดยใช้อักษรย่อแทนสัญลักษณ์ดังนี้ ด ร ม ฟ ซ ล ท

4. วิเคราะห์เรื่องพหุลักษณะและอิทธิพลของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ที่มีต่อพัฒนาการของการขับร้องเพลงไทย ตามหลักทฤษฎีปรากฏการณ์นิยม

นิยามศัพท์เฉพาะ

การขับร้อง หมายถึง การเปล่งเสียงเป็นทำนอง จะมีคำร้องหรือไม่มีคำร้องก็ได้ ยึดเอาทำนองและจังหวะเป็นสำคัญ

เพลงไทย หมายถึง เพลงที่แต่งขึ้นตามหลักดุริยางคศิลป์ไทย มีลีลาแบบไทย

ทางร้อง หมายถึง การใช้เสียงเอื้อน การออกเสียงคำร้อง เป็นทำนองไปตามลีลาที่ผู้ประพันธ์ได้กำหนดไว้ เช่น ทางร้องเพลงสารถี ทางร้องเพลงสี่บท เป็นต้น

เพลงร้อง หมายถึง บทเพลงที่มีการขับร้อง และเน้นการขับร้องเป็นสำคัญ

กลวิธีการขับร้องเพลงไทย หมายถึง กระบวนการการเปล่งเสียงออกมาเป็นทำนองอย่างงดงาม โดยมีกระบวนการออกเสียงเอื้อน ออกเสียงคำร้อง เทคนิคการเปล่งเสียง

การประชัน หมายถึง รูปแบบการประลองหรือประกวดดนตรีไทยรูปแบบหนึ่ง โดยการเปรียบเทียบ มีทั้งการกำหนดกติกา ไม่กำหนดกติกา

เอกลักษณ์ หมายถึง การขับร้องที่มีลักษณะโดดเด่นเฉพาะตัว

อัตลักษณ์ หมายถึง กลุ่มการขับร้องมีลักษณะเฉพาะ โดยตัดสินจากมุมมองของคนนอก

พหุลักษณะ หมายถึง แนวทางดนตรีและขับร้องที่หลากหลาย ดำรงอยู่ร่วมกันอย่างมีสิทธิเสรีภาพ โดยกติกาเป็นมติข้อตกลงร่วมกัน

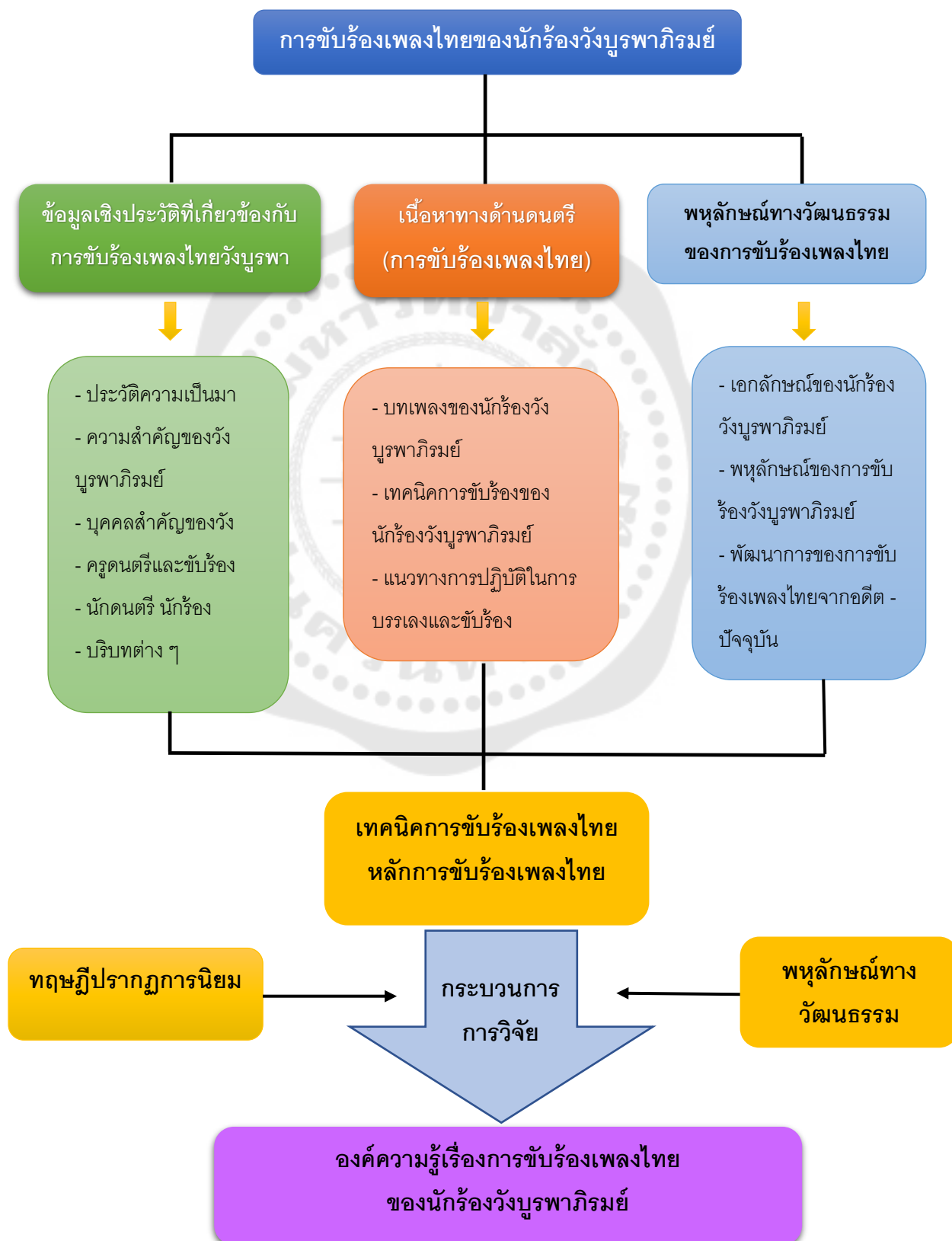
พัฒนาการ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในทางดนตรีและขับร้อง

บทบาท หมายถึง หน้าที่ของดนตรีและการขับร้องที่มีต่อสังคม

อิทธิพล หมายถึง อำนาจซึ่งแฝงอยู่ในบุคคลหรือรัฐ ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของดนตรีและการขับร้อง

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาเรื่องการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย กระบวนการในการวิเคราะห์ตามประเด็นให้ได้องค์ความรู้ ดังนี้

บทที่ 2

เอกสาร ตำราวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เพื่อให้งานวิจัยเรื่องการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสาร ตำรา บทความทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. เอกสารและตำราวิชาการที่เกี่ยวข้อง
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. แนวคิดและทฤษฎี

1. เอกสาร และตำราวิชาการที่เกี่ยวข้อง

ในเรื่องเพลงไทยมนตรี ตราโมท (2538, น. 37) ได้อธิบายว่า เพลงรุ่นแรกของไทยมาจากเพลงพื้นเมืองบ้าง เพลงประกอบการเต้นรำ เพลงที่มีจังหวะเร็วและประโยคสั้น ๆ ต่อมาใช้เป็นเพลงขับกล่อมและประกอบการละครก็จำเป็นต้องประดิษฐ์ทำนองให้มีประโยคยาวขึ้นกว่าเดิม ทำจังหวะให้ช้าลงกว่าเดิมเหมาะสำหรับประกอบการแสดง จึงได้คิดแต่งขยายทำนองขึ้นเป็น “สองชั้น” แต่งขึ้นจากอัตราเดิม “ชั้นเดียว” ถึงสมัยที่เริ่มนิยมการเล่นสัทวา ผู้แต่งสัทวาต้องแต่งกลอนสดด้วยปฏิภาณ หากร้องส่งด้วยเพลงสองชั้นอย่างร้องละครก็จะทำให้ผู้แต่งสัทวามีเวลาแตงน้อยอาจจะแตงไม่ทัน ไม่เพราะสละสลวย นักร้องจึงได้ประดิษฐ์ทำนองร้องขยายจากสองชั้นขึ้นไปอีกเท่าตัวเรียกเพลงในอัตราจังหวะนี้ว่าอัตราจังหวะ “สามชั้น” เพราะเป็นการแตงขึ้นในชั้นที่ 3 วงการดนตรีจึงได้แตงสามชั้นตามแบบนี้มาจนปัจจุบัน

ในทำนองเดียวกัน มนตรี ตราโมท (2527, น. 20-21) ได้กล่าวถึงการแบ่งประเภทเพลงไทยไว้ในหนังสือโสมส่องแสง: ชีวิตดนตรีไทยของมนตรี ตราโมท โดยสรุปแบ่งออกเป็น 3 ประเภทดังนี้

1. การบรรเลงอิสระ คือ การบรรเลงดนตรีรวมกันเป็นวงทั้งเครื่องทำทำนองและเครื่องประกอบจังหวะ ไม่มีการขับร้องและการแสดงเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น การบรรเลงเพลงใหม่โรงเพลงหน้าพาทย์ และเพลงเรื่องเป็นต้น
2. การบรรเลงร่วมกับการขับร้อง คือ การบรรเลงโดยมีผู้ขับร้องด้วยในเพลงนั้น ๆ เช่น การบรรเลงรับร้อง ส่งร้อง บรรเลงคลอ บรรเลงเคล้า บรรเลงลำลอง บรรเลงสอด เป็นต้น

3. บรรเลงร่วมกับการแสดง คือ การบรรเลงที่มีทั้งการขับร้องและการแสดงเข้ามาร่วม การบรรเลงแบบนี้นักดนตรีจะต้องมีความชำนาญหลายด้านทั้งทำนองเพลง ทำนองร้อง และท่ารำของผู้แสดง ซึ่งนักดนตรีจะต้องบรรเลงให้เข้ากับการแสดงอย่างกลมกลืน

มนตรี ตราโมท (2540, น. 38-39) ได้แบ่งประเภทของเพลงไทยออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ดังนี้

1. ประเภทเพลงหน้าพาทย์ ยังแยกออกได้เป็น 2 อย่าง คือ

1.1 ประเภทเพลงไหว้ครู ได้แก่ เพลงหน้าพาทย์ต่าง ๆ ที่ระบุชื่อไว้ในตำราซึ่งว่าด้วยการไหว้ครู เช่น ตระพระปรโคณธรรพ โปรยข้าวตอก เป็นต้น

1.2 ประเภทเพลงหน้าพาทย์พิเศษ ได้แก่ เพลงหน้าพาทย์ซึ่งอยู่นอกตำราไหว้ครู สำหรับประกอบโขนละครและอื่น ๆ เช่น เพลงพระยาเดิน ดำเนินพราหมณ์ เป็นต้น

2. ประเภทเพลงเรื่อง นั้น เป็นไปได้หลายสาขา คือ

2.1 ประเภทเพลงช้า เช่น เรื่องมอญแปลง

2.2 ประเภทเพลงสองไม้ เช่น เรื่องทยอย

2.3 ประเภทเพลงเร็ว เช่น เรื่องแขกมดตีนหมู (มะตีมู)

2.4 ประเภทเพลงฉิ่ง (สองชั้นและชั้นเดียว) เช่น เรื่องฉิ่งพระฉันทน์

และยังมีเพลงเรื่องพิเศษ เช่น เรื่องทำขวัญ เรื่องนางหงส์ เป็นต้น เพลงเรื่องเหล่านี้ บางเพลงก็อยู่ในประเภทไหว้ครู และบางเพลงก็เข้าอยู่ในประเภทหน้าพาทย์พิเศษได้

3. ประเภทเพลงมโหรี คือ เพลงที่เดิมใช้มโหรีบรรเลงประกอบกับการร้องส่ง มี 2 อย่างคือ เพลงตับ และเพลงเกร็ด

เพลงตบนั้นก็เรียกว่า เรื่อง ด้วยเช่นกัน แต่ใช้คำว่าตบนำหน้า ทั้งตบเรื่องและตบเพลง ตบเพลงใช้ชื่อเพลงแรกตั้งเป็นชื่อตบ เช่น เพลงตบเรื่องพระนคร ตบเรื่องใช้ชื่อเรื่องจากวรรณคดีเป็นชื่อตบ เช่น ตบเรื่องรามเกียรติ์ตอนแผลงศรพรหมาสตร์

เพลงเกร็ด คือ เพลงที่ไม่ได้เรียงไว้เป็นตบ บางทีเรียกว่า “เพลงเกร็ดนอกเรื่อง” ถึงแม้เพลงในตบนั้นเอง ถ้าหากแยกเอาออกมาทำเป็นเพลง ๆ ก็เรียกว่า “เพลงเกร็ด”

ในเรื่องการขับร้องเพลงไทยในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ การขับร้องเพลงไทยมีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับราชสำนัก มีวิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ดังที่ คุณพล จันทน์หอม (2539, น. 17-20) และเจตชรินทร์ จิรสันติธรรม (2553, น. 14-15) กล่าวว่า วิวัฒนาการด้านดนตรีและขับร้องช่วงแรกที่พัฒนามากในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

รัชกาลที่ 2 มีการใช้วงปี่พาทย์ไม่แข็งบรรเลงร่วมกับการขับเสภา พัฒนาเกิดเป็นวงปี่พาทย์เสภาขึ้น การขับร้องส่วนใหญ่ปรากฏชื่อนักร้องที่เป็นหญิง เช่น เจ้าจอมมารดาศิลา หม่อมศรีราม เป็นต้น นักร้องผู้ชายหาได้ยากส่วนใหญ่เป็นนักแสดง นักเทศน์ นักสวดคฤหัสถ์

รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ทรงโปรดปรานเรื่อง ของเสภามากทรงได้แบบอย่างเสภาเมื่อครั้งรัชกาลที่ 2 รับสั่งให้สุนทรภู่ แต่งบทเสภาเพิ่มเติมขึ้น หลายเรื่อง หลายตอน การเล่นเสภาในรัชกาลนี้เปลี่ยนแปลงไปมาก มีผู้นิยมขึ้นชอบปี่พาทย์ ประกอบเสภาการร้องส่งมากขึ้น ชั้นหลังความนิยมฟังเสภาน้อยลง หรืออาจจะหาผู้ขับเสภาดี ๆ ได้ ยากการขับเสภาจึงหายไป เหลือเพียงการร้องส่งวงปี่พาทย์เสภา

ภายหลังการดนตรีเป็นที่นิยมแพร่หลายอย่างมาก เจ้านายผู้ใหญ่และคนทั่วไปไปชอบ ฟังปี่พาทย์มากขึ้นจึงเกิดมีวงปี่พาทย์เครื่องใหญ่ และนิยมฟังปี่พาทย์เป็นอย่างมาก โดยแบ่งเวลา เอาไปให้ปี่พาทย์แสดงอวดฝีมือกัน วงปี่พาทย์มีบทบาทเปรียบเหมือนเป็นประธาน การขับเสภา มี บทบาทน้อยลง การขับร้องเพลงประเภทสามชั้น ได้พัฒนาไปควบคู่ไปกับวงปี่พาทย์ มีการพัฒนา กลวิธีในการขับร้องอวดฝีมือความสามารถของนักร้อง นักร้องจึงมีความสำคัญแทนนักแสดง ปรากฏชื่อนักร้องที่มีชื่อเสียงในยุคนี้ได้แก่ หลวงพิชญ์เสนี (ทองอยู่) ครูสิง และครูอินุ บ้างท่านก็เป็นทั้งนักร้องและนักแสดง

รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงโปรดปราน เรื่องของเสภาเป็นอย่างมาก ทรงโปรดให้กรีช่วยแต่งบทเสภาเรื่อง “อะนุสะขันธ์” ขึ้น ขับถวายเป็น เวลา ทรงเครื่องใหญ่เวลาเสด็จประพาสหัวเมือง หรือเวลาประทับในพระราชวัง ในสมัยนี้เสภาเรื่องขุน ช้างขุนแผนฉบับหลวงได้ถูกตีพิมพ์ขึ้นโดยโรงพิมพ์ของหมอมสุมิ ในปี พ.ศ. 2415 เป็นเหตุให้เสภา ฉบับหลวงเป็นที่แพร่หลาย นักเสภาที่มีชื่อเสียงได้แก่ พระแสนทองฟ้า (ปอง), หลวงพิชญ์เสนี (ทองอยู่), จำโคม (แผ่น ผยองยิ่ง) นายเจิมมหาพน และขุนพลสงครามโพ ในยุคนี้เจ้าพระยาเทเวศร์ วงศ์วิวัฒน์ได้ทำโรงละครขึ้น สร้างละครชนิดใหม่ที่ตัวละครร้องเองรำเองขึ้น จัดวงปี่พาทย์ชนิดใหม่ ขึ้นเพื่อประกอบการแสดงชนิดนี้ ทำทางร้องและทางบรรเลงเฉพาะขึ้นใหม่ประกอบการแสดงเรียก ตามชื่อของโรงละครว่า “ดีกดำบรรพ์”

ช่วงนี้สำหรับชั้นเจ้านายและคนทั่วไปให้ความนิยมปี่พาทย์และขับร้องเป็นอย่างมาก มีการอุปถัมภ์นักร้องนักดนตรี ตั้งวงดนตรีประจำวัง ประจำบ้านของตนเองหลายวง นิยมนำวงปี่ พาทย์ออกประชันวงแสดงความสามารถของนักดนตรีของตน นักร้องและการขับร้องถูกเป็นเกณฑ์ อย่างหนึ่งในการประชันวงส่งผลให้แพ้หรือชนะในการประชัน นักร้องที่มีชื่อเสียงในยุคนี้ เช่น หม่อม

ส้มจีน (ราชานูประพันธ์ บุนนาค), หม่อมศิลา กุญชร ณ อยุธยา, เจ้าจอมหม่อมราชวงศ์สดับ ลดาวัลย์, หม่อมมาลัย เป็นต้น

รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 มีการนำละครพูด และละครร้องแบบตะวันตกเข้ามาแสดง ในยุคนี้มีการพัฒนาเพลงประเภทสามชั้นเป็นเพลงเถา มีผู้นิยมฟังและบรรเลงเพลงประเภทเถาเป็นที่แพร่หลาย ดุริยภักดีคนสำคัญที่แต่งเพลงเถาไว้มากที่สุดคือหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้ประพันธ์เพลงที่มีสำนวนใหม่ต่างไปจากโบราณ โดยเฉพาะเพลงทางกรอที่คิดค้นขึ้นเป็นคนแรก มีลักษณะการบรรเลงที่นุ่มนวลอ่อนหวาน การขับร้องพัฒนาควบคู่ไปกับดนตรีมีการแต่งขยายและตัดเพลงให้ครบเถาบรรเลงขับร้องหลายสิบเถา นักร้องนักเสภาที่มีชื่อเสียงเช่น พระยาเสนาะดุริยางค์ (แช่ม สุนทรวาทีน), หลวงกล่อมโกศลศัพท์, ชุนสำเนียงวิเวกวอน, หลวงเสียงเสนาะกรรณ (พัน มุกตวาภัย), หมื่นขับคำหวาน (เจิม นาคะมาลัย), คุณหญิงรามบัณฑิตลิตธิเศรณี (เยี่ยม สุวงศ์), หม่อมเจริญ พาทยโกศล, ครูทองดี ศุภะมาลัย, หม่อมส้มจีน ราชานูประพันธ์ ฯลฯ

รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 การดนตรีซบเซาลง เนื่องจากเกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 เศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก อีกทั้งปลายรัชสมัยเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง งานด้านศิลปวัฒนธรรมไม่รุ่งเรืองนัก การขับร้องการดนตรีซบเซาลง แต่พระทรงมิได้ทรงละทิ้งการดนตรีของไทยทรงพระราชนิพนธ์เพลงไทยซึ่งเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายไว้ 3 เพลง ได้แก่เพลงใหม่โรงคลื่นกระทบฝั่ง เพลงราตรีประดับดาว เถา และเพลงเขมรลออองค์ เถา ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล รัชกาลที่ 8 ทรงครองราชย์ในระยะเวลาสั้น ๆ งานทางด้านดนตรีขับร้องไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงจากรัชกาลที่ 7 นักร้องที่มีชื่อเสียงในยุคนี้นั้น เช่น ครูท้วม ประสิทธิ์กุล, ครูอุษา สุนันธมาลัย, คุณหญิงไพเราะชูรัย กิตติวรรณ, นางมหาเทพกษัตริย์สมุห (บรรเลง สาคริก), ครูเลื่อน สุนทรวาทีน, อาจารย์เจริญใจ สุนทรวาทีน, ครูน้อยม คงศรีวิไล เป็นต้น

รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 การดนตรีขับร้องไทยอยู่ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อช่วงหนึ่งเป็นช่วงที่เรียกว่ายุคอารยธรรมใหม่มีความเจริญก้าวหน้าและเป็นนโยบายของภาครัฐที่ดำเนินก้าวไปสู่ประเทศที่มีอารยแบบสากล การดนตรีการขับร้องของไทยกลับมาฟื้นฟู ส่งเสริมให้อยู่ในระบบการศึกษา ด้วยการเอาพระทัยใส่ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ ที่อุทิศตนออกเผยแพร่ฟื้นฟูดนตรีไทยให้เป็นที่แพร่หลายในสถาบัน การดนตรีการขับร้องไทยเป็นยุคฟื้นฟูในภูมิปัญญาจากนักดนตรีนักร้องราชสำนักสืบทอดแก่นิสิตนักศึกษา นักเรียน ในระบบการศึกษา

ครูขับร้องที่สำคัญได้แก่ คุณหญิงชื่น ศิลปบรรเลง, คุณหญิงไพฑูริย์ กิตติวรรณ, อาจารย์เจริญใจ สุนทรวาทีน, ครูเลื่อน สุนทรวาทีน, ครูอุ่งน บัวเอี่ยม, ครูประชิด ขำประเสริฐ, ครูศรีนาฏ เสริมศิริ, ครูท้วม ประสิทธิ์กุล, ครูจิมลิ้ม กุลตันท์, นางมหาเทพกษัตริย์สมุห (บรรเลง ซาคริก), ครูสุดจิตต์ ดุริยประณีต, ครูเหนี่ยว ดุริยพันธ์, ครูสุรางค์ ดุริยพันธ์, ครูดวงเนตร ดุริยพันธ์, ครูละเมียด ทับสุข, ครูมณฑนา อยู่ยั้งยืน, เรือโทหญิงเลียมลัษณ์ สังข์จ้อย, ครูอุษา แสงไพโรจน์, ครูจำเนียร ศรีไทย พันธ์, ครูศิริ วิชเวช, ครูทัศนีย์ ขุนทอง, ครูพัฒน์ พร้อมสมบัติ เป็นต้น

จากข้อมูลดังกล่าวมาจะเห็นได้ว่าการขับร้องมีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ มีนักร้องที่มีชื่อเสียงโดดเด่นมีเอกลักษณ์เป็นของตนเองได้รับการยกย่องหลายท่าน หลายสังกัดสืบทอดองค์ความรู้ทางการขับร้องเพลงไทยมาจนถึงปัจจุบัน

พงษ์ศิลป์ อรุณรัตน์ (2565, น. 248-250) ได้อธิบายถึง รูปแบบของเพลงเสภา เพลงเสภาเป็นเพลงที่ได้รับความนิยมมากตั้งแต่รัชกาลที่ 2 เดิมทีเล่นสลับการขับเสภา ภายหลังจึงแยกออกมาร้องเล่นต่างหาก ซึ่งน่าจะเกิดมาพร้อมกับความนิยมในการประชันปี่พาทย์เสภาขึ้น จึงมีการแต่งเพลงเสภาขึ้นใหม่หลายเพลง โดยนำคำร้องมาจากบทเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ภายหลังจึงได้นำเอาคำร้องมาจากวรรณคดีเรื่องอื่น ๆ เช่น เรื่องอิเหนา กากี เป็นต้น ทั้งนี้คำร้องในบทเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนน่าจะเป็นที่คุ้นเคยของผู้ฟังและเข้าใจเรื่องราวได้เป็นอย่างดี เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ส่งอิทธิพลทำให้เพลงไทยเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ดนตรีปรับเปลี่ยนแปลงไปตามค่านิยมของสังคมตลอดเวลา เมื่อมีการขับร้องใช้วงปี่พาทย์ประกอบการขับเสภา นั้น ได้มีการกำหนดเพลงสำหรับใช้บรรเลงประกอบการขับเสภาตั้งแต่รัชกาลที่ 3 คือ ร้องลำพม่า (พม่าประเดิมเสภา), สามเฒ่า, อังคารสี่บท และเพลงชกมวย

มนตรี ตราโมท (2523, น. 548) ได้กล่าวถึงเพลงประเภทเสภา ในสมัยรัชกาลที่ 3 การร้องเพลงและบรรเลงดนตรีประกอบเสภาได้เปลี่ยนไป ไม่ใช่เพลงโ้ เพลงช้าและไม่มีการบรรเลงเพลงหน้าพาทย์ แทรกอย่างละคร เปลี่ยนมาร้องเพลงสองชั้นตามแต่บทกลอนจะอำนวย แต่เกิดเป็นบัญญัติขึ้นอย่างหนึ่งคือ เพลงที่จะร้องส่งให้ปี่พาทย์รับเป็นเพลงแรกให้ใช้พม่าห้าท่อน เพลงที่ 2 จะระเซ่หางยาว เพลงที่ 3 สี่บท และเพลงที่ 4 นุหลอน ต่อจากนั้นไม่มีกำหนด จนปลายรัชกาลที่ 3 เริ่มนิยมแต่งขยายเพลงต่าง ๆ ขึ้นเป็นอัตราจังหวะสามชั้น เพลงร้องประกอบเสภา ก็จะมีการขยายขึ้นเป็นสามชั้นตามไปด้วย

เทคนิคการขับร้องเพลงไทย กาญจนา อินทรสุนานนท์ (2540, น.17-20) กล่าวว่า มีด้วยกันทั้งสิ้น 42 แบบ ได้แก่

1. เสียงครุ่น เป็นการออกเสียง ทำเสียงร้องให้สะดุด สะเทือน เพื่อความไพเราะ เทคนิคการทำเสียงครุ่นพบทุกเพลง การขับร้องเพลงไทยถ้าไม่มีเสียงครุ่นเสียงจะเรียบเกินไป
2. เสียงกระทบ การออกเสียงคำร้อง โดยออกเสียงเป็นหลายพยางค์ ถ้า 2 พยางค์ เรียกว่า กระทบคู่ 2 ถ้า 3 พยางค์ เรียกว่า กระทบคู่ 3 เช่น คำว่า “เจ้า” เมื่อร้องจะออกเสียงว่า “จ-อ้าว” หรือคำว่า “แนบ” ร้องเป็น “แน - แอ - แอ - แอบ” เรียกว่ากระทบคู่ 4
3. เน้นเสียง เทคนิคการเน้นเสียง คือ การเน้นเสียงมุ่งเน้นเพื่อให้เกิดความชัดเจนที่คำร้องหรือเดือนช่วงที่ต้องการเพื่อให้เกิดความแตกต่างจากทำนองอื่นๆ
4. กระทบเสียง กระทบคำ เทคนิคนี้ คือ การทำให้เสียงและคำหนักแน่น เน้นคำหรือทำนองในช่วงนั้นเป็นพิเศษ แต่ไม่ให้โพล่งดังมากจนเกินไป เช่น ในเพลงสารถี 3 ชั้น ในช่วง “ช่างน่ารัก” เป็นต้น
5. กล่อมเสียง เทคนิคการกล่อมเสียง คือ การทำให้เสียงนวล ราบรื่น กลมกล่อม
6. กลิ้งเสียง เทคนิคการกลิ้งเสียงนั้นเป็นเทคนิคคล้าย ๆ การกล่อมเสียง แต่การกลิ้งเสียงนั้นจะทำเร็วกว่า
7. กลิ้งเสียง เทคนิคการกลิ้งเสียงนั้นต้องร้องคำนั้น ๆ ให้ชัดเจน ในรูปแบบของการร้อง ไม่ใช่การออกเสียง การร้องชัดเจนนี้ต้องค่อย ๆ ผันเสียงร้องจากไม่ชัดไปให้ชัดในแต่ละคำ คล้าย ๆ กับการปั้นคำ ปั้นเสียง แต่คำที่ต้องการกลิ้งเสียงจะไม่ทำให้เสียงเคลื่อนไหลต้องกลิ้งเสียงให้คงที่ตรงกับทำนองของแต่ละเพลง
8. เกลือกเสียง เทคนิคการเกลือกเสียงคล้ายกับการกลิ้งเสียง แต่จะออกเสียงมีสะดุดบ้างนิดหน่อย ในการออกเสียงคำร้องแต่ละคำที่ต้องการใส่เทคนิคการเกลือกเสียง
9. กลิ่นเสียง เทคนิคเวลาร้องเพลงในบางตอนต้องหุบปากกลืนเสียงที่ร้อง ให้ดังผ่านลงไปคอจึงจะเกิดความไพเราะ
10. ขยักขยอน เป็นการทำให้เสียงขึ้นลงเสียงนาสิกต่อกับเสียงจริงเชื่อมได้ต่ออย่างกลมกลืน
11. เสียงครวญ เสียงครวญใช้กับเพลงที่มีทำนองโศกเศร้า ทำเสียงครวญให้เข้ากับอารมณ์เพลง
12. ควงเสียง การควงเสียงแบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ ควงสูง และควงต่ำ เทคนิคนี้ต้องไล่เสียงจากต่ำไปหาสูง หรือไล่จากสูงลงมาต่ำ
13. ซ้อนเสียง ทำยากมากต้องค่อย ๆ ออกเสียงมีความดังและเบาให้พอเหมาะพอดี และต้องเน้นคำร้องด้วย

14. บั่นเสียง บั่นคำ คือการออกเสียงหรือเปล่งเสียงเนือร้องหรือการค่อย ๆ เอื้อนให้ชัดเจนที่ละวรรคตอน
15. เสียงบริบ เทคนิการทำเสียงบริบ คือ เปล่งเสียงเอื้อนในบทเพลงต่าง ๆ ค่อย ๆ เปล่งและสะดุดเพียงเบา ๆ เฉพาะในบางตอนที่ต้องการให้เกิดความไพเราะ
16. เสียงโพรย ต้องเน้นเรื่องการออกเสียงที่ค่อย ๆ ผ่อนน้ำเสียงออกมาช้า ๆ ในการเอื้อนและการออกเสียงคำร้อง
17. เสียงผ่าน การเอื้อนทำนองหรือคำร้องจากเสียงหนึ่งไปยังเสียงหนึ่งโดยมีลักษณะค่อยเปล่งเสียงขึ้นและลงช้า ๆ
18. ผันเสียง การผันเสียงคือ การออกเสียงคำร้องให้ได้ตามวรรณยุกต์ คล้ายกับการผันวรรณยุกต์ ำ อ่า อ้า อ๊า อ๋า แต่ไม่ได้ผันทั้ง 5 เสียง อาจผันเพียง 2 - 3 เสียง
19. ผ่อนเสียง ต้องออกเสียงตั้งแต่ตั้งแต่วค้อย ๆ ผ่อนให้เบาแต่เสียงไม่เพี้ยนไปจากเดิม
20. ม้วนเสียง ม้วนคำ เทคนิคนี้จะต้องรวมคำร้องและการเอื้อนขมวดให้กระชับ
21. โยกเสียง เทคนิคการโยกเสียงนั้นเป็นลีลาการร้องที่มีการเปลี่ยนเสียงการร้องที่มีอยู่ในทำนองนั้น ๆ จากเสียงหนึ่งไปยังอีกเสียงหนึ่ง แล้วกลับมาร้องเพลงเดิมอีกโดยต้องค่อย ๆ ปลดเสียงอย่างช้า ๆ มีการผ่อนเสียงบ้างให้เกิดไพเราะนุ่มนวลน่าฟัง
22. โยนเสียง เทคนิคการโยนเสียงนี้ ในการร้องเพลงในช่วงคำร้องและเอื้อนที่ ต้องการออกเสียงนั้นให้มีเสียงหนักแน่นและกระแทกเสียงในบางตอน แต่ต้องสังเกตลีลาทำนองเพลงความหนักเบา ช่วงจังหวะให้พอเหมาะพอดีไม่ใช่โยนเสียงจนเกินจังหวะ
23. รวบเสียง เทคนิคการรวบเสียง จะต้องรวบ 2 เสียงเข้าด้วยกัน การรวบเสียงนี้ มีอยู่เสมอในเพลงไทย แต่จะมีอยู่มากในเพลงไทยสำเนียงจีน
24. ลักจังหวะ ย้อยจังหวะ เป็นการร้องที่ไม่ให้ลงตามจังหวะพอดี แต่จะลงเสียงก่อนจังหวะหรือหลังจังหวะ ตามปกติการร้องเพลงนั้นควรจะร้องลงเสียงตามจังหวะของหน้าทับ การย้อยจังหวะนั้นคือร้องให้ลงหลังจังหวะตก
25. เลื่อนไหล บางทีเรียกว่าเสียงเพี้ยน บางครั้งเพี้ยนสูง คือ เสียงเลื่อนขึ้นสูงกว่าทำนองจริงทำให้ไม่น่าฟัง เรียกว่า ร้องเพี้ยน
26. เสียงสะดุด การทำเสียงสะดุด หยุดเป็นช่วงสั้น ๆ คล้ายการทำเสียงบริบ
27. เสียงหนัก เสียงเบา การทำเสียงหนัก เสียงเบา มีอยู่ในเพลงไทยทุกเพลง เสียงหนักต้องออกเสียงให้ดัง เสียงเบาจะต้องออกเสียงให้เบา

28. หางเสียง เทคนิคนี้คือตอนท้ายคำต้องลากเสียงให้ยาวกว่าปกติ แต่อยู่ในลีลาทำนองของเพลงไม่ให้เพี้ยนเสียง

29. เห็นเสียง เทคนิคการเห็นเสียงคล้ายกับเสียงเลื่อนไหล แต่ไปในทางสูง คือเลื่อนเสียงจากเสียงต่ำไปเสียงสูง จะเห็นขึ้นไปเสียงเดียวกันหรือคนละเสียงก็ตามแต่

30. โหนเสียง เทคนิคการโหนเสียงนั้นต้องเปล่งเสียงไปในทางเสียงสูงคล้าย ๆ กับเห็นเสียง แต่การโหนเสียงนี้ต้องพยายามดันเสียงเหมือนกับจะเสียงไม่ถึงแต่ดันไปให้ถึงหรือโหนไปให้ถึง

31. เสียงลอย ทำเสียงลอยนั้นเวลาร้องจะทำเสียงไม่จำ ต้องทำเสียงสูงเบา ให้ลอยไว้ไม่ลงเสียงมาเป็นเสียงอื่น

32. เสียงอาศัย ต้องใช้เสียงสูงกว่าเสียงจริง โดยเปล่งเสียงออกทางปากเชื่อมกับจมูก ทำเสียงที่ออกมาสั้นเบาว่าปกติ แต่ได้ระดับที่สูง

33. อมเสียง เทคนิคการอมเสียงนั้นจะทำโดยเวลาร้องเพลงที่มีช่วงต่อเนื่องต้องหุบปากแต่ก็ยังมีเสียงอยู่แต่ถ้าหุบปากมากแล้วเสียงขาดตอนเพลงจะไม่ต่อเนื่อง

34. เสียงลงทรวง ส่วนมากนักร้องชายนิยมทำ เทคนิคนี้ต้องใช้แรงกระแทกเสียงลงไป ในลำคอและเลยลงไปถึงอกให้สั่นสะเทือน เสียงจะสั้น ฟังแล้วเกิดอารมณ์สะเทือนใจ

35. เสียงพลิ้ว เทคนิคการทำเสียงพลิ้วนั้นคล้าย ๆ กับการสะบัดเสียงให้พลิ้วไปพลิ้วมา ตอนหางเสียงต้องสะบัดเสียง 2 - 3 ครั้ง จึงจะเรียกว่าเสียงพลิ้ว

36. เสียงเครือ เทคนิคการทำเสียงเครือนั้นจำเป็นต้องทำในเพลงที่มีอารมณ์เศร้าเพียงบางตอนโดยผู้ร้องต้องใส่อารมณ์ในการร้อง เสียงที่ออกมาจะเครือเล็กน้อย ฟังแล้วกินใจ

37. ร่อนใบไม่ร่วง เทคนิคการร่อนใบไม่ร่วงมีไม่มากในการร้องเพลงไทยจะคล้าย ๆ กับเทคนิคการร้องควลง แต่ร่อนใบไม่ร่วงนี้จะร้องสะดุดทีละช่วงจากเสียงสูงลงมาเสียงต่ำ

38. สะบัดเสียง เทคนิคการสะบัดเสียงจะอยู่ในตอนท้ายการเอื้อน จะมีการสะบัดเสียงในบางตอนเพื่อให้ เกิดความไพเราะ ในช่วงการเอื้อนท้ายการเอื้อนให้ลากเสียงยาวและสะบัดเสียงการสะบัดเสียงจะคล้ายกับการทำเสียงพลิ้ว แต่การทำเสียงพลิ้วจะต้องสะบัด 2-3 ครั้ง

39. ทิ้งเสียง เทคนิคการร้องทิ้งเสียงมีอยู่ในเพลงชุลยชัย ซึ่งจะเห็นได้ชัด นิยมร้องเน้นคำเทคนิคการร้องชนิดนี้คล้าย ๆ กับการเน้นเสียงแต่การทิ้งเสียงนั้นร้องจนจบแต่ละคำจะหยุดไม่มีเอื้อนท้ายคำต่อเหมือนกับทิ้งเสียงให้ขาด

40. เสียงลอยจังหวะ เทคนิคการทำเสียงลอยจังหวะคล้ายกับการทำเสียงลอย แต่การทำเสียงลอยจังหวะนั้นคนร้องจะให้จังหวะตกตามหน้าทับก่อนจึงจะขึ้นร้องตอนต่อไป

41. บีบเสียง หมายถึงการทำให้เสียงแหลมเล็กลง บางทีคนร้องเสียงใหญ่ไม่เหมาะสมกับลีลาของเพลงที่ร้องก็อาจจะต้องใช้เทคนิคการบีบเสียงเป็นบางตอน

42. กนกคอค คำว่า กนกคอค นี้ คุณหญิงชิ้น ศิลปบรรเลง เป็นผู้กล่าวถึงให้เปรียบลายกนกของไทย ที่มีลวดลายปลายสะบัดงดงาม เปรียบเสมือนการเอื้อนของเพลงไทยที่ต้องตกแต่งให้งดงามเช่นเดียวกัน บางท่านเรียกการตกแต่งการร้องให้ไพเราะว่า “เม็ดพราย”

สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย (2544 น. 339-359) ได้กล่าวถึงวิธีการขับร้องเพลงไทยว่า ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ถ้อยคำ คือ บทประพันธ์ โดยการแบ่งถ้อยคำในแต่ละตอนให้ถูกต้องกับการขับร้อง รวมถึงคำควบกล้ำ ร, ล ต้องขับร้องโดยประดิษฐ์ถ้อยคำ ใช้เสียงให้เหมาะสมและประณีตด้วยการเน้นเสียง ประคบเสียง และกล่อมเสียง

ส่วนที่ 2 การเปล่งเสียง คือ การออกเสียงจากลำคอ ทรวงอก ท้อง และนาสิก ได้อย่างถูกต้อง เต็มเสียง สม่ำเสมอ และรักษาระดับเสียงให้คงที่ตรงกับเสียงดนตรีที่ต้องการตามลำดับต่อไปนี้

ลำดับที่ 1 ไล่ระดับเสียงขึ้นลง ตามระดับเสียงดนตรีไทย

ลำดับที่ 2 เปล่งเสียงได้ยาว 1 ช่วงของจังหวะฉิ่งและฉับ ในอัตราสองชั้น และหายใจในระหว่างการเปลี่ยนแต่ละระดับเสียงภายหลังจังหวะฉับ

ลำดับที่ 3 ไล่ระดับเสียงขึ้น ลง ตามระดับเสียงดนตรีไทยหนึ่งช่วงเสียงโดยไม่หายใจ

ลำดับที่ 4 เปล่งเสียงได้ยาว 1 ช่วงของจังหวะฉิ่งและฉับ ในอัตราสามชั้น และหายใจในระหว่างการเปลี่ยนแต่ละระดับเสียงภายหลังจังหวะฉับ

ลำดับที่ 5 เปล่งเสียงยาวให้ได้ความดังคงที่หนึ่งช่วงลมหายใจ

ลำดับที่ 6 ไล่ระดับเสียงขึ้นหรือลง ได้มากกว่า 1 ช่วงเสียงโดยไม่หายใจ

ลำดับที่ 7 เปล่งเสียงได้ตรงตามเสียงของเครื่องดนตรีไทย หรือ เสียงร้องนำ

ลำดับที่ 8 ออกเสียง เออ โดยไล่เสียงจากเสียงต่ำขึ้นไปหาเสียงสูงในลักษณะต่างๆ ได้แก่ จากทรวงอก (เสียงระดับต่ำ) จากลำคอ (เสียงระดับกลาง) และจากนาสิก (เสียงระดับสูง)

ลำดับที่ 9 เอื้อนตามทำนองของเพลงได้ชัดเจนโดยไม่เป็นช่วง

ลำดับที่ 10 เสียงครุ่น

ลำดับที่ 11 เสียงกระทบคู่ 2

ลำดับที่ 12 เสียงกระทบคู่ 3

ลำดับที่ 13 หลบเสียงจากสูงลงมาหาเสียงต่ำ หรือจากเสียงต่ำขึ้นไปหาเสียงสูง
ได้อย่างเหมาะสม

ลำดับที่ 14 เน้นเสียง ประคบเสียง และกล่อมเสียง

ลำดับที่ 15 เน้นเสียง ประคบเสียง และกล่อมเสียง ได้ถูกต้องตามหลักการขับ
ร้องเพลงไทย โดยระบุชื่อกลวิธีการขับร้องได้ถูกต้อง และถูกตำแหน่ง

ลำดับที่ 16 ออกเสียงตามวิธีการต่างๆได้อย่างสมบูรณ์ ได้แก่

การกลิ้งเสียง	การกลิ้งเสียง
การเกลือกเสียง	การกลิ้งเสียง
การขึ้นและลงเสียงจากนาสิกต่อเสียงแท้ได้กลมกลืน (ขยับขย่อน)	
การทำเสียงครวญ	การคร่อมจังหวะโดยเจตนา
การควบเสียง (ควบสูง - ต่ำ)	การซ้อนเสียง
การปั้นเสียง	การทำเสียงปริบ
การทำเสียงโปรย	การผ่านเสียง
การผันเสียง	การผ่อนเสียง
การม้วนเสียง	การม้วนคำ
การโยกเสียง	การโยนเสียง
การรวบเสียง	การทำเสียงร่อนผิวลม
การลักจังหวะ	การย้อยจังหวะ
การเลื่อนไหลขึ้น - ลง	การทำเสียงสะดุด
การทำเสียงหนัก - เบา	การทำหางเสียง
การเหินเสียง	การโหนเสียง
การใช้เสียงลอย	การใช้เสียงอาศัย (เสียงผี)

การขับร้องเพลงไทยด้วยวิธีดังกล่าวข้างต้น ทำให้เกิดคุณภาพเสียงที่ดี หรือที่
เรียกว่าการขับร้องอย่าง “มีเมื่อดพราย”

ส่วนที่ 3 การหายใจ คือ การหายใจได้ถูกต้องที่ ถูกต้องตามวรรคตอนของการเอื้อน
ทำนองและคำร้อง โดยไม่ขัดกับลีลาของเพลง โดยมีหลักและวิธีการ ดังนี้

1) พยายามหายใจเข้าทางจมูกให้ลึกที่สุด และไม่ให้เกิดเสียง

2) ค่อยๆ ผ่อนลมออกจากปากขณะที่ขบร้อง เมื่อฝึกจนชำนาญจะช่วยให้ผู้ขบร้องสามารถผ่อนลมออกจากปอดได้นาน ทำให้สามารถร้องได้ยาวนานแต่ละช่วงการหายใจ

3) หายใจให้ถูกต้องตามวรรคตอนของทำนองและเนื้อเพลง

4) การลักหายใจ คือ การหายใจสั้นๆ แทรกระหว่างการเอื้อนที่ยาวๆ โดยผู้ฟังไม่อาจสังเกตเห็นได้ เพื่อให้ได้ลมหายใจเพิ่มขึ้น ทำให้การขบร้องไม่สะดุดและไม่ขาดทางเสียง

นอกจากนี้ ยังได้อธิบายถึงการเปล่งเสียงกลุ่มคำที่ทำให้เกิดการเอื้อน คุณภาพเสียง รส และความแม่นยำของทำนองหลัก ดังต่อไปนี้

การเปล่งเสียงกลุ่มคำที่ทำให้เกิดทางเอื้อน โดยผู้ขบร้องต้องเอื้อนทำนองโดยใช้เสียง เออ เอย อี้ อื่อ เออะ เฮอ ฮือ ฮี หือ เอิงเงอ และเอิงเงย ด้วยวิธีการเปล่งเสียงต่อไปนี้

1) วิธีการทำเสียง เออ ใช้น้ำหนักเสียงเล็กน้อยอยู่ที่โคนลิ้น บังคับคอให้แข็ง เพยอริมฝีปากเล็กน้อย แล้วเปล่งเสียงออกจากลำคอโดยตรง โดยไม่ขยับคางและไม่หุบปาก ซึ่งการทำเสียง เออ สามารถไล่เสียงจากต่ำไปหาสูงได้ โดยเสียงต่ำเกิดจากทรวงอก เสียงกลางเกิดจากลำคอ และเสียงสูงเกิดจากนาสิก

2) วิธีการทำเสียง เอย มีวิธีการเช่นเดียวกับการทำเสียง เออ จนเมื่อจะออกเสียง เอย ให้ขยับโคนลิ้นกระดกขึ้นหาเพดานปากเล็กน้อย ให้ขอบลิ้นสองข้างกระทบเพดานปาก แล้วแยกมุมปากออกเล็กน้อยให้เกิดเป็นเสียง อี ที่ไม่ชัดเจนนัก เมื่อสุดทางเสียงควรถก้ำตามเสียง เออ ออกมาร่วมด้วย นิยมใช้เมื่อสิ้นสุดการเอื้อนก่อนถึงคำร้อง

3) วิธีการทำเสียง อื่อ เพยอริมฝีปากออกจากกันเล็กน้อย เปล่งเสียงออกจากคอโดยตรง บังคับคางไว้ให้นิ่ง แล้วยกโคนลิ้นขึ้นเล็กน้อยเพื่อเปลี่ยนทางลมให้มากระทบเพดานปาก และเปล่งเสียงให้ขึ้นนาสิก และทางปาก

4) วิธีการทำเสียง อี หลักการเหมือนวิธีการทำเสียง อื่อ แต่ทำให้สะดุดสั้นลง มักใช้ในการรกล้ำกับคำเสียงอื่น โดยไม่เปล่งออกมาชัดเจน เหมือนการทำเสียง เอย แต่ผันเสียงให้สูงขึ้นโดยไม่หุบปาก

5) วิธีการทำเสียง เอย โดยการเปลี่ยนน้ำหนักเสียงในช่วงทางเสียงให้ไปอยู่ที่จมูก

6) วิธีการทำเสียง เออะ เปล่งเหมือนเสียง เออ แต่สะดุดเสียงให้สั้นลง

7) การทำเสียง เฮอ ต้องเปล่งเสียงออกจากลำคอ บังคับให้น้ำหนักเสียงมาอยู่ที่เพดานและขึ้นนาสิก เปล่งเสียงให้กระทบทั้ง 2 ทาง แต่ผ่านทางปากมากกว่าทางจมูก

8) วิธีการทำเสียง ฮือ ใช้วิธีการเปล่งเสียง เฮอ แต่ต้องออกเสียงให้มีน้ำหนักเสียง ขึ้นนาสิกมากกว่าปรกติ โดยยกลิ้นกระดกขึ้นหาเพดานปากแต่ไม่ชิด เมื่อตามด้วยเสียงเออ มักจะมีเสียง ง ติดออกมาด้วย อันเป็นลักษณะการเอื้อนอย่างหนึ่งของไทย แต่ถ้าใช้เสียง เออ คู่กับเสียง ฮือ จะไม่มีเสียง ง ติดมา

9) วิธีการทำเสียง ฮี หลักการเหมือนการเปล่งเสียง ฮือ แต่ทำให้เสียงสะกดสั้นลง

10) วิธีการทำเสียง หือ เผยอริมฝีปากเล็กน้อย เปล่งเสียง ฮือ ผ่านออกมาช้าๆ พร้อมกับผันเสียงขึ้นสูงให้เสียงออกทางจมูก การเปล่งเสียงจะออกคำไม่ชัดเจน เมื่อจวนสุดเสียงต้องค่อยๆ ลดกำลังเสียงลงทีละน้อยจนสุดทางเสียง ใช้ปนในบางช่วงของการเอื้อน

11) วิธีการทำเสียง เอิงเออ เริ่มด้วยการเปล่งเสียง เออ แล้วกระดกโคนลิ้นขึ้นไปสัมผัสชิดเพดานปาก เสียงจะออกทางจมูกและเกิดเสียง เอิง แล้วเปล่งเสียงต่อเหมือน เออ โดยติดเสียง ง มาด้วย

12) วิธีการทำเสียง เอิงเอย เริ่มด้วยการเปล่งเสียง เออ แล้วกระดกโคนลิ้นขึ้นไปสัมผัสชิดเพดานปาก เสียงจะออกทางจมูกและเกิดเสียง เอิง แล้วเปล่งเสียงต่อเหมือน เอย โดยติดเสียง ง มาด้วย

คุณภาพเสียง คือ เสียงที่มีความดังชัดเจน ซึ่งเกิดจากการร้องเต็มเสียงที่ไม่ใช่การตะเบ็ง ระดับเสียงต้องไม่เพี้ยน มีความสม่ำเสมอ มีเสียงแจ่มใส ชัดเจน ไม่แตกพร่า หรือแหบทั้งในทางขึ้นสูงและทางลงต่ำ

รส คือ ผลลัพธ์การขับร้องด้วยกลวิธีของการขับร้องต่างๆ อย่างสมบูรณ์

ความแม่นยำของทำนองหลัก คือ ความสามารถในการท่องจำทำนองหลักของซ็องวงใหญ่ได้ถูกต้อง ทั้งนี้ ยกเว้นเพลงที่แต่งขึ้นโดยเฉพาะ อย่างที่ไม่ได้สัมพันธ์กับทำนองหลักของซ็องวงใหญ่ เช่น เพลงละครบางเพลง ได้แก่ เพลงซ้ำปี ไร่ปี เห่เชิดฉิ่ง เป็นต้น ซึ่งเป็นความแม่นยำในการขับร้องตามทำนองทางร้อง โดยมีการกำหนดการประเมินลักษณะความแม่นยำไว้ คือความแม่นยำในการขับร้องตามทำนองทางร้อง ความแม่นยำในแนวทางการดำเนินทำนอง และความแม่นยำของจังหวะ

จากเอกสารและตำราวิชาการที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่ามีเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติและพัฒนาการของเพลงไทย โดยเน้นไปที่การขับร้อง ซึ่งผู้วิจัยจะนำเนื้อหาในส่วนนี้ไปใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์และบริบทต่าง ๆ ในการศึกษา และนำหลักการขับร้องเพลงไทย กลวิธีการขับร้องเพลงไทยไปใช้ในการวิเคราะห์หีบเพลงของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ ซึ่งให้เห็นถึงเทคนิคการ

ข้อร้องที่สำคัญของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ และเป็นข้อมูลเพื่อสนับสนุนการอภิปรายผลในด้านพัฒนาการทางการขับร้องของนักร้องวังบูรพาภิรมย์

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สงบศึก ธรรมวิหาร (2534) เป็นงานวิจัยแนวความคิดวิธีการของนายมนตรี ตราโมท ในการอนุรักษ์และถ่ายทอดดนตรีไทย ได้กล่าวถึงประวัติของนายมนตรี ตราโมท วิวัฒนาการการถ่ายทอดดนตรีไทย และอนุรักษ์ดนตรีไทย มีหลักฐานอ้างอิงบทสัมภาษณ์บุคคลในวงการดนตรีไทย สามารถสรุปได้ว่านายมนตรี ตราโมท ผู้เป็นเลิศในด้านดุริยางค์ศิลป์และคีตศิลป์ เป็นนักปฏิบัติ นักทฤษฎี นักวิชา และนักวิจัย มีความสามารถวิเคราะห์หาค้นคว้าและสร้างสรรค์ผลงานศิลปะอย่างดียิ่ง ได้ศึกษาทางโบราณคดี โบราณวัตถุ ภาพศิลปวัตถุ ประวัติศาสตร์และมานุษยวิทยา นำมาสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์จนเกิดลีลาใหม่ ๆ สามารถสร้างความบันเทิงเริงรมย์ให้แก่ประชาชนอย่างดียิ่ง ผลงานวิจัยที่สำคัญของนายมนตรี คือเรื่องการวิจัยสร้างสรรค์เพลงระบำชุดโบราณคดี ซึ่งนอกจากจะให้ความบันเทิงแล้วยังทำให้ผู้ชมได้รับความรู้วาทะคดี ศรีวิชัย ลพบุรี เชียงแสน และสุโขทัย มีสภาพเป็นอย่างไร มีการแต่งตัวอย่างไร ลักษณะท่าจำเป็นแบบใด

อรรพรรณ บรรจงศิลป์ และคณะ (2534) ได้วิจัยเรื่องความคิดและภูมิปัญญาไทยชุดดุริยางค์ ได้วิเคราะห์เรื่องราวเกี่ยวกับดนตรีไทยและสรุปเกี่ยวกับโครงสร้างของเพลงไทย วรรณคดี เพลง ประโยค ท่อน รูปแบบ การประพันธ์เพลง การขยายเพลง การตัดทอนเพลง การแต่งเพลงตามความคิดของตนเอง และในเรื่องการขับร้องเพลงไทยนั้นอาจจะมีวิวัฒนาการมาจากการขับลำอย่างเพลงพื้นบ้านมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย ซึ่งต่อมาได้พัฒนาการขึ้นจนมีแบบแผนที่ค่อนข้างชัดเจนในสมัยอยุธยา และได้พัฒนาต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์จนกระทั่งมีบทเพลงขับร้องที่มีรูปแบบหลากหลายมากมาย ในทำนองเดียวกันในด้านการขับร้อง

นพพร ปัญญาพิสิทธิ์ (2540) ทำการศึกษาทางร้องเพลงจระเข้หางยาว เถา โดยการวิเคราะห์โครงสร้างของทางร้อง ความสัมพันธ์ของเสียงลูกตกกับเสียงที่เกิดจากวรรณยุกต์ในเนื้อร้องแล้วทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของทางร้องในส่วนของการเอื้อนรูปแบบต่าง ๆ เช่น เอื้อนเนื้อทำนองเพลง เอื้อนตกแต่งทำนองในคำร้องของเพลงจระเข้หางยาว เถา จากทางร้องของครูร้องที่มีชื่อเสียงจำนวน 6 คน คือครูประชิด ขำประเสริฐ, ครูกัลยา โรหิตาจล, ครูสุดจิตต์ ดุริยประณีต, ครูแจ้ง คล้ายสีทอง, ครูสมบัติ สังเวียนทอง และครูสมชาย ทับพร คล้ายกับเสาวนีย์ ซื่อตรง (2540) ที่ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ทางร้องเพลงแขกมอญ เถา ศึกษาโดยการวิเคราะห์โครงสร้างทางร้อง ความสัมพันธ์ระหว่างทางร้องกับทำนองหลัก แล้วจึงวิเคราะห์

เปรียบเทียบหาเอกลักษณ์ในทางร้องเพลงแขกมอญเถาของครูร้องที่มีชื่อเสียง 4 คน คือ ครูสุดจิต คุริยประณีต ครูกัลยา โรหิตาจล ครูอุจน์ บัวเยี่ยม และครูสมชาย ทับพร

วีระชาติ เปรมานนท์ (2532, น. 1) ได้ทำงานวิจัยเกี่ยวกับดนตรีไทยแนวใหม่ในช่วงปี 2520 -2530 ศึกษาถึงพัฒนาการทางดนตรีไทย สรุปได้ว่า ดนตรีไทยมีพัฒนาการมาพร้อมกับคนไทยควบคู่กับศิลปวัฒนธรรม ภาษาพูดและพิธีกรรมทางศาสนามายาวนาน ดนตรีนอกจากจะแสดงออกถึงความประณีตวิจิตรแล้ว ยังสะท้อนถึงความงามด้านจิตใจและอารมณ์ของมนุษย์ในแต่ละยุคสมัย ทั้งยังเป็นเอกลักษณ์ที่แสดงให้เห็นความเจริญรุ่งเรืองของชาติไทยที่รู้จักสร้างสรรค์ดนตรีไทย อีกทั้งยังศึกษาถึงทฤษฎีดนตรีไทยในเรื่องของการประสานเสียง การสอดทำนองเพลง การเรียบเรียง การประพันธ์เพลง และการศึกษาแนวความคิดในการนำปรัชญาความเชื่อของคนตะวันออกในด้านพุทธศาสนาเป็นเค้าโครงและแนวทางในการประพันธ์เพลงได้อย่างสมบัติน่าทึ่ง ในด้านทฤษฎีดนตรีไทย ณรงค์ชัย ปิฎกรัตน์ (2535) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์การประพันธ์เพลงไทยในลักษณะการแต่งขยายและแต่งตัดทำนองจากเพลงอัตราสองชั้น ได้ผลการวิจัย คือ การประพันธ์เพลงไทยมีหลายลักษณะได้แก่ การขยาย การตัดทอน การต่อเติม และสุดท้ายได้ประพันธ์ขึ้นใหม่โดยไม่ได้มาจากเพลงใด

ภาณุภาค โมกขศักดิ์ (2558, มกราคม- มิถุนายน 2558) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการสืบทอดภูมิปัญญาด้านการขับร้องเพลงไทยของสำนักดนตรีหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ผลการวิจัยพบว่า หลักการขับร้องเพลงไทย ของสำนักหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) มี 5 ข้อ ครอบคลุมเรื่องของการใช้เสียง กลวิธีการเอื้อน การออกเสียงคำร้อง และเทคนิคการขับร้องตามรูปแบบของสำนักหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ดังนี้

1. ดาด การขับร้องที่ยังไม่ได้ตกแต่ง เสียงร้องที่ฟังแล้วกระด้างหูหรือการร้องที่ยังไม่เรียบร้อยนัก การเอื้อนไม่ชัดเจน มักจะเกิดกับผู้ที่เริ่มเรียนขับร้องและการต่อเพลงใหม่ ยังไม่แม่นในทำนองเพลง การเอื้อนออกเสียงไม่ตรงตามสำนวนเพลง

2. ประคบเสียง การบังคับเสียงเอื้อน การเอื้อนเป็นการเปล่งเสียงร้องเป็นทำนอง โดยออกเสียงหลักเป็นเสียง “เออ” แทนทำนองสูงต่ำไปเพลง ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของการขับร้องเพลงไทย การประคบเสียงเป็นเทคนิคของการออกเสียงเอื้อน คือ

2.1 การเอื้อนให้ชัดเจนออกเสียงเออ, เอย, อือ, อี, เอ้ย, เออะ, เฮอ, ฮือ, ฮี, หือ, เอ็งเออ, เอ็งเอย ฯลฯ ให้ถูกวรรคตอนของเพลง ถูกวิธีตามหลักการขับร้อง

2.2 การออกเสียงให้ชัดเจนหนักแน่น ชัดถ้อยชัดคำ ไม่โพล่งดังจนเกินไป

2.3 การกล่อมเสียงสูง ต่ำ หนัก เบา ตามทำนองของเพลงอย่างละเอียดละไม่ให้เกิดความไพเราะตามอารมณ์ของเพลง

2.4 การหลบเสียงสูงต่ำให้เหมาะสมกับคุณสมบัติของเสียงตนเองไม่บีบเสียงให้สูงจนเกินกำลังหรือลงเสียงต่ำจนเสียงบอด

3. ประคบน้ำ เป็นเทคนิคการออกเสียงคำร้องที่จะทำให้คำร้องออกมาอย่างไพเราะตามทำนองเพลงและถูกต้องตามหลักของภาษา คือ

3.1 การออกเสียงคำร้องที่ถูกต้องตามอักขระ

3.2 วิธีการตกแต่งคำร้องให้กลมกลืนกับทำนองเพลงและให้เหมาะสมกับสำเนียงเพลง เช่น เพลงสำเนียงลาว ก็ออกเสียงคำร้องให้มีกลิ่นไอของภาษาลาว เพลงสำเนียงมอญก็ออกเสียงคำร้องให้มีลักษณะของภาษามอญ แต่ก็ต้องกระทำด้วยความเหมาะสมเพียงเป็นสำเนียงของเพลงเท่านั้น ถ้ามากเกินไปอาจจะทำให้คำร้องผิดเพี้ยนไป

3.3 การเน้นเสียงเพื่อช่วยให้คำร้องชัดเจน เช่น การออกเสียงคำว่า “มณฑาทอง” ในเพลงทะเลแย ถ้าไม่เน้นเสียงให้ดีแล้ว อาจจะได้ยินเป็น “มณฑาท้อง” เป็นต้น

3.4 การผสมเสียงโดยแยกออกเสียงคำร้องเป็นสองคำเมื่อผสมกันแล้วจะได้คำร้องที่ชัดเจนและไพเราะ เช่น คำว่า “ดวง” แยกเป็น 2 คำ คือ “ดู กับ วัง” เมื่อออกเสียงเชื่อมเข้าด้วยกันเสียงที่ออกมาจะเป็นคำว่า “ดวง” ที่ชัดเจนและไพเราะ

3.5 การถ่ายทอดอารมณ์เพลงตามบทร้องได้อย่างเหมาะสมให้ผู้ฟังเข้าใจในเนื้อหาของคำร้องที่เปล่งเสียงออกมา

4. กนกคอก เป็นเทคนิคการตกแต่งทำนองของการเอื้อนให้มีความวิจิตรไพเราะขึ้นเพิ่มรายละเอียดการเอื้อนในขั้นสูงหรือเม็ดพราย

5. ลงทรวง เทคนิคการใช้กระแทกเสียงกลืนลงไปในลำคอไปจนกระทั่งถึงทรวงอกเพื่อให้เกิดการเสียดสีสะเทือน ฟังแล้วเกิดอารมณ์สะเทือนใจ พบมากคือใช้ในเพลงสำเนียงมอญ

3. แนวคิดและทฤษฎี

3.1 แนวคิดดุริยางคศิลป์

สุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2543, น. 127) กล่าวว่า คำว่า ดนตรี เป็นการจัดเสียงให้เป็นระบบคล้ายภาษาจากระบบที่ง่ายไปยาก จากเสียงเดียวไปหลายเสียงสลับซับซ้อนกันจนถึงขั้นศิลปะ ดนตรีที่ได้รับการพัฒนาโดยชุมชนให้มีลักษณะเฉพาะเปรียบกับภาษาถิ่น เรียกว่า ดนตรีท้องถิ่น ต่อมาพัฒนาเป็นสากลเปรียบกับภาษาสากล ซึ่งได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายในรูปแบบการบรรเลงและการฟัง ดนตรีมีองค์ประกอบสำคัญ คือ เสียง จังหวะ ทำนอง และเสียงประสาน

สุรพล สุวรรณ (2549, น. 18) กล่าวว่า ดนตรีเป็นศิลปะแขนงหนึ่ง ซึ่งมนุษย์ได้รับแรงบันดาลใจจากธรรมชาติให้เกิดความคิด การเลียนแบบ การเรียนรู้ การสร้างสรรค์เพื่อตอบสนองความต้องการ โดยใช้วัสดุจากธรรมชาติประดิษฐ์เป็นเครื่องดนตรี และบรรเลงด้วยท่าทางของมนุษย์ ได้แก่ ดีด สี ตี และเป่า

กล่าวโดยสรุป คือ ดนตรี คือ เสียงที่มีการจัดระบบ เพื่อถ่ายทอดความคิด จิตนาการ และความรู้สึก ดนตรีรับรู้ได้ด้วยการฟัง และตีความโดยใช้จิตนาการของผู้ฟัง ซึ่งอาจทำให้เกิดความรู้สึกต่าง ๆ องค์ประกอบที่สำคัญของดนตรี คือ เสียง จังหวะ ทำนอง และเสียงประสาน

3.2 ทฤษฎีดริยางคศาสตร์ไทย

3.2.1 องค์ประกอบของดนตรีไทย

บุญธรรม ตราโมท (2540) กล่าวถึง ทฤษฎีดริยางคศิลป์ไว้ในหนังสือ คำบรรยาย ดริยางคศาสตร์ไทยว่า สิ่งประกอบกันเข้าเป็นเพลงหนึ่งๆ นั้นมีหลายอย่างด้วยกัน ตามลักษณะและความประสงค์ของผู้ประดิษฐ์เพลงนั้น คือ ทำนอง สำเนียง จังหวะ หน้าทับ เท้า โยน ลูกล้อ ลูกชัด เหลื่อม ล่วงหน้า กรอ เก็บ รัว ฯลฯ แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดของเพลงคือ “ทำนองกับจังหวะ”

สังัด ภูเขาทอง (2532) กล่าวว่า องค์ประกอบทางดนตรีประกอบด้วยหลักใหญ่ 5 ประการ คือ จังหวะ ทำนองเพลง พื้นผิว คุณภาพทางดนตรี และคีตลักษณ์ สอดคล้องกับ สงบศึก ธรรมวิหาร (2545) กล่าวถึงองค์ประกอบของดนตรีไทยที่สำคัญ ได้แก่

1) มาตรฐานเสียงทางดนตรีไทย ซึ่งมี 7 เสียงคล้ายมาตรฐานเสียงของสากลที่เรียกว่า diatonic แต่ระดับการวางเสียงของไทย 7 เสียงเท่ากัน แต่ของสากลมีระยะกึ่งเสียงอยู่ 2 เสียง คือ มี กับ ฟา และ ที กับ โด

2) จังหวะของเพลงไทย หมายถึงการแบ่งส่วนย่อยของทำนองเพลง ซึ่งดำเนินไปโดยเวลาสม่ำเสมอ ส่วนที่แบ่งนี้คือ จังหวะ ซึ่งจังหวะที่ใช้ในเพลงไทยมี 3 อย่าง คือ จังหวะสามัญ จังหวะฉิ่ง และจังหวะหน้าทับ ซึ่งมี 3 ลักษณะ คือ หน้าทับปรบไก่ หน้าทับสองไม้ และหน้าทับพิเศษ

3) ทำนอง หรือ ทาง ซึ่งมี 3 ความหมาย ความหมายแรก หมายถึง วิธีดำเนินทำนองเฉพาะของแต่ละเครื่องดนตรี เช่น ทางระนาดเอก ทางระนาดทุ้ม เป็นต้น ความหมายที่ 2 หมายถึง วิธีดำเนินทำนองของเพลงที่ประพันธ์ขึ้นโดยเฉพาะ เช่น ทางของหลวงประดิษฐไพเราะ ทางของพระยาประสานดุริยศัพท์ เป็นต้น หรือ ทางเดี่ยวและทางหมู่ ความหมายที่ 3 หมายถึง มาตรฐานเสียงที่ใช้ในการบรรเลง เพลงไทยแบ่งได้เป็น 7 ทาง คือ ทางเพียงออกลาง ทางโน ทางกลาง ทางเพียงอบน ทางกรวด ทางกลางแหบ และทางขวา

4) การประสานเสียง ในเพลงไทยจะมีการประสานเสียงในแนวนอน คือ มีทำนองหลัก และมีการแปรทำนอง รวมถึงลูกเล่นต่าง ๆ ของเพลงและเทคนิคในการบรรเลง ทำให้เกิดการประสานเสียงซึ่งมีลักษณะเฉพาะแบบไทย นอกจากนี้ ยังหมายถึงการบรรเลงหรือร้องคนละทางในเพลงเดียวกันและพร้อมกัน อาจจะเป็นเครื่องดนตรีกับเครื่องดนตรี หรือร้องกับร้อง หรือดนตรีกับร้องก็ได้ เสียงที่ตกจังหวะอาจเป็นคนละเสียงบ้าง หรือเป็นเสียงเดียวกันบ้าง

5) รูปแบบของเพลงไทย ซึ่งเพลงไทยมีการแบ่งวรรคตอนเช่นเดียวกับโคลงกลอน คือ เริ่มต้นจากการแบ่งเป็นวรรค หลายวรรครวมกัน เรียกว่า ท่อน ตัว จับ ลา หรือองค์แล้วแต่ลักษณะของเพลงเป็นประเภท ๆ ไป

6) อารมณ์เพลง ซึ่งดนตรีไทยสามารถให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์ได้หลากหลาย เช่น อ่อนหวาน ร่าเริง สนุกสนาน โศกเศร้า สง่างาม น่าเกรงขาม น่ากลัว และเร้าใจ โดยองค์ประกอบที่ทำให้เกิดอารมณ์เพลง คือ ทำนองเพลง หน้าทับ และเทคนิคของผู้บรรเลง

อุทิศ นาคสวัสดิ์ (2546) ให้ความหมายของคำว่า เพลง คือทำนองที่ได้ประดิษฐ์ขึ้น โดยถูกหลักเกณฑ์ของดุริยางค์ เช่น มีสัมผัสที่ถูกต้อง มีวรรคตอนถูกต้อง มีจังหวะถูกต้อง สอดคล้องกับมานพ วิสุทธิแพทย์ (2556) ที่กล่าวว่า ดนตรีไทยมีองค์ประกอบสำคัญอยู่ 3 อย่าง คือ 1) ทำนองหลัก ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดในดนตรีไทย เป็นองค์ประกอบพื้นฐานในการประดิษฐ์ทำนองแปร และเป็นองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับจังหวะ 2) ทำนองแปร หมายถึง ทำนองที่บรรเลงด้วยเครื่องดนตรีอื่นนอกจากฆ้องวงใหญ่ รวมถึงขับร้อง โดยประดิษฐ์ทำนองจากทำนองหลักให้เป็นทำนองตามหลักและวิธีการบรรเลงเครื่องดนตรีนั้น ๆ 3) จังหวะ หมายถึง การแบ่งช่วงเวลาออกเป็นส่วน ๆ อย่างสม่ำเสมอ

สรุป เพลง คือ ทำนองที่ถูกประดิษฐ์ขึ้นโดยถูกต้องตามหลักเกณฑ์ของดุริยางค์ศาสตร์ มีองค์ประกอบ คือ มาตรฐานเสียงทางดนตรีไทย การประสานเสียง รูปแบบหรือคีตลักษณ์ อารมณ์เพลง แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ทำนอง (ทำนองหลัก ทำนองแปร) และจังหวะ

3.2.2 การแบ่งประเภทเพลงไทย

บุญธรรม ตราโมท (2540) อธิบายเรื่องประเภทของเพลงว่าแบ่งเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 3 ประเภท คือ ประเภทเพลงหน้าพาทย์ ประเภทเพลงเรื่อง และประเภทเพลงมโหรี

1) ประเภทเพลงหน้าพาทย์ สามารถแยกออกได้เป็น 2 อย่าง คือ ประเภทไหว้ครู ได้แก่ เพลงหน้าพาทย์ต่าง ๆ ที่มีระบำไว้ในตำราซึ่งว่าด้วยการไหว้ครู และประเภทหน้าพาทย์พิเศษ ได้แก่ เพลงหน้าพาทย์ต่าง ๆ ซึ่งอยู่นอกตำราไหว้ครู สำหรับประกอบการแสดง

2) ประเภทเพลงเรื่อง มีหลายประเภท คือ ประเภทเพลงช้า ประเภทเพลงสองไม้ ประเภทเพลงเร็ว และประเภทเพลงฉิ่ง นอกจากนี้ ยังมีเพลงเรื่องพิเศษออกไปอีก เช่น เรื่องทำขวัญ เรื่องนางหงส์ เป็นต้น ซึ่งเพลงเรื่องเหล่านี้บางเพลงก็อยู่ในประเภทไหว้ครู และบางเพลงก็เข้าอยู่ในประเภทหน้าพาทย์พิเศษได้

3) ประเภทเพลงมโหรี คือ เพลงที่เดิมใช้มโหรีบรรเลงประกอบการร้องส่ง มี 2 อย่าง คือ เพลงตับ และเพลงเกร็ด เพลงตับ คือ เพลงที่ใช้รับร้องหลาย ๆ เพลงรวมบรรเลงติดต่อกันไป มี 2 ชนิดคือ เพลงตับเรื่อง เป็นการเรียบเรียงบรรเลงถ้อยบทหรือเนื้อร้องที่ติดต่อกันเป็นเกณฑ์ และตับเพลง เป็นการเรียบเรียงบรรเลงถ้อยเพลงที่ติดต่อกันให้ถูกแบบแผนเป็นเกณฑ์ และใช้ชื่อเพลงเป็นชื่อตับ ส่วนเพลงเกร็ด คือ เพลงที่ไม่ได้เรียบเรียงไว้เป็นต้น บางทีก็เรียกว่า “เพลงเกร็ดนอกเรื่อง”

นอกจากนี้ยังมีเพลงประเภทเพลงเสภา เกิดขึ้นในสมัยที่เสปามีปีพาทย์รับ และมีเพลงสามชั้นเกิดขึ้นมาก โดยเพลงเสปาสสามารถแยกออกเป็น 2 ประเภท คือ เพลงหมู่ และเพลงเดี่ยว

ปัญญา รุ่งเรือง (2546) ได้จำแนกบทเพลงไทยโดยยึดถือตามลักษณะของแบบแผนโครงสร้างและการใช้งานของบทเพลง ได้ 9 ชนิด ดังนี้ 1) เพลงหน้าพาทย์ 2) เพลงเรื่อง 3) เพลงใหม่โรง 4) เพลงตับ 5) เพลงเถา 6) เพลงใหญ่ 7) เพลงเดี่ยว 8) เพลงลา และ 9) เพลงเกร็ด

สงบศึก ธรรมวิหาร (2545) อธิบายเรื่องการแบ่งประเภทเพลงไทย ในหนังสือดุริยางค์ไทย ว่า เพลงไทยแบ่งประเภทได้หลายลักษณะ ดังนี้

1) การแบ่งเพลงไทยตามอัตราเพลง คือ ประเภทเพลงอัตราชั้นเดียว ประเภทเพลงอัตราสองชั้น และประเภทเพลงอัตราสามชั้น ซึ่งบอกถึงความช้าเร็วของเพลง ปัจจุบันมีผู้แต่งเป็นสี่ชั้นและครึ่งชั้น เราจะทราบอัตราจังหวะจากการฟังเสียงฉิ่ง

2) การแบ่งเพลงไทยออกเป็น 2 ลักษณะจากการใช้ คือ เพลงประเภทใช้ดนตรีล้วน ๆ หรือเพลงบรรเลง มี 6 ประเภท คือ เพลงใหม่โรง เพลงหน้าพาทย์ เพลงเรื่อง เพลงลูกบทและเพลงหางเครื่อง เพลงลูกหมัด และเพลงออกภาษา อีกลักษณะคือ เพลงประเภทขับร้องหรือเพลงร้องรับ คือ เพลงที่มีการขับร้องประกอบดนตรี มี 3 ประเภท คือ เพลงเถา เพลงตับ ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ ตับเรื่องและตับเพลง และเพลงเกร็ด

3) การแบ่งประเภทเพลงไทยตามลักษณะวิธีการบรรเลง ได้แก่ 1) เพลงทางพื้น 2) เพลงทางกรอ 3) เพลงลูกล้อลูกขัด

ซึ่งคำอธิบายเรื่องการแบ่งประเภทเพลงไทยของสงบดีก ธรรมวิหาร สอดคล้องกับคำอธิบายของ สุรพล สุวรรณ (2549) ซึ่งแบ่งประเภทเพลงไทย ดังนี้ 1) การแบ่งประเภทของเพลงไทยตามอัตราจังหวะของเพลง 2) การแบ่งประเภทของเพลงไทยตามลักษณะของการใช้ ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ เพลงที่ใช้ดนตรีล้วน เช่น เพลงไหมโรง เพลงหน้าพาทย์ เพลงเรื่อง เพลงหางเครื่อง และเพลงภาษา เป็นต้น และเพลงที่ใช้ร้องประกอบ เช่น เพลงเถา เพลงตับ เพลงชุด เพลงเกร็ด เพลงละคร

นอกจากนี้ สัจด์ ภูเขาทอง (2532) ได้จำแนกลักษณะของเพลงไทย ดังนี้

1) เพลงชุด คือเพลงที่อยู่รวมกันเป็นชุด เป็นเพลงที่มีความสำคัญ เป็นคิดลักษณะขนาดใหญ่ โดยแบ่งได้เป็น

1.1) เพลงเถา ซึ่งจัดเป็นคิดลักษณะที่สำคัญของเพลงไทยในปัจจุบัน โดยลักษณะของเถาเป็นเพลงที่ประกอบไปด้วยอัตราจังหวะ 3 อัตรา เป็นเพลงที่เกิดจากการขยายหรือลดขนาดของเพลงไปตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดเอาไว้ โดยการขยายหรือลดอัตราให้ถือว่าขยายหรือลดที่ขนาดของเพลง แต่จะลดเนื้อเพลงซึ่งเป็นทำนองหลักไม่ได้ เช่น สมมุติว่าให้ ก ข ค ง จ ฉ ช ฎ เป็นตัวโน้ต 8 ตัว กำหนดความยาวเป็น “ช่อง” ตามโน้ตไทยเป็นขนาดของเพลง จากนั้นเราบรรจุตัวโน้ตลงไปตามช่อง สมมุติว่าตัวโน้ตที่บรรจุลงไปนี้ ช่องละ 1 ตัว กำหนดให้เป็นสองชั้น มี 8 ช่อง ดังนี้

--- ก	--- ข	--- ค	--- ง	--- จ	--- ฉ	--- ช	--- ฎ
-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ถ้าเราขยายออกไปอีกเท่าตัว ตัวโน้ตที่เป็นทำนองเพลงก็ยังคงเท่าเดิม แต่ช่องห่างขึ้นเป็น 2 ช่อง ต่อตัวโน้ต 1 ตัว รวม 16 ช่อง เป็นทำนองสามชั้น ดังนี้

----	--- ก	----	--- ข	----	--- ค	----	--- ง
----	--- จ	----	--- ฉ	----	--- ช	----	--- ฎ

หากลดลงอีกครั้งหนึ่ง เหลือ 4 ช่อง ช่องหนึ่งมีตัวโน้ต 2 ตัว ก็เป็นชั้นเดียวไป

- ก - ข	- ค - ง	- จ - ฉ	- ช - ฎ
---------	---------	---------	---------

1.2) เพลงดับ หมายถึง เพลงหลาย ๆ เพลงบรรเลงติดต่อกันไป ซึ่งมักจะประกอบด้วยเพลงในอัตราจังหวะสองชั้นเป็นส่วนใหญ่ แต่อาจจะมีเพลงพิเศษแทรกอยู่บ้าง เช่น เพลงหน้าพาทย์ หรือเพลงในอัตราชั้นเดียว เพลงดับแบ่งตามความแตกต่างได้ 4 ประเภท คือ ดับมโหรี ดับเรื่อง ดับเพลง และดับประสม

1.3) เพลงเรื่อง หมายถึง เพลงหลาย ๆ เพลงที่นำมาจัดรวมบรรเลงติดต่อกันไป เพลงที่นำมาเข้าชุดต้องมีอัตราเดียวกัน หน้าทับอย่างเดียวกัน และมีสำเนียงใกล้เคียงกัน เป็นเพลงบรรเลงเพียงอย่างเดียว โดยจำแนกไว้เป็นประเภท ดังนี้ ประเภทเพลงช้า ประเภทเพลงเร็ว ประเภทเพลงฉิ่ง ประเภทสองไม้ ประเภทที่ใช้ไปตามจังหวะหน้าทับ ประเภทที่เกี่ยวกับพิธีกรรม เป็นต้น

2) เพลงเกร็ด คือ บรรดาเพลงที่ไม่ได้เอาเข้าดับ นับเป็นเพลงเกร็ดนอกเรื่อง ซึ่งมีคำอธิบายเพิ่มเติม ดังนี้

“อันที่จริงเพลงต่าง ๆ ที่อยู่ดับไม่ว่าจะเป็นดับประเภทใด ถือเป็นเพลงเกร็ดด้วยกันทั้งสิ้น แต่ที่มาที่แท้จริงของเพลงเกร็ด คงเนื่องมาแต่เพลงดับทางมโหรี เพลงดับทางมโหรีใช้สำหรับทำเมื่อต้องการเวลายาว ส่วนเพลงเกร็ดใช้สำหรับทำเวลาสั้น” (สังคีต ภูเขาทอง, 2532, น. 161)

3) เพลงกรอ คือ เพลงที่เกิดจากการบรรเลงช้าเสียงเป็นจังหวะยาวจนกลายเป็นลีลาของทำนองเพลง เพลงกรอเป็นเพลงที่มีลีลาอ่อนหวานชวนฟัง เหมาะสำหรับปล่อยอารมณ์ออกไปโดยไม่มีจุดหมาย ผู้คิดประดิษฐ์เพลงกรอเป็นคนแรก คือ หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เพลงกรอเพลงแรกคือเพลง “เขมรเลียบพระนคร สามชั้น”

4) เพลงโหมโรง หมายถึง เพลงที่บรรเลงก่อนที่จะมีการแสดงโขน ละคร หรือ ก่อนที่จะมีการบรรเลงดนตรี โดยมีจุดประสงค์ เช่น เป็นเสียงที่ใช้โฆษณาให้ทราบว่ามีการแสดงดนตรีหรือมหรสพ หรือการแสดงนั้น ๆ กำลังจะเริ่มขึ้นแล้ว เป็นการอุ่นเครื่องให้กล้ามเนื้อของนักดนตรีทำงานได้คล่องแคล่ว และเพื่อเป็นการทดสอบความถูกต้องของเสียงในเครื่องดนตรีแต่ละชิ้น เป็นต้น โดยเพลงโหมโรงจะมีการแบ่งประเภท คือ เพลงโหมโรงที่ใช้ประกอบการแสดงเพลงโหมโรงเพื่อการบรรเลง และโหมโรงเสภา

5) เพลงลูกหมัด บ้างก็ว่า “ลูกบทย” เป็นเพลงเล็ก ๆ ที่ต่อท้ายด้วยเพลงใหญ่ เพลงลูกหมัดมีลักษณะคล้ายสัญลักษณ์ที่แสดงว่า การบรรเลงเพลงนั้น ๆ ได้จบลงแล้ว

6) เพลงมีสร้อย เป็นรูปแบบของเพลงอีกแบบหนึ่ง ที่ประกอบด้วยทำนองหลักกับทำนองพิเศษ ส่วนเนื้อร้องก็ประกอบด้วยเนื้อร้องปกติและเนื้อร้องพิเศษ จุดประสงค์ของเพลงประเภทนี้ เพื่ออวดความสามารถของนักดนตรี

7) เพลงใหญ่ เป็นเพลงที่มีทำนองขนาดยาว และเป็นเพลงประเภทที่มีโยน โดยจะประกอบด้วย การประสานเสียงตามแนวเพลงไทย การเปลี่ยนบันไดเสียงภายในตัวเพลง และ ลูกโยน

8) เพลงหางเครื่อง หรือ เพลงท้ายเครื่อง หมายถึง เพลงเล็ก ๆ อาจจะมีที่เพลงก็ได้บรรเลงต่อท้ายเพลงใหญ่ โดยบรรเลงต่อท้ายลูกหมุดอีกทีหนึ่ง สำหรับทำนองเพลงหางเครื่องนิยมให้มีทำนองสอดคล้องกับทำนองเพลงหลัก

9) เพลงออกภาษา เป็นเพลงชุดเดียวกับเพลงหางเครื่อง แต่แทนที่จะเอาเพลงในภาษาใดภาษาหนึ่งมารวมเข้าชุดกันภาษาเดียว กลับเอาเพลงที่มีสำเนียงหลาย ๆ ภาษามารวมกันเข้าเป็นชุด บทบาทของเพลงภาษา เพื่อให้ความสนุกสนานและความรื่นรมย์แก่ผู้ชมเป็นส่วนใหญ่

10) เพลงประกอบกิริยา เป็นเพลงที่นักดนตรีได้กำหนดขึ้นใช้บรรเลงแทนกิริยา หรือพฤติกรรม หรืออาการเคลื่อนไหว หรือการแสดงออกของสิ่งใด ๆ โดยแต่เดิมเกี่ยวข้องกับท่าทางในด้านนาฏศิลป์ แต่ต่อมาได้นำเพลงประกอบกิริยาไปใช้กับสิ่งสมมติ จนกลายเป็นสิ่งลึกลับแฝงไปด้วยความศักดิ์สิทธิ์ กลายเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึก

11) เพลงเดี่ยว เป็นเพลงที่สร้างขึ้นเพื่อใช้บรรเลงเพื่อเน้นเฉพาะเครื่องดนตรีเพียงชิ้นเดียว โดยสร้างทำนองไว้เฉพาะ จุดประสงค์เพื่อเน้นความสามารถเชิงบรรเลงของนักดนตรีเป็นสำคัญ

12) เพลงส่งท้าย หรือเพลงลาโรง เป็นเพลงที่มีเป็นเครื่องนัดหมายว่าการบรรเลงในครั้งนั้นได้จบลงแล้ว เพลงที่นิยมใช้ในปัจจุบัน เช่น เพลงเต่ากินผักนึ่ง สองชั้น เพลงพระอาทิตย์ชิงดวง สองชั้น และเพลงออกทะเล สามชั้น เป็นต้น

3.3 ทฤษฎีปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology)

ปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology) มาจากภาษากรีก คือ Phenomenon แปลว่า ปรากฏขึ้น และ Logos แปลว่า การพิจารณาอย่างมีเหตุผล โดยทฤษฎีปรากฏการณ์วิทยาให้ความสำคัญกับวิธีที่มนุษย์ให้ความหมายกับสถานภาพต่าง ๆ เชื่อว่าความจริงมีหลากหลาย ขึ้นอยู่กับมนุษย์ให้ความหมายหรือนิยามสถานการณ์ต่างกัน ความจริงจึงเป็นเรื่องส่วนบุคคลที่

สร้างขึ้น และเปลี่ยนแปลงไปตามตัวความรู้กับปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ขึ้นอยู่กับความคิดของมนุษย์ซึ่งต่างกันในแต่ละกลุ่ม ความจริงจะต่างกันขึ้นกับบริบทที่ต่างกัน (ประกอบเกียรติ อิมศิริ, 2556, น. 203-204)

สุภางค์ จันทวานิช (2549) กล่าวถึงฐานคิดของปรัชญาพื้นฐานการวิจัยปรากฏการณ์นิยมว่า ความรู้ที่มนุษย์ได้รับการถ่ายทอดมาจากผู้อื่นและจากสังคม อาจมีข้อผิดพลาด มนุษย์จึงควรศึกษาโลกและสังคมด้วยตัวเอง และสร้างระบบความรู้ขึ้น จากนั้นมนุษย์จะมีระบบคิด วิจยญาณ โลกทัศน์ ค่านิยม อุดมการณ์เฉพาะตน โดยการได้สัมผัสกับโลก ด้วยความเชื่อนี้ นักปรากฏการณ์นิยมจะให้ความสำคัญกับข้อมูลที่เป็นความรู้สึกนึกคิด และคุณค่าของมนุษย์ เน้นที่ความหมายที่มนุษย์ให้กับสิ่งต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ ขจรศักดิ์ บัวระพันธ์ (2557, น. 2557) ที่กล่าวว่า วิจัยเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์วิทยา เป็นการวิจัยที่นักวิจัยพยายามอธิบายแก่นของประสบการณ์ หรือความหมายของประสบการณ์ที่กลุ่มบุคคลได้รับจากปรากฏการณ์เดียวกัน โดยมีคำถามวิจัยเป็นเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์นิยมว่า กลุ่มบุคคลได้รับประสบการณ์อะไร และประสบการณ์นั้นเป็นอย่างไร

สันต์ สุวัจนราภินันท์ และอภิญญา เฟื่องฟูสกุล (2555, น. 37) กล่าวว่า “ทฤษฎีปรากฏการณ์วิทยา ถูกนำมาใช้ในหลายสาขา เช่น ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในสายมานุษยวิทยา เพื่อการเข้าไปศึกษาตัวตน กลุ่มคน ในสภาวะของดำรงชีพประจำวันโดยไม่ทำให้กระทบกระเทือนการดำรงชีพหรือการอาศัยอยู่ของพวกเขา” ซึ่งสอดคล้องกับชนัญญ์ เมฆหมอก (2563) ที่กล่าวถึงมานุษยวิธี หรือ Ethnomethodology ว่าเป็นวิธีการหนึ่งในการศึกษาสังคมที่อยู่ในกลุ่มปรากฏการณ์วิทยา วิธีการศึกษานำเอาวิธีของนักมานุษยวิทยา คือ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมมาใช้ โดยผู้ศึกษาต้องเข้าไปอยู่ในปรากฏการณ์ที่ศึกษา แต่ไม่ต้องผูกติดเป็นคนใน โดยหัวใจของการศึกษา คือ การตั้งคำถามกับการกระทำทางสังคมของปัจเจกในแต่ละกลุ่มที่ช่วยประกอบสร้างชุดความคิดหรือการกระทำให้กลายเป็นความจริงในสังคม และโครงสร้างสังคมดังกล่าวสามารถดำรงอยู่และสืบทอดต่อไปได้อย่างไร และปัจเจกมีวิธีการอย่างไรในการจัดการกับสถานการณ์ในชีวิตประจำวันเพื่อจะทำให้ระเบียบทางสังคมดำรงอยู่ต่อไปได้

3.4 แนวคิดทฤษฎีพหุวัฒนธรรม

แนวคิดพหุวัฒนธรรมเป็นแนวคิดที่เริ่มจากการโต้แย้งทางปรัชญากับแนวคิดเอกนิยม (Monism) สากลนิยม (Universalism) ซึ่งนำไปสู่นโยบายทางการเมืองในหลายรูปแบบ หนึ่งในนโยบายเหล่านั้น คือ นโยบายการผสมกลมกลืน (assimilation) หรือที่คุ้นเคยกันในนามนโยบาย melting pot ของสหรัฐอเมริกา แนวคิดพหุวัฒนธรรมมีฐานความคิดมาจากการมองวัฒนธรรมว่า

แต่ละวัฒนธรรมมีความแตกต่าง และหลากหลายมีคุณค่าในตัวเอง ซึ่งฐานความคิดนี้มาจากแนวคิดสัมพัทธนิยมทางวัฒนธรรมของสาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา การศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมมีเป้าหมายในการสร้างความภาคภูมิใจ ในวัฒนธรรม สร้างการยอมรับและเคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่าง รักษาและภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ วัฒนธรรมของตนเอง และสิ่งสำคัญควรเรียนรู้ข้อมูลทางวัฒนธรรมของกลุ่มต่าง ๆ ประวัติความเป็นมา ที่เป็นบ่อเกิดแห่งความแตกต่าง ตลอดจนการครอบงำของกลุ่มวัฒนธรรมหลัก และการถูกผลักดันให้เป็นวัฒนธรรมชายขอบ อย่างไรก็ตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมไม่ได้มีกรอบชัดเจนตายตัว ไม่มีสูตรสำเร็จ

การนำแนวคิดพหุวัฒนธรรมไปใช้เป็นกรอบในการอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมหรือเป็นแนวทางดำเนินนโยบายในสังคมใดสังคมหนึ่งนั้น เป็นเรื่องที่สังคมนั้น ๆ จะต้องพิจารณาเฉพาะกรณีไป ทั้งนี้เพราะสังคม หรือประเทศแต่ละประเทศมีพัฒนาการและปัญหาแตกต่างกัน ดังนั้นพหุวัฒนธรรมจึงเป็นแต่เพียงโครงร่างที่เปิดกว้าง พหุวัฒนธรรมเป็นเพียงแนวทางหนึ่งในการแสวงหาทางออกของปัญหาการขัดแย้งเกิดจากความหลากหลาย ยังคงต้องพัฒนาทั้งองค์ความรู้ หลักการ และนโยบายเพื่อให้เหมาะสมและเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลกต่อไป (แพรว ศิริศักดิ์ดำเกิง, 2549 น. 123 -125)

3.5 แนวคิดทฤษฎีพหุลักษณะทางสังคมวัฒนธรรม

พหุนิยม หรือ Pluralism คือ แนวคิดที่มองในเรื่องความหลากหลายทั้งกลุ่มคน และวัฒนธรรม เช่น ความหลากหลายทางสังคมของชนชั้น อาชีพ ความคิด อุดมคติ วิถีชีวิต สังคมพหุลักษณะหรือพหุสังคม (Plural Society) หมายถึงกลุ่มสังคมที่แยกย่อยออกเป็นกลุ่มภาษา กลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มศาสนาหรือเชื้อชาติต่าง ๆ และกลุ่มชุมชน ซึ่งเป็นคำเดียวกับ Multicultural society หรือ สังคมหลากหลายวัฒนธรรมที่นำมาใช้กับรัฐที่มีความแตกต่างหลากหลายอย่างในสหรัฐอเมริกา ซึ่งแนวคิดแบบ Multiculturalism นี้ เป็นการมองความหลากหลายด้านวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมเป็นเกณฑ์ (มุลนิธิเด็ก-ประไพ วิริยะพันธุ์, 2559)

คำอธิบายในข้างต้น สัมพันธ์กับข้อเขียนของ นฤพนธ์ ดัวงวิเศษ ในคำศัพท์ทางมานุษยวิทยา เผยแพร่โดยศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) ว่า พหุนิยม หรือ Pluralism คือ ลักษณะทางสังคมที่ประกอบด้วยกลุ่มคนและวัฒนธรรมย่อยที่ดำรงอยู่ด้วยกัน คำว่าพหุลักษณะ หรือ Pluralism และ Plural จะใช้พร้อมกันกับคำอื่นๆ เช่น พหุลักษณะทางวัฒนธรรม (Cultural pluralism) หรือคำว่า สังคมพหุลักษณะ (Plural society) ดังนั้น ความหมายของพหุนิยมจึงใช้แตกต่างกันในสาขาวิชาต่างๆ ในช่วงกลางของทศวรรษ 1980 นักปรัชญานำคำว่าพหุลักษณะ

มาใช้อธิบายข้อค้นพบในวิชาปรัชญาของคริสต์ศตวรรษที่ 20 ซึ่งในมุมมองของนักปรัชญาอธิบายว่า พหุลักษณะหมายถึงการแสดงหาความจริงที่หลากหลาย ส่วนนักมานุษยวิทยามีความเห็นต่างจากนักปรัชญา เนื่องจากการวิจัยภาคสนามต้องใช้การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญที่ทำให้นักมานุษยวิทยาคำนึงถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม

คณะกรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์มานุษยวิทยา สำนักงานราชบัณฑิตยสภา อธิบายคำว่า สังคมพหุลักษณะ (plural society) ว่า “สังคมพหุลักษณะ (Plural society) หมายถึง สังคมรัฐชาติที่มีระบบเศรษฐกิจและการเมืองระบบเดียวกัน แต่มีกลุ่มสังคมย่อยที่มีวัฒนธรรมแตกต่างหลากหลาย โดยที่แต่ละกลุ่มต่างก็ดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของตน” นอกจากนี้ยังอธิบายเพิ่มเติมว่า แต่เดิมแนวคิดในการศึกษาวัฒนธรรมของแห่งใดแห่งหนึ่งเป็นเชิงเดี่ยว เสมือนดำรงอยู่ลำพัง แต่หลังจากทศวรรษ 1930 การศึกษาสังคมที่อยู่ใต้การปกครองของประเทศเจ้าอาณานิคมได้ทำให้เห็นความแตกต่างหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรมในสังคมเหล่านั้น ทำให้นำไปสู่การนิยามคำว่าสังคมพหุลักษณะมีความหลากหลาย

แม้ว่าสังคมส่วนใหญ่ในปัจจุบันจะมีความแตกต่างหลากหลายในระดับหนึ่ง แต่ก็ไม่ใช่ว่าทุกสังคมที่มีความแตกต่างเช่นนั้นจะเป็นสังคมพหุลักษณะ ตามแนวคิดของนักมานุษยวิทยา สังคมพหุลักษณะมีลักษณะสำคัญ คือ 1) เป็นสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม และแต่ละกลุ่มต่างก็ดำรงเอกลักษณ์ของตนไว้ ถือได้ว่าเป็นสังคมที่มีลักษณะเป็นพหุนิยมทางวัฒนธรรม (cultural pluralism) และ 2) กลุ่มทางวัฒนธรรมที่แตกต่างหลากหลายเหล่านั้นอยู่ภายใต้ระบบการเมืองเดียวกัน ซึ่งมักจะมีเพียงกลุ่มเดียวที่มีอำนาจทางการเมืองมากกว่ากลุ่มอื่น (จินดารัตน์โพธิ์นอก, 2558)

จากการศึกษาทฤษฎีต่าง ๆ ข้างต้น ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีปรากฏการณ์วิทยา โดยเฉพาะการศึกษาแบบมานุษยวิธี (Ethnomethodology) มาเป็นระเบียบวิธีศึกษา ตั้งแต่การตั้งคำถามวิจัย วิธีการศึกษา การค้นคว้า เก็บรวบรวมข้อมูล ตลอดจนขั้นวิเคราะห์ และอภิปรายผล และนำทฤษฎีพหุวัฒนธรรม และทฤษฎีพหุลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมมาวิเคราะห์ มาอธิบายลักษณะการขับร้องของนักร้องวงบูรพาภิรมย์ และอภิปราย ถึงการดำรงอยู่ของดนตรีไทย ในวงบูรพาภิรมย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวงบูรพาภิรมย์ นำแนวคิดทฤษฎีมาสนับสนุนตัวตนของนักร้องวงบูรพาภิรมย์ที่ดำรงอยู่ และสืบทอดองค์ความรู้ เกิดคุณค่าต่อสังคมวัฒนธรรมดนตรีไทยอย่างไร

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่องการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยอาศัยหลักการและทฤษฎีทางมานุษยดุริยางควิทยา (Ethnomusicology Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก เอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และมีการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Work) เพื่อเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบ เรียบเรียง บันทึกเป็นโน้ตเพลง วิเคราะห์โดยใช้ทฤษฎีปรากฏการณ์นิยม (Phenomenology) เพื่ออธิบายบริบทต่าง ๆ สรุปเป็นรายงานผลการวิจัยแบบการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนในการดำเนินโครงการวิจัย ดังนี้

1. ขั้นศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสาร บทความ หนังสือ วิทยานิพนธ์ บทสัมภาษณ์ แถบบันทึกเสียง และแผ่นเสียงโบราณ เพื่อเป็นการสืบค้นข้อมูลเบื้องต้น โดยได้ศึกษาค้นคว้าจากสถาบันการศึกษา หน่วยงานต่าง ๆ และบ้านบุคคล ดังนี้

1. หอสมุดแห่งชาติ และหอสมุดดนตรี
2. สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา
4. สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
5. ห้องสมุดมูลนิธิราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา
6. มูลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)
7. บ้านนักดนตรี นักร้อง ทายาทผู้เกี่ยวข้องกับวังบูรพาภิรมย์

1.1 การศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสาร ตำรา บทความ หนังสือ วิทยานิพนธ์ งานวิจัย บทสัมภาษณ์ และสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้องโดยแบ่งประเด็นตามเนื้อหา ดังนี้

- 1.1.1 ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของวังบูรพาภิรมย์
- 1.1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับวงดนตรีไทยวังบูรพาภิรมย์
- 1.1.3 ข้อมูลเกี่ยวกับนักร้องเพลงไทยของวังบูรพาภิรมย์
- 1.1.4 ข้อมูลบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับวงดนตรีและนักร้องวังบูรพาภิรมย์
- 1.1.5 ข้อมูลเกี่ยวกับหลักหรือทฤษฎีการขับร้อง

1.1.6 ข้อมูลเกี่ยวกับเทคนิคการผลิตวิธีการขับร้องเพลงไทย

1.1.7 ข้อมูลเกี่ยวกับประเภทเพลงไทย

1.1.8 ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติที่มาของเพลงไทย/สารานุกรมเพลงไทย

1.1.9 ข้อมูลเกี่ยวกับแผ่นเสียงแถบบันทึกเสียงนักร้องเพลงไทยวังบูรพาภิรมย์

1.2 การศึกษาภาคสนามเรื่องการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนาม จากบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นการนำไปสู่ความรู้และเชื่อมต่อกับข้อมูลจากการค้นคว้าเอกสารข้างต้น โดยคัดเลือกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ ติดต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อสัมภาษณ์ บันทึกข้อมูลภาพ ข้อมูลเสียง และภาพเคลื่อนไหว วิธีการเก็บข้อมูลภาคสนามเป็นไปตามขั้นตอนการเก็บข้อมูลทางมานุษยวิทยา ดังนี้

1.2.1 การสัมภาษณ์ (Interview) ลักษณะการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง ผู้ที่สืบทอดเพลงร้อง ผู้เชี่ยวชาญเรื่องการขับร้องเพลงไทย ทายาทนักดนตรีและนักร้องจากวังบูรพาภิรมย์ กำหนดผู้ให้ข้อมูลดังนี้

1.2.1.1 ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์พูนพิศ อมาตยกุล ผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์ดนตรี เคยเขียนบทความและหนังสือข้อมูลเกี่ยวกับวงปี่พาทย์วังบูรพาภิรมย์ สัมภาษณ์ข้อมูลทางประวัติศาสตร์และเรื่องกลวิธีการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์

1.2.1.2 อาจารย์มาลินี สาคริก ทายาทของนางมหาเทพกษัตริย์สมุห (บรรเลงสาคริก) นักร้องประชันของวงปี่พาทย์วังบูรพาภิรมย์ และประธานมูลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) สัมภาษณ์ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ของนักร้องวังบูรพาภิรมย์

1.2.1.3 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ถาวร สีขโกศล ผู้เขียนบทความข้อมูลเกี่ยวกับวงปี่พาทย์ วังบูรพาภิรมย์และนักวิชาการดนตรีมีความรู้ทางการขับร้องเพลงไทยอย่างลึกซึ้ง สัมภาษณ์ข้อมูลทางประวัติศาสตร์และเรื่องกลวิธีการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์

1.2.1.4 อาจารย์พิทักษ์ จรรย์นาฎย์ ทายาทนักดนตรีวังบูรพาภิรมย์ (บุตรครูไพฑูรย์ จรรย์นาฎย์) หัวหน้าวงปี่พาทย์สำนักครูเพชร จรรย์นาฎย์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สัมภาษณ์ข้อมูลทางประวัติศาสตร์และเรื่องกลวิธีการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์

1.2.1.5 อาจารย์ศิริ วิชเวช ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง (คีตศิลป์ไทย) ผู้เชี่ยวชาญทางด้านขับร้องเพลงไทย สัมภาษณ์ข้อมูลทางประวัติศาสตร์และเรื่องกลวิธีการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์

1.2.1.6 อาจารย์สมชาย ทับพร ผู้เชี่ยวชาญทางด้านขับร้องเพลงไทย คีตศิลป์นาฏโศลกจากสำนักการสังคีต กรมศิลปากร สัมภาษณ์เรื่องกลวิธีการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์

1.2.1.7 เรือโทหญิงเยี่ยมลักษณ์ สังข์จ้อย ผู้เชี่ยวชาญทางด้านขับร้องเพลงไทยข้าราชการบำนาญ กองดุริยางค์ทหารเรือ สัมภาษณ์เรื่องกลวิธีการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์

1.2.1.8 อาจารย์พัฒน์ พร้อมสมบัติ นักวิชาการโศลกและผู้เชี่ยวชาญทางด้านขับร้องเพลงไทย จากสำนักการสังคีต กรมศิลปากร สัมภาษณ์เรื่องกลวิธีการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์

1.2.1.9 รองศาสตราจารย์ยมโดย เพ็งพงศา ข้าราชการบำนาญ อาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี และนักร้องเพลงไทยชนะเลิศ ในการประกวดรางวัลห้องทองคำครั้งที่ 1 พ.ศ.2523 สัมภาษณ์เรื่องกลวิธีการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์

1.2.1.10 ครูศิริกุล วรบุตร (นักดนตรี) ข้าราชการบำนาญ ครูผู้สอนขับร้องและนาฏศิลป์ไทย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาและนักร้องเพลงไทยศิษย์ของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) จากสำนักบ้านบาตร ที่ยังมีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน สัมภาษณ์เรื่องกลวิธีการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์

1.2.1.11 ดร.อังสนา นาคสวัสดิ์ ข้าราชการบำนาญ โรงเรียนสตรีรัตนบทุนักร้องเพลงไทย บุตรสาวของศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ ผู้สืบทอดทางร้องสำนักหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) สัมภาษณ์ข้อมูลทางประวัติศาสตร์และเรื่องกลวิธีการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์

1.2.1.12 ครูชนะ ชำนิราชกิจ ข้าราชการบำนาญ กองการสังคีต สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร นักดนตรีและนักร้องแนวทาบโบราณ สัมภาษณ์ข้อมูลทางประวัติศาสตร์และเรื่องกลวิธีการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์

1.2.2 การสำรวจ (Survey) ในการทำวิจัยครั้งนี้ได้ทำการสำรวจเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก ค้นคว้าหาข้อเท็จจริงที่ปรากฏอยู่เพื่อบรรยายสนับสนุนในการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารหรือหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ได้จากการค้นคว้าในเรื่องการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ โดยแบ่งการสำรวจเป็นลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1.2.2.1 การสำรวจพื้นที่ การสำรวจสภาพพื้นที่ของวังบูรพาภิรมย์และทำแผนที่สังเขป (Index map) เพื่อให้ทราบขอบเขตด้านพื้นที่วังบูรพาภิรมย์ในอดีตและนำไปสนับสนุนการพรรณนาในขั้นการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งการสำรวจนี้เป็นเพียงการสำรวจทางด้านภูมิศาสตร์ขั้นพื้นฐานตามสภาพจริงของพื้นที่และสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน

1.2.2.2 การสำรวจบุคคล การสำรวจบุคคลข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องกับการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ โดยแบ่งเป็นกลุ่มบุคคลดังนี้

- บุคคลสำคัญของวังบูรพาภิรมย์
- นักดนตรีของวังบูรพาภิรมย์
- ครูดนตรีของวังบูรพาภิรมย์
- นักร้องเพลงไทยของวังบูรพาภิรมย์
- ทายาทของนักดนตรี ครูดนตรี และนักร้องเพลงไทยของวังบูรพาภิรมย์

1.2.2.3 การสำรวจสารัตถะดนตรี การสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาสาระทางด้านดนตรีการขับร้องเพลงไทยของวังบูรพาภิรมย์ โดยการลงพื้นที่หาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่นห้องสมุดดนตรี, ผู้เชี่ยวชาญ, ทายาท, ผู้สืบทอดบทเพลง ให้ได้มาซึ่งข้อมูลเพลงร้องในรูปแบบของแผ่นเสียง แถบบันทึกเสียง ไฟล์เสียง ของนักร้องเพลงไทยวังบูรพาภิรมย์เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลและเป็นแนวทางในการเก็บข้อมูลอื่น ๆ ต่อไป

1.2.3 การเก็บข้อมูล (Data Collection) เป็นการจัดระบบการสืบค้นข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ โดยค้นคว้าจากหาหลักฐานข้อมูลต่าง ๆ ในอดีตที่เกี่ยวข้องกับการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ สามารถแบ่งเป็นประเด็นหลักในการเก็บข้อมูลได้ดังนี้

1.2.3.1 ข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์

1.2.3.2 ข้อมูลเสียง (เพลงร้อง) จากแผ่นเสียง แถบบันทึกเสียง ไฟล์เสียงของนักร้องเพลงไทยของวังบูรพาภิรมย์ที่ปรากฏตามหลักฐานบันทึกเสียงขับร้องไว้

1.2.3.3 ข้อมูลเชิงประวัติความเป็นมาของบทเพลง จากเสียงขับร้องของนักร้องเพลงไทยของวังบูรพาภิรมย์ที่มีผลงานโดดเด่น ปรากฏตามหลักฐานบันทึกเสียงขับร้องไว้

1.2.3.4 การสืบค้นข้อมูลบริบทอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์

2. เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย

2.1 เครื่องมือแบบสัมภาษณ์ (Interview)

เนื่องจากการสัมภาษณ์ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ และเรื่องของการขับร้องเพลงไทยซึ่งเป็นศิลปินนักดนตรีเป็นส่วนใหญ่ ผู้วิจัยจึงเลือกใช้รูปแบบการสัมภาษณ์แบบไร้โครงสร้าง (Unstructured Interview) เป็นการสัมภาษณ์มีความยืดหยุ่นสูง เป็นการเปิดกว้างและไม่เป็นทางการมากนัก ผู้สัมภาษณ์จะถามเรื่องใดก่อนหรือหลังก็ได้รวมทั้งไม่จำเป็นต้องถามคำถามเหมือนกันทุกคนก็ได้ ผู้สัมภาษณ์มีอิสระในการถามและสามารถปรับเปลี่ยนการซักถามให้เหมาะสมกับผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคนได้

2.2 เครื่องมือแบบสำรวจ

แบบสำรวจแบ่งเป็น 3 ลักษณะตามเนื้อหาในการสำรวจคือ แบบสำรวจพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ แบบสำรวจบุคคล และแบบสำรวจสารัตถะด้านดนตรี

2.2.1 แบบสำรวจพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ แบบสำรวจเนื้อหาเกี่ยวกับพื้นที่ตั้ง อาณาเขต สิ่งก่อสร้างสำคัญ ของวังบูรพาภิรมย์ โดยใช้เครื่องมือการสำรวจคือ รูปภาพ แผนภูมิ แบบจำลองวังบูรพาภิรมย์ในอดีต สื่อดิจิทัล กล้องถ่ายภาพ เซ็มทิศ เครื่องวัดระยะทาง

2.2.2 การสำรวจบุคคล แบบสำรวจเนื้อหาเกี่ยวกับบุคคลที่เกี่ยวข้องการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์โดยใช้เครื่องมือการสำรวจคือ รูปภาพ หนังสือ เอกสาร เครื่องบันทึกภาพ เครื่องบันทึกเสียง เครื่องบันทึกภาพเคลื่อนไหว สมุดบันทึก เครื่องเขียน

2.2.3 การสำรวจสารัตถะด้านดนตรี แบบสำรวจเนื้อหาสาระด้านดนตรี การขับร้องเพลงของนักร้องวังบูรพาภิรมย์โดยใช้เครื่องมือคือ รูปภาพ หนังสือ เอกสาร เครื่องบันทึกภาพ เครื่องบันทึกเสียง เครื่องบันทึกภาพเคลื่อนไหว สมุดบันทึก เครื่องเขียน

2.3 อุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย

2.3.1 เครื่องบันทึกภาพนิ่ง

2.3.2 เครื่องบันทึกภาพเคลื่อนไหว

2.3.3 เครื่องบันทึกเสียง

2.3.4 คอมพิวเตอร์

2.3.5 สมุดบันทึก

2.3.6 เครื่องเล่นแผ่นเสียง แผ่นเสียง และแถบบันทึกเสียง

3. ชั้นศึกษาเรียบเรียงและจัดกระทำข้อมูล

3.1 เรียบเรียงข้อมูลจากตำรา เอกสารทางวิชาการ และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับ การขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์

โดยผู้วิจัยได้แบ่งตามประเด็นการวิจัยได้ดังนี้

- 3.1.1 ประวัติความเป็นมาและบุคคลสำคัญของวังบูรพาภิรมย์
- 3.1.2 ประวัติวงดนตรีไทยและนักร้องเพลงไทยวังบูรพาภิรมย์
- 3.1.3 การขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์
- 3.1.4 บริบทอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์

3.2 การเรียบเรียงข้อมูลและถอดข้อมูลเสียงบันทึกการสัมภาษณ์บุคคลข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์

โดยผู้วิจัยได้เรียบเรียงเป็นบทความเชิงพรรณนาตามประเด็นการวิจัยดังนี้

- 3.2.1 ประวัติความเป็นมาและบุคคลสำคัญของวังบูรพาภิรมย์
- 3.2.2 ประวัติวงดนตรีไทยและนักร้องเพลงไทยวังบูรพาภิรมย์
- 3.2.3 การขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์
- 3.2.4 บริบทอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์

3.3 การถอดข้อมูลเสียงจากแผ่นเสียงเก่า แอบบันทึกเสียง ไฟล์ดิจิทัล ของ นักร้องเพลงไทยวังบูรพาภิรมย์

ผู้วิจัยได้ทำการถอดข้อมูลเสียงจากแผ่นเสียงเก่า แอบบันทึกเสียง ไฟล์ดิจิทัล ของนักร้องเพลงไทยวังบูรพาภิรมย์ ที่มีผลงานโดดเด่นปรากฏหลักฐานการบันทึกเสียงไว้ใน รูปแบบต่างๆ ให้เป็นข้อมูลโน้ตทางร้อง (โน้ตไทยระบบอักษร ด ร ม พ ซ ล ท) เพื่อนำไปใช้ วิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3.4 การจัดหมวดหมู่ข้อมูลภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เสียง

ผู้วิจัยได้แบ่งตามประเด็นต่าง ๆ ไว้ดังนี้

- 3.4.1 ประวัติความเป็นมาและบุคคลสำคัญของวังบูรพาภิรมย์
- 3.4.2 ประวัติวงดนตรีไทยและนักร้องเพลงไทยวังบูรพาภิรมย์
- 3.4.3 การขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์
- 3.4.4 บริบทอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์

3.5 การตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของข้อมูล

การตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของข้อมูล ผู้วิจัยได้แบ่งตามประเด็นต่าง ๆ หากพบไม่ถูกต้องหรือไม่ครบถ้วน ผู้วิจัยจะทำการแก้ไขและเก็บข้อมูลเพิ่มเติม เรียบเรียงข้อมูลเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์มากที่สุด

3.6 นำข้อมูลไปวิเคราะห์

ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบแก้ไขปรับปรุง และเรียบเรียงเนื้อหาตามวัตถุประสงค์

4. ชั้นวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการรวบรวมเอกสาร การสัมภาษณ์ การเก็บข้อมูลภาคสนาม มาวิเคราะห์เรียบเรียงเนื้อหาตามหัวข้อดังนี้

4.1 ประวัติความเป็นมาของวงดนตรีไทยและนักร้องเพลงไทยวังบูรพาภิรมย์

4.1.1 ประวัติความเป็นมาและบุคคลสำคัญของวังบูรพาภิรมย์

- ประวัติความเป็นมาของวังบูรพาภิรมย์
- บุคคลสำคัญของวังบูรพาภิรมย์
- ความสำคัญของวังบูรพาภิรมย์

4.1.2 ประวัติวงดนตรีไทยและนักร้องเพลงไทยวังบูรพาภิรมย์

- วงดนตรีไทยวังบูรพาภิรมย์
- บทบาทหน้าที่ของวงดนตรีไทยวังบูรพาภิรมย์
- ครูดนตรีและนักร้องเพลงไทยประจำวงดนตรีไทยวังบูรพาภิรมย์
- นักดนตรีวังบูรพาภิรมย์
- นักร้องวังบูรพาภิรมย์

4.2 การขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์

4.2.1 บทเพลงที่ขับร้องโดยนักร้องวังบูรพาภิรมย์ จากการเก็บข้อมูลทางประวัติศาสตร์ดนตรีไทยต่างๆ ประกอบด้วยข้อมูลจากแผ่นเสียงเก่า แลบบันทึกเสียง ไฟล์เสียง หนังสือ เอกสารราชการ และการสัมภาษณ์ พบรายนามนักร้องที่เคยร่วมขับร้องกับวงดนตรีไทยวังบูรพาภิรมย์ จำนวน 10 คน คือ

1. หลวงกล่อมโกศลศัพท์ (จอห์น สุนทรเทศ)
2. นางเจือ จรรย์นาฎย์
3. นางเจียน จรรย์นาฎย์
4. พระพรหมปริษา (กลั่น จันทรเรือง)
5. ชุนลิขิตสุนทรการ (หยิน มฤคะเวศ)
6. หลวงเสียงเสนาะกรรณ (พัน มุกตวาทย์)
7. คุณหญิงรามบัณฑิตสิทธิเศรณี (เยี่ยม สุวงศ์)
8. นางทองดี สุณะมาลัย
9. นางมหาเทพกษัตริย์สมุห (บวรเลง สาคกริก)
10. นางจิมลิ้ม กุลตันท์ (ธนาคม)

4.2.2 เทคนิคการขับร้องของนักร้องวงบูรพาภิรมย์ การวิเคราะห์เทคนิคการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวงบูรพาภิรมย์ จากการรวบรวมข้อมูลแผ่นเสียงเก่า แอบบันทิกเสียง ไฟล์เสียง พบเสียงของนักร้องที่เคยร่วมขับร้องกับวงดนตรีไทยวงบูรพาภิรมย์ จำนวน 7 คน ดังนี้

1. หลวงกล่อมโกศลศัพท์ (จอห์น สุนทรเทศ)
2. หลวงเสียงเสนาะกรรณ (พัน มุกตวาทย์)
3. ชุนลิขิตสุนทรการ (หยิน มฤคะเวศ)
4. นางทองดี สุณะมาลัย
5. นางมหาเทพกษัตริย์สมุห (บวรเลง สาคกริก)
6. คุณหญิงรามบัณฑิตสิทธิเศรณี (เยี่ยม สุวงศ์)
7. นางจิมลิ้ม กุลตันท์ (ธนาคม)

4.3 พหุลักษณะและอิทธิพลของนักร้องวงบูรพาภิรมย์ที่มีต่อพัฒนาการของการขับร้องเพลงไทย

4.3.1 พหุลักษณะของนักร้องเพลงไทยวงบูรพาภิรมย์

4.3.2 อุตลักษณ์ด้านการขับร้องของนักร้องวงบูรพาภิรมย์ ที่แสดงนำเสนอผ่านการประชันวงและเพื่อการฟัง

4.3.3 การบูรณาการของการขับร้องเพลงไทยวงบูรพาภิรมย์

4.3.4 การเปิดพื้นที่ทางสังคมดนตรีไทยของแนวทางการขับร้องเพลงไทยวงบูรพาภิรมย์

5. ชั้นสรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

5.1 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม มาเรียบเรียงวิเคราะห์ตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยบันทึกเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ

5.2 นำเสนอแนวคิดและสาระสำคัญในรูปแบบของการพรรณนาวิเคราะห์

5.3 อภิปรายผลของการศึกษาวิจัยและข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยได้ทำการอภิปรายผลประเด็นต่าง ๆ โดยใช้หลักแนวคิดทฤษฎีสันับสนุนผลของการวิจัยที่ปรากฏ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวงบูรพาภิรมย์ ในครั้งนี้เป็นการปะติดปะต่อประวัติศาสตร์ไทยที่เกี่ยวกับวงบูรพาภิรมย์โดยอ้างอิงจากหลักฐานข้อมูลที่พบ เน้นย้ำเรื่องราวต่าง ๆ โดยศึกษาผ่านนักร้องวงบูรพาภิรมย์ ซึ่งให้เห็นความสำคัญของการขับร้องเพลงไทยวงบูรพาภิรมย์ ที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการการขับร้องเพลงไทย แสดงให้เห็นถึงลักษณะที่เป็นพหุลักษณะของการขับร้องเพลงไทยวงบูรพาภิรมย์ ที่มีความหลากหลายของแนวทางการขับร้องที่ใช้ในวงบูรพาภิรมย์ ไม่มีต้นแบบเพียงอย่างเดียว ร่องรอยของรูปแบบการขับร้องเพลงไทยของวงบูรพาภิรมย์ ยังปรากฏมาจนถึงปัจจุบันในสถาบันการศึกษาดนตรี สถาบันดนตรี และสำนักดนตรีไทย

งานวิจัยเรื่องการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวงบูรพาภิรมย์ แยกวัตถุประสงค์เป็น 3 ข้อ ข้อที่ 1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของวงดนตรีไทยและนักร้องเพลงไทยวงบูรพาภิรมย์ เนื้อหาประกอบไปด้วย ประวัติความเป็นมาของวงบูรพาภิรมย์, ความสำคัญของวงบูรพาภิรมย์, บุคคลสำคัญของวงบูรพาภิรมย์, ประวัติวงดนตรีไทยและนักร้องเพลงไทยวงบูรพาภิรมย์, บทบาทหน้าที่ของวงดนตรีไทยและนักร้องเพลงไทยวงบูรพาภิรมย์, นักดนตรีและนักร้องเพลงไทยวงบูรพาภิรมย์ ข้อที่ 2. เพื่อศึกษาการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวงบูรพาภิรมย์ เนื้อหาประกอบด้วย ประวัติข้อมูลบทเพลงที่ขับร้องโดยนักร้องวงบูรพาภิรมย์, เทคนิคการขับร้องของนักร้องวงบูรพาภิรมย์ ข้อที่ 3. พหุลักษณะและอิทธิพลของนักร้องวงบูรพาภิรมย์ที่มีต่อพัฒนาการของการขับร้องเพลงไทย ประกอบด้วยประเด็น พหุลักษณะของนักร้องเพลงไทยวงบูรพาภิรมย์, อุดมการณ์ด้านการขับร้องของนักร้องวงบูรพาภิรมย์ ที่แสดงนำเสนอมานผ่านการประชันวงและเพื่อการฟัง, การบูรณาการของการขับร้องเพลงไทยวงบูรพาภิรมย์ และการเปิดพื้นที่ทางสังคมดนตรีไทยของแนวทางการขับร้องเพลงไทยวงบูรพาภิรมย์ โดยผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นดังนี้

4.1 ประวัติความเป็นมาของวงดนตรีไทยและนักร้องเพลงไทยวงบูรพาภิรมย์

4.1.1 ประวัติความเป็นมาของวงบูรพาภิรมย์

วงบูรพาภิรมย์เป็นวงที่ประทับในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดชกับพระวงศ์ วงบูรพาภิรมย์มีสถาปัตยกรรมผสมผสานแนวอาณานิคม เป็นวงที่ใหญ่โตทันสมัยที่สุดในยุคนั้น ออกแบบและสร้างโดยสถาปนิกชาวอิตาลี วงบูรพาภิรมย์ยังเป็นสโมสรในการจัดกิจกรรมต่างๆ งานเลี้ยงรับรอง งานราตรีสโมสร ของพระราชวงศ์ชั้นสูง มีความสำคัญยาวนานตั้งแต่รัชกาลที่ 5 - รัชกาลที่ 7

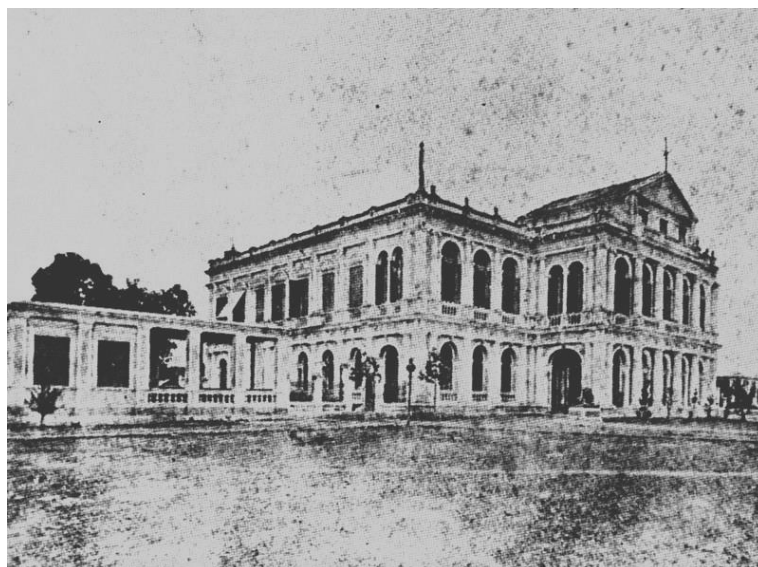

ภาพประกอบ 1 ด้านหน้าวังบูรพาภิรมย์

ที่มา: หนังสือพระราชวังและวังในกรุงเทพฯ : ความเป็นมาและความเปลี่ยนแปลงในรอบ 200 ปี, 2525

ที่ตั้งของวังบูรพาภิรมย์อยู่ทางทิศตะวันออกของพระบรมมหาราชวัง ตั้งอยู่ริมถนนมหาชัย ใกล้ประตูสะพานหิน สร้างบนพื้นที่วังเดิมของวังเจ้านายสมัยรัชกาลที่ 3 เจ้านายที่เคยประทับที่นี้ล้วนเป็นพระบรมวงศ์ชั้นผู้ใหญ่ที่ได้รับมอบหมายให้มารักษาพระนครด้านทิศตะวันออก ได้แก่ กรมหมื่นนรินทรเทพ, กรมหมื่นนเรนทรพิทักษ์, กรมหมื่นนเรนทรบริรักษ์, กรมพระยาเดชาดิศร และกรมหมื่นภูบาลบริรักษ์

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงพระกรุณาโปรดฯ ให้สร้างวังใหม่บนพื้นที่เดิม พระราชทานสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช ซึ่งเป็นพระอนุชา ร่วมพระชนนี ด้วยวัตถุประสงค์จะรักษาพระนครทางฝั่งใต้ เช่นเดียวกับที่ปฏิบัติมาในรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3 วังที่สร้างใหม่นี้พระราชทานนามว่า “วังบูรพาภิรมย์” ซึ่งหมายถึงวังที่อยู่ทางทิศตะวันออกของพระบรมมหาราชวัง (วังหลวง) วางศิลาฤกษ์เมื่อวันแรม 4 ค่ำ เดือน 4 ปีกุนส์ปตศก จุลศักราช 1237 ตรงกับวันที่ 19 มีนาคม พ.ศ. 2418 สร้างแล้วเสร็จในปี พุทธศักราช 2424

ภาพประกอบ 2 ตำนานที่ประทับวังบูรพาภิรมย์

ที่มา: หนังสือพระราชวังและวังในกรุงเทพฯ : ความเป็นมาและความเปลี่ยนแปลงในรอบ 200 ปี, 2525

วังบูรพาภิรมย์ได้รับการออกแบบโดยนายโจอาคิโน กราสซี (Gioachino Grassi) สถาปนิกชาวอิตาลี เป็นสถาปัตยกรรมผสมผสานแนวอานานิคม แบบนีโอคลาสสิก (NEO-CLASSIC) ยุคเรอเนสซองซ์ (Renaissance) มีขนาดกว้างขวางมาก สร้างเป็นพระตำหนักใหญ่สูง 2 ชั้น ประกอบด้วยอาคาร 3 หลัง เนื้อที่กว้างขวางตั้งแต่ริมถนนตรงบ่อมหมาไห้จรดจนถึงสะพานเหล็ก จุดเด่นของวังบูรพาภิรมย์อีกอย่างคือมีสิงโตโลหะคู่หนึ่งที่หมอบอยู่หน้าวังดูน่าเกรงขาม วังนี้มีได้ใช้เป็นที่ประทับของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช ทรงนิยมความสนุกสนานและทันสมัย เมื่อเสด็จมาประทับ ณ วังนี้แล้ว จึงทรงจัดงานรื่นเริงสังสรรค์ที่วังบูรพาภิรมย์เป็นประจำ มีทั้งดนตรีไทยที่ทรงโปรดและงานตามสไตล์ตะวันตก ในรัชกาลที่ 5 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินมางานเต้นรำที่นี้เป็นประจำ ครั้นเมื่อรัชกาลที่ 6 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงควงคู่พระคู่หมั้น หม่อมเจ้าวัลลภาเทวี ซึ่งทรงสถาปนาเป็นพระวรกัญญาพทาน เสด็จไปร่วมงานทำบุญวันประสูติครบ 60 พรรษาของ “ท่านอา” สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช ซึ่งเป็นภาพ

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช ทรงนิยมความสนุกสนานและทันสมัย เมื่อเสด็จมาประทับ ณ วังนี้แล้ว จึงทรงจัดงานรื่นเริงสังสรรค์ที่วังบูรพาภิรมย์เป็นประจำ มีทั้งดนตรีไทยที่ทรงโปรดและงานตามสไตล์ตะวันตก ในรัชกาลที่ 5 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินมางานเต้นรำที่นี้เป็นประจำ ครั้นเมื่อรัชกาลที่ 6 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงควงคู่พระคู่หมั้น หม่อมเจ้าวัลลภาเทวี ซึ่งทรงสถาปนาเป็นพระวรกัญญาพทาน เสด็จไปร่วมงานทำบุญวันประสูติครบ 60 พรรษาของ “ท่านอา” สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช ซึ่งเป็นภาพ

ใหม่ของราชสำนักสยามที่ให้เกิดนิสัยตามแบบอย่างตะวันตก นอกจากนี้วังนี้ยังเคยใช้เป็นที่รับรองท่านรพินทรนาถ ฐากูร เป็นนักปราชญ์ชาวอินเดีย เมื่อครั้งเดินทางมาบรรยายและกล่าวสุนทรพจน์ในประเทศไทย ปีพ.ศ. 2470 แสดงให้เห็นว่าวังบูรพาภิรมย์นอกจากจะเป็นที่ประทับของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์และพระวงศ์แล้ว วังบูรพาภิรมย์ยังมีบทบาทหน้าที่คล้ายสโมสรในการทำกิจกรรมของเจ้านายชั้นสูง และเป็นสถานที่จัดงานเลี้ยงรับรองแขกต่างประเทศ งานเลี้ยงรับรองเจ้านายต่าง ๆ อยู่เป็นประจำ ซึ่งเป็นผลให้งานดนตรีของวังบูรพาฯ ได้ทำหน้าที่เผยแพร่เป็นที่ประจักษ์แก่เจ้านายต่าง ๆ ป่อยครั้ง นักดนตรีของวังบูรพาฯ มีหน้าที่หนึ่งคือการบรรเลงต้อนรับแขกต่าง ๆ ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์

ภาพประกอบ 3 สิงโตของวังบูรพาภิรมย์ ปัจจุบันอยู่หน้าตึกกองบัญชาการกองทัพบก

ที่มา: ผู้วิจัย, 2560

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช ทรงโปรดปรานการดนตรีเป็นอย่างมาก ทรงอุปถัมภ์นักดนตรีเป็นจำนวนมาก อาทิ ครอบครวัของครูเพชร จรรย์นาฎย์ และครอบครวัของจางวางสรหรือหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) จากการรวบรวมข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์ข้อมูล พบว่าสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์ฯ ประทานที่อยู่ที่พักของนักดนตรีวังบูรพาภิรมย์ โดยแบ่งเป็นห้องที่ฝึกซ้อม และบ้านพักของนักดนตรีบริเวณวังครอบครวัของครูเพชร จรรย์นาฎย์ก็พักอาศัยบริเวณวังแต่ไม่ปรากฏข้อมูลว่าอยู่ตำแหน่งที่ตั้งใด บ้านพักของจางวางสรนั้นอยู่หน้าวังบูรพาฯ เป็นเรือนฝากระดานสองชั้นริมคลองโอบอ่าง ด้านหนึ่งติดคลองด้านหนึ่งติดทางเดินที่ผ่านจากหน้าวังไปสู่ท่อน้ำ มีชานเรือนยื่นออกมาติดกับทางเดินขึ้น

จากทำน้ำตรงมาสู่ประตูทางเข้าวังบูรพาฯ ต่อมาจางวางศรีได้ต่อเติมเป็นสามชั้นเป็นเรือนเครื่อง
 ดนตรีสำหรับซ้อมดนตรี สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลกพรรณวดี
 ทรงพระอนุญาตให้นำเครื่องดนตรีของวังไปฝึกที่บ้าน
 หน้าวังบูรพาฯ ฝึกลูกศิษย์และสามารถรับงานบรรเลงอื่นๆได้ ทำให้มีนักดนตรีมีลูกศิษย์ลูกหาจาก
 สำนักวังบูรพาภิรมย์เป็นจำนวนมาก ปัจจุบันบ้านหน้าวังของจางวางศรีได้ถูกรื้อถอนไม่เหลือ
 หลักฐาน พื้นที่บริเวณเป็นย่านการค้า มีสิ่งปลูกสร้างอื่นๆมาแทน

ภาพประกอบ 4 ภาพถ่ายทางอากาศพื้นที่วังบูรพาภิรมย์ในอดีต

ที่มา: <https://www.prachachat.net/d-life/news-745075>

เมื่อสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์
 วรเดช เสด็จทิวงคต ในปีพุทธศักราช 2471 สมบัติส่วนพระองค์กลายเป็นทรัพย์สินส่วน
 พระมหากษัตริย์และทายาท รวมทั้งพื้นที่หน้าวังบ้านของจางวางศรี ที่พำนักของนักดนตรีต่าง ๆ
 จำเป็นต้องยกคืน จางวางศรีได้ย้ายครอบครัวจากบ้านหน้าวังบูรพาฯ มาพำนักที่บ้านบาตร บริเวณ
 สีแยกแมนศิริ ถนนบริพัตร เขตป้อมปราบศัตรู ครอบครัวย้ายมาอยู่บ้าน
 เดิมที่ฝั่งธนบุรีระยะหนึ่ง ภายหลังมีสงครามโลกครั้งที่ 2 จึงย้ายไปตั้งสำนักดนตรีไทยอยู่ที่จังหวัด
 พระนครศรีอยุธยา ตำบลหัวรอ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ภาพประกอบ 5 ประตูทางเข้าวังบูรพาภิรมย์

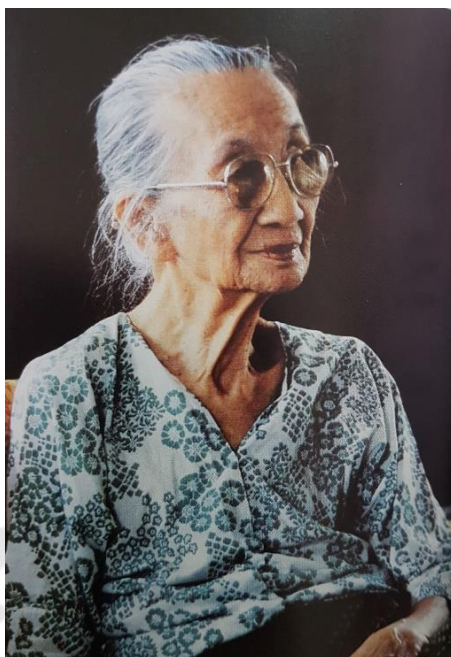
ที่มา: หนังสือพระราชวังและวังในกรุงเทพฯ : ความเป็นมาและความเปลี่ยนแปลงในรอบ 200 ปี, 2525

ราว พ.ศ. 2478 พื้นที่ของวังบูรพาภิรมย์ส่วนหนึ่ง ได้ปรับเป็นโรงเรียนการช่างสตรี ภาณุทัต ดำเนินการโดยอาจารย์เย็น ภาณุทัต โรงเรียนสตรีภาณุทัตเจริญก้าวหน้าเรื่อยมาจนช่วง สงครามโลกครั้งที่ 2 สงบลง ก็ใช้เป็นอาคารเรียนของโรงเรียนพณิชยการพระนคร พ.ศ. 2484 ก็ ต้องหยุดกิจการ แล้วตัววังก็ถูกใช้เป็นโรงเรียนพณิชยการของกระทรวงศึกษาธิการ อีกระยะหนึ่ง

ภาพประกอบ 6 โรงเรียนสตรีภาณุทัต บนที่ดินวังบูรพาภิรมย์เดิม

ที่มา: หนังสือคิดถึงครู จักรพันธ์ ไปรษณีย์, 2551

ภาพประกอบ 7 อาจารย์เยื่อน ภาณุทัต เจ้าของโรงเรียนสตรีภาณุทัต

ที่มา: หนังสือคิดถึงครู จักรพันธ์ ไปรษณีย์, 2551

พ.ศ. 2495 ทายาทราชสกุลภาณุพันธุ์ได้ประมูลขายวังบูรพาให้แก่เอกชน คือนายโสภ โกศิน อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ได้ประมูลวังบูรพาภิรมย์ในราคาสิบสองล้านสองหมื่นบาท วังบูรพาภิรมย์ถูกรื้อออกสร้างเป็นโรงภาพยนตร์ 3 แห่ง คือ โรงภาพยนตร์คิงส์ โรงภาพยนตร์ควีนส์ โรงภาพยนตร์แกรนด์ และสร้างเป็นศูนย์การค้า ทำพิธีเปิดเมื่อวันที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2497 ร่วมกับตลาดมิ่งเมือง และโรงภาพยนตร์อีกแห่งหนึ่งคือ ศาลาเฉลิมกรุง ซึ่งสร้างขึ้นเพื่อเฉลิมฉลองกรุงรัตนโกสินทร์ครบ 150 ปี ในพุทธศักราช 2475 นับว่าย่านนี้เป็นย่านการค้าที่ใหญ่ที่สุดในสมัยนั้น ในช่วงพ.ศ. 2499 -2500 ย่านนี้ได้กลายเป็นแหล่งชุมนุมของวัยรุ่นหนุ่มสาวทันสมัย เรียกว่า “โก่หลังวัง” ซึ่งหมายถึง วังบูรพา ๆ นั่นเอง

ศูนย์การค้าวังบูรพานับเป็นศูนย์การค้าทันสมัยของยุค ต่อจากย่านการค้าและความบันเทิงของยุคเก่า คือบางลำพู ต่อมาในปี 2499 ห้างเซ็นทรัลซึ่งเป็นห้างขายนิตยสาร หนังสือ และเสื้อผ้าจากต่างประเทศ ก็มาเปิดสาขาแรกเป็นห้างสรรพสินค้าใหญ่ที่วังบูรพาด้วย มีสินค้ามากมายหลายประเภท โดยมากเป็นของแปลกใหม่ที่สั่งมาจากต่างประเทศ และเป็นห้างแรกที่ติดราคาสินค้าไว้ตายตัว ไม่มีการต่อรองกันได้เหมือนร้านค้าปลีก และยังมีร้าน “ไอศกรีมบูรพา” มาเปิดที่หน้าโรงภาพยนตร์คิงส์ ซึ่งในยุคนั้นไอศกรีมถือเป็นของแปลกใหม่ ศูนย์การค้าวังบูรพาจึงเป็น

แหล่งชุมนุมของวัยรุ่นคนทันสมัย ทุกวันนี้ศูนย์การค้าและโรงภาพยนตร์เหล่านั้นล้วนเลิกกิจการ
ปรับเปลี่ยนไปหมดแล้ว แต่ย่านดังกล่าวก็ยังคงเป็นที่รู้จักกันในชื่อย่านวังบูรพาอยู่

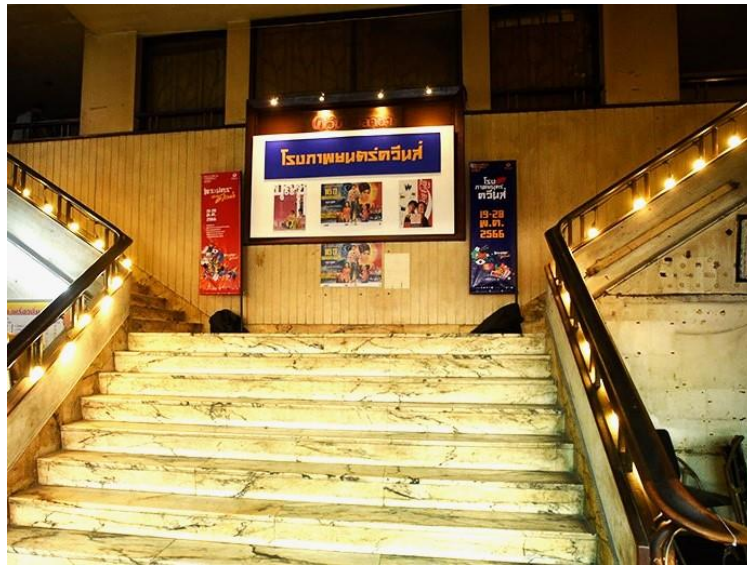
ภาพประกอบ 8 นายโอสถ โกศิน ผู้ประมูดวังบูรพาภิรมย์จากทายาท

ที่มา: อเนก นาวิกมูล, 2566

ภาพประกอบ 9 ย่านวังบูรพาในปัจจุบัน

ที่มา: ผู้วิจัย, 2564

ภาพประกอบ 10 โรงหนังควีน พลาซ่า พื้นที่ของวังบูรพาภิรมย์เดิม

ที่มา: ผู้วิจัย, 2564

4.1.1.1 ความสำคัญของวังบูรพาภิรมย์

วังบูรพาภิรมย์ในอดีตถูกกล่าวขานกันว่าเป็นวังที่ไม่เคยหลับ มีการจัดงานรื่นเริงสังสรรค์อยู่เป็นประจำ เป็นที่ชุมนุมของบรรดาพระบรมวงศานุวงศ์ที่ทันสมัย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า รัชกาลที่ 5 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า รัชกาลที่ 6 และพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 ก็เคยเสด็จมางานต่างๆที่วังบูรพาภิรมย์อยู่เป็นประจำ เมื่อสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ พื้นที่ของวังบูรพาเป็นวังที่ประทับของพระบรมวงศานุวงศ์ที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้รักษาพระนครด้านตะวันออก

ภาพประกอบ 11 ภาพวังบูรพาภิรมย์ ด้านหน้าติดถนนมหาไชย

ที่มา: หนังสือ 84ปี มาลินี สาศริก สถาปนิกศิลปบรรเลงและฉลอง 85 ปี เรือนบรรเลง, 2562 หน้า 23

กุ่มท จันทรเรือง ได้พรรณนาถึงความยิ่งใหญ่ของวังบูรพาภิรมย์ มีเนื้อที่ราว 5 – 6 คูหาเมือง มีทวารยามสี่นายแต่งเครื่องแบบทหารเต็มยศ ยืนยามรักษาความปลอดภัยหน้าประตู ยี่นึ่งราวกับรูปปั้น หลังประตูเหล็กบานใหญ่บุคคลข้างนอกสามารถมองเห็นศาลาหลังหนึ่งมีกองดุริยางค์คอยบรรเลงรับ - ส่งเสด็จฯ อาคารพระตำหนักสร้างในสไตล์โรมัน มีเสาใหญ่โต มีชั้นบันไดทำด้วยหินอ่อน พื้นปูด้วยกระเบื้องสีดำสลักรูปดาว ตรงหัวบันไดมีสิงโตตัวใหญ่ ห้องโถงกลางขนาด

ใหญ่ประดับด้วยพรมเปอร์เซียสวยงามราคาแพง มีเครื่องใช้จากยุโรป โคมไฟระย้าขนาดใหญ่มาก ผนังติดภาพวาดฝีมือช่างเขียนชาวยุโรป บริเวณทางเดินขึ้นบันไดสู่ชั้นสองปูด้วยพรมสีแดง ภายในบริเวณวัง มีพระตำหนักฤดูร้อนสร้างเป็นบ้านญี่ปุ่น มีสระว่ายนํ้า มีสนามเทนนิส มีโรงครัว มีเรือนเล็ก มีเรือนของคนรับใช้ มีป้อมยามประจำการหลายแห่ง มีสวนผลไม้ มีสวนดอกไม้ ต้นไม้ใหญ่หลายต้นตามมุมต่างๆ มีรถพระที่นั่งส่วนพระองค์สองคัน มีเรือยนต์ลำเล็กๆอยู่หลายลำ (อานันท์ นาคคงและอัษฎาวุธ ศาคริก, 2544 หน้า 28-30)

ภาพประกอบ 12 ด้านหลังวังบูรพาภิรมย์

ที่มา: หนังสือพระราชวังและวังในกรุงเทพฯ : ความเป็นมาและความเปลี่ยนแปลงในรอบ 200 ปี, 2525

ความสำคัญของวังบูรพาภิรมย์ ปรากฏในหนังสือพระประวัติสมเด็จพระราชปิตุลา บรมพงศาภิมุข เจ้าฟ้าฯ ภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดชฯ พิมพ์พระราชทานในงานพระราชทานเพลิงพระศพ มีเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ที่จัดขึ้น ณ วังบูรพาภิรมย์ ดังนี้

- สมเด็จพระสังฆราช ทรงเป็นนายกรรมการจัดคนและเครื่องดนตรีสยาม นำคณะนักดนตรีชาวสยามเพื่อร่วมงานมหกรรมแสดงสินค้าและดนตรีนานาชาติ The Royal Albert Hall of Arts and Science ณ กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ พ.ศ. 2428 - 2429
- งานฉลองพระเดชพระคุณในพระราชชนนีและพระญาติผู้ใหญ่ฝ่ายพระมารดาซึ่งได้ละโลกไปแล้ว ทำบุญเลี้ยงพระ ทิ้งทาน จุดดอกไม้เพลิง ณ วังบูรพาภิรมย์ พ.ศ. 2429
- เฉลิมฉลองพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับสมเด็จพระบรมราชินีนาถกลับเสด็จประพาสจากยุโรป ครั้งที่ 1 (ระหว่างวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2440 - วันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2440) เสด็จถึงพระนครโดยสวัสดิภาพ จัดงานเลี้ยงที่วังบูรพาภิรมย์ มีการเต้นรำแต่งตัวต่างๆ วันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2441
- จัดงานราตรีสโมสร การรื่นเริงรับเสด็จสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนพิษณุโลกประชานารถที่วังบูรพาภิรมย์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับสมเด็จพระบรมราชินีนาถเสด็จด้วย วันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2442
- หลังพิธีเสกสมรสที่พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท จัดงานราตรีสโมสร สมโภชพระองค์เจ้าอาภากร (กรมหลวงชุมพรเขตร์อุดมศักดิ์) และพระองค์เจ้าทิพยสัมพันธ์ ขณะดำรงพระยศเป็นหม่อมเจ้า ที่วังบูรพาภิรมย์ วันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2443
- ในการสมโภชสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนนครสวรรค์วรพินิตเลี้ยงอาหารค่ำ ที่วังบูรพาภิรมย์ ประชุมหญิงชายฟังมโหรี เป็นการส่วนพระองค์
- จัดงานราตรีสโมสร การรื่นเริงส่งเสด็จ สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนนครสวรรค์วรพินิต ไปศึกษาวิชาทหารบก ณ ประเทศเยอรมนี จัดเลี้ยงที่วังบูรพาภิรมย์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จด้วย วันที่ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2444
- จัดงานราตรีสโมสร รื่นเริงรับเสด็จ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร ที่วังบูรพาภิรมย์ วันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2445
- ทำการพระศพพระองค์เจ้าศิริวงศ์วัฒนเดชกับหม่อมแม้น ที่วังบูรพาภิรมย์ ชักพระศพแห่ไปพระราชที่เมรุวัดเทพศิรินทร์ พ.ศ. 2451
- ทำบุญวันประสูติพระชนมายุ 50 พรรษา ที่วังบูรพาภิรมย์ วันที่ 11 มกราคม พ.ศ. 2452 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จพร้อมทั้งบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายใน วันที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2452 ทำบุญพระสงฆ์ 51 รูป วันที่ 13 มกราคม พ.ศ. 2452 มีงานราตรีสโมสร วันที่ 14 มกราคม พ.ศ. 2452 งานโถกจุกกลมหม่อมคำรบ ลูกหลวงอภัยพิทักษ์ และลูกนายเหม็น

- ขึ้นราชการใหม่ (รัชกาลที่ 6) พระราชทานพระไชยนวโลหะและพระเต้าศิลา
บรรจุน้ำพระพุทธมนตร์ จากพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ประดิษฐาน ณ วังบูรพาภิรมย์ วันที่ 27
ตุลาคม พ.ศ. 2453

- ควบคุมบังคับบัญชาเสือป่ากองมณฑลราชบุรี ในวาระที่เข้ามากรุงเทพฯ
ชั่วคราวเป็นพิเศษ ในการพระราชพิธีบรมราชาภิเษกสมโภช กองเสือป่า ตั้งกองอยู่ ณ วังบูรพา
ภิรมย์ ตั้งแต่วันที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2454 - วันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2454

- ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ มอบการรักษาพระบรมมหาราชวังและ
พระราชฐาน แทนพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ระหว่างเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยม
มณฑลปักษ์ใต้ เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2458 ในครั้งนี้ส่งวงปีพาทย์วังบูรพาภิรมย์ ลงมาช่วยเป็นการ
เฉพาะ โปรดให้จางวางศรเป็นผู้ควบคุมวงและเตรียมเพลงไว้รับเสด็จ จางวางศรได้ทำเพลงเขมร
เลียบพระนคร

- ทรงจัดการซื้อหม่อมเจ้าหญิงวิไลยกัญญา ให้เป็นชายาของพระองค์เจ้า
นิพนธ์ภานุพงศ์ พระโอรสองค์ใหญ่ มีญาติผู้ใหญ่มาประชุมกันที่วังบูรพาภิรมย์ มีการเลี้ยง วันที่
26 ตุลาคม พ.ศ. 2460

- เป็นนายกกองเอกพิเศษ กรมเสือป่าพรานหลวงรักษาพระองค์ กรมเสือป่า
พรานหลวงแต่งกองร้อยมาเฝ้าที่วังบูรพาภิรมย์ พร้อมด้วยนายเสือป่าพรานผู้ใหญ่ โปรดประทาน
เหรียญภานุรังษีเป็นที่ระลึกและมีการเลี้ยง วันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2461

- สมเด็จพระบรมราชาฯ พระชนมพรรษาอย่างเข้า 60 ปี สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนลพบุรี
ฯ พร้อมด้วยพระองค์เจ้าหญิงเฉลิมเขตฯ มาทำการฉลองถวาย ที่วังบูรพาภิรมย์ ทำบุญถวายพระ
(ไม่ได้เลี้ยงพระ) ไหริบูชาเทวดานพเคราะห์ ช่วงค่ำเล่นละครพูด ที่ห้องกลางชั้นล่าง ตำหนักใหญ่
วันที่ 11 มกราคม พ.ศ. 2461

- เมื่อพระชนมพรรษาได้ 62 ปี ได้จัดการบำเพ็ญพระกุศลวันประสูติ
พระชนมายุ 60 ทศ ซึ่งได้งดไว้ไม่ได้ทำ จัดงานใหญ่ที่วังบูรพาภิรมย์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เสด็จพร้อมพระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายหน้าและฝ่ายใน ข้าราชการหญิงชายมากันล้นเหลือราว 2,000
คน เริ่มงาน วันที่ 11 มกราคม พ.ศ. 2463 สวดมาติกาสดับปกรณ์พระบรมอัฐิ รวมกันที่วังบูรพา
ภิรมย์ ถวายไตรยามกัมมะหีปัททอง ไหริบูชาเทวดานพเคราะห์ ค่ำมีการเลี้ยงอาหารทั่วไป มีละคร
หลวงเบิกโรง เรื่องหักงาพระพิฆเนศวร ต่อมาไขนรามเกียรติ์ ตอนนางลอย วันที่ 12 มกราคม พ.ศ.
2463 เวลาเย็น พระสงฆ์ 62 รูป เจริญพระพุทธมนต์ถวาย เสด็จขึ้นแท่นสงฆ์ พระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัวพระราชทานน้ำพระพุทธมนต์ด้วยพระเต้าและ สมเด็จพระมหาสมณะทรงรดน้ำด้วยครบ

พระกริ่ง พระพรหมรัตน์นำตามธรรมเนียม เสร็จแล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานน้ำพระมหาสังข์ ทรงเจิมและพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ฯ และพระราชทานต้นไม้เงินต้นไม้ทอง 1 คู่ ค่ามีการเลี้ยงอาหารทั่วไป มีละครเรื่องอิเหนา ตอนอายันต์พบแหนึ่ง ดึกมีเลี้ยงอาหารว่าง วันที่ 13 มกราคม พ.ศ. 2463 เลี้ยงพระเพล 63 รูป และพระที่สวดวัชรหายุสมธรรม 5 รูปด้วย พระเทศนาหนึ่งกัณฑ์ แล้วมีเวียนเทียนสมโภชดวงพระชันษา และเลี้ยงดูผู้มาช่วยงานแจกเงินเจ้าพนักงานเป็นเสร็จการครั้งนี้

- บำเพ็ญพระกุศลวันประสูติพระชนมายุ 67 ปี เฉพาะพระบรมวงศานุวงศ์ที่ทรงคุ้นเคย ตอนบ่ายเลี้ยงน้ำชา มีดนตรีเครื่องสายกระทรงทหารเรือจัดมาบรรเลงถวายเป็นพระเกียรติยศ 11 มกราคม พ.ศ. 2469

- พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้หม่อมเจ้าพีรพงศ์ภาณุเดชพระโอรสของพระองค์ ออกไปศึกษา ณ ประเทศยุโรป ทรงมีพระดำริจัดให้มีงานรื่นเริงและเลี้ยงส่งที่วังบูรพาภิรมย์ มีละครพูดเรื่องใจไทย และเรื่องละครข้าพเจ้าพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินี เสด็จเสวยพระกระยาหารและประทับดูละคร ละครเป็นคณะของสามัคยาจารย์ วันที่ 7 มีนาคม พ.ศ. 2469

- รับรองท่านผู้สำเร็จราชการสหรัสมลายุและภรรยา คณะข้าราชการอังกฤษเลี้ยงอาหารเย็นที่วังบูรพาภิรมย์ พาแขกเมืองเข้านั่งโรงละคร มีการแสดงนางฟ้าจักรบ่าตามแบบละครไทยเบิกโรง ตัวละครถือธงไทยข้างหนึ่ง ถือพวงมาลัยข้างหนึ่ง เสร็จแล้วเชิญพวงมาลัยออกมาให้แก่แขก จากนั้นมีการแสดงชุดรามสูรไล่จับเมขลา ตัดเรื่องให้สั้นอย่างละเล็กละน้อย ฉากพื้นโรงละครทำเป็นเมฆหมอกอย่างท้องฟ้า เล่นกลด้วยไฟฟ้าต่างๆทำประดับเป็นดาวเปิดปิด มีวิมานเทวดาอยู่บนก้อนเมฆ ใช้กลองตีแทนเสียงฟ้าผ่าคล้ายของจริงๆ พวงกริ่งและดนตรีอยู่ในกลีบเมฆสองข้างโรงละคร ตัวละครของเจ้าคุณพระประยูรวงศ์ ภายนอกประดับไฟฟ้าต้นไม้และในสวน กระจังมัตรข้างนอกมีดนตรีเครื่องสายกรมทหารเรือเล่น 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2470

- เป็นที่รับรอง “รพินทรนาถ สุนทร” นักปราชญ์ชาวอินเดีย แสดงปาฐกถาถวายต่อหน้าที่ประชุมพระบรมวงศานุวงศ์ผู้ใหญ่ วันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2470

จะเห็นได้ว่าวังบูรพาภิรมย์เป็นวังที่มีบทบาทสำคัญในอดีตเป็นอย่างมาก เป็นสถานที่จัดงานสำคัญต่างๆ และเป็นสโมสรของพระบรมวงศานุวงศ์ชั้นสูง อีกทั้งสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช เป็นพระวงศ์ชั้นผู้ใหญ่ได้รับยกย่องพระเกียรติเป็นอย่างสูง ทรงมีความคิดทันสมัยก้าวไกล จากที่เคยเสด็จไปต่างประเทศหลาย

ครั้งหลายประเทศ ได้ศึกษาขนบธรรมเนียมอย่างชาติอารยะนำมาใช้ในประเทศไทย ทำให้วังบูรพาภิรมย์เป็นเสมือนต้นแบบการของการปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมอย่างชาติอารยะที่มีบทบาทสำคัญเข้ามายังประเทศไทยในสมัยนั้น กิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นในวังบูรพาภิรมย์ถือแบบอย่างให้กับสถานที่อื่นๆ ทางด้านดนตรีวังบูรพาภิรมย์เป็นที่ชุมนุมนักดนตรีที่มีชื่อเสียง นักดนตรีคนสำคัญของประเทศไทยได้ผ่านการฝึกปรือจากวังบูรพาภิรมย์ เกิดรูปแบบการแสดงดนตรี รูปแบบการประชันในลักษณะต่างๆ ที่ใช้มาจนถึงปัจจุบัน เกิดเพลงสำคัญอันคุณค่า แนวทางการบรรเลงในรูปแบบวังบูรพาภิรมย์ที่สืบทอดกันมาจนปัจจุบัน

ภาพประกอบ 13 สะพานกาญจนาภิรมย์ ข้ามคลองโอด่าง สภาพในปัจจุบัน

ที่มา: ผู้วิจัย, 2564

ภาพประกอบ 14 พื้นที่บริเวณคลองโอด่างในปัจจุบัน

ที่มา: ผู้วิจัย, 2566

4.1.1.2 บุคคลสำคัญของวังบูรพาภิรมย์

วังบูรพาภิรมย์เป็นวังที่ประทับของ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช กับพระวงศ์ จากการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารบุคคลสำคัญของวังบูรพาภิรมย์ สามารถลำดับได้ดังนี้

1. สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดชกับพระวงศ์ (สมเด็จพระวังบูรพาฯ)

ภาพประกอบ 15 สมเด็จพระราชปิตุลา บรมพงศาภิมุข เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช (สมเด็จพระวังบูรพาฯ)

ที่มา:ฐานันดร เทียนทองดี, 2566

สมเด็จพระราชปิตุลา บรมพงศาภิมุข เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช พระนามเดิม พระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ เป็นพระราชโอรสพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ประสูติแต่สมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี เมื่อวันที่ 11 มกราคม พ.ศ. 2402 ณ พระตำหนักเดิมหลังนอกซึ่งเป็นหมู่พระตำหนักของกรมสมเด็จพระศรีสุลา

ลัย ภายในพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท (ปัจจุบันเป็นพระที่นั่งสมมติเทวราชอุปบัติ) ดำรงพระยศเป็น สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าฯ สมเด็จพระชนกนาถทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดการสมโภชขึ้น เมื่อพระชันษาได้ 3 วัน และสมโภชเดือน ตามลำดับ ณ พระตำหนักที่ประสูติ พระองค์มีพระโสทรเชษฐาและพระโสทรเชษฐภคินีรวม 3 พระองค์ ได้แก่

1. พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5
2. สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจันทรมณฑลโสภณภควดี กรมหลวงวิสุทธิกษัตริย์
3. สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจตุรนต์รัศมี กรมพระจักรพรรดิพงษ์

สมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช ทรงเป็นต้นราชสกุลภาณุพันธุ์ เสกสมรสกับหม่อมแม้น สกุลเดิมบุณยานุช ธิดาเจ้าพระยาสุรวงษ์ไวยวัฒน์ (วรบุณยานุช) สมุหพระกลาโหม ในสมัยรัชกาลที่ 5 ในปี พ.ศ. 2427 โดยรับการยกย่องให้เป็นสะใภ้หลวง วันที่ 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2428 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ พระราชทานให้เป็นหม่อมห้ามในสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ (พระอิสริยยศในขณะนั้น)

ภาพประกอบ 16 หม่อมแม้น ภาณุพันธุ์ ณ อยุธยา

หม่อมแม่ใน ภาณุพันธุ์ ณ อยุธยา ประสูติพระโอรสพระธิดารวม 3 พระองค์ คือ

1. พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้านิพนธ์ภาณุพงศ์ กรมหมื่นภาณุพงศ์พิริยเดช เสกสมรสกับหม่อมเจ้าวิไลกัญญา (ราชสกุลเดิม เทวกุล) มีพระโอรสธิดา 9 องค์ ได้แก่

- 1) สวรรณา วิชัยรัตน์ ประสูติแต่หม่อมแม่
- 2) หม่อมเจ้าภาณุเทวัญ ภาณุพันธุ์ ประสูติแต่หม่อมเจ้าวิไลกัญญา
- 3) หม่อมเจ้าพันธุ์ภาณุ ภาณุพันธุ์ ประสูติแต่หม่อมอรุณ
- 4) ประภาพันธุ์ กรโกสียกาจ ประสูติแต่หม่อมมาลี
- 5) หม่อมเจ้าหญิงอรุณแสงไข ภาณุพันธุ์ ประสูติแต่หม่อมอรุณ
- 6) หม่อมเจ้าสุริยพันธุ์ ภาณุพันธุ์ ประสูติแต่หม่อมมาลี
- 7) หม่อมเจ้านิพัทธ์พันธุ์พงศ์ ภาณุพันธุ์ ประสูติแต่หม่อมพเยาว์
- 8) พันธุ์โรภาส เศรษฐสุนทร ประสูติแต่หม่อมมาลี
- 9) หม่อมเจ้าหญิงอุทัยกัญญา ภาณุพันธุ์ ประสูติแต่หม่อมพเยาว์

2. พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าศิริวงศ์วัฒนเดช สิ้นพระชนม์ ณ ประเทศเยอรมนี เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2452 สิริพระชันษา 20 ปี

3. พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเขตทรงคณ เสกสมรสกับสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ มีพระโอรส 3 พระองค์ คือ

- 1). พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล
- 2). พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมพลทิฆัมพร
- 3). พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอนุสรมงคลการ

หม่อมแม่ถึงแก่อนิจกรรมด้วยอหิวาตกโรคเมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม พ.ศ. 2438 อายุ 30 ปี ได้รับการพระราชทานเพลิงเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2451 พร้อมพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าศิริวงศ์วัฒนเดช ซึ่งสิ้นพระชนม์ระหว่างศึกษาวิชาทหารที่ประเทศเยอรมนีที่เมรุหลวงวัดเทพศิรินทราวาส และได้บรรจุอัฐิที่อนุสาวรีย์ในตึกแม่ในนฤมิตร

ภาพประกอบ 17 ตึกแก่นนฤมิตร โรงเรียนเทพศิรินทร์

ที่มา: ผู้วิจัย, 2564

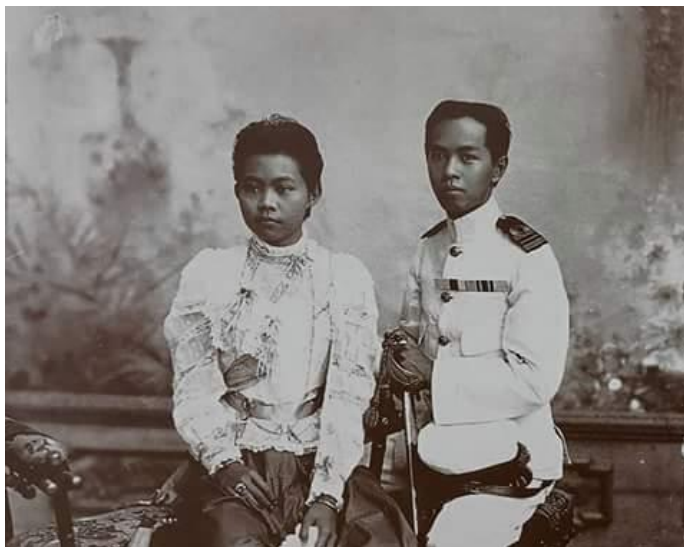
สมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช มีหม่อมอีก 6 ท่าน คือ

1. หม่อมเลี่ยม (สกุลเดิมศุภสุทธิ) ธิดาหลวงศุภมาตรา (สอาด ศุภสุทธิ) ให้ประสูติพระธิดาพระองค์เดียว คือ พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าหญิงทิพยสัมพันธ์ เสกสมรสกับพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ประสูติพระโอรสพระธิดา 3 พระองค์ คือ

1) หม่อมเจ้าเกียรติ อากาศกร ประสูติและสิ้นชีพตักษัย พ.ศ.2446

2) พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา ประสูติเมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม พ.ศ. 2451 พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าทิพยสัมพันธ์ พระมารดาได้ปลงพระชนม์ชีพพระองค์เอง เนื่องจากทรงน้อยพระทัยพระสวามี พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงรับหม่อมเจ้าอาทิตย์ทิพอาภาไปทรงเลี้ยงดู เสกสมรสกับหม่อมกอบแก้ว อากาศกร ณ อยุธยา (สกุลเดิม วิเศษกุล) เมื่อวันที่ 5 มกราคม พ.ศ. 2472 ไม่ทรงมีทายาท

3) หม่อมเจ้ารังษิยากร อากาศกร เสกสมรสกับ หม่อมราชวงศ์หญิงไพเราะ กฤดากร ธิดาหม่อมเจ้าอมรทัต กฤดากร มีโอรสและธิดา 3 คน คือ 1.หม่อมราชวงศ์หญิงทิพย์ไพเราะ 2. หม่อมราชวงศ์หญิงดารณี 3. หม่อมราชวงศ์ชัยกร

ภาพประกอบ 18 พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาภากรเกียรติวงศ์ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ กับหม่อมเจ้าหญิงทิพยสัมพันธ์ ภาณุพันธุ์

ที่มา: <https://www.tnews.co.th/variety/340953>

2. หม่อมสุ่น สกุลเดิมปักชีวงศ์ ให้ประสูติพระโอรสพระองค์เดียว คือ พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุริยนเยียมพยับ ขณะทรงศึกษาต่อที่สวิตเซอร์แลนด์ทรงประสูติด้วยโรคฝีในท้อง สิ้นชีพิตักษัยเมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2455 พระชันษา 18 ปี

3. หม่อมลับ สกุลเดิมจาดิกรัตน์ ธิดาพระมหาสงคราม (เอี่ยม จาดิกรัตน์) ให้ประสูติพระโอรสพระองค์เดียว คือ พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าพัลลภกนิษฐ สิ้นพระชนม์เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2444 พระชันษา 2 ปี

4. หม่อมเล็ก สกุลเดิมยงใจยุทธ เป็นบุตรของนายกองนา (ทองคำ ยงใจยุทธ) ข้าหลวงในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นตระกูลชาวสวนแถบตำบลศาลายา จังหวัดนครปฐม กับคุณถม ถวายตัวเป็นหม่อมห้ามในสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ เมื่อ พ.ศ. 2445 ให้ประสูติพระโอรส-พระธิดา 7 พระองค์ คือ

1) หม่อมเจ้ารำไพประภา (พ.ศ. 2450-2522) รัชกาลที่ 7 โปรดเกล้าสถาปนาเป็น พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้ารำไพประภา ซายาในหม่อมเจ้าธานีเส็กสังัด ชุมพล มีพระโอรสธิดา 2 คน ได้แก่ 1. หม่อมราชวงศ์หญิงเรือรำไพ 2. หม่อมราชวงศ์หทัยธานี

2) หม่อมเจ้าหญิงเล็ก สิ้นชีพิตักษัยในเดือนประสูติ พ.ศ. 2451

3) หม่อมเจ้าอาทิตย์สรวงค์ (พ.ศ. 2452-2525) รัชกาลที่ 7 โปรดเกล้าสถาปนาเป็น พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาทิตย์สรวงค์ มีพระโอรสธิดา 2 คน ได้แก่ 1. หม่อมราชวงศ์หญิงอรมณี ภาณุพันธุ์ 2. หม่อมราชวงศ์พันธุ์รังษี ภาณุพันธุ์

4) หม่อมเจ้าพิรพงศ์ภาณุเดช (พ.ศ. 2457-2528) รัชกาลที่ 7 โปรดเกล้าสถาปนาเป็น พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าพิรพงศ์ภาณุเดช มีพระโอรสธิดา 3 คน ได้แก่ 1. หม่อมราชวงศ์พีรเดช ภาณุพันธุ์ ในชิริล เฮย์คอค 2. หม่อมราชวงศ์หญิงระพีพร ภาณุพันธุ์ ในหม่อมชวชนม 3. หม่อมราชวงศ์พีรานุพงศ์ ภาณุพันธุ์ ในหม่อมชวชนม

5) หม่อมเจ้านรเศรษฐสุริยลักษณ์ (พ.ศ. 2458 - 2497) รัชกาลที่ 7 โปรดเกล้าสถาปนาเป็น พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้านรเศรษฐสุริยลักษณ์ ประชวรด้วยพระโรคเกี่ยวกับสมอง สิ้นพระชนม์เมื่อวันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2497 สิริพระชันษา 38 ปี

6) หม่อมเจ้าจรัสดีสุประภาต (พ.ศ. 2460-2485) รัชกาลที่ 7 ทรงรับเป็น พระราชโอรสบุญธรรม และโปรดเกล้าสถาปนาเป็น พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจรัสดีสุประภาต มีพระโอรส 2 คน ได้แก่ 1. หม่อมราชวงศ์เดชนศักดิ์ ศักติเดชน์ ภาณุพันธุ์ ในมณี สิริวรสาร 2. หม่อมราชวงศ์ทินศักดิ์ ศักติเดชน์ ภาณุพันธุ์ ในมณี สิริวรสาร

7) หม่อมเจ้าหญิงแดง ลีนซีพิทักษ์ในวันประสูติ เมื่อ พ.ศ. 2461

5. หม่อมเยี่ยม (สกุลเดิม ณ บางช้าง) ธิดาหลวงมหาดไทย (แสง ณ บางช้าง) ไม่มีพระโอรสพระธิดา

6. หม่อมย้อย (สกุลเดิม โกมารกุล ณ นคร) ธิดาพระยาศรีสุรราชภักดี (หนูเล็ก โกมารกุล ณ นคร) ไม่มีพระโอรสพระธิดา

2. พระประวัติด้านการศึกษาสมเด็จพระราชปิตุลา บรมพงศาภิมุข เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช

- พ.ศ. 2409 ในสมัยรัชกาลที่ 4 ทรงเริ่มศึกษาหนังสือไทยในสำนักครูผู้หญิงในพระตำหนักหลังนอก

- พ.ศ. 2413 ในสมัยรัชกาลที่ 5 โปรดเกล้าฯ ให้มีพระราชพิธีเฉลิมพระนามเป็น สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ แล้วโปรดให้จัดพระราชพิธีโสกันต์เมื่อทรงพระเยาว์ เรียนอักษรขอมและภาษาบาลีจากสำนักพระยาปริยัติธรรมธาดา (เปี่ยม)

- พ.ศ. 2415 พระชนม์ 14 ปี ทรงผนวชเป็นสามเณรที่พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม แล้วเสด็จไปประทับ ณ วัดบวรนิเวศวิหาร ขณะทรงผนวชสามเณรทรงเรียน

วิชาทางพุทธศาสตร์ในสำนักพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระปวเรศวริยาลงกรณ์ ครบไตรมาศแล้ว ทรงลาผนวชแล้ว ทรงเรียนวิชาทหารในสำนักกรมทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์

- พ.ศ. 2416 ทรงศึกษาภาษาอังกฤษที่โรงเรียนทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์ ต่อมาทรงศึกษาหนังสือไทยเพิ่มเติมกับพระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร)

- พ.ศ. 2422 ทรงผนวชเป็นพระภิกษุที่พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม มีพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระปวเรศวริยาลงกรณ์เป็นพระอุปัชฌาย์ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (สา) เป็นพระกรรมวาจาจารย์ เสด็จประทับ ณ วัดบวรนิเวศวิหาร

- พ.ศ. 2422 ทรงศึกษาทำเนียบราชประเพณี แบบอย่างราชการต่างๆ

3. พระอิสริยยศสมเด็จพระราชปิตุลา บรมพงศาภิมุข เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช

- สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ 13 มกราคม พ.ศ. 2402 - 1 ตุลาคม พ.ศ. 2411

- สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ 2 ตุลาคม พ.ศ. 2411 - 3 สิงหาคม พ.ศ. 2413

- สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ ดำรงราชอิสริยาธิบดีศรีวิสุทธิ มหามงกุฎพงษ์วงษ์โรภยาภิชาติ ราชโสมภพราชธิดาธิบดินทร์ทิพยศิรินทรพิพัฒน์ สุขุมลรัตนราชกุมาร กรมหมื่นภาณุพันธุวงศ์วรเดช 4 สิงหาคม พ.ศ. 2413 - 19 พฤศจิกายน พ.ศ. 2424

- สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ ดำรงราชอิสริยาธิบดีศรีวิสุทธิ มหามงกุฎพงษ์วงษ์โรภยาภิชาติ ราชโสมภพราชธิดาธิบดินทร์ ทิพยศิรินทรพิพัฒน์ สุขุมลรัตนราชธิดาธิบดินทร์ กรมหลวงภาณุพันธุวงศ์วรเดช 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2424 - 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2428

- สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระภาณุพันธุวงศ์วรเดช พิเศษขัตติยศักดิ์ อรรคอุดมชาติ บรมนราธิราชโสมภพราชธิดาธิบดินทร์ สุจริตจรรย์ราชการ์ณย์ มหันตมหาอุสาห์พิริยพลดลประสิทธิ์ อเนกพิศคุณากร สุนทรธรรมพิทักษ์ อรรคมโหฬารอภัย ไศรย ศรีรัตนไตรยสรณธาดา อุดมเดชานุภาพพิตร 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2428 - 23 ตุลาคม พ.ศ. 2453

- สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระภาณุพันธุวงศ์วรเดช 24 ตุลาคม พ.ศ. 2453 - 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2454

- สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุ
 พันธุวงศ์วรเดช พิเศษชัตติยศักดิ์จักรอุดมชาติ ประมิตนทรมหาราชโศกธรรมาธิเบนทร์ ประมิตนทรมหา
 วชิราวุธราชปิตุลา มหันตมहाอุสาห์ พริยพหลดลประสิทธิ สุจริตจาริราชการัณย์ สุรพลชั้นร์คณา
 ภรณ์ สุนทรธรรมพิทักษ์ อัครมโหฬารัทยาชัย ศรีรัตนตรัยสรณธาดา อุดลยเดชานูภาพพิลาศ
 ธรรมิกนาถบพิตร 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2454 - 14 มีนาคม พ.ศ. 2468

- สมเด็จพระราชปิตุลา บรมพงศาภิมุข เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระ
 ยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช 15 มีนาคม พ.ศ. 2468 - 13 มิถุนายน พ.ศ. 2471

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ และเหรียญที่ได้รับพระราชทาน

- พ.ศ.2412 นพรัตน์ราชวราภรณ์
- พ.ศ.2416 ปฐมจุลจอมเกล้า
- พ.ศ.2423 ประถมาภรณ์มงกุฎ
- พ.ศ.2424 ประถมาภรณ์ช้างเผือก
- พ.ศ.2425 มหาจักรีบรมราชวงศ์
- พ.ศ.2436 เหรียญดุษฎีมาลา เข็มราชการในพระองค์และเข็มราชการ
 แผ่นดิน และเหรียญจักรมาลา
- พ.ศ.2443 ปฐมจุลจอมเกล้าพิเศษ
- พ.ศ.2444 เหรียญบุษปมาลา และเหรียญรัตนาภรณ์ รัชกาลที่ 5 ชั้น 1
- พ.ศ.2447 เหรียญรัตนาภรณ์ รัชกาลที่ 5 ชั้น 2
- พ.ศ.2452 ดาราปฐมจุลจอมเกล้า ประดับเพชร
- พ.ศ.2453 เหรียญรัตนาภรณ์ รัชกาลที่ 6 ชั้น 1
- พ.ศ.2455 ตรารัตนวราภรณ์
- พ.ศ.2456 มหาปรมาภรณ์ช้างเผือก
- พ.ศ.2461 เครื่องราชอิสริยาภรณ์ อันมีศักดิ์รามาธิบดี ชั้นที่ 1
- พ.ศ.2463 มหาชริมมงกุฎ และมหาจักรีบรมราชวงศ์ประดับเพชร
- พ.ศ.2469 เหรียญรัตนาภรณ์ รัชกาลที่ 7 ชั้น 1 (ทรงได้รับเครื่องราช
 อิสริยาภรณ์ และเหรียญต่างประเทศอีกจำนวนมาก)

**งานราชการในสมเด็จพระราชปิตุลา บรมพงศาภิมุข เจ้าฟ้าภาณุรังษี
สว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช**

- พ.ศ.2413 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ ทรงโปรดเกล้าฯ
ให้นายทหารพิเศษ (นายร้อยโท)

- พ.ศ.2481 ได้รับพระราชทานสัญญาบัตรเป็นนายพันโท (ยศพิเศษ)

- พ.ศ. 2482 ได้รับโปรดเกล้าฯ ให้เป็นผู้บังคับกรมทหารมหาดเล็กรักษา
พระองค์มียศเป็นนายพันโท

- พ.ศ.2420 ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมล้อมวัง บังคับบัญชากรมทหาร
มหาดเล็ก

- พ.ศ.2421 ดำรงตำแหน่งนายทหารพิเศษ ในกรมทหารม้า

- พ.ศ.2422 ดำรงตำแหน่งผู้บังคับการ กรมทหารมหาดเล็ก

- พ.ศ. 2426 ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมไปรษณีย์ และกรมโทรเลข

- พ.ศ.2430 ได้รับโปรดเกล้าฯ ให้เป็นผู้บังคับราชการทั่วไป และได้รับ
พระราชทานสัญญาบัตรยศทหารเป็นนายพันเอกทหารบก

- พ.ศ.2430 ได้รับโปรดเกล้าฯ ให้เป็นองคมนตรี

- พ.ศ.2432 ได้รับพระราชทานสัญญาบัตรเป็นนายพันเอก

- พ.ศ.2433 ดำรงตำแหน่งเสนาบดีว่าการกระทรวงยุติธรรม

- พ.ศ.2435- 2444 ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการกรมยุติธรรม

- พ.ศ.2444 ทรงได้รับตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงกลาโหม

- พ.ศ.2445 – 2446 ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการกรมทหารเรือ

- พ.ศ.2446 ได้รับพระราชทานสัญญาบัตรเป็นนายพลเรือเอก

- พ.ศ.2452 ดำรงตำแหน่งผู้บังคับการพิเศษ กรมทหารราบที่ 4

- พ.ศ.2453 ทรงได้รับตำแหน่งจอมพลทหารบก และดำรงตำแหน่งจเร
ทัพบกอีกตำแหน่งหนึ่ง

- พ.ศ.2454 ได้รับพระราชทานพระสุพรรณบัฏเลื่อนเป็นกรมพระยา และ
ให้ทรงเป็นธุระดูแลกำกับควบคุมบังคับบัญชาเสื่อป่าของมณฑลราชบุรี

- พ.ศ.2456 ดำรงตำแหน่งนายทหารพิเศษ กรมทหารรักษาวัง ว.ป.ร.

- พ.ศ.2456 ดำรงตำแหน่งจเรทหารทั่วไป และจอมพลทหารเรือ

- พ.ศ.2461 ได้รับโปรดเกล้าฯ ให้เป็นกองเอกพิเศษ กรมเสื่อป่าพราน
หลวง รักษาพระองค์

- พ.ศ.2463 ดำรงตำแหน่งผู้กำกับราชการกระทรวงทหารเรือ
- พ.ศ.2463 ดำรงตำแหน่งนายทหารพิเศษ กรมทหารม้า นครราชสีมาในสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินี และเป็น นายทหารพิเศษกรมทหารม้ารักษาพระองค์ ว.ป.ร.
- พ.ศ.2468 ดำรงตำแหน่งอภิรัฐมนตรี
- ดำรงตำแหน่งราชทูตพิเศษ เสด็จประเทศญี่ปุ่น และยุโรป

**พระกรณียกิจสำคัญในสมเด็จพระราชปิตุลา บรมพงศาภิมุข เจ้าฟ้า
ภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช**

- เป็นแม่กองตกแต่งเขาไกรลาส ในการโสกันต์พระเจ้าลูกยาเธอพระองค์เจ้าศรีวิไลลักษณ์ วันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2421
- เป็นนายกองด้านทำการปฏิสังขรณ์วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ครั้งใหญ่ ตั้งแต่ พ.ศ. 2422 - พ.ศ. 2425
- เป็นรองอธิบดีทำพระเมรุ สมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้ากรรณาภรณ์เพ็ชรรัตน์ ณ ท้องสนามหลวง พ.ศ. 2423
- เป็นสภานายกจัดการแสดงพิพิธภัณฑสถานสำหรับประเทศสยาม ที่ท้องสนามหลวง กรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2424
- เป็นรองอธิบดีทำพระเมรุ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมสมเด็จพระบารามปรปักษ์ ณ ท้องสนามหลวง พ.ศ. 2429
- เป็นอธิบดีผู้อำนวยการพระราชพิธีมหาพิไชยมงคลสงขลนาถเฉลิมพระปรมาภิไธย สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมาร สมเด็จพระเจ้าฟ้ามหาวิสุทธิชนทิศ และเป็นแม่กองทำแพที่ลงสงขลนาถ เริ่มบันทึกการพระราชพิธีต่างๆ เป็นตำราโดยละเอียด พ.ศ.2429
- เป็นอธิบดีผู้อำนวยการทำพระเมรุบรรพต ในการพระศพพระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าประไพพรรณพิลาศ ณ วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม พ.ศ. 2429
- เป็นแม่กองอำนวยความสะดวกทำพระเมรุ 5 ยอด ในการพระศพสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าพาหุรัตมณีมัย, สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิริราชกฤษณ์ และสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าตรีเพ็ชรอุทิศดำรง พระอัครชายาเธอ พระองค์เจ้าเสาวภาคานารีรัตน์ ณ ท้องสนามหลวง พ.ศ. 2430
- ตรวจทำทาง ตั้งค่ายปลูกพลับพลาที่ประทับ รับเสด็จตามหัวเมืองและตำบลต่างๆ ตั้งแต่พระปฐมเจดีย์ ไปทางบกถึงพระแท่นดงรัง ไปเมืองกาญจนบุรีโดยทางเรือจนถึงไทรโยค ในการรับเสด็จพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จไทรโยค พ.ศ. 2431

- เป็นแม่กองอำนวยการทำกระดาษสำเนาใหญ่ เครื่องกัณฑ์เทศน์มหาชาติ ที่ห้องสนามไชยหน้าพระที่นั่งสุทไธสวรรยปราสาทพระราชทานสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชเจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ สยามมกุฎราชกุมาร ทรงผนวชเป็นสามเณรและได้ถวายเทศนามหาชาติ กัณฑ์สักรบรพ ที่พระที่นั่งอนันตสมาคม วันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2434

- เสด็จประพาสยุโรป ทอดพระเนตรแบบธรรมเนียมการงาน ณ ประเทศยุโรป พ.ศ. 2439

- ทรงพิมพ์หนังสือ “บุพพสิกขาวัณณา” เดือนมกราคม พ.ศ.2440

- ทรงเป็นสภานายกแห่งกรรมการสำหรับปรีกษาจัดการสิ่งของส่งไปแสดงในส่วนกรุงเทพฯ ณ พิพิธภัณฑสถานกรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส ตั้งแต่ พ.ศ. 2440 - พ.ศ. 2442

- เสด็จออกตรวจทำค่ายหลวงและพลับพลาที่เสด็จประพาสเมืองนครศรีธรรมราช ระหว่างวันที่ 14 มิถุนายน พ.ศ. 2440 – 23 กรกฎาคม พ.ศ. 2440

- ทรงเป็นแม่กองทำเมรุ เจ้าจอมมารดาสำลี ณ ห้องสนามหลวง และพระศพพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอรุณนิภาคุณากรฯ และศพเจ้าพระยารัตนาธิเบศร์ (ฟุ่ม) พ.ศ. 2444

- เสด็จตรวจทำพลับพลาที่เขางู และจัดการรับเสด็จประพาสเมืองราชบุรี เสด็จออกจากกรุงเทพฯ วันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2442 จัดให้มีการประชันปีพาทย์วังบูรพาภิรมย์ กับวงเมืองสมุทรสงคราม ในครั้งนี้สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดัยทรงเสาะหานักกระนาดเอก ได้นายศร นักกระนาดชาวบางช้าง สมุทรสงคราม ไปประจำวังบูรพาภิรมย์

- ทรงเป็นแม่กองทำเมรุห้องสนามหลวง งานพระศพพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์ วันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2443, งานพระศพสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ สยามมกุฎราชกุมาร วันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2443, งานพระศพสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าศิริรากรม ไสภณ วันที่ 27 มกราคม พ.ศ. 2443, งานพระศพพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าจาตุรนต์รัศมี กรมพระจักรพรรดิพงษ์ วันที่ 31 มกราคม พ.ศ. 2443, งานพระศพสมเด็จพระสังฆราช (สา) วันที่ 12 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2443, งานศพหม่อมเจ้าสมเด็จพระพุฒาจารย์ (ทัต) และสมเด็จพระวันรัต (แดง) 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2443

- ตามเสด็จพระราชดำเนินพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ขึ้นประพาสหัวเมืองเหนือ ในคราวหล่อพระพุทธรูปที่เมืองพิษณุโลก และเป็นผู้อำนวยการรับพระพุทธรูปประดิษฐานในพระอุโบสถวัดเบญจมบพิตร พ.ศ. 2444

- เป็นผู้อำนวยการทำมณฑปที่ทรงสนานในการโสกันต์สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าอัษฎางค์เดชาวุธ กรมขุนราชสีมา พ.ศ. 2444

- ปฏิสังขรณ์วัดบางพลูใน เปลี่ยนชื่อเป็น “วัดภาณุรังษี” วันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2446
- เป็นกรรมการจัดการสมโภชพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระชนม์พรรษาครบ 50 ปี เลี้ยงราษฎรและแจกเสมาเด็กที่ท้องสนามหลวง วันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2446
- เป็นแม่กองปลูกสร้างโรงราชพิธีและสถานที่ต่างๆ และในวังสวนดุสิตในงานเฉลิมพระชนม์พรรษาครบ 50 ปี พ.ศ. 2446
- เสด็จไปเกาะชวา โดยเรือเมล์ชื่อ “เดลี” พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนนครสวรรค์ฯ พระองค์เจ้าเสวยรัฐวงษ์ฯ พระองค์เจ้านิพนธ์ฯ หลวงสุนทรโกษา, หลวงจตุรงค์วิไชย, ไปยังเมืองสิงคโปร์และเกาะชวา วันที่ 30 กรกฎาคม พ.ศ. 2451 - วันที่ 7 กันยายน พ.ศ. 2451
- เป็นผู้ถวายพระพรชัยมงคล ในวันประชุมที่พระที่นั่งจักรีมหาปราสาทในการเฉลิมพระชนม์พรรษาพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 เป็นครั้งแรก 1 มกราคม พ.ศ. 2453
- เป็นแม่กองจัดกระบวนแห่ในการถวายพระเพลิงพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว วันที่ 16 มีนาคม พ.ศ. 2453
- เป็นผู้กราบบังคมทูลรับพระบรมราชโองการ ในการที่พระบรมวงศานุวงศ์ถวายความสวามิภักดิ์ ในวันพระราชพิธีบรมราชาภิเษกสมโภช ที่พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท วันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2454
- เป็นผู้แทนพระบรมวงศานุวงศ์ กราบบังคมถวายพระพรชัยมงคล ในการเฉลิมพระที่นั่งใหม่ พระที่นั่งมนังคศิลาอาสน์รัตนบัลลังก์ ภายใต้พระมหาเศวตฉัตร ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม วันที่ 11 มกราคม พ.ศ. 2459
- ทรงบำเพ็ญพระกุศล ถวายพระเดชพระคุณพระบรมศพ สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ ที่พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท พ.ศ. 2463
- พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินประทับหัวหิน ในระหว่างเสด็จพระราชดำเนินทรงกระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระวังบูรพาฯ รักษาราชการแทนพระองค์ 24 มกราคม - 7 กุมภาพันธ์ 2468
- พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระองค์ได้ทรงรับฉันทะให้เป็นผู้กราบบังคมทูล ให้มีการสโมสรสันนิบาตพระบรมวงศานุวงศ์ ที่สวนศิवालัย

- เตรียมจัดงานพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ๑๑๑๑ สมโภชข้างเผือก พิธีกรมพระคชบาลรำพาดชาทอดเชื้อก พราหมณ์ทำพิธีกล่อมช้าง การสมโภชของหัวเมืองมีละคร โขน หนังไทย ที่บางปะอิน เป็นต้น วันที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2470

สมเด็จพระราชปิตุลา บรมพงศาภิมุข เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช ประชวรด้วยโรคพระอันตะอักเสบ เสด็จทิวงคตในวันที่ 13 มิถุนายน พ.ศ. 2471 เวลา 18.27 น. ณ วังบูรพาภิรมย์ สิริพระชันษา 68 ปี 153 วัน พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จฯ พระราชทานน้ำสรงพระศพ เจ้าพนักงานเชิญประกอบพระโกศทองรองทรงบนแว่นฟ้าสามชั้น แวดล้อมด้วยเครื่องสูง 5 ชั้น 10 องค์ ชุมสาย 4 แถว ตั้งพระศพ ณ ตำหนักใหญ่ วังบูรพาภิรมย์ มีพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหลวงชินวราวุฒินิ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า ทรงเป็นประธาน มีพระราชพิธีพระราชทานเพลิงพระศพ วันที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2472 ณ พระเมรุ ท้องสนามหลวง

ภาพประกอบ 19 พระเมรุสมเด็จพระราชปิตุลา บรมพงศาภิมุข เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช

4.1.2 ประวัติวงดนตรีไทยและนักร้องเพลงไทย วังบูรพาภิรมย์

วงดนตรีไทยวังบูรพาภิรมย์ เกิดจากความสนพระทัยในการดนตรีของ สมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช (สมเด็จพระเจ้าบรมโกศ) โดยเฉพาะทรงโปรดปรานการประชันปี่พาทย์เป็นอย่างยิ่ง ทรงรู้จักนักดนตรีที่มีความสามารถในยุคหลายท่าน สมเด็จพระเจ้าบรมโกศให้การอุปถัมภ์สนับสนุนนักดนตรีมาโดยตลอด จะเห็นได้ว่า พ.ศ.2427 สมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช (สมเด็จพระเจ้าบรมโกศ) ทรงนำคณะพิณพาทย์สยามเข้ากราบบังคมลา รัชกาลที่ 5 เพื่อไปร่วมแสดงดนตรี ในงานแสดงสินค้าและดนตรีนานาชาติที่กรุงลอนดอน ตามคำเชิญของรัฐบาลอังกฤษ โดยเรือโดยสารชื่อ “เหกคูบา” พาคณะดนตรีพิณพาทย์เดินทางจากท่าไปรษณีย์กรุงเทพฯ สู่กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ โดยเดินเรือผ่านสิงคโปร์, ปีนัง และเกาะลังกา ตามลำดับ แล้วก็เข้าคลองสุเอซ ใช้เวลาประมาณ 2 เดือน จึงขึ้นบกที่เมืองปอร์ตแลนด์ แล้วต่อรถไฟไปยังกรุงลอนดอนอีกทอดหนึ่ง

รายนามนักดนตรีปรากฏในบ้านทึกของนายคร้าม ได้แก่ นายตาด, จางวางทองดี, นายยิ้ม, นายเปีย, นายชุ่ม, นายสิน, นายสาย, นายนวล, นายเนตร, นายต่อม, นายช่าง, นายคร้าม (บุญญาศาสตร์), นายแปลก, นายเหม, นายสังจิ้น, นายเปลี่ยน, นายอ้อย, นายเฟื่อน และนายปลั่ง รวม 19 คน พร้อมผู้ดูแล 1 คน คือมาเตอร์เมเยอร์ ออกเดินทางจากสยาม 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2427 ผู้ที่ไปในครั้งนั้นภายหลังได้รับราชการในกรมมหาราชพลหลายท่าน คือ นายตาด ต่อมาเป็นหลวงประดิษฐไพเราะ (ตาด ตาตะวาทิต), จางวางทองดี ต่อมาเป็นหลวงเสนาะดุริยางค์ (ทองดี ทองพิรุฬห์), นายแปลก ต่อมาเป็นพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) ฯลฯ

คณะนักดนตรีชาวสยาม ถึงกรุงลอนดอน วันที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ. 2428 เข้าเฝ้ากรมหมื่นนเรศวรฤทธิ์ ราชทูตสยามประจำกรุงลอนดอนเพื่อร่วมงานมหกรรมแสดงสินค้าและดนตรีนานาชาติ สถานที่จัดงานคือ The Royal Albert Hall of Arts and Science คณะนักดนตรีชาวสยามเปิดการแสดงในวันที่ 8 มิถุนายน พ.ศ. 2428 มีผู้ชมแน่นขนัดได้รับเสียงปรบมือกึกก้องด้วยความพอใจ คณะนักดนตรีชาวสยามได้เปิดการแสดงอยู่ประมาณ 3 เดือน แสดง 3 - 4 ครั้ง ในหนึ่งสัปดาห์ โดยเก็บค่าเข้าชมประมาณ 1 - 2 ชิลลิง ส่วนวันว่างก็จะไปรับแสดงตามแต่มีผู้เชิญหรือว่าจ้างให้ไปแสดงในที่ต่าง ๆ (ข้อมูลจากบ้านทึกของนายคร้าม บุญญาศาสตร์ คนซอสามสายที่ร่วมเดินทางไปในครั้งนั้น เหม เวชกร ได้นำออกมาพิมพ์เผยแพร่เป็นหนังสือชื่อว่า “คนไทยในราชสำนักพระนางวิกตอเรีย” เมื่อ พ.ศ. 2478)

ภาพประกอบ 20 สมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช

ที่มา: https://www.facebook.com/BookOfDebsirin/?locale=pt_BR

วันที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ. 2428 คณะนักดนตรีชาวสยาม เข้าเฝ้าบรรเลงหน้าพระที่นั่งสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียและพระราชวงศ์อังกฤษ (ในบันทึกเขียนว่าเฝ้าที่วังแก้ว) คณะนักดนตรีไทยเล่นเพลง ก๊อต เซฟควีน เป็นเพลงแรกแล้วจึงเล่นเพลงอื่นตามลำดับ เมื่อบรรเลงจบแล้วสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียมีรับสั่งอยากฟังแคน นายเปียและนายสินเป่าแคนถวาย ในเพลงเทพบรรทมและภริมย์สุรางค์ ในโอกาสเดียวกันสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรีย ตรัสถามวิธีการเป่าที่มีเสียงยาวต่อเนื่อง นายแปลก สภาธิการเป่าปี่ระบายลมถวาย เป็นตัวอย่างการเป่าปี่ระบายลมของชาวสยาม เมื่อส่งเสด็จเรียบร้อยแล้วพระราชทานเป็นรางวัลแก่นักดนตรีทุกคนเป็นนุหรีตिकाแรตพระราชทานของที่ระลึก คือเหรียญรูปพระนางวิกตอเรีย และพระฉายาลักษณ์ลายเซ็นพระหัตถ์

การแสดงของคณะดนตรีไทยสิ้นสุดลงในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2428 นักดนตรีก็ใช้เวลาว่างตามอัธยาศัย ต่อมาคณะวิทยากลของ ดร. ดิน ได้ทำสัญญาว่าจ้าง ให้ร่วมตระเวนแสดงดนตรีไทยสลับกับการแสดงวิทยากลในการเดินทางไปสก็อตแลนด์เป็นเวลา 1 เดือน คณะพิณพาทย์สยามกลับถึงพระนคร 31 ธันวาคม พ.ศ. 2428 และกลับมาแสดงให้คนไทยชมที่สวนสราญรมย์อีกครั้งในวันที่ 21 เมษายน พ.ศ. 2429 (วิเชียร กุลตันท์. “เมื่อประเทศสยามส่งคณะปี่พาทย์ไปแสดงที่ประเทศอังกฤษ ในรัชสมัยพระนางวิกตอเรีย”, ศิลปวัฒนธรรม พฤษภาคม 2526)

จากการนำคณะนักดนตรีชาวสยามไปแสดงถึงกรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ และให้ การอุปถัมภ์นักดนตรีมาโดยตลอด แสดงให้เห็นว่าสมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยา ภาณุพันธุวงศ์วรเดช (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยา ภาณุพันธุวงศ์วรเดช (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยา ภาณุพันธุวงศ์วรเดช) มีความสนใจในการดนตรีเป็นอย่างยิ่ง ในยุคที่เจ้านาย ต่างๆ นิยมมีวงปี่พาทย์ประจำวัง สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยา ภาณุพันธุวงศ์วรเดช ทรงออกเสาะหานักดนตรีที่มีความสามารถมา ประจำวังและอุปถัมภ์เลี้ยงดูนักดนตรีอย่างดียิ่ง โดยเริ่มจากการตั้งวงเครื่องสายวงเล็กๆ ต่อมาจึง ได้ตั้งวงปี่พาทย์ขึ้นประจำวังของพระองค์ ชื่อ “ปี่พาทย์วงบูรพาภิรมย์” จากการรวบรวมเอกสาร และการสัมภาษณ์สามารถรวบรวมข้อมูลวงดนตรีไทยและนักดนตรีของวงบูรพาภิรมย์ แบ่งเป็น ช่วงต่างๆ ดังนี้

4.1.2.1 วงเครื่องสายวงบูรพาภิรมย์

วงดนตรีไทยเริ่มแรกของวงบูรพาภิรมย์ เป็นวงเครื่องสายเล็กๆ บรรเลงตามพระ ประสงค์ของสมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยา ภาณุพันธุวงศ์วรเดช) โดยหานักดนตรีที่มีชื่อเสียงมารวมวงบรรเลง จากการสำรวจข้อมูลพบนักดนตรีคนสำคัญท่าน เดียว คือ ครูสังวาลย์ กุลวัลย์ ครูสังวาลย์มีความสามารถทางด้านเครื่องสายโดยเฉพาะจะเข้ และ เป็นครูสอนเครื่องสายในวังเจ้านายต่างๆ เช่น วังบางขุนพรหม พระตำหนักพระราชชายาเจ้าดาราร วัณณี และวงบูรพาภิรมย์ สำหรับรายนามนักดนตรีกลุ่มเครื่องสายในยุคเริ่มแรกของวงบูรพาภิรมย์ นั้นไม่ปรากฏข้อมูลว่ามีใครบ้าง มีเพียงข้อมูลว่าครูสังวาลย์ กุลวัลย์ เป็นผู้จัดหานักดนตรีมาร่วมวง

4.1.2.2 วงปี่พาทย์วงบูรพาภิรมย์

สมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยา ภาณุพันธุวงศ์วรเดช) ได้ตั้งวงปี่พาทย์ประจำวังบูรพาภิรมย์ โดยพระองค์ได้เสาะหานักดนตรีที่มีความสามารถ มาจากทั่วสารทิศมาประจำวงปี่พาทย์ของพระองค์ ในนาม “วงปี่พาทย์วงบูรพาภิรมย์” มีนักดนตรี เข้ามาประจำในสังกัดมากมายหลายรุ่น ในช่วงแรกเป็นการรวมตัวของนักดนตรีปี่พาทย์ที่มีชื่อเสียง ปรากฏชื่อ ครูแปลกหรือพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) ครูปี่พาทย์คนสำคัญที่มี ชื่อเสียงในยุคนั้น หลวงกัลยาณมิตตवास (ทับ พาทย์โกศล) หลังจากที่ท่านเลิกทำอาชีพเป็นเจ้า ภาษีซุงแล้ว เจ้าพระยาบดินทร์เดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ได้พาท่านมาประจำวงพิณพาทย์ของสมเด็จพระ เจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช อยู่ระยะหนึ่ง สำหรับนักร้องเป็นการเชิญนักร้องที่มีชื่อเสียงมาร่วมวง ปรากฏชื่อนักร้อง คือ หลวงกล่อมโกศลศัพท์ (จอน สุนทรเทศ)

ภาพประกอบ 21 พระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) ครูดนตรีวงบูรพาภิรมย์

ที่มา: <https://www.blockdit.com/posts/5fec06cef11e010cd8515375>

พ.ศ. 2432 ปราบกฏหลักฐานวงปีพาทย์ของวงบูรพาภิรมย์ บรรเลงในงานฉลองหอพระสมุทวิชิรญาณ มีการขอแรงวงพิณพาทย์ที่อยู่ในสังกัดของพระบรมวงศานุวงศ์และขุนนางชั้นผู้ใหญ่ซึ่งเป็นสมาชิกของหอพระสมุทฯ มาบรรเลงรวม 12 วง มีนักดนตรีนำร้องทั้งหมด 161 คน มีรายละเอียดอยู่ในหนังสือวชิรญาณพิเศษ ฉบับเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2432 ปราบกฏชื่อวงพิณพาทย์จากสังกัดต่าง ๆ มาช่วยงานฉลองหอพระสมุทวิชิรญาณ ดังนี้

1. พิณพาทย์สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดัย กรมพระจักรพรรดิพงษ์ 1 วง 13 คน
2. พิณพาทย์สมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช) (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช) 14 คน
3. พิณพาทย์พระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าขุนนิศรานุกุลดิวงค์ 10 คน
4. พิณพาทย์พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นบดินทรไพศาลโสภณ 13 คน
5. พิณพาทย์พระยาศรีสุทธาราชเดโช 13 คน
6. พิณพาทย์พระยาอินทราธิบดีสีหราชรองเมือง 13 คน
7. พิณพาทย์พระยาศรีสุทธาราช 13 คน

8. พิณพาทย์เจ้าหมื่นสรรเพ็ชรภักดี 13 คน
9. พิณพาทย์พระนาเนาพิธภาชี 7 คน
10. พิณพาทย์หลวงสิทธิินายเวร 13 คน
11. พิณพาทย์พระยานรรัตนราชมานิต 13 คน
12. พิณพาทย์มหาดเล็ก รวม 13 คน

จากข้อมูลหลักฐานข้างต้นแสดงให้เห็นว่าวงปีพาทย์ของสมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช (สมเด็จพระวังบูรพาฯ) มีมาตั้งแต่ พ.ศ. 2432 แต่ไม่ปรากฏข้อมูลนักดนตรีและนักร้องว่ามีใครบ้าง

พ.ศ.2440 สมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช (สมเด็จพระวังบูรพาฯ) ทรงสร้างเครื่องปีพาทย์ประดับมุกเครื่องใหญ่ที่สวยงามที่สุดในยุคนั้น ไว้ประจำวังของพระองค์ ทรงเสาะหานักดนตรีที่มีความสามารถมาจากที่ต่างๆ มาประจำวงปีพาทย์วังบูรพาภิรมย์ ออกประชันกับวงอื่นๆ จนเป็นที่เลื่องลือ

- วงปีพาทย์วังบูรพาภิรมย์ ช่วงครูเพชรจรรยาญาญ์ เป็นนักระนาดเอก

นักดนตรีวงปีพาทย์ประจำวงวังบูรพาภิรมย์ในช่วงนี้ได้แก่นักดนตรีที่ครูแปลกหรือพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) พามาถวายให้ทรงคัดเลือก นักดนตรีส่วนใหญ่เป็นศิษย์รุ่นเล็กของครูซ้อย สุนทรวาทิน และลูกศิษย์ครูแปลก ได้แก่

1. นายวิง (ฉายา “วิงทะลิ่ง”)	ปี
2. นายเพชร จรรยาญาญ์	ระนาดเอก
3. นายพ่วง	ซ้องวงใหญ่
4. นายแปลก	ซ้องวงใหญ่
5. นายตั้ง (ฉายา “ตั้งตาแหก”)	ซ้องวงเล็ก
6. นายเนตร (ครูสี่หมี)	เครื่องหนัง
7. นางเจือ จรรยาญาญ์ (บุตรศรีครูเพชร)	นักร้อง
8. นางเจียน จรรยาญาญ์ (บุตรศรีครูเพชร)	นักร้อง

ภาพประกอบ 22 นายเพชร จรรย์นาฎย์ นักระนาดเอกประจำวงบูรพาภิรมย์

ที่มา: พิทักษ์ จรรย์นาฎย์, 2564

ราว พ.ศ. 2442 สมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช) (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช) เสด็จเป็นแม่กองบัญชาการ ก่อสร้างทางและพลับพลา เพื่อเตรียมรับเสด็จพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่รัชกาลที่ 5 ในการเสด็จพระราชดำเนินประพาสทุ่งเขางูในฤดูน้ำหลาก สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช ทรงสนพระทัยในฝีมือนักปี่พาทย์ท้องถิ่นเมืองราชบุรี มีรับสั่งให้มีการประชันวงถวายหน้าพระที่นั่ง พร้อมทั้งโปรดให้วงปี่พาทย์วงบูรพาภิรมย์ของพระองค์ ประชันวงกับวงชาวบ้านในครั้งนั้นเป็นวงปี่พาทย์จากจังหวัดสมุทรสงคราม

ในการประชันครั้งนั้นมีบันทึกในสาส์นสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงกราบทูลถึงสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช ในลายพระหัตถ์ฉบับวันที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ. 2483 มีการประชันวงปี่พาทย์ที่พลับพลาระหว่างปี่พาทย์วงบูรพาภิรมย์และปี่พาทย์เมืองสมุทรสงคราม วงวงบูรพาฯ ใช้เครื่องใหญ่มีเครื่องประกอบต่างๆ นักดนตรีเป็นหนุ่มว่องไว แต่ปี่พาทย์เมืองสมุทรสงครามใช้เพียงเครื่องคู่ นักดนตรีล้วนมีแต่คนแก่ อายุไม่ต่ำกว่า 50 ปี เมื่อประชันกันบรรดาคนฟังเห็นเป็นอย่างเดียวกันว่าปี่พาทย์วงบูรพาภิรมย์สู้วงเมืองสมุทรสงครามไม่ได้ ด้วยปี่พาทย์วงบูรพาฯ ดังเป็นกราวเขน แต่ปี่พาทย์เมืองสมุทรสงครามบรรเลงได้ไพเราะทราบความภายหลังว่าวงเมืองสมุทรสงครามเลือกคัดเฉพาะครูเพื่อมาประชันกับวงวงบูรพาฯ

- วงปีพาทย์วังบูรพาภิรมย์ รุ่นประชันนายศรกันนายแหม่ม พ.ศ.2443

พ.ศ. 2442 สมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช) ทรงให้เจ้าเมืองสมุทรสงคราม เสาะหานักระนาดที่มีฝีมือมาตีถวายเพื่อทรงคัดตัวหานักระนาดเอกเข้าประจำวงปีพาทย์ของพระองค์ ทรงทราบข่าวว่านายศร บุตรครุสิน ชาวบางช้าง สมุทรสงคราม ตีระนาดชนะประชันมาหลายครั้ง จึงขอดูตัวนายศร ขุนราชบุการ (เซย) นายอำเภอได้นำนายศรมาเข้าเฝ้าตีระนาดถวาย ตีเพลงเดี่ยวกราวในยังไม่ทันจบเพลง สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ ทรงพระทัยถึงกับถอดแหวนประทานให้เป็นรางวัล ในครั้งนี้นายศร นักระนาดหนุ่ม ชาวบางช้าง จังหวัดสมุทรสงคราม ได้เข้ามาเป็นนักระนาดเอกประจำวงปีพาทย์ภิรมย์

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ ทรงโปรดปรานนายศรเป็นอย่างยิ่ง แต่งตั้งเป็น “จางวาง” หัวหน้ามหาดเล็กของวัง ทำหน้าที่ถวายงานดนตรีและรับใช้เบื้องพระยุคลบาท โดยประจำห้องบรรทมมีหน้าที่ตีระนาดถวายในตอนกลางคืน ตอนสายให้ฝึกซ้อมกับนักดนตรีประจำวง ทรงหาครูมาสอนระนาดให้แก่ นายศร เป็นพิเศษ ฝึกปรือให้มีฝีมือเยี่ยมยอดเพื่อออกแสดงอวดฝีมือและออกประชันกับวงต่างๆ ครูคนสำคัญคือ ครูแปลกหรือพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์)

ภาพประกอบ 23 นายศร นักระนาดเอก ชาวบางช้าง สมุทรสงคราม

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลกพรรณวรางคณาธิบดีฯ ให้ครูแปลกมาสอนจางวางศร จนเห็นว่ามีความพร้อมจึงจับคู่ประชันระนาดเอกระหว่างจางวางศรกับนายแหม่ม ระนาดเอกที่ได้ชื่อว่าตีไหวและตีน้ำเสียงดีที่สุดในยุค ซึ่งต่อมาได้พระราชทานราชทินนามเป็นพระยาเสนาะดุริยางค์ (แหม่ม สุนทรวาทีน) เมื่อจางวางศรรู้ว่าสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลกพรรณวรางคณาธิบดีฯ จับคู่ประชันกับนายแหม่มถึงกับหนีออกจากวังด้วยความกังวล ทำให้สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลกพรรณวรางคณาธิบดีฯ กริ้ว เมื่อจางวางศรกลับเข้าวังด้วยความโกรธถึงกับตีศีรษะของจางวางศรจนแตกด้วยปีชวา จางวางศรกลับมา ก็ทู่เมื่อกัดค้นหาวิธีการตีระนาดเพื่อการประชัน ค้นพบเทคนิคการจับไม้ระนาดให้ตีไหว เทคนิคการตีให้ไหวร่อน เทคนิคการตีผ่อนแรง เทคนิคการตีให้ไหวทน

ภาพประกอบ 24 พระยาเสนาะดุริยางค์ (แหม่ม สุนทรวาทีน)

ที่มา: ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์พูนพิศ อมาตยกุล อัครมदनตรีวิทยา มูลนิธิราชสุดา, 2562

ในการประชันครั้งนั้นจัดอย่างสมศักดิ์ศรีที่วังบูรพาภิรมย์ ในพ.ศ. 2443 ขณะนั้นจางวางศร อายุ 19 ปี นายแหม่ม อายุ 34 ปี โดยจัดการประชันวงปีพาทย์เครื่องห้า เน้นการประชันระนาดเอกโดยเฉพาะ ถือเป็นประชันระนาดเอกครั้งแรกอย่างเป็นทางการ และถือเป็น

ประวัติศาสตร์ครั้งสำคัญในการการประชันวงดนตรีไทย นักดนตรีของวงบูรพาภิรมย์ที่ประชันในครั้งนั้น ได้แก่

1. ไม่ทราบนาม	ปี่
2. จางวางศร ศิลปบรรเลง	ระนาดเอก
3. นายเพชร จรรย์นาฎย์	ซ้องวงใหญ่
4. นายเนตร (สีหมี)	เครื่องหนัง
5. ไม่ทราบนาม	ฉิ่ง
6. ไม่ทราบชื่อผู้ขับร้อง	

การประชันเริ่มตั้งแต่เพลงโหมโรง เพลงรับร้อง จนถึงเพลงเดี่ยวระนาดเอกแบบเพลงต่อเพลง เริ่มด้วยเพลงพญาโคก เพลงเขดินอก 4 จับ และเดี่ยวอื่นๆไปจนถึงเดี่ยวกราวในก็ยังไม่ปรากฏผลแพ้ชนะเด็ดขาดเพราะมีฝีมือเด่นกันไปคนละอย่าง “นายแซมไหวจัดจังก่า แต่ นายศรไหวร่อนวิจิตรโลดโผนกว่า” จึงต้องตัดสินกันที่เพลงเขดินอก เพลงเขดินอกที่ความเร็วที่เรียกว่า “ไหว” น้ำเสียงของระนาด และเร็วแรงความทนทานของคนระนาดเป็นสำคัญ การประชันเพลงเขดินอกถือเป็นการพิสูจน์ความเร็ว พิสูจน์ความแข็งแกร่งของของกายใจ พิสูจน์ปัญญาสมาธิ ดีต่อกันไปจนเสียงระนาดของใครอ่อนแรงหรือผ่อนลงไม่ไหวถือว่าพ่ายแพ้

นายแซมนั้นตีระนาดแบบเก่าและคงใช้ไม้ตีป็นหนาพันไม้แข็ง จึงทำให้กินแรง ประกอบการตีที่รักษาเสียงที่เจิดจ้าชัดเจนแม้จะเร็วขนาดไหนเสียงระนาดยังดังเจิดจ้าเท่าเดิม ทำให้กำลังแขนอ่อนล้าได้ง่าย ส่วนจางวางศรได้คิดค้นวิธีการจับไม้การตีและวิธีการตีเสียงต่างๆ มีเทคนิคการตีที่โลดโผนผ่อนแรง เป็นผลให้การประชันในครั้งนั้นนายแซมนักระนาดวงปี่พาทย์หลวงเกิดอาการ “มือตาย” เกิดอาการเกร็ง เป็นผลให้จางวางศรชนะการประชันในครั้งนั้น

ผลการประชันเป็นที่พอพระทัยสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหมื่นเทววงศ์วโรปการ เสด็จมาประชันที่วังวราเสนาที่ตีระนาดจางวางศรพร้อมทั้งทรงจารึกพระนามบนเลาปีเป็นประจักษ์พยานที่ระลึกถึงประวัติศาสตร์การประชันในครั้งนี้ ตั้งแต่การประชันทางระนาดแบบโลดโผนวิจิตรพิสดาร คือเทคนิคการสะบัด การขยี้ แบบต่างๆ การจับไม้ตีในลักษณะเสียงที่ต่างกันของจางวางศรจึงเป็นที่นิยมแพร่หลาย ซึ่งถือเป็นการพัฒนาเทคนิควิธีการบรรเลงระนาดเอกครั้งสำคัญ การเปลี่ยนแปลงสำคัญอีกอย่างในเรื่องเทคนิควิธีการบรรเลงที่สืบเนื่องในการประชันครั้งนี้ทำให้นายแซมหันมาคิดค้นวิธีการเป่าปี่และปรับปรุงวิธีการขับร้องเพลงไทยจนเป็นเอตทัคคะ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นเทววงศ์วโรปการ ได้จัดประชันปีระหว่างนายแซมกับจางวางศรหลายครั้ง แต่ผลสรุปว่านายแซมเหนือกว่าในเชิงปี เป็นผลให้วิธีการเทคนิคการเป่าปี่ของนายแซมเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายมาจนถึงปัจจุบัน

ภาพประกอบ 25 ปี่พาทย์วงบูรพาภิรมย์จากสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช) เป็นที่ระลึกถึงประวัติศาสตร์การประชัน

ที่มา: มุลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง), 2563

วงปี่พาทย์ของวงบูรพาภิรมย์ในรุ่นนี้เป็นรุ่นที่สร้างชื่อเสียงให้กับสมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช) เป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะจากวงศรณัฏฐ์กระนาดเอก เป็นผู้มีความสามารถในการประชันกับวงต่างๆ ประชันกับนักร้องสักวา และพัฒนาเปลี่ยนแปลงรูปแบบการบรรเลงดนตรีไทย การปรับวงปี่พาทย์ให้มีรูปแบบที่หลากหลาย ทำให้ปี่พาทย์ของวงบูรพาภิรมย์มีชื่อเสียงเป็นอย่างมากได้รับเชิญไปบรรเลงและประชันมากมาย จากการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่างๆ พบเหตุการณ์สำคัญที่บันทึกถึงวงปี่พาทย์วงบูรพาภิรมย์ ดังนี้

พ.ศ.2446 มีงานประชันวงปี่พาทย์วงบูรพาภิรมย์ ที่วัดบางพลูใน สมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช) ทรงจัดงานฉลองวัดบางพลูในที่ทรงปฏิสังขรณ์มาตั้งแต่พระชันษา 46 สำเร็จแล้วเปลี่ยนนามใหม่เป็นวัดภาณุรังษีสว่างวงศ์ จัดให้มีงานเฉลิมฉลอง และประชันปี่พาทย์สามวันสามคืน หนึ่งในวงประชันมาจากปี่พาทย์วงบูรพาภิรมย์ ไม่ปรากฏบันทึกรายละเอียดเรื่องบทเพลง ราชานามนักดนตรีและผู้ขับร้อง

พ.ศ.2449 ประชันปี่พาทย์ในงานบำเพ็ญพระราชกุศลตรงกับวันประสูติของสมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช) มีความ

ปรากฏในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 16 มกราคม พ.ศ.2449 ว่า “11 มกราคม โปรดให้เลี้ยงอาหารผู้ที่มาช่วย เวลาค่ำมีพิณพาทย์ประชันวงรุ่มกลาง วันที่ 12 มกราคม เวลา 4 ทุ่ม มีงานราตรีสโมสร เลี้ยงของว่างเวลาค่ำ วันนี้มีพิณพาทย์ประชันรุ่มใหญ่ วันที่ 13 มกราคม เวลาค่ำ มีการเลี้ยงอาหาร ประชันวงรุ่มแก่” ดังความในราชกิจจานุเบกษาที่ปรากฏแสดงให้เห็นว่า พ.ศ.2449 วงปี่พาทย์ของวังบูรพาภิรมย์มีนักดนตรีหลายรุ่ม อย่างน้อย 3 รุ่ม คือ รุ่มกลาง รุ่มใหญ่ รุ่มแก่ ไม่ปรากฏบันทึกรายละเอียดเรื่องบทเพลง รายนามนักดนตรีและผู้ขับร้อง

พ.ศ. 2450 สมเด็จพระบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ ทรงจัดงานฉลองขึ้นพระตำหนักใหม่ที่วังลดาวัดย์ ทรงเสกสมรสด้วยพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเชตรมงคล เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ.2450 มีการประชันปี่พาทย์วังบูรพาภิรมย์ และบรรเลงอื่น ๆ ไม่ปรากฏบันทึกรายละเอียดเรื่องบทเพลง รายนามนักดนตรีและผู้ขับร้อง

ภาพประกอบ 26 สมเด็จพระกรมหลวงลพบุรีราเมศวร์และพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเชตรมงคล

ที่มา: สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 2564

พ.ศ. 2451 พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเพ็ญพัฒนพงศ์ กรมหมื่นพิไชยมหินทโรดม ทรงจัดงานทำบุญขึ้นตำหนักที่สร้างต่อจากเดิมของเจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรง (เพ็ง เพ็ญกุล) ในบริเวณวังท่าเตียน มีการประชันปีพาทย์ 3 วง คือ

1. ปีพาทย์วงวังบูรพาภิรมย์ ของสมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช มีจางวางศรหรือหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เป็นผู้ตีระนาดเอก

2. ปีพาทย์วงสมเด็จพระบรม (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ครั้งดำรงพระยศพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมาร) มีนายโสมหรือพระเพลงไพเราะ (โสม สุวาทิต) เป็นผู้ตีระนาดเอก

3. ปีพาทย์วงพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเพ็ญพัฒนพงศ์ กรมหมื่นพิไชยมหินทโรดม มีนายกริบ ชำนิราชกิจ เป็นผู้ตีระนาดเอก มีนายปั้น บัวท่ง เป็นหัวหน้าวง

การประชันที่วังท่าเตียนในครั้งนี้ มีการประชันในรอบเพลงเสภา มีการบรรเลงแบบท่อนต่อท่อนสลับกันที่ละวง ทราบเฉพาะนามนักระนาดเอกไม่ปรากฏบันทึก รายละเอียดเรื่องบทเพลงที่ใช้ประชัน รายนามนักดนตรีอื่นๆ และผู้ขับร้อง

วันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2451 สมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช) หลอดตึกแมนนฤมิตร อนุสรณ์หม่อมแมน ภาณุพันธุ์ พระชายาซึ่งสร้างประทานแก่โรงเรียนวัดเทพศิรินทร์ พร้อมทั้งบรรจุอัฐิที่ผนังตึกมีปีพาทย์วงบูรพาภิรมย์ฉลอง ไม่ปรากฏบันทึกรายละเอียดเรื่องบทเพลง รายนามนักดนตรีและผู้ขับร้อง

วันที่ 23 ตุลาคม พ.ศ. 2453 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เสด็จสวรรคต ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต การบรรเลงดนตรีในช่วงนั้นเป็นการบรรเลงประกอบในพระราชพิธีพระบรมศพ งดการประชันวงปีพาทย์และมหรสพเพื่อความบันเทิง

วันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2453 พระราชพิธีบรมราชาภิเษกเฉลิมพระบรมนามาภิไธยเป็นพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวตามโบราณราชประเพณี และฉลองบรมราชาภิเษกในวันที่ 5 ธันวาคม 2453 มีดนตรี มหรสพ โขน แสดงเฉลิมพระเกียรติ ที่โรงโขนหลวงสวนมิสกวัน

ภาพประกอบ 27 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6

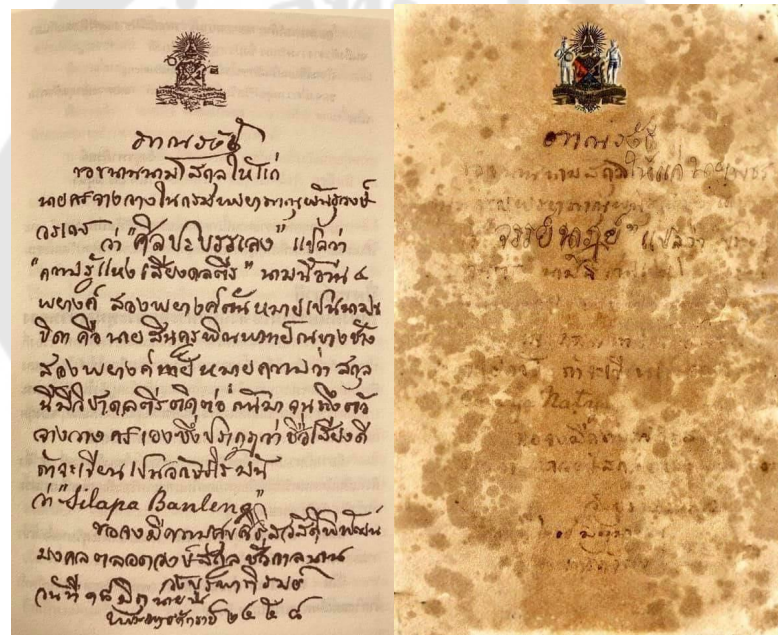
ที่มา: https://www.silpa-mag.com/history/article_28713

หลังจากงานพระเมรุพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว 13 -17 มีนาคม พ.ศ. 2453 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงฟื้นฟูการมหรสพตั้งกรมมหรสพขึ้น โดยมีพระยาวิสุกรรมศิลป์ประสิทธิ์ (น้อย ศิลป์) เป็นเจ้ากรมมหรสพคนแรก และย้ายข้าราชการที่เคยสังกัดวังบ้านหม้อรวมกับนักดนตรีข้าหลวงเดิม ทำให้การละครดนตรีในวังเจ้านายต่างๆ กลับมามีชีวิตชีวาอีกครั้งและได้รับความนิยมอย่างสูงสุด

พ.ศ. 2457 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 เสด็จประพาสเลียบมณฑลปักษ์ใต้ ขณะนั้นสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ทรงเป็นอุปราชมณฑลปักษ์ใต้ มีหน้าที่เตรียมการรับเสด็จ ณ เมืองนครศรีธรรมราช จึงได้กราบบังคมทูลต่อสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ ขอพระราชทานวงดนตรีจากกรุงเทพมหานครมาช่วยเป็นการเฉพาะ โปรดให้จางวางศรเป็นผู้ควบคุมวงและเตรียมเพลงไว้รับเสด็จ จางวางศรได้ทำเพลงขึ้นใหม่เพลงหนึ่งจากเพลงเขมรเขาเขียว สองชั้น ขยายขึ้นเป็นสามชั้น โดยประพันธ์ให้มีลีลาแปลกไปจากเดิมคือการยึดทำนองยาวๆ ผูกประโยคเพลงใช้เทคนิคการตีซ้ำเสียงต่อเนื่องกันยาวๆ เรียกว่า “ทางกรอ” ให้อารมณ์ที่อ่อนหวานนุ่มนวลแต่สง่างาม เป็นต้นกำเนิดเพลงทางกรอในปัจจุบัน เพลงนี้ได้บรรเลงถวายหน้าพระที่นั่ง โดยพระพรหมปริชา (กลั่น จันทรเรือง) เป็นผู้ขับร้อง บรรองเป็นงานประพันธ์ของนายกระจำจ่าง แสงจันทร์ มหาเด็กในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้า

พายุคลทิมัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ทรงฟังด้วยความพอพระราชหฤทัย มีพระราชดำรัสถามจางวงศรว่าเพลงที่จับไปชื่อเพลงอะไร จางวงศรยังไม่ได้คิดชื่อเพลงที่แต่งใหม่ แต่ด้วยปฏิภาณได้กราบบังคมทูลว่าชื่อเพลง “เพลงเขมร เลียบพระนคร” ทรงพอพระราชหฤทัยเป็นอันมากพระราชทานเหรียญราชรุจิของรัชกาลที่ 5 และ เหรียญราชรุจิของรัชกาลที่ 6 เป็นรางวัลแก่จางวงศร

วันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2458 (หลังจากราชกิจจานุเบกษาให้ใช้นามสกุล 2 ปี) สมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช) โปรดประทานนามสกุลแก่จางวงศร และครอบครัวว่า “ศิลปบรรเลง” แปลว่าความรู้แห่งเสียงดนตรี และประทานนามสกุลให้กับนายเพชรและครอบครัวว่า “จรรยนาฎย์” แปลว่า “ผู้ประพฤติดนตรี

ภาพประกอบ 28 ประทานนามสกุลจากสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช

ที่มา: มูลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) และพิทักษ์ จรรยนาฎย์, 2564

- วงปีพาทย์วังบูรพาภิรมย์ รุ่นประชันวังบางขุนพรหม ปี 2466

พ.ศ.2466 เป็นงานประชันครั้งใหญ่ในประวัติศาสตร์ดนตรีไทย ณ วังบางขุนพรหม งานวันบำเพ็ญพระกุศลศตมวาร(100 วัน) พระศพสมเด็จพระเจ้าฟ้าสุทธาทิพยรัตน์ กรมหลวงศรีรัตนโกสินทร์ ซึ่งเป็นสมเด็จพระเชษฐาภคินี ของทูลกระหม่อมบริพัตร มีการประชัน 3 วง

1. วงของวังบางขุนพรหม สมเด็จพระเจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต มีจางวางทั่ว พาทยโกศล เป็นผู้ควบคุม รายนามนักดนตรี ดังนี้

1) นายเทวาประสิทธิ์ พาทยโกศล	ปี่	อายุ 16 ปี
2) นายทรัพย์ เซ็นพานิช	ระนาดเอก	อายุ 18 ปี
3) นายฉัตร สุนทรวาทีน	ระนาดทุ้ม	อายุ 30 ปี
4) นายช่อ สุนทรวาทีน	ฆ้องวงใหญ่	อายุ 27 ปี
5) นายสาลี มาลัยมาลัย	ฆ้องวงเล็ก	อายุ 18 ปี
6) นายแมว พาทยโกศล	กลองสองหน้า	อายุ 27 ปี
7) นายยรรยง โปร่งน้ำใจ	ฉิ่ง	อายุ 19 ปี
8) นายผ่อน สุวรรณวัฒน์	ฉาบ	อายุ 15 ปี
นักร้องได้แก่ นางสาวเทียม กรานต์เลิศ		อายุ 17 ปี

2. วงของเจ้าพระยาธรรมาธิกรณาธิบดี (ม.ร.ว.บุญ มาลากุล) เสนาบดีกระทรวงวัง มีพระยาเสนาะดุริยางค์ (แช่ม สุนทรวาทีน) เป็นผู้ควบคุม รายนามนักดนตรี ดังนี้

1) นายเทียบ คงลายทอง	ปี่	อายุ 21 ปี
2) นายเพิ่ม พินโย	ระนาดเอก	อายุ 21 ปี
3) นายแสง ไสภา	ระนาดทุ้ม	อายุ 19 ปี
4) นายสอน วงษ์อ่อง	ฆ้องวงใหญ่	อายุ 21 ปี
5) นายแกละ สมสุข	ฆ้องวงเล็ก	อายุ 22 ปี
6) นายมิ โชคดี (ทรัพย์เย็น)	กลองสองหน้า	อายุ 22 ปี
7) นายทองใบ ขวัญดี	ฉิ่ง	อายุ 21 ปี
8) นายฉิว ใบไม้	ฉาบ	อายุ 24 ปี

นักร้องได้แก่ เด็กหญิงเจริญใจ สุนทรวาทีน บุตรีพระยาเสนาะดุริยางค์ (แช่ม สุนทรวาทีน) อายุ 8 ปี

3. วงของวังบูรพาภิรมย์ สมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช มีหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เป็นผู้ควบคุม รายนามนักดนตรี ดังนี้

1. นายต่อม สาดวง	ปี่	อายุ 20 ปี
2. นายลาภ ณ บรรเลง	ระนาดเอก	อายุ 21 ปี

3. นายสงัด ยมคุปต์	ระนาดทุ้ม	อายุ 26 ปี
4. นายปลีก หลิตเสน	ฆ้องวงใหญ่	อายุ 22 ปี
5. นายทองต่อ กลีบชื่น	ฆ้องวงเล็ก	อายุ 11 ปี
6. นายศิริ คชมุทิ	กลองสองหน้า	อายุ 21 ปี
7. นายเสริม เพื่อนใจอิม	ฉิ่ง	อายุ 18 ปี
8. นายสำราญ เริงกฤษ	ฉาบ	อายุ 17 ปี

นักร้องได้แก่ เด็กหญิงบรรเลง ศิลปบรรเลง บุตรีหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) อายุ 14 ปี เดิมจะใช้นางทองดี สุคนะมาลัย เป็นผู้ขับร้องแต่ป่วยเป็นไข้ในท้อง

กำหนดงานประชันในครั้งนั้น จัดขึ้นในช่วงต้นเดือนเมษายน พ.ศ. 2466 เริ่มตั้งแต่หัวค่ำไปจนฟ้าสว่าง ในกติกากการประชันข้อหนึ่งผู้ขับร้องจะต้องเป็นคนมีเกียรติ และไม่มีพันธะทางครอบครัว เดิมทีนักร้องของวงวังบูรพาภิรมย์ได้แก่ นางทองดี สุคนะมาลัย นักร้องเสียงดี เป็นศิษย์ดั้งเดิมของครูสิน สีนุณาคร ซึ่งมาร้องกับวงวังบูรพาภิรมย์เป็นประจำ แต่พอใกล้วันที่จะประชันนางทองดีเกิดป่วยกระทันหันด้วยไข้ขึ้นที่ท้องน้อยไม่สามารถที่จะขับร้องได้ และด้วยกติกาก็ทำให้หาคนที่จะมาขับร้องแทนได้ยาก จางวางศรจึงเลือกเด็กหญิงบรรเลงมาร้องแทน ซึ่งก็ไม่ทำให้จางวางศรผิดหวัง ด้วยความคุ้นเคยเสียงปีพาทย์เสียงร้องมาตั้งแต่เด็ก จึงทำให้เด็กหญิงบรรเลงต่อทางร้องได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ จางวางศรจึงพาเด็กหญิงบรรเลงไปเรียนขับร้องปรับทางร้องกับพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) และปรับทางร้องขึ้นเป็นพิเศษสำหรับการประชันในครั้งนี้

เพลงที่ใช้ในการประชันในครั้งนั้น เพลงเสภาได้เปิดโอกาสให้ผู้ควบคุมวงได้แสดงภูมิปัญญาพัฒนาปรับปรุงบทเพลง นำเสนอเทคนิคการบรรเลงต่างๆ ให้ถูกใจผู้ชมผู้ฟัง กติกากการประชันแบ่งออกเป็น 7 รอบ

รอบที่ 1 เพลงใหม่โรงต่างเพลง

รอบที่ 2 เพลงพม่าห้าท่อน

รอบที่ 3 เพลงจระเข้หางยาว, สืบท, นุหลัน

รอบที่ 4 เพลงเดี่ยวแขกมอญ

รอบที่ 5 เพลงทยอยนอก

รอบที่ 6 เพลงเดี่ยวกราวใน

รอบที่ 7 เพลงลา เพลงเต่ากินผักบั้ง, นกขมิ้น, พระอาทิตย์ชิงดวง

ภาพประกอบ 29 สมเด็จพระเจ้าฟ้าปิพัตรสุโขมพันธ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต

ที่มา: <https://twitter.com/cav4rgt/status/1409680953820147716>

รายพระนามและรายนามกรรมการของการประชันปีพาทย์ในงานวัน
บำเพ็ญพระกุศล 100 วันพระศพสมเด็จพระเจ้าฟ้าสุทธาทิพยรัตน์ กรมหลวงศรีรัตนโกสินทร์ ซึ่งเป็น
สมเด็จพระเชษฐภคินี ของทุกกระหม่อมบริพัตร 9 มกราคม พ.ศ. 2466

- พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นอนุพงษ์จักรพรรดิ นายกกรมการฝ่ายนักฟัง
- หม่อมเจ้าจิตรโกศกวี เกษมศรี กรมการฝ่ายนักฟัง
- มหาเสวกโท พระยาศรีธรรมศกรา (เป็ว บุนนาค) กรมการฝ่ายนักฟัง
- มหาอำมาตย์ตรี พระยาศรีสังกร กรมการฝ่ายนักฟัง
- พระสินธุชลสงคราม (เพื่อน) กรมการฝ่ายนักฟัง
- อำมาตย์ตรี หลวงพรหมปรีชา (กลิ่น จันทร์เรือง) กรมการฝ่ายนักฟัง
- หุ้มแพร หลวงประณีตวรศัพท์ (เขียน วรวาทีน) กรมการฝ่ายอาชีพ
- ครูแฉ่ง คงศรีวิสัย กรมการฝ่ายอาชีพ
- ครูลวด นิลวงศ์ กรมการฝ่ายอาชีพ
- นายเพิ่ม บาปุยวาทย์ กรมการฝ่ายอาชีพ
- นายกล้า ณ บางช้าง กรมการฝ่ายอาชีพ

ผลการตัดสินการประชันที่ในครั้งนั้น คณะนางของวงวังบางขุนพรหมได้เป็นอันดับที่ 1 วงของเจ้าพระยาธรรมาธิกรณาธิบดี ได้เป็นที่ 2 และวงวังบูรพาภิรมย์ ได้เป็นที่ 3

- ผู้ชนะเลิศปีโน คือ นายเทวาประสิทธิ์ พาทยโกศล
- ผู้ชนะเลิศระนาดเอก คือ นายทรัพย์ เซ็นพานิช
- ผู้ชนะเลิศฆ้องวงใหญ่ คือ นายช่อ สุนทรวาทีน
- ผู้ชนะเลิศฆ้องวงเล็ก คือ นายสาลี มาลัยมาลัย

สำหรับผู้ขับร้องในตอนแรกได้ตัดสินให้เด็กหญิงบรรเลงจากวงวังบูรพาภิรมย์ ได้รางวัลที่ 1 แต่ทูลกระหม่อมบริพัตรฯ ทรงเพิ่มกติกาให้ขับร้องนอกรายการประกวดอีก 1 เพลงคือ เพลงหกบท เด็กหญิงบรรเลงจำเพลงหกบทไม่ได้ เด็กหญิงบรรเลงจึงถูกปรับให้รางวัลที่ 2 (เอก) ได้รับรางวัลเท่ากับนางเทียม กรานต์เลิศ ผู้ขับร้องจากวงวังบางขุนพรหม ได้รับรางวัลที่ 1 (โท) เด็กหญิงเจริญ(เจริญใจ) สุนทรวาทีน นักร้องจากวงของเจ้าพระยาธรรมาธิกรณาธิบดี ได้รับรางวัลที่ 3 (ตรี) การประชันในครั้งนี้ได้สร้างชื่อเสียงให้นักดนตรีนักร้องร้องหลายท่าน ถือเป็นประวัติศาสตร์ การประชันปีพาทย์ที่สำคัญและถือเป็นแบบอย่างในการประชันวงดนตรีไทยมาจนถึงปัจจุบัน

วันที่ 19 มิถุนายน พ.ศ. 2466 หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) นำวงปีพาทย์วังบูรพาภิรมย์บรรเลง ในงานฉลองวันคล้ายวันประสูติสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ณ วังบางขุนพรหม มีเพลงใหม่โรงประชุมเทวราช เพลงนี้ขยายจากเพลงหน้าพาทย์หลายเพลง อาทิ สาธุการ เหาะ และเพลงชุดระบำสี่บท ในครั้งนี้ ทูลกระหม่อมบริพัตรฯ รับสั่งให้จางวางศรทำเพลงพม่าห้าท่อน สามชั้น ทางที่นำมาใช้ในการประชันวงครั้งที่แล้วไปขยายขึ้นอีกเท่าตัว จึงเกิดเพลงพม่าห้าท่อน หกชั้น บรรเลงครั้งแรกในงานฉลองพระชนมายุทูลกระหม่อมบริพัตรฯ ไม่ปรากฏบันทึกชื่อนักดนตรีและผู้ขับร้อง

วันที่ 5 มีนาคม พ.ศ. 2467 พระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) ครูดนตรีคนสำคัญของวังบูรพาภิรมย์ ซึ่งสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งที่ปรึกษากรมตำรวจ ได้ทรงนำเพลงพม่าห้าท่อน หกชั้น ไปแสดงที่วัดเทพธิดาราม ครูเฉลิม บัวทั้ง เล่าว่า “ท่านเจ็บอยู่ไม่นานนัก อาการอ่อนแรงลงทุกวัน มีหมอหลวงมาดูแลถึงบ้านแทบทุกวันจนถึงแก่กรรม”

พ.ศ. 2467 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 เสด็จพิธีเปิดเขื่อนพระราม 6 ที่ท่าหลวง (ปัจจุบันอยู่ตำบลท่าหลวง อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เขตติดต่อกับ ตำบลเรณู อำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี) มีงานเฉลิมฉลองระหว่างวันที่ 28 พฤศจิกายน - 2 ธันวาคม พ.ศ. 2467 จางวางศรเป็นผู้ตีระนาดเอกรับโขมของเจ้าคุณพระประยูร

วงศ์ (เจ้าจอมมารดาแพ ในรัชกาลที่ 5) แสดงเรื่องรามเกียรติ์ ตอนอินทรชิตต้องศร บทบรรจุเพลงพากย์ใช้ จางวางศรคิดทางเปลี่ยนบรรเลงดนตรีรับร้องทำนองไม่ซ้ำกัน มีความแปลกไพเราะน่าอัศจรรย์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพอพระราชหฤทัย มีพระกระแสรับสั่งกับเจ้าพระยารามราฆพ จะทรงประทานให้จางวางศรเป็นหลวง แต่เมื่องานผ่านไปก็ทรงลืมจนกระทั่งได้พบจางวางศรทีระนาดเอกในงานขึ้นบ้านใหม่ของเจ้าพระยารามราฆพ (บ้านนรสิงห์) จึงมีพระกระแสรับสั่งให้เจ้าพระยารามราฆพ นำจางวางศรเข้าเฝ้ารับพระราชทานสัญญาบัตรเป็นรองเสวกเอกและพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น “หลวงประดิษฐไพเราะ”

วันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2468 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 พระราชทานบรรดาศักดิ์ให้จางวางศร ศิลปินบรรเลง นักระนาดเอกของวังบูรพาภิรมย์ เป็น “หลวงประดิษฐไพเราะ” เป็นผู้รั้งตำแหน่งประดิษฐไพเราะ เป็นคนสุดท้ายของกรมมหรสพ ถือศักดินา 400 คำประกาศพระราชทานบรรดาศักดิ์ให้แก่จางวางศร พิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาเล่มที่ 42 ประจำปีพุทธศักราช 2468 ฉบับวันที่ 5 กรกฎาคม 2468 หน้า 1033 ผู้ที่รั้งราชทินนามประดิษฐไพเราะคนก่อนเป็นนักดนตรีฝรั่ง เป็นครูโรงเรียนมหาดเล็กชื่อ เอ.วัน นามสกุลวาระสิริ ตำแหน่งเป็นปลัดกรมพิณพาทย์หลวงอยู่เพียงระยะหนึ่งเท่านั้น แล้วเลื่อนเป็น “พระยาวาระสิริศุภเสวี” ราชทินนามนี้ว่างอยู่หลายปี ก่อนที่จะมาพระราชทานแก่จางวางศร

วันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2468 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 สวรรคต ด้วยโรคพระอัมตะ (ลำไส้อุดตัน ผื่นอักเสบแตก) ได้ทอดพระเนตรเห็นพระธิดาพระองค์เพียงไม่กี่ชั่วโมง สมัยรัชกาลที่ 6 ถือเป็นยุคทองของของนาฏศิลป์ และดนตรี ทรงทำนุบำรุงเรื่องศิลปวัฒนธรรมอย่างจริงจัง ทั้งพระราชนิพนธ์บทละครต่างไว้หลากหลายรูปแบบที่ใช้เป็นมาตรฐานมาจนถึงปัจจุบัน การบรรเลงดนตรีในช่วงนั้นเป็นการบรรเลงประกอบในพระราชพิธีพระบรมศพ งดการประชันวงปี่พาทย์และมหรสพเพื่อความบันเทิง

วันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2468 พระราชพิธีบรมราชาภิเษกพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เสร็จขึ้นครองราชสมบัติเป็นพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ 7 ในช่วงนั้นประเทศชาติประสบภาวะขาดแคลน เศรษฐกิจของประเทศไม่ดี และสืบเนื่องจากรายจ่ายในรัชกาลที่ผ่านมาในกระทรวงวังนั้นสูงมาก เฉพาะในกรมมหรสพมีผู้รับราชการอยู่หลายร้อยคน เพื่อเป็นการแบ่งเบางบประมาณจึงต้องมีการ “ดูลยภาพ” คือออกจากราชการมารับพระราชทานบำนาญ ในวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ.2468 มีรับสั่งให้ยุบกรมโขนหลวง 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2469 ยุบกรมมหรสพ แต่พระองค์ได้รับปี่พาทย์หลวง ดนตรีฝรั่งไว้ในการดูแลของวังหลวงต่อ

ภาพประกอบ 30 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7

ที่มา: <https://siamrath.co.th/n/159098,2564>

พ.ศ. 2469 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาวรวงษ์วิวัฒน์ (ม.ร.ว.เย็น อิศรเสนา) ตั้งวงมโหรีหึงประจำรัชกาลขึ้น ครั้งแรกมีบุตรีของพระยาเสนาะดุริยางค์ (แช่ม สุนทรวาทีน) คือนางสาวเลื่อน นางสาวเจริญใจ สุนทรวาทีนและบุตรีของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) นางสาวชื่น นางสาวบรรเลง ศิลปบรรเลง นางสาวบรรจง เสริมสิริ (บุตรบุญธรรมหลวงประดิษฐไพเราะฯ) เข้าถวายตัวเป็นข้าหลวงมโหรีหึงที่พระที่นั่งอัมพรสถาน บรรเลงถวายทุกวันพุธค่ำ โปรดเกล้าฯ ให้บรรเลงขับร้องเพลงจากพระราชนิพนธ์เรื่องเงาะป่า ควบคุมโดยพระยาเสนาะดุริยางค์ (แช่ม สุนทรวาทีน)

ครูผู้ฝึกซ้อมวงมโหรีหึงหลวง ได้แก่ พระประณีตวรศัพท์ (เขียน วรวาทีน) และหลวงบำรุงจิตรเจริญ (ฐป สาทนะวิไลย) หัวหน้าวงได้แก่นางสาวชื่น ศิลปบรรเลง เป็นผู้ควบคุมดูแลเรื่องความเรียบร้อยต่างๆ ดูแลเรื่องเครื่องแต่งกายของนักดนตรี ซึ่งจะมีสองสีหลักคือ เขียวและสีชมพู สีเขียวหมายถึงวันพุธ วันพระราชสมภพของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และสีชมพูหมายถึงวันอังคาร วันพระราชสมภพของสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ถ้าเป็นงานพระราชพิธีในเขตพระราชฐานก็จะใส่เสื้อสีขาวผ้าขึ้นสีเขียวก่อนนั้น เครื่องแต่งกายต่างๆ ของพนักงานมโหรีหึงได้รับพระราชทานทั้งสิ้น

- วงปีพาทย์บุรพาภิรมย์ กับวงปีพาทย์วังลดาวัลย์ - วงบางคอแหลม ของ
สมเด็จพระบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ ราวปี 2470 -
2475

หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) มีความผูกพันกับสมเด็จพระบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ มาตั้งแต่ครั้งเดินทางไปจังหวัดนครศรีธรรมราช บรรเลงเพลงเขมรเลียบพระนคร ถวายรัชกาลที่ 6 ในคราวเสด็จมณฑลพิษณุโลก และด้วยจางวางศรประจำวังบุรพาภิรมย์ ซึ่งกรมหลวงลพบุรีฯ เกี่ยวข้องในฐานะบุตรเขยของสมเด็จพระบุรพาฯ อีกทั้งกรมหลวงลพบุรีฯ เป็นผู้มีความสนิยมทางปีพาทย์จึงมักใช้งานจางวางศรอยู่เนือง ๆ จนมาเป็นหลวงประดิษฐไพเราะแล้วก็ยังมีกิจทางดนตรีที่ของแะกันโปรดใช้งานอยู่เป็นประจำ

ภาพประกอบ 31 สมเด็จพระบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์

ที่มา: <https://www.facebook.com/thairoyalfamily/posts/1734680213237609/>,256

กรมหลวงลพบุรีฯ ได้สร้างวงใหม่อยู่บริเวณถนนตกริมแม่น้ำเจ้าพระยา เรียกชื่อว่า “วงบางคอแหลม” ด้วยทรงโปรดปีพาทย์เป็นอย่างยิ่ง ทรงอุปถัมภ์นักดนตรีไว้ประจำวังของพระองค์ โดยส่วนหนึ่งมาจากวังบุรพาภิรมย์ ศิษย์ของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) และ ทรงเสาะหานักดนตรีที่มีความสามารถมาจากที่ต่าง ๆ ด้วยพระองค์เอง จากการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์ข้อมูลสามารถรวบรวมได้ดังนี้

นักดนตรีของวังบางคองแหลม รุ่งใหญ่ นักดนตรีรุ่งนี้มาจากวังบูรพาภิรมย์
ศิษย์หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

1. นายอ่อน ช่างสุพรรณ	ปี
2. นายเผือด นักระนาด	ระนาดเอก
3. นายสงว แสงเรืองรอง	ระนาดทุ้ม
4. นายละม่อม พุ่มเสนาะ	ฆ้องวงใหญ่
5. นายทองต่อ กลีบขึ้น	ฆ้องวงเล็ก
6. นายชะล่า ริดมาก	กลองสองหน้า

นักร้องได้แก่ หลวงเสียงเสนาะภรรณ (พัน มุกตวาภัย), พระพรหมปรีชา
(กลิ่น จันทร์เรือง), คุณหญิงรามบัณฑิตสิทธิเศรณี (เยี่ยม สุวงศ์) และนางจิมลิ้ม ธนาคม

นักดนตรีของวังบางคองแหลม รุ่งเล็ก สมเด็จพระบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ายุคลทิ
ฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ ทรงคัดเลือกมาจากการประชันครั้งเสด็จประพาสทางเรือไป
ประทับแรมที่พระราชวังบางปะอิน ทรงมีรับสั่งให้จางวางผาด ปัญจโกวิทฯ ไปเชิญคณะปี่พาทย์ที่
มีชื่อเสียงของอยุธยามาร่วมประชันกับวังบางคองแหลม พระยาโบราณราชธานินทร์ (พร เดชะคุปต์)
แนะนำวงปี่พาทย์คณะครูเพชร จรรย์นาฎย์ ซึ่งครูเพชรได้ลาออกจากวังบูรพาภิรมย์มาฝึกนักดนตรี
อยู่อยุธยาสักกระยะหนึ่งแล้ว นักดนตรีวงปี่พาทย์คณะครูเพชร จรรย์นาฎย์ รุ่งนี้ประกอบไปด้วย

1. นายผวน บุญจำเริญ	ปี
2. นายไพฑูรย์ จรรย์นาฎย์	ระนาดเอก
3. นายปรุง รักดนตรี	ระนาดทุ้ม
4. นายถวิล อรรถกฤษณ์	ฆ้องวงใหญ่
5. นายชวน ไม่ทราบนามสกุล	ฆ้องวงเล็ก
6. นายสงว เกิดผล	กลองสองหน้า

นักร้อง ได้แก่ นางสาวเจียน จรรย์นาฎย์, นางสาวชั้น อรรถกฤษณ์

งานประชันจัดขึ้นในวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2471 ณ พระราชวังบางปะ
อิน เพลงที่ใช้ในการประชันครั้งนั้น ได้แก่ เพลงโหมโรงจีนได้, เพลงจรเข้หางยาว, เพลงพม่าห้า
ท่อน, เพลงบุหลัน, เพลงสี่บท, เพลงทยอยนอก, เพลงเชิดจีน, เพลงพระอาทิตย์ชิงดวง และเพลง
เต่ากินผักนึ่ง การบรรเลงเสร็จสิ้นลงเวลาเที่ยงคืน สมเด็จพระบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพรกรม

หลวงลพบุรีรามาศว์ ทรงพอพระทัยมากกับสังฆมชนนัคนตริลูกศิษย์ครูเพชรทุกคนว่าบรรเลงได้ดี
เรียบร้อยนำฟัง และทรงคัดเลือกนัคนตริลูกศิษย์ครูเพชรเข้าถวายตัวเป็นนัคนตริในสังกัดวังบาง
คอกแหลม รุ่นเล็ก จำนวน 5 คน คือ

1. นายผวน บุญจำเริญ	ปี
2. นายไพฑูรย์ จรรย์นาฎย์	ระนาดเอก
3. นายปรุง รักนตริ	ระนาดทุ้ม
4. นายถวิล อรรถกฤษณ์	ฆ้องวงใหญ่
5. นายสงว เกิดผล	กลองสองหน้า

นอกจากนี้ นัคนตริที่มาจากศิษย์หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)
และครูเพชร จรรย์นาฎย์จากพระนครศรีอยุธยาแล้ว สมเด็จพระบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร
กรมหลวงลพบุรีรามาศว์ ทรงคัดเลือกนัคนตริที่มีความสามารถจากที่อื่นๆ มาร่วมวงได้แก่

1. นายถนอม วรรณมาศ	ปี
2. นายรวม พรหมบุรี	ระนาดเอก
3. นายรอด อักษรทับ	ระนาดเอก/ฆ้องวงใหญ่
4. นายสงว บางขุนเทียน	ระนาดทุ้ม
5. นายกระจ่าง	ฆ้องวงเล็ก
6. นายชะล่า	เครื่องหนัง

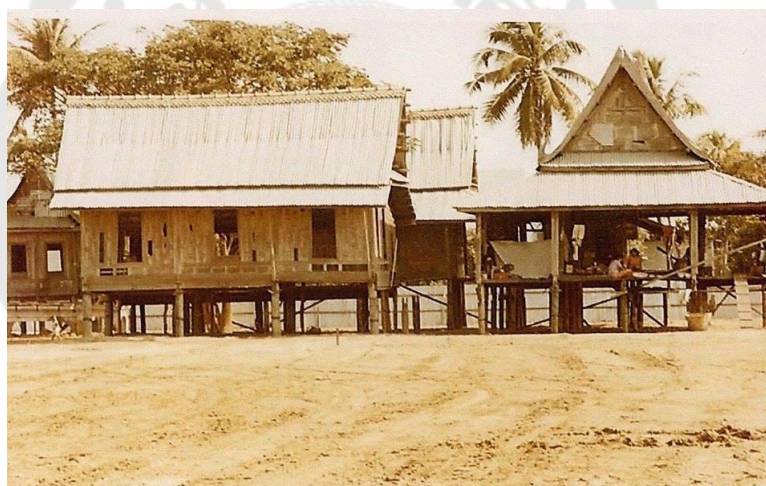
สมเด็จพระบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีรามาศว์ มอบ
ให้จางวางผาด ปัญญโกวิทย์ เป็นผู้ควบคุมดูแลนัคนตริ โดยนัคนตริจะมีห้องพักเป็นสัดส่วน
มีเครื่องดนตรีส่วนตัวอยู่ในห้องพักเพื่อการฝึกซ้อม มีคนดูแลเรื่องอาหารและการทำความสะอาด
ภารกิจหลักคือการฝึกซ้อมนตริ หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) จะเป็นผู้มาต่อเพลงให้
ปรับวงสำหรับออกแสดงออกประชันอย่างสม่ำเสมอ

งานประชันครั้งสำคัญของวงวังบางคอกแหลมอีกครั้งหนึ่ง เป็นงานประชันปี
พาทย์ฉลองพระชนม์ครบ 4 รอบสมเด็จพระบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรี
รามาศว์ ที่วังลาดาวลัย ตรงกับวันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2473 เป็นการประชัน 3 วง ได้แก่

1. วงวังหลวง ควบคุมโดยพระยาเสนาะดุริยางค์ (แช่ม สุนทรวาทิน)
2. วงวังบางขุนพรหม ควบคุมโดยจางวางทั่ว พาทย์โกศล
3. วงวังบางคอกแหลม ควบคุมโดยหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

มีการกำหนดเพลงเป็นกติกากาการประชัน ดังนี้ 1. โหมโรง(ไม่จำกัดเพลง)
2. เพลงพม่าห้าท่อน เถา 3. เพลงบุหลัน เถา 4. เพลงแขกลพบุรี สามชั้น 5. เพลงทยอยใน เถา
6. เพลงทะเลแยะ เดี่ยวรอบวง 7. เพลงอาเฮีย เดี่ยวรอบวง 8. เพลงกราวในเดี่ยวต่อกันทุกวง 9. เพลงลา
พระอาทิตย์ชิงดวง

วงปี่พาทย์วังบางค้อแหลม มีช่วงเวลาอยู่ประมาณ 5 ปี เมื่อพ.ศ.2475 ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง สมเด็จพระบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ เสด็จทิวงคต นักดนตรีในอุบลภูมิได้แยกย้ายกระจายกันไป นำเอาองค์ความรู้ทางด้านดนตรีจากวังบางค้อแหลมไปเผยแพร่สู่วงการดนตรีภายนอก ปัจจุบันยังมีบทเพลงทางวังบางค้อแหลม ได้รับความนิยมนำมาบรรเลงอยู่บ่อยครั้ง เช่น เพลงเข็ดจันททางบางค้อแหลม, เพลงแขกลพบุรีทางบางค้อแหลม, เพลงสี่บท เถา ทางบางค้อแหลม เพลงบุหลัน เถา ทางบางค้อแหลม เป็นต้น

ภาพประกอบ 32 วังบางค้อแหลม

ที่มา: <https://www.facebook.com/culturebma/posts/949893501804106/>

- วงพิณพาทย์หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) นักดนตรีจากวังบูรพาภิรมย์และวังบางค้อแหลม บันทึกแผ่นเสียงเศรณี ช่วงรัชกาลที่ 7 พ.ศ. 2470 - พ.ศ. 2475

บริษัทแผ่นเสียงจากเยอรมันชื่อ Carl Linstorm A.G. เข้ามาบันทึกเสียง “แผ่นเสียงตราฟาโลโฟน” ครั้งแรกพ.ศ. 2470 คุณหญิงรามบัตินทิตลิตธิเศรณี (เยี่ยม สุวงศ์) ได้ร่วมบันทึกเสียงกับวงพิณพาทย์มโหรี โดยใช้นาม “เศรณี” ตามสร้อยนามทำบรรดาศักดิ์ของสามี

เพลงชุดแรก ได้แก่ เพลงดาวทอง ต่อมาได้บันทึกครั้งใหญ่ในบริษัทเดียวกัน เพลงในบทพระราชนิพนธ์เรื่องเงาะป่า ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ตั้งแต่ตอนนางมือซัง วงคอนทราบชาวชมพลา ลักพาลำหับหนีจากเสนา ไปจนตอนเสนาออกตามหาลำหับ ทั้งชุดรวม 20 แผ่น โดยใช้ปีพาทย์วังบูรพาภิรมย์ ควบคุมโดยหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) แผ่นเสียงชุดนี้ขายดีมาก

ภาพประกอบ 33 แผ่นเสียงเศรณี ชุดแรกเพลงดาวทอง

ที่มา: ผู้วิจัย, 2566

ภาพประกอบ 34 แผ่นเสียงเศรณี ปีพาทย์หลวงประดิษฐไพเราะ

ที่มา: ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์พูนพิศ อมาตยกุล อัครมदनตรีวิทยา มูลนิธิราชสุดา, 2562

พ.ศ. 2472 - 2473 อำมาตย์เอกพระยารามบัณฑิตสิทธิเศรณี (เขี่ยม สุวงศ์) เห็นว่าสมควรทำแผ่นเสียงขึ้นเอง จึงได้ทำสัญญากับบริษัทดังกล่าว ใช้ชื่อว่า “แผ่นเสียงเศรณี” มีตราเป็นรูปอุณาโลม พิมพ์บนกระดาษสีเขียว ตัวหนังสือสีทอง เรียกว่า แผ่นหน้าเขียว เพลงรุ่นนี้ ได้แก่ เพลงเขมรไทรโยค, เพลงแขกพราหมณ์, เพลงลีลากระทุ่ม และเพลงแขกมอญ เป็นต้น คุณหญิงเขี่ยม นำแผ่นเสียงถวายเจ้านายและมอบให้บุคคลต่าง ๆ เป็นที่นิยมกันมาก จึงได้ทำแผ่นเสียงเศรณีขึ้นอีกชุดหนึ่ง เป็นชุดที่ 4 ชุดนี้พิมพ์ลงบนกระดาษสีเหลืองตัวหนังสือสีทอง เพลงชุดนี้เป็นเพลงพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 5 เช่น เพลงแขกลพบุรี, เพลงทยอยนอก, เพลงจระเข้หางยาว, เพลงบุหลัน, เพลงปลาทอง เป็นต้น นับเป็นแผ่นเสียงอัดด้วยระบบไฟฟ้าที่ดีที่สุดในสมัยรัชกาลที่ 7 วงดนตรีที่รับร้องเพลงของคุณหญิงรามบัณฑิตสิทธิเศรณี (เขี่ยม สุวงศ์) ประกอบด้วย วงพิณพาทย์มโหรีวังบูรพาภิรมย์, ปี่พาทย์หลวงประดิษฐไพเราะ, วงเครื่องสายครูเจริญ เป็นต้น

นักดนตรีในสังกัดวังบูรพาภิรมย์ วังบางคอกแหลม และศิษย์หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ที่ได้ร่วมบันทึกแผ่นเสียงเศรณี จากการรวบรวมเอกสารไม่ปรากฏหลักฐานว่านักดนตรีท่านใดบันทึกเพลงอะไรบ้าง พบแต่รายชื่อนักดนตรีทั้งหมดดังนี้

1. นายตัวม สาดวง	ปี
2. นายเผือด นักระนาด	ระนาดเอก
3. นายรวม พรหมบุรี	ระนาดเอก
4. นายพิมพ์ นักระนาด	ระนาดเอก
5. นายลาภ ณ บรรเลง	ระนาดเอก
6. นายสงัด ยมะคุปต์	ระนาดทุ้ม, ซ้องวงใหญ่
7. นายโองการ กลีบขึ้น	ระนาดทุ้ม, ซ้องวงเล็ก
8. นายละม่อม พุ่มเสนาะ	ซ้องวงใหญ่
9. นายปริก หลีตะเสน	ซ้องวงใหญ่
10. นายกระจ่าง	ซ้องวงเล็ก
11. นายอ่อน	เครื่องหนัง
12. นายเนตร (สีหมี)	เครื่องหนัง
13. จางวางผาด บัญจโกวิทย์	ผู้ควบคุม

นักร้องคือ คุณหญิงรามบัณฑิตสิทธิเศรณี (เขี่ยม สุวงศ์) เป็นผู้ออกทุนอัดแผ่นเสียงใช้ชื่อราชทินนามของสามี “แผ่นเสียงเศรณี”

13 มิถุนายน พ.ศ.2471 สมเด็จพระราชปิตุลา บรมพงศาภิมุข เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช (สมเด็จพระวังบูรพาฯ) เสด็จทิววงศที่วังบูรพาภิรมย์ ด้วยพระอาการอันสงบ โดยโรคพระอันตะอักเสบและพระปัสสาวะบวมอักเสบเข้าแทรก พระชันษา 69 ปี มีงานพระราชทานเพลิงพระศพ ณ เมรุท้องสนามหลวง ในปี 2472 สิ้นสุดงานดนตรีวังบูรพาภิรมย์ ในพระอุปถัมภ์ของสมเด็จพระราชปิตุลา บรมพงศาภิมุข เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช (สมเด็จพระวังบูรพาฯ)

ภาพประกอบ 35 งานพระศพสมเด็จพระราชปิตุลา บรมพงศาภิมุข เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช (สมเด็จพระวังบูรพาฯ)

ที่มา: ฐานันดร เทียนทองดี, 2564

4.1.2.3 วงมโหรีวังบูรพาภิรมย์

วงมโหรีวังของวังบูรพาภิรมย์ ในสมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช (สมเด็จพระวังบูรพาฯ) ในการรวบรวมเอกสารข้อมูลเรื่องวงดนตรีของวังบูรพาภิรมย์ ปราบกฏข้อมูลกล่าวถึงวงมโหรีวังบูรพาภิรมย์ ในการสมโภชสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนนครสวรรค์วรพินิต เลี้ยงอาหารค่ำที่วังบูรพาภิรมย์ ประชุมหญิงชายฟังมโหรีเป็นการส่วนพระองค์ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2444 จากการสำรวจไม่พบรายชื่อคนดนตรีผู้บรรเลง แต่สันนิษฐานว่า

น่าจะเป็นนักดนตรีชุดเดียวกับนักดนตรีประจำวงปี่พาทย์ของวังบูรพาภิรมย์ ซึ่งนักดนตรีในวงปี่พาทย์วังบูรพาฯ จากการค้นคว้าประวัติส่วนใหญ่มีความสามารถบรรเลงเครื่องสายได้ด้วย และงานที่เข้ามาให้รับเป็นงานเลี้ยงภายในหรืองานจัดเลี้ยงส่วนพระองค์ สำหรับงานใหญ่ ๆ ปรากฏว่าเป็นวงปี่พาทย์มีการแสดงมหรสพ โขน ละคร ซึ่งจัดในส่วนอาคารรับแขก

4.1.2.4 วงอังกะลุงวังบูรพาภิรมย์

วงอังกะลุงวังบูรพาภิรมย์ ถือว่าเป็นวงอังกะลุงวงแรกที่บรรเลงแบบไทย ตามที่สมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช) (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช) (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช) มีพระราชภารกิจเสด็จไปเกาะชวา ประเทศอินโดนีเซีย เมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2451 ทรงพระกรุณาโปรดฯ ให้จางวางศรเป็นผู้หนึ่งในคณะตามเสด็จฯ ทั้งในฐานะมหาดเล็กห้องบรรทมผู้รับสนองพระบัญชา ได้ตั้งใจ นับเป็นการเดินทางไกลไปต่างประเทศของจางวางศรขณะนั้นอายุ 27 ปี ในช่วงที่ตามเสด็จสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช) (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช) นางโชติภรรยาของจางวางศรตั้งครรภักุณคนที่สี่ใกล้คลอด จางวางศรมีความหวังว่าจะได้ลูกชายเพื่อเป็นนักระนาดสืบวิชาความรู้ และตั้งใจหาชื่อ “อังกะลุง” มาเพื่อรับขวัญลูกที่จะเกิดใหม่ 1 ชุด กษัตริย์ชาวทราบว่าสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช) ทรงโปรดดนตรีจึงจัดอังกะลุงถวายเป็นของขวัญที่ระลึก ซึ่งสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช) ก็ได้ประทานให้แก่จางวางศรอีกชุดหนึ่ง จึงมีอังกะลุง 2 ชุด กลับมายังกรุงเทพฯ จางวางศรได้นำอังกะลุงมาดัดแปลงวิธีการบรรเลง เขย่าให้ได้เสียงยาวเหมือนการกรอระนาด ได้แต่งโหมโรงสำเนียงไทยเพื่อบรรเลงด้วยวงอังกะลุงคือ โหมโรงปฐมดุสิต และได้นำออกแสดงเป็นครั้งแรกหน้าพระที่นั่งในงานกุญแจพระราชทาน ณ วัดราชาธิวาสวิหาร

ในปีต่อมา (พ.ศ. 2452) อังกะลุงได้รับความนิยมมากขึ้นแพร่หลาย ผู้ที่ทำอังกะลุงขึ้นใหม่ เหมาะกับการบรรเลงแบบไทยคนแรกคือ นายชุ่ม (ญาติผู้ใหญ่ของจางวางศร) ผู้ที่มีส่วนสำคัญที่ทำให้อังกะลุงแพร่หลาย คือ นายเอื้อน ดิษฐเชย แห่งสำนักดนตรีชอยบ้านเขมร ย่านสวนมะลิ (ปัจจุบันคือ ซอนสวนหลวง เขตวรจักร) ครูเอื้อนเข้ามาขอเรียนระนาดกับจางวางศร หากแต่ท่านเห็นว่าอายุมากแล้วจะตีระนาดไม่ดีเท่าที่ควรจึงให้ไปเอาดีทางด้านอังกะลุงแทน เนื่องด้วยครูเอื้อนมีลูกวงหลายคนพอที่จะเล่นได้ และจางวางศรได้มอบอังกะลุงที่ได้มาจากชวาให้แก่ นายเอื้อนเพื่อไปฝึกหัดลูกศิษย์ออกบรรเลง นอกจากนี้ นายเอื้อนยังทำอังกะลุงขึ้นใหม่ปรับปรุงให้เหมาะกับการเขย่าแบบไทยเป็นที่แพร่หลายโดยทั่วไป ถือได้ว่าอังกะลุงเครื่องดนตรีที่แพร่หลายในประเทศไทยมีจุดเริ่มต้นที่วังบูรพาภิรมย์ นักดนตรีวงอังกะลุงรุ่นแรกๆ คงเป็นนักปี่พาทย์ลูกศิษย์จางวางศรจากวงบูรพาภิรมย์ แต่ไม่ปรากฏหลักฐานรายชื่อบันทึกไว้

ภาพประกอบ 36 อังกะลุง ของมูลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

อังกะลุงแบบสองกระบอกฝีมือครูอุ่งน บัวเยี่ยม ช่างผู้ผลิต

ที่มา: ผู้วิจัย, 2562

4.1.3 บทบาทหน้าที่ของวงดนตรีไทยและนักร้องเพลงไทย วงบูรพาภิรมย์

วงบูรพาภิรมย์เป็นเสมือนสถาบันดนตรีที่เข้มแข็งในอดีต มีครูดนตรีไทยคนสำคัญของรัตนโกสินทร์มาประจำวง เช่น ครูสังวาลย์ กุลวัลย์ เป็นครูเครื่องสาย, ครูแปลกหรือพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) ครูดนตรีทุกประเภท, หลวงกล่อมโกศลศัพท์ (จอน สุนทรเทศ) ครูขับร้อง, ครูเพชร จรรย์นาฎย์ ครูปี่พาทย์ และครูดนตรีคนสำคัญที่มีบทบาทอย่างยิ่งที่ทำให้ดนตรีของวงบูรพาภิรมย์มีชื่อเสียง คือจางวางศรหรือหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) นักดนตรีเข้ามาถวายตัวเป็นมหาดเล็กลูกวงของจางวางศรหลายรุ่น จนสามารถส่งนักดนตรีจากวงบูรพาฯ ไปสังกัดหรือช่วยงานที่อื่นๆ อีกหลายที่ อาทิ วงลดาวลัย – วงบางคอแหลมในสมเด็จพระบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ , วงสวนกุหลาบ ในสมเด็จพระเจ้าฟ้าอัญญาศัเดชาวุธ กรมหลวงนครราชสีมา และร่วมกับกรมมหรสพวังหลวง จากการรวบรวมเอกสารและการสัมภาษณ์ข้อมูลสามารถสรุปบทบาทหน้าที่ของวงดนตรีไทยและนักร้องเพลงไทย วงบูรพาภิรมย์ ได้ดังนี้

1. การประชันวง ปี่พาทย์วงบูรพาภิรมย์ จากการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์ หน้าที่หลักของปี่พาทย์วงบูรพาภิรมย์คือการประชันวง ด้วยสมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช (สมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช) ทรงโปรดปรานการประชันวงเป็นอย่างยิ่ง ทรงนำวงปี่พาทย์ของวงบูรพาภิรมย์ออกประชันกับวงต่างๆ มากมาย จากการสำรวจข้อมูลมีการบันทึกข้อมูลการประชันวงของปี่พาทย์วงบูรพาภิรมย์ ดังนี้

- พ.ศ. 2442 การประชันวงปี่พาทย์วงบูรพาภิรมย์ ถวายหน้าพระที่นั่ง กับวงปี่พาทย์จากจังหวัดสมุทรสงคราม ครั้งสมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช (สมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช) เสร็จเป็นแม่กองบัญชาการเตรียมรับเสด็จพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่รัชกาลที่ 5 ซึ่งจะเสด็จประพาสทุ่งเขา เมืองราชบุรี

- พ.ศ. 2443 การประชันระนาดเอกอย่างเป็นทางการ ระหว่างนายศรกับนายแหม่ม ณ วงบูรพาภิรมย์ ใช้วงปี่พาทย์เครื่องห้ามีเพลงรับร้องและเดี่ยว เน้นการประชันระนาดเอกโดยเฉพาะ และถือเป็นประวัติศาสตร์ครั้งสำคัญในการการประชันวงดนตรีไทย

- พ.ศ. 2446 การประชันวงปี่พาทย์วงบูรพาภิรมย์ ที่วัดบางพลูใน สมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช (สมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช) ทรงจัดงานฉลองวัดบางพลูในที่ทรงปฏิสังขรณ์มาตั้งแต่พระชันษา 46 สำเร็จแล้วเปลี่ยนนามใหม่เป็นวัดภาณุรังษีสว่างวงศ์ จัดให้มีการเฉลิมฉลอง และประชันปี่พาทย์สามวันสามคืน

- พ.ศ. 2449 การประชันปี่พาทย์วงบูรพาภิรมย์ในงานบำเพ็ญพระราชกุศลตรงกับวันประสูติของสมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช (สมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช) มีพิณพาทย์ประชันวงรุ่นกลาง วันที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2449 พิณพาทย์ประชันวงใหญ่ วันที่ 13 มกราคม พ.ศ. 2449

- พ.ศ. 2450 ประชันปี่พาทย์วงบูรพาภิรมย์ บรรเลงในงานเสกสมรสสมเด็จพระบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ กับพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเขตรมงคล ณ พระตำหนักใหม่ที่วังลาดาวลัย เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2450

- พ.ศ. 2451 ประชันปี่พาทย์วงบูรพาภิรมย์ ในงานทำบุญขึ้นตำหนักของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเพ็ญพัฒนพงศ์ กรมหมื่นพิไชยมหินทโรดม ในบริเวณวังท่าเตียน มีการประชันปี่พาทย์ 3 วง คือ 1. ปี่พาทย์วงบูรพาภิรมย์ 2. ปี่พาทย์วงสมเด็จพระบรม 3. ปี่พาทย์วงพระองค์เจ้าเพ็ญพัฒนพงศ์

- พ.ศ. 2466 วงปี่พาทย์วงบูรพาภิรมย์ ประชัน ณ วังบางขุนพรหม ในงานบำเพ็ญกุศล 100 วัน พระศพสมเด็จพระเจ้าฟ้าสุทธาทิพยรัตน์ กรมหลวงศรีรัตนโกสินทร์ ซึ่งเป็น

สมเด็จพระเชษฐาธิราชของพุทธระหม่อมบริพัตร มีการประชัน 3 วง ได้แก่ 1. วงของวังบางขุนพรหม 2. วงของเจ้าพระยาธรรมาธิกรณาธิบดี (ม.ร.ว.บุญ มาลากุล) 3. วงของวังบูรพาภิรมย์

พระพรหมปรีชา (กลั่น จันทน์เรื่อง) กล่าวถึงเรื่องการประชันวงปี่พาทย์อย่างหนึ่ง ที่เรียกว่า “**ประชันแบบคลุมถุงชน**” การประชันแบบนี้เป็นการลองสติปัญญาของผู้เล่นปี่พาทย์ โดยไม่บอกว่าจะร้องเพลงอะไร โดยการหานักร้องมาจากที่หนึ่ง หาวงปี่พาทย์มาจากที่หนึ่ง เมื่อใหม่โรงแล้วก็เล่นเสภาแล้วร้องส่ง วงปี่พาทย์จะต้องรับให้ได้มิฉะนั้นถือว่าเป็นการเสียหายกับวงนั้น วงใดรับไม่ได้ถือว่าแพ้ถึงกับไม่มีใครหาไปเล่นอีก จางวางศรจากวังบูรพาภิรมย์ สามารถตีระนาด นำลูกวงให้รอดได้ทุกเพลงจนได้ชื่อว่าปี่พาทย์วังบูรพาภิรมย์ส่งเพลงไม่จน เป็นเหตุให้ผู้ร้องต้องคิดค้นหาทางเพลง ทำทางร้องปิดลูกตกมาส่งให้ปี่พาทย์จนเพลง มีนักร้องผู้หนึ่งชื่อ “ครูรวย” และกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ อีกพระองค์ที่พยายามหาเพลงมาร้องส่งเพื่อจะให้จางวางศรจนเพลง แต่จางวางศรก็รับได้เสมอ มีครั้งหนึ่งทรงนำเพลงคุณลุงคุณป้า ซึ่งมี 10 จังหวะหน้าทับปรบไก่อมาร้องส่ง จางวางศรต้องใช้ปฏิภาณจำลูกตกแล้วตีระนาดเอกดันไปจนครบเพลง เกือบจะถูกปรับแพ้ แต่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอฯ ทรงท้วงว่าก็ยังรับได้จนครบเพลงแม้จะไม่สมบูรณ์ก็ตาม ภายหลังจางวางศรต้องกลับมาขยายเพลงนี้ไว้เป็นทางกรอแต่งออกสำเนียงพม่า เรียกชื่อใหม่ว่า “เพลงอะแซหุ่นกี้” การประชันโดยวิธี “**คลุมถุงชน**” มาเลิกในภายหลังที่มีการนิยมการบรรเลงในลักษณะการประกวด มีกติกาข้อกำหนด วงปี่พาทย์กับนักร้องซ้อมกันมาก่อน อย่างเช่น กำหนดเพลงสองชั้นให้แต่ละวงไปขยายเป็นสามชั้นมาประกวดกัน อย่างเพลงเขมรราชบุรี และเพลงไอลาว ที่พระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) มาขยายที่วังบูรพาภิรมย์ หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ก็มีสวนช่วยคิดลูกล่อลูกขัด ปรากฏว่าปี่พาทย์วังบูรพาภิรมย์ มีทางตีเยี่ยมกว่าทุกวง (พระพรหมปรีชา (กลั่น จันทน์เรื่อง), 2498, 39 - 47)

2. การบรรเลงในงานต่างๆ ของวังบูรพาภิรมย์ จากการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร และการสัมภาษณ์ หน้าที่อีกอย่างของวงดนตรีวังบูรพาภิรมย์คือการบรรเลงในงานต่างๆ ตามประสงค์ของสมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอฯ) เนื่องจากวังบูรพาภิรมย์เป็นดังสโมสรมีการจัดงานเลี้ยงรับรองบ่อยครั้ง มีการทำกิจกรรมต่างๆ มากมาย วงดนตรีเป็นส่วนประกอบสำคัญในการทำกิจกรรมต่างๆ ของวังบูรพาภิรมย์ เช่นการบรรเลงระหว่างการเลี้ยงรับรอง ประกอบการแสดงเพื่อต้อนรับแขกต่างๆ ตามวาระ ทั้งพระบรมวงศานุวงศ์และชาวต่างประเทศ จากการสำรวจข้อมูลมีการบันทึกข้อมูลเกี่ยวข้องกับวงดนตรีของวังบูรพาภิรมย์ไว้เพียงไม่กี่งาน แต่สันนิษฐานได้ว่าภารกิจของวงดนตรีวังบูรพาภิรมย์จะต้องทำหน้าบรรเลงประกอบในงานต่างๆ ของวังบูรพาภิรมย์ ข้อมูลสามารถรวบรวมจากเอกสารได้ ดังนี้

- การบรรเลงในงานทำบุญฉลองตึกแม่ฉนวนฤมิตร อนุสรณ์หม่อมแม่ฉนวน ภาณุพันธุ์ พระชายา ซึ่งสร้างประทานแก่โรงเรียนวัดเทพศิรินทร์ พร้อมทั้งบรรจ้อัฒคารที่ผนังตึก วันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2451
- การบรรเลงในงานพระศพพระองค์เจ้าศิริวงศ์วัฒนเดช ที่วังบูรพาภิรมย์ ตั้งแต่วันที่ 12 กรกฎาคม พ.ศ. 2451
- งานฉลองพระเดชพระคุณในพระราชชนนีและพระญาติผู้ใหญ่ฝ่ายพระมารดาซึ่งได้ละโลกไปแล้ว ทำบุญเลี้ยงพระ ที่ทาน จุดดอกไม้เพลิง ณ วังบูรพาภิรมย์ พ.ศ. 2429
- เสด็จฉลองพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับสมเด็จพระบรมราชินีนาถกลับเสด็จประพาสจากยุโรป ครั้งที่ 1 (ระหว่างวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2440 - วันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2440) เสด็จถึงพระนครโดยสวัสดิภาพ จัดงานเลี้ยงที่วังบูรพาภิรมย์ มีการเต้นรำแต่งตัวต่างๆ วันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2441
- จัดงานราตรีสโมสร การรื่นเริงรับเสด็จสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนพิษณุโลกประชานารถที่วังบูรพาภิรมย์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับสมเด็จพระบรมราชินีนาถเสด็จด้วย วันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2442
- หลังพิธีเสกสมรสที่พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท จัดงานราตรีสโมสร สมโภชพระองค์เจ้าอาภากร (กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์) และหม่อมเจ้าหญิงทิพยสัมพันธ์ ที่วังบูรพาภิรมย์ วันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2443
- ในการสมโภชสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนนครสวรรค์วรพินิตเลี้ยงอาหารค่ำ ที่วังบูรพาภิรมย์ ประชุมหญิงชายฟังมโหรี เป็นการส่วนพระองค์
- จัดงานราตรีสโมสร การรื่นเริงส่งเสด็จ สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนนครสวรรค์วรพินิต ไปศึกษาวิชาทหารบก ณ ประเทศเยอรมนี จัดเลี้ยงที่วังบูรพาภิรมย์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จด้วย วันที่ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2444
- จัดงานราตรีสโมสร รื่นเริงรับเสด็จ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร ที่วังบูรพาภิรมย์ วันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2445
- ทำการพระศพพระองค์เจ้าศิริวงศ์วัฒนเดชกับหม่อมแม่ฉนวน ที่วังบูรพาภิรมย์ ชักพระศพแห่ไปพระราชที่เมรุวัดเทพศิรินทร์ พ.ศ. 2451
- ทำบุญวันประสูติพระชนมายุ 50 พรรษา ที่วังบูรพาภิรมย์ วันที่ 11 มกราคม 2452 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จพร้อมทั้งบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายใน

วันที่ 12 มกราคม 2452 ทำบุญพระสงฆ์ 51 รูป วันที่ 13 มกราคม 2452 มีงานราตรีสโมสร วันที่ 14 มกราคม 2452 งานโขนจุกกุกหม่อมคำรบ ลูกหลวงอภัยพิทักษ์ และลูกนายเหม็น

- ทรงจัดการซื้อหม่อมเจ้าหญิงวิไลย์กัญญา ให้เป็นชายาของพระองค์เจ้า นิพันธ์ภาณุพงศ์ พระโอรสองค์ใหญ่ มีญาติผู้ใหญ่มาประชุมกันที่วังบูรพาภิรมย์ มีการเลี้ยง วันที่ 26 ตุลาคม พ.ศ.2460

- สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมขุนลพบุรีฯ พร้อมด้วยพระองค์เจ้าหญิงเฉลิมเขตฯ มาทำการฉลองถวาย ที่วังบูรพาภิรมย์ ทำบุญถวายพระ (ไม่ได้เลี้ยงพระ) โหรบูชาเทวดานพเคราะห์ ช่วงค่ำเล่นละครพูด ที่ห้องกลางชั้นล่าง ตำหนักใหญ่ วันที่ 11 มกราคม พ.ศ. 2461

- เมื่อพระชนมพรรษาได้ 62 ปี ได้จัดการบำเพ็ญพระกุศลวันประสูติ พระชนมายุ 60 ทศ ซึ่งได้งดไว้ไม่ได้ทำ จัดงานใหญ่ที่วังบูรพาภิรมย์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพร้อมพระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายหน้าและฝ่ายใน ข้าราชการหญิงชายมากันล้นเหลือราว 2,000 คน เริ่มงาน วันที่ 11 มกราคม พ.ศ. 2463 สวดมาติกาสดับปกรณ์พระบรมอัฐิ รวมกันที่วังบูรพาภิรมย์ ถวายไตร่ยามกำมะหยี่ปักทอง โหรบูชาเทวดานพเคราะห์ ค่ำมีการเลี้ยงอาหารทั่วไป มีละครหลวงเบิกโรง เรื่องหังกาพระพิฆเนศวร ต่อมาโขนรามเกียรติ์ ตอนนางลอย วันที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2463 เวลาเย็น พระสงฆ์ 62 รูป เจริญพระพุทธมนต์ถวาย เสด็จขึ้นแท่นสรง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานน้ำพระพุทธมนต์ด้วยพระเต้าและ สมเด็จพระมหาสมณะทรงรดน้ำด้วยครบพระกริ่ง พระพรหมรัตนน้ำตามธรรมเนียม เสร็จแล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานน้ำพระมหาสังข์ ทรงเจิมและพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ฯ และพระราชทานต้นไม้เงินต้นไม้ทอง 1 คู่ ค่ำมีการเลี้ยงอาหารทั่วไป มีละครเรื่องอิเหนา ตอนอายันต์พบแห่นาง ดึกมีเลี้ยงอาหารว่าง วันที่ 13 มกราคม พ.ศ. 2463 เลี้ยงพระเพล 63 รูป และพระที่สวดวัตรหายุสมธรรม 5 รูปด้วยพระเทศนาหนึ่งกัณฑ์ แล้วมีเวียนเทียนสมโภชดวงพระชันษา และเลี้ยงดูผู้มาช่วยงานแจกเงินเจ้าพนักงานเป็นเสร็จการครั้งนี้

- พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้หม่อมเจ้าพีรพงศ์ภาณุเดชพระโอรสของพระองค์ ออกไปศึกษา ณ ประเทศยุโรป ทรงมีพระดำริจัดให้มีงานรื่นเริงและเลี้ยงส่งที่วังบูรพาภิรมย์ มีละครพูดเรื่องใจไทย และเรื่องละครข้าพเจ้า พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินี เสด็จเสวยพระกระยาหารและประทับดูละคร ละครเป็นคณะของสามัคยาจารย์ วันที่ 7 มีนาคม พ.ศ. 2469

- รับรองท่านผู้สำเร็จราชการสหรัชมลายูและภรรยา คณะข้าราชการอังกฤษ เลี้ยงอาหารเย็นที่วังบูรพาภิรมย์ พาแขกเมืองเข้านั่งโรงละคร มีการแสดงนางฟ้าจับระบำตามแบบ ละครไทยเบิกโรง การแสดงชุดรามสูรไล่จับเมขลา ฉากพื้นโรงละครทำเป็นเมฆหมอกอย่างท้องฟ้า ใช้ดวงไฟประดับเป็นดวงดาวกระพริบ มีวิมานเทวดาอยู่บนก้อนเมฆ ใช้กลองตีแทนเสียงฟ้าผ่า คล้ายของจริง ๆ พวกร้องและดนตรีอยู่ในกลีบเมฆสองข้างโรงละคร ตัวละครของเจ้าคุณพระประยูร วงศ์ ภายนอกประดับไฟฟ้าต้นไม้และในสวน กระจิมแต่ข้างนอกมีดนตรีเครื่องสายกรมทหารเรือ เล่น วันที่ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2470

3. การรับเชิญบรรเลงในงานต่างๆ ภายนอก จากการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร และการสัมภาษณ์ วงดนตรีของวังบูรพาภิรมย์ นอกจากการบรรเลงในงานต่างๆ การประชันตาม พระประสงค์ของสมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช (สมเด็จพระ บรพชา) แล้ว ยังได้รับเชิญให้ไปแสดงในงานต่างๆ ภายนอก ส่วนใหญ่จะเป็นงานของพระบรม วงศานุวงศ์และการเยี่ยมตัวนักดนตรีบางคนไปร่วมกับวง จากการสำรวจข้อมูลมีการบันทึกข้อมูล เกี่ยวข้องกับวงดนตรีของวังบูรพาภิรมย์ไปบรรเลงภายนอก ดังนี้

- พ.ศ. 2446 จางวางศร มีชื่อเสียงในการประชันมาก ได้รับคัดเลือกไป บรรเลงระนาดเอกในวงปี่พาทย์ฤาษี ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงคัดเลือกนัก ดนตรีที่มีฝีมือเป็นเอกในเครื่องมือนี่ต่างๆ มาบรรเลงถวาย ระหว่าง พ.ศ. 2446 – พ.ศ. 2450

- พ.ศ. 2450 บรรเลงในงานเสกสมรสสมเด็จพระบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ายุคลทิ ฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ กับพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเขตรมงคล ณ พระ ตำหนักใหม่ที่วังลดาวลย์ ชวงเย็นมีการประชันวง เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2450

- พ.ศ. 2457 ปี่พาทย์จากวังบูรพาภิรมย์บรรเลงรับเสด็จ พระบาทสมเด็จพระ มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 เสด็จประพาสเลียบมณฑลปักขีใต้ ขณะนั้นสมเด็จพระเจ้าบรม วงศ์เธอ เจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ทรงเป็นอุปราชมณฑลปักขีใต้ มีหน้าที่ เตรียมการรับเสด็จ ณ เมืองนครศรีธรรมราช จึงได้กราบบังคมทูลต่อสมเด็จพระเจ้าบรม วงศ์เธอ เจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ขอไปรับเสด็จ พระบาทสมเด็จพระเจ้าบรม วงศ์เธอ เจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ทรงเป็นอุปราชมณฑลปักขีใต้ มีหน้าที่ เตรียมเพลงไว้รับเสด็จ เกิดเพลงเขมรเลียบพระนคร

- วงปี่พาทย์วังบูรพาภิรมย์บรรเลง ในงานฉลองวันคล้ายวันประสูติสมเด็จพระ เจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ณ วังบางขุนพรหม วันที่ 19 มิถุนายน พ.ศ. 2466 จางวางศรแต่งเพลงใหม่โรงประชุมเทวราช ในครั้งนี้ทุกกระหม่อมบริพัตรฯ รับสั่งให้จางวางศรทำเพลงพม่าห้าท่อน สามชั้น ขยายขึ้นอีกเท่าตัวเป็นหกชั้นหรือสี่ชั้น

- พ.ศ. 2467 จางวางศรบรรเลงระนาดร่วมกับวงดนตรีกรมมหรสพ ประกอบการแสดงโขน ในงานเฉลิมฉลองในพิธีเปิดเขื่อนพระราม 6 ที่ท่าหลวง (ปัจจุบันอยู่ตำบล ท่าหลวง อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เขตติดต่อกับ ตำบลเริงราง อำเภอเสนาให้ จังหวัด สระบุรี) พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จเปิด

- พ.ศ.2468 ยืมตัวจางวางศร ศิลปบรรเลง ช่วยงานกรมมหรสพบรรเลง ประกอบโขนหลวง พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระกรุณาโปรดเกล้าให้จัดการแสดง โขนสมัครเล่นหรือโขนบรรดาศักดิ์ขึ้น โปรดเกล้าให้มีวงปี่พาทย์บรรเลงประกอบ 2 วง วงหนึ่งเป็นวง ข้ำหลวงเดิม วงสองเป็นวงผสมนักดนตรีผู้มีชื่อเสียงจากที่ต่างๆ ระนาดเอกได้แก่จางวางศร

- พ.ศ.2470 ยืมตัวหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เป็นครูสอน ดนตรีให้นักดนตรีวังบางคอกแหลม หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) มีความผูกพันกับ สมเด็จพระบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ มาตั้งแต่ครั้งเดินทางไป ถวายงานดนตรีรับเสด็จรัชกาลที่ 6 ในคราวเสด็จมณฑลปักษ์ใต้ และในฐานะบุตรเขยของสมเด็จพระ วัจนบุรพาฯ กรมหลวงลพบุรีฯ มักใช้งานด้านดนตรีหลวงประดิษฐไพเราะอยู่เป็นประจำ จึงเชิญมา ช่วยสอน ช่วยคัดเลือกหานักดนตรีมาประจำวังบางคอกแหลม จนถึง พ.ศ.2475

- พ.ศ. 2470 - พ.ศ.2475 วงพิณพาทย์หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลป บรรเลง) นักดนตรีจากวังบูรพาภิรมย์และวังบางคอกแหลม อัดแผ่นเสียงเศรณี ช่วงรัชกาลที่ 7

4.1.4 ครูดนตรีและครูขับร้องเพลงไทยวังบูรพาภิรมย์

ด้วยความสนพระทัยในการดนตรีและเข้าใจในวิถีของดนตรี สมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช (สมเด็จพระวัจนบุรพาฯ) เมื่อทรงให้เสาะหานักดนตรีเก่งๆ มา ประจำวังแล้ว ทรงหาครูดนตรี ครูขับร้องมาฝึกซ้อมให้นักดนตรีที่เข้ามาประจำวัง และส่งเสริมให้ นักดนตรีที่เก่งได้แสดงความสามารถอยู่เสมอ จากการรวบรวมค้นคว้าเอกสารและการสัมภาษณ์ พบครูดนตรีไทยของวังบูรพาภิรมย์ ดังนี้ 1.ครูสังวาลย์ กุลวัลย์ 2.ครูแปลก ประสานศัพท์ 3.ครูจอน สุนทรเกศ 4. ครูทับ พาทย์โกศล 5.ครูเพชร จรรย์นาฎย์ 6.ครูศร ศิลปบรรเลง

1. ครูสังวาลย์ กุลวัลกี

ครูสังวาลย์ กุลวัลกี (ไม่ทราบปีที่เกิดและปีที่ถึงแก่กรรม) เป็นนักดนตรีฝีมือดี มีความเป็นเลิศทางด้านเครื่องสาย โดยเฉพาะจะเข้ มีความชำนาญมาก ทำหน้าที่เป็นครูและนักดนตรีประจำวงบูรพาภิรมย์ก่อนตั้งวงปี่พาทย์ มีชื่อเสียงมากจึงมีการขอตัวไปสอนเครื่องสายในพระบรมมหาราชวัง ณ ตำหนักของพระราชชายาเจ้าดารารัศมี ได้สอนจะเข้ให้กับเจ้านายฝ่ายเหนือในตำหนักนั้น ต่อมาสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ได้ทรงขอตัวครูสังวาลย์มาสอนเครื่องสายที่วังบางขุนพรหมแก่พระธิดาทั้ง 5 พระองค์ ซึ่งทูลกระหม่อมบริพัตรก็ทรงยกย่องเรียกว่า “ครูสังวาลย์” เพราะสามารถให้คำปรึกษาเรื่องเพลงต่างๆ ได้ ครูสังวาลย์เป็นผู้แม่นเพลง

ภาพประกอบ 37 ครูสังวาลย์ กุลวัลกี
(ไม่ทราบปีเกิด ถึงแก่กรรมในรัชการที่ 9)

ที่มา: หนังสือคนธรรพวาทีศิริรัตนโกสินทร์ เล่ม 3 (รัชกาลที่ 6 - รัชกาลที่ 8), 2551

วงเครื่องสายวังบางขุนพรหมที่ครูสังวาลย์สอนนั้นมีนักดนตรี คือพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าศิริรัตนบุษบง ทรงชอด้วง, พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าสุทธวงษ์วิจิตร ทรงชอด้, และ

พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าพิสิษฐสพสมัย ทรงจะเข้, พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าจุไรรัตนศิริมาน ทรงชอู้, พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าจันทรกานต์มณี ทรงชอด้วงหรือชอสสามสาย คุณหญิงแฉล้ม เศษปฏิภุทธ ตีโชน รำมะนา, นางสุดา จาตุรงคกุล เป้าขลุ่ย, นางสาว (วิเชียรปัญญา) คงลายทอง, นางหอม สุนทรวาทีน และนางเทียม กรานต์เลิศ เป็นนักร้อง

ในสมัยรัชกาลที่ 7 เมื่อพระราชชายาเจ้าดารารัศมี เสด็จกลับไปประทับที่เชียงใหม่แล้ว ทรงส่งหลานให้มาเรียนจะเข้กับครูสังวาลย์อีกด้วย

ครูสังวาลย์ กุลวัลกี มีภรรยาชื่อไฉ่ยังไม่สามารถค้นได้ มีบุตรเป็นนักดนตรีชื่อชอไฟเราะชื่อ สาย กุลวัลกี ต่อมาคุณสายได้แต่งงานกับหลวงบุญมานพมานิตย์ (นักเขียนซึ่งใช้นามปากกาว่า แสงทอง) ครูสังวาลย์ กุลวัลกี ถึงแก่กรรมในสมัยรัชกาลที่ 9

ศิษย์ครูสังวาลย์ กุลวัลกีที่มีชื่อเสียง เช่น พระราชชายาเจ้าดารารัศมี, เจ้าเทพกัญญา บุรณพิมพ์, เจ้าบัวชุม ณ เชียงใหม่, เจ้าเครือแก้ว ณ เชียงใหม่, เจ้าโสภา เพ็งพุ่ม ฯลฯ

2. พระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์)

ครูแปลก หรือพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) อัจฉริยะบุคคลทางด้านดนตรีไทย เกิดเมื่อวันที่ 4 กันยายน พ.ศ.2403 เป็นบุตรคนโตของขุนนกเงลา (ทองดี) กับนางน้อม เป็นชาวพระนคร ตรอกไข่ หลังวัดเทพธิดาราม ครูแปลกมีน้องชายเป็นนักดนตรี คือ พระพิณบรรเลงราช (แย้ม ประสานศัพท์) และท่านมีภรรยาชื่อ นางพะยอม มีบุตรธิดา 11 คน บุตรที่เป็นนักดนตรี คือ ขุนบรรจงเลิศทุม (ปลั่ง ประสานศัพท์) ไม่มีหลักฐานแน่ชัดว่าครูแปลก ได้เรียนดนตรีมาจากครูท่านใดบ้าง ทราบเพียง 3 ท่าน คือ 1.ครูถึก ดุริยางกูร บุตรชายของพระประดิษฐ์ไพเราะ (มี ดุริยางกูร) 2.ครูช้อย สุนทรวาทีน บิดาของพระยาเสนาะดุริยางค์ (แช่ม สุนทรวาทีน) 3. ครูหนูดำ ไม่ทราบนามสกุลอยู่ในตำราของ วัดสระเกศ ครูแปลกได้เรียนเพลงปี่ชวาจากครูหนูดำ

พ.ศ. 2427 ครูแปลก เป็นผู้หนึ่งในคณะนักดนตรีชาวสยาม ที่ไปร่วมแสดงดนตรีในงานมหกรรมแสดงสินค้าและดนตรีนานาชาติ สถานที่จัดงานคือ The Royal Albert Hall of Arts and Science กรุงลอนดอน และได้เข้าเฝ้าบรรเลงหน้าพระที่นั่งสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียและพระราชวงศ์อังกฤษ เมื่อบรรเลงจบแล้ว สมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรีย ตรัสถามวิธีการเป่าที่มีเสียงยาวต่อเนื่อง ครูแปลก สาธิตการเป่าปี่ระบายลมถวาย เป็นตัวอย่างการเป่าปี่ระบายลมของชาวสยาม

ครูแปลก มีความใกล้ชิดกับสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช) เนื่องจากเคยได้ถูกรับเลือกให้ไปร่วมบรรเลงดนตรีที่ประเทศอังกฤษ และยังคงเข้าร่วมวงดนตรีวังบูรพาภิรมย์ก่อนหน้าที่จะย้ายไปสังกัดวงสราญรมย์ ครูแปลกจึงได้ถูกคัดเลือกให้เป็นผู้ควบคุมวงดนตรีวังบูรพาภิรมย์ ฝึกซ้อมให้แก่จางวงศรมย์ถวายเป็นของขวัญตัวเข้ามาวังบูรพาฯ ใหม่ๆ และเป็นที่ปรึกษาทางด้านดนตรีให้กับสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช เสมอ

ภาพประกอบ 38 พระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์)
(พ.ศ. 2403 -2467)

ที่มา: พงษ์ศิลป์ อรุณรัตน์, 2564

ประมาณ พ.ศ. 2447 จึงได้ถวายเป็นมหาดเล็กเรือนนอกในสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ เนื่องจากเป็นพระประสงค์ของสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ ที่ต้องการนักดนตรีจากวัดน้อยทองอยู่ ได้แก่ นายแปลก (พระยาประสานดุริยศัพท์) กับนายแหม่ม (พระยาเสนาะดุริยางค์) โดยได้เป็นมหาดเล็กประจำวงของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร (ต่อมาคือ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว) นอกจากนี้แล้วท่านยังได้เป็นคนเป่าประจำวงปี่พาทย์ฤๅษีในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พ.ศ. 2452 ให้นายแปลก ได้รับโปรดเกล้าฯ เป็น “ขุนประสาณดุริยศัพท์” ใน สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร (รัชกาลที่ 6 ในเวลาต่อมา)

พ.ศ. 2458 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 6 ในเวลาต่อมา) นายแปลกได้เลื่อนบรรดาศักดิ์เป็น “พระยาประสาณดุริยศัพท์” เจ้ากรมปี่พาทย์หลวง พระยาประสาณดุริยศัพท์ ล้มป่วยด้วยโรคชราและถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ 5 มีนาคม พ.ศ. 2467 สิริอายุได้ 65 ปี

พระยาประสาณดุริยศัพท์ (แปลก ประสาณศัพท์) เป็นนักดนตรีที่มีความสามารถมาก เป็นครูดนตรี เป็นนักดนตรีให้กับวงต่างๆ หลายวง อาทิ วงท่าเตียน, วงบูรพาภิรมย์, ตำแหน่งพระราชชายาเจ้าดารารัศมี, วงของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ เป็นต้น ศิษย์ของพระยาประสาณดุริยศัพท์ (แปลก ประสาณศัพท์) ที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปคือ พระระดับดุริยกิจ (แหยม วิณิน), พระเพลงไพเราะ (โสม สุวาทิต), หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง), หลวงบรรเลงเลิศเลอ (กร กรวาทิน), พระยาภูมิเสวิน (จิตร จิตตเสวี), หลวงไพเราะเสียงซอ (อุ่น ดุริยชีวิน), ขุนบรรจงทุ่มเลิศ (ปลั่ง ประสาณศัพท์), ครูมนตรี ตราโมท, ครูเฉลิม บัวทุ่ง, คุณหญิงชื่น ศิลปบรรเลง, นางมหาเทพกษัตรสมุห (บรรเลง สาคริก), หม่อมส้มจิ้นราชานุประพันธ์, หลวงเสียงเสนาะकरण (พัน มุกตวาภัย), คุณหญิงรามบัณฑิตศิริเศรณี (เยียม สุวงศ์), พระพรหมปรีชา (กลิ่น จันทร์เรือง), ขุนลิขิตสุนทรการ (หยิน มฤคะเวช) เป็นต้น

3. หลวงกล่อมโกศลศัพท์ (จอน สุนทรเทศ)

นายจอน สุนทรเทศ หรือหลวงกล่อมโกศลศัพท์ (จอน สุนทรเทศ) เกิดเมื่อ พ.ศ. 2405 ที่จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นบุตรของพระวิเศษภักดี (นุช) และนางเผื่อน นายจอน มีภรรยาคนแรกชื่ออิม ไม่มีบุตรด้วยกัน เมื่อแม่อิมถึงแก่กรรม มีภรรยาใหม่ชื่อทรัพย์ เป็นนักร้องเพลงไทย เคยอัดแผ่นเสียง มีบุตรกับแม่ทรัพย์ 2 คน 1. สุข สุนทรเทศ 2. ละเมียด สุนทรเทศ

ต่อมามีภรรยาคนที่ 3 ชื่อพูน มีบุตรธิดาด้วยกัน 4 คน เป็นชาย 2 คน หญิง 2 คน 1. จวน สุนทรเทศ 2. สุดจิตร์ สุนทรเทศ 3. สุดใจ สุนทรเทศ 4. จินดา สุนทรเทศ

ไม่ทราบชื่อนายจอน สุนทรเทศ เรียนขับร้องจากครูท่านใด ทราบแต่ว่ามีชื่อเสียงในการขับร้อง การแหล่ และการเทศน์มาก จนได้อัดเสียงเทศน์เรื่อง มอญบวช (มะโดด) ลงบนกระบอกเสียงโบราณ ซึ่งห่างรัตนมาลามาจำหน่าย พร้อมกับได้อัดแผ่นเสียงคู่กับนายสุข ศุขวาที (หลวงเพราะสำเนียง) ร้องส่งตรวจทหามหาดเล็ก ได้แก่ เพลงไอ้ลาว, เพลงเซ็ดจิ้น, เพลงพญาไศก, เพลงหอมหวล, เพลงนกขมิ้น, เพลงจำปาทองเทศ เป็นต้น

ภาพประกอบ 39 หลวงกล่อมโกศลศัพท์ (จอห์น สุนทรเทศ)
(พ.ศ. 2405 - 2489)

ที่มา : สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคประวัติ นักดนตรีและนักร้อง ฉบับ
ราชบัณฑิตยสถาน, 2550

งานประจำของนายจอห์น สุนทรเทศ คือเป็นต้นเสียงเห่เรือในกระบวนพยุหยา
ตราทางชลมารค และร้องเพลงกับวงแตงวงทหารเรือ เป็นที่โปรดปรานของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์
เธอเจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ทำให้นายจอห์นมีโอกาสใกล้ชิดกับพระ
ราชวงศ์หลายพระองค์ และได้เข้าไปสอนขับร้องและขับร้องในวงดนตรีประจำวังเจ้านายหลาย
พระองค์ อาทิ วังบางขุนพรหม วังกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ และวังบูรพาภิรมย์ เป็นต้น

ประมาณ พ.ศ.2467 - 2468 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรง
ละครเรื่องพระร่วง ทรงโปรดนายจอห์นร้องเพลงเขมรปากท่อ เป็นอย่างยิ่ง ประกอบกับรับราชการมา
ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานบรรดาศักดิ์ให้เป็นที่หลวงกล่อม
โกศลศัพท์และพระราชทานนามสกุลว่า “สุนทรเทศ” ท่านเป็นต้นเสียงเห่เรือพระที่นั่ง จนถึง พ.ศ.
2471 จึงได้มอบให้หลวงเสียดเสนาะกรรณ (พัน มุกตวาภัย) ทำหน้าที่ต่อ ศิษย์ในด้านการขับร้อง
เพลงไทย มีหลายท่านเช่น นางเล็ก สุขไสต, นางแหม่ม เวชกร, นายทึ่ง งานมงคล, นายพ็อน, นาย
เรียม, จำสับเอกยรรยงค์ ไปรงน้ำใจ เป็นต้น ในบั้นปลายของชีวิตท่านป่วยด้วยโรคชรา และถึงแก่
กรรมเมื่อ พ.ศ.2485 รวมอายุได้ 84 ปี

4. หลวงกัลยาณมิตตาวาส (ทับ พาทยโกศล)

หลวงกัลยาณมิตตาวาส (ทับ พาทยโกศล) สกุลเดิม ชูส์ตย์ เป็นชาวธนบุรี เป็นเจ้ากรมวัดกัลยาณมิตรฯ ทำหน้าที่ดูแลวัดกัลยาณมิตรฯ ผู้คนจึงมักเรียกท่านว่า “เจ้ากรมทับ” ตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณหลังวัดกัลยาณมิตรฯ ในบริเวณที่ดินของเจ้าพระยาบดินทร์เดชา

ภาพประกอบ 40 หลวงหลวงกัลยาณมิตตาวาส (ทับ พาทยโกศล)
(ไม่ทราบปีเกิด ถึงแก่กรรม พ.ศ. 2462)

ที่มา : สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคประวัตินักดนตรีและนักร้อง ฉบับราชบัณฑิตยสถาน,2550

หลวงกัลยาณมิตตาวาส (ทับ พาทยโกศล) มีพี่น้อง 4 คน คือ 1. นายทับ 2. นายวัน 3. นายจอน และ 4.นางคอน ท่านมีภรรยา 3 คน ชื่อ นางแสง นางนวล และนางสุข มีบุตรกับนางแสง 2 คน คือ นายท้าวหรือจางวางท้าว พาทยโกศล (เจ้าสำนักปี่พาทย์พาทยโกศล) และนางหนู มีบุตรกับนางนวล คนเดียว คือ นายแมว หรือละม้าย พาทยโกศล (นักดนตรีมีฝีมือทางเครื่องหนังเป็นเยี่ยม) ภรรยาชื่อสุขไม่มีบุตรด้วยกัน

หลวงกัลยาณมิตตาวาส (ทับ พาทยโกศล) เป็นผู้สืบสกุลนักดนตรีมาแต่เดิม เป็นนักดนตรีที่มีฝีมือมาก สามารถเล่นดนตรีได้ทุกชนิด ที่ชำนาญพิเศษคือซอสามสาย หลังจากที่ท่านเลิกทำอาชีพเป็นเจ้าภาษีซุงแล้ว เจ้าพระยาบดินทร์เดชาได้พาท่านไปประจำวงพิณ

พาทย์ของสมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช อยู่ช่วงระยะหนึ่งแล้ว เลิกไป นอกจากนั้นยังรับหน้าที่เป็นหัวหน้าวงดนตรีประจำบ้าน ของพระยาภาณุวงศ์ อีกด้วย

หลวงกัลยาณมิตตาวาส (ทับ พาทย์โกสศล) เปลี่ยนจากนามสกุล ชูส์ตย์ เป็น “พาทย์โกสศล” ตามที่สมเด็จพระเจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ประทาน ก่อนที่จะถึงแก่กรรมไม่กี่ปี และลูกหลานได้สืบทอดมรดกทางดนตรี จนกระทั่งปัจจุบัน หลวงกัลยาณมิตตาวาส (ทับ พาทย์โกสศล) ถึงแก่กรรมเมื่อ พ.ศ. 2462

5. ครูเพชร จรรย์นาฎย์

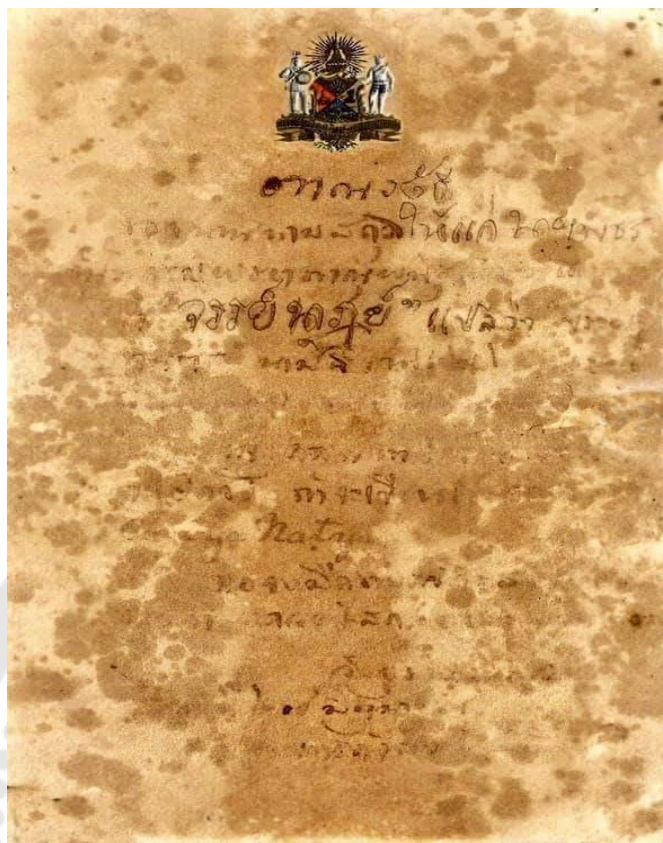
ครูเพชร จรรย์นาฎย์ เดิมชื่อนายนุช เป็นบุตรของนายม่วง กับนางจืด เป็นชาวฝั่งธนบุรี เกิดเมื่อปี พ.ศ. 2414 ในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นศิษย์ของครูช้อย สุนทรวาทีน รุ่นหลังพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) และพระยาเสนาะดุริยางค์ (แช่ม สุนทรวาทีน) มีความสามารถบรรเลงได้ทั้งปี่พาทย์และแตงวง โดยเฉพาะฝีมือระนาดเอกนั้นถือว่ามีชื่อเสียงในยุค

ราว พ.ศ. 2438 สมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช (สมเด็จพระเจ้าวังบูรพาฯ) ทรงแสวงหาคนระนาดเอกฝีมือดีมาประจำที่วังบูรพาภิรมย์ หาเท่าใด ก็ถูกพระทัย จึงมีรับสั่งกับครูแปลก (พระยาประสานดุริยศัพท์) ให้ช่วยหาคนระนาดเอกฝีมือดีมาถวาย โดยก่อนหน้าที่ครูแปลกจะพานายนุชเข้าถวายตัว สมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ฯ (สมเด็จพระเจ้าวังบูรพาฯ) ทรงสุบินว่าได้เพชรเม็ดงามเม็ดหนึ่ง เมื่อครูแปลกพานายนุชเข้ามาถวายตัวตีระนาดเอก ก็เป็นที่พอพระทัยมาก จึงได้โปรดประทานชื่อให้ตามพระสุบินว่า “เพชร” ทรงรับนายเพชรไว้เป็นมหาดเล็กคนตรีทำหน้าที่บรรเลงระนาดเอกประจำวังบูรพาภิรมย์ เป็นที่โปรดปรานเป็นอย่างมาก

ครูเพชรได้สมรสกับนางบริก มีบุตรธิดารวม 4 คน พักอยู่ในวังบูรพาภิรมย์ ทั้งสิ้น ได้แก่

1. นางเจือ จรรย์นาฎย์ มีความสามารถทั้งดนตรีและขับร้อง
2. นางเจียน จรรย์นาฎย์ มีความสามารถทั้งดนตรีและขับร้อง
3. นางเจียด จรรย์นาฎย์ มีความสามารถทางเครื่องหนัง
4. นายไพฑูรย์ จรรย์นาฎย์ มีความเชี่ยวชาญด้านดนตรีไทยมาก

เมื่อพ.ศ. 2458 สมเด็จพระเจ้าวังบูรพาฯ ได้ประทานนามสกุลให้กับครูเพชร ว่า “จรรย์นาฎย์” แปลว่า ผู้ประพาศดนตรี

ภาพประกอบ 41 ได้ประทานนามสกุลจรรยาญาญ์

ที่มา: พัททกษัตริย์จรรยาญาญ์, 2564

ก่อนสมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช (สมเด็จพระวังบูรพาฯ) เสด็จทิวงคต พ.ศ. 2468 ครูเพชรได้ลาออกจากวังบูรพาฯ กลับมาอยู่ยังบ้านเดิมที่ฝั่งธนบุรีระยะหนึ่ง ภายหลังจากเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 จึงย้ายไปตั้งสำนักดนตรีไทยอยู่ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ณ บ้านเลขที่ 71 หมู่ 2 ตำบลหัวรอ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีศิษย์เข้ามาเรียนดนตรีเป็นจำนวนมาก ครูเพชรได้แต่งเพลงเถาและเพลงเดี่ยวไว้เป็นจำนวนมาก เช่น โหมโรงมหาชัย สามชั้น, เพลงพม่าห้าท่อน สามชั้น, เพลงต้อยตลิ่ง เถา, เพลงพราหมณ์ตีน้ำเต้า เถา, เพลงนาคเกี้ยว เถา, เพลงลาวดวงเดือน เถา, เพลงเขมรปากท่อ เถา, ทางเปลี่ยนตบนางลอยและตบพราหมณ์ตรี เรียบเรียงเพลงประเภทเพลงเรื่อง ได้แก่ เพลงเรื่องสินวล, เพลงเรื่องเพลงยาว, เพลงเรื่องทวอย, เพลงเรื่องมอญแปลง เป็นต้น ประเภทเพลงเดี่ยว ได้แก่ เพลงพญาโศก, เพลงสารถี, เพลงแขกมอญ, เพลงต้อยรูป, เพลงกราวโน, เพลงทยอยเดี่ยว, เพลงเข็ดโน สามชั้น เดี่ยวเพลงนางหงส์ สามชั้น (ทางระนาดเอก) และลาวแพน เป็นต้น

ภาพประกอบ 42 ครูเพชร จรรย์นาฎย์
(พ.ศ. 2420 - 2491)

ที่มา: พัททกษ จรรย์นาฎย์, 2564

ครูเพชรได้ถ่ายทอดเพลงต่างๆ ให้กับลูกและลูกศิษย์สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ลูกศิษย์ครูเพชรที่มีชื่อเสียงได้แก่ นางเจือ นางเจียน นางเจียด นายไพฑูรย์ จรรย์นาฎย์ (ลูกทุกคน), นายประสิทธิ์ เกตุคง นายบุญยงค์ เกตุคง, นายบุญยัง เกตุคง เป็นต้น ครูเพชร จรรย์นาฎย์ ถึงแก่กรรมใน พ.ศ. 2491 ที่บ้านจังหวัดพระนครศรีอยุธยา รวมอายุได้ 77 ปี

6. หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ดุริยกวี 5 แผ่นดิน ชื่อเดิมนายศร เกิดในสมัยรัชการที่ 5 เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2424 ที่ตำบลคลองดาวดึงส์ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นบุตรชายคนเล็กของนายสินกับนางยิ้ม มีพี่ชายชื่อสุวรรณ เป็นนักดนตรีและคนระนาดเอกฝีมือดีคนหนึ่งมีฉายาเรียกกันว่า “ปลัดกรมสุวรรณ” (ไม่ทราบว่าการมใด) พี่ชายถึงแก่กรรมตั้งแต่วัยหนุ่มเป็นที่น่าเสียใจของครอบครัวเป็นอย่างยิ่ง

ภาพประกอบ 43 หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

(พ.ศ. 2424 - 2497)

ที่มา: มุลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง), 2564

เมื่อวัยเยาว์ท่านบิดาได้นำนายศร ไปฝากเรียนหนังสือกับพระครูที่วัดไถ่ บ้าน ประกอบกับนายศรเป็นคนมีพรสวรรค์ทางดนตรีจึงสามารถตีฆ้องวงใหญ่ได้เองตั้งแต่อายุ 5 ขวบ โดยแอบเล่นฆ้องวงเอง เมื่อครูสินผู้เป็นบิดาทราบจึงได้ฝึกวิชาดนตรีไทยให้อย่างจริงจังเมื่อ อายุ 11 ปี นายศรตีระนาดไหวจัดมาตั้งแต่เด็ก ครูสินผู้ถ่ายทอดวิชาปี่พาทย์ให้จนมีความสามารถ ในการประชันวงมีชื่อเสียงไปทั่วลุ่มแม่น้ำแม่กลอง

พ.ศ. 2443 สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยา ภาณุพันธุวงศ์วรเดช (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยา ภาณุพันธุวงศ์วรเดช) เสด็จประพาสเมืองราชบุรีเพื่อเตรียมการรับเสด็จ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว นายศรได้มีโอกาสตีระนาดเอกถวายเป็นที่พอพระทัย จึงทรงขอตัวนายศรเข้ามาอยู่ในวังบูรพาภิรมย์ ประทานตำแหน่ง “จางวางมหาดเล็ก” เมื่อเข้ามา อยู่ที่วังบูรพาภิรมย์ได้เรียนดนตรีกับพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) แลกเปลี่ยน วิชาความรู้เพิ่มเติมกับครูเพชร จรรย์นาฎย์ และศึกษาเพลงมอญจากครูสุ่ม ดนตรีเจริญ

จางวางศรเป็นผู้มีสติปัญญาและไหวพริบปฏิภาณทางดนตรีมาก สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ทรงโปรดฝีมือของจางวางศรเป็นอย่างยิ่งในปี พ.ศ. 2443 ทรงจัดให้จางวางศรซึ่งขณะนั้น

อายุ 19 ปี ได้ตีระนาดประชันกับนายเข้ม (พระยาเสนาะดุริยางค์) คนระนาดเอกของกรมพิณพาทย์หลวงซึ่งมีอายุ 34 ปี นับเป็นการประชันระนาดเอกครั้งใหญ่ที่สุดในประวัติการดนตรีไทย

เมื่ออายุครบอุปสมบท สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลกได้ทรงพระกรุณาจัดการให้จางวางศรีได้อุปสมบท ณ วัดบวรนิเวศวิหาร โดยมีสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงเป็นพระอุปัชฌาย์ จางวางศรีได้มีโอกาสศึกษาพระธรรมวินัย สอบไล่ได้หลักสูตรนักธรรมตรีชั้นเอกของสนามวัด เมื่อบวชครบพรรษาแล้ว จึงได้ลาสิกขากลับมาปฏิบัติงานตามปกติ ต่อมาได้แต่งงานกับนางสาวโชติ หุราพันธ์ และนางสาวฟู หุราพันธ์ มีบุตรธิดารวม 12 คน

จางวางศรีมีบุตรกับนางโชติ 7 คน คือ

1. เด็กหญิงสร้อยไข่มุกด์ ศิลปบรรเลง (เสียชีวิตตั้งแต่ยังเยาว์)
2. เด็กหญิงศุภรัตรา ศิลปบรรเลง (เสียชีวิตตั้งแต่ยังเยาว์)
3. คุณหญิงชื่น ศิลปบรรเลง ตจ.
4. นางมหาเทพกษัตริย์สมุห (บรรเลง สาคริก)
5. เด็กชายศิลปสรวุธ ศิลปบรรเลง (เสียชีวิตตั้งแต่ยังเยาว์)
6. นายประสิทธิ์ ศิลปบรรเลง
7. นางชัชวาลย์ จันทรเรือง

จางวางศรีมีบุตรกับนางฟู 5 คน คือ

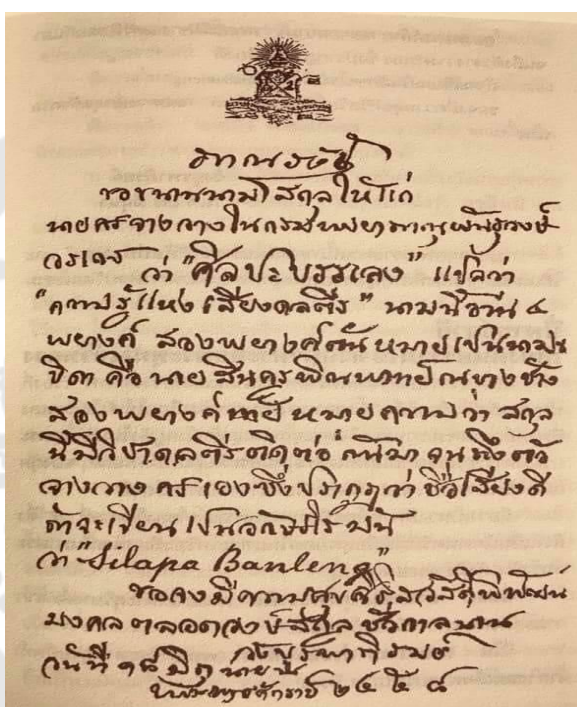
1. นางภักดีกา ศิลปบรรเลง
2. เด็กชายแดง ศิลปบรรเลง (เสียชีวิตตั้งแต่ยังเยาว์)
3. นายขวัญชัย ศิลปบรรเลง
4. นาวาเอกพิเศษสมชาย ศิลปบรรเลง
5. นายสนั่น ศิลปบรรเลง

พ.ศ. 2451 จางวางศรีได้ติดตามสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลก ไปเยือนประเทศอินโดนีเซีย เรียนรู้ดนตรีกาเมลัน ได้นำเพลงชวามาปรับปรุงเป็นเพลงไทยสำเนียงชวาทหลายเพลง เช่น เพลงชุดยะวา, บูเซ็นซ็อค, สะมารัง, บูกันตูโมะ และได้นำอังกะลุงกลับมาเมืองไทยซึ่งได้รับความนิยมแพร่หลายมาจนถึงทุกวันนี้

พ.ศ. 2457 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 เสด็จเยี่ยมมณฑลปักษ์ใต้ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ทรงเป็นอุปราช

มณฑลปากซ์ใต้ มีหน้าที่เตรียมงานรับเสด็จที่เมืองนครศรีธรรมราช จึงได้กราบบังคมทูลต่อสมเด็จพระ
 วังบูรพาฯ ขอพระทานวงดนตรีและจางวางศรมาช่วยงานด้านดนตรีรับเสด็จ จางวางศรได้แต่ง
 เพลงเขมรเลียนพระนคร ประดิษฐ์เป็นเพลงทางกรอขึ้นถวาย ได้รับพระราชทานเหรียญราชรุจิทอง
 รัชกาลที่ 5 และราชรุจิทองรัชกาลที่ 6 เป็นรางวัล

วันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2458 สมเด็จพระวังบูรพาฯ ทรงประทานนามสกุล "ศิลป
 บรเพลง" แปลว่า ความรู้แห่งเสียงดนตรีให้แก่จางวางศร

ภาพประกอบ 44 ใบประทานนามสกุล "ศิลปบรเพลง"

ที่มา: มูลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรเพลง), 2563

พ.ศ. 2466 เป็นครุผู้ควบคุมวงปีพาทย์วังบูรพาภิรมย์ ประชันครั้งใหญ่ใน
 ประวัติศาสตร์ดนตรีไทย ณ วังบางขุนพรหม ในงานบำเพ็ญพระกุศล 100 วัน สมเด็จพระเจ้าฟ้า
 สุทธาทิพยรัตน์ กรมหลวงศรีรัตนโกสินทร์ ซึ่งเป็นสมเด็จพระเชษฐาภคินี ของทูลกระหม่อมบริพัตร
 ซึ่งมีการประชัน 3 วง ได้แก่ วงของวังบางขุนพรหม วงของเจ้าพระยาธรรมาธิกรณาธิบดี (ม.ร.ว.ปุ้ม
 มาลากุล) และวงของวังบูรพาภิรมย์

พ.ศ. 2468 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จางวางศรเข้าไปบรรเลงปี่พาทย์ร่วมกับการแสดงโขนบรรดาศักดิ์ ต่อมาได้รับพระราชทานยศเป็นหุ้มแพรและพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น “หลวงประดิษฐไพเราะ” เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ.2468 ต่อมาท่านได้รับผิดชอบควบคุมวงดนตรีที่วังสดาวัดีย์ และวังบางคอกแหลมของสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงลพบุรีราเมศวร์

เล่ม ๔๒ หน้า ๑๐๓๓ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๔๖๘

พระราชทานบรรดาศักดิ์

วันที่ ๒๗ มิถุนายน พระพุทธศักราช ๒๔๖๘
มีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานบรรดาศักดิ์
ให้ นายสอน ศิลปบรรเลง เป็นหลวงประดิษฐไพเราะ มี
ราชการในกรมมหรสพ ถือศักดินา ๔๐๐

ส่งเข็มขัดทองคำเต็มสำหรับสตรีไปพระราชทาน

วันที่ ๒๐ มิถุนายน พระพุทธศักราช ๒๔๖๘
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กรมบัญชาการกลางมหาดเล็ก
ส่งเข็มขัดทองคำเต็มสำหรับสตรีไปพระราชทานแก่
นาง (เหนย) จรูญการการ

ภาพประกอบ 45 ราชกิจจานุเบกษา พระราชทานบรรดาศักดิ์หลวงประดิษฐไพเราะ

ที่มา: ราชกิจจานุเบกษา, 2468

พ.ศ. 2469 สมัยรัชกาลที่ 7 หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) มีโอกาสถวายการสอนดนตรีให้กับพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ตลอดจนช่วยงานพระราชนิพนธ์เพลงไทย ได้แก่ เพลงราตรีประดับดาว ถภา เพลงเขมรลอองค์ และเพลงใหม่โรงคลื่นกระทบฝั่ง

พ.ศ. 2470 -2475 สมเด็จพระบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ ทรงโปรดฯ ให้หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) หานักดนตรีและมาควบคุมฝึกซ้อมออกประชัน ในนาม “ปี่พาทย์วังบางคอกแหลม”

วันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2472 ได้รับพระราชทานเหรียญดุษฎีมาลาเข็มศิลปวิทยา และได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์เบญจมาภรณ์มงกุฎไทย

พ.ศ. 2473 รับตำแหน่งปลัดกรมเป็พาทย์และโขนหลวง เงินเดือน 150 บาท นอกจากนี้ ยังได้ตามเสด็จล้นเกล้ารัชกาลที่ 7 ครั้งเสด็จประพาสอินโดจีน พ.ศ. 2472 – 2473 ทรงโปรดเกล้าให้พำนักอยู่ที่เขมรระยะหนึ่ง เพื่อช่วยสอนดนตรีแห่งราชสำนักของพระเจ้ามณีนวรงค์ เมื่อกลับมาได้แต่งเพลงไทยสำเนียงเขมร เช่น เพลงชะแมร์กอสอม, เพลงชะแมร์ซอ, เพลงชะแมร์ธม

ภาพประกอบ 46 หลวงประดิษฐไพเราะฯ ปลัดกรมเป็พาทย์และโขนหลวง ร.7

ที่มา: มุลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง), 2564

พ.ศ. 2473 – 2485 สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้ทรงจัดให้มีคณะกรรมการตรวจสอบและบันทึกเพลงไทยเป็นโน้ตสากล โดยมีพระเจนดุริยางค์ (ปิติ วาทยกร) รับผิดชอบงานบันทึกตัวโน้ตสากล หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปะบรรเลง) เป็นผู้บอกทางเพลงตลอดจนร่วมทำงานดังกล่าวกับครูดนตรีอีกหลายท่าน อาทิ พระยาเสนาะดุริยางค์ (แช่ม สุนทรวาทีน), พระยาภูมิเสวิน (จิตร จิตตเสวี), พระเพลงไพเราะ (โสม สุวาทิต), จางวางท้าว พาทย์โกศล, ขุนสมานเสียงประจักษ์ (เถา สิ้นธุนาคร), ขุนลำเนียงชั้นเชิง (มด โทมลรัตน์), หลวงบำรุงจิตรเจริญ (ธูป สাত্রวิไล), ครูพิชณู แช่มบาง, ครูโฉลก เนตตะสูต, ครูมนตรี ตราโมท, ครูเทียบ คงลายทอง เป็นต้น โน้ตเพลงเหล่านี้ถือเป็นเสมือนคัมภีร์สำคัญของวงการดนตรีมาจนถึงปัจจุบัน

พ.ศ. 2475 หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง ได้รับการโอนย้ายมาทำงานที่ แผนกดุริยางคศิลป์ กรมศิลปากร จนเกษียณอายุราชการในตำแหน่งหัวหน้าแผนกดุริยางคไทยใน พ.ศ. 2484 หลังจากนั้นท่านใช้ชีวิตวัยหลังเกษียณฯ กับการสอนวิชาดนตรีที่สำนักบ้านบาตรและ ที่สามัคยาจารย์สมาคมซึ่งเปรียบเสมือนการเตรียมพัฒนาครูดนตรีไทยทั้งนอกระบบและในระบบ ไปปรับใช้สังคมอนาคตเบื้องหน้าของท่าน ได้คิดค้นวิธีบันทึกโน้ตระบบเลข 9 ตัวเพื่อใช้ในการเรียน การสอนดนตรีไทยของนักเรียนใหม่ซึ่งได้ผลอีกด้วย

ผลงานเพลงของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้ประพันธ์ไว้จำนวนมาก สามารถรวบรวมตามประเภทดังนี้

- **ประเภทเพลงโหมโรง** เช่น โหมโรงกระแตไต่ไม้ โหมโรงกระสุนทอง โหมโรงกราวนอก โหมโรงปฐมดุสิต โหมโรงนางเยื้อง โหมโรงศรทอง โหมโรงเทวาประสิทธิ์ โหมโรงประชุมเทวราช โหมโรงม้าสะบัดกีบ โหมโรงสามม้า โหมโรงบุญเซ็นชอก เป็นต้น

- **ประเภทเพลงเถา** เช่น กระต่ายชมเดือน เถา กำสรวลสุรางค์ เถา กราวรำ เถา ขอมทอง เถา เขมรปากท่อ เถา เขมรภูมิประสาท เถา เขมรไทรโยค เถา เขมรเลียบพระนคร เถา เขมรพวง เถา แขกเงาะ เถา แขกขาว เถา ครุ่นคิด เถา ครวญหา เถา จีนลั่นถัน เถา ชมแสงจันทร์ เถา เต่าเห่ เถา พราหมณ์ดีดน้ำเต้า เถาใหญ่ นกเขาชะแมร์ เถา มุล่ง เถา แมลงภู่งทอง เถา แสนค่านิ่ง เถา ยวนเคλλά เถา ลาวเสียงเทียน เถา ไล่พระจันทร์ เถา ระล่ำระสาย เถา ระหกระเหิน เถา ซ่างกินใบไม้ เถา ซ่างประสานงา เถา สาวเวียงเหนือ เถา สาลิกาเขมร เถา พระอาทิตย์ชิงดวง เถา พม่าเห่ เถา ล่องเรือ เถา สุรินทราหู เถา ฮ่องลาว เถา ทอยยลาว เถา ทอยยยวน เถา ถอนสมอ เถา เทพบรรทม เถา ทอยยในทางถอด เถา เป็นต้น

- **ประเภทเพลงอัตราสามชั้น** ได้แก่ แขนไขดวง ดอกไม้ทอง เทพรำพึง ชมแสงทอง ตับสามชะแมร์ ฝรั่งจระก้า จีนนำเสด็จ แยกลพบุรีทางบางคอแหลม เป็นต้น

- **ประเภทเพลงอัตราสี่ชั้น** เพลงสี่ชั้น ซึ่งถือว่าเป็นเพลงอัตราพิเศษที่ได้ประดิษฐ์ขึ้นใหม่ เช่น แยกพราหมณ์ ดาวจระเข้ พม่าห้าท่อน สุรินทราหู นางหงส์ เป็นต้น

- **ประเภทเพลงทางเปลี่ยน** จากโครงสร้างทำนองเดิมเป็นทำนองใหม่ที่เกิดความหลากหลาย เช่น เพลงซำปี ใ้ปี ลาวดำเนินทราย ตามกวาง ทองย่อน พราหมณ์ดีดน้ำเต้า สร้อยเพลง นอกจาก เขมรปากท่อ ลิงโลด ลิงลาน เวสสุกรรม ขอมกล่อมลูก เป็นต้น

หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้คิดพัฒนาเทคนิคในการตีระนาด ขึ้นมาโดยต่อยอดจากโบราณจารย์ เช่น การกรอเสียงยาวอย่างนุ่มนวล การสับตีสองเสียงที่คมคาย สะดุดหู การขยี้เพิ่มพยางค์ดนตรีให้ละเอียดขึ้น การรัวการกวาด การใช้มีติน้ำเสียงหนักเบา การลงน้ำหนักไม่ระนาดให้มีเสียงที่หลากหลาย ซึ่งถือว่าการปฏิวัติกลวิธีและเสียงของระนาดในมิติใหม่ นอกจากนี้หลวงประดิษฐไพเราะฯ ยังทำให้ระนาดมีบทบาทสำคัญในวงปีพาทย์อีกด้วย เพลงเดี่ยวระนาดที่ท่านสร้างขึ้นมากมาย เช่น เดี่ยวอาหุณู เดี่ยวต่ออยุธยา เดี่ยวลาวแพน เดี่ยวพญาโศก เดี่ยวกราวโน เดี่ยวเชิดนอก เดี่ยวแขกมอญ ฯลฯ นอกจากนี้ยังคิดค้นวิธีการเดี่ยวระนาดเอกสองรางขึ้นซึ่งเป็นการแสดงศักยภาพของระนาดเอกที่สำคัญ

หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ล้มป่วยด้วยโรคลำไส้ และโรคหัวใจ ท่านถึงแก่กรรมด้วยอาการสงบเมื่อวันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2497 ตรงกับสมัยรัชกาลที่ 9 สิริรวมอายุได้ 72 ปี 7 เดือน 2 วัน

หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ทำหน้าที่ครูผู้ให้วิชาความรู้แก่ลูกศิษย์มากมาย ทั้งในการต่อเพลงอย่างจริงจัง คือเริ่มตั้งแต่เบื้องต้นไปที่ละขั้นตอน จนถึงการช่วยชี้แนะเคล็ดวิชาหรือต่อเพลงระดับสูงให้แก่นักดนตรีที่มีวิชาความรู้ความสามารถอยู่แล้ว รวมไปถึงศิษย์ประเภทครูพักลักจำอีกมากที่ผ่านไปผ่านมา ถือว่าเป็นครูดนตรีไทยที่มีลูกศิษย์มากที่สุด สำนักดนตรีหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เป็นแหล่งถ่ายทอดองค์ความรู้ทางด้านดนตรีอย่างเสรี เป็นดังสถาบันการศึกษาดนตรีที่ผลิตนักดนตรีที่มีคุณภาพ ผู้ที่ผ่านการเรียนดนตรีในสำนักนี้เป็นผู้มีฝีมือทางด้านดนตรีมีผลงานเป็นที่ยอมรับมาจนถึงปัจจุบัน มีลูกศิษย์ของท่านกระจายไปทั่วประเทศได้สืบทอดเจตนารมณ์ และถ่ายทอดองค์ความรู้จนเป็นที่แพร่หลาย

ทำเนียบลูกศิษย์ของท่านครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ที่มีคุณนิ หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้ทำการรวบรวมเป็นข้อมูลแยกตามเครื่องดนตรี ดังนี้

ปี่ใน สุข นักดนตรี, ต่วม สาตวง (คนปี่ประชัน), แป้ว (วัดไตรมิตร), ทองอ่อน ช่างสุพรรณ, ว่าง นิรุช, บาง หลวงสุนทร, ผวน บุญจำเริญ, สมบัติ สุทธิม, ส้ารวาย งามชุ่ม, เอก แก้วกระมล, กาหลง พึ่งทองคำ, อาบ ร่มโพธิ์, อุทิศ นาคสวัสดิ์

ระนาดเอก ขวัญชัย ศิลปบรรเลง, ประสิทธิ์ ศิลปบรรเลง, คุณหญิงขึ้น ศิลปบรรเลง, ลาม ฦ บรรเลง, คีบ ฦ บรรเลง, จรัล (พระราชสุทธานฤมิต จรัล ลีธัมมิม), จรัล กลั่นหอม, งามวางผาด ปัญจโกวิท, เจริญ แรงเพชร, เจริญ นักดนตรี, ใจ ทองมินท์, ชงอน หงส์ทอง, เจียน มาลัยมาลัย, ชัน ดุริยประณีต, ใจ พึ่งพูนวุฒิ, ถุงเงิน ทองโต, ทวี พิณพาทย์เพราะ, โองการ กลีบขึ้น, บัว แสงจันทร์, บุญยงค์ เกตุคง, บุญธรรม คงทรัพย์, ปน ว่านม่วง, ประสิทธิ์ ถาวร

, ประยงค์ รวมนวงศ์, ประเสริฐ สดแสงจันทร์, เผือกนักระนาด, พิมพ์ นักระนาด, รวม พรหมบุรี, สกล แก้วเพ็ญภาศ, สวิต วงศ์บุญลือ, สหัท นิลสกุล, สวัสดิ์ นิลสกุล, สุพจน์ โตสง่า, สุรพงษ์ พิจิตรคูการ, สุรินทร์ อุดมสวัสดิ์, แสง คล้ายทิม, สำรวย แก้วสว่าง, อุทัย แก้วละเอียด, วิเชียร สาระเดช, ศิริ นักดนตรี, สำรวย งามชุ่ม, สังเวียน พงษ์ดนตรี, เสนาะ หลวงสุนทร, หยด ผลเกิด, รอด อักษรทับ, สว่าง สอนเสนาะ, ไพฑูรย์ จรรย์นาฏย์, สืบสุด ดุริยประณีต, ศรี (วัดบวรนิเวศ)

ห้องวงใหญ่ ปริก หลิตะเสน, มนต์รี ตราเมท, กิ่ง พลอยเพชร, จำรัส เพชรยวง, ช่อ อากาศโปร่ง, ถวิล อรรถกฤษณ์, ทองสุข กลีบขึ้น, น้ำว่า ร่มโพธิ์ทอง, ธีร์ ปี่เพราะ, ละม่อม พุ่มเสนาะ, ไมตรี พุ่มเสนาะ, สมาน ทองสุโชติ, สนั่น ศิลปบรรเลง, สมภาพ ขำประเสริฐ, สุบิน จันท์แก้ว, หยด ผลเกิด, สำรวย งามชุ่ม, เชื้อ ดนตรีรส, กาหลง พึ่งทองคำ, ประคอง วิสุทธิวงศ์, แมว โตสง่า, พริ้ง กาญจนผลิน, สว่าง สอนเสนาะ, นิคม สาคริก, ชูบ ราชีคัง

ห้องวงเล็ก ต๋อน ทองโต, ฉลาก โพธิ์สามต้น, โสภณ ซื่อต่อชาติ

ห้องมอญ ล้ำ ศรีบุญเรือง, ปฐม นักปี่

ระนาดทุ้ม โองการ(ทองต่อ) กลีบขึ้น, สัจด์ ยมะคุปต์, สวง แสงเรืองรอง, ปรง นักดนตรี, ชฎิล นักดนตรี, นางมหาเทพกษัตรสมุห (บรรเลง สาคริก), บุญยัง เกตุคง, ประมวล อรรถชีพ, สมภาพ ขำประเสริฐ, นิคม สาคริก

ขิม พุฒ นันทพล, ม.ล.ชัชชรินทร์ มนต์รีกุล ณ อยุธยา, จำนง ส่งศรีวัฒน์, นางมหาเทพกษัตรสมุห (บรรเลง สาคริก)

เครื่องสาย จันท์ ไทวิสุทธิ, พูล ประสิทธิ์กุล, จำนง ส่งศรีวัฒน์, ขึ้น ศิลปบรรเลง, เตียง ธนโกเศศ, เบ็ญจรงค์ ธนโกเศศ, นิภา อภัยวงศ์, นางมหาเทพกษัตรสมุห (บรรเลง สาคริก), พุ่ง บัวเอี่ยม, ภัลลิกา ศิลปบรรเลง, ระพี สาคริก, วิเวก จุลมากร, แสง วิเศษสุด, โสภณ ซื่อต่อชาติ, แสง อภัยวงศ์, อุทิศ นาคสวัสดิ์, มนต์ จรรย์รงค์, เล็ก ทีฆะกุล, ลาภ มณีลดดา

ซอด้วง พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว, ประกอบ สุภัณฑะเกตุ, วัน อ่อนจันทร์, จำนง ส่งศรีวัฒน์, เบ็ญจรงค์ ธนโกเศศ, คุณหญิงชื่น ศิลปบรรเลง

ซออู้ สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี, พุ่ง บัวเอี่ยม

ซอสามสาย พระองค์เจ้าปฤษฎางค์, อุทิศ นาคสวัสดิ์, ฉันทิพย์ กระแสสินธุ์, คุณหญิงชื่น ศิลปบรรเลง

จะเข้ ไพฑูรย์ ณ มหาชัย, นางมหาเทพกษัตรสมุห (บรรเลง สาคริก), แสง อภัยวงศ์, ภัลลิกา ศิลปบรรเลง, พุ่ง ศรีวิจารณ์

เป็ยโน ชาลี ศิลป, สุมิตรรา สุจิตกุล

ไวโอลิน ภัลลิกา ศิลปบรรเลง, ระพี สาคริก, เขม เวชกร

ขลุ่ย สงบ สอนศิริ, ศ.ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์

เครื่องหนัง บุญมาก อนันต์ศัพท์, ศิริ คชมุทิ (วังบูรพาฯ), ชะล่า ริ
ดมาก (วังบางคอบแหลม), พริ่ง กาญจนผลิน, โม ปลื้มปรีชา, สวง เกิดผล, ส้าราญ (วัดเทพศิร
นทร์), นิคม สาคริก, เยื่อ อุบลน้อย (เพชรบุรี)

อังกะลุง เอื้อน ดิษฐเชย, ฟุ้ง บัวเอี่ยม, อุ่น บัวเอี่ยม

ขั้บร้อง คุณหญิงรามบัณฑิตสิทธิเศรษฐี (เยียม สุวงศ์), พระพรหมปรีชา
(กลิ่น จันทรเรือง), ขุนลิขิตสุนทรการ (หยิน มฤคเวศ), จมื่นมานิตนเรศ (เฉลิม เสวตนันท์),
จันทนา พิจิตรคุรุการ, จันทร ไทวิสุทธิ, จัมลิ้ม กุลตันท์, เจ้าเครือแก้ว ณ เชียงใหม่, แซ่มซ้อย
ดุริยพันธุ์, แซ่ นักร้อง, ท่วม ประดิทธิกุล, ทองดี ศุภะมาลัย, ประชิต ขำประเสริฐ, ละม่อม อิศราง
กูร (เพลงละคร), อุ่น บัวเอี่ยม, ศรีนาฏ เสริมศิริ, ทองสุข กลีบชื่น, คุณหญิงชื่น ศิลปบรรเลง, นาง
มหาเทพกษัตริย์สมุห (บรรเลง สาคริก), พ้อย ทองอิม, ศิริกุล วรบุตร (นักดนตรี), แสง วิเศษสุด,
ละม่อม บุรณพิมพ์, อุทิศ นาคสวัสดิ์

4.1.5 นักดนตรีไทยวังบูรพาภิรมย์

วังบูรพาภิรมย์เปรียบเสมือนสถาบันดนตรีที่สำคัญในอดีต มีนักดนตรีไทยหลายรุ่น
จากการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ และการสัมภาษณ์ข้อมูลเรื่องนักดนตรีไทยของวังบูรพา
ภิรมย์ สามารถรวบรวมรายชื่อนักดนตรีไทยของวังบูรพาภิรมย์แบ่งเป็น 5 ช่วง คือ

1. ช่วงเริ่มต้น – ช่วงนายเพชร จรรย์นาฎย์ เป็นคนระนาด

1. นายสังวาลย์ กุลวัลกี จะเข้
2. นายแปลก หรือพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์)
3. นายวิง (ฉายา “วิงทะลิ่ง”) ปี่
4. นายเพชร จรรย์นาฎย์ ระนาดเอก
5. นายพ่วง ซ้องวงใหญ่
6. นายแปลก ซ้องวงใหญ่
7. นายตั้ง (ฉายา “ตั้งตาแหก”) ซ้องวงเล็ก
8. นายเนตร (ครูสี่หมี่) เครื่องหนัง

2. ช่วงร่วมวงกับจางวางศร วงปีพาทย์เครื่องห้า งานประชัน ณ วัดบูรพาภิรมย์ ประชันระนาดเอกนายศร – นายเข้ม พ.ศ.2443

1. ไม่ทราบนาม	ปี่
2. จางวางศร ศิลปบรรเลง	ระนาดเอก
3. นายเพชร จรรย์นาฎย์	ฆ้องวงใหญ่
4. นายเนตร (สีหมี)	เครื่องหนัง
5. ไม่ทราบนาม	ฉิ่ง

3. ช่วงศิษย์จางวางศร วงปีพาทย์เครื่องคู่ งานประชัน ณ วัดบางขุนพรหม งานบำเพ็ญกุศล 100 วัน พระศพสมเด็จพระเจ้าฟ้าสุทธาทิพยรัตน์ กรมหลวงศรีรัตนโกสินทร์ ซึ่งเป็นสมเด็จพระเชษฐาธิราช ในทูลกระหม่อมบริพัตร พ.ศ. 2466

1. นายต๋วม สาดวง	ปี่
2. นายลาก ณ บรรเลง	ระนาดเอก
3. นายสงัด ยมคุปต์	ระนาดทุ้ม
4. นายปลีก หลิตเสน	ฆ้องวงใหญ่
5. นายทองต่อ กลีบขึ้น	ฆ้องวงเล็ก
6. นายศิริ คชมุทิ	กลองสองหน้า
7. นายเสริม เพื่อนใจอิม	ฉิ่ง
8. นายสำราญ เริงกฤษ	ฉาบ

4. ช่วงนักดนตรีวัดบูรพาภิรมย์ สังกัดวังลดาวัลย์ วัดบางคอแหลม ในสมเด็จพระบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ พ.ศ. 2470 - 2475

1. นายอ่อน ช่างสุพรรณ	ปี่
2. นายเผือด นักระนาด	ระนาดเอก
3. นายสงว แสงเรืองรอง	ระนาดทุ้ม
4. นายละม่อม พุ่มเสนาะ	ฆ้องวงใหญ่
5. นายทองต่อ กลีบขึ้น	ฆ้องวงเล็ก
6. นายชะล่า ริดมาก	กลองสองหน้า
7. นายไพฑูรย์ จรรย์นาฎย์	ระนาดเอก/ระนาดทุ้ม/ฆ้องวงเล็ก

5. ช่างวงพิณพาทย์หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) นักดนตรี
จากวังบูรพาภิรมย์และวังบางคอกแหลม อัดแผ่นเสียงเศรณี ช่วงรัชกาลที่ 7 พ.ศ. 2470 -
พ.ศ.2475

1. นายต๋วม สาดวง	ปี
2. นายเผือก นักระนาด	ระนาดเอก
3. นายรวม พรหมบุรี	ระนาดเอก
4. นายพิมพ์ นักระนาด	ระนาดเอก
5. นายลาภ ณ บรรเลง	ระนาดเอก
6. นายสังัด ยมะคุปต์	ระนาดทุ้ม, ซ้องวงใหญ่
7. นายโองการ กสิปชื่น	ระนาดทุ้ม, ซ้องวงเล็ก
8. นายละม่อม พุ่มเสนาะ	ซ้องวงใหญ่
9. นายปริก หลีตะเสน	ซ้องวงใหญ่
10. นายกระจ่าง	ซ้องวงเล็ก
11. นายอ่อน	เครื่องหนัง
12. นายเนตร (สีหมี)	เครื่องหนัง

จากข้อมูลดังกล่าวเบื้องต้นสามารถรวบรวมรายชื่อนักดนตรีของวังบูรพาภิรมย์ นักดนตรีศิษย์หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) จากวังบูรพาภิรมย์ส่งต่อวังลาดาวลัย - วังบางคอกแหลม และนักดนตรีที่รวมอัดแผ่นเสียงเศรณี ได้จำนวน 30 คน รายงานเป็นภาคประวัติได้ดังนี้

1. นายสังวาลย์ กุลวัลกี

ประวัติและข้อมูลนายสังวาลย์ กุลวัลกี อยู่ในหัวข้อครูดนตรีและครูขับร้องเพลงไทยประจำวงดนตรีไทยวังบูรพาภิรมย์ หน้า 99 - 100

2. พระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์)

ประวัติและข้อมูลพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) อยู่ในหัวข้อครูดนตรีและครูขับร้องเพลงไทยประจำวงดนตรีไทยวังบูรพาภิรมย์ หน้า 100 - 102

3. หลวงกัลยาณมิตตาวาส (ทับ พาทย์โกศล)

ประวัติและข้อมูลหลวงกัลยาณมิตตาวาส (ทับ พาทย์โกศล) อยู่ในหัวข้อครุดนตรีและครูขับร้องเพลงไทยประจำวงดนตรีไทยวังบูรพาภิรมย์ หน้า 104 -105

4. นายวิง (ฉายา “วิงทะเลิ่ง”)

ไม่ทราบประวัติ เป็นผู้บรรเลงปี วงปี่พาทย์วังบูรพาภิรมย์ รุ่นแรก

5. นายเพชร จรรย์นาฎย์

ประวัติและข้อมูลนายเพชร จรรย์นาฎย์ อยู่ในหัวข้อครุดนตรีและครูขับร้องเพลงไทยประจำวงดนตรีไทยวังบูรพาภิรมย์ หน้า 106 - 108

6. นายพ่วง

ไม่ทราบประวัติ พบข้อมูลเป็นผู้บรรเลงระนาดทุ้ม ในวงปี่พาทย์วังบูรพาภิรมย์ รุ่นแรก

7. นายแปลก

ไม่ทราบประวัติ พบข้อมูลเป็นผู้บรรเลงฆ้องวงใหญ่ ในวงปี่พาทย์วังบูรพาภิรมย์ รุ่นแรก

8. นายตั้ง (ฉายา “ตั้งตาแหก”)

ไม่ทราบประวัติ พบข้อมูลเป็นผู้บรรเลงฆ้องวงเล็ก ในวงปี่พาทย์วังบูรพาภิรมย์ รุ่นแรก

9. นายเนตร (ครุสีหมี)

นายเนตร (ครุสีหมี) เป็นนักดนตรีที่มีชื่อเสียงในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีความชำนาญในการบรรเลงเครื่องหนัง เป็นผู้บรรเลงกลองสองหน้าประจำวงปี่พาทย์ฤๅษี ซึ่งเป็นวงปี่พาทย์พิเศษในพระองค์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงคัดเลือกนักดนตรีผู้มีฝีมือจากที่ต่างๆ มาประจำวงและโปรดให้บรรเลงหน้าพระที่นั่งอยู่เสมอ นักดนตรีวงปี่พาทย์ฤๅษี ได้แก่ พระยาประศาสน์ดุริยางค์ (แปลก ประสานศัพท์) ปี่, หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ระนาดเอก, นายโถ (ไม่ทราบนามสกุล) ฆ้องวง

ใหญ่, จางวางทั่ว พาทยโกศล ช้องวงเล็ก, นายเหลื่อ วัฒนวาทีน ระนาดทุ้ม และนายเนตร (ครูสีหมี) กลองสองหน้า ไม่ทราบปีที่ถึงแก่กรรม

10. หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

ประวัติและข้อมูลจางวงศร ศิลปบรรเลง อยู่ในหัวข้อครูดนตรีและครูขับร้องเพลงไทยประจำวงดนตรีไทยวังบูรพาภิรมย์ หน้า 108 - 117

11. นายต๋วม สาดวง

นายต๋วม สาดวง เกิดประมาณ พ.ศ. 2446 เป็นนักดนตรีในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นศิษย์หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ทำหน้าที่เป็นผู้บรรเลงประจำวงบูรพาภิรมย์ได้ร่วมการประชันวงที่วังบางขุนพรหม ปี 2466 เมื่อออกจากวงบูรพาภิรมย์ได้ไปเป็นครูสอนปี่อยู่ที่จังหวัดอ่างทอง ไม่ทราบปีที่ถึงแก่กรรม

12. นายลาก ณ บรรเลง

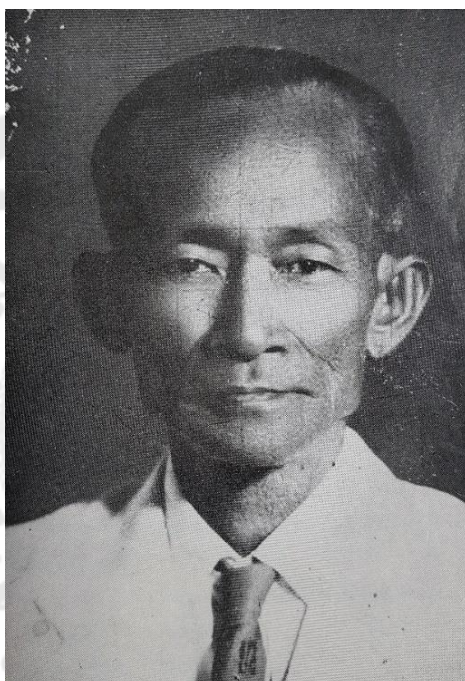
นายลาก ณ บรรเลง เกิดประมาณ พ.ศ. 2445 เป็นบุตรของนายคืบ ณ บรรเลง เป็นลูกศิษย์ของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) มีความเชี่ยวชาญในการบรรเลงระนาดเอก เป็นนักดนตรีวงวังบางบูรพาภิรมย์และบางคอแหลม ทำหน้าที่บรรเลงระนาดเอกในการประชันวงที่วังบางขุนพรหม ปี 2466 ไม่ทราบปีที่ถึงแก่กรรม

13. นายสังัด ยมะคุปต์

นายสังัด ยมะคุปต์ เดิมชื่อตึก เกิดเมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม 2440 เป็นชาวบ้านคลองแค อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี เป็นบุตรของพระแสนทองฟ้า (ป่อง ยมะคุปต์) กับนางวอน ยมะคุปต์ มีพี่น้องร่วมมารดาเดียวกัน 5 คน เรียงตามลำดับดังนี้ 1.น.ส.จันทร์ ยมะคุปต์ 2.นายแท้ ยมะคุปต์ 3.ร้อยโทปาน ยมะคุปต์ 4.นายฤกษ์ ยมะคุปต์ 5.นายสังัด ยมะคุปต์

นายสังัด ยมะคุปต์ สมรสกับนางลมุล ยมะคุปต์ (อัญญัญญาภาติ) ซึ่งเป็นธิดาของร้อยโทนายแพทย์ จิ้น อัญญัญญาภาติ กับนางคำมอย อัญญัญญาภาติ (เชื้ออินโต๊ะ) มีบุตรด้วยกัน 13 คน ดังนี้ 1. นางพิสมร ทำชอบ 2.นายวีระ ยมะคุปต์ 3.เด็กหญิงสงบ ยมะคุปต์ 4. เด็กชายชัยศรี ยมะคุปต์ 5.นางระวีวรรณ พยัคฆะไชย 6.เด็กชายปี่ ยมะคุปต์ 7.นายชัยชนะ ยมะคุปต์ 8.นางสมสมัย บรรทัดพันธ์ 9.นางสุมาลย์ สายแก้ว 10.นางวิมลศรี จารุประกร 11.น.ส.ศิริวรรณ ยมะคุปต์ 12.นางวณิ น้อยศรี 13.นางดวงใจ เจริญวงศ์

เรียนหนังสือที่บ้านเป็นครั้งแรกโดยมีครูแสงวิเศษ กลศิลป์ เป็นผู้สอน ทางด้านดนตรีเริ่มเรียนตั้งแต่ 9 ขวบกับพระแสนทองฟ้า (ป่อง ยมะคุปต์) ผู้เป็นบิดา นายสงัด ยมะคุปต์ แวดล้อมด้วยดนตรีและละครมาตั้งแต่เด็ก ที่บ้านเป็นเจ้าของคณะละครและวงปี่พาทย์ พระแสนทองฟ้า (ป่อง ยมะคุปต์) เป็นนักเสภาเอกแห่งยุค ต่อมาบิดาส่งให้ไปเรียนหนังสือต่อที่วัดศรีรัตนารามวรวิหาร อำเภอวัดเพลง จังหวัดราชบุรี ได้เรียนหนังสือไทยและภาษาขอมในตอนเช้า ช่วงบ่ายเรียนร้องวงใหญ่ กับครูแฉ่งและครูขำ ไม่ทราบนามสกุล

ภาพประกอบ 47 นายสงัด ยมะคุปต์

(พ.ศ. 2440 – 2524)

ที่มา: หนังสือที่ระลึกงานศพนายสงัด ยมะคุปต์, 2524

อายุประมาณ 13 ปี สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ นำเข้าถวายตัวกับสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวงที่วังปวยไท ด้วยพระพันปีหลวงฯ ต้องการให้นายสงัดสืบทอดการขับเสภาต่อจากพระแสนทองฟ้า นายสงัดอยู่ที่วังปวยไทได้ประมาณ 3 ปี เมื่อนายสงัดอายุประมาณ 16 ปี พระพันปีหลวงทรงฯ เสด็จเห็นว่านายสงัดมีความสามารถทางดนตรีมากกว่า จึงทรงให้คุณท้าววรรณานันท์ พานายสงัดเข้ามาถวายตัวกับเจ้าฟ้าอัษฎางค์เดชาวุธ ที่วังสวนกุหลาบ อยู่วังสวนกุหลาบได้เรียนดนตรีกับ ครู

ตาด ครูบาง (ปี) ครูห่ม (ครูเครื่องสาย) ครูเหลือ (ครูมหาดเล็กเรือนนอก) พระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) และหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

หลังจากเจ้าฟ้าอัษฎางค์เดชาวุธเสด็จทิวงคต นายสังัด ยมะคุปต์ ได้ออกจากวังสนกุหลาบ ทำหน้าที่เป็นนักดนตรีให้วังต่างๆ เช่น วังบูรพาภิรมย์ วังลาดวัลย์ และวังบางค้อแหลม นอกจากนั้นยังเดินทางไปสอนดนตรีไทยในที่ต่าง ๆ เช่น คຸ້ມເຈົ້າหลวงนครเชียงใหม่, ไปเป็นครูดนตรีที่กัมพูชากับละครหลวงในรัชกาลที่ 6 ที่เมืองพระตะบอง

พ.ศ.2473 กลับเข้ารับราชการในกรมมหรสพ กระทรวงวัง

พ.ศ.2478 โอนจากกรมมหรสพ ไปสังกัดกรมศิลปากร

พ.ศ.2495 โอนไปกรมสามัญศึกษากระทรวงศึกษาธิการ เป็นครูสอนดนตรีที่โรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย จนเกษียณอายุราชการ พ.ศ. 2500

ครูสังัด ยมะคุปต์ สอนดนตรีให้แก่สถาบันต่าง ๆ หลายแห่ง เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, โรงเรียนศึกษานารี, โรงเรียนวัดยานนาวา, โรงเรียนราชินีล่างและศิริราชพยาบาล จนอายุประมาณ 78 ปี จึงหยุดสอนทุกแห่ง เพราะสุขภาพไม่อำนวย ครูสังัด ยมะคุปต์ ถึงแก่กรรมด้วยโรคชรา เมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2524 สิริอายุได้ 84 ปี

14. นายปริก หลิตะเสน

นายปริก หลิตะเสน เกิดประมาณ พ.ศ. 2444 เป็นลูกศิษย์ของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) มีความเชี่ยวชาญในการบรรเลงฆ้องวงใหญ่ เป็นนักดนตรีวังวังบูรพาภิรมย์ ทำหน้าที่บรรเลงฆ้องวงใหญ่ในการประชันวงที่วังบางขุนพรหม ปี 2466 ไม่ทราบปีที่ถึงแก่กรรม

15. เรืออากาศเอกโองการ กลีบขึ้น

เรืออากาศเอกโองการ กลีบขึ้น มีนามเดิมว่า “ทองต่อ” สกุลเดิม “ไม่เสื่อมสุข” เป็นบุตรของนายขำและนางทองอยู่ เป็นเจ้าของวงปี่พาทย์ประจำวัดพระพิเรนทร์ และวัดอนงคาราม นายทองต่อจึงคลุกคลีกับดนตรีไทยมาตั้งแต่เด็ก โดยมีบิดาเป็นผู้สอนให้ เมื่ออายุได้ 6 ปี ได้เรียนเพิ่มเติมกับครูปริก โตสง่า อายุได้ 8 ปี ได้ต่อเพลงกับครูเจริญ และเข้าถวายตัวเป็นมหาดเล็กในสมเด็จพระบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้าฯ กรมขุนเพชรบูรณ์อินทราชัย จนกระทั่งกรมขุนเพชรบูรณ์ฯ สิ้นพระชนม์ จึงได้มาเรียนดนตรีกับหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้แสดงความสามารถจนเป็นที่พอใจของหลวงประดิษฐไพเราะ(ศร ศิลปบรรเลง) เป็นอย่างยิ่ง

ชีวิตครอบครัวของนายทองต่อ ไม่เสื่อมสุข (โองการ กลีบขึ้น) แต่งงานครั้งแรกกับนางทองสุข มีบุตร 2 คน ต่อมาได้จดทะเบียนสมรสกับนางเพลินพิศ พलगรู เมื่อ พ.ศ. 2490 มีบุตรธิดาด้วยกัน 3 คน

พ.ศ. 2467 เข้ารับราชการในกองบีพาทย์และโขนหลวง จนถึง พ.ศ. 2474 ก็ลาออกไปถวายตัวอยู่กับ สมเด็จพระบรมวงศ์เธอ จัฟากรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ ที่วังบางค้อแหลม เป็นนักดนตรีประจำวงวังบางค้อแหลม

ภาพประกอบ 48 เรืออากาศเอกโองการ กลีบขึ้น
(พ.ศ. 2455 – 2520)

ที่มา: หนังสือที่ระลึกในการพระราชทานเพลิงศพ เรืออากาศเอกโองการ กลีบขึ้น, 2521

ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2477 หลวงวิจิตรวาทการ (วิจิตร วิจิตรวาทการ) ได้ก่อตั้งโรงเรียนนาฏดุริยางค์ (วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร) คุณหญิงขึ้น ศิลปบรรเลง ได้นำนายทองต่อเข้าไปเป็นครูสอนวิชาบีพาทย์ที่โรงเรียนนี้ และในปี 2477 นี้เองนายทองต่อได้เป็นผู้ควบคุมวงดนตรีไทยร่วมในคณะนาฏศิลป์เป็นทูตสันถวไมตรีไปประเทศญี่ปุ่นเป็นครั้งแรก เป็นเวลานาน 4 เดือน เนื่องจากครูทองต่อเป็นผู้มีความรู้ในภาษาญี่ปุ่นระดับทำหน้าที่เป็นล่ามได้

พ.ศ. 2483 เปลี่ยนชื่อจากทองต่อ สกุลเดิม ไม่เสื่อมสุข มาเป็นโองการ กลีบขึ้น โดยหลวงวิจิตรวาทการเป็นผู้ตั้งชื่อให้ ต่อมา พ.ศ. 2490 สอบชั้นตรีได้และเริ่ม

เรียนในตาสากลจนอ่านเขียนได้คล่อง ในสมัยนั้นเพลงชาติของประเทศต่างๆ ที่ต้องใช้บรรเลงในงาน
รับรองชาวต่างประเทศ ครูโองการจะเป็นผู้อ่านโน้ตให้แก่วงดนตรี เมื่อครูสอบชั้นโทได้ใน พ.ศ.
2497 ได้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าแผนกดุริยางค์ไทย กองการสังคีต กรมศิลปากร จนถึง พ.ศ. 2500
จึงโอนมารับราชการ ณ กองดุริยางค์ทหารอากาศ และได้รับการเลื่อนยศเป็นเรืออากาศเอก เมื่อ
วันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2500 ได้รับราชการเป็นทหารอากาศอยู่จนถึง พ.ศ. 2510 ก็ลาออกรับ
บำนาญ แต่กองดุริยางค์ทหารอากาศก็ยังเชิญให้ครูไปสอนพิเศษอยู่

นายโองการ กลับขึ้น เป็นผู้มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด สมัยเมื่อยังเป็น
เด็กได้รับเลือกเข้าเป็นผู้บรรเลงฆ้องเล็กวงวังบูรพาฯ ประชันกับวงวังบางขุนพรหม และวง
เจ้าพระยาธรรมาธิกรณาธิบดี ปรากฏว่านายโองการ ได้รับรางวัลที่ 2 นายโองการได้รับเกียรติ
สูงสุดจากหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) โดยมอบโองการให้ครูให้เป็นผู้ประกอบพิธีไหว้
ครู นายโองการได้ทำหน้าที่ประกอบพิธีไหว้ครูให้แก่สถาบันต่าง ๆ อาทิ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิ
โรฒ, วิทยาลัยครูสวนดุสิต, วิทยาลัยครูสวนสุนันทา, ชมรมดนตรีไทยโรงพยาบาลสงฆ์, โรงเรียน
ยุพราช จังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น ในวันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ. 2520 จึงได้ทำพิธีมอบโองการให้สืบ
ทอดให้แก่ลูกศิษย์ได้แก่ นายพัทตร์ ไตสง่า และนายสุพจน์ ไตสง่า

เรืออากาศเอกโองการ กลับขึ้น นอกจากจะเป็นนักดนตรีที่เยี่ยมยอด
ทั้งปี่พาทย์และเครื่องสายแล้ว ครูโองการยังทำหน้าที่ถ่ายทอดดนตรีไทยให้แก่ลูกศิษย์ ทั้งใน
สถาบันต่างๆ และลูกศิษย์ที่มาเรียนที่บ้าน อาทิ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, วิทยาลัยเซนต์เวท,
โรงเรียนไตรมิตรวิทยาลัย, โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย และเป็นที่ปรึกษาร้านเครื่องดนตรีไทย
ดุริยบรรณ ครูโองการมีลูกศิษย์มากมายเป็นผู้มีชื่อเสียงในวงการดนตรีไทย เช่น นายฉลาด คำมูล
คดี, นายจิรัช อาจนรงค์, นายพัทตร์ ไตสง่า, นายสุพจน์ ไตสง่า, นายลำยอง ไสวัตร, นายสมภพ
ข้าประเสริฐ, นายเฉลิม ม่วงแพศรี, นายหยด ผลเกิด, ศาสตราจารย์ ดร.มานพ วิสุทธิแพทย์,
นางประชิด ข้าประเสริฐ ได้รับการต่อเพลงทางร้องที่ครูโองการแต่งไว้แต่เพียงผู้เดียว

เรืออากาศเอกโองการ กลับขึ้น เป็นผู้มีความสามารถประพันธ์เพลง
ได้หลากหลายประเภท ทั้งเพลงเดี่ยว เพลงหมอง เพลงสามชั้น และเพลงเถา สามารถแต่งได้ทั้ง
ทางเครื่องและทางร้อง ผลงานทางด้านประพันธ์เพลง เช่น เพลงหมองซ็อนแทน เพลงขอม
กล่อมลูก เถา เพลงคุ้มอญรำดาบ เถา เพลงพญาสี่เสา เถา เพลงพระจันทร์ครึ่งซีก เถา และได้แต่ง
ทางร้องเพลงพม่าห้าท่อน หกชั้น เพลงธรรณีกรรแสง เถา เพลงพระอาทิตย์ชิงดวง เถา เพลงทอง
ย่อน เถา เนื้อเต็ม เพลงมังกรทอง เถา เพลงนางนาค เถา เรืออากาศเอกโองการ กลับขึ้น ถึงแก่
กรรม เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2520 ที่โรงพยาบาลวชิระ รวมอายุได้ 65 ปี

16. นายศิริ คชมุทิ

นายศิริ คชมุทิ เกิดเมื่อ พ.ศ. 2445 ไม่ทราบวันที่ถึงแก่กรรม เป็นลูกศิษย์ของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) มีความเชี่ยวชาญในการบรรเลงเครื่องหนัง เป็นนักดนตรีประจำวงวังบูรพาภิรมย์ ทำหน้าที่บรรเลงกลองในการประชันวงที่วังบางขุนพรหมเมื่อ พ.ศ. 2466 ไม่ทราบปีที่ถึงแก่กรรม

17. นายเสริม เพื่อนใจอ๋ม

นายเสริม เพื่อนใจอ๋ม เป็นลูกศิษย์ของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) มีความเชี่ยวชาญในการบรรเลงปี่พาทย์ เป็นนักดนตรีวงวังบางคอกแหลมและวังบูรพาภิรมย์ ทำหน้าที่บรรเลงฉิ่งในการประชันวงที่วังบางขุนพรหม ปี 2466 ไม่ทราบปีที่ถึงแก่กรรม

18. นายสำราญ เริงกฤษ

นายสำราญ เริงกฤษ เป็นลูกศิษย์ของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) มีความเชี่ยวชาญด้านปี่พาทย์ เป็นนักดนตรีวงวังบางคอกแหลมและวังบูรพาภิรมย์ ทำหน้าที่บรรเลงฉาบในการประชันวงที่วังบางขุนพรหม ปี 2466 ไม่ทราบปีที่ถึงแก่กรรม

19. นายอ่อน ช่างสุพรรณ

นายอ่อน ช่างสุพรรณ ไม่ทราบปีเกิด เป็นลูกศิษย์ของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) มีความเชี่ยวชาญในการบรรเลงปี่ เป็นนักดนตรีวงวังบางคอกแหลมและวังบูรพาภิรมย์ ทำหน้าที่บรรเลงปี่ในการประชันวงที่พระราชวังบางปะอิน เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. ไม่ทราบปีที่ถึงแก่กรรม

20. นายเผือด นักระนาด

นายเผือด นักระนาด เป็นนักระนาดเอกฝีมือดีของกรมศิลปากร เป็นบุตรของนายเมฆกับนางปุย นักระนาด เกิดเมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2455 ที่ตำบลบางกะพ้อม อำเภอบางบาล จังหวัดสมุทรสงคราม มีพี่น้องอีก 2 คน คือ นายพิมพ์ (เป็นนักดนตรี ชำนาญระนาดเอก) นางพร้อม (เป็นนักดนตรีและเชิดหุ่นกระบอก) ต้นตระกูลเป็นนักดนตรีสืบเชื้อสายกันมาหลายสมัย บิดาชำนาญปี่พาทย์ประกอบโขนละครมาก ส่วนมารดานั้นเป็นตัวละครที่มีชื่อเสียง

นายเผือด นักระนาด สมัยเด็กได้ติดตามบิดามารดาไปอยู่คณะละครของครูต้ม พาทย์กุล จังหวัดเพชรบุรี ออกแสดงที่ภาคใต้จึงได้เริ่มเรียนหนังสือและสอบได้ชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 3 ที่โรงเรียนวัดแจ้ง จังหวัดสงขลา พ.ศ.2466 จึงเข้ามาเรียนต่อในกรุงเทพฯ จนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 นายเผือกสมรสกับนางถวิล บ้านอยู่ใกล้วัดชนะสงคราม

ทางด้านดนตรีนายเผือก นักระนาด คลุกคลีอยู่ในคณะละครมาตั้งแต่เด็ก เริ่มเรียนดนตรีกับบิดา เมื่อเข้ามากรุงเทพมหานคร บิดาจึงนำมาฝากเป็นศิษย์ของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้ฝึกหัดระนาดจนชำนาญ มีฝีมือดีมากหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ยกย่องว่าเป็นศิษย์ระนาดแนวหน้าคนหนึ่งของท่าน ได้ถวายตัวในสมเด็จพระบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ เป็นนักดนตรีประจำวงวังบางคอกแหลม เคยแสดงฝีมือระนาดเอกในงานประชันดนตรีที่วังลดาวัลย์ในวันประสูติครบสี่รอบของสมเด็จพระเจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพรกรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ.2473 เป็นที่เลื่องลือกันมากในครั้งนั้นว่าเป็นคนดีมีฝีมือ เมื่อสมเด็จพระบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ สิ้นพระชนใน พ.ศ. 2475 จึงลาออกมาใช้ชีวิตภายนอก

ภาพประกอบ 49 นายเผือก นักระนาด

(พ.ศ. 2455 - 2505)

ที่มา: จดหมายเหตุดนตรี 5 รัชกาล งานวิจัยเอกสารและลำดับเหตุการณ์ พุทธศักราช 2411 – 2549 เล่ม 1,2550

เมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ.2475 ยังประจำอยู่วงดนตรีของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เรื่อยมา เคยเป็นนักดนตรีของดุริยางค์ทหารเรือและทหารอากาศระยะหนึ่ง จนถึง พ.ศ.2491 หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้ชักชวนให้มารับราชการในกรมศิลปากร จึงได้เป็นนักระนาดเอกประจำกรมศิลปากรตั้งแต่อายุได้ 35 ปี

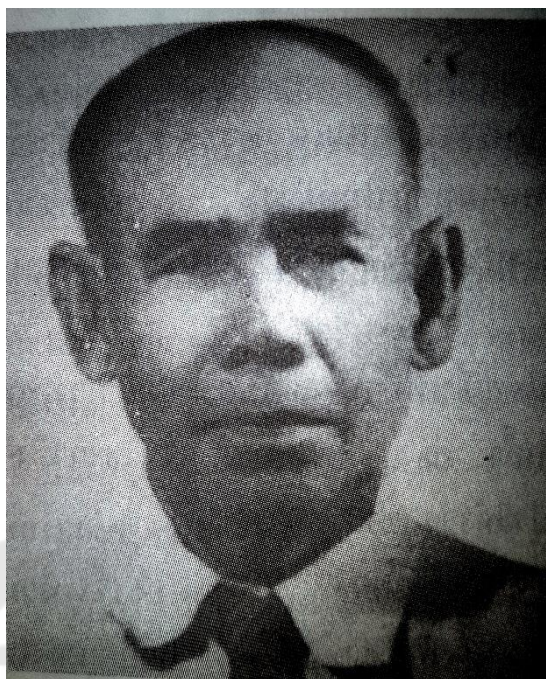
นายเผือก นักระนาด ได้ทำหน้าที่บรรเลงประกอบการแสดง โขนละคร มาตั้งแต่ครั้งโรงละครศิลปากรยังอยู่ที่วัดร่วมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ก่อนไฟไหม้) ได้ชื่อว่า ตีละครดี ตีระนาดมโหรีไพเราะ ส่วนฝีมือในทางปี่พาทย์ไม่แข็งก็มีชื่อว่าตีระนาดไหวเรียบ และทางเพลงดี นอกจากนี้ยังเป็นนักดนตรีรุ่นแรกในวงคณิศรวงดุริยางค์ของนายชวลีสร กัณตารัตน์ ที่รวมศิลปินที่มีชื่อเสียงอีกหลายท่าน เช่น นายบุญยงค์ เกตุคง, นายประสิทธิ์ ถาวร, นายประมวล อรรถสิทธิ์ เป็นต้น ผลงานนายเผือก นักระนาด บันทึกเสียงไว้ที่กรมศิลปากร เช่น เพลงแขกมอญ เกา และแขกมอญบางขุนพรหม เกา ครูเหนียว ดุริยพันธุ์ ชับร้อง เป็นต้น นายเผือก นักระนาดถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ.2505 อายุ 50 ปี

21. นายสงว แสงเรืองรอง

นายสงว แสงเรืองรอง ไม่ทราบปีเกิด เป็นลูกศิษย์ของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) มีความเชี่ยวชาญในการบรรเลงระนาดทุ้ม เป็นนักดนตรีวังบางคอกแหลมและวังบางบูรพาภิรมย์ ทำหน้าที่บรรเลงระนาดทุ้ม ในการประชันวงที่พระราชวังบางปะอิน เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2471 ไม่ทราบปีที่ถึงแก่กรรม

22. นายละม่อมหรือสุวัฒน์ พุ่มเสนาะ ช่างวงใหญ่

นายละม่อม พุ่มเสนาะ เกิดเมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2455 เป็นบุตรนายเขียนกับนางวาด พุ่มเสนาะ เป็นคนภาษีเจริญ ธนบุรี มีพี่น้อง 8 คน บิดาเป็นนักดนตรีและเจ้าของวงปี่พาทย์สืบทอดทางเพลงของครูพุ่ม พ่วงแต่ม นักรดนตรีประจำวงกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ครูพุ่มมีฝีมือทางระนาดได้ประทานนามสกุลใหม่ว่า “พุ่มเสนาะ” นายละม่อม พุ่มเสนาะ ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็น “สุวัฒน์ พุ่มเสนาะ” มีน้องชายเป็นนักดนตรีคือ พ.จ.อ.ไมตรี พุ่มเสนาะ รน.

ภาพประกอบ 50 นายละม่อม (สุวัฒน์) พุ่มเสนาะ
(พ.ศ. 2455 – 2534)

ที่มา: สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคประวัตินักดนตรีและนักร้อง ฉบับ
ราชบัณฑิตยสถาน, 2549

นายละม่อม (สุวัฒน์) พุ่มเสนาะ เริ่มเรียนดนตรีกับบิดา ต่อมาเป็น
ศิษย์หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) จนมีความสามารถบรรเลงปี่พาทย์ได้หลายชนิด ทำ
หน้าที่บรรเลงฆ้องวงใหญ่ประจำวงบางคอแหลม

23. นายชะล่า ฤทธิมาก

นายชะล่า ฤทธิมาก ไม่ทราบปีเกิด เป็นลูกศิษย์ของหลวงประดิษฐ
ไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) มีความเชี่ยวชาญในการบรรเลงเครื่องหนัง เป็นนักดนตรีวงบางคอแหลม
และวงบางบูรพาภิรมย์ ทำหน้าที่บรรเลงกลองสองหน้า ในการประชันวงที่พระราชวังบางปะอิน
เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2471 ไม่ทราบปีที่ถึงแก่กรรม

24. นายไพฑูรย์ จรรย์นาฎย์

ครูไพฑูรย์ จรรย์นาฎย์ เกิดเมื่อพ.ศ. 2460 เป็นบุตรครูเพชรกับนางปริก จรรย์นาฎย์ มีพี่น้องรวมบิดามารดา 4 คน ล้วนเกิดในวังบูรพาภิรมย์ทั้งสิ้น คือ

1. นางเจือ จรรย์นาฎย์ มีความสามารถทั้งดนตรีและขับร้อง
2. นางเจียน จรรย์นาฎย์ มีความสามารถทั้งดนตรีและขับร้อง
3. นางเจียด จรรย์นาฎย์ มีความสามารถทางเครื่องหนัง
4. นายไพฑูรย์ จรรย์นาฎย์ มีความเชี่ยวชาญด้านดนตรีไทย

ครูไพฑูรย์ จรรย์นาฎย์ ได้รับการถ่ายทอดวิชาดนตรีไทยและแตงวงจากครูเพชร จรรย์นาฎย์ผู้เป็นบิดา จนมีความสามารถบรรเลงดนตรีไทยได้รอบวง และเป็นผู้ที่มีฝีมือทางดนตรีไทยดีมาก

เมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ. 2471 สมเด็จพระบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ ซึ่งเป็นเจ้าของวังบางคอกแหลมได้เสด็จบางปะอิน ได้จัดให้มีการประชันปี่พาทย์เสภา ระหว่างวงของกรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ ซึ่งอยู่ในความควบคุมวงของจางวางผาด กับวงของครูเพชร เมื่อจบการประชันกัน กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ได้ขอตัวครูไพฑูรย์ และนักดนตรีของวงครูเพชรอีก 4 คน มาเป็นนักดนตรีประจำวังบางคอกแหลม เมื่ออยู่ในวังบางคอกแหลมครูไพฑูรย์รับหน้าที่เป็นคนตีระนาดเอกในรุ่นเล็ก และทำหน้าที่ตีฆ้องวงเล็กในวงรุ่นใหญ่ โดยมีครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เป็นผู้ฝึกสอนและควบคุมวง

เมื่อกรมหลวงลพบุรีราเมศวร์สิ้นพระชนม์แล้ว ครูไพฑูรย์ยังได้เป็นมหาดเล็กปี่พาทย์ประจำวังลัดดาวัลย์ของพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าหญิงเฉลิมเขตมณฑล เมื่อถวายพระเพลิงพระบรมศพของกรมหลวงลพบุรีราเมศวร์แล้ว จึงทูลลากลับไปอยู่บ้านที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยากับครูเพชร ครูไพฑูรย์ได้รับยกย่องจากนักดนตรีด้วยกันว่า “ตีระนาดทุ้มได้ดีมากคนหนึ่งในประเทศไทย”

นายไพฑูรย์สมรสกับนางสังวาลย์ มีบุตรและธิดา 5 คน คือ

1. นายเพทาย จรรย์นาฎย์
2. นายไพเราะ จรรย์นาฎย์
3. พ.ท. วัลลก จรรย์นาฎย์
4. นางวันดี มีวุฒิสม
5. นางอุทัยวรรณ คงรุ่งเรือง

นายไพฑูรย์สมรสกับนางทองหยด โพธิ์สามต้น มีบุตรและธิดา 8 คน คือ

1. นายอุทิศ จรรย์นาฎย์
2. นายพิทักษ์ จรรย์นาฎย์
3. นางเยาวรักษ์ ศรีช่วงโชติ
4. นายไพรัตน์ จรรย์นาฎย์
5. นายนพเก้า จรรย์นาฎย์
6. นายมรกต จรรย์นาฎย์
7. จ.อ.พรทิพย์ จรรย์นาฎย์
8. นางบุษราคัม จรรย์นาฎย์

ภาพประกอบ 51 นายไพฑูรย์ จรรย์นาฎย์

(พ.ศ.2471 – 2522)

ที่มา: พิทักษ์ จรรย์นาฎย์, 2564

ผลงานการประพันธ์เพลงของครูไพฑูรย์ จรรย์นาฎย์ โดยส่วนใหญ่ จะบรรเลงทางเพลงของเก่าที่ได้สืบทอดมา เป็นทางเพลงของครูช้อย สุนทรวาทีน ครูเพชร จรรย์นาฎย์ และหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ปราบกฏเพลงที่ท่านได้ประพันธ์จำนวนหนึ่ง ประเภทเพลงใหม่โรง ได้แก่ เพลงใหม่โรงเทวาประสิทธิ์ โหมโรงทวาราวดี ประเภทเพลงเถา ได้แก่ เพลงพันธุ์ฝรั่ง เถา, เพลงพม่ารำชวาน เถา, เพลงมอญมอญบเรื่อ เถา, เพลงม่านมงคล เถา, เพลงเขมรฉวน เถา, เพลงเขมรไทรโยค เถา เป็นต้น ประเภทเพลงเดี่ยว ได้แก่ เดี่ยวทะเลแยะ (ทางระนาดเอก), เดี่ยวดอกไม้ไทร (ทางระนาดเอก), เดี่ยวเทพบรรทม (ทางระนาดเอก), เดี่ยวอาเสี้ย เถา (ทางระนาดเอก), เดี่ยวต่อยรูป สามชั้น (ทางปี่ ทางฆ้องวงเล็ก), เดี่ยวเพลงสุดสงวน (รอบวง), เดี่ยวลาวแพน (ทางฆ้องวงเล็กและทางระนาดทุ้ม) เป็นต้น

ครูไพฑูรย์ จรรย์นาฎย์ เสียชีวิตเมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ.2522 ที่บ้านเลขที่ 71 เหนือวัดสามวิหาร ตำบลหัวรอ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สิริรวมอายุได้ 62 ปี

25. นายรวม พรหมบุรี

ครูรวม พรหมบุรี เกิดเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2443 เป็นบุตรนายเลื่อนกับนางตี๋ พรหมบุรี เป็นชาวเขางู ตำบลท่าเสา อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี เรียนหนังสือจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากโรงเรียนประชาบาลวัดศรีสุริยวงศ์ จังหวัดราชบุรี

ครูรวม พรหมบุรี แต่งงานครั้งแรก กับนางเพ็ญ และแต่งงานครั้งที่ 2 กับนางแฉล้ม มีบุตรธิดารวม 7 คน เป็นนักดนตรีและนักร้อง 4 คน คือ

1. นางสุภา สันดุขฎี
2. นางรัตนา คันธโว เป็นนักร้อง
3. นางอรุณ ครูทสิงห์
4. จ.ส.ต. ศิริเวช พรหมบุรี เป็นนักดนตรี
5. นายอุดมศักดิ์ พรหมบุรี เป็นนักดนตรี
6. นายจิรวุฒิ พรหมบุรี เป็นนักดนตรี
7. นางสาวอุไร พรหมบุรี

สมัยเล็ก ๆ ได้ใกล้ชิดอยู่กับหลวงปู่ใหญ่เจ้าอาวาสวัดช่องลม จังหวัดราชบุรี หลวงปู่ใหญ่ได้ขอรับรองนายเลื่อน (บิดาครูรวม) ให้นำครูรวม ไปเรียนปี่พาทย์ที่วัดของท่าน ตั้งแต่อายุได้ 8 ปี (พ.ศ. 2451) โดยเรียนกับครูพราย มณีศรี หัดเรียนฆ้องวงใหญ่ แล้วต่อด้วย

ระนาดเอก ซ้องวงเล็ก ระนาดทุ้ม และเครื่องหนัง เพลงที่เรียนก็ได้แก่ สาธุการ โหมโรงเช้า โหมโรงเย็น เพลงช้า เพลงเร็ว และเพลงเรื่องต่าง ๆ โดยเรียนพร้อมกับพี่ชาย คือ พลตำรวจตรีเสวก พรหมบุรี (ตีซ้องเล็ก) ในด้านความสามารถทางด้านดนตรีนั้น ตั้งแต่อายุ 16 ปี ครูรวมได้เคยแสดงฝีมือเดี่ยวระนาดได้รับรางวัลจากเจ้าคุณสมุหเทศาภิบาลฯ ณ จวนผู้ว่าราชการจังหวัดราชบุรี

ภาพประกอบ 52 ครูรวม พรหมบุรี
(พ.ศ. 2443 – 2529)

ที่มา: พูนพิศ อมาตยกุล, 2562

ต่อมาครูรวมได้เรียนดนตรีเพิ่มเติมจากครูอีกหลายท่าน โดยได้เรียนระนาดกับครูกล้า ณ บางช้าง, เรียนเพลงมอญจากครูสุ่ม ดนตรีเจริญ, ครูกล้า ณ บางช้าง, เรียนเพลงหน้าพาทย์จากหลวงชาญเชิงระนาด (เงิน ผลารักษ์), เมื่อเข้าเป็นนักดนตรีประจำวังบูรพาภิรมย์ ได้เรียนกับหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ครูรวมมีความสามารถบรรเลงดนตรีได้รอบวงและขับร้องเพลงไทยได้ดี มีความชำนาญทั้งเพลงตับ เพลงเถา และเพลงประกอบการแสดงโขนละคร ภายหลังได้ถวายตัวเป็นนักดนตรีในสมเด็จพระบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ วังบางคอกแหลม

หลังจากสมเด็จพระบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ สิ้นพระชนม์ ครูรวม พรหมบุรี กลับมาตั้งวงปี่พาทย์อยู่ที่บ้านจังหวัดราชบุรี บ้านของครูรวมมีลูกศิษย์มาเรียนดนตรีมากมายทั้งในเขตจังหวัดราชบุรี จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดนครปฐม ครู

รวมนอกจากจะเป็นนักดนตรีอาชีพแล้ว ยังเป็นสมาชิกสภาเทศบาลเมืองจังหวัดราชบุรีอีกด้วย ตั้งแต่ พ.ศ. 2521 - พ.ศ. 2524

ครุรวม พรหมบุรี ได้รับมอบหมายเป็นผู้ประกอบให้ครูดนตรีไทย จากหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ศิษย์ที่มีชื่อเสียงได้แก่ นายไชยยะ ทางมีศรี, นายอ่อน หนูแก้ว, นายพุ่ม ผุยเผ่าเย็น, นายวิมล ผุยเผ่าเย็น, นางมัทนา อยู่ยั้งยืน, นายพรหมมินทร์ อยู่ยั้งยืน, นายประมวล ครุทสิงห์, นายณรงค์ แก้วอ่อน, นายสิงห์ สัจจัย และนายเรืองเดช สัจจัย เป็นต้น ครุรวมถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ 5 เมษายน พ.ศ.2529 สิริรวมอายุได้ 74 ปี

26. นายพิมพ์ นักระนาด

นายพิมพ์ นักระนาด เป็นนักระนาดเอกฝีมือดี เป็นบุตรของนายเมฆ กับนางปุย นักระนาด เกิดที่ตำบลบางกะพ้อม อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม มีพี่น้องอีก 2 คน คือ นายเฟื้อง(เป็นนักระนาดเอกฝีมือดีของกรมศิลปากร) นางพร้อม (เป็นนักดนตรีและเชิดหุ่นกระบอก) ต้นตระกูลเป็นนักดนตรีสืบเชื้อสายกันมาหลายสมัย บิดาชำนาญเป็พาทย์ ประกอบโขนละครมาก ส่วนมารดานั้นเป็นตัวละครที่มีชื่อเสียงคนหนึ่ง

ภาพประกอบ 53 ครูพิมพ์ นักระนาด
(ไม่ทราบปีที่เกิดและถึงแก่กรรม)

ที่มา: หนังสือที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพนายรวม พรหมบุรี, 2529

นายพิมพ์ นักระนาด คลุกคลีอยู่กับดนตรีมาตั้งแต่เด็ก เริ่มเรียนดนตรีกับบิดา เมื่อเข้ามากรุงเทพมหานคร บิดาจึงนำมาฝากเป็นศิษย์ของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้ฝึกหัดระนาดจนชำนาญ ได้ถวายตัวในสมเด็จพระบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ เมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ.2475 ยังประจำอยู่วงดนตรีของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เรื่อยมา ได้รับมอบให้เป็นผู้ประกอบพิธีไหว้ครูดนตรีไทยจากหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) พร้อมกับเรืออากาศเอกโองการ กลีบขึ้น

นายพิมพ์ นักระนาด เป็นลูกศิษย์ที่หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ให้ความสำคัญให้ดูแลจัดการงานด้านดนตรีของบ้านบาตร ถือเป็นศิษย์รุ่นใหญ่ของบ้านบาตร หลังหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ถึงแก่กรรม นายพิมพ์ยังทำหน้าที่ดูแลบ้านบาตรต่ออีกระยะหนึ่ง ได้ถ่ายทอดเพลงเดี่ยวสำคัญ กราวใน ททยอยเดี่ยวให้แก่ศิษย์รุ่นเล็กของบ้านบาตร ได้แก่ พันโทเสนาะ หลวงสุนทร (ศิลปินแห่งชาติ), นายสงว ศรีผ่อง, นายสงว ลาภเวช เป็นต้น ภายหลังจากนายพิมพ์ นักระนาด ได้ไปสอนดนตรีตามที่ต่างๆ เช่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, จังหวัดราชบุรี, จังหวัดพิจิตร, จังหวัดพิษณุโลก ลูกศิษย์ในต่างจังหวัด เช่น นายสุนทร พลอยงาม, นายจอม พลอยงาม เป็นต้น ได้มอบโองการอนุญาตให้เป็นผู้ประกอบพิธีไหว้ครูดนตรีไทยให้แก่ ครูเชื้อดนตรีรส (ศิลปินแห่งชาติ), ครูสุนทร พลอยงาม

27. นายกระจ่าง

นายกระจ่าง ไม่ทราบนามสกุล เป็นลูกศิษย์ของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) มีความเชี่ยวชาญในเครื่องมโหรีวงเล็ก เป็นนักดนตรีวงวงบางคอแหลมและวงบูรพาภิรมย์ ร่วมอัดเสียงแผ่นเสียงเศรณี พ.ศ. 2470 - 2475

28. นายอ่อน

นายอ่อน ไม่ทราบนามสกุล เป็นลูกศิษย์ของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) มีความเชี่ยวชาญในด้านเครื่องหนัง เป็นนักดนตรีวงวงบางคอแหลมและวงบูรพาภิรมย์ ร่วมอัดเสียงแผ่นเสียงเศรณี พ.ศ. 2470 - 2475

29. นายสุข นักดนตรี

นายสุข นักดนตรี เกิดเมื่อ พ.ศ. 2436 ที่จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นบุตรของนายเขียว และนางเที่ยง นักดนตรี เรียนดนตรีจากบิดาตั้งแต่เด็กจนสามารถร่วมวงกับบิดาได้ โดยทำหน้าที่เป็นคนเป่าปี่ ต่อมาได้เป็นศิษย์ของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

เป็นคนเป่าปี่ประจำวง นายสุข มีความสามารถเล่นดนตรีได้รอบวง ตลอดจนเครื่องสาย มีความรู้ความชำนาญในการบรรเลงประกอบการแสดงโขนละครได้เป็นอย่างดี

ภาพประกอบ 54 นายสุข นักดนตรี
(พ.ศ. 2436 – 2523)

ที่มา: สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทยภาคประวัตินักดนตรีและนักร้อง ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2549

นายสุข แต่งงานกับภรรยาชื่อนางลิ้ม มีบุตร 3 คน ชื่อ จำรวย สำราญ และทองหล่อ ต่อมามีภรรยาคนที่ 2 ชื่อนางหุน มีบุตรด้วยกัน 7 คน เป็นนักดนตรี 5 คน คือ

1. นายทองหล่อ นักดนตรี	ระนาดทุ้ม
2. นายศิริ นักดนตรี	ดนตรีไทยรอบวง
3. นายชฎิล นักดนตรี	ดนตรีไทยรอบวง
4. นางศิริกุล วรบุตร(นักดนตรี)	ขับร้อง
5. นายดวง นักดนตรี	ปี่

ในปลายรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ต่อต้นรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ร่วมวงดนตรีของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) โดยทำหน้าที่เป็นผู้เป่าปี่ใน บันทึกลงแผ่นเสียงกับห้างสุชาติดิกล บันทึกลงแผ่นเสียงตราเศรณี กับบริษัทอัดแผ่นเสียงเยอรมัน และห้าง ต. เจ๊กชวณ ขับร้องโดยคุณหญิงรามบัณฑิตสิทธิเศรณี (เยี่ยม สุวงศ์) นายสุขเป็นผู้ให้ข้อสังเกตว่า การบรรเลงปี่และขลุ่ย เวลาบันทึกเสียงควรบรรเลงอยู่ห่างๆ วงจะได้เสียงไพเราะมากกว่าอยู่ชิดวง

ในวงการกีฬานายสุข นักดนตรี เป็นผู้เป่าปี่ประกอบกีฬามวยไทย โดยมีครูพริ้ง ดนตรีรส เป็นผู้ตีกลองมาตั้งแต่สมัยเวทีมวยไทยยังเป็นเวทีคาดเชือก สนามมวยที่ไปทำหน้าที่เป่าปี่ประจำ คือ สนามมวยสวนกุหลาบ ท่าช้าง และศาลาแดง ทางเป่ามวยและทางเป่าเพลง บัลดอยได้มอบไว้กับศิษย์คณะแสงทัพบิม ปทุมธานี

นายสุข ได้ถ่ายทอดวิชาดนตรีไทยให้แก่ศิษย์เป็นจำนวนมาก ตลอดชีวิตยึดอาชีพเป็นนักดนตรี ถึงแก่กรรมด้วยโรคมะเร็งปอด เมื่อ พ.ศ. 2523 รวมอายุได้ 87 ปี

การรวบรวมรายนามนักดนตรีของวังบูรพาภิรมย์ในครั้งนี้ เป็นการรวบรวมรายนามที่ปรากฏในเอกสารต่าง ๆ และการสัมภาษณ์ข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักดนตรีวังบูรพาภิรมย์ ซึ่งอาจจะตกหล่นชื่อและรายนามของนักดนตรีอีกหลายท่านที่ไม่ปรากฏชื่อในเอกสาร

4.1.6 นักร้องเพลงไทยที่ร่วมขับร้องกับวงดนตรีไทยวังบูรพาภิรมย์

จากการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ และการสัมภาษณ์ข้อมูลเรื่องนักร้องเพลงไทยที่ร่วมขับร้องกับวงดนตรีไทยวังบูรพาภิรมย์ พบว่านักร้องเพลงไทยส่วนใหญ่พำนักอยู่นอกวังบูรพาภิรมย์และเป็นนักร้องที่มีชื่อเสียงจากที่ต่างๆ รับเชิญมาร่วมร้องกับวงดนตรีวังบูรพาฯ โดยเข้ามาซ้อมกับวงดนตรี มาต่อทางร้องหรือปรับทางร้องจากครูในวังบูรพาภิรมย์ก่อนออกบรรเลง ในการรวบรวมครั้งนี้พบรายชื่อ นักร้องเพลงไทยของวังบูรพาภิรมย์ จำนวน 10 คน แบ่งได้ 5 ช่วง คือ

1. ช่วงเริ่มต้น – พ.ศ.2440 (ก่อนจางวางศร)

1. หลวงกล่อมโกศลศัพท์ (จอ นสุนทรเทศ)
2. นางเจือ จรรย์นาฎย์
3. นางเจียน จรรย์นาฎย์

2. ช่วงร่วมวงกับจางวางศร วงปีพาทย์เครื่องห้า งานประชัน ณ วังบูรพาภิรมย์ ประชันระนาดเอกนายศร - นายแฉ่ม พ.ศ.2443

การประชันมีข้อความว่ามีการประชันเพลงรับร้อง แต่ไม่ปรากฏหลักฐานว่าผู้ใดเป็นผู้ขับร้องในการประชันครั้งนั้น

3. ช่วงศิษย์จางวางศร วงปีพาทย์เครื่องคู่ งานประชัน ณ วังบางขุนพรหม วันบำเพ็ญพระกุศล 100 วัน พระศพสมเด็จพระเจ้าฟ้าสุทธาทิพยรัตน์ กรมหลวงศรีรัตนโกสินทร์ ซึ่งเป็นสมเด็จพระเชษฐภคินี ในทูลกระหม่อมมบริพัตร พ.ศ. 2466

1. นางทองดี สุณะมาลัย
2. นางสาวบรรเลง ศิลปบรรเลง

4. ช่วงนักดนตรีวังบูรพาภิรมย์ ส่งต่อวังลดาวัลย์ วังบางคอกแหลม ในสมเด็จพระบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ พ.ศ. 2470 - 2475

1. หลวงกล่อมโกศลศัพท์ (จอน สุนทรเทศ)
2. หลวงเสียงเสนาะกรรณ (พัน มุกตวาทย์)
3. พระพรหมปรีชา (กลั่น จันทร์เรือง)
4. ขุนลิขิตสุนทรการ (หยิน มฤคะเวศ)
5. คุณหญิงรามบัณฑิตสิทธิเศรณี (เยี่ยม สุวงศ์)
6. นางจิมลิ้ม กุลตันท์

5. ช่วงวงพิณพาทย์หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) นักดนตรีจากวังบูรพาภิรมย์และวังบางคอกแหลม อัดแผ่นเสียงเศรณี ช่วงรัชกาลที่ 7 พ.ศ. 2470 - พ.ศ.2475

1. คุณหญิงรามบัณฑิตสิทธิเศรณี (เยี่ยม สุวงศ์)
2. นางจิมลิ้ม กุลตันท์

จากการเรียบเรียงข้อมูลสามารถรวบรวมรายชื่อนักร้องเพลงไทยของวังบูรพาภิรมย์ และนักร้องเพลงไทยจากวังบูรพาภิรมย์ส่งต่อวังลดาวัลย์ - วังบางคอกแหลม ได้จำนวน 10 คน รายงานเป็นภาคประวัติ ดังนี้

1. หลวงกล่อมโกศลศัพท์ (จอน สุนทรเทศ)
2. นางเจือ จรรย์นาฎย์

3. นางเจียน จรรย์นาฎย์
4. พระพรหมปริษา (กลีน จันทร์เรือง)
5. ชุนลิขิตสุนทรการ (หยิน มฤคะเวศ)
6. หลวงเสียงเสนาะกรรณ (พัน มุกตวาทย์)
7. คุณหญิงรามบัณฑิตสิทธิเศรณี (เยี่ยม สุวงศ์)
8. นางทองดี สุณะมาลัย
9. นางสาวบรรเลง ศิลปบรรเลง
10. นางจิมลิ้ม กุลตันท์

1. หลวงกลุ่มโกศลศัพท์ (จอน สุนทรเทศ)

ประวัติและข้อมูลหลวงกลุ่มโกศลศัพท์ (จอน สุนทรเทศ) อยู่ในหัวข้อครูดนตรีและครูขับร้องเพลงไทยประจำวงดนตรีไทยวังบูรพาภิรมย์ หน้า 103 - 104

2. นางเจือ จรรย์นาฎย์

นางเจือ จรรย์นาฎย์ เป็นบุตรสาวคนโตของนายเพชรกับนางปริก จรรย์นาฎย์ (นายเพชร นักดนตรีประจำวงบูรพาภิรมย์รุ่นแรก) มีความสามารถบรรเลงได้ทั้งปี่พาทย์ เครื่องสาย และขับร้อง นางเจือ จรรย์นาฎย์ มีบุตร 2 คน คือ

1. นางประกอบ จรรย์นาฎย์ สามารถขับร้องได้
2. นางมิ่งจิตร สุเมธีร์ สามารถขับร้องได้

นางเจือ จรรย์นาฎย์ เป็นนักร้องรุ่นแรกประจำวงบูรพาภิรมย์ เรียนขับร้องจากครูเพชรจรรย์นาฎย์ ผู้เป็นบิดา และภายหลังได้เรียนกับหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) นางเจือ ได้สืบทอดทางร้องเพลงทยอยเดี่ยวจากครูเพชรจรรย์นาฎย์ ผู้เป็นบิดา

ภาพประกอบ 55 นางเจือ จรรย์นาฎย์
(ไม่ทราบปีเกิดและถึงแก่กรรม)

ที่มา: พิทักษ์ จรรย์นาฎย์, 2564

ภาพประกอบ 56 นางประกอบ จรรย์นาฎย์ (ผู้หญิงคนกลาง) บุตรสาวนางเจือ จรรย์นาฎย์

ที่มา: พิทักษ์ จรรย์นาฎย์, 2564

3. นางเจียน จรรย์นาฎย์

นางเจียน จรรย์นาฎย์ เป็นบุตรสาวคนรองของครูเพชรกับนางปริก จรรย์นาฎย์ (นายเพชร นักดนตรีประจำวงบูรพาภิรมย์รุ่นแรก) มีความสามารถบรรเลงได้ทั้งปี่พาทย์ เครื่องสาย และขับร้อง นางเจียน จรรย์นาฎย์ มีบุตรสาวคนเดียว คือนางขวัญใจ จรรย์นาฎย์ สามารถขับร้องได้

ภาพประกอบ 57 นางเจียน จรรย์นาฎย์
(ไม่ทราบปีที่เกิดและถึงแก่กรรม)

ที่มา: พิทักษ์ จรรย์นาฎย์, 2564

นางเจียน จรรย์นาฎย์ เป็นนักร้องประจำวงบูรพาภิรมย์ เรียนขับร้องจากครูเพชร จรรย์นาฎย์ ผู้เป็นบิดาและภายหลังได้เรียนกับหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) นางเจียน ทำหน้าเป็นผู้ช่วยบิดา จัดการในการบรรเลงดนตรีต่างๆ และมีส่วนช่วยบิดาทำแต่งท่วงร้องในบทเพลงที่ประพันธ์ขึ้นใหม่ เช่น เพลงพันธุ์ฝรั่ง เถา, เพลงอาหนู เถา, เพลงเขมรปากท่อ เถา เป็นต้น นางเจียนได้สืบทอดท่วงร้องเพลงทยอยเดียวจากครูเพชรจรรย์นาฎย์ ผู้เป็นบิดา ได้ถ่ายทอดเพลงทยอยเดียว ให้แก่นายไพเราะ จรรย์นาฎย์ และนายสมบัติ สังเวียนทอง

ภาพประกอบ 58 นางเจียน จรรย์นาฎย์ และนางขวัญใจ จรรย์นาฎย์ บุตรสาว

ที่มา: พัททกษ จรรย์นาฎย์, 2564

นางเจียน จรรย์นาฎย์ ยังได้ต่างทางร้องเพลงของนายพัททกษ จรรย์นาฎย์ (บุตรชายครูไพฑูรย์) ไว้อีกหลายเพลง เช่น เพลงกรุงศรีอยุธยารำลึก เถา, เพลงมหาราชัน เถา, เพลงมธุรส เถา เป็นต้น ศิษย์ของนางเจียน จรรย์นาฎย์ ได้แก่ นายไพฑูรย์ จรรย์นาฎย์, นายไพเราะ จรรย์นาฎย์, นางขวัญใจ จรรย์นาฎย์, นางทองหยด จรรย์นาฎย์ (โพธิ์สามต้น) เป็นต้น

4. พระพรหมปริชา (กลีน จันท์เรือง)

พระพรหมปริชา (กลีน จันท์เรือง) เกิดเมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2425 ที่อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นบุตรนายเกลื่อนกับนางสารท ปู่คือขุนภักดีราช (เรือง) เป็นแม่กองส่วยฝางในพระราชวังบวร (วังหน้า) เคยบวชเป็นพระภิกษุได้ใกล้ชิดพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวครั้งเมื่อทรงผนวช

พ.ศ. 2437 ขุนภักดีราช (เรือง) ได้นำนายกลีน(หลานปู่) ไปถวายสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส เพื่อฝากเข้าเรียนที่โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ นายกลีน มีนิสัยชอบในทางดนตรีจึงได้ใกล้ชิดคณะนักดนตรีละครรำของนางเลียบ ทำให้สามารถขับร้องเพลงได้

นายกลีน จันท์เรือง เข้าทำงานเป็นเสมียนที่ศาลแพ่ง และเข้าไปเป็นสมาชิกที่สามัคยาจารย์ มีโอกาสได้เรียนปี่พาทย์กับพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) เรียน

ซึ่งร้องกับหม่อมส้มจิ้นราชานุประพันธ์ ได้รับการยกย่องเป็นศิษย์เอกเสียงทองหนึ่งในสามคน คือ นายหยิน (ขุนลิขิตสุนทรการ) นายกลิน (พระพรหมปรีชา) และนายทัด

ในเดือนพฤษภาคม 2455 สอบเป็นเนติบัณฑิต และได้เป็นผู้พิพากษาทำการ อยู่ที่ศาลฎีกา ในเดือนกันยายนปีเดียวกันได้ย้ายไปเป็นผู้พิพากษาที่มณฑลนครศรีธรรมราช ถวายตัวกับสมเด็จพระบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ ซึ่งดำรงตำแหน่งอุปราชอยู่ที่นั่น

ภาพประกอบ 59 พระพรหมปรีชา (กลิน จันทรเรือง)

ที่มา: จดหมายเหตุคนตรี 5 รัชกาล งานวิจัยเอกสารและลำดับเหตุการณ์ พุทธศักราช 2411 – 2549 เล่ม 1, 2550

พ.ศ. 2458 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 เสด็จประพาสมณฑลปักษ์ใต้ สมเด็จพระบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ เป็นอุปราชมณฑลปักษ์ใต้มีหน้าที่เตรียมการรับเสด็จ ณ เมืองนครศรีธรรมราชซึ่งเป็นเมืองเอก จึงได้กราบบังคมทูลต่อสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช (สมเด็จพระวังบูรพาฯ) ขอประทานวงดนตรีจากวังบูรพาภิรมย์ และจางวางศร มาเตรียมดนตรีรับเสด็จ

สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ มีรับสั่งให้จางวางศร ทำเพลงขึ้นถวาย จางวางศร ได้นำทำนองเพลงเขมรเขาเขียว สองชั้น มาแต่งขยายขึ้นเป็นอัตรา สามชั้น บรรเลงถวายในครั้งนั้น จางวางศรได้คิดวิธีการบรรเลงแบบใหม่เป็น “ทางกรอ” มีสำเนียงและลีลาอ่อนหวานแปลกไปจากวิธีการบรรเลงปี่พาทย์แนวเดิมในยุคนั้น นายกระจ่าง แสงจันทร์ มหาเด็กลี เป็นผู้แต่งบทร้อง พระพรหมปรีชา (กลิน จันทรเรือง) เป็นผู้ขับร้องถวาย พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพอพระราชหฤทัยมาก ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเหรียญราชรุจิทอง รัชกาลที่ 5 และราชรุจิทอง รัชกาลที่ 6 เป็นรางวัลแก่จางวางศร จึงเป็นเพลงปฐมบทของเพลงไทยประเภทที่เรียกว่า “เพลงทางกรอ” อย่างเต็มรูปแบบ

บทร้องเพลงเขมรเลียนพระนคร สามชั้น

ข้าบาทข้าแต่พระรามวงศ์	องค์พระศรีอยุธยาเจ้าหล้ามหาสวรรค์
พระเดชฟุ้งผดุงด้าวขจรข่าวพระยศ	ปรากฏบาทบพิตรอดิศร
ข้าบาททวาราชฎีถวายพร	ให้พระสถาวรทรงสวัสดิ์เอย
	(นายกระจ่าง แสงจันทร์ แต่ง)

ตำแหน่งหน้าที่ของพระพรหมปรีชา (กลิน จันทรเรือง) เป็นงานด้านกฎหมาย ทำให้ท่านต้องเดินทางไปหลายจังหวัด แต่ก็ยังคงชอบเรื่องของคนตรีเป็นอย่างยิ่ง ครั้งหนึ่งไปเป็นผู้พิพากษาที่จังหวัดอุทัยธานี เคยรับอุปถัมภ์คนคุก ชื่อ นายขาบ นายหอม นายสนั่น ส่งเสริมให้เรียนปี่พาทย์จนมีความรู้ดี นายขาบภายหลังบวชตลอดชีวิต เป็นเจ้าอาวาสวัดพันสี ตำบลหนองขาหย่าง ใช้ความรู้ทางดนตรีสอนชาวพันสีและใกล้เคียงอย่างจริงจัง

พ.ศ. 2466 พระพรหมปรีชา (กลิน จันทรเรือง) ได้รับเชิญเป็นกรรมการฝ่ายนักฟัง ในการประชันวงปี่พาทย์ที่วังบางขุนพรหม มีวงดนตรีจากวังบูรพาภิรมย์ บ้านเจ้าพระยาธรรมมาธิกรณาธิบดี และวังบางขุนพรหม (เจ้าภาพ)

ชีวิตครอบครัวพระพรหมปรีชา (กลิน จันทรเรือง) ได้แต่งงานกับภรรยาคนแรก คือ คุณละม้าย มีบุตรด้วยกันคือ แดง, กุมุท, กมลเศ, มยุรี, โกมลยวัจน, แต่งงานกับภรรยาคนที่ 2 คือคุณชั้น มีบุตร อุโฆษ, อติเรก, ปริญา, เขาวมาลย์, เขาวภา และยุติธรรม แต่งงานกับภรรยาคนที่ 3 ชื่อคุณอ่อน ไม่มีบุตรด้วยกัน พระพรหมปรีชา (กลิน จันทรเรือง) ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2508

5. ขุนลิขิตสุนทรการ (หยิน มฤคะเวศ)

ขุนลิขิตสุนทรการ มีนามเดิมว่านายหยิน มฤคะเวศ เป็นข้าราชการสังกัดกรมพระอัครราชมนตรี ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ยังค้นไม่ได้ว่าเป็นบุตรของท่านผู้ใด ประมาณว่าเกิดราวปี พ.ศ. 2425 หรือหลังจากนี้เล็กน้อย เป็นคนรุ่มราวดุจดิวกับพระพรหมปรีชา (กลิ่น จันทร์เรือง) และหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

นายหยิน มฤคะเวศ เดิมทีเคยเป็นนักสวดคฤหัสถ์ เป็นสมาชิกที่สามัคยาจารย์ มีโอกาสได้เรียนเปียโนกับพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) และชอบไปซื้อเพลงที่วังบูรพาภิรมย์กับพระพรหมปรีชา (กลิ่น จันทร์เรือง) มีความสนิทสนมกับหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้เรียนขับร้องกับหม่อมส้มจิ้นราชานุประพันธ์ จนได้รับการยกย่องว่าเป็นศิษย์เอกเสียงทองหนึ่งในสามคนของหม่อมส้มจิ้น คือ 1. นายหยิน (ขุนลิขิตสุนทรการ) 2. นายกลิ่น (พระพรหมปรีชา) 3. นายทัด (ไม่ทราบนามสกุล) ซึ่งครูท้วม ประสิทธิ์กุล เคยพบนายหยิน มาต่อเพลงกับหม่อมส้มจิ้นที่บ้านในคลองบางหลวงอยู่บ่อยๆ จนหม่อมส้มจิ้นถึงแก่กรรมเมื่อ พ.ศ. 2453

ภาพประกอบ 60 แผ่นเสียงของนายหยิน (ขุนลิขิตสุนทรการ) ร้องเพลงทวยชอง

ที่มา: ผู้วิจัย, 2565

ต่อมานายหยิน ได้รับราชการในกระทรวงทหารเรือ จึงได้เป็นศิษย์ของจางวางทั่ว พาทยโกศล มีโอกาสได้ต่อเพลงจากหม่อมเจริญ พาทยโกศล เพิ่มเติม จึงได้ทางเพลงของบ้านวัดกัลยาณมิตรฯ และของวังบางขุนพรหมไว้มาก นายหยินเคยอัดแผ่นเสียงไว้กับวงดนตรี

6. หลวงเสียงเสนาะกรรณ (พัน มุกตวาทย์)

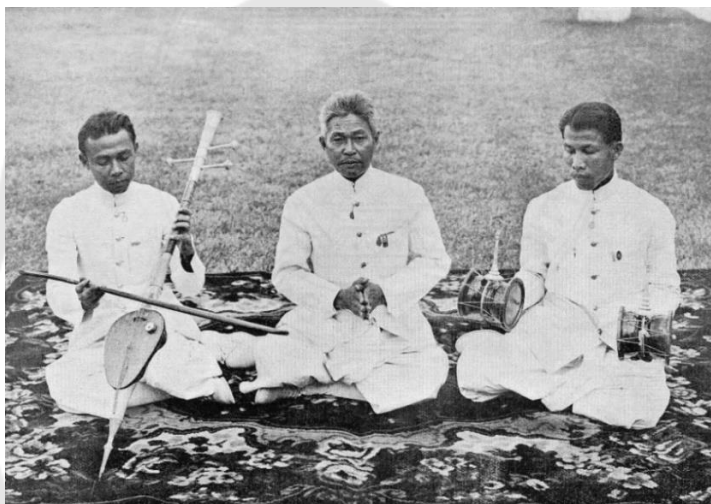
หลวงเสียงเสนาะกรรณ มีนามเดิมว่า พัน มุกตวาทย์ เกิดที่บ้านบางไผ่ซ้อ ตำบลจันทน์ราย อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม เป็นศิษย์เอกของนายอ่อน แก้วกังวาน มีความสามารถในปฏิภาณกวีดี้นกลอนสด การแห่ การเห่ การขับ สวดคฤหัสถ์ การขับกล่อม การทำขวัญนาคน และเป็นนักเทศน์ เข้ามารับราชการในกรมมหรสพมีหน้าที่เป็นนักร้อง หลวงเสียงเสนาะกรรณ (พัน มุกตวาทย์) เรียนขับร้องเพลงสามชั้นจากพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) และหม่อมส้มเงินราชานุประพันธ์ และได้เรียนเพลงละครดีกดำบรรพ์จากหม่อมจันทร์ กฤษกร ณ อยุธยา ต่อมาในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทำหน้าที่ต้นเสียงเห่เรือพระที่นั่งในขบวนพยุหยาตราทางชลมารค และขับร้องในวงปี่พาทย์หลวง เนื่องจากเป็นผู้สุภาพเรียบร้อยจึงได้เป็นครูสอนขับร้องให้แก่เจ้านายในวังต่างๆ และที่พระตำหนักของพระสุจริตสุดา (เบ็ร้อง สุจริตกุล) พระสนมเอก

ภาพประกอบ 62 หลวงเสียงเสนาะกรรณ (พัน มุกตวาทย์)

ที่มา: พูนพิศ อมาตยกุล อาศรมดนตรีวิทยา มูลนิธิราชสุดา, 2563

พ.ศ. 2468 ก่อนพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) จะถึงแก่กรรมไม่นานนัก หลวงเสียงเสนาะกรรณ (พัน มุกตวาภัย) ก็มีโอกาสดำเนินทีกแผ่นเสียงกับบริษัทแผ่นเสียงตราสุนัขนั้ บันทึกลงเสียงที่โรงละครสวนมิสกวัน มีพระเพลงไพเราะ (โสม สุวาทิต) เป็นคนตีระนาดเอกและควบคุมวง หลวงเสียงเสนาะกรรณ (พัน มุกตวาภัย) เป็นผู้ขับร้องคู่กับหมื่นขับคำหวาน (เจิม นาคมาลัย) เพลงที่บันทึกไว้ครั้งนั้น ได้แก่ เพลงเขมรไพรโยค (บทร้องจากเรื่อง วังดีพระราชานิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว) ละครตีกด่าบรรพ์เรื่องอิเหนา ตอน บวงสรวง ตอนตัดดอกไม้ฉายกริชละครตีกด่าบรรพ์ เรื่องควาวิ ฯลฯ

ภาพประกอบ 63 หลวงเสียงเสนาะกรรณ (พัน มุกตวาภัย) พนักงานวงขับไม้

ที่มา: พูนพิศ อมาตยกุล อักษรมดนตรีวิทยา มูลนิธิราชสุดา, 2563

หลวงเสียงเสนาะกรรณ (พัน มุกตวาภัย) เป็นนักร้องชายที่มีชื่อเสียงมาก ได้ชื่อว่าเสียงเพราะลีลานุ่มนวล คล้ายผู้หญิง เสียงค่อนข้างแหลมกว่าผู้ชายทั่วไป ขับร้องบทสตรีและเด็กได้ไพเราะ ขับเสภาเข้าหากันดีกับหมื่นขับคำหวาน (เจิม นาคมาลัย) ที่มีขับบทฝ่ายชาย นายพันได้รับบรรดาศักดิ์ “ขุนเสียงเสนาะกรรณ” ต่อจากนายหวัง นนทวาที ซึ่งย้ายไปกรมบัญชาการ กรมมหรสพ (ต่อมาเป็นพระยานนทฤทธิ์ประเจตน์) และเลื่อนขึ้นหลวงเสียงเสนาะกรรณ เคยเป็นผู้ขับเสภาถวายพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เวลาทรงพระเครื่องใหญ่ โดยขับเสภา เรื่องขุนช้างขุนแผนบ้าง เรื่องพระยาราชาวังสันบ้าง หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง รัฐบาลปรับปรุงโครงสร้างบริหารราชการ โอนงานกรมปีพาทย์และโขนหลวงเข้ามาไว้ในกรมศิลปากรที่ตั้งขึ้นใหม่ หลวงเสียงเสนาะกรรณ (พัน มุกตวาภัย) จึงถูกโอนย้ายมาด้วย ศิษย์ของ

ท่านเป็นศิลปินจากกรมศิลปากร และเป็นนักร้องที่มีชื่อเสียง ได้แก่ครูนิภา อภัยวงศ์, ครูแนบ เนต
 รานนท์, ครูประเทือง ณ หนองหาร, ครูสุดา เขียววิจิตร, ครูเหนียว ดุริยพันธุ์, ครูอุษา สุคันธมาลัย,
 ครูเข้มซ้อย ดุริยประณีต และนฤพนธ์ ดุริยพันธุ์

ภาพประกอบ 64 แผ่นเสียงหลวงเสนาะกรรม (พัน มุกตวาทย์) ขับร้อง

ที่มา: พูนพิศ อมาตยกุล อาศรมดนตรีวิทยา มูลนิธิราชสุดา, 2563

ชีวิตครอบครัวของหลวงเสนาะกรรม (พัน มุกตวาทย์) นั้นไม่สามารถ
 สืบค้นได้ ทราบแต่ว่ามีบ้านพักอยู่ที่ฝั่งธนบุรี ระหว่างตำบลสวนอนันต์ กับตำบลบ้านขมิ้น ไม่ทราบ
 ปีที่ถึงแก่กรรม พระราชทานเพลิง ที่วัดอัมรินทราราม ธนบุรี

7. คุณหญิงรามบัณฑิตสิทธิเศรณี (เยี่ยม สวงค์)

คุณหญิงรามบัณฑิตสิทธิเศรณี (เยี่ยม สวงค์) สกุลเดิม ณ นคร เป็นบุตรของ
 หลวงเทพอาญา (สิงห์ ณ นคร) และนางเขียน ณ นคร เกิดเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2437 ที่
 บางลำพูล่าง พระนคร ถวายตัวมาอยู่ที่วังสวนสุนันทา เมื่อแต่งงานแล้วได้ย้ายไปอยู่กับสามีที่
 ตรอกพระยาสุนทร ถนนรองเมือง หัวลำโพง ต่อมาย้ายมาอยู่บ้านใหม่ที่พญาไทจนบั้นปลายชีวิต

เด็กหญิงเยี่ยม ถวายตัวเข้าไปอยู่ในราชสำนักของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว อยู่ในพระอุปถัมภ์ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอพระองค์เจ้าอรทัยเทพกัญญา
 จนกระทั่งอายุได้ 10 ปี จึงได้ย้ายมาอยู่ในพระอุปถัมภ์ของพระวิมาดาเธอ พระองค์เจ้าสายสวลี
 ภิรมย์ กรมพระสุทธาสินีนาฏ ปิยมหาราชปดิวรัดา (หม่อมเจ้าสาย สดวาลัย) จนอายุได้ 15 ปี

ระยะเวลา 5 ปี ที่ในพระอุปถัมภ์ของ พระวิมาดาเธอ พระองค์เจ้าสายสวลีภิรมย์ กรมพระสุทธาสินีนาฏ ปิยมหาราชปดิวรัดา (หม่อมเจ้าสาย ลดาวัลย์) นั้น เด็กหญิงเยียม ได้ฝึกหัดขับร้องเพลงไทย เป็นศิษย์ของหม่อมสุด บุนนาค, หม่อมศิลา กุญชร ณ อยุธยา, หม่อมคำราม กุญชร ณ อยุธยา, หม่อมส้มจีนราชานุประพันธ์ (บุนนาค), คุณแม่่าแก่จیب และขุนเสนาะดุริยางค์ (แช่ม สุนทรวาทีน ยศในขณะนั้น) จนสามารถขับร้องได้เป็นอย่างดีเป็นที่ต้องพระราชหฤทัยของ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ระหว่างที่เด็กหญิงเยียม อยู่กับพระวิมาดาเธอฯ นั้น ได้ขับร้องในวงมโหรีและได้ฝึกขับร้องบทเพลงจากพระราชนิพนธ์เรื่องเงาะป่า ตั้งแต่ต้นตลอดเรื่อง ท่านจึงมีความรู้ความชำนาญในการขับร้องมากได้ชื่อว่าเป็นนักร้องเสียงดีแห่งยุค

ภาพประกอบ 65 คุณหญิงรามบัณฑิตสิทธิเศรณี (เยียม สุวงศ์)

ที่มา: อารีย์ สุวงศ์และบัณฑิต สุวงศ์. 2493

พ.ศ. 2453 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวสวรรคต นางสาวเยียมได้ทำหน้าที่ “นางร้องไห้” ในพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท นับเป็นนางร้องไห้รุ่นสุดท้าย ก่อนที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 โปรดเกล้าฯ ให้ยกเลิกในเวลาต่อมา

ภาพประกอบ 66 ภาพ พระวิมาดาเธอ พระองค์เจ้าสายสวลีภิรมย์
กรมพระสุทธาสินีนาฏปิยมหาราชปดิวัตตา

ที่มา: พูนพิศ อมาตยกุล อาศรมดนตรีวิทยา มุฉนนิราชสุดา, 2562

พระวิมาดาเธอ พระองค์เจ้าสายสวลีภิรมย์ กรมพระสุทธาสินีนาฏ ปิยมหาราชปดิวัตตา (หม่อมเจ้าสาย ลดาวัลย์) ทรงมีพะโอรสคือสมเด็จพระบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ มีวังที่ประทับชื่อ “วังลดาวัลย์ (วังแดง)” และต่อมาได้สร้างวังใหม่ชื่อ “วังบางคอกแหลม” กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ทรงโปรดดนตรีเป็นอย่างมาก ได้ตั้งวงดนตรีประจำวัง โดยมีจางวางศรหรือหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เป็นผู้ควบคุมและจัดหานักดนตรีมาประจำวง นักดนตรีส่วนใหญ่เป็นศิษย์ของจางวางศรและใช้นักดนตรีร่วมกับวังบูรพาภิรมย์ ทำให้นางสาวเยี่ยมซึ่งอยู่ในอุปถัมภ์ของพระวิมาดาเธอฯ ได้มีโอกาสได้ร่วมวงและเรียนรู้ด้านการขับร้องกับจางวางศรไปด้วย นางสาวเยี่ยมจึงเป็นนักร้องให้กับวังลดาวัลย์ วังบูรพาภิรมย์ และวังบางคอกแหลม ได้ต่อเพลงสามชั้นที่แต่งขึ้นใหม่จากจางวางศร

พ.ศ. 2459 นางสาวเยียม บุนนาค (อายุ 21 ปี) ลาออกจากวังได้สมรสกับ
อำมาตย์เอกพระยารามบัณฑิตสิทธิเศรณี (เชี้ยง สุวงศ์) มีบุตร 3 คน

1. นายสมนึก สุวงศ์
2. นายอารีย์ สุวงศ์
3. พลเรือโทบัณฑิต สุวงศ์

คุณหญิงรามบัณฑิตสิทธิเศรณี (เยียม สุวงศ์) เป็นนักร้องที่มีชื่อเสียงคนหนึ่งในยุค ด้วยมีเสียงดี เสียงแหลมสูง มีพลังกังวาน ร้องเสียงดังชัดถ้อยชัดคำ เวลาร้องกับวงปี่พาทย์ไม่แข็งเสียงจะดังสู้กับวงออกมาอย่างแจ่มจ้า (สมัยนั้นยังไม่มีไมโครโฟน) เป็นนักร้องรุ่นเดียวกับเจ้าจอมหม่อมราชวงศ์สดับ ลดาวัลย์ เมื่อบริษัทแผ่นเสียงจากเยอรมันชื่อ Carl Linstorm A.G. เข้ามาบันทึกเสียง “แผ่นเสียงตราฟาโลโฟน” ครั้งแรก พ.ศ. 2470 ท่านจึงได้ร่วมบันทึกเสียงกับวง “พิณพาทย์มโหรี” โดยใช้นาม “เศรณี” ตามสร้อยนามท้ายบรรดาศักดิ์ของสามี (อำมาตย์เอกพระยารามบัณฑิตสิทธิเศรณี) เพลงชุดแรกได้แก่ เพลงดาวทอง

ต่อมาได้บันทึกครั้งใหญ่ในบริษัทเดียวกัน เพลงในบทพระราชนิพนธ์เรื่องเงาะป่า ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชการที่ 5 ตั้งแต่ตอนนางมือซังวังคอน ทราบข่าวชมพวลักพาล่าหับหนีจากเสนา ไปจนตอนเสนาออกตามล่าหับ ทั้งชุดรวม 20 แผ่น ขายดีเป็นที่ต้องการของนักฟังมาก

ต่อมาอำมาตย์เอก พระยารามบัณฑิตสิทธิเศรณี (เชี้ยง สุวงศ์) เห็นว่าสมควรทำแผ่นเสียงขึ้นเอง จึงได้ทำสัญญากับบริษัทดังกล่าว ใช้ชื่อว่า “แผ่นเสียงเศรณี” มีตราเป็นรูปอุณาโลม พิมพ์บนกระดาษสีเขียว ตัวหนังสือสีทอง เรียกว่า แผ่นหน้าเขียว เพลงรุ่นนี้ได้แก่ เพลงเขมรไทรโยค, เพลงแขกพราหมณ์, เพลงลีลากระทุ่ม และเพลงแขกมอญ เป็นต้น คุณหญิงเยียมถวายเจ้านายที่ท่านคุ้นเคยและมอบให้บุคคลต่างๆ เป็นที่นิยมถามหากันมาก คุณหญิงจึงได้ทำแผ่นเสียงเศรณีขึ้นอีกชุดหนึ่ง เป็นชุดที่ 4 ชุดนี้พิมพ์ลงบนกระดาษสีเหลืองตัวหนังสือสีทอง เพลงชุดนี้เป็นเพลงบทพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 5 เช่น เพลงแขกลพบุรี, เพลงทยอยนอก, เพลงจะเข้หางยาว, เพลงบุหลัน, เพลงปลาทอง และเพลงพระอาทิตย์ชิงดวง เป็นต้น นับเป็นแผ่นเสียงอัดด้วยระบบไฟฟ้าที่ดีที่สุดสมัยรัชกาลที่ 7 ใช้ออกอากาศทางสถานีวิทยุเป็นประจำ แผ่นเสียงชุดนี้ออกจำหน่ายขายดีมากเป็นที่ต้องการมากเนื่องจากคุณภาพเสียงดีดั่งเหมือนการบรรเลงจริง

คุณหญิงรามบัณฑิตสิทธิเศรณี (เยียม สุวงศ์) ท่านได้ป่วยเป็นโรคเนื้องอกในช่องท้องรักษาตัวที่โรงพยาบาลศิริราช ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ. 2493 ได้รับพระราชทานเพลิงศพ ณ วัดมกุฏกษัตริยาราม บรรจุอัฐิที่วัดสระปทุม กรุงเทพมหานคร

ภาพประกอบ 67 แผ่นเสียงเซรณี เพลงทยอยนอก บทพระราชินีในรัชกาลที่ 5
ปีพ.ศ. ๒๔๖๖ (ศร ศิลปบรรเลง)

ที่มา: พูนพิศ อมาตยกุล อักษรดนตรีวิทยา มูลนิธิราชสุดา, 2562

8. นางทองดี สุณะมาลัย

นางทองดี สุณะมาลัย สกุลเดิมแก้วพรหมา เกิดเมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. 2444 ในสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นบุตรนายแก้วกับนางเปีย แก้วพรหมา เป็นชาวธนบุรี บ้านเดิมอยู่ใกล้บริเวณพระราชวังเดิมหรือกองทัพเรือในปัจจุบัน

นางทองดี สุณะมาลัย มีความสามารถร้องเพลงได้เพราะตั้งแต่เด็ก เริ่มเรียนขับร้องเพลงไทยตั้งแต่อายุ 7 ขวบ กับครูสิน สิ้นธุนาคร ครูสินเป็นนักดนตรีคนสำคัญของวังบ้านหม้อ วังของเจ้าพระยาเทเวศร์วงศ์วิวัฒน์ (ม.ร.ว.หลาน กุญชร) และเป็นที่ตั้งของกรมมหรสพในสมัยรัชกาลที่ 5 ทำให้นางทองดีได้มีโอกาสติดตามครูสินเข้าวังบ้านหม้ออยู่เป็นประจำทำให้คุ้นเคยกับนักร้องของวังบ้านหม้อเป็นอย่างดีและได้เรียนขับร้องทางของวังบ้านหม้อ จากหม่อมเจริญ พาทยโกศล, หม่อมจันทร์ กุญชร ณ อยุธยา, หม่อมคราม กุญชร ณ อยุธยา ฯลฯ

ภาพประกอบ 68 นางทองดี สุณะมาลัย

(พ.ศ. 2444 – 2535)

ที่มา: พูนพิศ อมาตยกุล อาศรมดนตรีวิทยา มูลนิธิราชสุดา, 2562

เมื่อโตขึ้นเป็นสาวนางทองดี สุณะมาลัย ได้ออกร้องเพลงร่วมกับวงดนตรีอาชีพอหลายวง ได้แก่แก๊งครูสิน สิ้นธุนาคร, วงนายชื่น วัชชวิพัฒน์, วงพลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพลเขตอุดมศักดิ์ และได้เข้าร่วมวงดนตรีของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) นางทองดีเป็นนักร้องรับเชิญของวงปี่พาทย์วังบูรพาภิรมย์ วงลดดาวัลย์ ซึ่งหลวงประดิษฐไพเราะ

(ศร ศิลปบรรเลง) เป็นผู้ควบคุมวง และได้เป็นนักร้องประจำวงบางคอแหลม แต่ไม่ได้พักอยู่ในวง บางคอแหลมเหมือนนักร้องคนอื่นๆ เมื่อถึงเวลาจึงเข้ามาซ้อมและมาขับร้องออกงานกับวง

พ.ศ. 2475 หลังจากสมเด็จพระบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ สิ้นพระชนม์ นางทองดีจึงลาออกมาแต่งงานกับนายเจิม ศุณะมาลัย (เป็นทหารเรือ) มีบุตร 4 คน นางทองดีจึงได้ทำหน้าที่แม่บ้านไม่ได้ออกไปขับร้องมากนัก นางทองดี ศุณะมาลัย ถึงแก่กรรมด้วยโรคชรา ในปี 2535 อายุ 91 ปี

ภาพประกอบ 69 นางทองดี ศุณะมาลัย ถ่ายที่บ้านย้ายปิ่นเกล้า อายุ 91 ปี

ที่มา: พูนพิศ อมาตยกุล อาศรมดนตรีวิทยา มูลนิธิราชสุดา, 2562

นางทองดี ศุณะมาลัย มีผลงานขับร้องเพลงไทยออกวิทยุกระจายเสียงมา ตั้งแต่เริ่มสถานีใหม่ๆ ออกอากาศที่ถนนวิสุทธิศาลาแดง แล้วต่อมาก็ย้ายมาตั้งสถานีที่วังพญาไท (ปัจจุบันคือบริเวณโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า) และขับร้องออกสถานีวิทยุที่กรมไปรษณีย์โทรเลข อีกที่หนึ่ง จนเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้วนางทองดี ได้ขับร้องบันทึกแผ่นเสียงตราหังทองกับ วงดนตรีคณะผดุงจิตต์ บันทึกด้วยระบบไฟฟ้า ของบริษัท Deutsche Crystalate G.M.B.H.Berlin จากกรุงเบอร์ลิน ประเทศเยอรมนี ใช้กระดาษสีแดงพิมพ์เป็นภาษาไทยด้วยตัวอักษรสีทอง ซึ่งเป็นบริษัทเดียวกับที่บันทึกแผ่นเสียงเศรณี ทำให้นางทองดีมีชื่อเสียงมาก เพลงที่มีชื่อเสียงได้แก่ เพลง สร้อยประทับถัน, เพลงสาวน้อยเล่นน้ำ, เพลงลำดวน เกา เป็นต้น ต่อมาได้บันทึกแผ่นเสียง

ODEON กับวงเครื่องสายออर्แกนของขุนสมาน เพลงจากละครเรื่องพระลอ เช่น ตอนพระลอเสียดน้ำ, ตอนพระลอข้ามแม่น้ำกาหลง, ตอนพระเพื่อนพระแพงครวญ เป็นเพลงสองชั้น กว่า 30 เพลง

ภาพประกอบ 70 แผ่นเสียงเพลงสร้อยทับทิม นางทองดี ศุภะมาลัย ขับร้อง

ที่มา: พูนพิศ อมาตยกุล อักษรมदनตรีวิทยา มูลนิธิราชสุดา, 2562

ภาพประกอบ 71 แผ่นเสียงเพลงในละครเรื่องพระลอ นางทองดี ศุภะมาลัย ขับร้อง

ที่มา: พูนพิศ อมาตยกุล อักษรมदनตรีวิทยา มูลนิธิราชสุดา, 2562

9. นางสาวบรรเลง ศิลปบรรเลง หรือนางมหาเทพกษัตรสมุห (บรรเลง สาคริก)

นางมหาเทพกษัตรสมุห มีนามเดิมว่าบรรเลง ศิลปบรรเลง เป็นบุตรคนที่ 2 ของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) กับนางโชติ (สกุลเดิม หุราพันธุ์) เกิดเมื่อวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ.2451 ที่บ้านหน้าวังบูรพาภิรมย์ มีพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันอยู่ 7 คน และมีน้องอันเกิดแต่นางฟู อีก 5 คน รวมพี่น้อง 12 คน

นางสาวบรรเลง ศิลปบรรเลง อายุ 26 ปี ได้สมรสกับขุนตำรวจเอก พระมหาเทพกษัตรสมุห (เนื่อง สาคริก) ในปี 2477 ขณะนั้นเป็นครูสอนดนตรีไทยและขับร้องเพลงไทยที่โรงเรียนฝึกหัดครูเพชรบุรีวิทยาลงกรณ์ พระมหาเทพกษัตรสมุห (เนื่อง สาคริก) รับราชการเป็นมหาดเล็กถวายการรับใช้ใกล้ชิดเบื้องพระยุคลบาทพระมหากษัตริย์ถึงสองพระองค์ คือ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 และพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7

ภาพประกอบ 72 นางมหาเทพกษัตรสมุห (บรรเลง สาคริก)

(พ.ศ.2451 - 2545)

ที่มา: หนังสือที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ นางมหาเทพกษัตรสมุห (บรรเลง
สาคริก),2546

นางสาวบรรเลง ศิลปบรรเลง (บุตรีหลวงประดิษฐไพเราะฯ) สมรสกับพระมหาเทพกษัตรสมุห (เนื่อง สาคริก) จึงใช้ราชทินนามตามสามีเป็น “นางมหาเทพกษัตรสมุห (บรรเลง สาคริก)” เมื่อแต่งงานแล้วได้แยกครอบครัวออกมาที่ “บ้านบางซื่อ หรือบ้านสามเสน” ซึ่งในอดีตถือว่าเป็นชานเมืองห่างจากพระนคร ปัจจุบันเป็นที่ตั้งของมูลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) พระมหาเทพกษัตรสมุหกับนางมหาเทพกษัตรสมุห มีบุตรร่วมกัน 4 คน

1. อาจารย์มาลินี สาคริก
2. นายนิคม สาคริก
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์เพียงเพ็ญ พานิชพัฒน์
4. อาจารย์ชนก สาคริก

ภาพประกอบ 73 นางมหาเทพกษัตรสมุห (บรรเลง สาคริก) กับบุตรทั้ง 4 คน

ที่มา: มูลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง), 2563

การศึกษาและการรับราชการของนางมหาเทพกษัตรสมุห (บรรเลง สาคริก)

พ.ศ. 2458 เริ่มเรียนหนังสือชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่โรงเรียนศรีจิตรสง่า

พ.ศ. 2461 จบชั้นประโยคประถมศึกษาปีที่ 6 ที่โรงเรียนศรีจิตรสง่า

- พ.ศ.2466 จบชั้นประโยคมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่โรงเรียนราชินี
- พ.ศ.2467 ขณะที่ยังเรียนอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 7 โรงเรียนราชินี ลาออกไปบรรจุกเป็นครูโรงเรียนเบญจมราชาลัย (สอนวิชาดนตรีไทย ขับร้องไทย และภาษาอังกฤษ)
- พ.ศ.2468 สอบได้วิชาชุดครูพิเศษประถมศึกษา (พ.ป.)
- พ.ศ.2472 สอบได้วิชาชุดครูพิเศษมัธยมศึกษา (พ.ม.)
- พ.ศ.2475 โอนย้ายไปเป็นครูโรงเรียนฝึกหัดครูเพชรบุรีวิทยาลงกรณ์
- พ.ศ.2480 โอนย้ายไปเป็นครูโรงเรียนฝึกหัดครูสวนสุนันทาวิทยาลัย
- พ.ศ.2500 ได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการในคณะกรรมการวิทยุศึกษาของกองเผยแพร่การศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ จัดทำหลักสูตรวิทยุโรงเรียนและบทเรียนวิชาดนตรีและขับร้อง ออกอากาศทางวิทยุศึกษา
- พ.ศ.2501 สอบผ่านหลักสูตรภาษาอังกฤษ A.U.A ได้รับทุนศึกษาทุนงานการสอนดนตรีที่ The Philippines Normal College เป็นเวลา 1 ปี
- พ.ศ.2504 ได้รับเชิญในฐานะผู้แทนประเทศไทย โดยการคัดเลือกของกระทรวงศึกษาธิการ ไปประชุมสัมมนาเรื่องการละครภาษาสันสกฤตที่ประเทศอินเดีย นาน 3 เดือน
- พ.ศ.2506 ได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการจัดทำหลักสูตรและดำเนินการอบรมวิชาขับร้องและดนตรี สำหรับครูในสังกัดโรงเรียนฝึกหัดครูทั่วประเทศ
- พ.ศ.2508 ได้รับการแต่งตั้งจากคุรุสภาเป็นรองประธานคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรอบรมการศึกษาภาคฤดูร้อน (อ.ศ.ร.) วิชานาฏศิลป์ดนตรี ร่วมกับกองส่งเสริมวิทยฐานะกรรมการฝึกหัดครู ซึ่งเป็นผู้รับรองวุฒิชุดวิชาครูพิเศษมัธยม (พ.ม.) จนถึงปี 2518
- พ.ศ.2511 เกษียณอายุราชการในตำแหน่งอาจารย์เอก หัวหน้าภาควิชา นาฏศิลป์และดนตรี วิทยาลัยครูสวนสุนันทา

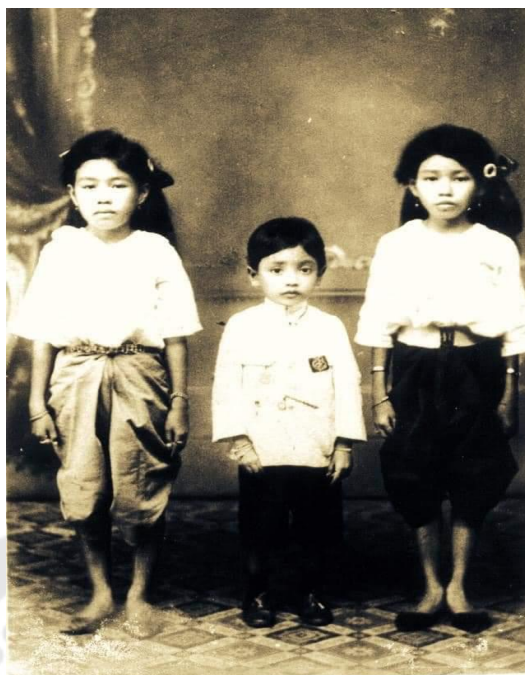
การศึกษาทางด้านดนตรีนางมหาเทพกษัตริย์สมุห (บรรเลง สาคริก)

- เรียนปี่พาทย์และเครื่องสาย จากบิดา คือ หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง), ปู่ชุ่ม (น้าชายของจางวางศร) และพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์)
- เรียนขับร้อง กับหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง), ปู่ชุ่ม (น้าชายของจางวางศร), พระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์), ครูไพฑูรย์ ณ มหาชัย
- เรียนจะเข้ จากบิดาและครูไพฑูรย์ ณ มหาชัย
- เรียนขิม กับครูวิเวก จุลมกร และบิดา

เด็กหญิงบรรเลง ศิลปบรรเลง เกิดที่บ้านหน้าวังบูรพาภิรมย์ ริมถนนมหาชัย ซึ่งเป็นบ้านที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลก กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ ทรงประทับแรมในวังบูรพาภิรมย์ ในตอนที่ครูบรรเลงเกิดนั้น จางวางศรีได้ตามเสด็จฯ ถวายงานสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลก กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ ไปยังอินโดนีเซีย จางวางศรีหวังว่าบุตรคนนี้จะเป็นผู้ชายเพื่อจะได้สืบสกุล ซึ่งก่อนหน้าได้บุตรสาวทั้งสิ้น ถึงกับพนันกับเพื่อนที่ไปด้วยกันว่า จะต้องได้ลูกชายอย่างแน่นอน พร้อมทั้งเตรียมเครื่องดนตรีของชวาที่ทำด้วยไม้ไผ่ใช้เขย่าชื่อ “อังกะลุ” ไว้เป็นของขวัญ เมื่อกลับถึงเมืองไทยกลับได้ลูกสาวอีกคน สำหรับชื่อ “บรรเลง” นั้นพันโทพระประมวญประมาณพล (พัน หุราพันธุ์) สมุหบัญชีกระทรวงกลาโหมผู้เป็นตาตั้งชื่อให้

เมื่อเด็กหญิงบรรเลง ไม่ใช่ลูกชายจึงกลายเป็นลูกชัง เมื่อแรกเกิดเด็กหญิงบรรเลงต้องกินนมจากแม่นม ชื่อ “แม่รุณ” เป็นชาวเวียงจันทน์ เนื่องจากพี่สาว (ซิ่น) ยังไม่หย่านม จึงถูกเลี้ยงดูด้วยแม่นม ญาติ ๆ และลูกศิษย์ดนตรีของจางวางศรีมากกว่าที่จะได้ใกล้ชิดบิดามารดา เด็กหญิงบรรเลงอยู่ในการดูแลของปู่ชุ่ม (น้ำชายของจางวางศรี) ที่ติดตามจางวางศรีมาจากอัมพวาตั้งแต่ถวายตัวเข้ามาอยู่วังบูรพาภิรมย์ และเป็นผู้ควบคุมวงดนตรีไปบรรเลงตามงานต่างๆ ปู่ชุ่มดูแลวงปี่พาทย์ประกอบละครปราโมทย์ เป็นละครสมัยใหม่ที่พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ทรงริเริ่มทำขึ้นเป็นแบบละครร้องอย่างตะวันตก ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก ในสมัยรัชกาลที่ 5 – รัชกาลที่ 6 ต่อมาจึงมีผู้ตั้งคณะละครเอาอย่างเช่น ละครปราโมทย์เมืองประเทืองไทย วิไลกรุง ไฉวเวียง เสรีสำเร็จ บันเทิงไทย และนาครบันเทิง เป็นต้น การเกิดละครร้องอย่างฝรั่งคณะใหม่ๆ อีกหลายคณะทำให้จางวางศรีต้องรับภาระจัดหานักดนตรีไปบรรเลงประกอบละครด้วย เด็กหญิงบรรเลงจึงได้ติดตามปู่ชุ่มหรือนักดนตรีจากวังบูรพาภิรมย์ไปตามคณะละครต่างๆ เรียกได้ว่าเติบโตในวงดนตรีไทย ทำให้เด็กหญิงบรรเลงจดจำเพลงต่างๆ ได้โดยไม่ต้องเรียน

เมื่อโตขึ้นเริ่มเรียนดนตรีกับบิดา ได้เรียนพร้อมกับพี่สาว (คุณหญิงซิ่น ศิลปบรรเลง) โดยมารดาได้ทำซอด้วงขนาดเล็กแบบของเล่นจากกระป๋องนมให้กับพี่สาว และทำจะเข้ตัวเล็กให้แก่เด็กหญิงบรรเลง เมื่อโตขึ้นก็ใช้เครื่องดนตรีอย่างปกติ สิ่งที่ได้สัมผัสจากการติดตามไปงานบรรเลงดนตรีต่าง ๆ ทำให้การเรียนดนตรีก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว ปู่ชุ่มก็ช่วยเมตตาสอนหลานได้เรียนรู้ทั้งเพลงปี่พาทย์และเครื่องสายตั้งแต่เพลงพื้นฐานจนถึงเพลงที่แสดงฝีมือ

ภาพประกอบ 74 จากซ้ายคนที่ 1 เด็กหญิงบรรเลง ศิลปบรรเลง
คนที่ 2 เด็กชายประสิทธิ์ ศิลปบรรเลง และคนที่ 3 เด็กหญิงชื่น ศิลปบรรเลง

ที่มา: มุลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง), 2563

พ.ศ. 2466 อายุได้ 14 ปี มีเหตุการณ์สำคัญที่ทำให้ชีวิตพลิกผันจากเป็นลูกชัง มาสู่การเป็นลูกรักของบิดา คือเป็นงานประชันครั้งใหญ่ในประวัติศาสตร์ดนตรีไทย ณ วังบางขุนพรหม ในงานบำเพ็ญกุศลศตมวาร (ครบ 100 วัน) พระศพสมเด็จพระเจ้าฟ้าสุทธาทิพยรัตน์ กรมหลวงศรีรัตนโกสินทร์ ซึ่งเป็นสมเด็จพระเชษฐภคินี ของทูลกระหม่อมบรมพิตร เมื่อ พ.ศ. 2466 มีวงที่เข้าประชันวง 3 วง ได้แก่

1. วงของวังบางขุนพรหม สมเด็จพระเจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต มีจางวางทั่ว พาทยโกศล เป็นผู้ฝึกซ้อม นางเทียม กรานต์เลิศ เป็นผู้ขับร้อง
2. วงของเจ้าพระยาธรรมาธิกรณาบดี (ม.ร.ว.บุญ มาลากุล) เสนาบดีกระทรวงวัง มีพระยาเสนาะดุริยางค์ (แช่ม สุนทรวาทีน) เป็นผู้ฝึกซ้อม เด็กหญิงเจริญใจ สุนทรวาทีน เป็นผู้ขับร้อง
3. วงของวังบูรพาภิรมย์ สมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช มีหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เป็นผู้ฝึกซ้อม เด็กหญิงบรรเลง ศิลปบรรเลง เป็นผู้ขับร้อง

กำหนดงานประชันในครั้งนั้น ตรงกับช่วงปีใหม่ (เมษายน) พ.ศ. 2466 เริ่มตั้งแต่หัวค่ำไปจนฟ้าสว่าง ในกติกาการประชันข้อหนึ่งผู้ขับร้องจะต้องเป็นคนมีเกียรติ มีบรรดาศักดิ์ ไม่มีพันธะทางครอบครัว เดิมทีนักร้องของวงวังบูรพาภิรมย์ได้แก่ นางทองดี ศุภะมาลัย นักร้องเสียงดีเป็นศิษย์ดั้งเดิมของครูสิน สิ้นฐานคร ซึ่งมาร้องกับวงวังบูรพาภิรมย์เป็นประจำ แต่พอใกล้วันที่จะประชันนางทองดีเกิดป่วยกะทันหันด้วยไข้ขึ้นที่ท้องน้อยไม่สามารถที่จะขับร้องได้ และด้วยกติกาบังคับจึงทำให้หาคนที่จะมาขับร้องแทนได้ยาก คุณแม่โชติจึงเสนอเด็กหญิงบรรเลงให้มาร้องแทน ซึ่งก็ไม่ทำให้จางวางศรมืดหวัง ด้วยความคุ้นเคยเสียงปีพาทย์เสียงร้องมาตั้งแต่เด็ก จึงทำให้เด็กหญิงบรรเลงต่อทางร้องได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ จางวางศรจึงพาเด็กหญิงบรรเลงไปปรับทางร้องกับพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) ขึ้นเป็นพิเศษสำหรับการประชันครั้งนี้

ผลการตัดสินการประชันตามกติกาเพลงที่กำหนดในครั้งนั้น คะแนนของวงวังบางขุนพรหมได้เป็นอันดับที่ 1 วงของเจ้าพระยาธรรมาธิกรณาบดี ได้เป็นที่ 2 และวงวังบูรพาภิรมย์ ได้เป็นที่ 3 สำหรับผู้ขับร้องในตอนแรกได้ตัดสินให้เด็กหญิงบรรเลงจากวงวังบูรพาภิรมย์ได้รางวัลที่ 1 แต่ทูลกระหม่อมบริพัตรทรงเพิ่มให้ขับร้องเพลงนอกรายการประกวดอีก 1 เพลงคือ เพลงหกบท เด็กหญิงบรรเลงและเด็กหญิงเจริญ (เจริญใจ) ไม่สามารถร้องเพลงหกบทได้ จึงถูกปรับให้ได้รางวัลที่ 2 (เอก) ได้รับรางวัลเท่ากับนางเทียม กรานต์เลิศ ผู้ขับร้องจากวงวังบางขุนพรหม ได้รับรางวัลที่ 1 (ตรี) เด็กหญิงเจริญ (เจริญใจ) สุนทรวาทีน นักร้องจากวงของเจ้าพระยาธรรมาธิกรณาบดี ได้รับรางวัลที่ 3 (โท)

ภาพประกอบ 75 เหรียญประธานรางวัล 80 บาท จากการประชัน ณ วังบางขุนพรหม พ.ศ. 2466

ที่มา: มูลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง), 2562

จากการประชันเป็นการพิสูจน์ถึงสายเลือดนักดนตรีของเด็กหญิงบรรเลงว่าเข้มขันเพียงใด จากลูกขังในสายตาของบิดาจึงลบเลื่อนไป สิ่งที่ได้มากกว่ารางวัลในการประชันครั้งนี้คือ การเริ่มต้นเข้าสู่การเรียนรู้เรื่องดนตรีอย่างจริงจังและประกาศตนในฐานะนักร้องอย่างเต็มตัว ผู้สืบทอดทางดนตรีในสายสกุลศิลปบรรเลง จากรากฐานที่มีพร้อมอยู่แล้วจางวางศร ยังได้เชิญครูไพฑูรย์ ณ มหาชัย ภรรยาพระยาบำเรอบริรักษ์ (สาย ณ มหาชัย) เป็นคนร้องและคนจะเข้าเป็นศิษย์ของจำเอน ผยองยิ่ง (จำเอน) มาสอนขับร้องและสอนจะเข้าให้แก่เด็กหญิงบรรเลง ได้เรียนเพลงสำคัญของครูไพฑูรย์ ณ มหาชัย ได้แก่ทางร้องเพลงทยอยเดี่ยว เพลงเดี่ยวจะเข้าเพลงกราวในเป็นต้น นอกจากนี้เรียนเครื่องสายเพิ่มเติมจากพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์)

ภาพประกอบ 76 ครูบรรเลง สาคริก บรรเลงจะเข้า

ที่มา: หนังสือที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ นางมหาเทพกษัตริย์สมุห (บรรเลง สาคริก), 2546

ราว พ.ศ. 2468 หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้รับมอบหมายจาก ม.จ.หญิง พิจิตรจิราภา เทวกุล อาจารย์ใหญ่โรงเรียนราชินี ให้สอนดนตรีไทยให้นักเรียนโรงเรียนราชินี ครูบรรเลงและพี่สาว มีส่วนช่วยในการสอนกับบิดาเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะช่วงที่บิดาติดภารกิจและเนื่องด้วยสุขภาพไม่อำนวย จึงทำให้ครูบรรเลงทำหน้าที่สอนแทน เริ่มต้นการเป็นครูผู้ถ่ายทอดวิชาการดนตรีไทยตั้งแต่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมปีที่ 5 - 7 นอกจากนี้ยังใช้ความสามารถทางด้านภาษาอังกฤษเป็นล่าม ให้แก่พวกชาวต่างประเทศด้วย

พ.ศ.2469 ครูบรรเลงได้ถวายตัวเป็นข้าหลวงฯ ในพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระราชินีในพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 โดยมีเจ้าพระยาอรรณพศุภินิเทศ (ม.ร.ว.เย็น อิศรเสนา) เสนาบดีกรมวังเป็นผู้จัดการ ขอให้ครูดนตรีไทยที่มีชื่อเสียงในยุคนั้นรวบรวม นักดนตรีไทยที่มีความสามารถเข้าเป็นมโหรีหลวง โดยมีพระยาเสนาะดุริยางค์ (แช่ม สุนทรวาทีน) และ หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เป็นผู้คัดเลือก จึงได้นำบุตรหลานที่เป็นนักดนตรีฝ่ายหญิงเข้าถวายตัวเป็นมโหรีหลวงหญิง ประกอบด้วย

1. ระนาดเอก	ซิ่น ศิลปบรรเลง
2. ระนาดทุ้ม	บรรเลง ศิลปะบรรเลง (สาคริก)
3. ซ้องวงใหญ่	ทองดี (ไม่ทราบนามสกุล)
4. ซ้องวงเล็ก	ทองสุข บุญณพิมพ์ (กลีบซิ่น)
5. ระนาดเอกเหล็ก	สมใจ วรรณศิริ
(ศิษย์ครูบรรเลงจากโรงเรียนเบญจมราชาลัย)
6. ระนาดทุ้มเหล็ก	ไม่ทราบชื่อ
7. ซอด้วง	แถม (ไม่ทราบนามสกุล)
8. ซอด้วง	ละมุน คงศรีวิไล
9. ซออู้	วงศ์ อักษรานุเคราะห์
(ศิษย์ครูบรรเลงจากโรงเรียนเบญจมราชาลัย)
10. ซออู้	ศรีครอบ (ไม่ทราบนามสกุล)
11. จะเข้	ภัลลิกา ศิลปบรรเลง
12. ขลุ่ย	เลื่อน สุนทรวาทีน (ผลาสินธุ์)
13. โทน รำมะนา	บรรจง (ศรีนาฏ) เสริมศิริ
14. ฉิ่ง	ไม่ทราบชื่อ
15. นักร้อง	ท้วม ประสิทธิ์กุล

หน้าที่ของวงมโหรีหลวง คือการบรรเลงดนตรีถวายแด่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 และสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ในพระราชพิธีต่างๆ เช่น งานเฉลิมพระชนพรรษาฯ วันสำคัญต่างๆ และบรรเลงถวายในระหว่างเสวย ณ พระที่นั่งในพระราชวังสวนอัมพร วงมโหรีหญิงจะบรรเลงบริเวณหน้าพระที่นั่ง ในวันจันทร์ พุธ ศุกร์ เวลาประมาณ 21.00 น. จะสลับกับวงมโหรีชายแล้วแต่โอกาส เพลงที่บรรเลงได้แก่เพลงพิธีการ

เพลงเพื่อขับกล่อม และเพลงพระราชานิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระปกเกล้า ได้แก่ เพลงใหม่โรงคลื่นกระทบฝั่ง เพลงราตรีประดับดาว และเพลงเขมรลออองค์ งานที่เกี่ยวข้องกับศาสนาจะแบ่งเป็นงานฝ่ายนอกฝ่ายใน ฝ่ายนอกจะเป็นวงปี่พาทย์หลวงของผู้ชาย ฝ่ายในจะเป็นวงมโหรีหลวงของฝ่ายหญิงในเขตพระราชฐานชั้นในที่ห้ามไม่ให้ผู้ชายเข้า มีสัญญาณที่นัดแนะการบรรเลงของฝ่ายนอกฝ่ายในคือการกดกริ่งทั้งสองวงจะบรรเลงพร้อมกันและหยุดพร้อมกัน

บรรเลงในพิธีสงฆ์พระเจ้าอยู่หัวฯ ในเขตพระราชฐานชั้นใน วงมโหรีหลวงหญิงจะต้องบรรเลงเพลงเรื่องลงสงฆ์ยาวตลอดจนพิธีสงฆ์สำเร็จ การบรรเลงวงปี่พาทย์ไม่แข็งของพนักงานมโหรีหลวงหญิงมีเพียงครั้งเดียวในงานรับพระส่งพระในงานพระราชพิธี (ไม่ทราบว่างานใด) ครูเลื่อน สุนทรวาทีน (ผลาสินธุ์) เป็นผู้เป่าปี่ ในครั้งนั้นใช้เพลงช้าเรื่องเต่ากินผักบุ้ง และเพลงเชิดกราวรำ ส่วนใหญ่งานของพนักงานมโหรีหลวงหญิง จะบรรเลงมโหรีและวงปี่พาทย์ไม่วม นอกจากนี้ยังบรรเลงงานทั่วไปให้แก่ข้าราชการและประชาชนดูเป็นครั้งคราว เช่น หน้าพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท, งานพระบรมรูปทรงม้ารัชกาลที่ 5 ณ โรงละครที่อยู่ในสวนรื่นฤดี เป็นต้น

ต่อมาผู้ที่ดูแลเกรงว่า ถ้านักดนตรีเกิดเจ็บป่วยจะขาดผู้บรรเลงดนตรี จึงได้หานักดนตรีเพิ่มขยายเป็นวงที่สองขึ้น โดยมีโหรีวงเดิมจะเรียกว่า “มโหรีรุ่นใหญ่” ทำหน้าที่หลักในการบรรเลงถวายในวัง และวงที่สอง “มโหรีรุ่นเล็ก” จะรับหน้าที่หลักในการบรรเลงงานตามวังเจ้านายซึ่งเป็นเชื้อพระวงศ์และงานภายนอก ราชนามพนักงานมโหรีรุ่นเล็ก

1. ระนาดเอก	สะอึ้ง กาญจนผลิน
2. ระนาดทุ้ม	ละมุด คงศรีวิไล
3. ซ้องวงใหญ่	ฝรั่ง เพ็ญประพัฒน์
4. ซ้องวงเล็ก	สุดา ดุริยประณีต (เสียววิจิตร)
5. ระนาดเอกเหล็ก	สมใจ วรรณศิริ
	(ศิษย์ครูบรรเลงจากโรงเรียนเบญจมราชาลัย)
6. ระนาดทุ้มเหล็ก	น้อม คงศรีวิไล
7. ซอสามสาย	พิน บุญมา
8. จะเข้	อินทิดา นาวิเสถียร
9. จะเข้	ดารา นาวิเสถียร
10. โทน	บรรจง (ศรีนาฏ) เสริมศิริ
11. รำมะนา	เฉลา วาทิน
12. ขลุ่ย	เลื่อน สุนทรวาทีน (ผลาสินธุ์)

13. ฉิ่งและนักร้อง	เจริญ (เจริญใจ) สุนทรวาทีน
14. ซอด้วง	ไม่ทราบชื่อ
15. ซออู้	ไม่ทราบชื่อ

ครูผู้ฝึกซ้อมวงมโหรีหญิงหลวง ได้แก่ พระประณีตวรศัพท์ (เขียน วรวาทีน) และหลวงบำรุงจิตรเจริญ (ฐูป สาตนะวิไลย) หัวหน้าวงได้แก่นางสาวชื่น ศิลปบรรเลง เป็นผู้ควบคุมดูแลเรื่องความเรียบร้อยต่างๆ ดูแลเรื่องสีของเครื่องแต่งกายของนักดนตรี ซึ่งจะมีสองสีหลักคือเขียวและสีชมพู สีเขียวหมายถึงวันพุธ วันพระราชสมภพของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และสีชมพูหมายถึงวันอังคาร วันพระราชสมภพของสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี แต่ถ้าเป็นงานพระราชพิธีในเขตพระราชฐานก็จะใส่เสื้อสีขาวผ้าจีนสีเขียวเท่านั้น เครื่องแต่งกายต่างๆ ของพนักงานมโหรีหญิงได้รับพระราชทานทั้งสิ้น

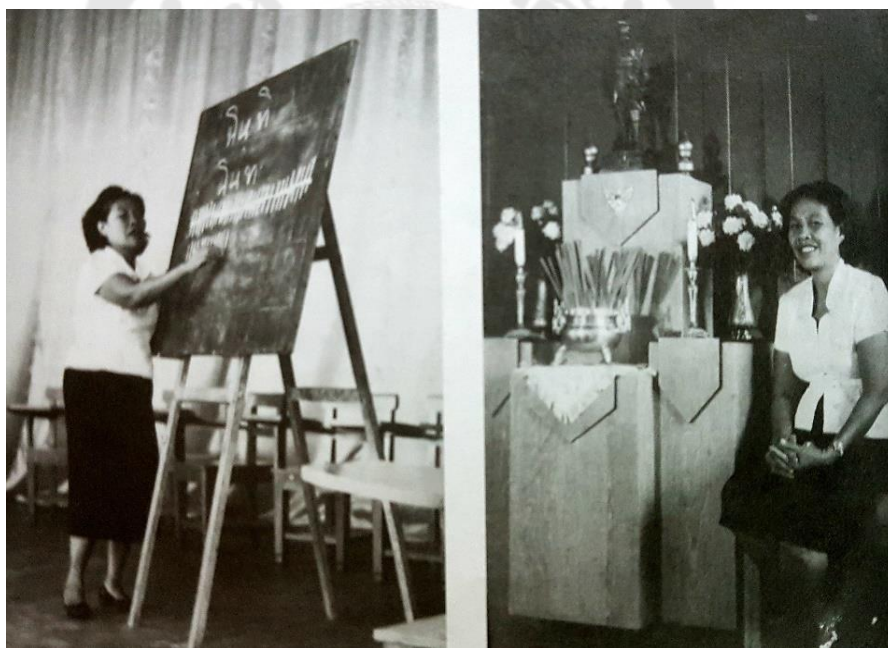
พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชทานเงินให้แก่พนักงานมโหรีหลวงโดยใช้ทรัพย์สินส่วนพระองค์ เป็นเงินเดือนของพนักงานมโหรีแต่ละรุ่น ตั้งแต่เดือนละ 20 บาท, 16 บาท, 15 บาท, สำหรับนักร้องนางท่อม ประสิทธิกุล ได้รับเดือนละ 30 บาท, นางสาวเจริญใจ สุนทรวาทีน ได้รับเดือนละ 25 บาท สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ทรงพระราชทานเหรียญเสมาทองคำพระนามาภิไธยย่อ "รพ" แก่พนักงานมโหรีทุกคน

พ.ศ. 2470 ระหว่างที่ครูบรรเลง ถวายตัวเป็นข้าหลวงฯ ทำหน้าที่พนักงานมโหรีหลวงนั้น ม.จ.หญิง จันทรีภา เทวกุล อาจารย์ใหญ่โรงเรียนเบญจมราชาลัย โรงเรียนหญิงสอนในวิชาสามัญเพื่อฝึกหัดวิชาครู สำหรับนักเรียนที่นี้ได้รับการคัดเลือกมาจากโรงเรียนสตรีประจำจังหวัดต่างๆ ผู้ที่มีผลการเรียนดีเข้ามาศึกษาวิชาการและกลับไปเป็นครูในจังหวัดนั้น ม.จ.หญิง จันทรีภา เทวกุล ได้เลือกให้ครูบรรเลงมาทำหน้าที่เป็นครูสอนดนตรีไทยและขับร้องเพลงไทย มีผลงานจากการสอนมากมาย เช่น การส่งนักเรียนประกวดในงานกาชาดได้รับรางวัลที่ 1 ทุกปี, ริเริ่มใช้ดนตรีไทยประกอบการทำกายบริหารของนักเรียน, จัดงานแสดงละครพูดหน้าวังบูรพาภิรมย์โดยคณะนักเรียนเบญจมราชาลัย เป็นต้น เนื่องด้วยครูบรรเลงมีวัยใกล้เคียงกับนักเรียนทำให้ครูบรรเลงเข้ากับนักเรียนได้ดีเป็นขวัญใจของลูกศิษย์โรงเรียนเบญจมราชาลัย

พ.ศ. 2474 ก่อนเปลี่ยนการปกครอง กระทรวงธรรมการ (กระทรวงศึกษาธิการในสมัยนั้น) ได้ก่อตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูสตรี “เพชรบุรีวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์” (ปัจจุบันคือมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์) เริ่มเปิดสอนในปี 2475 โดยโอนย้ายนางนิลรัตน์ บรรณสิทธิ์วรสาสน์ จากโรงเรียนเบญจมราชาลัยมาเป็นอาจารย์ใหญ่ และครูบรรเลงก็ได้ถูกคัดเลือกให้ติดตามมาเป็นครูสอนดนตรีไทยและขับร้องไทยที่นี้ด้วย

พ.ศ. 2475 เปลี่ยนการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เป็นประชาธิปไตยและพระมหากษัตริย์ทรงอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ กรมปศุสัตว์หลวงมโหรีหลวงจึงถูกยุบ ได้มีการจัดเงินเดือนให้แก่นักงานปศุสัตว์และหลวงมโหรีหลวง คนละ 3 เดือน เป็นการจ่ายเล็ก สิ้นสุดวงมโหรีหลวงในรัชกาลที่ 7

พ.ศ. 2480 ได้ก่อตั้งโรงเรียนสวนสุนันทา โดยโอนย้ายนางนิลรัตน์ บรรณสิทธิวีรสาสน์ มาเป็นอาจารย์ใหญ่โรงเรียนสวนสุนันทา ครูบรรเลงก็ได้ย้ายตามมาเป็นครูรุ่นบุกเบิกของโรงเรียนสวนสุนันทา มีบทบาทในการสร้างชื่อเสียงทางด้านศิลปวัฒนธรรมหลายแขนงอย่างต่อเนื่องจนพัฒนาเป็นวิทยาลัยครูและสถาบันราชภัฏสวนสุนันทาในปัจจุบัน ครูบรรเลงเกษียณอายุราชการในตำแหน่งหัวหน้าภาควิชานาฏศิลป์ดนตรี วิทยาลัยครูสวนสุนันทา เมื่อ 30 กันยายน 2511 ได้สอนที่สถาบันแห่งนี้เป็นเวลา 30 ปี

ภาพประกอบ 77 ครูบรรเลง สาคริก ทำหน้าที่ครูสอนดนตรีไทยและขับร้องไทย

ที่มา: หนังสือที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ นางมหาเทพกษัตริย์สมุห (บรรเลง สาคริก), 2546

ระหว่างที่ครูบรรเลงสอนที่โรงเรียนสวนสุนันทาไม่นานนัก ประเทศไทยเข้าสู่ช่วงสงครามเอเชียบูรพา ซึ่งส่งผลกระทบต่อการศึกษาการสอนเป็นอย่างมาก และ พ.ศ.2482 เริ่ม

เข้าสู่สงครามโลก ครั้งที่ 2 โรงเรียนสวนสุนันทาปิดเทอม เข้าสู่ช่วงสงครามหนักขึ้น ทำให้ต้องอพยพครัวเรือนจากบ้านกรุงเทพ ฯ ไปพักอาศัยที่บ้านญาติที่ต่างจังหวัด ครั้งแรกไปอยู่ที่มหาชัยสมุทรสาคร และย้ายตามไปร่วมกับครอบครัวหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ที่บ้านกำนันเทียน สุวรรณภาพ ที่คุ้มลมทวน สมุทรสงคราม

เมื่อสงครามผ่านพ้นไป ทุกอย่างค่อยๆ ฟื้น ดนตรีไทย ละคร และลิเก เริ่มกลับมาทำหน้าที่ให้ความบันเทิงเยียวยาจิตใจของคนไทยที่ได้ผลกระทบจากสงครามมาหลายปี คุรุบรรเลงเป็นส่วนหนึ่งการเยียวยาโดยร่วมกับน้องเขย “กุ่มท จันทร์เรือง” และญาติๆ ในบ้านศิลปบรรเลงจัดทำละครวิทยุไขปัญหาชีวิต ไข้ที่ของบ้านสามเสนในการฝึกซ้อม ออกอากาศในรายการ “ขุนลีลาศาสตร์สุนทร” (สด ฐรมะโรหิต เป็นผู้ตั้งชื่อรายการ) คุรุบรรเลงได้บทเป็น “คุณนายผอบทอง หรือนางลีลาศาสตร์สุนทร” ภรรยาของขุนลีลาศาสตร์สุนทรซึ่งแสดงโดนจมน้ำมานิตยนเรศ (เฉลิม เสวตนันท์) นางเอกแสดงโดยลัดดา สารตายน (น้องสะใภ้คุรุบรรเลง/ภรรยาคุรุประสิทธิ์ ศิลปบรรเลง) พระเอกแสดงโดยภากร สารานุประพันธ์ ละครขุนลีลาศาสตร์สุนทร เป็นการร่วมกันตั้งปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตและร่วมกันหาวิธีการแก้ปัญหา หาทางแก้ไขทางออกที่ถูกต้อง รายการนี้มีผู้ชื่นชอบติดตามเป็นจำนวนมากแสดงติดต่อกันเป็นเวลา 3 ปี

ในเวลาเดียวกันนี้เองที่ละครเวที “ผกาวัลลี” ได้ถือกำเนิดขึ้น จากการร่วมมือร่วมใจกันของญาติพี่น้องในตระกูลศิลปบรรเลงและกัลยาณมิตรทั้งหลาย เป็นการผสมผสานภูมิปัญญาของไทยร่วมกับการละครแบบสากล ศิลปะการละครในช่วงหลังสงครามเป็นที่นิยมเป็นอย่างมาก เนื่องด้วยความขาดแคลนภาพยนตร์ที่จะฉายตามโรงหนังต่าง ๆ เมื่อหมดภาวะสงครามบ้านเมืองสงบ ละครผกาวัลลีก็ยุติบทบาทลงไปด้วย ภายหลังมีการรื้อฟื้นแสดงเป็นวิพิธทัศนาของคณะละครผกาวัลลีในกิจการร้านอาหารไทย “ศรทอง” (ร้านอาหารของคุรุบรรเลง) และหยุดการแสดงไปตามยุคสมัย

จากละครผกาวัลลีและละครวิทยุที่จบลง แต่ประสบการณ์ในการละครแนวคิดใหม่ๆ ส่งผลให้กับละครเรื่องต่อๆ มาอีกหลายสิบเรื่องในสวนสุนันทา ทำให้ละครของสวนสุนันทามีชื่อเสียงมีรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ มีความน่าติดตามในเรื่องใหม่ๆ ตอนใหม่ไม่ซ้ำกัน ละครสวนสุนันทาผลงานคุรุบรรเลง ควบคุม เช่น เรื่องชินเดอเรลล่า พ.ศ.2480, เรื่องศกุนตลา พ.ศ. 2493, เรื่องทำวแสนปม พ.ศ.2494, เรื่องพระนล พ.ศ.2495, เรื่องพระยศเกตุ พ.ศ.2495, เรื่องจันทกนิรี พ.ศ.2497, เรื่องสองกวรรวิก พ.ศ.2498, เรื่องพระเกียรติรท พ.ศ.2499, เรื่องศกุนตลา (รอบ 2) พ.ศ.2500, เรื่องอุเทนธิดา พ.ศ.2501, เรื่องมัทนะพาธา พ.ศ.2502, เรื่องพระยศเกตุ (รอบ 2) พ.ศ.2503, เรื่องยุดาหวัน พ.ศ.2504, เรื่องสมุทรโฆษ พ.ศ.2505, เรื่องโสนน้อยเรือนงาม พ.ศ.

2506, เรื่องที่ฆาตกรรม พ.ศ.2507, เรื่องนางนกระจาบ พ.ศ.2508, เรื่องท้าวแสนปม (รอบ 2) พ.ศ.2509, เรื่องอุเทนธิดา (รอบ 2) พ.ศ.2510, เรื่องยุพราชกฤษะ พ.ศ.2511, เรื่องนางนพมาศ พ.ศ.2512, เรื่องเงาะป่า พ.ศ.2513, เรื่องพระร่วงสวรรคโลก พ.ศ.2514, เรื่องนารายณ์สิบปาง พ.ศ. 2515 นอกจากนี้ยังมาการแสดงวิพิธทัศนาพร้อมกับศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์, การแสดงของสวนสุนันทา จนกระทั่งเกษียณอายุราชการจากวิทยาลัยครูสวนสุนันทา

หลังสงครามสงบลง รัฐบาลประเทศไทยมีนโยบายเพิ่มผลเมืองของประเทศ เพื่อเพิ่มจำนวนประชากรของประเทศอย่างรวดเร็ว นับว่าเป็นกำลังคนก้าวสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมและพัฒนาความก้าวหน้าของประเทศ ปัญหาที่คาดไม่ถึงตามมา คือปัญหาด้านการปกครอง ด้านสาธารณูปโภค สาธารณสุข และสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งปัญหาการจัดการด้านการศึกษา ซึ่งต้องเปิดโรงเรียนรองรับเด็กที่เกิดใหม่ให้ทั่วถึง จำเป็นต้องผลิตครูทุกสาขาวิชาชีพ

ครูในสาขาอื่นๆ คงจะสร้างได้อย่างรวดเร็วไม่ยากนักแต่ครูดนตรีนาฏศิลป์ที่สามารถไปสอนให้นักเรียนเข้าใจถึงปรัชญาทางด้านนี้จริงๆ ทำได้ยาก ตามโรงเรียนในยุคนี้เกิดความขาดแคลนครูดนตรีนาฏศิลป์เป็นอย่างมาก การเรียนการสอนใช้ครูในสาขาอื่นๆ ที่พอจะร้องรำทำเพลงได้สอนแทนๆ ไป ดังนั้นกรรมการฝึกหัดครู ครูสภา ได้ริเริ่มทำโครงการฝึกอบรมครูประจำการที่ประสงค์จะสมัครเข้ารับการอบรมศึกษาภาคฤดูร้อน (อ.ศ.ร.) เพื่อได้รับปริญญาครูพิเศษมัธยม (พ.ม.) ซึ่งเทียบเท่าอนุปริญญาศึกษามัธยมศึกษา (กศ.บ.)

พ.ศ. 2506 ครูบรรเลง (อายุ 55 ปี) ได้ทำหน้าที่สำคัญอีกครั้ง (ระหว่างที่รับราชการอยู่ที่วิทยาลัยครูสวนสุนันทา) ร่วมกับพี่สาว (คุณหญิงชื่น ศิลปบรรเลง) จัดทำร่างหลักสูตรการเรียนการสอนวิชาชุดนาฏศิลป์และดนตรี ขั้บร้อง ฟ้อนรำ ของกระทรวงศึกษาธิการ ให้แก่ครูประจำการทั่วประเทศที่สมัครมาเข้าอบรมกับครูสภาช่วงปิดเทอมฤดูร้อน ในการอบรม อ.ศ.ร. ในครั้งนี้ครูบรรเลงรับหน้าที่เป็นรองประธาน จัดหลักสูตรการเรียนการสอนและลงมือสอนด้วยตนเอง สิ่งสำคัญในการอบรม อ.ศ.ร. นอกจากจะผลิตครูดนตรีนาฏศิลป์อย่างรวดเร็วแล้วยังปลูกฝังการวัดประเมินผลทางด้านนาฏศิลป์ดนตรี และการจูงใจให้ผู้เรียนฝึกแก้ปัญหาด้วยปัญญา ครูบรรเลงได้อุทิศร่างกายแรงใจในการอบรม อ.ศ.ร. อย่างต่อเนื่องเป็นเวลา 12 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2506 – 2518 นอกจากนี้ยังเป็นกรรมการร่างหลักสูตรและออกข้อสอบวิชาชุดครู พ.ม. ชุดวิชาการละครเพื่อการศึกษาของกองส่งเสริมวิทยฐานะ กรรมการฝึกหัดครูและครูสภา

ราวปี 2510 มีการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการทำหลักสูตรการเรียนการสอนที่วิทยุโรงเรียนของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ โดยมีคุณหญิง ดร.อัมพร มีสุข เป็นอธิบดีกรมวิชาการ คุณหญิงชื่น ศิลปบรรเลงและครูบรรเลง สาคริก ได้มีโอกาสเป็นคณะกรรมการจัดทำ

บทเรียนดนตรีนาฏศิลป์ทางวิทยุโรงเรียนของศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาด้วย วิเริ่มบทเพลงเพื่อการเรียนรู้ของเด็กจำนวนมากสำหรับครูทั่วไปได้ใช้เป็นสื่อในการเรียนการสอน ได้ผลอย่างดีเพราะเป็นภาษาที่ง่ายมีข้อคิด สามารถนำไปประกอบจินตลีลาการเคลื่อนไหวต่างๆ ของร่างกายได้ในจำนวนหนึ่งของบทเพลงวิทยุโรงเรียนเป็นผลงานการแต่งของครูบรรเลง สาศริก มีทั้งนำทำนองมาจากเพลงไทยเดิมและแต่งขึ้นใหม่ทั้งหมด เช่น เพลงสวรรค์, เพลงเต่า, เพลงปู, เพลงฉิ่งฉับ, เพลงแขกกระเจิง, เพลงระบำรำมะนา, เพลงโดเรมี, เพลงอยากเป็นอะไร, เพลงนกนางเขน ฯลฯ

พ.ศ. 2524 ครูบรรเลง สาศริก (อายุ 73 ปี) ร่วมก่อตั้งมูลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ในวาระครบ 100 ปี ชาตกาล โดยร่วมกับทายาท ลูกศิษย์ และผู้ที่สนับสนุนหลายฝ่าย โดยใช้ “บ้านสามเสน” บ้านของครูบรรเลงอันเป็นที่ชุมนุมกันของญาติและลูกศิษย์ทั้งหลาย หลังจากสิ้นยุค “บ้านบาตร” เป็นที่ตั้งมูลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะฯ และที่เดียวกันนี้ ครูบรรเลง (หลังจากเกษียณอายุราชการ) ยังได้เปิดร้านอาหารชื่อ “โชติรส” โดยนำชื่อของมารดา คือ “โชติ” มาตั้งเป็นชื่อร้าน เนื่องด้วยมารดาเป็นผู้มีฝีมือในการทำอาหาร ถ่ายทอดมาถึงครูบรรเลงจึงมีความสามารถในการทำอาหารและส่งต่อมาถึง “ครัวบรรเลง” ในปัจจุบัน

พ.ศ. 2531 ครูบรรเลง สาศริก ทำหน้าที่ประธานมูลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) คนที่ 2 ต่อจากคุณหญิงชื่น ศิลปบรรเลง (ศิลปินแห่งชาติ) ที่ถึงแก่กรรมในปีนั้น ครูบรรเลงทำหน้าที่ดูแลงานของมูลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะฯ ด้วยแรงกายแรงใจ เผยแพร่สืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมดนตรีไทยต่อบิดาอย่างไม่เหน็ดเหนื่อย โดยมี อาจารย์มาลินี สาศริก เป็นเลขาธิการมูลนิธิฯ อาจารย์ชนก สาศริก เป็นกำลังสำคัญในการเผยแพร่ดนตรีอย่างจริงจังและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของมูลนิธิฯ อย่างเข้มแข็งตลอดมา

พ.ศ. 2534 สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้ประกาศยกย่องเชิดชูให้ นางมหาเทพกษัตริสมุห (บรรเลง สาศริก) เป็นผู้มีความดีเด่นทางด้านวัฒนธรรม สาขา ศิลปะและการช่างฝีมือ

นางมหาเทพกษัตริสมุห (บรรเลง สาศริก) ถึงแก่กรรมลง เมื่อวันที่ 15 กันยายน พ.ศ.2545 ด้วยโรคชรา สิริอายุรวม 94 ปี

10. นางจิมลิ้ม กุลตัมภ์ (ธนาคม)

นางจิมลิ้ม กุลตัมภ์ (ธนาคม) เป็นบุตรธิดาของนายม้วย กับนางสุดใจ กุลตัมภ์ เกิดที่กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ.2454 เริ่มเรียนหนังสือที่โรงเรียนสุจริต จบชั้น

มัธยมปีที่ 1 แล้วได้เริ่มเรียนดนตรีและขับร้องจากหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) มีความสามารถในการขับร้องเพลงทุกประเภท ที่ถนัดมาก คือ เพลงสามชั้น

พ.ศ. 2475 หลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครอง สมเด็จพระบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์สิ้นพระชนม์ นางจิมลิ้มจึงลาออกจากวังและได้สมรสกับ นายสำเภา ธนาคม มีบุตรธิดาด้วยกัน 2 คน เป็นชายหนึ่ง หญิงหนึ่ง แต่ไม่มีบุตรคนใดเป็นนักร้อง หรือนักดนตรีเลย

ภาพประกอบ 78 นางจิมลิ้ม กุลตันท์ (ธนาคม)

ที่มา: จดหมายเหตุดนตรี 5 รัชกาล งานวิจัยเอกสารและลำดับเหตุการณ์ พุทธศักราช 2411 – 2549 เล่ม 1,2550

พ.ศ. 2489 เมื่อก่อตั้งโรงเรียนนาฏดุริยางค์แล้ว ครูจิมลิ้ม ได้กลับมารับราชการ ในตำแหน่งครูสอนดนตรีและขับร้อง จนกระทั่งโรงเรียนนาฏดุริยางค์เปลี่ยนเป็นวิทยาลัยนาฏศิลป์ เกษียณอายุราชการใน พ.ศ. 2514

ภาพประกอบ 79 แผ่นเสียงที่นางจิมลิ้ม กุลตันท (ธนาคม) ขับร้อง

ที่มา: อัมภวรุท สาคริกและพูนพิศ อมาตยกุล, 2563

ผลงานทางด้าน การขับร้องของท่าน นอกจากจะเป็นครูสอนขับร้องแล้ว เคยบันทึกแผ่นเสียงกับห้างระฆังทอง และเป็นนักร้องประจำวงวังบางคอกแหลมของสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ มีส่วนร่วมกับวงพิณพาทย์วังบูรพาภิรมย์ ในการอัดแผ่นเสียงในสมัยรัชกาลที่ 6 – ต้นรัชกาลที่ 7 ในการควบคุมของจางวางศรหรือหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) และบันทึกเสียงของโรงเรียนนาฏดุริยางค์ กรมศิลปากร

4.2. การขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์

จากการเก็บข้อมูลทางประวัติศาสตร์ดนตรีไทยต่างๆ ประกอบด้วยข้อมูลจากแผ่นเสียงเก่า เทปบันทึกเสียง แผ่นซีดี หนังสือ เอกสารราชการ และการสัมภาษณ์ เกี่ยวกับการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ เมื่อศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลแล้วสามารถจำแนกเป็นหัวข้อดังนี้ 1. บทเพลงที่ขับร้องโดยนักร้องวังบูรพาภิรมย์ 2. เทคนิคการขับร้องของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ 3. พหุลักษณะของการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์

4.2.1 บทเพลงที่ขับร้องโดยนักร้องวังบูรพาภิรมย์

จากการเก็บข้อมูลทางประวัติศาสตร์ดนตรีไทยต่างๆ ประกอบด้วยข้อมูลจากแผ่นเสียงเก่า เทปบันทึกเสียง แผ่นซีดี หนังสือ เอกสารราชการ และการสัมภาษณ์ พบรายนามนักร้องที่เคยร่วมขับร้องกับวังบูรพาภิรมย์ จำนวน 10 คน คือ 1. หลวงกลมมโกศลศัพธ์ (จอน สุนทรเทศ) 2. นางเจือ จรรย์นาฎย์ 3. นางเจียน จรรย์นาฎย์ 4. พระพรหมปรีชา (กลิน จันทรเรือง) 5. ชุนลิขิตสุนทรการ (หยิน มฤคะเวศ) 6. หลวงเสียงเสนาะกรรณ (พัน มุกตวาทย์) 7. นางทองดี ศุภะมาลัย 8. นางมหาเทพกษัตริสมุห (บรรเลง สาคริก) 9. คุณหญิงรามบัณฑิตสิทธิเศรณี (เยี่ยม สุวงศ์) 10. นางจิมลิ้ม กุลตันท์ (ธนาคม) สามารถรวบรวมบทเพลงร้องโดยแยกข้อมูลได้ดังนี้

1. หลวงกลมมโกศลศัพธ์ (จอน สุนทรเทศ) (2405 -2485)

หลวงกลมมโกศลศัพธ์ (จอน สุนทรเทศ) เป็นชาวจังหวัดสุพรรณบุรี เป็นบุตรของพระวิเศษภักดี (นุช) และนางเฟื่อน ไม่ทราบว่าเรียนขับร้องจากครูท่านใด มีชื่อเสียงในการขับร้อง การแหล่ และการเทศน์มาก ได้อัดเสียงลงบนกระบอกเสียงของห้างรัตนมาลา พร้อมกับได้อัดแผ่นเสียงหลายแผ่นด้วยกัน รัชการการกระทรวงทหารเรือ มีหน้าที่เห่เรือในกระบวนพยุหยาตราทางชลมารคในรัชกาลที่ 5 ถึงต้นรัชกาลที่ 6 และขับร้องเพลงไทยร่วมกับแตรวงทหารเรือ มีโอกาสขับร้องให้กับวงดนตรีของเจ้านายหลายพระองค์ อาทิ วังบางขุนพรหม, วงกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ และวังบูรพาภิรมย์ เป็นต้น ได้พระราชทานบรรดาศักดิ์จากรัชกาลที่ 6 เป็น “หลวงกลมมโกศลศัพธ์” และพระราชทานนามสกุล “สุนทรเทศ” หลวงกลมมโกศลศัพธ์ รัชการการอยู่ได้บังคับบัญชาของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นจันทบุรีสุรนาถ ซึ่งกำกับทหารในกรมยุทธนาธิการ ที่รวมทหารบกและทหารเรือเข้าไว้ด้วยกัน หลวงกลมมโกศลศัพธ์ (จอน สุนทรเทศ) จึงมีโอกาสได้เข้ามาสอนขับร้องและเป็นนักร้องให้วงปี่พาทย์ของวังบูรพาภิรมย์ ในฐานะนักร้องรับเชิญและครูสอนขับร้องในกับนักร้องของวังบูรพาภิรมย์

หลักฐานข้อมูลหลวงกล่อมโกศลศัพท์ (จอ นสุนทรเทศ) เกี่ยวกับวังบูรพาภิรมย์ จากการรวบรวมข้อมูลเอกสาร หนังสือ และการสัมภาษณ์ พบข้อมูลดังนี้

1. ข้อมูลจากหนังสือสารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคประวัตินักดนตรีและนักร้อง ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2549 หน้าที่ 3 ปรากฏข้อความว่า “หลวงกล่อมโกศลศัพท์ (จอ นสุนทรเทศ) เป็นผู้สอนขับร้องและนักร้องประจำวงวังบูรพาภิรมย์ วงวังบางขุนพรหม และวงพลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์”

2. ข้อมูลจากหนังสือลำน่านแห่งสยาม งานค้นคว้าเรื่องดนตรีจากแผ่นเสียงเก่า โดย นายแพทย์พูนพิศ อมาตยกุล พ.ศ. 2540 หน้า 205 ปรากฏข้อความว่า “เมื่อเกิดแถวขึ้นในกรมทหารสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งรวมทหารบกและทหารเรือไว้ด้วยกันเรียกว่า กรมยุทธนาธิการ สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศฯ ทรงเข้ามาช่วยกำกับทหารในกรมนี้ร่วมกับสมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช ก็ทรงหัดทหารให้ขับร้องบรรเลงเพลงไทยด้วยแถว “แถว หรือ โยธวาทิต” เพลงที่ทรงพระนิพนธ์ เช่น เขมรไทรโยคและปลาทอง ขยายจากวงของท่านสู่ประชาชน หลวงกล่อมโกศลศัพท์ (จอ นสุนทรเทศ) ซึ่งรับราชการทหารอยู่ จึงได้ถวายรับหน้าที่เป็นผู้ขับร้อง และถวายงานสมเด็จพระเจ้าทั้งสอง”

3. ข้อมูลจาก นามานุกรมศิลปินเพลงไทย ในรอบ 200 ปี แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โดย พูนพิศ อมาตยกุล, พิเชิต ชัยเสรี และคณะ พ.ศ. 2526 ปรากฏข้อความว่า “งานประจำของนายจอ นสุนทรเทศ คือ เป็นจ่าทหารเรือ ร้องเพลงประจำกับวงแถวทหารเรือ เป็นที่โปรดปรานของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต เป็นอันมาก ทำให้นายจอมีโอกาสใกล้ชิดกับพระราชวงศ์หลายพระองค์ และได้เข้าไปสอนร้องหรือร้องเพลงในวงดนตรีประจำวงเจ้านายหลายพระองค์ อาทิ วงบูรพาภิรมย์ วงบางขุนพรหม วงกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ เป็นต้น”

4. คำสัมภาษณ์ ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์พูนพิศ อมาตยกุล พ.ศ. 2563 ได้กล่าวว่า “หลวงกล่อมโกศลศัพท์ (จอ นสุนทรเทศ) เป็นนักร้องที่มีชื่อเสียงมากในช่วงรัชกาลที่ 5 - รัชการที่ 6 มีความสัมพันธ์กับสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์ฯ คือเป็นทหารเรืออยู่ได้บังคับบัญชาของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์ฯ จึงมีโอกาสได้ถวายงาน เข้ามาสอนขับร้องที่วังบูรพาฯ และเป็นนักร้องในวงปี่พาทย์ของวังบูรพาภิรมย์”

ตาราง 1 ข้อมูลเสียงขับร้องของหลวงกล่อมโกศลศัพท์ (จอห์น สุนทรเทศ)
ที่บันทึกไว้เป็นแผ่นเสียงต่าง ๆ สามารถรวบรวมได้ 20 ชุด ดังนี้

ชื่อเพลง	ข้อมูลแผ่นเสียง	วงดนตรี	แหล่งที่มา
1. เพลงการเวก นายจอห์น แผ่นเสียงในช่วง รัชกาลที่ 5	แผ่น INTERNATIONAL TALKING MACHINE G.M.B.H. ODEON RECORD ตราตึก หน้าสีน้ำตาล NO. 101322,101323	ระนาดเดี่ยว ขุนเสนาะ	โชคดี ศิลปินเสถียรกิจ, 2564
2. เพลงเขมรกล่อมลูก นายจอห์น แผ่นเสียงในช่วง รัชกาลที่ 5	แผ่น KATZ BROTHERS LTD Solo Agents No. 22128 ห้างศิษย์แอนด์ซันส์ ซัพพลาย แอนด์ กรุงเทพฯ	แตรทหาร มหาดเล็กที่ 3	ณัฐวิทย์ เพลินเพลงไทย Nathavit Enjoy Thaimusic, 2562
3. สำราญราชฤไทย ชมโฉม (เพลงปลาทอง) นายจอห์น แผ่นชนิดร่องกลับทาง ผลิตในช่วงรัชกาลที่ 5	แผ่นเสียงชนิดร่องกลับทาง (Berliner Record) 47096-2 61079- G.R MADEN IN BELGIUM หน้า 1-2	เครื่องสาย	ผู้จ้อย, 2564

<p>4. เพลงนาคเกี้ยว สองชั้น ประจุเพลงพलयแก้ว ไปทัพ เรียกนางพิม มากินข้าว นายจอน แผ่นชนิดร่องกลับทาง ผลิตในช่วงรัชกาลที่ 5</p>	<p>แผ่นเสียงชนิดร่องกลับทาง (Berliner Record) 47093-1 60864- R.A หน้า 1</p> 	<p>เครื่องสาย</p>	<p>ณัฐวิทย์ เพลินเพลงไทย Nathavit Enjoy Thaimusic, 2563</p>
<p>5. เพลงทยอยนอก นายจอน บันทึกเสียงช่วง พ.ศ. 2447 - 2452</p>	<p>แผ่นตรา ODEON NO.101308</p> 	<p>เครื่องสาย ขุนเสนาะ</p>	<p>โชคดี ศิลป์เสถียรกิจ, 2562</p>
<p>6. เพลงจีนอาเซีย หลวงกล่อมโกศล แผ่นเสียงในช่วง รัชกาลที่ 7</p>	<p>แผ่น PARLOPHON 513-I & II 1927 80099 - 80100</p> 	<p>แตรวงทหาร มหาดเล็ก</p>	<p>Thai Music and Dance, 2564</p>
<p>7. เพลงสาธิตกษมเดือน หลวงกล่อมโกศล ไม่มีภาพแผ่นเสียง</p>	<p>แผ่น His Master's Voice P.6918</p>	<p>แตรวง</p>	<p>พูนพิศ อมาตยกุล ศาสรมดนตรี วิทยา 2563</p>

8. เพลงลาวเลียนหาด มีประจุ ลำส่ง นายจอน	แผ่นเสียงชนิดร่องกลับทาง (Berliner Record) 47075 60458 - G.R หน้า 1-2	ส่งแคนวง 12 คน	ผู้วิจัย, 2564
แผ่นชนิดร่องกลับทาง ผลิตในช่วงรัชกาลที่ 5			
9. เพลงสมิงทอง นายจอน นายคุษ	แผ่นตรา GRAMOPHONE CONCERT RECORD. G.C.-7-12370	ปี่พาทย์ หลวงเสนาะ	คนฝรั่ง, 2562
แผ่นเสียงในช่วง รัชกาลที่ 6			
10. เพลงเต่ากินผักนึ่ง นายจอน	แผ่น INTERNATIONAL TALKING MACHINE C.M.B.H. ODEON RECORD NO. 101187	ปี่พาทย์	คนฝรั่ง, 2562
แผ่นเสียงในช่วง รัชกาลที่ 6			
11. เพลงแสนเสนาะ สามชั้น หลวงเพราะสำเนียง ขุนกล่อมโกศล	แผ่น "HIS MASTER'S VOICE" 13-12 ID 7 หน้า 1-2	เครื่องสาย	ผู้วิจัย, 2564
แผ่นเสียงในช่วง รัชกาลที่ 7			

<p>12. พระราชินีพจน์ เห่ เรื่อ ชมปลา เพลงเห่เรื่อ พระที่นั่ง หลวงเพราะสำเนียง ขุนกล่อมโกศล</p>	<p>แผ่น GRAMOPHONE CONCERT RECORD Manufactured by The Gramophone Co, Ltd. SIAMESE รหัส G.C.-13-I-2075 หน้า 3-4</p>	<p>แตรวาง 3</p>	<p>รุ่งลิขิต ไทรนิม นวน, 2564</p>
<p>แผ่นเสียงในช่วง รัชกาลที่ 7</p>			
<p>13. เพลงทะแยมอญ หลวงกล่อมโกศล หลวงเพราะสำเนียง</p>	<p>แผ่น PARLOPHON 94-V (6) หน้า 5-6 B. 25128 CARL LINDSTROM A G</p>	<p>แตรวาง</p>	<p>ผู้วิจัย, 2566</p>
<p>แผ่นเสียงในช่วง รัชกาลที่ 7</p>			
<p>14. เพลงฝรั่งจำเ้า หลวงกล่อมโกศล</p>	<p>แผ่น "HIS MASTER'S VOICE" P.6915 G.C.19-12385</p>	<p>แตรวาง</p>	<p>คนฟังธน, 2562</p>
<p>แผ่นเสียงในช่วง รัชกาลที่ 7</p>			

15. เพลงสิบสองภาษา นายจอน	แผ่น INTERNATIONAL TALKING MACHINE C.M.B.H. ODEON RECORD NO. 101491	แตรวง มหาเล็ก	คนกรุงเก่า, 2564
แผ่นเสียงในช่วง รัชกาลที่ 5			
16. เพลงเทพลำจวน (เทพวิญจวน) นายจอน	แผ่น INTERNATIONAL TALKING MACHINE C.M.B.H. ODEON RECORD NO. 101436	ปีพาทย์ มหาเล็ก	คนกรุงเก่า, 2564
แผ่นเสียงในช่วง รัชกาลที่ 5			
17. ลาวกะเร็ง นายจอน	แผ่น INTERNATIONAL TALKING MACHINE C.M.B.H. ODEON RECORD NO. 101492	แตรวง มหาเล็ก	คนกรุงเก่า, 2564
แผ่นเสียงในช่วง รัชกาลที่ 5			
18. พม่าครวญ หลวงกล่อมโกศล	แผ่น PARLOPHON 18-JH (3) หน้า 3 B. 25063 CARL LINDSTROM A G	แตรมหาเล็ก หลวง	ผู้วิจัย, 2566
แผ่นเสียงในช่วง รัชกาลที่ 7			

			
19. เขมรโพธิสัตว์ เรื่องพระอภัยมณี นายจอน	แผ่น Columbia 51060	แตรวง มหาดเล็ก	ผู้วิจัย, 2566
แผ่นเสียงในช่วง รัชกาลที่ 8			
20. ร้องลำตัด นายจอน	แผ่นรูปเสือ 25381	เข้าเครื่อง พิณพาทย์	รุ่งลิขิต ไทรนันทวล, 2565
แผ่นเสียงในช่วง รัชกาลที่ 5			

จากการรวบรวมข้อมูลเสียงขับร้องของหลวงกล่อมโกศลศัพท์ (จอน สุนทรเทศ) ที่บันทึกไว้เป็นแผ่นเสียงรุ่นต่างๆ ได้ทำการคัดเลือกบทเพลงที่โดดเด่นนำมาบันทึกเป็นโน้ตเพื่อทำการศึกษาวิเคราะห์เทคนิคการขับร้องจำนวน 5 เพลง คือ 1. เพลงเขมรกล่อมลูก สามชั้น 2. เพลงปลาทอง สามชั้น 3. เพลงนาคเกี้ยว สามชั้น 4. เพลงสลิกาชมเดือน สามชั้น 5. เพลงทยอยนอก สามชั้น

1. เพลงเขมรกล่อมลูก สามชั้น ถอดจากเสียงขับร้องของหลวงกล่อมโกศลศัพท์ (จอน สุนทรเทศ)

เพลงเขมรกล่อมลูก ของเก่าอัตราจังหวะสองชั้น สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ แต่งขยายขึ้นเป็นสามชั้น โดยขยายทำนองให้กว้างขวาง

ออกไปจนบางแห่งก็ไกลจากพื้นทำนองหลักบ้าง เน้นความไพเราะเป็นสำคัญ แต่ยังคงเรียกชื่อว่า “เขมรกล่อมลูก” ส่วนบทร้องทรงนำเอาความทรงจำตั้งแต่ประพาสน้ำตกไทรโยคในครั้งแรกมาเป็นแนวทางพระนิพนธ์ บรรณเลขถวายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ เป็นครั้งแรกในพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา เมื่อวันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2431 ได้รับความนิยมนับว่าบทร้องกันอย่างแพร่หลายและเรียกชื่อตามเนื้อความของบทร้องว่าเพลง “เขมรไทรโยค”

ทางร้องเพลงเขมรกล่อมลูก สามชั้น หลวงกล่อมโกศลศัพท์ (จอน สุนทรเทศ)
ถอดจากแผ่นเสียง KATZ BROTHERS LTD Solo Agents No. 22128 แตรทหารมหาดเล็กที่ 3
บรรณเลขรับร้อง

บทร้องเพลงเขมรกล่อมลูก สามชั้น

เสด็จไทรโยคคยลประภาส ระดาดาชรุกขาพนาดี

(สร้อย) น้องเอ๋ย เจ้าก็ไม่เคยเห็น

เขาชะงุ้มใจเงื่อมเหลื่อมคี่รี

อยู่ริมที่ช่องธารชานศิลา

น้ำพุพุ่งโพน ไหลโจนแผ่นผา เห็นเหมาะตา มันไหลมาคักคัก คักคักกระเซ็น

(บทร้องของเก่า ไม่ทราบผู้แต่ง)

ท่อน 1

----	--- ล	----	- ดัฟช	ฟชฟช	ฟร - ฟ	----	----
เสด็จ	ไทร	ไทร	โยค		ยล	ประ	ภาส
-- ฟร	--- ฟ	--- ล	- ช - ล	ชฟล - ด	- ฟ - ช	--- ฟ	ชลช - ฟ
- ร ---	--- ล	----	- ช - ดั	----	--- ร	- ด - ม	มร - ร
----	----	รวมรม	--- ช	- ล - ล	-- ชล	-- ลดั	--- ล
- ดั - ดั	พ	นา	สี่				
	- ฟ - ล	ชดั - ช	ลชฟ - ฟ	ชฟชฟ	ช - ฟร	----	--- ฟ
----	----	น้อง	เอ๋ย				
		- ดั - ล	ชฟล - ล	----	----	----	--- ดั
						เจ้า	ก็ ไม่

----	--- ล	-- ซล	ซฟ - ซ	----	ซลซฟ	--- ร	- ร - รฟ
----	----	เคย	เห็น	ดซ --	- ด - ล	----	- ฟ - ซ
----	- ฟ - ร	----	----				

สามชั้น ท่อน 2

เขา	ซะงุ่ม	โงก	เง้อม		เหลื่อม	คิ	วี
--- ล	ดฟ - ซล	ดรด - ซ	- ฟ - ลด	ร - ฟร	- ด - ฟ	--- ล	ซล - ล
----	--- ดิ	----	--- ล	-- ดิล	ซฟ - ซ	----	----
- ซ - ล	- ด - ร	- ด - ม	- ร - ร	----	----	มรจร	- ซ --
อยู่ ริม	ที่	ช่อง	ธาร		ชาน	คิ	ลา
- ซ - ล	- ล - ล	ซฟ - ซฟ	ลซ - ล	--- ดิ	- ฟ - ซ	ลซดิ - ซ	ลซฟ - ฟ
ซฟซฟร	----	น้ำ พู	ฟุง โพน				
		- ล - ซ	- ร - ฟ	- ซฟร	----	----	----
----	----	ไหลโจน	แผ่น ผา		----	----	----
		--- ซ	- ฟ - ฟ	- ซฟร	----	----	----
----	เห็น		เหมาะตา				
	--- ด	----	- ลซ - ฟ	----	----	----	----
มันไหล	มา	คัก คัก	คัก	มันดั่ง	คัก คัก	คัก	กระ เซ็น
-- ฟซ	--- ฟ	- ฟ - ร	ดร - ฟ	-- ฟซ	- ร - ร	--- ร	รร - ฟ

2. เพลงปลาทอง สามชั้น ถอดจากเสียงขับร้องของหลวงกล่อมโกศลศัพท์ (จอน สุนทรเทศ)

เพลงปลาทอง ของเก๋อัตราสองชั้นมาจากเพลงเรื่องเต่ากินผักนึ่ง เป็น เพลงที่นิยมนำมาบรรเลงเป็นเพลงลา มีการ “ว่าดอก” และร้องสอดสร้อย ต่อมา มีผู้แต่งขยาย

--- ร	--- ม	- ลขม	นาง - ร - ร	นาง	งาม	--- ล	-- ชท	สม --- ล ทลช
-------	-------	-------	----------------	-----	-----	-------	-------	-----------------

ท่อน 2

----	--- ล	ทลรวล	ทลช - ล	ชลชลขม	ชมรท - ม	ไฝ --- ช	พัคตร์ --- ท
--- ช	ลช - ท	-- ลท	รวมวล	ทล --	รูก --- ร	-- ลท	ชา ลช - ชช
- ลขม	--- ด	----	วด - ม	--- ช	ลช - ม	-- ชม	รวมร - ม
รท - ร	--- ช	--- ม	พ	---	นา --- ช	---	รมย์ รทล - ล
- ทลช	----	- ม - ล	ชลช - ช	----	ดั่งล่อง - ช - พ	-- ชล	ลม ชพล - ล
----	--- ท	-- ลท	รวมร - ล	----	ลอบย --- ล	---	ฟ้า ลช - ช
-- ชล	ชม - ม	-- ชม	รวมรช	--- ท	-- รช	---	ทลช - ท
--- ร	--- ม	- ลขม	- ร - ร	--- ท	---	มาสู่ - ล - ช	วัง ---
----	--- ล	ทลรวล	ทลช - ล	ชลชลขม	ชมรท - ม	ดอก	เอ๋ย - ล - ล
--- ร	----	เอยดอก	เอ๋ย	---	เจ้าดอก	---	สร้อย ชล - ล
-- ชม	ดอก	---	เอย	---	ดอก	---	สร้อย ชล - ล
ชอ ชม - ลว	ประสบ - ล - ช	พบ สัก ลท - ช	หน้อย - ช --	จะรัก - ล - ท	ไม้น้อย - ช - ล	เลย - ท - ล	เอย ชม - ช

ท่อน 3

ผกา	กาญจน์	ช่อ	จะบาน			เมื่อไร	เล่า
-- มม	--- ม	- ช - รด	- ด - รร	----	----	- ด - ร	-- รด
แต่ค่อย	เฝ้า	รัก	ไว้			สีกพัน	หน
- ด - ร	--- ด	--- ม	--- ม	-- รม	รด - รมร	- ด - ร	--- รช
ต้องฝ่า	ทิพย์	ลิป	ลอย			ด้านลม	บน
-- ชช	--- ท	--- ล	--- ช	----	----	- ช - ท	- ท --
เคย สัก	เมื่อไร	กลีบ	จะหล่น			รา	รอย
- ร - ลท	- ช - ล	--- ม	- ช - ม	----	--- ล	-- ชท	ทลลทลช

3. เพลงนาคเกี้ยว สองชั้น ถอดจากเสียงขับร้องของหลวงกล่อมโกศล

ศัพท์ (จอน สุนทรเทศ)

เพลงนาคเกี้ยว อัตรากังหระสองชั้นลักษณะฉาย เดิมชื่อเพลงนาคเกี้ยวพระ
สุเมรุ เป็นเพลงทำนองเก่าสมัยอยุธยา รวมอยู่ในฉบับมโหรีเรื่องนางกรวย

ทางร้องเพลงนาคเกี้ยว สองชั้น หลวงกล่อมโกศลศัพท์ (จอน สุนทรเทศ)
ถอดจากแผ่นเสียง ชนิดร้องกลับทาง (Berliner Record) 47093-1 60864- R.A หน้า 1 วง
เครื่องสายขับร้อง

บทร้องเพลงนาคเกี้ยว สองชั้น

จะกินข้าวนี้แก้อายุค่อยทำ	ให้พิมมานั่งกินด้วยกันก่อน
ครั้นเมียไม่กินพร้อมพ่อย่อมวอน	บ้านป้อนปลอบปล้มประโลมใจ
เห็นเขาเป็นผัวเมียกันมาก็หนัก	จะรักเหมือนพ่อรักพิมหามีไม่
ไม่ควรจะสลัดตัดอาลัย	ทำไมจะได้ของรักไปเซยชม
แม้นกลัวผิดจนจิตไปไม่ได้	แต่จนใจพ้อเอาไปแต่ผ้าห่ม
ไปกลางไพรก็จะได้ประคองชม	เมียจะตรมตรอมดินอยู่เดียวดาย
น้องจะอยู่คนเดียวอย่างไรรอด	ใครจะกอดพิมนอนให้หนาวหาย
ไม่มีใครแนบน้องประคองกาย	เมียต้องตายแล้วพ้อมาจากจร

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน และครึ่งหลังไม่ทราบผู้แต่ง)

ท่อน 1

พร - ร	ดล - ฟ	-- ซล	ซฟ - ล	----	- ด - -	ให้ หนาว	หาย
-- ดัซ	ลซฟฟ	- ร - ฟ	---	- - ฟล	- - ดซ	แนบ	น้อง
-- ฟร	- ด - ล	- ซฟล	- ด - ฟ	--- ร	- ด - -	ประ คอง	กาย
----	เมียบ	ต้อง ตาย	เอย	- ฟ - ล	- ดั - ซ	แล้ว	พ่อ
---	---	- ฟ - ล	---	- ฟ - ล	- ดั - ซ	มาจาก	จร
---	---	---	- ซ - ล	---	---	- ซ - ฟ	---

4. เพลงสาธิตาชมเดือน สามชั้น ถอดจากเสียงขับร้องของหลวงกล่อม โกศลศัพท์ (จอน สุนทรเทศ)

สาธิตาชมเดือน อัตรสามชั้นของเก่าประเภทหน้าทับปรบไก่ มีท่อนเดียวสี่
จังหวะ มีท่วงทำนองเป็นทางพื้นคู่กันกับ “เพลงวิเวกเวหา” แต่ไม่ทราบว่าผู้ใดแต่งและแต่งจาก
เพลงอะไร และยังไม่พบทำนองสองชั้นมาจากเพลงใด ส่วนวนทำนองระคนด้วยสำเนียงแขก
เล็กน้อย ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีเพลงวิเวกเวหา สามชั้น อยู่ก่อนแล้ว
จึงสันนิษฐานได้ว่าเพลงสาธิตาชมเดือน

ทางร้องเพลงสาธิตาชมเดือน สามชั้น หลวงกล่อมโกศลศัพท์ (จอน สุนทร
เทศ) ถอดจากแผ่น 78 His Master's Voice P.6918 แตรวงทหารมหาดเล็ก รับร้อง

บทร้องเพลงสาธิตาชมเดือน สามชั้น

ทัศนาศึกษาในป่าล้วน	นกกางนวลงามนวลเช่นนวลศรี
แอนเกล้าเหมือนเมื่อเกล้าในราตรี	นกไนรีเหมือนเจ้ารั้งรังไร
วายุภักษ์เหมือนพัศตร์เจ้าผ่องแผ้ว	เสียงนกแก้วคล้ายแก้วเสียงขานไซ
สีชมพูดูเหมือนว่าผ้าสไบ	งามวิไลที่เจ้าหม่อมสมพิธิ

(บทร้องของเก่าไม่ทราบผู้แต่ง)

สามชั้น เทียบแรก

ทัศน	ศนา	ปัก	ษา	ใน	ป่า	ล้วน
---	-- รร	---	-- มซ	- ร - ท	---	- ท - ร
			นก	นางนวล	งาม	นวล

- ล - -	- ล - ท	- ล - ร	- - - -	- - - - ล	- ช - ช	- - - - ล	- - - - ล
- - - -	- - - - ม	- - - - ร	รท - ล	- ทรล	เช่น ทลช - ชม	นวล - - - - ช	ศรี - - - - ท
แอน รล - ม	เค้า - - - - ล	เหมือน - - - - ช	เมื่อเค้า - - - - ล	- - - - ร	ใน ทลช - ช	รา - - - - ล	ตรี - - - - ล
- - - - ช	- - - - ล	- ร - ล	- ท - ด	- - - -	- - - - ด	- - - - ร	มรด - ม
- - - -	นก - - - - ช	- - - - ร	โนรี รท - ทท	- - - -	เหมือน - - - - ล	- - - -	เจ้า - - - - ล
- ทลช	- - - - ท	- - - - ม	- ทล	- ทรล	รัง ทลช - ล	ร - - - - ช	ใจ - - - - ช

สามชั้น เทียบกลับ

วา - - - - ช	ยุักษ์ - - - - ล	เหมือน - - - - ช	พัคตร์ - - - - ช	- - - - ชม	เจ้า - ร - ลช	ผอง - - - - ช	แผ้ว - - - - ลช
- ล - -	- ล - ท	- ล - ร	- - - -	เสียงนก - - - - ล	แก้ว - - - - ฟ	คล้าย - - - - ล	แก้ว - - - - ลช
- ล - -	- - - - ม	- - - - ร	รท - ล	- ทรล	เสียง ทลช - ชม	ขาน - - - - ล	ไซ - - - - ล
สี่ ทลช - ลร	ชมพู - - - - ล	ดู - - - - ล	เหมือนว่า - ล - ลช	- - - - ร	ผ้า ทลช - ฟ	ส - - - - ช	ไป - - - - ล
- - - - ช	- - - - ล	- ร - ล	- ท - ด	- - - -	- - - - ด	- - - - ร	มรด - ม
- - - -	งาม - - - - ร	- - - - ช	วิไล ล - ทท	- - - -	ที่ - - - - ลช	เจ้า - - - - ลช	ห่ม - - - - ช
- ทลช	- - - - ท	- - - - ม	- ทล	- ทรล	สม ทลช - ม	พิ - - - - ท	ตี - ล - ช

5. เพลงทยอยนอก สามชั้น ถอดจากเสียงขับร้องของหลวงกล่อม

โกศลศัพท์ (จอ นสุนทรเทศ)

เพลงทยอยนอกของเก่าอัตราจังหวะสองชั้น ใช้ประกอบการแสดงโขนละคร ในอารมณโศกเศร้าวิปโยคอาลัยลา รวบรวมลายสมัยรัชกาลที่ 4 พระประดิษฐ์ไพเราะ (มี ดุริยางกูร) ได้แต่งขยายขึ้นเป็นอัตราจังหวะสามชั้นในรูปแบบเพลงทยอย เปลี่ยนเสียงให้อยู่ในระดับทางนอก จึงเรียกว่า "ทยอยนอก" เพลงนี้ จัดเป็นเพลงแม่แบบของเพลงประเภทลูกล้อลูกชัด

ทางร้องเพลงทยอยนอก สามชั้น หลวงกล่อมโกศลศัพท์ (จอ นสุนทรเทศ) ถอดจากแผ่นเสียงตรา ODEONX NO.101308 วงเครื่องสายขุนเสนาะดุริยางค์ (แช่ม สุนทรวาทีน)

บทร้องเพลงทยอยนอก สามชั้น

ว่าพลาทางพากันคลาไคล	ดำเนินในแนวป่าพนาสี
บุหลันทางกลดหมตราคี	เหมือนจะชวนให้ตัวพีลีลาไป
หอมหวนนวนกลิ่นบุหงา	หอมตลบอบมาในป่าใหญ่

(บทละครเรื่องอิเหนา พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 2)

ท่อน 1

----	ว่า		พลา		ทาง	พา	
	---ม	รด - ร	มรม - ม	----	---ม	---ม	----
---	---ม	-- ชร	- ม - ช	----	- ม - ม	รดมร	----
มรม	มรด	- ช --	----	กัน คลา	----	- ดม	ไคล
				- ร - ร			--- ร
- รช	มร - ช	----	--- ท	ลช - ดี	----	--- ร	- ด - ม
----	----	มรดม	ชม - ร	----	----	- มรด	มร -
- ช --	ดำเนิน		ใน		แนว	ป่า	
	- ร - ร	--- ด	มร - ร	----	--- ร	--- ด	----
---	---ม	-- ชร	- ม - ช	----	---ม	-- ชม	- ร - ม
รด --	---	- ล - ช	ลช - ช		พ	นา	ลี
	---			- ล - ดี	---	- ด - ม	---

ท่อน 2

----	---ท	----	รท - ล	----	----	ทลทล	ทลช - ช
----	---ล	-ช - ล	ชลชลชม	----	---	----	---ม
--ชม	รท - ม	----ล	ชม - ช	----	----	----ล	ชม - ชล
----	--ทล	----	ทลทล	----	----	ทลทล	---ร
----	บุ --ชล	ลชม - ล	หลัน ---ล	-ร--	ทวง ---ช	กลด ---ม	ชลชม
--รท	--ลช	-ม--	ชล - ร	----	หมด ---ช	รา ---ล	คี่ ---ล
----	เหมือน ---ร	----	จะชวน -ลล--	ให้ -ลชม	----	ตัว ---ล	พี ---ล
ชม - ร	---ม	--ชม	รวม-มรวม	ลิ รท - ท	----	ลา ---ล	ไป --ล-ทลช

ท่อน 1 เทียบกลับ

ดนตรีสี่							
---ช	---ม	-ช - ร	-ม - ช	----	---ม	--ชม	รวม-มรวม
----	-ด - ม	--ชม	รวมรวม	----	----	-ร - ม	รวม -
-ช --	หอม ---ม	-ช - ม	หวด รวม - ม	-ช - ช	อวด ลช - ช	กลืน ---ร	-ม --
---	---	--ชร	-ม - ช	----	---	--ชม	-ร - ม
รด --	---	-ล - ช	ลชม - ช	-ล - ด	----	บุ ---ด	หงา ---ม---ช

ท่อน 2 เที้ยวกลับ

----	---ท	----	รท - ล	----	----	ทลทล	ทลช - ช
----	---ล	-ช - ล	ชลชลชม	----	---	----	---ม
--ชม	รท - ม	----ล	ชม - ลช	----	----	----ล	ชม - ชล
----	-ท - ล	----	ทลทล	----	----	ทลทล	---ร
----	หอม		ตลป			อบ	มา
----	---ล	-ร --	--ลช	----ล	ชม --	---ช	-ล - ล
---ร	---ม	---ช	ทล - ล	----	ในป่า	ใหญ่	---
----	หอม		ตลป			อบ	มา
----	---ร	ชรมร	--ลช	----ล	ชม --	---ช	-ล - ล
---ร	---ม	--ชม	รมร-มรม	รท - ท	---	ไป	ใหญ่

2. นางเจือ จรรย์นาฎย์ (ไม่ทราบที่ปีเกิดและปีที่ถึงแก่กรรม)

นางเจือ จรรย์นาฎย์ เป็นบุตรสาวคนโตของนายเพชรกับนางปริก จรรย์นาฎย์ มีความสามารถทั้งปีพาทย์เครื่องสายและขับร้อง เรียนดนตรีขับร้องจากบิดา ภายหลังได้เรียนเพิ่มเติมจากหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) และได้สืบทอดทางร้องเพลงทยอยเดี่ยวจากบิดา นางเจือ จรรย์นาฎย์ ทำหน้าที่ขับร้องกับวงปีพาทย์วังบูรพาภิรมย์ เข้ามาพร้อมกับบิดาซึ่งเป็นคนระนาดเอกประจำวังบูรพาภิรมย์ในยุคต้นและครอบครัวเป็นนักดนตรีในอุปราตม์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์

หลักฐานข้อมูลของนางเจือ จรรย์นาฎย์ เกี่ยวกับวังบูรพาภิรมย์ จากการรวบรวมข้อมูลเอกสาร หนังสือ และการสัมภาษณ์ พบข้อมูลดังนี้

1. ข้อมูลจากหนังสือหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) มหาดุริย
กีฬ่มุ่เจ้าพระยาแห่งอุษาคเนย์ โดย อานันท์ นาคคง และอักษฎาฐ สาคกริก พ.ศ.

2544 หน้า 53 ปรากฏข้อความว่า “วงปี่พาทย์วังบูรพาภิรมย์ รุ่นแรก มีคนปี่ชื่อ นายวิง (ฉายาวิงทะเลิ่ง) ระนาดเอกชื่อเพชร จรรย์นาฎย์ ระนาดทุ้ม ชื่อฟุ้ง ช้องใหญ่ ชื่อแปลก ช้องวงเล็กชื่อตั้ง (ฉายาตั้งตาแหก) คนเครื่องหนังชื่อเนตร มีคนร้องสองคนชื่อเจือ และเจียน จรรย์นาฎย์”

2. สัมภาษณ์นายพิทักษ์ จรรย์นาฎย์ วันที่ 22 มีนาคม 2564 คำสัมภาษณ์ว่า “ป้าเจือ เป็นบุตรครูเพชร กับนางปริก จรรย์นาฎย์ เป็นนักร้องของวังบูรพาภิรมย์ ในรุ่นแรกๆ ก่อนจางวางศร หรือหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) จะเข้ามาเป็นนักดนตรีของวังบูรพาภิรมย์ ป้าเจือเรียนขับร้องจากครูเพชรและต่อมาก็ได้เรียนกับจางวางศรด้วย”

จากการเก็บสำรวจไม่พบข้อมูลเสียงขับร้องของนางเจือ จรรย์นาฎย์ พบข้อมูลเพียงได้ถ่ายทอดทางขับร้องให้แก่บุตรทั้ง 2 คือ นางประกอบ จรรย์นาฎย์ และนางมิ่งจิตร สุเมธีร์

3. นางเจียน จรรย์นาฎย์ (ไม่ทราบปีที่เกิดและปีที่ถึงแก่กรรม)

นางเจียน จรรย์นาฎย์ เป็นบุตรสาวคนรองของนายเพชรกับนางปริก จรรย์นาฎย์ มีพี่น้อง 4 คน เป็นนักดนตรีทั้งหมด นางเจียน จรรย์นาฎย์ มีความสามารถทั้งปี่พาทย์ เครื่องสายและขับร้อง เรียนดนตรีขับร้องจากบิดา ภายหลังได้เรียนเพิ่มเติมจากหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) และได้สืบทอดทางร้องเพลงทยอยเดียวจากบิดานางเจียน จรรย์นาฎย์ ทำหน้าที่ขับร้องกับวงปี่พาทย์วังบูรพาภิรมย์ เข้ามาพร้อมกับบิดาซึ่งเป็นคนระนาดเอกประจำวังบูรพาภิรมย์ และทำหน้าที่ช่วยบิดา จัดการในงานบรรเลงดนตรีต่างๆ และช่วยบิดาแต่งทางร้องในเพลงที่ประพันธ์ขึ้นใหม่

หลักฐานข้อมูลของนางเจียน จรรย์นาฎย์ เกี่ยวกับวังบูรพาภิรมย์ จากการรวบรวมข้อมูลเอกสาร หนังสือ และการสัมภาษณ์ พบข้อมูลดังนี้

1. ข้อมูลจากหนังสือหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) มหาดุริยกุลวิ
ลุ่มเจ้าพระยาแห่งอุษาคเนย์ โดย อานันท์ นาคคง และอัมภาวุธ สาคริก พ.ศ. 2544
หน้า 53 ปรากฏข้อความว่า “วงปี่พาทย์วังบูรพาภิรมย์ รุ่นแรก มีคนปี่ชื่อนายวิง
(ฉายาวิงทะเลิ่ง) ระนาดเอกชื่อเพชร จรรย์นาฎย์ ระนาดทุ้ม ชื่อฟุ้ง ช้องใหญ่ ชื่อ

แปลก ข้องวงเล็กชื่อตั้ง (ฉายาตั้งตาแหก) คนเครื่องหนังชื่อเนตร มีคนร้องสองคนชื่อ เจ็อ และเจียน จรรย์นาฎย์”

2. สัมภาษณ์นายพิทักษ์ จรรย์นาฎย์ วันที่ 22 มีนาคม 2564 คำสัมภาษณ์ ว่า “ป้าเจียน เป็นบุตรครูเพชร กับนางปริก จรรย์นาฎย์ เป็นนักร้องของวังบูรพาฯ ใน รุ่นแรก ๆ ช่วงก่อนจางวางศรจะเข้ามาเป็นนักดนตรีของวังบูรพาภิรมย์ ป้าเจียน เรียนขับร้องจากครูเพชร และต่อมาก็ได้เรียนกับจางวางศรด้วย”

3. ข้อมูลจากหนังสืออนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพครูถวิล อรรถกฤษณ์ พ.ศ.2547 หน้า 74 กล่าวถึงการประชันปีพาทย์ที่วังบางปะอิน “เมื่อ พ.ศ.2471 สมเด็จพระบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ เสด็จ ประพาสพระราชวังบางปะอิน มีการประชันปีพาทย์วงวังบางคอกแหลม กับวงครู เพชร จรรย์นาฎย์ นักดนตรีวังบางคอกแหลมส่วนใหญ่เป็นศิษย์จางวางศร จากวัง บูรพาภิรมย์ นักร้องได้แก่ หลวงเสียงเสนาะกรรม (พัน มุกตวาทย์), คุณหญิงราม บัณฑิตสิทธิเศรณี (เยียม สุวงศ์) และนางจิมลิ้ม กุลตันท์ นักดนตรีวงครูเพชร เป็นรุ่นเล็กที่ครูเพชรลาออกจากวังบูรพาฯ มาฝึกที่พระนครศรีอยุธยา ตั้งแต่ปี 2468 นักร้องวงครูเพชรได้แก่ นางสาวเจียน จรรย์นาฎย์และ นางสาวชั้น อรรถกฤษณ์”

ตาราง 2 ข้อมูลเพลงทางร้องของนางเจียน จรรย์นาฎย์ ที่ถ่ายทอดให้แก่ลูกศิษย์ จากการสำรวจไม่ พบข้อมูลเสียงขับร้องของนางเจียน จรรย์นาฎย์ รวบรวมข้อมูลได้ 9 เพลง ดังนี้

ลำดับ	ชื่อเพลง	ผู้ขับร้อง	แหล่งที่มา
1	เพลงเขมรเขี้ยว สามชั้น	ไพเราะ จรรย์นาฎย์	พิทักษ์ จรรย์นาฎย์, 2563
2	เพลงแสนสุดสวาท สามชั้น	ไพเราะ จรรย์นาฎย์	พิทักษ์ จรรย์นาฎย์, 2563
3	เพลงพันธุ์ฝรั่ง เถา	ไพเราะ จรรย์นาฎย์	พิทักษ์ จรรย์นาฎย์, 2563
4	เพลงสี่บท เถา	ไพเราะ จรรย์นาฎย์	พิทักษ์ จรรย์นาฎย์, 2563
5	เพลงทยอยเดี่ยว	ไพเราะ จรรย์นาฎย์	พิทักษ์ จรรย์นาฎย์, 2563
6	เพลงเขมรปากท่อ เถา	รัตนา ไทรทอง	พิทักษ์ จรรย์นาฎย์, 2563
7	เพลงแขกมอญบางขุนพรหม เถา	ไพเราะ จรรย์นาฎย์	พิทักษ์ จรรย์นาฎย์, 2563
8	เพลงหกบท เถา	ไพเราะ จรรย์นาฎย์	พิทักษ์ จรรย์นาฎย์, 2563
9	เพลงอาถรรพ์ เถา	รัตนา ไทรทอง	พิทักษ์ จรรย์นาฎย์, 2563

----	---ฟ	--ชฟ	วม-ร	----	ปทุม -ล-ช	ม วงศ์ -ช-ช	เคย ฟล-ล
----	----	ลชฟ-ช	ลชล-ล	----	เมื่อ --ชฟ	--ชล	ไร ชฟล-ด
--รด	---ร	รดล-ร	-ฟ-ช	---ล	ชฟ-ช	ลช--	เชลย --ฟฟ
-ชฟร	---ร	รดล-ร	---ฟด	---ร	ดล-ร	ล้อม --ฟร	วง ---ฟร
----	---ช	ลช-ดช	ลชฟ-ช	ฟร-ฟร	รดล-ร	---ฟ	---ช
----	---ฟ	--ชฟ	วม-ร	----	สำเร็จ --ดฟ	--ชล	เคย ชฟชล-ล
----	----	-ช-ล	ดลชลชฟ				

ท่อน 2

---ด	---ล	---ช	---ฟ	----	ดรฟช	พระเดช -ด-ช	ฟุ้ง -ล-ด
---	รด--	---ฟ	---ช	---ล	ชฟ-ชลช	ผดุง ---ดด	ด้าว ดรด-ด
----	---ล	---ฟ	ชฟช-ร	----	----	ขจร --ดด	ข่าว ---ล
ร-ฟร	ดรด-ฟ	-รฟ	ชฟร-ร	----	----	พระ ---ฟ	ยศ ดรด-ร
--ดร	ดล--	---ฟ	---ช	ลชฟ-ล	--ดช	ปรา ลช-ฟ	กฎ ---ร
--ฟช	ฟร--	---ฟ	---ช	---ล	ชฟ-ล	บาท ---ล	บพิณ --ดร
ดรด-ฟ	ชฟ-ร	--ฟร	ดรด-ร	ดล-ดช	ลชฟ-ช	--ฟร	----

-- ฟร	ดรด - ฟ	--- ช	ลชฟ - ล	----	----	อติ	ศร
-- ดัช	ลชฟ -	-- ฟช	ฟชฟ - ฟ	----	----	ข้า	บาท
- ล - ดัล	ชด - ฟ	--- ช	ลชฟ - ล	----	----	ชาว	ราษฎร์
---	---	รดล - ดร	- ฟ - ช	----	--- ช	ลช - ดัช	ลชฟ - ช
ฟร - ฟร	ดรด - ล	ลชฟ - ล	ด - ร	----	----	ถวาย	พร
---	ดล --	--- ฟ	--- ช	ลชฟ - ล	-- ดัช	ให้	พระ
-- ฟช	ฟร --	--- ฟ	--- ช	--- ล	ชฟ - ล	สถา	วร
---	ชฟ - ร	-- ฟร	ดรด - ร	ดล - ดัช	ลชฟ - ช	ฟร -	----
-- ฟร	ดรด - ล	ลชฟ - ล	ด - ร	----	-- - ด	ทรง	ดี
						สวัส	ดี
						-- ดล	---

2. เพลงแสนสุตสวาท สามชั้น ทางร้องนางเจียน จรรย์นาฎย์

เพลงแสนสุตสวาท สามชั้นนี้ หลวงเสนาะดุริยางค์ (ทองดี) ได้แต่งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2451 เพื่อถวาย กรมหมื่นอนุพงษ์จักรพรรดิ โดยใช้ทำนองเพลงเทพัญจวน สองชั้น เป็นหลัก โดยนำทำนองท่อน 2 ตอนต้น เข้ามารวมกับท่อนต้นเสีย 2 จังหวะ ส่วนท่อนสองใช้ทำนองกลับหลังเป็นหน้า

ทางร้องเพลงแสนสุตสวาท สามชั้น ถอดจากเทปบันทึกเสียงของนาย ไพเราะ จรรย์นาฎย์ ผู้ที่ได้สืบทอดเพลงนี้จากนางเจียน จรรย์นาฎย์ รับร้องด้วยวงปี่พาทย์คณะ “ไพฑูรย์ จรรย์นาฎย์” ทางร้องและทางบรรเลงจากเทปบันทึกเสียงนี้เป็นทางของครูเพชร จรรย์นาฎย์ ได้ปรับปรุงขึ้น

บทร้องเพลงแสนสุตสวาท สามชั้น

---ด	---ร	---ม	---ช	--ดัล	ชลช -	-ม-ม	มรด-ร
------	------	------	------	-------	-------	------	-------

ท่อน 2

----	ห่ม ---ด	---ร	แพรว มรม-ม	----	แสด --รม	--ดว	สลัป มรม-มร
दनद्रीसद							
---र	---र	---म	--शर	---म	สี รด-ล	----	ทับทิม -ด-ช
दनद्रीसद							
----	----	---म	ที่ จะเยื่อน -ม-ช	----	เหมือน --มช	----	จะยิม -ม-ช
दनद्रीसद							
---र	---र	---म	--शर	---म	รด--	นิยม -ด-ช	ชาย ---ช
दनद्रीसद							
ยั้ง ---ชม	พิศ ---ล	ก็ --ชม	ยั้งหลง -ช-ดัล	รด	-----	พะวง --ชช	จิต ---ม
दनद्रीसद							
----	----	พิศ --ชม	พิศ --ชม	----	เพลิน ---ม	เพ้อ ---ช	---ม
---ช	---ล	--ดัล	ชลช-ล	ชม--	----	ละมื่อ --รร	หมาย ---ร
--รม	รด--	เยอง ---ดัล	ขยับ --ลช	-ล--	---ด	-ล--	ขวัญ --ลด
---ช	---ช	---ล	--ดช	ชล--	บรว ---ร	ยาย ---ร	----
---ร	-ม-ร	---ร	-ม-ร	---ร	-มรด	ไ้อ --ชม	เจ้าสาย -ช-ล
		สุด	ที่รัก			ผู้งาม	งอน

ดชลช - ร	- ม - ร	มรด - ชม	- ช - ล	ดช - ม	ชม - ล	- ช - ม	- ช - ช
----------	---------	----------	---------	--------	--------	---------	---------

3. เพลงพันธุ์ฝรั่ง เถา ทางร้องนางเจียน จรรย์นาฎย์

เพลงพันธุ์ฝรั่ง เถา เป็นเพลงเก่า ไม่ทราบผู้แต่ง เพลงนี้ขึ้นต้นบรรเลงด้วยอัตราสองชั้นต่อด้วยชั้นเดียวแล้วจบลงด้วยอัตราครึ่งชั้น จึงนับว่าเป็นเพลงเถา ที่มีลักษณะแตกต่างจากเพลงเถาอื่นในกระบวนเพลงเถาด้วยกัน นายสมภพ ขำประเสริฐ อธิบายว่าเพลงนี้ผู้แต่งได้พยายามซ่อนเงื่อนงำไว้เพื่อไม่ให้รู้ว่ามีมาจากเพลงสองชั้นของเดิมเพลงใด นายไพฑูรย์ จรรย์นาฎย์ แต่งขยายเพลงพันธุ์ฝรั่ง ขึ้นอีกทางหนึ่งครบเป็นเพลงเถาเมื่อพ.ศ. 2506 นางเจียน จรรย์นาฎย์ เป็นผู้แต่งทางร้อง

ทางร้องเพลงพันธุ์ฝรั่ง เถา ถอดจากเทปบันทึกเสียงของนายไพเราะ จรรย์นาฎย์ ผู้ที่ได้สืบทอดเพลงนี้จากนางเจียน จรรย์นาฎย์ รับด้วยวงปี่พาทย์คณะลูกคู่ไพฑูรย์ จรรย์นาฎย์

บทร้องเพลงพันธุ์ฝรั่ง เถา

สามชั้น แพร์ทอดมาเดอรฺ เธอทราบเสด็จมาหา ให้ภูษารัตน์ ตรัสสั่งว่า
ถ้าไปจงกลับในสองยาม ภูษางามงามเย็น ผืนสังฆามจะกลาย เสรีจสั่งหายวับไป
สองชั้น นางดีใจคิดคัล ทรงสุพรรณภูษิตแพรว ขึ้นรถไปวังแก้ว สู่ห้องประชุมพลัน
ชั้นเดียว ทันใดเจ้าหนุ่มเชื้อ เชิญนาง แนบเกาะคู่กันพลาง แสะเต็น
ผู้ดีเศรษฐีต่าง จับคู่ กันนา เต็นสนุกน้อยขณะเว้น สนุกนั้นฤทรา
(พระนิพนธ์ในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์)

สามชั้น เทียบแรก

				แพ	รี	ทอด	มาเดอรฺ
----	--- ร	--- ม	รวมร - ร	--- ม	--- ม	--- ช	- ร - ท
---	ทลช - ท	---	มรท - ม	---	ทล - ท	เธอ	ทราบ
						ลช - ร	---
-รวมร	----	- ร - ม	รวมร - ร	----	--- ม	-- ชม	รวมรวม

-- รท	--- ช	--- ล	ทลช - ท	----	----	เสร็จ	มาหา
-- รล	--- ท	ทลช - ท	-- รล	--- ช	ทลช - ท	-- รท	ลทลท
-- ลช	--- ม	-- ชม	รวมร - ช	----	----	ให้ ฎ	ษา
---	---	-- ชม	รวมร-ม	-- รท	----	รถ	รัตน์
ลทลช-ช	ลช - ท	ทลช - ท	-- รล	----	----	ตรัสสั่ง	ว่า

สามชั้น เทียบกลับ

----	---	---	รวมร - ร	- ท - ร	- ร - ท	ในสอง	ยาม
-- รล	ทลช - ท	---	มรท - ม	---	ทล - ท	ฎษา	งาม
-รวมร	----	- ร - ม	รวมร - ร	----	---	-- ชม	รวมร
รท - รท	ลร - ช	---	ทลช - ท	----	----	งาม	ยื่น
-- รล	---	ทลช - ท	-- รล	----	----	ฝุ่น	สั่ง
ลทลช	---	-- ชม	รวมร - ช	----	----	งาม	จะกลาย
---	---	-- ชม	รวมร-ม	-- รท	----	เสร็จ	สั่ง
ลทลช-ช	ลช - ท	ทลช - ท	-- รล	----	----	หายวับ	ไป

สองชั้น เทียบแรก

----	----	นางดี - ร - ร	ใจ - - - ร	----	----	ชมรด	รมชร
-- ชม	รวมร - ม	รด - ร	มรด - ม	-- ชม	รวมรด	บังคม มร - ชท	คัล - - - ร
- ลทล	- - - ท	- - รท	ลทล - ท	ลช - ล	ทลช - ฟช	ทรง - - - ล	สุพรรณ - - ลล
- - - ร	มร - ท	- - รท	ลทล - ท	- - ลช	----	ภูษิต - - ลช	แพ้ว -- ลทลช

สองชั้น เทียบกลับ

----	----	ขึ้น รด รด - ม	ไป - - - ร	----	----	ชมรด	รมชร
-- ชม	รวมร - ม	รด - ร	มรด - ม	-- ชม	รวมรด	วัง มร - ท	แก้ว - - - ท
ลช - ล	- - - ท	- - รท	ลทล - ท	ลช - ล	ทลช - ฟช	สู่ - - - ช	ห้อง ลชล -
- - - ร	มร - ท	- - รท	ลทล - ท	- - ลช	----	ประชุม - - ลล	ปล้น --- ลทลช

ชั้นเดียว เทียบแรก

----	----	ทันใด - - รร	เจ้าหนุ่ม รด - ม	เชื้อ ชร - ชม	รวมรด	มร - -	เชิญนาง - ล - ล
----	แนบเกาะ - ช - ฟ	คู่ - - - ช	ก้นกลาง - - ลล	- - รร	- ช - ล	และ ลท - ฟ	เต็น --- ช -- ฟช

ชั้นเดียว เทียบกลับ

		ผู้ดี	เศรษฐี		ต่างจับ	คู่	เต็นจำ
--	--	-------	--------	--	---------	-----	--------

----	----	รด - ร	ด - ม	ซร - -	- ซ - ซ	--- ลซ	ลซ - ล
	เล่นสนุก	ทุก	ขณะเว้น		สนุกนั้น	ฤา	คล้าย
----	- ซฟฟ	--- ล	ซฟ - ล	---	ลซ - ล	- ท - ซ	--- ซ

4. เพลงสี่บท เถา ทางร้องนางเจียน จรรย์นาฎย์

เพลงสี่บท อัตราสองชั้น เป็นเพลงเก่าสมัยกรุงศรีอยุธยา สมัยโบราณ เรียกว่า "เพลงอังคารสี่บท" เป็นเพลงมโหรีที่จัดอยู่ในเพลงเกร็ดนอกเรื่อง นิยมใช้บรรเลงขับร้องใช้ประกอบการแสดงโขนละคร พระประดิษฐไพเราะ (มี ดุริยางกูร) นำมาแต่งดัดแปลงขยายเป็นสามชั้น ใช้ร้องประกอบการขับเสภา ในยุคที่นิยมการประชันวงเพลงสี่บทเป็นเพลงหนึ่งอยู่ในกติกการประชันวง ทำให้เพลงนี้มีมีทางเพลงที่หลากหลาย เช่นทางหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง), ทางจางวางท้าว พาทย์โกศล และทางพระยาเสนาะดุริยางค์ (แช่ม สุนทรวาทิน) เป็นต้น

ทางร้องเพลงสี่บท เถา ถอดจากเทปบันทึกเสียงของนายไพเราะ จรรย์นาฎย์ ผู้ที่ได้สืบทอดเพลงนี้จากนางเจียน จรรย์นาฎย์ รับร้องด้วยวงปี่พาทย์คณะลูกครูไพฑูรย์ จรรย์นาฎย์" เพลงสี่บท เถา นี้เป็นทางนางเจียน จรรย์นาฎย์ ได้ต่อจากคุณหญิงชื่น ศิลปบรรเลง

บทร้องเพลงสี่บท เถา

อึ่งขอเคารพบนอบเกศ	ไหว้ไทเทเวศร์ทุกทิศ
ผู้สถิตวิมานสวรรค์ชั้นฟ้า	อีกรักษาภูมิประเทศทั่วถิ่นไทย
ไหว้พระพิษณุผู้สุดขลัง	พระทรงสังข์จักรคทาเป็นใหญ่
เรื่องศักดิ์ชีพญาเวนไถย	ชิงชัยชำนะอสูรกำลังพาล
ไหว้พระปรเมศวร์เดชขจาย	พระผู้ผายผาหลวงกำลังหาญ
ชีโคเผือกผู้ดูแลรักษา	สามเนตรป้องผลาญสิ่งจัญไร
ไหว้ปิ่นโสฬสยศยง	ชีพิทคเหมหงส์ผ่องใส
สี่พัทรมลัมแลไกล	คุ่มเกรงสรรพภัยในโลกีย์
ไหว้ท้าวเทเวศร์วิเศษศักดิ์	ผู้พิทักษ์ถิ่นมนุษย์ทั้งทิศสี่
ไหว้ภูมเทวาทั่วธานี	อาทิมี่พระสยามเทวี
ขอทุกองค์เทวาสง่าฤทธิ์	จงตั้งไมตรีจิตเกษมสันต์
ช่วยพิทักษ์จักรดิพงศ์พระทรงธรรม	ทุกคืนวันของทรงสุขสราญ

(บทร้องของเก่า ไม่ทราบผู้แต่ง)

สามชั้น ท่อน 1

		อ	นิ่ง			ขอ	เคารพ
--	--	---	------	--	--	----	-------

สามชั้น ท่อน 3

-----	-----	ไหว้ว ---ชด	พระ --ช	-ม--	-----	พิษ ---ม	ษณู -ร-ม
--รม	รด-ฟ	---ช	ลชฟ-ล	--ดัล	ชลช-ล	ชฟ-ชฟ	รมร-ร
มรด-ม	--ชว	มร-ชว	มรด-ร	--ดล	-----	ผู้สุด -ด-ล	ชล้ง -ด-ม
รมร-	-----	-ร-ม	รมร-ร	-----	-----	พระทรง -ช-ม	สังข์ ---ม
---ช	ลชม-ล	--ดัล	ชลช-ล	ชม--	-----	จักร ---ร	คทา ---รด
--รม	รด-ด	---ร	มรด-ม	--ชม	รมร-ม	รด-รด	ลทล-ล
ทลช-ท	--วล	ทล-วล	ทลช-ล	--ชม	-----	เป็น ---ล	ใหญ่ ---ช---ล

สามชั้น ท่อน 4

-----	เรือง ---ช	--ล	ศักดิ์ ชฟ-ฟด	--รม	รด-ฟ	--ชฟ	พญา --ชช
-ชลช	---ช	---ล	ทลช-ท	-----	-ล-ท	--รท	ลทล-ท
--ลช	---ล	ลชฟ-ล	--ดัล	---ล	ชฟ-ชลช	เวน ---ล	ไต่ย ---ล
-----	-----	-ล-ท	ลทล-ล	-----	-----	ชิง ---ด	ชัย ---ด
---ด	มรด-ม	--ชม	รมร-ม	รด--	-----	ข้านะ --ลดี	อสูร --ลล

-- ดิ่ง	--- ช	ลช - ดิ่ง	ลชฟ - ม	รวมร - ชร	มรด - ม	มรด - ฟ	--- ช
-- ดิ่ง	ชลช - ล	ชฟ - ช	ลชฟ - ล	----	----	กำลัง	พาล
						- ช - ช	---ช-ลชฟ

สองชั้น ท่อน 1

----	--- ด	--- ร	ดรด - ด	ไหว	พระ	ป	ร เมศวร์
				-- ชด	--- ช	--- ม	-- มม
มรด - ร	--- ม	--- ช	ลช - ร	รดล - ด	----	เดช	ชจาย
		พระ ผู้	ผาย		ผา	หลวง	
----	----	- ช - ชด	--- ม	- ช - -	---- มช	--- มช	- ร - -
- มชร	- ด - ม	-- ชร	มรด - ล	- ทวล	ทลช - ม	กำลัง	หาญ
						- ล - ล	--ลร --- ล

สองชั้น ท่อน 2

----	--- ล	--- ท	ลทล - ล	ชี้	โค	เผือก	ผู้
				--- ฟ	--- ช	--- ช	-- ชฟ
- ช - -	--- ร	--- ม	- ฟ - ช	--- ล	ชฟ - ชลช	ดูแรง	ราญ
	สาม		เนตร			- ล - ล	---
----	--- รช	-- รม	รด - ดล	-- ดว	ดล - -	ปอง	ผลาญ
						---	---
- ลดช	ลชฟ - ม	มรด - ฟ	ชฟ - ล	----	----	สิ่ง	จัญไร
						---	--ชช-ลชฟ

สองชั้น ท่อน 3

----	--- ด	--- ร	ดรด - ด	ไหว	ป็น	โส	พิส
				-- ชด	-- มร	---	---
						ยศ	ศ ยง
---	---	---	ลช - ร	รดล - ด	----	---	- ร - ร
		ชี้	พิหค		เหม	หงส์	

----	----	--- ร	-- มร	- ม --	-- รช	-- รช	- ร --
- มชวร	- ด - ม	-- ชวร	มรด - ล	- ทรด	ทลช - ม	ผ่อง	ใส
						---	---ล---รล

สองชั้น ท่อน 4

----	---	---	ลทล - ล	สี่	พัคตร์		มลัก
	---	---		---	---		---
- ช --	---	---	- ฟ - ช	---	ชฟ - ชลช	- ล - ล	ไกล
	คุ่ม		เกรง			สรรพ	ภัย
----	---	---	รด - ด	---	ดล --	-- ลดี	---
- ลดช	ลชฟ - ม	มรด - ฟ	ชฟ - ล	----	----	ใน	โลกีย์
						---	---ชชลชฟ

ชั้นเดียว ท่อน 1

----	----	ไหว้ท้าว	เทเวศร์				วิเศศักดิ์
		รด - ม	- ร - รด	---	รด - ม	----	รด - ด
ผู้	พิทักษ์	ถิ่น	มนุษย์			ทั้งทิศ	สี่
-- รด	-- รม	---	-- ดรด	- ทรด	ทลช - ม	- ล - ท	---ช ---ล

ชั้นเดียว ท่อน 2

----	----	ไหว้กุ่ม	เทวา			ท้าว	ธาตรี
		ชฟ - ช	- ช - ช	-- ดิล	ชลช - ช	-- ชฟ	-- ลล
----	----	อาทิมี่	พรสยาม			เท	วิญ
		- ลดล	- ลชช	---	ชฟ - ล	---	---ช---ลชฟ

ชั้นเดียว ท่อน 3

----	----	ขอทุกอง	เทวา				สง่าฤทธิ
		- มชม	- ร - ร	มรด - ด	รด - ม	----	รด - ม

----	จ ง ดั่ง - ม - มด	ไมตรี - ร - ด	จิต - ด - ร	- ทวล	ทลช - ม	เกษม - ล - ลร	สันต์ --ลร ---ล
------	----------------------	------------------	----------------	-------	---------	------------------	--------------------

ชั้นเดียว ท่อน 4

ช่วย ---ชฟ	พิทักษ์ --ชล	จักร ---ฟ	ดิพงษ์ --ชช	--ดัล	ชลช - ช	พระทรง --ดล	ธรรม์ - ล - -
ทุกคืน - ด - ล	วัน ---ล	ของ --ชด	ทรง ---ช	---ฟ	ชฟ - ล	สุข ---ฟ	สราญ --ชช-ลชฟ

5. เพลงทยอยเดี่ยว ทางร้องนางเจียน จรรย์นาฎย์

เพลงทยอยเดี่ยว พระประดิษฐไพเราะ (มี ดุริยางกูร) ได้คิดแต่งขึ้นจากเพลงทยอยโน้ เพื่อใช้สำหรับปีเดียวรอดฝีมือ จัดเป็นเพลงเดี่ยวชั้นสูงสุด เป็นเพลงที่มีเอกลักษณ์เฉพาะทั้งในการปฏิบัติและการประพันธ์ทำนอง ต่อมาพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) ได้คิดประดิษฐ์เป็นทางเดี่ยวสำหรับซอโดยเลียนสำเนียงจากทางปี และในยุคต่อมาจึงได้มีผู้นำมาประดิษฐ์เป็นทางเดี่ยวในเครื่องดนตรีชนิดอื่น

ทางร้องเพลงทยอยเดี่ยวนี้ได้ถอดจากแถบบันทึกเสียงของนายไพเราะ จรรย์นาฎย์ ผู้ที่ได้สืบทอดเพลงนี้จากนางเจียน จรรย์นาฎย์ ทางร้องเพลงทยอยเดี่ยวนางเจียน จรรย์นาฎย์ ได้สืบทอดมาจากครูเพชร จรรย์นาฎย์ ผู้เป็นบิดา ไม่สามารถสืบค้นได้ว่าใครเป็นผู้แต่งทางร้องนี้ ทางร้องเพลงทยอยเดี่ยวนี้มีความคล้ายกับทางร้องของจำเริญของยิ่ง (จำโคม)

บทร้องเพลงทยอยเดี่ยว

ยินหนาเจ้าเอย	คิดไปใจเจียนจะเด็ดขาด
สร้อยสูมาลีรักเจ้าศรีชวา	มาแล้วไม่รือร้อบ้างเลยหนอนะน้องเอ๋ย
กวางทองดำเนินเมินเสียไม่รู้จัก	ล่ำล่ำจะทักไม่แนตระหนักในฤทัย
ฝันมาแนบนัยนา	จะหลับก็หาสนิทไม่
ได้ชมแต่เงาเงาไว ที่ตามในตาพี่	ไอ้มีลิมน้องเอย
เหมือนเดือนแรมลิปลิป	ยังคืนกลับมาส่องหว่า
ฝันเห็นน้องต้องตา	ไม่กลับมาเหมือนเดือน
บ้างเลยหนอ นะน้องเอย	ไอ้วาสนานิจาเอ๋ย

(บทร้องของเก่าไม่ทราบผู้แต่ง)

--- ๗	ลขม - ล	--- ด	รวมร - ร	----	--- ท	หนา เจ้า - ร - ๗	เออย - ล - ด
----	----	-- รด	ลทล - ล	----	--- ๗	--- ล	ทล๗ - ด
----	----	--- ร	มรด - ฟ	----	----	-- ๗ฟ	รวมร - ร
----	----	-----	-- ร๗	----	----	- ร - ม	รวมร - ร
----	คิด --- ๗	- ม๗ร	ไป ดม - ม	----	ใจ --- ม	เจียน --- ม	--- ม
--- ๗	ล๗ - ม	รด - ม	๗ล๗ - ๗	----	--- ม	-- ๗ม	รวมร - ม
รด - ท	- ลร๗	-- รล	ทล๗ - ด	----	----	จะเด็ด - ร - ม	ขาด -- รด
รวมร -	--- ๗	-----	--- ล	-- รท	ลร - ๗	--- ด	รวมร - ร
----	----	-----	-- ร๗	----	----	- ร - ม	รวมร - ร
----	สร้อย	สุมา	ลี	รัก	เจ้า ศรี	๗วา	เออย
----	-- ๗ด	-- มม	--- ม	--- ๗	- ด - ร๗	-- รร	--- ม
-- รด	มา แล้ว	ไม่มี	รอ	บ้าง	เลยหนอ	นะน้อง	เออย
----	- ร - ม	-- ดร	- ร --	-- ล๗	- ด - ด	-- รร	--- ด
----	--- ๗	-----	--- ล	-- รท	ลร - ๗	--- ด	รวมร - ร
----	----	-----	-- ร๗	----	----	- ร - ม	รวมร - ร
	กว้าง		ทอง		ดำ	เนิน	

----	---ม	รด-ร	มรชม-ม	----	---ม	---ม	----
เมิน	เสีย	ไม่รู้	จัก	ล้า	ล้า	จะ	ทัก
---ร	--มช	รด-ม	รวมร-ด	---ร	---ร	---ร	-ม--
ไม่ แน่	ตระหนัก	ใน	ฤทัย				
-ร-ด	-ร-ด	---ร	--รร	----	---ล	---ท	ลช-ด
----	----	---ร	มรด-ฟ	----	----	มรด-ฟ	รวมร-ร
----	----	----	--รช	----	----	-ร-ม	รวมร-ร
----	ฝืน	ว่าแนบ	นัย				
----	--มช	ลช-มชด	ย นา	----	---ม	-ม-ม	----
จะกลับ	ก็หา	สนิท	ไม่	ได้ ชม	แต่ เงา	เวา	ไว
--รด	--ดวช	--รด	--รด	-ร-ม	-ร-ม	--ชว	---ร
ที่ ตาม	ใน	ตา	พี่				
รด-ร	---ร	---ร	--รด	--รด	ลทล-	--ลช	--ทล
---	ลช-ด	นะ นื่อง	เอย				
---	ลช-ด	-ช-ช	---ม	----	----	--ชม	รวมร-ร
----	----	----	--รช	----	----	-ร-ม	รวมร-ร
เหมือน	เดือน		แรม				
--มช	---ม	รวมร-ม	ลิป	----	---ช	---ช	----
ยังคืน	กลับ	มาสอง	ห้ำ	ฝืน	เห็นนื่อง	ต้อง	ตา
--รร	---ด	--รด	รด--	--มช	--ชช	--รด	-ร--
ไม่กลับ	มา	เหมือน	เดือน	บ้าง	เลยหนอ	นะนื่อง	เอย
--รด	-ร--	--ดท	-ล-ร	---ลช	--ดด	--รว	---ดว
----	----	--รด	ลทล-ล	----	--รช	---ล	ทลช-ด
----	----	---ร	มรด-ฟ	----	----	มรด-ฟ	รวมร-ร

----	----	----	-- รช	----	----	- ร - ม	รรมร - ร
---	---	-- ชม	รรมรท - ม	- - รท	-- ลช	-- ลล	- ทลช
---	---	-- ชม	รรมรท - ร	----	---	-- ลร	- ทลช

4. พระพรหมปริชา (กลีน จันทรเรือง) (2425 – 2508)

พระพรหมปริชา (กลีน จันทรเรือง) เป็นชาวสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นบุตรนายเกลื่อนกับนางสารท พระพรหมปริชาเป็นข้าราชการสำนักในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 รับราชการเป็นผู้พิพากษา มีความรู้ทางด้านกฎหมาย การต่างประเทศ อักษรศาสตร์ มีนิสัยชอบดนตรีและขับร้องมาตั้งแต่เด็ก ได้เรียนดนตรีและขับร้องกับพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) และหม่อมส้มจิ้นราชานุประพันธ์ พระพรหมปริชาได้เข้ามาเรียนดนตรีและขับร้องที่วังบูรพาภิรมย์ เป็นสมาชิกสมาคมนักดนตรี มีความสนิทสนมกับหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เป็นอย่างมาก

หลักฐานข้อมูลของพระพรหมปริชา (กลีน จันทรเรือง) เกี่ยวกับวังบูรพาภิรมย์ จากการรวบรวมข้อมูลเอกสาร หนังสือ และการสัมภาษณ์ พบข้อมูลดังนี้

1. ข้อมูลจากหนังสือหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) มหาดุริยกุล กลุ่มเจ้าพระยาแห่งอุษาคเนย์ โดย อานันท์ นาคคง และอักษฎาภุช สาคริก พ.ศ. 2544 หน้า 86 ปรากฏข้อความว่า “เมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จประพาสสมณทลบัณฑิต พระราชดำเนินถึงจังหวัดนครศรีธรรมราช จางวางศรและนักดนตรีจากวังบูรพาภิรมย์ได้รับมอบหมายให้ไปช่วยในการบรรเลงดนตรีในการรับเสด็จในครั้งนั้น จางวางศรได้นำเพลงเขมร เขาเขียว สองชั้น มาแต่งขยายยัดจังหวะออกเป็นสามชั้น ทำนองเพลงเรียบแปลก หูออกไปจากเพลงที่เคยมี ใช้เสียงยาวผูกประโยคเพลง เรียกว่าเทคนิคการ “กรอ” ให้เสียงที่นุ่มนวลชวนฟัง หวาน สว่างแผ่ผาย วงดนตรีจางวางศรได้บรรเลงเพลงนี้ถวายต่อหน้าพระที่นั่ง โดยมี พระพรหมปริชา (กลีน จันทรเรือง) เป็นผู้ขับร้อง”

2. ข้อมูลจากหนังสือจดหมายเหตุดนตรี 5 รัชกาล งานวิจัยเอกสารและลำดับเหตุการณ์ พุทธศักราช 2411 – 2549 เล่ม 1 หน้า 54 ปรากฏข้อความว่า

“เมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า เจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 เสด็จประพาสภาคใต้ สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ มีรับสั่งให้หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ทำเพลงขึ้นถวายชื่อเพลงเขมรเลียนพระนคร พระพรหมปรีชา (กลิน จันทรเรือง) เป็นผู้ขับร้อง”

3. ข้อมูลจากหนังสืองานพระราชทานเพลิงศพ หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) 10 มีนาคม 2498 ณ เมรุวัดเทพศิรินทราวาส หน้า 39 ปรากฏข้อความของพระพรหมปรีชา (กลิน จันทรเรือง) ว่า “ครั้นจางวางศร ถวายตัวเป็นมหาดเล็กของสมเด็จพระราชปิตุลา บรมพงศาภิมุข เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช มาอยู่ที่วังบูรพาภิรมย์ โปรดให้พระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) เป็นครูสอน เวลานั้นข้าพเจ้าเป็นสานุศิษย์ของเจ้าคุณประสานฯ และหม่อมส้มจิ้น เมื่อต่อร้องแล้วข้าพเจ้ากับหลวงสุนทรลิขิต (หยิน) ก็แะแะวังบูรพาฯ เพื่อไปร้องส่ง และเล่นเป็ฟาทย์ในวงของวังบูรพาฯ เสมอมา จึงมีความสนิทสนมกับจางวางศร มาแต่ครั้งนั้นและเรามีอายุไล่เลี่ยกัน”

4. ข้อมูลจากหนังสืองานพระราชทานเพลิงศพ หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) 10 มีนาคม 2498 ณ เมรุวัดเทพศิรินทราวาส หน้า 42 ปรากฏข้อความของพระพรหมปรีชา (กลิน จันทรเรือง) ว่า “เพลงไทยที่เล่นแต่ตีเร็วหรือเป็นฟังเป็นเพลงเดียวกันทุกเพลง เรื่องนี้เป็นเหตุให้คุณหลวงประดิษฐไพเราะฯ คิดทาง “กรอ” ขึ้น คำว่ากรอหมายความว่าตีรั้วซ้ำลูกเป็นเสียงยาวเป็นลูกๆ ไปไม่ได้เก็บอย่างระนาดธรรมดา คือทำซ้ำคล้ายทางร้อง โดยวิธีนี้ท่านได้คิดเพลงเขมรเขี้ยว สองชั้น ขึ้นเป็นสามชั้น เรียกชื่อใหม่ว่าเขมรเลียนพระนคร และได้เล่นถวายรัชกาลที่ 6 เมื่อเสด็จเลียบมณฑลนครศรีธรรมราช พ.ศ.2458 ใช้เป็ฟาทย์บรรเลง ข้าพเจ้าเป็นผู้ขับร้อง โดยต่อจากหลวงประดิษฐฯ ในครั้งนั้น”

5. ข้อมูลจากหนังสือ 84 ปี มาลีนี สาคริก สถาปนิกศิลปบรรเลง และฉลอง 85 ปี เรือนบรรเลง หน้า 42 ปรากฏข้อความกล่าวถึงพระพรหมปรีชา (กลิน จันทรเรือง) ว่า “ท่านเป็นนักร้องในวงดนตรีวังบูรพาภิรมย์ เป็นลูกศิษย์หม่อมส้มจิ้น สนิทสนมกับหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) มีความสามารถทางการใช้ภาษาเป็นอย่างดี ท่านเป็นผู้พิพากษาต้องไป ทำงานยังต่างจังหวัด จึงได้ฝากลูกๆ ที่เริ่มโตไว้ที่บ้านของหลวงประดิษฐไพเราะฯ”

จากการสำรวจไม่พบข้อมูลเสียงขับร้องของพระพรหมปรีชา (กลิ่น จันทร์ เรือง) และไม่พบว่าได้ถ่ายทอดทางขับร้องให้แก่ผู้ใด บทเพลงที่สำคัญของพระพรหมปรีชา (กลิ่น จันทร์ เรือง) ที่เกี่ยวข้องกับวงดนตรีไทยวังบูรพาภิรมย์ คือเพลงเขมรเลียนพระนคร เพลงนี้มีการบันทึกเสียงครั้งสำคัญโดยศาสตราจารย์ ดร.เดวิด มอร์ตัน (Dr.David Morton Department of Ethnomusicology, UCLA, USA) เมื่อวันที่ 7 - 8 ตุลาคม พ.ศ.2512 อำนวยการบันทึกเสียงโดยคุณหญิงชื่น ศิลปบรรเลง และอาจารย์ประสิทธิ์ ศิลปบรรเลง ผู้ขับร้องเพลงเขมรเลียนพระนคร คือ อาจารย์ศิริ วิชเวช (ศิลปินแห่งชาติ) ได้ต่อเพลงนี้จากอาจารย์จันทนา พิจิตรครุการ

ตาราง 3 ข้อมูลเพลงเขมรเลียนพระนคร ทางร้องสำคัญของพระพรหมปรีชา (กลิ่น จันทร์ เรือง)

ลำดับ	ชื่อเพลง	ข้อมูลเสียง	วงดนตรี	แหล่งที่มา
1	เพลงเขมรเลียนพระนคร	ดร.เดวิด มอร์ตัน บันทึกเสียงที่บ้านบาตร กรุงเทพมหานคร เมื่อ วันที่ 7 - 8 ตุลาคม พ.ศ. 2512	ปี่พาทย์ไม้นวม คณะศิษย์หลวง ประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)	UCLA Ethnomusicol ogy Archive, University of California, Los Angeles

ตัวอย่างโน้ตทางร้องเพลงเขมรเลียนพระนคร สามชั้น เพลงสำคัญที่พระพรหมปรีชา (กลิ่น จันทร์ เรือง) ขับร้องถวายหน้าพระที่นั่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 ครั้งเสด็จประพาสสมณชลบักได้ สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ อุปราชมณฑลปักกิ่งได้ในครั้งนั้น จึงรับสั่งขวงดนตรีจากสมเด็จพระวังบูรพาภิรมย์เพื่อมาช่วยบรรเลงในการรับเสด็จจางวางศร ได้ทำเพลงเขมรเลียนพระนคร ขึ้นบรรเลงถวาย เป็นเพลงทางกรอซึ่งเป็นทางที่แปลกใหม่ในยุคนั้น บทร้องนายกระจ่าง แสงจันทร์ เป็นผู้แต่ง

บทร้องเพลงเขมรเลียนพระนคร

ข้าบาทข้าแต่พระรามวงศ์	องค์พระศรีอยุธยาเจ้าหล้ามหาสุวรรณค
พระเดชพุ่มผดุงดาวจรขาวพระยศ	ปรากฏบาทบพิตรอดิศร
ข้าบาททวารราษฎร์ถวายพร	ให้พระสถาวรทองสวัสดิ์เอย (นายกระจ่าง แสงจันทร์ แต่ง)

- ร - ฟ	ชฟ - ร	-- พร	ดรด - ร	ดล --	----	-- รร	--- ด
ร - พร	ดรด - ฟ	- รฟ	ชพร - ร	----	----	พระ	ยศ
-- ดร	ดล --	--- ฟ	--- ช	ลชฟ - ล	-- ดัช	ปรา	กฎ
-- ฟช	พร --	--- ฟ	--- ช	--- ล	ชฟ - ล	ลช - ฟ	--- ร
ดรด - ฟ	ชฟ - ร	-- พร	ดรด - ร	ดล - ดัช	ลชฟ - ช	บาท	บพิณ
-- พร	ดรด - ฟ	--- ช	ลชฟ - ล	----	----	อติ	ศร
-- ดัช	ลชฟ -	-- ฟช	ฟชฟ - ฟ	----	----	ช้ำ	บาท
--- ล	----	--- ช	--- ล	-- ดัล	ชฟ - ชล	ทวย	ราช
--- ร	--- ร	รดล - ดร	- ฟ - ช	ลชฟ - ล	-- ดัช	ลช - ดัช	ลชฟ - ช
พร - พร	ดรด - ล	ลชฟ - ล	ด - ร	----	----	ถวาย	พร
--- ร	ดล --	--- ฟ	--- ช	ลชฟ - ล	-- ดัช	ให้	พระ
-- ฟช	พร --	--- ฟ	--- ช	--- ล	ชฟ - ล	สถา	วร
--- ฟ	ชฟ - ร	-- พร	ดรด - ร	ดล - ดัช	ลชฟ - ล	--- ด	รดล - ร
-- พร	ดรด - ล	ลชฟ - ล	ด - ร	--- ร	-- รด	ดี	เอย

5. ขุนลิขิตสุนทรการ (หยิน มฤคะเวศ) (ราว พ.ศ. 2425 - 2480)

ขุนลิขิตสุนทรการ (หยิน มฤคะเวศ) เป็นข้าราชการสังกัดกรมพระอาลักษณ์ ในรัชกาลที่ 6 เดิมเป็นนักสวดคฤหัสถ์ และได้มาฝากตัวเป็นศิษย์เรียนขับร้องกับหม่อมส้มจีน ราชานุประพันธ์ เรียนปี่พาทย์กับพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) ต่อมาได้รับราชการ ในกระทรวงทหารเรือ นายหยินเคยอัดแผ่นเสียงไว้กับวงดนตรีเซलयศศักดิ์ ของขุนสมานประหาสกิจ (นายแคล้ว วัชรโบล) นายหยินได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น “ขุนลิขิตสุนทรการ”

หลักฐานข้อมูลของขุนลิขิตสุนทรการ (หยิน มฤคะเวศ) เกี่ยวกับวังบูรพาภิรมย์ จากการรวบรวมข้อมูลเอกสาร หนังสือ และการสัมภาษณ์ พบข้อมูลดังนี้

1. ข้อมูลจากเอกสารของอักษฎาวุธ สาคกริก พ.ศ. 2565 สูจิบัตรการปี่พาทย์ ประชันวงในงานประสูติสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอเจ้าฟ้ากรมพระยานุพิตนภุชพงษา (โรงพิมพ์สามมิตร) “วันที่ 11 มกราคม 2452 วงสมเด็จเจ้าฟ้ากรมพระยานุพิตนภุชพงษา มกุฎราชกุมาร นักร้องชื่อทองอยู่, วงสมเด็จเจ้าฟ้ากรมขุนนครสวรรค์วรพินิต (วงใหม่) นักร้องชื่อ นุ่ม, วงสมเด็จเจ้าฟ้ากรมขุนลพบุรีราเมศวร์ นักร้องชื่อส้มจีน, วงกรมหมื่นอนุพงษ์จักรพรรดิ นักร้องชื่อแป้น วันที่ 12 มกราคม 2452 วงสมเด็จเจ้าฟ้ากรมพระยานุพิตนภุชพงษา นักร้องชื่อนายหยิน, วงสมเด็จเจ้าฟ้ากรมขุนนครสวรรค์วรพินิต (วงเก่า) นักร้องชื่อ พันจ่าโท นายจอน, วงสมเด็จเจ้าฟ้ากรมขุนนครสวรรค์ ทรงจัด วันที่ 13 มกราคม 2452 วงกรมหมื่นทิวากรณ์ นักร้องชื่อดิน, วงกรมหมื่นวรวัฒน์สุภากร นักร้องชื่อจำเรียม วันที่ 14 มกราคม 2452 วงสมเด็จเจ้าฟ้ากรมขุนนครราชสีมา, วงหลวงกัลยาณมิตร (ทับ)”

2. ข้อมูลจากหนังสืองานพระราชทานเพลิงศพ หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) 10 มีนาคม 2498 ณ เมรุวัดเทพศิรินทราวาส หน้า 39 ปรากฏข้อความของพระพรหมปริษา (กลั่น จันทรเรือง) ว่า “ข้าพเจ้ากับขุนลิขิตสุนทร (หยิน) วันใดยังไม่ถึงกำหนดสอนปี่พาทย์ของเจ้าคุณครู ก็แวะวังบูรพาฯ เพื่อร้องส่ง และเล่นปี่พาทย์ในวงของวังบูรพาฯ เสมอมา จึงมีความสนิทสนมรักใคร่กับคุณหลวงประดิษฐไพเราะฯ มาแต่ครั้งนั้นและเรามีอายุไล่เลี่ยกัน

ตาราง 4 ข้อมูลเสียงขับร้องของขุนลิขิตสุนทรการ (หยิน มฤคะเวศ) ที่บันทึกไว้เป็นแผ่นเสียงต่าง ๆ สามารถรวบรวมได้ 5 ชุด ดังนี้

ชื่อเพลง	ข้อมูลแผ่นเสียง	วงดนตรี	แหล่งที่มา
1. เพลงสี่บท สามชั้น	แผ่น GRAMOPHONE	เครื่องสาย	คนฝั่งธน,
นายหยิน ร้อง	CONCERT RECORD.	ทหารมหาดเล็ก	2562

G.C.7-12348

2.เพลงนาคเกี้ยว นายหยิน ร้อง แผ่น PARLOPHON. เข้าเครื่องสาย ผู้วิจัย, 2565
B.25472

3.เพลงทยอยนอก สามชั้น นายหยิน ร้อง แผ่น GRAMOPHONE เครื่องสายทหาร ผู้วิจัย, 2565
CONCERT RECORD. มหาดเล็ก
G.C.7-12393, 10507

4.เพลงเชิดจีน สามชั้น นายหยิน ร้อง แผ่น GRAMOPHONE เครื่องสาย คนฟังธน,
CONCERT RECORD. ทหารมหาดเล็ก 2562

G.C.7-12397

5.เพลงเทพนิมิตร สามชั้น	แผ่น GRAMOPHONE CONCERT RECORD. G.C.7-12350	เครื่องเปียนโน ซอฝรั่ง	อัษฎาวุธ สาคริก, 2566
	ไม่มีภาพ		

จากการรวบรวมข้อมูลเสียงขับร้องของขุนลิขิตสุนทรการ (หยิน มฤคะเวศ) ที่บันทึกไว้เป็นแผ่นเสียงรุ่นต่างๆ ได้ทำการคัดเลือกบทเพลงที่โดดเด่นนำมาบันทึกเป็นโน้ตเพื่อทำการศึกษาวิเคราะห์เทคนิคการขับร้องจำนวน 5 เพลง คือ 1.เพลงสี่บท สามชั้น 2.เพลงนาคเกี้ยว สามชั้น 3 เพลงทยอยนอก สามชั้น 4. เพลงเชิดจีน 5.เพลงเทพนิมิตร สามชั้น

1. เพลงสี่บท สามชั้น ถอดจากเสียงขับร้องของขุนลิขิตสุนทรการ

(หยิน มฤคะเวศ)

เพลงสี่บท อัตราสองชั้น เป็นเพลงเก่าสมัยกรุงศรีอยุธยา สมัยโบราณ เรียกว่า "เพลงอังคารสี่บท" เป็นเพลงมโหรีที่จัดอยู่ในเพลงเกร็ดนอกเรื่อง นิยมใช้บรรเลงขับร้องใช้ประกอบการแสดงโขนละคร พระประดิษฐไพเราะ (มี ดุริยางกูร) นำมาแต่งดัดแปลงขยายเป็นสามชั้น เพลงนี้นิยมนำมาบรรเลงขับร้องในวงปี่พาทย์เสภามาก เพลงสี่บทเป็นเพลงหนึ่งในกติกากการประชันวง ทำให้เพลงนี้มีแนวทางการบรรเลงขับร้องที่หลากหลายเป็นที่นิยมมาก

ทางร้องเพลงสี่บท ขุนลิขิตสุนทรการ (หยิน มฤคะเวศ) ถอดจากแผ่นเสียง GRAMOPHONE CONCERT RECORD. G.C.7-12348 วงเครื่องสายทหารมหาเล็ก รั้วร้อง

บทร้องเพลงสี่บท เถา

เห็นดอกปะหนันสำคัญคิด	เหมือนวันพี่ลิขิตด้วยขา
เห็นมาลัยไหลลอยในคงคา	เหมือนลอยมาลาให้เทวี

เล็บนางเหมือนอย่างเล็บน้อง
เห็นโศกสาขาริมวาริ

พี่ประคองเนื่อนวลเจ้าชวนพี่
เหมือนทองโศกโศกี้ระกำใจ
(บทละครเรื่องอิเหนา พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 2)

สามชั้น ท่อน 1

-----	-----	เห็น --- ม	ดอก -- ชร	- ม - -	-----	ปา --- ร	หนัน --- ร
-- รช	มรด - ด	-----	มรด - ม	--- ล	-- ดัช	ลช - ม	-- ชร
-- ดม	-- ชร	มร - ชร	มรด - ร	-- ดล	สำคัญ รฟ - ด	-- ดล	- ด - ม
- ร - -	-----	-- รด	มร - ช	-----	-----	เหมือนวัน - ช - ม	พี่ --- ม
มรด - ม	- ช - ดั	--- ล	- ช - ม	- ช - -	-----	ลิ --- ม	ขิต --- ด
-- รม	รด - ด	-----	รด - ม	-- ชม	- ร - ด	-- รด	ลทล - ล
--- ท	- ร - ล	ทล - รล	ทลช - ล	ด้วย -- ชม	-----	น --- ช	ชา --- ท - รล

สามชั้น ท่อน 2

-----	เห็น -- ชดั	-- ชล	มาลัย ชฟ - ฟม	รช - ร	มรด - ฟ	ไหล -- ล	ลอย - ดั - ช
-----	--- ช	--- ล	ทลช - ท	-----	--- ท	--- ล	ชลช - ช
-----	--- ล	-- ดัล	ชฟ - ชลช	ลชฟ -	-----	ในคง -- ชล	คา --- ล
-----	--- ล	- ช - ท	ลทล - ล	-----	เหมือน --- รช	--- รม	ลอย รด - ด

--- ร	ดล --	ลชฟ - ช	ลชล - ล	--- ด	รด --	มา --- ล	ลา --- ช
--- ฟ	--- ช	ลช - ดัช	ลชฟ - ม	รช - ด	มรด - ม	--- ฟ	--- ช
-- ดัล	ชฟช - ฟ	----	ชฟ - ล	----	----	ให้ เท ชฟ - ช	วี ---ช-ลชฟ

สามชั้น ท่อน 3

----	เล็บ --- ช	--- ม	นาง รดม - ม	----	----	เหมือน --- ร	อย่าง - ช - ด
-- รม	รด - ฟ	----	ชลชฟ - ล	-- ดัล	- ช - ฟ	-- ชฟ	- ม - ร
--- ม	ลช - ร	มร - ชร	มรด - ร	-- ดล	----	เล็บ --- ร	น้อง ดม - ม
-- ชร	--- ร	--- ม	ดมร - ร	----	ฟี่ --- ชด	----	ประคอง - ม - ม
--- ช	--- ดั	--- ล	- ช - ล	ชม - --	----	เนื้อ --- ม	นวล --- ร
--- ม	รด - ด	----	รด - ม	-- ชม	- ร - ด	-- รด	ลทล - ล
--- ท	- ร - ล	ทล - รล	ทลช - ล	เจ้า -- ชม	----	ข่วน --- ชม	ฟี่ ---ลช-ล

สามชั้น ท่อน 4

----	เห็น -- ชดั	-- ชล	โสภ ชฟ - ช	--- ร	มรด - ฟ	-- ล	ขา - ดั - ล
-- ดัช	--- ช	--- ล	ทลช - ท	----	--- ท	--- ล	ชลช - ช

----	--- ล	-- ดัล	ซฟ - ซลซ	ลซฟ -	----	ริม วา - ล - ล	รี --- ล
----	--- ล	- ซ - ท	ลทล - ล	----	เหมือนทรง รช - ร	--- รม	ไศก รด - ด
--- ร	ดล --	ลซฟ - ซ	ลซล - ล	--- ด	รด --	--- ล	กี --- ซ
--- ฟ	--- ซ	ลซ - ดัล	ลซฟ - ม	รช - ด	มรด - ม	--- ฟ	--- ซ
-- ดัล	ซฟซ - ฟ	----	ซฟ - ล	----	----	ระกำ - ล - ซ	ใจ ---ซ-ลซฟ

2. เพลงนาคเกี้ยว สองชั้น ถอดจากเสียงขับร้องของขุนลิขิตสุนทรการ

(หยิน มฤคะเวศ)

เพลงนาคเกี้ยว อัคราจักรหระสองชั้นลักษณะฉาย เดิมชื่อเพลงนาคเกี้ยว พระสุเมรุ เป็นเพลงทำนองเก่าสมัยอยุธยา รวมอยู่ในตำมโหรเรื่องนางกราย

ทางร้องเพลงนาคเกี้ยว สองชั้น ขุนลิขิตสุนทรการ (หยิน มฤคะเวศ) ถอดจากแผ่นเสียง PARLOPHON. B.25472 วงเครื่องสาย รับร้อง

บทร้องเพลงนาคเกี้ยว สองชั้น

จะกินข้าวนี้เง้าไ้คอยท่า	ให้เมียมานั่งกินด้วยกันก่อน
เห็นเมียไม่กินพร้อมพ่อย่อมวอน	บั้นบื้อนปลอบปลื้มประโลมใจ
เห็นเขาเป็นผัวเมียกันมากินัก	จะรักเหมือนพ่อรักเมียก็หาไม่
ไม่ควรจะสลัดตัดอาลัย	ทำไมจะได้ของรักมาเซยชม
จนจิตกลัวผิดไปไม่ได้	เมียจนใจพอเอาไปแต่ผ้าห่ม
ในกลางไพรก็จะได้ประคองชม	เมียจะตรมตรอมดินอยู่แดตาย
เมียจะนอนคนเดียวกระไรรอด	ใครจะกอดเมียนอนให้หนาวหาย
พ่อเคยแอบแนบข้างไม่ห่างกาย	เมียจะตายแล้วพ่อทูนกระหม่อมเมีย

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน และครึ่งหลังไม่ทราบผู้แต่ง)

ท่อน 1

				จะกิน	ข้าว	นั่ง	เกล้า
--	--	--	--	-------	------	------	-------

----	----	ใคร --- ล	จะกอด -- ลฟ	---	---	พิม ลช - ฟ	นอน - ฟ - พร
-- พร	- ด - ฟ	----	ชฟ - ล	----	- ด --	ให้ นาว - ฟ - ช	หาย ด - ชดี
-- ดัช	ลชฟ -	พ่อเคย - ร - ฟ	แอบ --- ฟ	---	-- ดช	แนบ ลช - ฟ	ข้าง ร - ชพร
-- พร	- ด - ล	ชฟ - ล	- ด - ร	-- พร	- ด --	ไม่ห่าง - ช - ฟ	กาย - ช --
----	เมีย --- ล	จะ ตาย - ล - ล	แล้ว ลดี --	---	-- ดัช	พ่อ ลช - ฟ	ทูน - ฟ - ร
---	---	---	- ช - ล	---	---	กระหม่อม - ช - ฟ	เมีย ---ช-ลชฟ

3. เพลงทยอยนอก สามชั้น ถอดจากเสียงขับร้องของขุนลิขิตสุนทร การ (หยิน มฤคเวศ)

เพลงทยอยนอกของเก่าอัตราจังหวะสองชั้น ใช้ประกอบการแสดงโขนละคร ในอารมณโศกเศร้าวิปโยคอาลัย รวบรวมสมัยรัชกาลที่ 4 พระประดิษฐไพเราะ (มี ดุริยางกูร) ได้แต่งขยายขึ้นเป็นอัตราจังหวะสามชั้นในรูปแบบเพลงทยอย เปลี่ยนเสียงให้อยู่ในระดับ “ทางนอก” จึงเรียกว่า “ทยอยนอก” เพลงนี้จัดเป็นเพลงแม่แบบของเพลงประเภทลูกล้อลูกขัด

ทางร้องเพลงทยอยนอก สามชั้น ขุนลิขิตสุนทรการ (หยิน มฤคเวศ) ถอดจากแผ่นเสียง GRAMOPHONE CONCERT RECORD.G.C.7-12393, 10507 วงเครื่องสายทหารมหาดเล็ก

บทร้องเพลงทยอยนอก สามชั้น

พี่จะลาไปแล้วเจ้าแก้วเอ๋ย	สิ่งไรเคยที่พี่ทำเจ้าจำได้
ขอฝากขุนช้างด้วยช่วยปลอบใจ	ข้าวปลาทาให้เหมือนพี่ยัง
มาถึงกรงขุนทองว่างอยู่ทั้งคู่	นกโนรีแขวนอยู่ที่เตียงตั้ง
นกเคยเคยเสียงเสนาะดัง	ฟังขึ้นเขยชมอารมณ์นาง
	(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน)

ท่อน 1

----	----	ที่ ---รด	จะลา --มม	----	----	ไปก่อน -ม-ร	แล้ว --มช
-ม--	---ช	---ม	-ร-ช	----	---ร	--ชร	มรวมมรด
--รท	ลร-ช	---ล	เจ้า ทลช-ลช	----	----	แก้ว --รด	เอย ---ม
----	----	---ช	---ล	--รท	ลร-ช	---ด	มร--
----	----	---ม	รด-มร	-ช--	----	----	----
----	----	สิ่งไร -ร-ม	เคย ---ม	----	----	ที่ --รด	พี่ทำ -ด-ม
----	---ช	---ม	-ร-ช	----	---ร	--ชร	มรวมมรด
----	---ช	-ล-ช	-ม-ช	เจ้า -ล-ด	จำ ---ม	ได้ ---ด	---ม

ท่อน 2

---ล	---ท	---ร	-ม-ช	---ช	---ม	--ชม	-ร-ท
---ช	-ล-ท	-ร-ท	-ช-ล	---ร	มรวม-ช	---ล	---ท
----	----	----	--รด	----	---ล	ชมช-ล	ชลลชม
--ชม	รท-ม	---ล	ชม-ช	----	----	---ล	ชม-ชล
----	--ทล	----	ทลทล	----	----	ทลทล	---ร
	ฝาก		ขุน		ข้าง	ด้วย	

----	---ช	ลชม-ล	---ล	-ร--	---ชล	---ชม	----
--ชม	-ร-ท	ทลช-ท	มร-ม	ช่วย	ปลอบ	ใจ	---
----	ซ้ำว	ปลา	----	----	หา	ให้	ลท--
--ลท	-ร-ชี้	---	เหมือน	-ร--	พี	ยัง	-ทลช

ท่อน 3

----	-ด-ม	--ชม	รวมร-ร	----	----	-ร-ม	รวมร-
----	----	มาถึง	กรง	----	----	ขุนทอง	วาง
----	---	-ม-ช	---	----	----	มช-ม	---
----	---	---	-ร-ช	----	---	--ชร	มรวมรด
--รท	ลร-ช	---	อยู่	ทลช-ช	----	ทั้ง	คู่
-ม--	----	---	---	--รท	ลร-ช	---	มร--
----	----	---	รด-มร	-ช--	----	----	----
----	----	นก	โนรี	----	----	แขวน	อยู่
----	---	-มช	-ม-ม	----	----	-มช	---
-ม--	---	---	-ร-ช	----	---	--ชร	มรวมมรด
----	---	-ล-ช	-ม-ช	-ล-ด	ที่	เตียง	ตั้ง
----	---	-ล-ช	-ม-ช	-ล-ด	---	---	รด-ม

ท่อน 4

--	--	--	--	--	--	--	--

--- ล	--- ท	--- ร	- ม - ฑ	--- ฑ	--- ม	-- ฌม	- ร - ท
--- ฑ	- ล - ท	- ร - ท	- ฑ - ล	--- ร	มรม - ฑ	--- ล	--- ท
----	----	----	-- รล	----	--- ล	ฌม ฑ - ล	ฑล ฑล ฌม
-- ฌม	รท - ม	--- ล	ฌม - ฑ	----	----	--- ล	ฌม - ฑล
----	-- ทล	----	ทลทล	----	----	ทลทล	--- ร
----	นก	ล ฌม - ล	เคย	เคย	เคย	เสียง	- ล ฌม
----	--- ท	ล ฌม - ล	--- ล	- ร - --	--- ฑ	--- ฑ	- ล ฌม
-- ฌม	- ร - ท	ทล ฑ - ท	มร - ม	เสนาะ	-- ฑล	ดั่ง	--- ร
----	ฟัง	ขึ้น	ล ฑ - --	เชย	ฌม	ฌม	----
----	--- ท	--- ท	ล ฑ - --	----	--- ท	--- ท	----
-- ลท	- ร - ฑ	--- ม	อา	รณ	นาง	นาง	- ทล ฑ
----	---	---	---	---	---	---	---

6. หลวงเสียงเสนาะกรรณ (พัน มุกตวาทย์) (ไม่ทราบที่ปีเกิดและปีที่ถึงแก่กรรม)

หลวงเสียงเสนาะกรรณ (พัน มุกตวาทย์) เป็นชาวจังหวัดนครปฐม เป็นศิษย์เอกของนายอ่อน แก้วกังวาน มีความสามารถในปฏิภาณกวีดีด้นกลอนสด เป็นนักแหล่ นักสวดคฤหัสถ์ และนักเสภา มีลีลาการขับร้องนุ่มนวลน่าฟัง รับราชการในกรมมหรสพ ทำหน้าที่ขับร้อง ขับเสภาและเห่เรือในขบวนพยุหยาตราทางชลมารค เรียนขับร้องจากพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์), หม่อมส้มจีนราชานุประพันธ์, หม่อมจันทร์ กุญชร ณ อยุธยา ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์ เป็น “หลวงเสียงเสนาะกรรณ” ต่อมาได้โอนย้ายมาอยู่สังกัดกรมศิลปากรจนเกษียณอายุราชการ หลวงเสียงเสนาะกรรณ เป็นครูขับร้องที่มีความสามารถมาก มีกิริยาสุภาพเรียบร้อย จึงมีโอกาสเข้าไปสอนขับร้องในวังต่างๆ เช่น วังลดาว์ลัย วังบางคอแหลม และวังบูรพาภิรมย์

หลักฐานข้อมูลของหลวงเสียงเสนาะकरण (พัน มุกตวาทย์) เกี่ยวกับวังบูรพาภิรมย์ จากการรวบรวมข้อมูลเอกสาร หนังสือ และการสัมภาษณ์ พบข้อมูลดังนี้

1. ข้อมูลจากหนังสือหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) มหาดุริยางค์ วีสุมเจ้าพระยาแห่งอุษาคเนย์ โดย อานันท์ นาคคง และอัษฎาวุธ สาคกริก พ.ศ. 2544 หน้า 113 - 114 ครูไมตรี พุ่มเสนาะ เล่าถึงบรรยากาศสำนักดนตรีวังบางค้อแหลม ปรากฏข้อความว่า “นักดนตรีส่วนหนึ่งหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้คัดเลือกลูกศิษย์มาจากวังบูรพาภิรมย์ ช่วงแรกมีนายเผือก นักระนาด , นายทองต๋อ กลีบขึ้น, นายไพฑูรย์ จรรย์นาฎย์ ส่วนนักร้องมีนางจิ้มลิ้ม กุลตันท์ และหลวงเสียงเสนาะकरण (พัน มุกตวาทย์)”

2. ข้อมูลจากหนังสืออนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพครูถวิล อรรถกฤษณ์ พ.ศ. 2547 หน้า 74 กล่าวถึงการประชันปีพาทย์ที่วังบางปะอิน “เมื่อ พ.ศ.2417 สมเด็จพระบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ เสด็จประพาสพระราชวังบางปะอิน ได้มีการจัดประชันปีพาทย์วังวังบางค้อแหลม กับวงครูเพชร จรรย์นาฎย์ นักดนตรีวังบางค้อแหลมส่วนใหญ่เป็นศิษย์จากวงศร จากวังบูรพาภิรมย์ นักร้องได้แก่ หลวงเสียงเสนาะकरण (พัน มุกตวาทย์), คุณหญิงรามบัณฑิตสิทธิเศรณี (เยี่ยม ส่วงค์) และนางจิ้มลิ้ม กุลตันท์ นักดนตรีวงครูเพชร เป็นรุ่นเล็กที่ครูเพชรลาออกจากวังบูรพาฯ มาฝึกที่พระนครศรีอยุธยา ตั้งแต่ปี 2468 นักร้องได้แก่ นางสาวเจียน จรรย์นาฎย์และ นางสาวชั้น อรรถกฤษณ์” จากข้อความที่ปรากฏแสดงให้เห็นว่าหลวงเสียงเสนาะकरण (พัน มุกตวาทย์) ได้เป็นนักร้องรับเชิญให้แก่วงดนตรีในความควบคุมของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ทั้งวังบูรพาภิรมย์ วังลาดวัลย์ และวังบางค้อแหลม

3. คำสัมภาษณ์ ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์พูนพิศ อมาตยกุล พ.ศ. 2563 ได้กล่าวว่า “หลวงเสียงเสนาะकरण (พัน มุกตวาทย์) เป็นนักร้องที่มีชื่อเสียงมากในช่วงรัชการที่ 6 เป็นศิษย์ของพระยาประสานดุริยศัพท์(แปลก ประสานศัพท์) กับหม่อมส้มจิ้น ราชานุประพันธ์ เป็นนักร้องของกรมมหรสพ และทำหน้าที่เป็นต้นเสียงเห่เรือในกระบวนพยุหยาตราทางชลมารค ต่อจากหลวงกล่อมโกศลศัพท์ (จอน สุนทรเทศ) เป็นผู้มีเสียงแหลม ลีลาการขับร้องนุ่มนวล มี

กิริยาสุภาพเรียบร้อย จึงมีโอกาสเข้าไปสอนและขับร้องในวังต่างๆ เช่น วัง
ลดาวลัย วังบางคอแหลม และวังบูรพาภิรมย์”

ตาราง 5 ข้อมูลเสียงขับร้องของหลวงเสด็จเสนาะภรรณ (พัน มุกตวาทย์) บันทึกแผ่นเสียงต่าง ๆ
สามารถรวบรวมได้ 15 ชุด ดังนี้

ชื่อเพลง	ข้อมูลแผ่นเสียง	วงดนตรี	แหล่งที่มา
1. เพลงเขมรไทรโยค ขุนเสด็จเสนาะภรรณ แผ่นเสียงในช่วง รัชกาลที่ 7	แผ่น “HIS MASTER'S VOICE” P.6045 G.C.13-13721 - 13724 	พิณพาทย์พระยา ประสานดุริยศัพท์	พูนพิศ อมตยกุล อาศรมดนตรี วิทยา มูลนิธิ ราชสุดา, 2562
2. เพลงนกขมิ้น สามชั้น ขุนเสด็จเสนาะภรรณ แผ่นเสียงในช่วง รัชกาลที่ 7	แผ่น “HIS MASTER'S VOICE” P.6165 G.C.13-13853 	เครื่องสายเดี่ยว	คนฝั่งธน, 2562
3. เพลงพญาโศก หลวงเสด็จเสนาะภรรณ แผ่นเสียงในช่วง รัชกาลที่ 7	แผ่น ODEOM A 229014a 	เครื่องสายหลวง ประดิษฐ์ไพเราะ	พูนพิศ อมตยกุล อาศรมดนตรี วิทยา มูลนิธิ ราชสุดา, 2563

4.เพลงสาธิตาชมเดือน ขุนเสียงเสนาะกรรณ	แผ่น "HIS MASTER'S VOICE" P.6169 G.C.13-13862	พินพาทย์พระยา ประสานดุริยศัพท์	คนฝั่งธน, 2562
แผ่นเสียงในช่วง รัชกาลที่ 7			
5.เพลงสารถิ สามชั้น ขุนเสียงเสนาะกรรณ	แผ่น "HIS MASTER'S VOICE" P.6061 G.C.13-13855	รับปีเดียวและ ระนาดเอก	ผู้วิจัย, 2565
แผ่นเสียงในช่วง รัชกาลที่ 7			
6.เพลงสุดสงวน หลวงเสียงเสนาะกรรณ	แผ่น "HIS MASTER'S VOICE" P.6564 26-12633	เครื่องสาย	คนกรุงเก่า, 2564
แผ่นเสียงในช่วง รัชกาลที่ 7			
7.เพลงพม่าห้าท่อน ขุนเสียงเสนาะกรรณ	แผ่น "HIS MASTER'S VOICE" P.6037 G.C.13-13706	พินพาทย์พระยา ประสานดุริยศัพท์	คนฝั่งธน, 2562
แผ่นเสียงในช่วง รัชกาลที่ 7			

			
8. เพลงเชิดจีน ซุนเสียงเสนาะกรรณ	แผ่น "HIS MASTER'S VOICE" P.6051 G.C.13-13734	พินพาทย์พระยา ประสานดุริยศัพท์	คนฟังธน, 2562
แผ่นเสียงในช่วง รัชกาลที่ 7			
9. ดึกดำบรรพ์เรื่องควีน หลวงเสียงเสนาะกรรณ หมื่นขับคำหวาน	แผ่น ODEON A 229022a	พินพาทย์พระ เพลงไพเราะ	คนฟังธน, 2561
แผ่นเสียงในช่วง รัชกาลที่ 7			
10. ตับนางนาค ซุนเสียงเสนาะกรรณ	แผ่น His Master's Voice P.6081 G.C.-13-13795 หน้า 1-2	รับมโหรีพระยา ประสานดุริยศัพท์	พูนพิศ อมตยกุล ศาสรมดนตรี วิทยา มุลนิธิ ราชสุดา, 2563
แผ่นเสียงในช่วง รัชกาลที่ 7			
11. เพลงหุ่นกระบอก	แผ่น His Master's Voice	บันโย ซอด้	ผู้วิจัย, 2565

เรื่องพระอภัยมณี ภาษา ด้านางผีเสื้อ ขุนเสียดเสนาะกรรณ	P.1969 G.C.-23-12373 หน้า 1-2		
แผ่นเสียงในช่วง รัชกาลที่ 7			
12. ขับเสภา ขุนแผนเข้า ห้องวันทอง หลวงเสียดเสนาะ หมื่นขับคำหวาน แผ่นเสียงในช่วง รัชกาลที่ 7	แผ่น Odeon A.229023 ศิขิน Digi 29-04-54 ไม่มีภาพแผ่นเสียง	พิณพาทย์พระ เพลงไพเราะ	พูนพิศ อมาตย กุล อาศรม ดนตรีวิทยา มูลนิธิราชสุดา, 2563
13. เพลงรามัญรัฐทศ ขุนเสียดเสนาะกรรณ	แผ่น His Master's Voice P.7801 G.C.-20-12613 หน้า 1-4	ส่งเครื่องสายไทย ขิม หีบเพลง	ผู้วิจัย, 2565
แผ่นเสียงในช่วง รัชกาลที่ 7			
14. เพลงตับอาบู่หะซัน ขุนเสียดเสนาะกรรณ	แผ่น His Master's Voice P.6088 G.C.-13-13806 หน้า 1-2	พิณพาทย์ พระยาประสาน ดุริยศัพท์	ผู้วิจัย, 2565
แผ่นเสียงในช่วง รัชกาลที่ 7			
15. เพลงสามเฒ่า	แผ่น His Master's Voice	ปี่พาทย์	คนกรุงเก่า,

หลวงเสียงเสนาะกรรณ P.16562 G.C.-13-14149

2564

นางท้วม ประสิทธิ์กุล หน้า 1-2

แผ่นเสียงในช่วง

รัชกาลที่ 7

จากการรวบรวมข้อมูลเสียงขับร้องของหลวงเสียงเสนาะกรรณ (พัน มุกตวาทย์) ที่บันทึกไว้เป็นแผ่นเสียงรุ่นต่างๆ ได้ทำการคัดเลือกบทเพลงที่โดดเด่นนำมาบันทึกเป็นโน้ตเพื่อทำการศึกษาวิเคราะห์เทคนิคการขับร้องจำนวน 5 เพลง ดังนี้ 1.เขมรไทรโยค 2.เพลงพญาโคก สามชั้น 3.เพลงสารถิ สามชั้น, 4.เพลงสาธิตาخمเดือน สามชั้น 5.เพลงสุดสงวน

1. เพลงเขมรไทรโยค ถอดจากเสียงขับร้องของหลวงเสียงเสนาะกรรณ (พัน มุกตวาทย์)

เพลงเขมรไทรโยค เดิมชื่อ “เพลงเขมรกล่อมลูก” ของเจ้าอัครราชจันทระสองชั้น นิยมใช้ประกอบการแสดงละคร สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ แต่งขยายขึ้นเป็นสามชั้น ได้ขยายทำนองให้กว้างขวางออกไปจนบางแห่งก็ไกลจากพื้นทำนองเพลงเขมรกล่อมลูกบ้าง เน้นความไพเราะเป็นสำคัญ แต่ยังคงเรียกชื่อว่า “เขมรกล่อมลูก”

ทางร้องเพลงเขมรไทรโยค หลวงเสียงเสนาะกรรณ (พัน มุกตวาทย์) ถอดจากแผ่นเสียง “HIS MASTER'S VOICE” P.6045 G.C.13-13721-13724 พิณพาทย์พระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) รับร้อง

บทร้องเพลงเขมรไทรโยค

อันว่าความงามนี้มีทั่วไป	ทั้งกลางไร่ไพร่พงดงหัตถิ
สัตว์ที่ร้ายหลากหลายมากมวมลมิ	ล้วนเป็นที่ชมเพลินนำเดินตาม
ดูแต่เสื้อโคร่ง ใจงองยังงาม	ทางเสียงคุกคาม
คำรามฮือฮือ คำรามโฮกโฮก โฮกโฮก ฮือฮือ	
ถึงแม้ว่านรีที่งามนั้น	จะแก่สาวเท่ากันมิใช่หรือ
ถึงแม้หน้าไม่ดีแต่ว่ามีฝีมือ	ที่เล่าลือทั่วหล้าหาใดเคียง

มิน่าเสนาะ ไพเราะน้ำเสียง

ไม่เหมือนจำเรียงสำเนียงพิมพ์

สำเนียงแผ่แผ่ว ผ่าผ่าว พิมพ์

(จากเรื่องวังตี พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 6)

ท่อน 1

----	-- ดัด	----	ซฟ - ซ	----	พร - ฟ	----	----
อัน	ว่าความ	งาม	นี้		มี	ทั่ว	ไป
--- ซ	- ฟ - ซ	--- ล	--- ดิ	--- ล	ดิฟ - ซ	-- พร	--- ฟ
-- ฟซ	พร - ล	----	- ซ - ด	- ด - ร	ดม - รมร	----	----
ทั้งกลาง	ไว้	ไพเราะ	พง		ดง	หัด	ถึ
- ด - ล	--- ฟ	--- ซ	--- ล	--- ดิ	- ฟ - ซ	ลซ - ร	- - ฟ
----	----	----	--- ฟ	----	----	น้อง	เคย
----	----	----	--- ดิ	----	--- ล	-- ดล	ซฟ - ซ
----	----	เจ้า	ไม่			เคย	เห็น
----	----	--- ฟ	- ร - ฟ	- ร -	----	--- ซ	--- ล
ดิซ - -	- ดิ - ล	-- ดัด	ซฟ - ซ	----	- ฟ - ซ	-- ฟซ	ฟซฟซ-พร

ท่อน 2

สัตว์	ที่ร้าย	หลาย	หลาก		มาก	มवल	มี
--- ซ	- ซลดิ	-- ลดิ	- ซ - ล	- ด - ร	พรด-ดฟ	--- ล	--- ล
----	--- ดิ	----	--- ล	-- ดัด	ซฟ - ซ	----	----
- ซ - ล	- ด - ร	--- ม	รด - มรร	----	----	- ร - ม	รมร - รซ

ล้วน	เป็นที่	ชม	เพลิน		น่า	เดิน	ตาม
--- ด	- ล - ล	ชฟ - ล	- ล - -	--- ดั	- ฟ - ชฟ	ชลช - ฟ	--- ฟ
- ชฟร	----	ดูแต่	เสื่อไคร่ง	---	----	----	----
		- ล - ช	- ฟ - ฟ	--- ร			
----	----	ใจัง	ยังงาม		----	----	----
		- ล - ช	- ฟ - ฟ	- ชฟร			
----	ทางเสียง		คุกคาม				
	- ลชด	----	- ลช - ฟ	----	----	----	----
----	คำราม	ฮือ	ฮือ	คำราม	ไฮกไฮก	ไฮกไฮก	ฮือ ฮือ
	-- ฟฟ	--- ฟ	--- ฟ	-- ฟฟ	- ร - ร	- ร - ร	- ฟ - ฟ

ท่อน 1 เทียบกลับ

----	-- ดั	----	ชฟ - ช	----	ฟร - ฟ	----	----
ถึงแม้	ว่า	นา	รี		ที่	งาม	นัก
- ด - ด	--- ล	ชฟ - ล	- ล - -	--- ด	- ฟ - ชฟ	ลช - ฟ	--- ช
-- ฟช	ฟร - ล	----	- ช - ด	- ด - ร	ดม - รมร	----	----
จะแก่	สาว	เท่า	กัน		มิ	. ไซ้	หรือ
- ช - ช	-- ลดั	-- ชฟ	--- ล	--- ดั	- ฟ - ล	- ช - ฟร	-- ฟ
--- ช	ฟร - -	----	--- ฟ	----	----	น้อง	เอย
						-- ชล	ชฟล - ล
----	----	----	--- ดั	----	--- ล	-- ดล	ชฟ - ช
----	----	เจ้า	ไม่			เคย	เห็น
		--- ฟ	- ร - ฟ	- ร - -	----	--- ช	--- ล
ดัช - -	- ดั - ล	-- ดั	ชฟ - ช	----	- ฟ - ช	-- ฟช	ฟชฟช-ฟร

ท่อน 2 เที้ยวกลับ

ถึงแม้ -- ดด	หน้า --- ซฟ	ไม่ --- ซ	ดี --- ล	- ด - ร	มรด-ดฟ	มี --- ล	ผีมือ - ด - ล
----	--- ดั	----	--- ล	-- ดัล	ซฟ - ซ	----	----
- ซ - ล	- ด - ร	--- ม	รด - มรว	----	----	- ร - ม	รมว - รซ
ที่เล่า ซฟ - ซฟ	ลือ --- ล	หัว -- ซฟ	หล้า ซฟ - ล	--- ดั	หา - ฟ - ซ	ใด ลซ - ฟ	เคียง --- ฟ
- ซฟร	----	มิน่า - ล - ซ	เสนาะ - ฟ - ร	ฟซฟซ	ฟร --	----	----
----	----	ไพเราะ - ล - ซ	น้ำเสียง - ฟ - ฟ	- ซฟซ	ฟร --	----	----
----	บ่เหมือน - ลซด	----	จำเรียง - ลซฟ	----	----	----	----
----	สำเนียง -- ซฟ	พึม --- ฟ	พำ --- ฟ	มันดั่ง -- ฟฟ	แผ่วแผ่ว - ร - ร	แผ่วแผ่ว - ร - ร	พึมพำ - ฟ - ฟ

2. เพลงพญาโศก สามชั้น ถอดจากเสียงขับร้องของหลวงเสนาะกรรณ (พัน มุกตวาทย์)

เพลงพญาโศก อัตราสองชั้น มีท่อนเดียว 8 จังหวะหน้าทับปรบไก่ อยู่ในเพลงเรื่องพญาโศก เป็นเพลงโบราณสมัยกรุงศรีอยุธยา นำมาใช้บรรเลงมโหรี และประกอบการแสดงโขนละคร ในบทที่แสดงอารมณ์เศร้า ปลายรัชกาลที่ 4 พระประดิษฐไพเราะ (มี ดุริยางกูร) ได้แต่งขยายขึ้นเป็นสามชั้น สำหรับร้องและบรรเลงมโหรีปีพาทย์ ภายหลังจึงนำมาประดิษฐ์เป็นเพลงเดี่ยว ดุริยางคศิลป์นได้ยึดถือเป็นแบบฉบับสำหรับเดี่ยวด้วยเครื่องดนตรีทุกชนิดสืบมาจนทุกวันนี้

ทางร้องเพลงพญาโศก สามชั้น หลวงเสนาะกรรณ (พัน มุกตวาทย์) ถอดจากแผ่นเสียง แผ่น ODEON A 229014a วงเครื่องสายหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ร้อง

บทร้องเพลงพญาโศก สามชั้น

เหลือบเห็นพระไวยอาลัยพ่อ
เป็นทหารผลาญย่อยมาร้อยแดน

น้ำพระเนตรคลอคลอถึงหลวงแผน
พระกริ้วแค้นตรัสสั่งพระไวยพลัน
(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน)

-----	เหลือบ --- ด	วชช - รุม	เห็น รด - ด	ท - ลวช	ทลช - ด	พระ --- ช	ไวย มรด - ร
-----	--- ร	--- ม	พมร - ฟ	-----	--- ฟ	-- ลฟ	มรด-รุมร
-----	--- ม	มรด - ม	อา - ช - ร	- รุมร	--- ลัย	-- ดร	พ่อ มรด - ช
- ท --	--- ท	ทลช - ท	ลวท - ท	-----	น้ำ --- ร	- ท - รล	พระเนตร ชฟช - ชช
ฟ - ลช	--- ม	-- ชม	- ร - ช	-----	---	ลงคลอ - ท - ท	คลอ --- ท
--- ร	มรท - ม	-- ชม	รุมร - ม	รุมรมรท	--- ท	-- รท	ลชทลทล
- ทลช	--- ด	-----	รด - ม	-- ชม	รุมร -	ถึงหลวง ทร - ทร	แผน --- ท
-- รล	--- ช	-----	ลช - ด	--- ช	--- ด	-- รด	ลทล - ล
-----	-----	เป็น	ทหาร	---	---	ผลาญ	ย่อย
---	---	--- ล	-- ลล	-- รล	ทลช - ด	--- ม	- ช - รด
มร --	--- ท	-- รท	- ล - ร	-----	--- ม	พมลร	มร - ฟ
-- ลฟ	-- มล	--- ท	มา ลฟ - ฟ	-----	---	ร้อย	แดน
						พระกริ้ว	แค้น

----	----	----	----	----	----	----ร	ด-ด
-ช-ด	รด-ม	--ชม	รด-ร	รม รมรด	วา	----ล	จา ชฟ-ช
----	----ล	--ดัล	ชฟ-ชล	ชฟ-ชฟ	มรด-ฟ	----ช	ลชฟ-ล
----	--ดัล	-ช-ด	--ทด	ข้าง รดล-ดัล	น่า -ฟ-ชฟ	--ชฟ	รัก ชล-ลค
-ชลช	----	-ช-ฟ	ชลช-ช	----	เสนาะ --ดท	--ดท	นัก ดรด-ฟ
-ด-ท	ดท-ร	--ฟร	ดรด-ร	ดท-ดท	ลชฟ-ท	น้ำ ----ฟ	คำ ----ร
----ฟ	ชฟ-ร	----ฟ	----ช	----ด	รด-ล	--ดช	-ล-ด
รด-ฟ	ชฟ-ล	--ดัล	ชฟ-ชล	ชฟ-ชฟ	มรด-ฟ	ว่าเสียด -ช-ฟ	สี่ ----ลค

พ่อน 2

----	----ล	--ดัล	ชฟ-ชล	ชฟ-ชฟ	มรด-ชฟ	ชฟ-ล	จะกลืน -ล-ล
----ด	----ร	มร-ชร	มรด-ร	ดรดล	----	ขึ้น ----ช	ใจ ฟร-ฟ
----	----ช	--ฟร	--ฟค	รด-ฟล	----ด	----ร	----ฟ
----ฟ	ชฟ-ล	--ดัล	ใน ชฟ-ช	-ลชฟ	วา	----ล	ที่ ชฟล-ล
----	--ดัล	ลชฟ-ช	-ล-ด	--ทค	มร-ม	รด-รด	ลทล-ล
		เสียดาย	แต่				ไม่มี

4. เพลงสาธิตาชมเดือน สามชั้น ถอดจากเสียงขับร้องของหลวงเสียง เสนาะภรณ์ (พิน มุกตวาทย์)

สาธิตาชมเดือน อัตราสามชั้นของเก่า ประเภทหน้าทับปรบไก่ มีท่อนเดียว 4 จังหวะ มีท่วงทำนองเป็นทางพื้นคู้กับกับ “เพลงวิเวกเวหา” ไม่ทราบว่าจะแต่งจากเพลงอะไร ส่วนวนทำนองออกสำเนียงแขกเล็กน้อย ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีเพลงวิเวกเวหา สามชั้น อยู่ก่อนแล้ว จึงสันนิษฐานได้ว่าผู้แต่งคงมีเจตนาตั้งชื่อให้สัมผัสคล้องจองกัน

ทางร้องเพลงสาธิตาชมเดือน สามชั้น หลวงกล่อมโกศลศัพท์ (จอน สุนทรเทศ) ถอดจากแผ่น “HIS MASTER’S VOICE” P.6169 G.C.13-13862 พิณพาทย์พระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์)

เพลงสาธิตาชมเดือน

อย่างไรเล่าเจ้าสาธิตาแก้ว	ไม่เอ๋ยแอ่วไปอีกเล่าท่านเจ้าห้อง
รู้ข่าวพี่จึงเข้ามาแลมอง	จะขอลาหมานามน้องสกุณี
จะว่าบุญหรือว่ากรรมมาทำให้	จึงตั้งใจเข้ามารักเจ้าปักซี่
จะสู้ตายไม่เสียดายดวงชีวิ	จะเอากรงทองอย่างดีทาบทาม

(บทร้องของเก่า ไม่ทราบนามผู้แต่ง)

สามชั้นเที่ยวแรก

อย่างไร	เล่า	เจ้า	สา	ดัล	ฟ	ลิกา	แก้ว
-- ซซ	--- ฟ	--- ซฟ	--- ล	-- ดัล	-- ซฟ	-- มม	--- ม
รดร - ด	--- ร	-- ซร	- ม - ฟ	----	--- ฟ	-- ซร	รมร - ร
- ซ --	- ร - ม	- ร - ซ	----	ไม่เอ๋ย - ด - ท	แอ่ว --- ท	ไป --- ด	อีกเล่า - ท - ดท
----	--- ฟ	-- ซฟ	รมร - ร	- มซร	มรด-ดท	-- ดท	--- ด
รู้ ทด - ร	ข่าว - ด - ท	พี่ -- ดท	จึง เข้า - ด - ดท	มา - มซร	มา มรด - ด	ฟัง --- ร	น้อง --- ร

--- ด	--- ร	มรชร	- ม - ฟ	----	----	จะขอ - ช - ลดี	ถาม -- ลดี
----	--- ช	-- ดีช	ลชฟ - ม	----	----	นาม --- ร	น้อง --- ช
-- รม	รด - ฟ	-- ชฟ	รมร - ร	- มชร	มรด - ร	สกุ -- ดด	ณี --- ด

สามชั้นเทียบกลับ

จะ --- ม	ว่าบุญ ชม - ช	หรือ --- ดี	ว่ากรรม - ช - ล		มา - ช - ม	นำ --- ม	ให้ --- ม
รดร - ด	--- ร	-- ชร	- ม - ฟ	----	--- ฟ	-- ชร	รมร - ร
----	- ร - ม	- ร - ช	----	จึง ดล - ด - ด	ใจ -- ดท	เข้า --- ดท	มารัก --- ดร
----	--- ฟ	-- ชฟ	รมร - ร	- มชร	เจ้า มรด - ดท	ปัก -- ดท	ชี --- รช
จะสู้ รมรด-ดท	ตาย --- ท	ไม่ -- ดท	เสียชีวิต - - รด	- มชร	ดวง มรด - ด	ชี --- ร	วี --- ร
--- ด	--- ร	มรชร	- ม - ฟ	----	----	จะเอา - ด - ร	กรง --- ร
----	--- ช	-- ดีช	ลชฟ - ม	----	----	--- ร	--- ช
-- รม	รด - ฟ	-- ชฟ	รมร - ร	- มชร	มรด - ร	-- ดด	--- ด

5. เพลงสุดสงวน สามชั้น ถอดจากเสียงขับร้องของหลวงเสียงเสนาะ กรรม (พัน มุกตวากัย)

เพลงสุดสงวน สามชั้น เป็นเพลงสำเนียงมอญที่มีความยาว 6 จังหวะ หน้าทับปรบไก่อ เป็นที่นิยมมากในอัตราสามชั้น ส่วนอัตราสองชั้นไม่ทราบของเก่าคือทำนองใด นายมนตรี ตราโมท มีความเข้าใจอยู่ 3 ประการ ประการแรกเพลงสุดสงวน สองชั้นของเก่าได้

สูญเสียก่อนที่นักดนตรีชั้นหลังตรวจค้น ประการที่ 2 ท่านผู้แต่งคงจะแต่งจากเพลงใดเพลงหนึ่ง แต่ได้ดัดแปลงเพิ่มเติมหรือตัดทอนเนื้อทำนองเดิมจึงยากแก่การค้นหาของเดิมได้ ประการสุดท้าย ท่านผู้แต่ง อาจแต่งเป็นอัตรา สามชั้น โดยอัตราโน้ตไม่อาศัยเพลงสองชั้นใด ๆ ทั้งสิ้น

ในสมัยต้นรัชกาลที่ 6 นั้น การนิยมบรรเลงเพลงเถายังไม่มี นอกจากเพลงที่โบราณได้แต่งไว้แล้ว เช่น ทวยอิน เป็นต้น การบรรเลงโดยทั่วไปมักจะนิยมออกเพลงเล็กๆ สั้นๆ เช่น เพลงภาษาต่างๆ ต่อท้าย เป็นเพลงลูกบท นายกล้อย ณ บางช้าง คนเป่าปี่มีชื่อเสียงผู้หนึ่งของจังหวัดสมุทรสงคราม ได้ตัดทำนองดนตรีเพลงสุดสงวน สามชั้น ลงเป็นอัตราสองชั้น และประดิษฐ์ทำนองให้เป็นสำเนียงมอญซ่อนเงื่อนนำ สำหรับใช้บรรเลงเป็นเพลงลูกบทของเพลงสุดสงวน ก็ได้รับความนิยมในวงการดนตรีเป็นอย่างดี นายมนตรี ตราโมท ได้เพลงสุดสงวน สองชั้นนี้มาจาก นายกล้า ณ บางช้าง ซึ่งเป็นน้องชายของนายกล้อย ผู้แต่งและใช้เป็นเพลงลูกบทตามความประสงค์เดิมของผู้แต่ง ต่อมานิยมบรรเลงและขับร้องเพลงเถากันมากขึ้น นายมนตรี ตราโมท จึงตัดและแต่งทำนองเพลงสุดสงวน สองชั้น ของนายกล้อย ณ บางช้าง ลงเป็นอัตราชั้นเดียว ครอบเป็นเพลงเถา เมื่อ พ.ศ. 2475

ทางร้องเพลงสุดสงวน สามชั้น หลวงเสียงเสนาะकरण (พัน มุกตวาภัย)
ถอดจากแผ่นเสียง แผ่น "HIS MASTER'S VOICE" P.6564 26-12633 วงเครื่องสายรับร้อง

บทร้องเพลงสุดสงวน สามชั้น

เมื่อใดได้เป็นคู่อยู่ครองกัน	กับจอมขวัญผู้ยอดเสนาหา
ถึงแม้มีสาวสวรรค์กัลยา	ลงมาหากก็ไม่ขอใยดี
จะเกล้าครองโคมงามทราชมสงวน	เจ้าคอยควรรื่นชมประสมศรี
เหมือนผึ้งเฝ้าเกล้าคลึงสุมาลี	เกลือกเกสรสุรภิรมย์ใจ
	(บทร้องของเก่าไม่ทราบผู้แต่ง)

เที่ยวแรก

----	เมื่อ -- ดท	- รพร	ใด ดรด - ด	รอดท-ดท	ทลช - ท	ได้ -- ดท	เป็นคู่ ดท - ร
-- พร	- ด - พ	-- มพ	อยู่ ชพร - ด	- ร --	ครอง --- ร	-- รพ	กัน ดทดรด-ด

ดรดท -	กั๊บจอม		ขวัญ			ผู้	ยอด
- ด - ร	-- ทร	ดรด - ด	- รดท	รด --	--- ซฟ	--- ซฟ	
- ซ - ล	- ด - ซ	ลซ - ดซ	ลซฟ - ซ	- ฟ - ซ	ฟซฟซฟร	เสน	หา
						-- ลล	--- ล
ดซ - ฟ	--- ซ	ลซ - ดซ	- ล - ท	-- ลท	ดรด - ท	-- ดล	ซฟ-ซลซซ
	ถึงแม่	มี				สาว	สวรค์
----	-- ดด	- ซ --	----	- ท - ด	รดท - ล	ซฟ - รฟ	- ร - รฟ
---	---	-- ฟร	ทด - ดรด	รดท - ด	รดท - ร	- ด - ร	มร - ร
			กั๊ล		ล		ยา
รดท - ร	- ฟ - ซ	ลซ - ดซ	ลซฟ - ฟ	- ซฟร	---	- รฟร	ดท - ด
	ลงมา		หา			ก็	ไม่
----	- ร - ร	-- รฟ	ดทดรดด	-- ดร	ดท --	-- ดท	-- ดท
- ร --	----	---	---	----	- ท - ด	- ท - ร	ดรด - ด
----	---	-- ฟร	ดทดรด-ร	ดท - ด	ทดรด - ท	-- ดล	ซลซ - ซ
---	-- ดซ	ลซ - ดซ	ลซฟ - ฟ	---	ฟร - ฟ	---	- ฟ - ซ
			ขอ		ไย		ดี

เที่ยวหลัง

				จะเค๊า	ครอง	โนม	งาม
----	---	- ฟ - ล	ฟลซ - ซ	- ด - ร	ดท - ด	---	---
			ทราม		ส		งวน
-- ฟด	- ร - ฟ	-- มฟ	ซฟร - ร	----	---	ดท - ร	ฟรด - ด
	เจ้าคอย		ควร			ขึ้น	ชม
ดรดท -	ดท - ด	-- ทร	ดรด - ด	- รดท	รด --	- ดซฟ	---
			ประ			สม	หา

--- ล	- ด - ช	ลช - ดช	ลชฟ - ร	- - ฟช	ฟร - -	- - ลด	--- ล
ดช - ฟ	--- ช	ลช - ดช	- ล - ท	- - ลท	ดรด - ท	- - ดล	ชฟ-ชลชช
-----	เหมือนฝั่ง ชด - ฟ	เฝ้า - ช - -	-----	- ท - ด	รดท - ล	ชฟ - ฟ	--- ร
--- ท	--- ด	- - ฟร	ทด - ดรด	รดท - ด	รดท - ร	- ด - ร	มร - ร
รดท - ร	- ฟ - ล	- - ดช	ลชฟ - ท	- - ดร	--- ฟ	- รฟร	ดท - ด
รดท -	เกลือก --- ด	- - รฟ	เกสร ดรด-ดด	- - ร	ดท - -	--- ด	- - รร
- ฟ - -	-----	--- ท	--- ด	- - ทล	ชท - ด	- ท - ร	ดรด - ด
-----	--- ร	- - ฟร	ดทดรด-ร	ดท - ด	ทดรด - ท	- - ดล	ชลช - ช
--- ล	- - ดช	ลช - ดช	ลชฟ - ช	- - ฟช	ฟร - ฟ	--- ร	- ฟ - ช

7. คุณหญิงรามบัตติตติหิเศรณี (เยี่ยม สวงค์) (2438 – 2493)

คุณหญิงรามบัตติตติหิเศรณี (เยี่ยม สวงค์) เป็นบุตรของหลวงเทพอาญา (สิงห์ ณ นคร) และนางเขียน เป็นชาวพระนคร ถวายตัวเข้าในราชสำนักของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 อยู่ที่วังสวนสุนันทา วังสวนดุสิตและวังลดาว์ลัย สมรสกับ อำมาตย์เอกพระยารามบัตติตติหิเศรณี (เยี่ยม สวงค์) คุณหญิงรามบัตติตติหิเศรณี (เยี่ยม สวงค์) เป็นนักร้องราชสำนักที่มีชื่อเสียงในยุค ด้วยมีพลังเสียงดี เสียงสูงแหลม ร้องเพลงซัดถ้อยซัดคำ ได้เรียนขับร้องจากหม่อมสุด บุณนาค, หม่อมศิลา กุญชร ณ อยุธยา, หม่อมศรีราม กุญชร ณ อยุธยา, หม่อมส้มจิ้น ราชานุประพันธ์, คุณเฒ่าแกจิบ, พระยาเสนาะดุริยางค์ (แช่ม สุนทรวาทิน), พระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) และหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

หลักฐานข้อมูลของคุณหญิงรามบัตติตติหิเศรณี (เยี่ยม สวงค์) เกี่ยวกับวังบูรพาภิรมย์ จากการรวบรวมข้อมูลเอกสาร หนังสือ และการสัมภาษณ์ พบข้อมูลดังนี้

1. ข้อมูลจากหนังสือลำนํ้าแห่งสยาม งานค้นคว้าเรื่องดนตรีจากแผ่นเสียงเก่า โดย นายแพทย์พูนพิศ อมาตยกุล พ.ศ. 2540 หน้า 196 ปรากฏข้อความว่า “พระวิมาดาเธอ พระองค์เจ้าสายสวลีภิรมย์ กรมพระสุทธาสินีนาฏ ปิยมหาราชปดิวรัดา (หม่อมเจ้าสาย ลดาวัลย์) ทรงมีพระโอรส คือ สมเด็จพระบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ มีวังที่ประทับชื่อ “วังลดาวัลย์ (วังแดง)” สมเด็จพระองค์นี้ทรงโปรดดนตรีไทยเป็นอย่างมาก ทรงได้นักดนตรีคนสำคัญจากวังบูรพาภิรมย์ คือหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) มาเป็นผู้ควบคุมวงดนตรีของท่าน คุณหญิงเยียม ซึ่งอยู่ในพระอุปถัมภ์ของราชสกุลนี้ จึงได้คุ้นเคยกับหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) และนักดนตรีของวังบูรพาภิรมย์ ท่านจึงเป็นนักร้องให้กับ วังบูรพาภิรมย์ วังลดาวัลย์ และวังบางคอกแหลม”

2. คำสัมภาษณ์ ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์พูนพิศ อมาตยกุล พ.ศ. 2563 ได้กล่าวว่า “คุณหญิงรามบ้นชิตลิตธิเศรณี (เยียม สุวงศ์) ในวัยเด็กถวายตัวเข้าไปอยู่ในราชสำนักรัชกาลที่ 5 ในฐานะลูกหลวงอยู่ในความดูแลของพระวิมาดาเธอ พระองค์เจ้าสายสวลีภิรมย์ กรมพระสุทธาสินีนาฏ ปิยมหาราชปดิวรัดา (หม่อมเจ้าสาย ลดาวัลย์) ทรงมีพระโอรส คือสมเด็จพระบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ ทรงโปรดดนตรีเป็นอย่างยิ่ง ได้ตั้งวงดนตรีประจำวัง และทรงเสกสมรสกับพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเขตทรงมงคล พระธิดาของสมเด็จพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเขตทรงมงคล พระธิดาของสมเด็จพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเขตทรงมงคล และหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ซึ่งเป็นนักดนตรีนักร้องในอุปถัมภ์ฯ จึงมีความสนิทสนมคุ้นเคยกัน และได้ร่วมวงกันเสมอ ทั้งวงดนตรีวังลดาวัลย์ วังบางคอกแหลม และวังบูรพาภิรมย์”

3. ข้อมูลจากหนังสือลำนํ้าแห่งสยาม งานค้นคว้าเรื่องดนตรีจากแผ่นเสียงเก่า โดย นายแพทย์พูนพิศ อมาตยกุล พ.ศ. 2540 หน้า 220 ปรากฏข้อความว่า “ครั้งสิ้นรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. 2453 คุณรามบ้นชิตลิตธิเศรณี (เยียม สุวงศ์) ได้มาร่วมขับร้องกับวงจางวาง ศร ศิลปบรรเลง ซึ่งควบคุมวงดนตรีของวังบูรพาภิรมย์ในสมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุ

รัชสีสว่างวงศ์ฯ (สมเด็จพระวังบูรพาฯ) ดังนั้นเมื่อคุณหญิงเยี่ยมฯ จัดแผ่นเสียงดับเรื่องเงาะป่า ตอนนางมือซัง - วงคอน พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 5 จึงใช้วงปี่พาทย์วังบูรพาภิรมย์บรรเลง”

4. ข้อมูลจากหนังสืออนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพครุฑวิล อรรถกฤษณ์ พ.ศ.2547 หน้า 74 กล่าวถึงการประชันปี่พาทย์ที่วังบางปะอิน “เมื่อ พ.ศ.2471 สมเด็จพระบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ายุคลฑิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ เสด็จประพาสพระราชวังบางปะอิน ได้มีการจัดประชันปี่พาทย์วงวังบางค้อแหลม กับวงครุฑเพชร จรรย์นาฎย์ นักดนตรีวังบางค้อแหลมส่วนใหญ่เป็นศิษย์จางวางศรจากวังบูรพาภิรมย์ นักร้องได้แก่ หลวงเสียงเสนาะกรรม (พัน มุกตวาภัย), คุณหญิงรามบัณฑิตสิทธิเศรณี (เยี่ยม สุวงศ์) และนางจิมลิ้ม กุลตันท์ นักดนตรีวงครุฑเพชร เป็นรุ่นเล็กที่ครูเพชรลาออกจากวังบูรพาฯ มาฝึกที่พระนครศรีอยุธยา ตั้งแต่ปี 2468 นักร้องได้แก่ นางสาวเจียน จรรย์นาฎย์และ นางสาวชั้น อรรถกฤษณ์” จากข้อความที่ปรากฏแสดงให้เห็นว่าคุณหญิงรามบัณฑิตสิทธิเศรณี (เยี่ยม สุวงศ์) ได้เป็นนักร้องรับเชิญให้แก่วงดนตรีในความควบคุมของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ทั้งวงวังบูรพาภิรมย์ วงลดาววัลย์ และวังบางค้อแหลม

5. ข้อมูลจากหนังสือจดหมายเหตุดนตรี 5 รัชกาล งานวิจัยเอกสารและลำดับเหตุการณ์ พุทธศักราช 2411 – 2549 เล่ม 1 หน้า 117 ปรากฏข้อความว่า “หลังจากนางสาวเยี่ยม ณ นคร ได้ทูลลาออกจากวังมาแต่งงานกับพระยารามบัณฑิตสิทธิเศรณี ในปี 2470 ได้จัดแผ่นเสียงกับบริษัทพาโลโฟนเวิร์ค และออกทุนอันแผ่นเสียงของตนเอง “แผ่นเสียงเศรณี” ใช้วงดนตรีจากวังบูรพาภิรมย์ ควบคุมโดยหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง), และวงครุฑเจริญ มาบรรเลงรับร้อง”

ตาราง 6 ข้อมูลเสียงขับร้องของคุณหญิงรามบัณฑิตสิทธิเศรณี (เยี่ยม สุวงศ์) บันทึกไว้เป็นแผ่นเสียง ต่าง ๆ สามารถรวบรวมได้ ดังนี้

ชื่อเพลง	ข้อมูลแผ่นเสียง	วงดนตรี	แหล่งที่มา
1.เพลงเขมรไทรโยค	แผ่นเสียงเศรณี V 3508	เครื่องสายผสม	พูนพิศ อมาตย
เศรณี ร้อง		วงครุฑเจริญ	กุล อาศรมดนตรี

		วิทยา มูลนิธิราช แผ่นเสียงในช่วง รัชกาลที่ 7	สุดา, 2562
2.เพลงพระยาโคก พระราชนิพนธ์ใน รัชกาลที่ 5 “ออกข้า ถึง ยามค่ำเจ้าเข้าแคม มินหาย” เศรณี ร้อง	แผ่นเสียงเศรณี V 3468 	ปีพาทย์หลวง ประดิษฐไพเราะ แผ่นเสียงในช่วง รัชกาลที่ 7	คนฝั่งธน, 2561
3.เพลงปลาทอง 1-4 เศรณี ร้อง “ดอกรัก รูปทองวง พักรักถึงงามสม”	แผ่นเสียงเศรณี V 3454 	ปีพาทย์หลวง ประดิษฐไพเราะ แผ่นเสียงในช่วง รัชกาลที่ 7	พูนพิศ อมาตย กุล อาศรมดนตรี วิทยา มูลนิธิราช สุดา, 2562
4.เพลงทยอยนอก เศรณี ร้อง พระราชนิพนธ์ใน รัชกาลที่ 5 “กลิ่นกุหลาบซาบนาสา พาระลึก”	แผ่นเสียงเศรณี V 3458 	ปีพาทย์หลวง ประดิษฐไพเราะ แผ่นเสียงในช่วง รัชกาลที่ 7	พูนพิศ อมาตย กุล อาศรมดนตรี วิทยา มูลนิธิราช สุดา, 2562
5.เพลงเขมรปากท่อ เศรณี ร้อง “ไอ้สังสารปานฉนี้พระพี่ เจ้า”	แผ่นเสียงเศรณี V 3536	วงอังกะลุง หลวง ประดิษฐไพเราะ แผ่นเสียงในช่วง	คนฝั่งธน, 2561

		รัชกาลที่ 7	
6.เพลงพระราชนิพนธ์ เรื่องเงาป่า ตอนนางมီး ซังวังคอน เศรณี ร้อง	แผ่น PARPLOPHON B. 18258-IX 	พิณพาทย์วัง บูรพาฯ แผ่นเสียงในช่วง รัชกาลที่ 7	ณัฐวิทย์ เพลิน เพลงไทย Nathavit Enjoy Thai music, 2562
7.เพลงแขกมอญ “เมื่อนั้น ตอขยับฮอย เงาะสองศรี” เศรณี ร้อง	แผ่นเสียงเศรณี V 3454 	หลวงประดิษฐ ไพเราะ แผ่นเสียงในช่วง รัชกาลที่ 7	พูนพิศ อมาตย กุล อักษรมนตรี วิทยา มูลนิธิราช สุดา, 2562
8.เพลงตับพระลอ ตอนกล่าวโฉม เศรณี ร้อง	แผ่นเสียงเศรณี V 3332 	เครื่องสายซิมวง ครูเจริญ แผ่นเสียงในช่วง รัชกาลที่ 7	พูนพิศ อมาตย กุล อักษรมนตรี วิทยา มูลนิธิราช สุดา, 2562
9.เพลงแขกลพบุรี เศรณี ร้อง “ลำดวนเอ๋ยจะด่วนไป ก่อนแล้ว”	แผ่นเสียงเศรณี V 3472 	เครื่องสายซิมวง ครูเจริญ แผ่นเสียงในช่วง รัชกาลที่ 7	พูนพิศ อมาตย กุล อักษรมนตรี วิทยา มูลนิธิราช สุดา, 2562
10.เพลงธรณีร้องไห้	แผ่นเสียงเศรณี V 3324	เครื่องสายซิมวง	พูนพิศ อมาตย

เศรณี ร้อง พระราชนิพนธ์ใน รัชกาลที่ 5 "คิดพลางนางแสนโคก สร้อย"		ครูเจริญ แผ่นเสียงในช่วง รัชกาลที่ 7	กุล อาศรมดนตรี วิทยา มูลนิธิราช สุดา, 2562
11.เพลงเขมรปี่แก้ว เศรณี ร้อง พระราชนิพนธ์ใน รัชกาลที่ 5 "นกน้อย ช่างพูดจ้อยเจนนัดขัด ภาษา"	แผ่นเสียงเศรณี V 3398 	ปี่พาทย์หลวง ประดิษฐ์ไพเราะ แผ่นเสียงในช่วง รัชกาลที่ 7	ศนกรุงเก่า, 2562
12.เพลงกระบอก เศรณี ร้อง	แผ่นเสียงเศรณี V 3530 ไม่มีภาพแผ่นเสียง	วงอังกะลุง หลวง ประดิษฐ์ไพเราะ	
13.เพลงกาเรียนทอง เศรณี ร้อง	แผ่นเสียงเศรณี V 3352 ไม่มีภาพแผ่นเสียง	วง มโหรี หลวง ประดิษฐ์ไพเราะ	พูนพิศ อมาตย
14.เพลงขึ้นพลับพลา เศรณี ร้อง	แผ่นเสียงเศรณี V 3362 ไม่มีภาพแผ่นเสียง	วงมโหรี หลวง ประดิษฐ์ไพเราะ	กุล อาศรมดนตรี วิทยา มูลนิธิราช
15.เพลงเขมรพวง เศรณี ร้อง	แผ่นเสียงเศรณี V 3320 ไม่มีภาพแผ่นเสียง	วงเครื่องสายซิม ครูเจริญ	สุดา, 2562
16.เพลงเขมรโพธิ์สัตว์ เศรณี ร้อง	แผ่นเสียงเศรณี V 3368 ไม่มีภาพแผ่นเสียง	วง มโหรี หลวง ประดิษฐ์ไพเราะ	
17.เพลงแขกบรเทศ เศรณี ร้อง	แผ่นเสียงเศรณี V 3354 ไม่มีภาพแผ่นเสียง	วงมโหรี หลวง ประดิษฐ์ไพเราะ	
18.เพลงแขกพราหมณ์ เศรณี ร้อง	แผ่นเสียงเศรณี V 3356 ไม่มีภาพแผ่นเสียง	วงมโหรี หลวง ประดิษฐ์ไพเราะ	
19.เพลงตะนาวแปลง เศรณี ร้อง	แผ่นเสียงเศรณี V 3322 ไม่มีภาพแผ่นเสียง	วงเครื่องสายซิม ครูเจริญ	
20.เพลงนาคเกี้ยว	แผ่นเสียงเศรณี V 3426	วงปี่พาทย์หลวง	

เศรณี ร้อง	ไม่มีภาพแผ่นเสียง	ประดิษฐ์ไพเราะ	
21.เพลงฝรั่งควง	แผ่นเสียงเศรณี V 3316	วงเครื่องสายซิม	
เศรณี ร้อง	ไม่มีภาพแผ่นเสียง	ครูเจริญ	
22.เพลงพราหมณ์ดีด	Parlophon B. 18734-I	เครื่องสาย	
น้ำเต้า เศรณี ร้อง	ไม่มีภาพแผ่นเสียง		พูนพิศ อมาตย
23.เพลงมอญแปลง	แผ่นเสียงเศรณี V 3326	วงเครื่องสายซิม	กุล อาศรมดนตรี
เศรณี ร้อง	ไม่มีภาพแผ่นเสียง	ครูเจริญ	วิทยา มูลนิธิราช
24.เพลงลีลากระทุ่ม	แผ่นเสียงเศรณี V 3386	วงมโหรีหลวง	สุดา, 2562
เศรณี ร้อง	ไม่มีภาพแผ่นเสียง	ประดิษฐ์ไพเราะ	
25.เพลงเวสสุกรรม	แผ่นเสียงเศรณี V 3388	วงมโหรีหลวง	
เศรณี ร้อง	ไม่มีภาพแผ่นเสียง	ประดิษฐ์ไพเราะ	
26.เพลงสามไม้ใน	แผ่นเสียงเศรณี V 3390	วงมโหรีหลวง	
เศรณี ร้อง	ไม่มีภาพแผ่นเสียง	ประดิษฐ์ไพเราะ	
27.เพลงแขกลพบุรี	ไม่มีข้อมูลแผ่นเสียงและภาพ	ปี่พาทย์หลวง	
คุณหญิงรามบัวถาง	แผ่นเสียง	ประดิษฐ์ไพเราะ	
สิทธิเศรณี ร้อง			
28.เพลงจระเข้หางยาว	ไม่มีข้อมูลแผ่นเสียงและภาพ	ปี่พาทย์หลวง	
คุณหญิงรามบัวถาง	แผ่นเสียง	ประดิษฐ์ไพเราะ	
สิทธิเศรณี ร้อง			
29.เพลงเทพบรรทม	ไม่มีข้อมูลแผ่นเสียงและภาพ	ปี่พาทย์หลวง	
คุณหญิงรามบัวถาง	แผ่นเสียง	ประดิษฐ์ไพเราะ	
สิทธิเศรณี ร้อง			
30.เพลงบุหลัน	ไม่มีข้อมูลแผ่นเสียงและภาพ	เครื่องสายผสม	
คุณหญิงรามบัวถาง	แผ่นเสียง	วงครูเจริญ	
สิทธิเศรณี ร้อง			
31.เพลงแป๊ะ	ไม่มีข้อมูลแผ่นเสียงและภาพ	ปี่พาทย์หลวง	
คุณหญิงรามบัวถาง	แผ่นเสียง	ประดิษฐ์ไพเราะ	
สิทธิเศรณี ร้อง			พูนพิศ อมาตย
32. เพลงตลกคนธรรพ์	ไม่มีข้อมูลแผ่นเสียงและภาพ	ปี่พาทย์หลวง	กุล อาศรมดนตรี

คุณหญิงงามบัณฑิต สิทธิเสรีณี ร้อง	แผ่นเสียง	ประดิษฐ์ไพเราะ	วิทยา มูลนิธิราช สุดา, 2562
33. เพลงตลกตึกแก คุณหญิงงามบัณฑิต สิทธิเสรีณี ร้อง	ไม่มีข้อมูลแผ่นเสียงและภาพ แผ่นเสียง	ปีพาทย์หลวง ประดิษฐ์ไพเราะ	
34. เพลงสร้อยสนตัด 1-2 เสรีณี ร้อง	แผ่นเสียงเสรีณี V 3534 ไม่มีภาพแผ่นเสียง	วงอังกะลุง หลวง ประดิษฐ์ไพเราะ	
35. เพลงกบเต้น เสรีณี แผ่นเสียงในช่วง รัชกาลที่ 7	แผ่น PARPLOPHON B.2131(1-2) 25702	พิณพาทย์ มโหรี	ผู้วิจัย, 2566
36. เพลงดาวทอง เสรีณี แผ่นเสียงในช่วง รัชกาลที่ 7	แผ่น PARPLOPHON B.1814941	พิณพาทย์มโหรี	ผู้วิจัย, 2566
37. เพลงดับพระลอ เสรีณี แผ่นเสียงในช่วง รัชกาลที่ 7	แผ่นเสียงเสรีณี - 	เครื่องสายขิมวง ครูเจริญ	ผู้วิจัย, 2566
38. เพลงมอญโยนดาบ บทร้องขุนช้าง ขุนแผน	แผ่นเสียงเสรีณี V.3318	เครื่องสายขิม ครูเจริญ	ผู้วิจัย, 2566

เศรณี		แผ่นเสียงในช่วง รัชกาลที่ 7
39. เพลงนกขมิ้น เจ้านกขมิ้นเหลืองอ่อน	แผ่นเสียงเศรณี V.3436 	ปีพาทย์หลวง คนกรุงเก่า, 2565 ประดิษฐไพเราะ แผ่นเสียงในช่วง รัชกาลที่ 7
40. เพลงออกทะเล พระราชนิพนธ์ พระบาทสมเด็จพระ จุลจอมเกล้าฯ เศรณี	แผ่นเสียงเศรณี V.3479 	เครื่องสายซิม คนกรุงเก่า, 2565 ขุนเจริญ แผ่นเสียงในช่วง รัชกาลที่ 7

จากการรวบรวมข้อมูลเสียงขับร้องของคุณหญิงรามबंधิตสิทธิเศรณี (เยี่ยม สูงค์) ที่บันทึกไว้เป็นแผ่นเสียงรุ่นต่างๆ ได้ทำการคัดเลือกบทเพลงที่โดดเด่นนำมาบันทึกเป็นโน้ตเพื่อทำการศึกษาวิเคราะห์เทคนิคการขับร้องจำนวน 5 เพลง ดังนี้ 1. เพลงเขมรไทรโยค 2. เพลงพญาโศก สามชั้น 3. เพลงปลาทอง สามชั้น 4. เพลงทยอยนอก สามชั้น 5. เพลงนาคเกี้ยว สองชั้น

1. เพลงเขมรไทรโยค ถอดจากเสียงขับร้องของคุณหญิงรามबंधิตสิทธิเศรณี (เยี่ยม สูงค์)

เพลงเขมรไทรโยค เดิมชื่อ “เพลงเขมรกล่อมลูก” ของเก่าอัตราจังหวะสองชั้น นิยมใช้ประกอบการแสดงละคร สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ แต่งขยายขึ้นเป็นสามชั้น ได้ขยายทำนองให้กว้างขวางออกไปจนบางแห่งก็ไกลจากพื้นทำนองเพลงเขมรกล่อมลูกบ้าง เน้นความไพเราะเป็นสำคัญ แต่ยังทรงเรียกชื่อว่า “เขมรกล่อมลูก” ส่วนบทร้องก็ทรงนำเอาความทรงจำตั้งแต่ประพาสน้ำตกไทรโยคในครั้งแรกมาเป็นแนวทางพระนิพนธ์

พร --	--- ล	----	-ช - ดั	----	--- ร	- ด - ม	มร - ร
ยัง ไทร	โยค	ประ	พาส			พนา	สมรท์
- ล - ล	--- ล	ชฟ - ช	- ล - ล	ชฟ - ดั	- ฟ - ช	ลช - ฟฟ	--- ฟช
----	----	----	--- ฟ	----	----	น้อง	เอย
----	----	----	--- ดั	----	รด - ล	-- ชล	ชฟล - ล
----	----	เอย เจ้า	ไม่			เคย	เห็น
----	----	- ฟ - ช	พร - พร	- ฟ --	----	--- ช	ลช - ล
----	- ดั - ล	-- ดัล	ชฟ - ช	----	- ฟ - ร	--- ม	มร - ร

ท่อน 2

ไม้	ไต้	หลาย	พันธุ้คละ		ขึ้น	ปะ	ปน
--- ร	- ด - ฟ	--- ช	- ล - ด	- ด - ร	พรด-ดฟ	--- ช	ลชล - ล
----	--- ดั	----	รด - ล	-- ดัล	ชฟ - ช	----	----
- ช - ล	- ด - ร	- ด - ม	มรรม-รร	----	----	- ร - ม	มร - รร
ที่ช่าย	ชล	เข้า	ชะงอก		เป็น	โกรก	ธาร
- ฟ - ช	- ล - ล	--- ดั	-- ลล	ชฟ -- ดั	- ฟ - ช	ลชดั-พร	--- ฟ
- ชพร	----	น้ำ พู	พุง ซ่า				
		- ลดัช	พร - ฟ	--- ร	----	----	----
----	----	ไหลมา	ช่าฉาน		----	----	----
		- ล - ช	- ฟ - ฟ	- ชพร	----	----	----
----	เสียง		ตระการ				
	--- ด	----	- ลช - ฟ	----	----	----	----
มันไหล	คักโครม		โครม	มันไหล	จอกจอก	จอกจอก	โครโครม
-- ฟช	- ร - ฟ	----	--- ฟ	-- ฟช	- ร - ร	- ร - ร	- ฟ - ฟ

- ช - ล	- ด - ร	- ด - ม	รรรม-รร	----	----	- ร - ม	รรร - รร
เมื่อยาม	เย็น	พยับ	โพลม		ร้อง	เรียก	ร้อง
- ฟ - ช	- ล - ล	-- ลด	-- ลล	--- ดั	- ฟ - ลช	-- ฟร	--- ฟ
- ชฟร	----	เสียงนก	ยุงทอง	- ชฟร	----	----	----
		มันร้อง	โด่งดัง	- ชฟร	----	----	----
----	----	- ล - ช	- ร - ฟ		----	----	----
	หู		เรา ฟัง				
----	--- ด	----	- ลช - ฟ	----	----	----	----
มันดัง	กระดัง		สง	มันดัง	ก้อกก้อก	ก้อกก้อก	กะดังสง
- ฟ - ฟ	- ฟ - ช	-- ฟร	--- ฟ	- ฟ - ฟ	- ร - ร	- ร - ร	ฟช-ฟ

2. เพลงพญาโศก สามชั้น ถอดจากเสียงขับร้องของคุณหญิงราม บัณฑิตสิทธิเสรี (เยี่ยม ส่วงค์)

เพลงพญาโศก อัตราสองชั้น มีท่อนเดียว 8 จังหวะหน้าทับปรบไก่ อยู่ในเพลงเรื่องพญาโศก เป็นเพลงโบราณสมัยกรุงศรีอยุธยา นำมาใช้บรรเลงมโหรี และประกอบการแสดงโขนละคร ในบทที่แสดงอารมณ์เศร้า ปลายรัชกาลที่ 4 พระประดิษฐไพเราะ (มี ดุริยางกูร) ได้แต่งขยายขึ้นเป็นสามชั้น สำหรับร้องและบรรเลงมโหรีปี่พาทย์ ภายหลังจึงนำมาประดิษฐ์เป็นเพลงเดี่ยว นักดนตรีได้ยึดถือเป็นแบบฉบับสำหรับเดี่ยวด้วยเครื่องดนตรีทุกชนิดสืบมาจนทุกวันนี้

ทางร้องเพลงพญาโศก สามชั้น คุณหญิงรามบัณฑิตสิทธิเสรี (เยี่ยม ส่วงค์) ถอดจากแผ่นเสียงเศรณี V 3468 ปี่พาทย์หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) รับร้อง

บทร้องเพลงพญาโศก สามชั้น

อกช้า

ถึงยามค่ำจำเข้าแคบบินหาย

เก้าอี้แคบแนบแขนยพอกกาย

จักรบายนมรินถวิลวัง

(พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 5)

						อก	เอ๋ย
--	--	--	--	--	--	----	------

---	ด	---	ร	มร - ชร	มรด - ท	ลร - ช	ทลช - ท	ถวิล	วัง
---	ด	---	ร	มร - ชร	มรด - ท	ลร - ช	ทลช - ท	-- มม	---ม--ชร

3. เพลงปลาทอง สามชั้น ถอดจากเสียงขับร้องของคุณหญิงราม บัณฑิตสิทธิเสรีณี (เยี่ยม ส่วงค์)

เพลงปลาทอง ของเก่าอัตราสองชั้นมาจากเพลงเรื่องเรียก “เพลงเต่ากินผักบั้ง” เป็นเพลงที่นิยมนำมาบรรเลงเป็นเพลงลา มีการ “ว่าดอก” และร้องสอดสร้อยเพื่อแสดงความสามารถของผู้ขับร้อง ต่อมาเมื่อผู้แต่งขยายขึ้นเป็นสามชั้น เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ได้ทรงนำไปปรับให้เข้ากับแตงของทหารมหาดเล็กบรรเลงถวายในรัชกาลที่ 5 และทรงตั้งชื่อใหม่ว่า “เพลงปลาทอง”

ทางร้องเพลงปลาทอง สามชั้น “ดอกรัก รูปทรงวงพักตร์ก็งามสม” คุณหญิงรามบัณฑิตสิทธิเสรีณี (เยี่ยม ส่วงค์) ถอดจากแผ่นเสียง เสรณี V 3454 หน้าที่ 1-4 ปี พุทธศักราช ๒๔๖๖ (ศร ศิลปบรรเลง) ขับร้อง

บทร้องเพลงปลาทอง สามชั้น

ดอกรัก	รูปทรงวงพักตร์ก็งามสม
ดูท่วงทีก็รักก็น่าชม	ดั่งล่องลมลอยฟ้ามาสู่วัง
ดอกเอ๋ย ดอกสร้อย งามแจ่มล้ำแจ่มซ้อย	ดูหยดย้อยจริงเอย
เหมือนเกสรโกสุมทุกพุ่มพวง	อยู่ในห้วงชลาลัย
บุญน้อยจึงลอยไป	สักเมื่อไรจะกลับมา

ถ้าแน่นได้ไฉนงามทราชมสวาท ไม่นิราศเร็ดร้างเหมือนปางหลัง
 ณะแนบนอนบนสุวรรณบัลลังก์ ไปไหนนั่งเคียงข้างไม่ห่างเอย
 ดอกเอ๋ย ดอกมะปราง รักจริงจริงไม่ทิ้งขว้าง รักแล้วไม่ร้างเลยเอย
 เสียงเรไรร่อนร้อง ฤกลมแล้วจะล่องลอยไป
 ดอกสร้อยสุมาลัย รักแล้วไม่ไกลเลยเอย
 (เจ้าพระยาเทเวศร์วงศ์วิวัฒน์ แต่ง)

ท่อน 1

--	--	--	--	--	--	--	--

----	---ช	----	ทล - ท	ลร - ช	ทล - ท	---ด	---ว
					ดอก		เอย
----	---ม	มรด - ม	--ชว	----	----ด	-ชวม	รท - ท
----	---ท	--รท	-ล - ช	-ล - ช	-ร - ช	---ล	ทลช - ท
---ท	ล - รช	----	-ลชท	----	--ดช	---ด	---ม
ชวมรด	----	-ล - ร	ดลดรดด	----ฟ	รูป	ชม - ล	ทวง
					วง		พัคตร์
----	---ม	---ช	ลช - ร	--มว	---ท	--ชท	---ว
-ท--	---ท	--รท	-ล - ช	---ม	ฟมรช	---ล	ทลช - ท
---	---	--ชม	กี		งาม		สม
---	---	--ชม	-ร - ว	---ช	---ล	-ชทล	---ล-ทลช

ท่อน 2

				ดู	ท่วง		ที่
----	---ล	ทลวล	ทลช - ล	ชม - ช	---ล	ชม - ช	---ล
----	---ท	---	มร - ล	----	กี	--ลท	รียา
							ลช - ชช
-ลชม	---ด	----	รด - ม	---ช	ลช - ม	--ชม	รמר - ม
			กี		น่า		ชม
รท - ร	---	--ชม	-ร - รช	----	---ช	----	ลทล - ล
					ดั่ง ล่อง		ลม
-ทลช	----	-ม - ล	ชลช - ช	----	-ช - ม	รท - ม	-ช - ช
					ลอย		ฟ้า
----	---ท	--ลท	รמר - ล	----	---ล	---ท	ลช - ล

- ลทม	--- ด	----	รด - ม	--- ช	ลช - ม	--ทม	รวมร - ท
			มา		สู่		วัง
--- ร	--- ช	--- ม	- ร - ท	----	--- ช	--- ล	ชล - ล
- ทลช	--- ล	ทลรล	ทลช - ล	ทม - ทม	รท - ม	--- ช	ลทล - ล
					ดอก		เอ๋ย
----	----	ทลทล	--- ร	----	--- ช	--- ล	สล - ล
	ดอก		เอ๋ย		ดอก		สล - ล
--ทม	--- ช	--- ล	ทล - ร	----	--- ช	--- ล	ทล - ล
งาม	แฉล้ม	แจ่ม	ช้อย	ดู หยด	้อย	จริง จริง	เอย
ทม - ล	--ลช	--- ช	- ท - -	- ล - ช	--- ท	- ล - ล	ทม - ช

ท่อน 3

เหมือน	เกสร	โก	สุข		ทุก พุ่ม	พวง
--- ม	ช - มม	--- ม	- ม - -	--ชร	มรด-รวมร	- พ - พ
เอ๋ย	อยู่	ใน	ห้วง		ช ลา	ลัย
--- ช	ลช - ร	มทม - ร	--- ด	--รด	----	--- ร
		บุญ	น้อย		จึง ลอย	ไป
--ลท	ลชล - ร	--- ช	- ล - -	--ทม	ลช - ร	- ท - ท
เอ๋ย	สัก	เมื่อ	ไร		จะ กลับ	มา
--- ร	มร - ช	--- ล	ทม - ช	----	- ล - ช	--- ล
						- ทลช

ท่อน 1 เทียบกลับ

					ถ้า	แน่น	ได้
----	--- ช	----	ทล - ท	ลร - ช	ทล - ท	- ด - ม	--รด
					ไหม		งาม
--มร	--- ม	มรด - ม	--ชร	มร - -	--- ร	--- ม	รท - ท

----	---ท	--รท	-ล-ท	ลช-ม	พมร-ช	---ล	ทลช-ท
						ทราม	สวาท
---ท	ล-รช	----	ลช-ท	----	--ดข	---ร	--รด
--วม	รด--	-ล-ร	ดลดรดด	----	ไม่ นี	ดลชมล	ราศ
					เว็ด		ร้าง
----	---ม	--รช	ลช-ร	มร--	---ร	-ช--	---ร
-ท--	---ท	--รท	ลร-ช	---ม	ชมรช	---ล	ทลช-ท
			เหมือน		ปาง		หลัง
---ร	---ช	---ป	-ร-ท	----	---ล	-ชทล	---ล-ทลช

ท่อน 2

				จะ	แนบ		นอน
----	---ล	ทลรด	ทลช-ล	ชม-ช	---ล	ชม-ชล	---ล
					บน		สุวรรณ
----	---ท	---ร	มร-ล	----	---ล	---ท	ลช-ชช
-ลชม	---ด	----	รด-ม	---ช	ลช-ม	--ชม	มร-ม
			ณะ		บัล		ลังก์
รท-ร	---ช	---ม	-ร-ล	---ท	---ล	---ช	ทล-ล
					ไป ไหน		นั่ง
-ทลช	----	-ม-ล	ชมชลชช	----	-ช-ช	-ท-ม	-ช-ช
					เคียง		ข้าง
----	---ท	--ลท	มร-ล	----	---ล	---ท	ลช-ม
----	---ด	----	รด-ม	---ช	ลช-ม	--ชม	มร-ท
---ร	---ช	---ม	ไม่		ห่าง		เอย
			-ร-ช	----	---ช	---ล	ชล-ล

- ทลช	--- ล	ทลรล	ทลช - ล	ชม - ชม	รท - ม	ดอก	เคี้ยว
----	----	ทลทล	---- ร	----	ดอก	--- ช	ลทล - ล
----	ดอก	---	เคี้ยว	----	ดอก	---	มะพร้าว
----	--- ช	--- ล	ทล - ร	----	--- ช	--- ล	- ล - ล
รัก	จริงจริง	ไม่ ทิ้ง	ขว้าง	รัก แล้ว	ไม่ ร้าง	เลย	เอย
--- ลร	-- ลล	- ช - ท	- ล - -	- ร - ร	- ช - ท	--- ล	ลชม - ช

ท่อน 3

----	----	----	----	เสียง	เร ไร	ร้อน	ร้อง
----	----	----	----	--- ช	- ม - ม	--- ด	--- ม
ถูก	ลม	แล้ว	จะ ล่อง			ลอย	ไป
- ร - ร	- ม - ม	--- ช	- ร - ด	----	----	--- ร	--- ร
-- ลท	ลชล - ร	ดอก	สรวอย			สุ มา	ล้วย
---	---	---	---	ม - ลช	----	- ท - ท	---
----	รัก แล้ว		ไม่ ไกล		เลย		เอย
---	- ร - ร	--- ช	- ช - ล	----	--- ล	-- ชท	ลช - -

4. เพลงทยอยนอก สามชั้น ถอดจากเสียงขับร้องของคุณหญิงราม บัณฑิตสิทธิเศรษฐี (เยี่ยม สวงค์)

เพลงทยอยนอกของเก่าอัตราจังหวะสองชั้น ใช้ประกอบการแสดงโขนละคร ในอารมณโศกเศร้าวิปโยคอาลัยลา รวบรวมลายสมัยรัชกาลที่ 4 พระประดิษฐไพเราะ (มี ดุริยางกูร) ได้แต่งขยายขึ้นเป็นอัตราจังหวะสามชั้นในรูปแบบเพลงทยอย เปลี่ยนเสียงให้อยู่ในระดับ

"ทางนอก" จึงเรียกว่า "ทยอยนอก" เพลงนี้ จัดเป็นเพลงแม่แบบของเพลงประเภทลูกล่อลูกขัด เป็นเพลงใหญ่ที่นักดนตรีใช้บรรเลงวัดความสามารถของตน

ทางร้องเพลงทยอยนอก สามชั้น พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 5 "กลีนกุหลาบชาบนานาสาพระลึก" คุณหญิงรามบัวตติสทิทธิเศรณี (เยี่ยม สุวงศ์) ถอดจากแผ่นเสียงแผ่นเสียงเศรณี V 3458 ปีพาทย์หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ร้อง

บทร้องเพลงทยอยนอก สามชั้น

กลีนกุหลาบชาบนานาสาพระลึก	เมื่อยามดึกเคยชมดมกลีนหอม
น้ำอบปรุงจรวงรสต้องอดอม	ถือถนอมบุปผากระสาจน
กลีบกุหลาบทาบกระดาดาวดรูปไว้	จะส่งให้โฉมตรูรู้เหตุผล
ชมดอกไม้แสนเปื้อนเหลือจะทน	คิดสุคนธ์เคยชื่นชื่นใจเอย

(พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 5)

ท่อน 1

		กลีน	กุหลาบ			ชาบ	นาสา
----	----	--- ร	-- มร	----	----	-- ชด	-- มม
- ช - ช	--- ม	--- ร	--- ช	ลชลช -	--- ร	มร - ม	-- รด
-- รท	ลร - ช	--- ล	พา ทล - ล	--- ท	ลช - ด	--- ร	ล็ก - ม - ช
- รมร	----	--- ช	--- ล	-- รท	ลร - ช	--- ด	มร --
----	----	- ร - ม	รด-รมรร	- ช --	----	----	----
----	----	เมื่อยาม	ดึก			เคย	ดม
----	----	ชร - ม	--- ร	- ม --	----	--- ม	-- - ม
--- ช	--- ม	--- ร	--- ช	ลชลช -	--- ร	มร - ม	-- รด
--- ช	- ล - ช	- ม - ช	- ล - ด	----	----	กลีน	หอม
						-- มร	--- ม

ท่อน 2

----	---ช	---ท	ลรท - ท	----	----	----	- ร - ล
----	----	ลชม -	ชลช - ช	----	- ช - ล	- ช - ล	ชลชลชม
----	---ม	--ชม	รทม - ช	---ล	ชลชลชม	---ช	ลชล - ล
----	--ทล	----	ทลทล	----	---ล	ทลทล	---ร
----	นำอบ ลท - ช	---ล	ปรุง ทลทลล	รวมร -	จรุง ---ชช	รส ---ล	ชลชม
--ชม	รวมร - ท	ทลช - ท	มร - ม	----	ต้องอด ชม - ช	---ล	ชมล - ล
----	----	ถือ ---ลร	ถนนม - ล - ล	- ร - -	----	บุป ---ช	ผา --ลร
- ล - ท	- ร - ม	--ชม	- ร - ท	- ร - -	กระสา - ล - ล	จน - ร - ล	- ทลช

ท่อน 3

				---ท	---ล	ทล - ช	---ท
----	---ล	ทล - ช	---ล	- ช - ล	- ช - ล	ชลชลชม	----
----	----	----	----	---ช	---ม	--ชร	- ม - ช
---ช	---ม	--ชม	- ร - ม	มรมรด	---ด	----	รด - ม

----	--- ม	-- ชม	รด-รอมรร	----	----	- ร - ม	อมร -
----	----	กฉีป	กุหลาบ	----	----	ทาบ	กระดาศ
----	----	--- ร	-- มร	----	----	-- ษด	-- มร
- ม - ษ	ลช --- ม	--- ร	---	ลชลช -	---	มร - ม	-- รด
-- รท	ลร - ษ	---	วาด	-- ลท	ลช - ด	รูป	ไว้
---	---	---	ทล - ลช	---	---	-- ดร	- ม - ษ
- รอมร	----	---	---	-- รท	ลร - ษ	---	มร --
----	----	- ร - ม	รด-รอมรร	- ษ --	----	----	----
----	จะส่ง	---	ไว้	---	---	โคม	ตรู
----	- ร - ร	- มชม	รดอมรร-ร	- ด --	----	--- มช	-- - ม
---	---	---	---	ลชลช -	---	มร - ม	-- รด
---	- ล - ษ	- ม - ษ	- ล - ด	---	---	รู้เหตุ	ผล
---	---	---	---	---	---	- ษ - ร	---

ท่อน 4

----	---	---	ลรท - ท	----	----	----	- ร - ล
----	----	ลชม -	ชลช - ษ	----	- ษ - ล	- ษ - ล	ชลชลชม
----	---	-- ชม	รทม - ษ	---	ชลชลชม	---	ลชล - ล
----	-- ทล	----	ทลทล	----	---	ทลทล	---
	ชม		ดอกไม้		แสน	เปื้อ	

----	--- ล	----	-ช - ล	- ท --	-- ชดี	--- ม	ชลชม
-- ซม	รวมร - ท	ทลช - ท	มร - ม	----	เหลือ	----	จะทน
----	----	คิด	สุนันท์	----	----	เคย	รีน
- ล - ท	- ร - ม	-- ลท	-- ลล	----	ขึ้นใจ	เคย	ทลช - ท
			- ร - ท	- ร --	- ช - ล	--- ล	- ทลช

5. เพลงนาคเกี่ยว สองชั้น ถอดจากเสียงขับร้องของคุณหญิงราม
บัณฑิตสิทธิเศรณี (เยี่ยม ส่วงค์)

เพลงนาคเกี่ยวหรือเพลงนาคเกี่ยว อัคราจังหวัดสองชั้นลักษณะฉาย เดิม
ชื่อเพลงนาคเกี่ยวพระสุเมรุ ทำนองเก่าสมัยอยุธยาอยู่ในตำบมโหรีเรื่องนางกราย

ทางร้องเพลงนาคเกี่ยว สองชั้น คุณหญิงรามบัณฑิตสิทธิเศรณี (เยี่ยม ส
วงค์) ถอดจากแผ่นเสียง เศรณี V 3426 วงปีพาทย์หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลบรรเลง) ร้อง

บทร้องเพลงนาคเกี่ยว สองชั้น

พระโคมเจลาเยวราช	องค์นี้ประหลาดน่าสงสัย
เมื่อสมบัติพิศฐานโอฬารใจ	ไฉนเงียบเหงาอยู่ดังนี้
แต่กู่เที่ยวवादโคมสวัสดี	แห่งกษัตริย์เทวาทุกราศี
จะเห็นใครชบเศร้าไศกี	เหมือนหนึ่งดังนี้ไม่มีเลย
	(บทละครเรื่องอุณรุท)

ท่อน 1

----	----	----	----	พระ	โคม	เจลา
				--- ม	--- ร	- รวมร
				เยา		ว ราช
รดล - ดัล	ชลชชชม	รด - ม	- ช - ล	--- ม	----	- ม - ม
						รด - ร

พชพร พร	- ด - พ	----	ชพ - ล	----	----	ชพ - ช	---ช-ลชพ
---------	---------	------	--------	------	------	--------	----------

8. นางทองดี สุณะมาลัย (2444 - 2535)

นางทองดี สุณะมาลัย เป็นบุตรนายแก้ว กับนางเป็ย แก้วพรหมา เป็นชาวธนบุรี กรุงเทพมหานคร มีความสามารถร้องเพลงได้เพราะตั้งแต่เด็ก เรียนขับร้องกับครูสิน สินธุนาคร, หม่อมเจริญ พาทย์โกศล, หม่อมจันทร์ กุญชร ณ อยุธยา และหม่อมศรีราม กุญชร ณ อยุธยา นางทองดี สุณะมาลัย เป็นนักร้องอาชีพได้ขับร้องให้กับวงดนตรีต่างๆ ได้แก่วงครูสินสินธุนาคร, วงนายชื่น วัชชวิพัฒน์, วงของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพลเขตอุดมศักดิ์และวงของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) นางทองดี มีผลงานขับร้องเพลงไทยออกวิทยุกระจายเสียงศาลาแดง สถานีวิทยุวังพญาไท และสถานีวิทยุกรมไปรษณีย์ ได้บันทึกแผ่นเสียงตราราชวังทองกับวงดนตรีคณะผดุงจิตต์ และบันทึกแผ่นเสียงODEON กับวงเครื่องสายออร์แกนของขุนสมาน ไว้หลายชุด

นางทองดี สุณะมาลัย ได้เข้ามาขับร้องร่วมกับวงปี่พาทย์วังบูรพาภิรมย์ วงลดาววัลย์และวงบางคอแหลม ซึ่งหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เป็นผู้ควบคุมฝึกซ้อมในการประชันวงปี่พาทย์ที่วังบางขุนพรหม งานบำเพ็ญกุศล 100 วัน พระศพสมเด็จพระเจ้าฟ้าสุทธาทิพยรัตน์ กรมหลวงศรีรัตนโกสินทร์ เมื่อพ.ศ.2466 นางทองดี สุณะมาลัย ได้รับหน้าที่ให้เป็นผู้ขับร้องวงวังบูรพาภิรมย์แต่เกิดป่วยกะทันหัน จึงต้องเปลี่ยนให้เด็กหญิงบรรเลง ศิลปบรรเลง เป็นผู้ขับร้องแทน

หลักฐานข้อมูลของนางทองดี สุณะมาลัย เกี่ยวกับวังบูรพาภิรมย์ จากการรวบรวมข้อมูลเอกสาร หนังสือ และการสัมภาษณ์ พบข้อมูลดังนี้

1. ข้อมูลจากหนังสือสารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคประวัตินักดนตรีและนักร้อง ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2549 หน้าที่ 64 – 65 ปรากฏข้อความว่า “นางทองดี สุณะมาลัย เรียนขับร้องที่บ้านครูสิน สินธุนาคร ต่อมาเรียนกับหม่อมเจริญ พาทย์โกศล เป็นนักร้องที่มีเสียงไพเราะมาก ขับร้องประจำวงต่างๆ เช่นวงครูสิน สินธุนาคร, วงนายชื่น วัชชวิพัฒน์, วงพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพลเขตอุดมศักดิ์, วงวังลดาววัลย์, วงบางคอแหลม, วงศิษย์หลวงประดิษฐไพเราะ และวงเครื่องสายผสมคณะผดุงจิตต์ ซึ่งมีผลงานบันทึกแผ่นเสียงไว้หลายเพลง เช่นเพลงลำดวน เกา เพลงสร้อยประทับถัน เกา เป็นต้น”

2. ข้อมูลจากหนังสือจดหมายเหตุดนตรี 5 รัชกาล งานวิจัยเอกสารและลำดับเหตุการณ์ พุทธศักราช 2411 – 2549 เล่ม 1 หน้า 361 ปรากฏข้อความว่า “วันที่ 9 มกราคม 2466 งานประชันปีพาทย์ครั้งใหญ่ ณ วังบางขุนพรหม งานฉลองพระอัฐิสมเด็จพระเจ้าฟ้าสุทธาทิพยรัตน์ กรมหลวงศรีรัตนโกสินทร์ ซึ่งเป็นสมเด็จพระเชษฐภคินี ของทูลกระหม่อมบริพัตร มีการประชันกัน 3 วง ระหว่างวงวังบางขุนพรหม (จางวางทั่ว พาทย์โกศล ควบคุม) วงวังบูรพาภิรมย์ (จางวงศร ศิลปบรรเลง ควบคุม) และวงของเจ้าพระยาธรรมาธิกรณาธิบดี (หลวงเสนาะ คุรียงค์ แซ่ม สุนทรวาทีน ควบคุม)”

3. ข้อมูลจากหนังสือหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) มหาดุริยางวิไล่มเจ้าพระยาแห่งอุษาคเนย์ โดย อานันท์ นาคคง และอัษฎาวุธ สาคริก พ.ศ. 2544 หน้า 108 - 109 ปรากฏคำบอกเล่าของอาจารย์บรรเลง สาคริก ว่า “ที่แรกผู้ที่คุณพ่อหมายใจจะให้ร้อง คือ นางทองดี ศุภะมาลัย ลูกศิษย์ดั้งเดิมของครูสิน สิ้นธุนาคร วงวังบ้านหม้อและได้เข้ามาช่วยขับร้องประจำให้กับวงวังบูรพาภิรมย์ และวังลดาวัลย์ เป็นคนที่มีเสียงไพเราะมากคนหนึ่ง แต่เกิดป่วยกระทันหันด้วยอาการเป็นฝีที่ท้องไม่สามารถที่จะขับร้องได้”

4. ข้อมูลจากหนังสือที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ นางมหาเทพ กษัตริสมุห (บรรเลง สาคริก) ณ เมรุวัดเทพศิรินทราวาส 6 มกราคม พ.ศ. 2546 หน้า 128 - 129 ปรากฏข้อความว่า “สำหรับนักร้องประจำวงวังบูรพาภิรมย์นั้นที่แรก จางวงศรหมายใจจะให้นางทองดี ศุภะมาลัย ศิษย์ดั้งเดิมของครูสิน สิ้นธุนาคร ซึ่งมาร้องกับวงวังบูรพาภิรมย์ และวังลดาวัลย์เป็นประจำ แต่พอใกล้วันที่จะประชันโชคไม่ดีนางทองดีเกิดป่วยกระทันหันด้วยฝีขึ้นที่ท้องน้อยไม่สามารถที่จะขับร้องได้”

5. ข้อมูลจากหนังสือลำน้าแห่งสยาม งานค้นคว้าเรื่องดนตรีจากแผ่นดินเสียงเก่า โดย นายแพทย์พูนพิศ อมาตยกุล พ.ศ. 2540 หน้า 189 ปรากฏข้อความว่า “นางทองดี ศุภะมาลัย พอโตขึ้นเป็นสาว ก็ออกร้องเพลงไทยร่วมกับวงดนตรีอาชีพหลายวง ในที่สุดได้ไปร่วมวงของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) บรรมครูดนตรีไทยสมัยนั้น ได้เข้าไปร้องในวังบูรพาภิรมย์ วังลดาวัลย์

และในที่สุดก็ได้ประจำอยู่ที่วังบางคอกแหลม แต่ไม่ได้พักอยู่ในวังเมื่อใดมีงานก็จะเข้ามาขั้บร้อง”

ตาราง 7 ข้อมูลเสียงขั้บร้องของนางทองดี ศุภะมาลัย ที่บันทึกไว้เป็นแผ่นเสียงต่าง ๆ สามารถรวบรวมได้ 8 ชุด ดังนี้

ชื่อเพลง	ข้อมูลแผ่นเสียง	วงดนตรี	แหล่งที่มา
1. เพลงลำดวน เกา นางทองดี ศุภะมาลัย	แผ่นเสียงตราระฆังทอง GOLDEN BELL No.30460	ดนตรีผสม คณะ ผดุงจิตต์	พูนพิศ อมาตย กุล อาศรมดนตรี วิทยา มูลนิธิราช สุดา, 2562
แผ่นเสียงในช่วง รัชกาลที่ 8			
2. เพลงสร้อยประทับถัน นางทองดี ศุภะมาลัย	แผ่นเสียงตราระฆังทอง GOLDEN BELL No.30469	ดนตรีผสม คณะ ผดุงจิตต์	พูนพิศ อมาตย กุล อาศรมดนตรี วิทยา มูลนิธิราช สุดา, 2562
แผ่นเสียงในช่วง รัชกาลที่ 8			
3. เพลงสวาน้อยเล่นน้ำ นางทองดี ศุภะมาลัย	แผ่นเสียงตราระฆังทอง GOLDEN BELL No.30416	ดนตรีผสม คณะ ผดุงจิตร ตรา ระฆังทอง	พูนพิศ อมาตย กุล อาศรมดนตรี วิทยา มูลนิธิราช สุดา, 2562
4. เพลงข้างประสานงา สามชั้น นางทองดี ศุภะมาลัย	แผ่นเสียงตราระฆังทอง GOLDEN BELL No.30415	ดนตรีผสม คณะ ผดุงจิตร ตรา ระฆังทอง	พูนพิศ อมาตย กุล อาศรมดนตรี วิทยา มูลนิธิราช

แผ่นเสียงในช่วง รัชกาลที่ 8			สุดา, 2562
5.เพลงนำลอดใต้ทรา นางทองดี ศุภะมาลัย	แผ่นเสียงตราระฆังทอง GOLDEN BELL No.30470	ดนตรีผสม คณะ ผดุงจิตร ตรา ระฆังทอง	พูนพิศ อมาตย กุล อาศรมดนตรี วิทยา มูลนิธิราช สุดา, 2562
แผ่นเสียงในช่วง รัชกาลที่ 8			
6.เพลงเรื่องพระลอ ตอนเสียงน้ำ 1 - 22 นางทองดี ศุภะมาลัย กับลูกคู่ร้อง	แผ่นตรา ODEON A 229029 - 229051	เครื่องสาย ออร์แกน วงซุน สมาน	พูนพิศ อมาตย กุล อาศรมดนตรี วิทยา มูลนิธิราช สุดา, 2562
7.เพลงเรื่องพระลอ ตอนข้ามแม่น้ำกาหลง นางทองดี ศุภะมาลัย กับลูกคู่ร้อง	แผ่นตรา ODEON A 229035 - 229043	เครื่องสาย ออร์แกน วงซุน สมาน	พูนพิศ อมาตย กุล อาศรมดนตรี วิทยา มูลนิธิราช สุดา, 2562
8.เพลงเรื่องพระลอ ตอนพระเพื่อนพระแพง ควรวญ 1 - 6 นางทองดี ศุภะมาลัย กับลูกคู่ร้อง	แผ่นตรา ODEON A 229042 - 229048	เครื่องสาย ออร์แกน วงซุน สมาน	พูนพิศ อมาตย กุล อาศรมดนตรี วิทยา มูลนิธิราช สุดา, 2562
แผ่นเสียงในช่วง รัชกาลที่ 8			

จากการรวบรวมข้อมูลเสียงขับร้องของนางทองดี ศุภะมาลัย ที่บันทึกไว้เป็นแผ่นเสียงรุ่นต่างๆ ได้ทำการวิเคราะห์และคัดเลือกบทเพลงที่โดดเด่นนำมาบันทึกเป็นโน้ตเพื่อทำการศึกษาวิเคราะห์เทคนิคการขับร้องจำนวน 5 เพลง ดังนี้ 1.เพลงลำดวน เถา 2.เพลงสร้อยทับถัน สามชั้น 3.เพลงสาวน้อยเล่นน้ำ 4.เพลงลาวแพน 5.เพลงลาวดำเนินทราย

1. เพลงลำดวน เถา ถอดจากเสียงขับร้องของนางทองดี ศุภะมาลัย

เพลงลำดวน เป็นเพลงเก่าไม่ทราบนามผู้แต่ง มีสำเนียงเขมร ทำนองคล้ายเพลงเขมรทรงพระดำเนินหรือเพลงเขมรกล่อมพระบรรทม

ทางร้องเพลงลำดวน นางทองดี ศุภะมาลัย ถอดจากแผ่นเสียงตราระฆังทอง แผ่นเสียงตราระฆังทอง GOLDEN BELL No.30460 วงดนตรีคณะมดุงจิตร รับร้อง ในแผ่นเสียงบรรเลงรับร้องสามชั้น สองชั้น และออกลูกหมด ไม่มีเพลงในอัตราชั้นเดียว

บทร้องเพลงลำดวน เถา

ไฉ่อนากวาสนาปัจจาเอย	ไร้คู่เขยจากชมสมสมัคร
หอมลำดวนเหมือนยวนยั่วให้รัก	พระวงจิตคิดสลักปักฤดี
ความจริงตัวพินี้เปล่าเปลี่ยว	ไร้คู่อยู่เดียวหม่นหมองศรี
เมื่อสวรรคตเวาไม่ปรานี	ถึงที่สุดสวาทมาคละคลา
	(บทร้องของเก่าไม่ทราบผู้แต่ง)

สามชั้นเที่ยวแรก

----	ไฉ่ ดล - ร	-- ฟร	อนาก ดรด - ด	ดล - ดล	ชฟ - ชล	วาส --- ดล	ส นา - ร - ร
ฟร --	- ฟ - ล	-- ดัช	ลชฟ - ช	ฟร - ร	ฟรดล	ปัจจา - ฟ - ร	เอย --- รฟ
----	ไร้ คู่ - ด - ดัล	รชฟ - ดล	ชฟช - ช	ลชฟ - ร	รด - ฟ	จาก --- ช	ชม - ล - ล
--- ช	ลช - ด	-- รด	ทลช - ลล	-- ดัล	- ชดีฟ	--- ช	ลชฟ - ล
ชฟ - ล	-- ดร	ฟรดฟ	ลชฟ - ล	----	- ดั --	สม --- ช	สมัคร - ลชฟ

สามชั้นเที่ยวกลับ

----	หอม --- ร	-- พร	ลำดับวน คคค - คค	รดล - คัล	ซฟ - ซล	เหมือน -- รฟ	ไ้ยวน -- รฟ
--- ฟ	-- ซล	-- คัซ	ลซฟ - ซ	พร - ร	พรคค	ยัว -- คัล	ให้รัก - ร - พร
----	พะวง คค - ล	-- คัล	จิต ซฟลซ - ร	--- ร	พรคฟ	คิค --- ค	สลัก -- ลซ
- ล - ซ	ลซ - คั	-- รค	ทลซ - ลล	-- คัล	- ซคัฟ	--- ซ	ลซฟ-ซล
ซฟ - ล	-- คร	พรคฟ	ลซฟ - ล	-----	-----	ปัก --- ซฟ	ฤดี --ซซลซฟ

สองชั้นเที่ยวแรก

ความจริง - ร - ร	ตัวพี - คลร	-- ฟล	ซฟ - ซ	-- พร	-----	นึเปล้า - ซ - ค	เปลียว -- คร
----	-----	รู้ คู่ - ค - คฟ	อยู่เดียว - ซ - ล	-- ซค	- ท - ล	คัลซฟ	ซฟ - ซล
----	-----	หม่น -- ฟซ	หมองศรี --ซซลซฟ				

สองชั้นเที่ยวกลับ

สวรรค์ - ซลค	เทวา -- ลล	-- ฟล	ซฟ - ซ	-- พร	-----	ไม่ -- ฟค	ปราณี - ร - ร
----	-----	ถึง ที่ คค - คค	สุดสวาท - ซลซ	- ล - ซค	- ท - ล	คัลซฟ	ซฟ - ซล
----	-----	มา	คลาดคลา -ซฟซลซฟ				

เทียบกลับ

----	เรา --- ม	-- ชม	ก็ ทน รดร - ดร	มรด - ร	มร - ด	ทุกข์ มร - รท	ยาก ลช - ล
-- รท	ลทล - รช	--- ล	ทลช - ท	----	--- ท	-- รท	ลทล - ท
ลช - ล	-- ดัฟ	--- ช	ลชฟ - ล	-- ดัล	ชลช --	มามาก - ม - ม	แล้ว รด - ม
รด - มร	----	คง	จะต้อง	รด - ม	-- ชร	มร - ชร	มรด - ล
-- ดัล	ชลช - ม	- รดม	- ช - ล	----	-----	ฝ่อง	แผ้ว -- รด
-- มร	----	ชด - ม	รดมร - ร	-- ชม	รช - ด	เจ้า	เอย มร - ม
-- ชม	- ร - ช	-- มล	ชม - ม	----	-----	สักเว	ลา มร - ร
----	--- ด	--- ร	มรด - ม	----	--- ม	-- ชม	- ร - ม - รด

3. เพลงสว่น้อยเล่นน้ำ สามชั้น ถอดจากเสียงขับร้องของนางทองดี

ศุณะมาลัย

เพลงสว่น้อยเล่นน้ำ อัคราจังหวัดสามชั้น ของเก่า ประเภทหน้าทับ
ปรบไถ่ มีท่อนเดียว 4 จังหวะ ไม่ทราบนามผู้แต่ง มีสำนวนทำนองคล้ายเพลงกระบอกทอง ท่อน
2 เพลงสว่น้อยเล่นน้ำเป็นเพลงร้องที่นักร้องสักวานิยมนำมาร้องส่งอย่างแพร่หลาย

ทางร้องเพลงสว่น้อยเล่นน้ำ สามชั้น นางทองดี ศุณะมาลัย ถอดจาก
แผ่นเสียงตราระฆังทอง GOLDEN BELL No.30416 1 วงดนตรีคณะผดุงจิตร รัปกรณ์

บทร้องเพลงสว่น้อยเล่นน้ำ สามชั้น

น้ำใสปลาวายแลเห็นตัว

หลีกลัดก้านบัวดูงามสม

บ้างก็แอบแฝงฝั่งบ้างกินตม

ชมพลงทางลงเล่นน้ำกัน

ต่างหัวเราะระริกกันซิกข์

ขุนแผนชวนให้ไล่พ่นัน

ยวนยี่ปรีดีเปรมเกษมสันต์

วันทองร้องว่าฉันจะอยู่โยง

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน)

เที่ยวแรก

----	น้ำ --- ซ	--- ม	ไต่ รทม - ซ	--- ล	ดลซล	ปลา ซม - ร	ว่าย --- ร
ดลรด -	--- ล	-- ดซ	- ล - ด -	----	----	แลเห็น - ม - ซ	ตัว ลซ - ม
----	หลีก --- ซ	- ลดล	ซมซ - ด	-- ซล	ซม --	ก้าน -- ซม	บัว --- ซ
--- ม	ซม - ล	-- ดล	ซลซ - ล	ซม --	----	ดูงาม - ร - ร	สม -- รซ
-- รม	บ้าง รด - ดล	- ลรด	ก็แอบ - ด - ล	-- รด	----	แฝง --- ซ	ฝั่ง --- ร
--- ม	ซม - ล	-- ดล	ซลซ - ล	ซม --	----	ตามกิน - ร - ร	ตม --- ร
-- รม	ซม รด - ร	พลาจ --- ร	เออ --- ร	มรด - ม	- ซ - ร	ทาง --- ด	ลง --- ด
รดล - ซม	รซ - ด	----	รด - ม	----	----	เล่นน้ำ รด - ม	กัน --- ร-มรด

เที่ยวกลับ

----	ต่าง --- ม	-- ซล	หัวเราะ ซม - ลด	--- ล	ดลซล	ระ ซม - ม	ริก --- ม
รวมรด	--- ล	-- ดซ	- ล - ด -	----	----	กันซิก - ม - ซ	ซิก --- ซ
- ม --	ยวน --- ล	- ลดล	ยี่ ซมซ - ด	-- ซล	ซม --	ปรีดี --- ซ	เปรม --- ซ

--- ม	ชม - ล	-- ดัล	ชลช - ล	ชม --	----	เกษม	สันต์
-- รม	ขุน รด - ดัล	วล - รด	แผน	---- ฟ	----	ชวน	ให้
รด - ม	ชม - ล	-- ดัล	ชลช - ล	ชม --	----	ไฉ	พินัน
-- รม	วัน รด - ร	ทอง	เออ	มรด - ม	- ช - ร	ร้อง	ว่าฉัน
รดล - ชม	มร - ด	--- ร	มรด - ม	----	----	จะอยู่	โยง

4. เพลงลาวแพน ถอดจากเสียงขับร้องของนางทองดี ศุภะมาลัย

เพลงลาวแพน บางทีก็เรียกว่าลาวแพนใหญ่ ซึ่งเป็นเพลงคู่กับลาวแพนน้อย มีสำเนียงลาว บางท่านสันนิษฐานว่าเดิมคงมาจากลาวแคนของอีสาน แต่มีการแสดงโบราณชนิดเรียกว่า “รำแพนหรือฟ้อนแพน” อาจจะเป็นที่มาของชื่อลาวแพนที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย

เพลงลาวแพนเป็นเพลงที่นักดนตรีนิยมนำมาบรรเลงกันอย่างแพร่หลาย โบราณจารย์ได้นำเพลงลาวต่างๆ มาร้อยเรียงกันเป็นชุด เดิมทีเรียกเรียงไว้สำหรับเดี่ยวปีใน ต่อมาเป็นจะเข้ แล้วจึงแผ่ไปถึงเครื่องมืออื่นๆ เป็นเพลงเดี่ยวที่ให้อวดฝีมือกันมากเพลงหนึ่ง

ทางร้องเพลงลาวแพน เสียงขับร้องนางทองดี ศุภะมาลัย จากแผ่นเสียง ODEON A 229029 แผ่นที่ 9 - 10 วงดนตรีสุนทราภรณ์ประหาสกิจ (แคล้ว วัชรโรบล) รับร้อง

บทร้องเพลงลาวแพน ละครพระลอ ตอนเสียงน้ำ

น้ำกาหลงใสไหลหลังควะควังคว้าง	แลอ่างว้างหวีหวอนกำสรวลแสน
ค่านิ่งความยามยากจากเมืองแมน	ตกมาอยู่ด้าวแดนอรธัญวา
พระเพื่อนแพงเอ๋ยพี่บ่เคยตักยาก	แสนระกำลำบากเหน้อยยากนินักหนา
พลัดทั้งบุรินทร์ถิ่นฐานพลัดทั้งศฤงคารบุญญา	พลัดทั้งสนมทั้งข้าทั้งเสนาทั้งไพร่นาย
พลัดทั้งพระแม่พระเมียมาหายเสียเอกากาย	พลัดทั้งเฝ้าทั้งพงศ์ ผองจตุรงค์ก็แลหาย
ฤทธิ์เสน่ห์สาวเหนี่ยว ฤทธิ์เสน่ห์สาวรั้ง	จนคลุ้มจนคลั่งสวิงสวาย
แทบจะตายเสียแล้วนิเหนอในเมฆอดงแดน	อ้ายเพื่อนแสนกันดาร

(บทละครเรื่องพระลอ ตอน ลงสรวงเสียงน้ำ)

-----	น้ำ --- ลช	กา --- ล	หลง ไส ลด - ลด	- ด - ร	ดว - รดล	- ช - ล	ชล - ลชฟ
ไหล --- ร	หลัง ดลรด-ล	ควะ ควัง - ฟ - ดัล	คว้าง --- ช	-----	--- ฟ	--- ช	ฟช ชฟร
แล --- ด	อ้าง ว้าง - ดล - รด	หวิว -- รฟ	หวน มฟ --	-----	กำ สรวล - ด - รฟ	แสน -- รฟ	-----
คำ นึ่ง - ช - ช	ความ --- ช	---	ชล-ลชฟ	ยาม --- ร	ยาก ดลรด-ดล	จากเมือง - ด - ร	แมน --- ร
ตก --- ล	มาอยู่ -- ดล	ด้าว - ฟ - รด	แดน --- ร	-----	อรัญ -- ดร	ญว -- ดร	-----
พรเพื่อน ฟ - ฟร	แพง เอย ฟ - ฟช	---	---	ฟี่ -- ดล	บเคย -- ดร	ตก - ฟ - ล	ยาก รดล --
แสน -- รฟ	ระกำ -- ดร	ลำ - ฟ - ด	ปาก - ล --	เหน้อย --- ล	ยาก -- ดล	นินัก -- ดร	หนา - ด - รฟ
-----	-----	--- ชฟ	---	พลัดทั้ง - ล - ล	บุรินทร์ -- ชล	ถิ่น --- ฟ	ฐาน --- ช
-----	-- ดช	ล ชล ชล	ชฟ --	พลัดทั้ง - ฟ - ฟ	ศฤงคาร รฟ - ร	บุญ -- รด	ญา - ร --
พลัดทั้ง - ฟ - รด	สนม -- รฟ	ทั้ง -- รด	ข้า ดล --	ทั้งเส -- รฟ	นา --- ร	ทั้งไพร่ -- ดล	นาย - ด - ร
-----	-----	- ร - ม	รมร - ม	พลัดทั้ง - ล - ล	พระแม่ -- ชล	ชฟ - ลช	-----
ลช - ดช	- ล --	-- ชล	-- ชล	ชฟ --	-----	พระ --- ฟ	เมียบ --- ร
มาหาย - ด - รฟ	เสียบ -- รฟ	เอกา -- ดร	กาย - ร --	พลัด --- ฟ	ทั้งเฝ้า -- ดล	ทั้ง --- ร	พงศ์ - ด --
ผอง จ รฟ - ล	ตุรงค์ -- ดด	ก็์ สูญ - ด - รฟ	หาย -- รฟ	-----	-----	-- ชฟ	-----

ฤทธิ --- ล	เสน่ห์ -- ฟฟ	-- ลช	----	ลช - ดช	ลชฟ - ฟ	สาว -- รฟ	เหนียว -- ดร
ฤทธิ --- ฟ	เสน่ห์ -- ลล	สาว -- รฟ	ริง รด --	จนคุ่ม - ด - ร	จนคั่ง -- ดล	สวิง -- รฟ	สววย -- รฟ
----	----	-- ชฟ	----	แทบ -- ฟร	จะตาย -- ดฟ	เสียแล้ว -- ชล	นี่เหนอ -- ชด
----	---- ร	-- ดร	-- ดล	- ลชฟ	ในแฉอ -- ฟฟ	ดง --- ฟ	แดน --- ช
----	อ้าย -- รฟ	นี่ -- ชฟ	เอ๋ย -- ชล	----	แสน --- ช	กัน ฟร - ร	ดาร์ ดล - ดร

5. เพลงลาวดำเนินทราย ถอดจากเสียงขับร้องนางทองดี ศุภะมาลัย

เพลงลาวดำเนินทราย เป็นเพลงที่จำเอนผยองยิ่ง (จำเอน) ได้คิดเป็นทางร้องขึ้นก่อนเรียกกันว่าทางสักวา ต่อพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) ได้คิดทำนองดนตรีสำหรับรับร้อง เป็นเพลงที่ได้รับความนิยมแพร่หลายมาจนถึงปัจจุบัน

ทางร้องเพลงลาวดำเนินทราย เรื่องพระลอ ตอนพระเพื่อนพระแพงครวญนางทองดี ศุภะมาลัยถอดจากแผ่นเสียง ODEON A 229042 แผ่นที่ 14 วงดนตรีสุนทราภรณ์ ประหารสกิจ (แคล้ว วัชโรบล) รับร้อง

บทร้องเพลงลาวดำเนินทราย

ละครพระลอ ตอนพระเพื่อนพระแพงครวญ

เมื่อนั้น

พระเพื่อนให้แพงทองสองสมร

เนาในมนเทียรทองถ้องอัมพร

อวารณวิโยคโคกกรัญจน

ครุ่นคะนึ่งคิดถึงพระลอราช

สุดสมมาทยุพยงทรงกำสรวล

พระปู้เจ้าเล่าก็ตรัสผลัดเรวณ

จะเชิญชวนมาเยือนก็เลื่อนลอย

ไฉ่พระลอรูปทองของน้องเอ๋ย

ไม่เห็นเลยฤาองค์หลงละห้อย

หรือพระไม่โปรดเกล้าสองสาวน้อย

แก้งให้คอยเฝ้าบาททอนาถนาน

แม้มีสมใจจ้อพระลอเจ้า ความทุกข์สองน้อง ทำวเหมือนดาวผ่าน

ขอถวายวันทาลาวายปราวณ

รำพลางเยาวมาลย์ก็ไศกี

(บทละครเรื่องพระลอ ตอน พระเพื่อนพระแพงข้า้หฤทัย)

ท่อน 1

----	----	- รดล	ลช - ม	----	รด - รม	- ช - ล	ชมชล
----	ชมชล	เอ่ย เมื่อ	เอ่ย	----	----	- ช - ม	รม - ช
----	- ด - ร	มรชว	มรด - ล	----	- มชล	- ด - ล	ชลช - ช
- ร - ม	- ช - ล	----	เมื่อนั้น	----	----	- ร - ม	รม - ม
----	----	พระเพื่อน	ไว้	----	- ด - ร	แพง	ทอง
----	----	- ช - ม	-- ลช	----	----	มร - ด	---- ด
รดล -	- มชล	- ด - ล	ชลช - ชช	- ร - ม	- ช - ล	สอง ส	มร
						ชว - ด	มรร-มรด

ท่อน 2

----	----	เอ่ย เนา	ใน	----	----	มนเทียบร	ทอง
----	----	- ช - ม	รม - ช	----	----	- ช - ช	---- ช
----	----	----	ชม - ล	-- ดล	ชลช -	พ่องอ้ม	พร
----	----	อา	วรรณ	----	- ด - ร	วิ	โยค
----	----	----	----	----	----	มร - ชว	มรด - ดล
เอ้ย	ไศก	ทวาม	ทรวง	----	----	ครุ่น	คะนึ่ง
---- ด	---- ม	---- ช	---- ล	----	----	-- ชม	-- ชช
----	คิดถึง	พระลอ	ราช	สุด สม	มาท	ยุพ	พยง
----	- ลชด	- ด - ช	- ม --	- ม - ลด	-- ชม	---- ล	-- ชช
---- ล	ชม --	ทรวงำ	สรวล	พระปู่	เจ้า	เล่า	ก็ ตรัส
----	----	- ช - ช	-- ลด	- ด - ม	-- ชม	-- ชม	-- มม
---- ล	ชม --	ผลัด	เรรวน	----	----	จะเชิญ	ชวน
----	----	---- ม	- ช - ช	----	----	- ร - ม	---- ม

-----	- ด - ร	มา --- ร	เยือน - ด - ด	- รดล	เ้าย ก็ - ด - มช	เยือน --- ช	ลอย - ด - ล
-----	-----	- ลดล	ชม - ช	-----	-----	--- ล	ชลช - ด
ไ้ -- ชม	พระลอ - ล - ช	รูป -- ชม	ทอง --- ช	--- ล	ชม --	ของน้อง ลช - ลด	เ้าย --- ด
ไม่เห็น - ช - ด	เคย --- ล	ฤา --- ด	อนงค์ -- ชช	--- ล	ชม --	หลง -- ลด	ละห้อย -- ชม
หรือ --- ช	พระ --- ช	ไม่ --- ด	โปรด -- มร	-----	เกล้า - มรด	สองสาว - ช - ช	น้อย --- ช
แก้ง --- ด	ให้ค้อย - ด - ม	เ้า -- มร	บาท -- มร	-----	-----	อนาถ -- รด	นาน --- ร
--- ม	รด --	แม่มิสม - มชร	ใจจ้อ มรดล	-----	พระลอ - ช - ม	--- มชม	เจ้า รด - รด
มร --	-----	ทุกข์ - ม - ช	สอง -- ชม	-----	น้อง --- ช	ท้าว --- ช	--- ม
-----	เหมือน -- รช	ดาว --- ร	ฟาน --- ร	--- ม	รด --	ขอถวาย - มชร	วันทา มรดล
-----	ลา --- ม	วาย --- ม	ปราณ --- ร	-----	-----	รำพลาง - ด - ม	เยาวมาด - มม
-- ชม	-- รด	ก็ ไศ - ด - รช	ก็ --- ร-มรด				

9. นางมหาเทพกษัตรสมุห (บรรเลง สาคริก) (2451 - 2545)

นางมหาเทพกษัตรสมุห (บรรเลง สาคริก) เป็นบุตรคนที่ 2 ของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) กับนางโชติ เกิดที่บ้านหน้าวังบูรพาภิรมย์ พระนคร กรุงเทพมหานคร เรียนดนตรีและขับร้องจากบิดา, ปู่ชุ่ม (น้ำชายของบิดา), พระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์), ครูไพฑูรย์ ณ มหาชัย, ครูวิเวก จุลมกร สมรสกับขุนตำรวจเอก พระมหาเทพกษัตรสมุห (เนื่อง สาคริก) นางมหาเทพกษัตรสมุห เป็นนักร้องคนสำคัญของวังบูรพา

ภิรมย์ มีผลงานขับร้องในการประชันวงปี่พาทย์ที่วังบางขุนพรหม งานบำเพ็ญกุศล 100 วัน พระศพ สมเด็จพระเจ้าฟ้าสุทธาทิพยรัตน์ กรมหลวงศรีรัตนโกสินทร์ เมื่อพ.ศ.2466 ถวายตัวเป็นข้าหลวงฯ ทำหน้าที่พนักงานมโหรีหลวงในรัชกาลที่ 7 จากนั้นรับราชการเป็นครูสอนดนตรีไทย ขับร้องเพลงไทย และภาษาอังกฤษที่เรียนโรงเรียนราชินี, โรงเรียนเบญจมราชาลัย, โรงเรียนฝึกหัดครูสตรีเพชรบุรี วิทยาลัยกรรมและวิทยาลัยครูสวนสุนันทา

หลักฐานข้อมูลของนางทองดี ศุภะมาลัย เกี่ยวกับวงวังบูรพาภิรมย์ จากการรวบรวมข้อมูลเอกสาร หนังสือ และการสัมภาษณ์ พบข้อมูลดังนี้

1. ข้อมูลจากหนังสือสารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคประวัตินักดนตรีและนักร้อง ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2549 หน้าที่ 141-142 ปรากฏข้อความว่า “สมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช โปรดการดนตรีไทยเป็นอย่างยิ่ง ทรงมีวงดนตรีประจำวังบูรพาภิรมย์ นักร้องประจำวงที่มีชื่อเสียง เช่น นางมหาเทพกษัตริย์สมุห (บรรเลง สาคริก) และนางจิมลิ้ม กุลตันท์ (ธนาคม)”

2. ข้อมูลจากหนังสือจดหมายเหตุดนตรี 5 รัชกาล งานวิจัยเอกสารและลำดับเหตุการณ์ พุทธศักราช 2411 – 2549 เล่ม 1 หน้า 361 ปรากฏข้อความว่า “9 มกราคม 2466 งานประชันปี่พาทย์ครั้งใหญ่ ณ วังบางขุนพรหม งานฉลองพระอัฐิสมเด็จพระเจ้าฟ้าสุทธาทิพยรัตน์ กรมหลวงศรีรัตนโกสินทร์ ซึ่งเป็นสมเด็จพระเชษฐภคินี ของทูลกระหม่อมบริพัตร มีการประชันกัน 3 วง ระหว่างวงวังบางขุนพรหม วงวังบูรพาภิรมย์ (จางวงศร ศิลปบรรเลง ควบคุม) และวงของเจ้าพระยาธรรมาธิกรณาธิบดี (หลวงเสนาะดุริยางค์ แซ่ม สุนทรวาทิน ควบคุม)”

3. ข้อมูลจากหนังสือหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) มหาดุริยกวีลุ่มเจ้าพระยาแห่งอุษาคเนย์ โดย อานันท์ นาคคง และอัษฎาวุธ สาคริก พ.ศ. 2544 หน้า 108 - 109 “อาจารย์บรรเลง สาคริก เล่าว่า ที่แรกผู้ที่คุณพ่อหมายใจจะให้ร้อง คือ นางทองดี ศุภะมาลัย ลูกศิษย์ของครูสิน สิ้นฐานคร จากวังบ้านหม้อและได้เข้ามาช่วยขับร้องประจำให้กับวงวังบูรพาภิรมย์ เป็นคนที่มีเสียงไพเราะมากคนหนึ่ง แต่เกิดป่วยกะทันหันเป็นฝีที่ท้องน้อยไม่สามารถที่จะขับร้องได้ และด้วยกติกาบังคับด้วยว่า นักร้องต้องเป็นคนมีเกียรติ ไม่มีพันธะครอบครัว ทำให้หาคนที่จะมาขับร้องแทนได้ยาก จางวงศรจึงเลือกเด็กหญิงบรรเลงมาร้องแทน ซึ่งก็ไม่ทำให้จางวงศรผิดหวัง เด็กหญิงบรรเลงได้รางวัลที่ 2 (เอก)”

4. ข้อมูลจากหนังสือที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ นางมหาเทพ กษัตริย์สมุห (บรรเลง สาศริก) ณ เมรุวัดเทพศิรินทราวาส 6 มกราคม พ.ศ. 2546 หน้า 128 - 129 ปรากฏข้อความว่า “สำหรับนักร้องประจำวงวังบูรพาภิรมย์นั้นที่ แรก จางวางศรหมายใจจะให้นางทองดี ศุภะมาลัย ศิษย์ดั้งเดิมของครูสิน สินธุ นาคกร ซึ่งมาร้องกับวงวังบูรพาภิรมย์เป็นประจำ แต่พอใกล้วันที่จะประชันโชคไม่ดี นางทองดีเกิดป่วยกระทันหันด้วยไข้ขึ้นที่ท้องน้อยไม่สามารถที่จะขับร้องได้ และ กติกาบังคับด้วยว่า นักร้องต้องเป็นคนมีเกียรติ ไม่มีพันธะครอบครัว ทำให้หาคน ที่จะมาขับร้องแทนได้ยาก สุดท้ายจางวางศรจึงเลือกเด็กหญิงบรรเลงบุตรสาวมา ขับร้องประชันวงในครั้งนั้นแทน ซึ่งก็ไม่ทำให้จางวางศรผิดหวัง สำหรับผู้ขับร้อง ในตอนแรกได้ตัดสินให้เด็กหญิงบรรเลงจากวงวังบูรพาภิรมย์ได้รางวัลที่ 1 แต่ ทูลกระหม่อมบริพัตรทรงเพิ่มกติกาให้ขับร้องนอกรายการประกวดอีก 1 เพลงคือ เพลงหกบท เด็กหญิงบรรเลงไม่สามารถขับร้องได้ จึงถูกปรับให้ได้รางวัลที่ 2 (เอก) ได้รับรางวัลเท่ากับนางเทียม กรานต์เลิศ ผู้ขับร้องจากวงวังบางขุนพรหม”

5. ข้อมูลจากหนังสือ “ทูลกระหม่อมบริพัตร กับการดนตรี” รวบรวมโดย พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าศิริรัตนบุษบง และนายแพทย์พูนพิศ อมาตยกุล พ.ศ. 2524 หน้า 49 -50 ปรากฏข้อความว่า “การประชันวงในวันบำเพ็ญพระกุศล 100 วัน พระศพ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงมหาดลลิตกษัตริย์โกสินทร์ ทรงจัด ให้มีการประชันวงปีพาทย์แบบโบราณ 3 วง คือ วงวังบางขุนพรหม วงวังบูรพาภิรมย์ วงของเจ้าพระยาธรรมาธิกรณาธิบดี สำหรับคนร้องประชันครั้งนี้ ทูลกระหม่อมทรงบังคับให้เลือกสตรีที่มีสกุลดี และจะต้องไม่เคยร้องเพลงตามโรงละครหรือโรงหนังมาก่อนอย่างเด็ดขาด ฝ่ายวังบางขุนพรหมมีนางสาวเทียม กรานต์เลิศ เป็นคนร้อง ซึ่งปรากฏว่าชนะ ได้รับรางวัลที่ 1 ฝ่ายวังบูรพาภิรมย์ มี เด็กหญิงบรรเลง ศิลปะบรรเลง (นางมหาเทพกษัตริย์สมุห) เป็นผู้ขับร้องได้รับ รางวัลที่ 2 และสุดท้ายเด็กหญิงเจริญใจ สุนทรวาทีน ขับร้องประจำวงดนตรีของ เจ้าพระยาธรรมาธิกรณาธิบดี ได้รางวัลที่ 3 ขณะนั้นอายุเพียง 8 ขวบ”

6. ข้อมูลจากหนังสือคนธรรพวาทีศรีรัตนโกสินทร์ เล่ม 3 (รัชกาลที่ 6 - รัชกาลที่ 8) โดยมาณพ อิศรเดช พ.ศ.2551 หน้า187 ปรากฏข้อความว่า “ครู

บรรเลงเริ่มเรียนดนตรีตั้งแต่อายุ 12 ขวบ โดยหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) บิดาเป็นผู้ต่อเพลงให้ หลังจากนั้นอีก 2 ปี ได้มีโอกาสร้องเพลงประชันปีพาทย์ที่วังบางขุนพรหม (พ.ศ.2466) โดยเป็นนักร้องประจำวงบูรพาภิรมย์ ได้รับรางวัลที่ 2 หลังจากนั้นก็ไม่ได้อีกประชันที่ไหนอีกเลย แต่ทำหน้าที่เป็นครู”

ตาราง 8 ข้อมูลเสียงขับร้องของนางมหาเทพกษัตรสมุห (บรรเลง สาคกริก) บันทึกไว้สามารถรวบรวมได้ 7 เพลง ดังนี้

ลำดับ	ชื่อเพลง	เครื่องดนตรี	แหล่งที่มาข้อมูลเสียง
1	เพลงสารถี สามชั้น นางมหาเทพกษัตรสมุห (บรรเลง สาคกริก) ขับร้อง	เดี่ยวขิม	มูลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง), 2561
2	เพลงเชิดใน สามชั้น นางมหาเทพกษัตรสมุห (บรรเลง สาคกริก) ขับร้อง	-	ถาวร สีขโกศล, 2562
3	เพลงทยอยเดี่ยว นางมหาเทพกษัตรสมุห (บรรเลง สาคกริก) ขับร้อง	-	ครูอุ๋งน บัวเยี่ยม, 2551
4	เพลงลาวแพน นางมหาเทพกษัตรสมุห (บรรเลง สาคกริก) ขับร้อง	-	มูลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง), 2561
5	เพลงกราวโน นางมหาเทพกษัตรสมุห (บรรเลง สาคกริก) ขับร้อง	เดี่ยวขิม	มูลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง), 2561
6	เพลงเชิดนอก นางมหาเทพกษัตรสมุห (บรรเลง สาคกริก) ขับร้อง	เดี่ยวขิม	มูลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง), 2561
7	เพลงภูลาว เถา ครูศิริกุล วรรณบุตร (นักดนตรี) ขับร้อง	วงมูลนิธิหลวง ประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)	ครูศิริกุล วรรณบุตร (นักดนตรี), 2562

ท่อน 3

----	---ม	มรด - ร	รวมม-ม	--- ร	--- ม	รด - ร	รวมม-ม
--ชด	--- ร	--- ม	--- ช	-- ดัช	ชล --	-ช - ม	--- รวม
--ชว	มร - ม	มรด - ร	รวมม - ม	--- ร	--- ม	รด - ร	รวมม - ม
--ชด	--- ร	--- ม	--- ช	-- ดัช	ชล --	-ช - ม	--- ม
--ชว	แสน	ชล	ชม - มร	--- ม	---	--- ม	-ช - ม
----	เสียดาย	ก็	แต่ ช่อ	- ด - ม	- ร --	ดอก	รัก
- รดล	---	ลชฟ - ช	ลชล - ล	---	---	ปลุก	ไว้
- ล - ด	--- ร	มร - ชว	มรด - ร	ดรดล	---	ใคร	มาหัก
- ลชฟ	--- ร	รดล - ร	- ฟ - ช	ลชฟ - ล	-- ดช	ลช - ดช	ลชฟ - ช
--พร	--- ม	-- ชว	มร - ชว	มรด - ร	-- ดล	ไม่แล	เห็น
						- ด - ร	---ม --ชว

2. เพลงเชตโน สามชั้น ถอดจากเสียงขับร้องของนางมหาเทพกษัตรสมุห (บรรเลง สาคกริก)

เพลงเชตโน สองชั้น ทำนองเก่าสมัยอยุธยา เป็นเพลงร้องในบทมโหรีเรื่องกาگی ของเจ้าพระยาพระคลัง (หน) นอกจากนี้ยังมีการบรรจุเป็นเพลงร้องในละครเรื่องเงาะป่า ตอน ชมพลาวยิ่งเสื่อ พระประดิษฐ์ไพเราะ (มี ดุริยางกูร) นำเพลงเชตโนมาแต่งขยายเป็นอัตราจังหวะสามชั้น โดยทำเป็นทางเดี่ยวปีในก่อน ต่อมามีนักดนตรีนำมาแต่งเป็นทางเดี่ยวของเครื่องมือนี่อื่น ๆ

ทางร้องเพลงเชิดใน สามชั้น ถอดจากแถบบันทึกเสียงขับร้องของนาง
มหาเทพกษัตริย์สมุห (บรรเลง สาคริก) ไม่มีเครื่องดนตรีรับร้อง ทางร้องมีท่อนเดียว 10 จังหวะหน้า
ทับปรบไถ่

บทร้องเพลงเชิดใน สามชั้น

เมื่อนั้น ชมพลาห้ามว่าอย่าอึ่งมี
เอ็งจงแอบซุ่มพุ่มไม้นี้ ภูมิให้เสื่อมาปีทา
ว่าพลงทางย่องเข้าไป แอบโคนไม้ใหญ่บ้องหน้า
จับกล้อบวรจุลกพิลา แล้วหลิวตาเล็งเหมาะเป่าเผลาไป

(เงาะป่า พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว)

---	ท	---	ว	มรชม	รท - ล	----	---	ช	---	ด	รวมร - ร			
----		----	ม	-- ชม	รวมร	-- รท	----		เมื่อ		เคย			
----		----	ม	-- ชม	รวมร	-- รท	----		เมื่อ		นั้น			
ลทลช		----	ม	มรท - ม	- ช - ล	----	ท	ลช - ท	ชม	พลา	---	ร		
----		----	ม	-- ชม	รวมร	-- รท	----		ห้าม		ว่า			
ลทลช		----	ท	- ร - ม	-- ชร	-- ชม	รวมร - ท	ลช - ท	ลช	- ท	รท - ม			
-- ชม		รวมร - ช	----	ล	ทลช - ท	----	----		อย่าอึ่ง		มี			
ลทลช		----		เอ็ง	จง				แอบ		ซุ่ม			
----		----	ล	----	ล	-- รท	ลทล - ท	ลช - ช	ลช - ช		-- ลช			
----	ล	----	ท	ลชล - ท	- ร - ม	-- ชม	รวมร -		พุ่มไม้		นี้			
- ลทล		----		ภู	มิ				ให้		เสื่อ			
		----		---	ท	---	ร	----	ท	---	ช	---	ท	-- รล

--- ร	--- ม	-- ชม	รวมร - ม	-- รท	----	มาปี	ทา
ลทลช	----	ว่า	พลา	---	ทลช - ม	- ล - ล	---
---	---	ลชล - ท	-- รล	----	เข้า	ทลช	ไป
- ลชม	----	แอบ	โคน	---	-- รล	ไม่	ใหญ่
ลชม-ชม	รวมร - ท	ทลช - ท	- ร - ม	----	----	บ้อง	หน้า
-- ลช	----	จับ	กล้อง	ม - ช	มรด - ม	บวร	จุ
-- ลช	---	ลชล - ท	-- รล	----	ลูก	ลทลช	บิล่า
- ลชม	----	แล้วหลิว	ตา	-- รท	ลทล - ท	เล็ง	เหมาะ
---	---	ลชล - ท	- ร - ม	-- ชม	รวมร - ด	-- รด	ลทล - ล
-- รท	ลทล - ท	ลช - ล	ทลช - ท	----	----	เป่าเผลา	ไป

3. เพลงลาวแพน ถอดจากเสียงขับร้องของนางมหาเทพกษัตรสมุห (บรรเลง สาคกริก)

เพลงลาวแพน บางทีก็เรียกว่า ลาวแพนใหญ่ ซึ่งเป็นเพลงคู่กับลาวแพนน้อย โบราณจารย์ได้นำเพลงลาวต่างๆ มาร้อยเรียงกันเป็นชุด เช่น เพลงลาวแพนใหญ่ เพลงลาวสมเด็จ เพลงลาวแพนน้อย และออกซุ่มลาว เป็นต้น เดิมทีเรียบเรียงไว้สำหรับเดี่ยวปีโน ต่อมาเป็นจะเข้ แล้วจึงแผ่ไปถึงเครื่องมือนี่ๆ เป็นเพลงเดี่ยวที่ให้อวดฝีมือกันมากเพลงหนึ่ง

ทางร้องเพลงลาวแพน ถอดจากแถบบันทึกเสียงขับร้องของนางมหาเทพกษัตรสมุห (บรรเลง สาคกริก) เดี่ยวซิมรับร้อง โดยอาจารย์อัษฎาภว สาคกริก

เพลงลาวแพน ละครพระลอ ตอนเสี้ยมน้ำ

น้ำกาหลงใส่ไหลหลังควะคว้งคว้าง แลอ้างอ้างหวิวหวนกำสรวลแสน
 คำนึงความยามยากจากเมืองแมน ตกมาอยู่ดาวแดนอรัญญา
 พระเพื่อนแพงเอ๋ยพี่เคยตักยาก แสนระกำลำบากเหนื่อยยากนินักหนา
 พลาดทั้งบุรินทร์ถิ่นฐานพลาดทั้งศฤงคารบุญญา พลาดทั้งสนมทั้งข้าทั้งเสนาทั้งไพร่นาย
 พลาดทั้งพระแม่พระเมียมาหายเสียเอกากาย พลาดทั้งเฝ้าทั้งวงศ์ ผองจตุรงค์ก็แลหาย
 ฤทธิเสน่หส์สาวเหนียว ฤทธิเสน่หส์สาวรั้ง จนคลุ้มจนคลั่งสวิงสวาย
 แทบจะตายเสียแล้ววิเหนอในเมฆอดงแดน อ้ายเพื่อนแสนกันดาร

(บทละครเรื่องพระลอ ตอน ลงสรวงเสี้ยมน้ำ)

น้ำ	กา	หลง	ใส่				
-- ลช	--- ล	-- ลค	-- ลค	--- ค	--- ร	- ค - ร	ดรดล
---			ไหล	หลัง	ควะ คว้ง	คว้าง	
---	- ช - ล	- ฟ - ช	พร - คค	--- รฟ	--- ล	- ฟ - คค	---
		แล	อ้าง	ว้าง	หวิว	หวน	กำสรวล
- ค - ร	ดรดล	--- ค	- คค - รค	-- รฟ	รฟ --	- ค - รฟ	-- รฟ
คำ	นึ่		ความ	ยาม	ยาก	จากเมือง	แมน
- ล - ล	คช - ล	- ฟ - ช	พร - ค	- ฟ - ค	-- คค	- ล - ค	---
ตก	มาอยู่	ดาว	แดน		อรัญญา	ญญา	
---	-- คค	- ฟ - รค	---	---	-- คค	-- คค	---
	พระเพื่อน		แพง	เอ๋ย			
---	ฟ - พร	---	ฟ - ฟช	---	- ช - ล	- ฟ - ช	พร - คคค
พี่	บ่	เคย	ตัก	ยาก	แสน	ระกำ	ลำบาก
-- คค	- ฟ - ร	-- คค	คค --	-- รฟ	-- คค	---	คค --
เหนื่อย	ยาก	นินัก	หนา				
---	-- คค	-- คค	- ค - รฟ	---	---	- ฟ - ช	ฟชฟ - ฟ
พลาดทั้ง	บุรินทร์	ถิ่นฐาน	เอ๋ย				
- ค - ค	-- คค	- ฟ - ล	- ค - ช	---	---	ลชคช	ลชฟ -

พลัดทั้ง - ฟ - ฟ	ศฤงคาร รฟ - ร	บุญ -- รด	ญา - ร --	พลัดทั้ง - ฟ - ฟ	สนม -- รฟ	ทั้ง -- รด	ข้า ดล --
ทั้ง เสด รด - พร	นา --- ร	ทั้งไพร่ -- ดล	นาย -- ดร	-----	-----	- ร - ม	รมร - ร
พลัดทั้ง - ด - ด	พระแม่ - ล - ล	-- ชฟ	ลช --	ลชดช	ลชล-ชล	ชฟ --	พระเมีย ฟด - ร
มหาย - ด - รฟ	เสีย -- รฟ	เอกา -- ดร	กาย - ร --	พลัด --- ฟ	ทั้งเฝ้า -- ดล	ทั้ง --- ร	พงค์ - ด --
ผอง จ รฟ - ล	ตุรงค์ -- ดด	ก็ แล ดล - ด	หาย -- รฟ	-----	-----	- ฟ - ช	ฟชฟ -
ฤทธิ --- ด	เสน่ห์ -- ลฟ	-- ลช	-----	ดชล - ชล	ลชฟ -	สาว -- รฟ	เหนียว --- ล
ฤทธิ --- ฟ	เสน่ห์ -- ดล	สาว -- รฟ	วัง -- รฟ	จนคลุ้ม - ด - ร	จนคลั่ง -- ดล	สวิง -- รฟ	สวาย -- รฟ
-----	-----	- ฟ - ช	ฟชฟ -	แทบ -- พร	จะตาย -- ดฟ	เสียแล้ว - ด - ล	นี่เหนอ - ช - ด
-----	-----	- ด - ร	ดรดล	-----	ในเเมอ - ฟ - พร	ดง --- ฟ	แดน --- ช
ชฟร --	อ้าย -- พร	นี่ -- ชฟ	เอย -- ชล	-- ดช	แสน ลชฟ-พร	กั้น --- ด	ดาร์ - ล - ร

4. เพลงทยอยเดี่ยว ถอดจากเสียงขับร้องของนางมหาเทพกษัตริสมุห (บรรเลง สาคกริก)

เพลงทยอยเดี่ยว พระประดิษฐ์ไพเราะ (มี ดุริยางกูร) ได้คิดแต่งขึ้นจากเพลงทยอยโน้ต เพื่อใช้สำหรับปีเดียววอดฝีมือ จัดเป็นเพลงเดี่ยวชั้นสูงสุด เป็นเพลงที่มีเอกลักษณ์เฉพาะทั้งในการปฏิบัติและการประพันธ์ทำนอง ในภายหลังพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) ได้คิดประดิษฐ์เป็นทางเดี่ยวขอโดยเลียนสำเนียงจากปี ต่อมาจึงมีผู้นำมาประดิษฐ์เป็นทางเดี่ยวในเครื่องดนตรีชนิดอื่น

ทางร้องเพลงทยอยเดี่ยวถือเป็นเพลงที่สำคัญสูงสุดในการขับร้อง ทางร้องเพลงทยอยเดี่ยวที่ได้บันทึกนี้เป็นของจำเณรผยองยิ่ง (จำเณร) ซึ่งได้ถ่ายทอดให้แก่ครูไพฑูรย์ ณ มหาชัย หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้ขอให้ต่อทางร้องเพลงนี้ให้แก่บุตรของท่าน คือนางมหาเทพกษัตรสมุห (บรรเลง สาคกริก) และได้เรียบเรียงเพลงทยอยเดี่ยวสำหรับจะเข้าให้แก่ครูไพฑูรย์ ณ มหาชัย ไว้รับร้องด้วย ในการต่อทางร้องเพลงทยอยเดี่ยวนี้ครูบรรเลงต้องเสียเงินก้านล 100 บาท ในยุคที่ทองคำบาทละ 40 บาท หลังจากนั้นครูบรรเลง ได้ต่อเพลงนี้ให้แก่คุณหญิงชื่น ศิลปบรรเลง, ครูศิริกุล วรรณบุตร, ครูจันทนา พิจิตรคุรุการ, ครูสุคนธ์ พุ่มทอง, ครูเลื่อนสุนทรวาทีน และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ถาวร ศิขโกศล

ทางร้องเพลงทยอยเดี่ยว ถอดจากแถบบันทึกเสียงขับร้องของนางมหาเทพกษัตรสมุห (บรรเลง สาคกริก) ไม่มีเครื่องดนตรีรับ

บทร้องเพลงทยอยเดี่ยว

หนาเจ้าเอ๋ย	สิ้นแสงสุริยงลงลับไม้
สร้อยสุดานาริรักเจ้าศรีชวา	มาแล้วไม่รีรอ
กวางทองดำเนินเมินเสียไม่รู้จัก	ล่ำล่ำจะทัก ไม่แน่ตระหนักในฤทัย
ฝันมาแนบเนียนจะหลับก็หาสนิทไม่	เห็นแต่เงาเงาไว มิได้วายว่างเลย
นระอกเอ๋ยจะคืนกลับมาใหม่	ไม่แลเห็นนิจจาเอ๋ย

(จำเณรผยองยิ่ง (จำเณร)

----	----	-----	-----	--- ซ	--- ล	--- ด	รมร - ร
-- รม	รด --	- ดทต	รมร -	-----	หนาเจ้า	- ทรท	เอ๋ย
---	---	- ดรด	ลทล - ล	-----	- ร - ซ	- รทท	ลซล - ล
---	---	- ดรด	ลทล - ล	-----	---	---	ทลซ - ด
----	---	---	มรด - ฟ	-----	---	-- ซฟ	รมร - ร
----	---	- ร - ม	รมร - ร	-----	---	- ร - ม	รมร - ร
---	สิ้น		แสง		สุ	ริยง	
---	-- รด	-- รม	รดม - ม	มลซ -	---	-- มม	---

--- ซ	ลซ - ม	รด - ม	ซลซ - ซ	----	--- ม	-- ซม	รวม - ม
รด - รท	- ลรซ	--- ล	ทลซ - ด	----	ลง ลับ - ม - ซ	- มซม	ไม่ รด - รวม
รวม -	---	---	--- ล	--- ท	ลร - ซ	--- ด	รวม - ร
----	----	- ร - ม	รวม - ร	----	----	- ร - ม	รวม - ร
----	สร้อย	สุมา	ลี	รัก	เจ้า ศรี	ชวา	เอย
----	-- ซด	-- มม	--- ม	--- ซ	- ด - รซ	-- รร	--- ม
-- รด	มา แล้ว - ร - ม	ไม่รู้ -- ดร	รอบ --- ร	รวมรท	- ลรซ	--- ล	ทลซ - ด
----	----	--- ร	มรด - ฟ	----	--- ฟ	-- ซฟ	รวม - ร
----	----	- ร - ม	รวม - ร	----	กวาง --- ม	รด - ร	ทอง มรซม-ม
----	----	ดำ	เนิน	----	----	เมิน	เสีย
----	---	--- ม	--- ม	----	----	--- ร	-- มซ
----	ไม่รู้ รด - ม	- ร - ด	จัก - ร - ด	----	ลำ ลำ - ร - ร	จะ --- ด	ทัก รวม - ซ
รวม -	ไม่ แน่ รด - ร	--- ด	ตระหนัก -- รด	----	ใน --- ร	--- ด	ฤทัย รวม - รร
-- รท	- ลรซ	--- ล	ทลซ - ด	----	----	--- ร	มรด - ฟ
----	--- ฟ	-- ซฟ	รวม - ร	- ซ --	----	- ร - ม	รวม - ร
----	ฝัน	-- ซฟ	มาแนบ ลซ - มซด	----	นัย --- ม	ย นา - ม - ม	----

----	จะ หลับ	ก็	หา		สนิท	ไม่	
	- ร - ด	รวมร - ร	- ด - ม	- ช - ช	ลช - รด	รวมร - ม	- ด - -
----	เห็น		แต่เงา		วาว	ไฉ	
	- - - ช	- - ดัช	ลช - มฟ	- - ชม	รดรช - ฟ	- - - ฟ	- - - -
----	มิ		ได้ว้าย		วาง	เลย	
	- - - ช	- - รด	รวมร - รด	- ร - ด	รวมร - ร	- ช - ด	- - - -
----	นะ ออก		เอ๋ย				
	- ร - ล	- ทรท	ลชท - ล	- - รล	ทล - ช	- - - ล	ทลช - ดั
----	- - - -	- - - ร	มรด - ฟ	- - - -	- - - ฟ	- - - ฟ	รวมร - ร
----	- - - -	- ร - ม	รวมร - ร	- - - -	- - - -	- ร - ม	รวมร - ร
----	จะ กลับ		คืน		มา	ใหม่	
	- ร - ด	- - - ด	รวมร - ร	- - - -	- - - ร	- - รด	มร - -
- - - ร	มรท - ม	- - - ชม	รวมรท - ม	- - รท	- - - -	ไม่ แด	เห็น
						ลชล - ล	- - - ล
ทลช - ร	- - - ม	- - - ชม	รวมรท - ร	- - - ท	- - - ล	เอ๋ย	
			นิจ		จา	เอ๋ย	
			หนา		เจ้า	เอ๋ย	
- - - ร	มรท - ม	- - - ชม	รวมรท - ม	- - - ช	- - - ล	- - - ล	- ทลช

10. นางจิมลิ้ม กุลตันท์ (ธนาคม) (2454 - ไม่ทราบปีที่ถึงแก่กรรม)

นางจิมลิ้ม กุลตันท์ (ธนาคม) เป็นบุตรนายม้วย กับนางสุดใจ กุลตันท์ ชาวพระนคร กรุงเทพมหานคร เรียนดนตรีและขับร้องจากหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ที่วังบูรพาภิรมย์ มีความสามารถในการขับร้องทุกประเภท เป็นนักร้องประจำวงวังบูรพาภิรมย์ และวงวังบางค้อแหลม สมรสกับนายสำเภา ธนาคม ต่อมาโอนย้ายมารับราชการครูสอนขับร้องที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร นางจิมลิ้ม กุลตันท์ (ธนาคม) เป็นนักร้องของวงบูรพาภิรมย์ ในช่วงปลาย เมื่อมีการตั้งวงดนตรีประจำวังบางค้อแหลม จึงได้โอนไปเป็นนักร้องประจำวงบางค้อ

แหลม ได้ร่วมประชันปีฟ้าพท์ระหว่างวงวังบางค้อแหลมและวงศิษย์ครูเพชร จรรย์นาฎย์ ที่พระราชวังบางปะอิน เมื่อ พ.ศ.2471

หลักฐานข้อมูลของนางจิมลิ้ม กุลตัญท์ (ธนาคม) เกี่ยวกับวังบูรพาภิรมย์ จากการรวบรวมข้อมูลเอกสาร หนังสือ และการสัมภาษณ์ พบข้อมูลดังนี้

1. ข้อมูลจากหนังสือสารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคประวัตินักดนตรีและนักร้อง ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2549 หน้า 141-142 ปรากฏข้อความว่า “สมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช โปรดการดนตรีไทยเป็นอย่างดี ทรงมีวงดนตรีประจำวังบูรพาภิรมย์ นักร้องประจำวงที่มีชื่อเสียง เช่น นางมหาเทพกษัตรสมุห (บรรเลง สาคริก)และนางจิมลิ้ม กุลตัญท์ (ธนาคม)”

2. ข้อมูลจากหนังสือจดหมายเหตุดนตรี 5 รัชกาล งานวิจัยเอกสารและลำดับเหตุการณ์ พุทธศักราช 2411 – 2549 เล่ม 1 หน้า 252 ปรากฏข้อความว่า “นางจิมลิ้ม กุลตัญท์ (ธนาคม) เรียนดนตรีและขับร้องจากหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) มีความสามารถขับร้องเพลงทุกประเภท เป็นนักร้องให้กับวงวังบูรพาภิรมย์ วงวังลดาวัลย์และวงวังบางค้อแหลม ในรุ่นของนายเผือก นักระนาด, นายรวม พรหมบุรี, นายไพฑูรย์ จรรย์นาฎย์ ฯลฯ

3. ข้อมูลจากหนังสือหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) มหาดุริยางค์กลุ่มเจ้าพระยาแห่งอุษาคเนย์ โดย อานันท์ นาคคง และอัษฎาภรณ์ สาคริก พ.ศ. 2544 หน้า 113 - 114 ครูไมตรี พุ่มเสนาะ เล่าถึงบรรยากาศสำนักดนตรีวังบางค้อแหลม ปรากฏข้อความว่า “นักดนตรีส่วนหนึ่งหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้คัดเลือกลูกศิษย์มาจากวังบูรพาภิรมย์ ช่วงแรกมีนายเผือก นักระนาด , นายทองต่อ กليبชื่น, นายไพฑูรย์ จรรย์นาฎย์ ส่วนนักร้องมีนางจิมลิ้ม กุลตัญท์ และหลวงเสียงเสนาะกรรณ (พัน มุกตวาภัย)”

4. ข้อมูลจากหนังสืออนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพครูถวิล อรรถกฤษณ์ พ.ศ.2547 หน้า 74 กล่าวถึงการประชันปีฟ้าพท์ที่วังบางปะอิน “เมื่อ พ.ศ.2471 สมเด็จพระบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ เสด็จประพาสพระราชวังบางปะอิน ได้มีการจัดประชันปีฟ้าพท์วงวังบางค้อแหลมกับวงครูเพชร จรรย์นาฎย์ นักดนตรีวังบางค้อแหลมส่วนใหญ่เป็นศิษย์จากวงศร จากวังบูรพาภิรมย์ นักร้องได้แก่ หลวงเสียงเสนาะกรรณ (พัน มุกตวาภัย),

คุณหญิงรามบัวถาพิศิตศิริ (เยี่ยม สุวงศ์) และนางจิมลิ้ม กุลตันท์” จากข้อความที่ปรากฏแสดงให้เห็นว่านางจิมลิ้ม กุลตันท์ ทำหน้าที่ขับร้องให้แก่วงวงบูรพาภิรมย์และวงบางคอแหลม ในความควบคุมของหลวงประดิษฐไพเราะฯ

ตาราง 9 จากการเก็บสำรวจข้อมูลเสียงขับร้องของนางจิมลิ้ม กุลตันท์ (ธนาคม) บันทึกไว้สามารถรวบรวมได้ดังนี้

ชื่อเพลง	ข้อมูลแผ่นเสียง	วงดนตรี	แหล่งที่มา
1. เพลงฉิ่งกลาง น.ส.จิมลิ้ม แผ่นเสียงในช่วง รัชการที่ 7	แผ่นตราช้างเอราวัณ บริษัทแผ่นเสียงสยาม No.- 	พิณพาทย์หลวง ประดิษฐไพเราะ	มูลนิธิหลวง ประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลป บรรเลง), 2563
2. เพลงมังกระคาบแก้ว ละม่อม จิมลิ้ม ร้อง แผ่นเสียงในช่วง รัชการที่ 8	แผ่นเสียงตราระฆังทอง GOLDEN BELL No. 30464 	เครื่องสายฝรั่ง คณะผดุงจิตร	พูนพิศ อมาตย กุล อาศรมดนตรี วิทยา มูลนิธิราช สุดา, 2562
3. เพลงแป๊ะไล่ซุน น.ส.ละม่อม อิศรางกูร ณ อยุธา จิมลิ้ม กุลตันท์ ร้อง	แผ่นเสียงตราระฆังทอง GOLDEN BELL No. 30464 ไม่มีภาพแผ่นเสียง	เครื่องสายฝรั่ง คณะผดุงจิตร	พูนพิศ อมาตย กุล อาศรมดนตรี วิทยา มูลนิธิราช สุดา, 2563
4. เพลงจีนโห่ จิมลิ้ม ร้อง	แผ่นเสียงตราระฆังทอง GOLDEN BELL No. - ไม่มีภาพแผ่นเสียง	พิณพาทย์หลวง ประดิษฐ์	พูนพิศ อมาตย กุล อาศรมดนตรี วิทยา มูลนิธิราช สุดา, 2562

5. เพลงตับตะเลงพ่าย	แถบบันทึกเสียง	ปีพาทย์มอญ	รอยคดีศิลป์
อัมพร ไสวดีตร และ อุไร สิ้นธุ์แก้ว ร้อง	https://www.youtube.com/ watch?v=xt6TpKkO7JA		ไทย, 2565

จากการรวบรวมข้อมูลเสียงขับร้องของนางจิมลิ้ม กุลตัญท์ (ธนาคม) ที่บันทึกไว้เป็นแผ่นเสียงรุ่นต่างๆ ได้ทำการวิเคราะห์และคัดเลือกบทเพลงที่โดดเด่นนำมาบันทึกเป็นโน้ตเพื่อทำการศึกษาวិเคราะห์เทคนิคการขับร้องจำนวน 4 เพลง ดังนี้ 1.เพลงฉิ่งกลาง 2.เพลงแป๊ะไล่ซุ่น 3.เพลงมังกกรคาบแก้ว 4.เพลงจีนโห่

1. เพลงฉิ่งกลางหรือเพลงฉิ่งพระฉัน ถอดจากเสียงขับร้องของนางจิมลิ้ม กุลตัญท์ (ธนาคม)

เพลงฉิ่งกลาง หรือเพลงฉิ่งพระฉัน อัตราจังหวะสามชั้น รวมอยู่ในเพลงเรื่องฉิ่งพระฉัน ทำนองของเก่าไม่ทราบผู้แต่ง ใช้บรรเลงระหว่างพระฉันภัตตาคาร หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้แต่งท่วงร้อง เพลงฉิ่งพระฉันนำมาบรรเลงเป็นเพลงร้องประกอบการแสดงละครต่างๆ และปรากฏอยู่ในระดับเรื่องพระยาแกรก

อาจารย์ถาวร สีขโกศล ได้อธิบายว่าเพลงฉิ่งกลาง ในสำนักของพระยาเสนาะดุริยางค์ (แช่ม สุนทรวาทิน) คือเพลงต้นเพลงฉิ่ง ที่นิยมบรรเลงขับร้องอยู่ในระดับต้นเพลงฉิ่ง เพลงที่บันทึกในแผ่นเสียงนางจิมลิ้ม กุลตัญท์ (ธนาคม) เป็นท่วงร้องเพลงฉิ่งพระฉัน ตรงกับท่วงที่ได้ต่อมาจากนางมหาเทพกษัตริสมุห (บรรเลง สาคริก) อีกข้อมูลหนึ่งในสมุดบันทึกของอาจารย์จันทนา พิจิตรคุรุการ ศิษย์ขับร้องของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้บันทึกโน้ตท่วงร้องเพลงดังกล่าว ระบุชื่อว่า “เพลงฉิ่งพระฉันเข้า” จึงสันนิษฐานตามข้อมูลหลักฐานได้ว่าท่วงร้องที่นางจิมลิ้ม กุลตัญท์ (ธนาคม) ขับร้องในแผ่นเสียงปัจจุบันคือ “เพลงฉิ่งพระฉัน”

ท่วงร้องเพลงฉิ่งกลาง หรือเพลงฉิ่งพระฉัน นางจิมลิ้ม กุลตัญท์ (ธนาคม) ถอดจากแผ่นเสียงตราวิมาน บริษัทแผ่นเสียงสยาม No.- พิณพาทย์หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) รับร้อง

บทร้องเพลงฉิ่งกลาง

โคมบุญยี่ศรียุวาพระยาแกรก เห็นตาชราทำแปลกก็สงสัย
 ทำปากบุดพูดกันไม่ทันไร หลบไกลแลละลานเป็นนานรอ
 จึ่งเปิดแฟ้มแยมฝ้าเห็นอาหาร ทะเยอทะยานอยากแทบตายน้ำลายสอ
 เขย่งหยิบทิพรสหยดลงคอ มีกำลังนั่งหัวร่ออ่อยสบาย

(บทร้องในตับพระยาแกรก พบในสมุดเพลงของนางจันทนา พิจิตรคูกร)

ท่อน 1

----	โคม บุญ	-- รท	ลชทล - ล	--- ท	ลช - -	-- ซด	-- ซช
----	--- ล	ทล - รท	ลทล - ล	ทลช - ลช	พมร - มช	-- ทท	-- ทล
ทดท - ร	รמר - ท	-- รท	ลชท - ลช	เห็นตา	ชรา	ท่า	แปลก
-- ซล	ชม - ม	--- ฟ	มพม - ม	- ลรล	-- ลล	ทล - ล	ชม - ม
						ก็สงสัย	ลฟ - ม

ท่อน 2

----	ทำปาก	- ท - ร	บุด	--- ล	ทลช - ล	ชม - รท	--- ร
มรท -	--- ม	พม - ลม	พมร - ม	รท - -	----	ไม่ทัน	ไร
พม - ฟ	หลบ	มฟ - ลฟ	ไกล	-- ลม	พมร - มช	แล	ละลาน
----	--- ฟ	-- ลฟ	มพม-ลม	พมร - -	----	เป็นนาน	รอ
						- ร - ร	ดรม - ม

ท่อน 1 เทียบกลับ

----	จึงเปิด - ท - ทล	- ทรท	แฟ้ม ลชทลท	-- ลท	ลช --	แยม --- ล	ฝา ชลช - ช
--- ด	--- ล	ทล - รท	ลชทล-ล	ทลช - ลช	พมร - มช	เห็น -- ทร	อาหาร -- ทท
- ร - ร	รวมร - ท	-- รท	ลชทล-ล	ทะเยอ ทลช-ลล	ทะยาน -- ลล	อยาก ทล - ชม	แทบตาย - ม - ช
-- ซล	ชม - ม	--- ฟ	มพม-ม	- พลม	พมร - ม	น้ำ ลาย รท - ร	สอ --มฟ--ลม

ท่อน 2 เทียบกลับ

----	เขย่ง -- รท	- ร - ม	หีบ รทรม-ม	--- ล	ทลช - ล	ทิพ ชม - ม	พ รส รวมร - รร
-- รม	รท - ม	พม - ลม	พมร - ร	มรท --	----	หยด ลง - รด - ร	คอ ดรม - ม
----	มี -- มฟ	-- ลฟ	กำลัง มรฟ-มม	-- ลม	พมร-มช	นั่ง -- ลช	หัวร่อ ทล - รช
-- ทล	--- ฟ	-- ลฟ	มพม-ลม	พมร --	----	อ้วย -- รท	สบาย รม - มม

2. เพลงแป๊ะไล่ชุน ถอดจากเสียงขับร้องของนางจิมลิ้ม กุลตันท์

(ธนาคม)

เพลงแป๊ะไล่ชุน หรือเพลงแป๊ะไล่ชุน เป็นเพลงอัตราจังหวะสองชั้น
สำเนียงจีนเป็นเพลงที่นิยมบรรเลงและขับร้องกันอย่างแพร่หลาย ใช้ประกอบการแสดงละคร

ทางร้องเพลงแป๊ะไล่ชุน นางสาวละม่อม อิศรางกูร ณ อยุธยา และ
นางสาวจิมลิ้ม กุลตันท์ ถอดจากแผ่นเสียงตราหิ่งทອງ GOLDEN BELL No. 30464
เครื่องสายฝรั่งคณะผดุงจิตร รับร้อง

बदल -	เปลี่ยนแปลง	-- ชม	ลับ	--- ร	มรรคม	กันหน	นาง
	--- ม		- ช - ด			- ด - ล	--- ด

เที่ยวกลับ

----	----	-----	-----	เออ	เอ๋	จัด	สี่
---	---	---	---	--- ช	--- ม	--- ม	--- ม
---	- มรด	นา	รี	---	ชมช	---	ชลด
---	- ล - ล	ดัลชม	เออ	---	ที่เป็น	---	สาว
---			- ช - ด	---	- ด - ร	-- ร	รด - ด
बदल - ช	- มชล	---	---	---	มรด - ล	---	ชลด
ถือ	หาง					ละลวย	ยาว
-- มช	-- มช	---	---	- ล - ด	---	-- ชช	---
ลชม -	---	มรช	มรด - ล	-- ชด	---	คน	ละหาง
---	---	---	---	---	---	---	- ช - ล
---	---	-- ด	-- ชล	ชม - ล	-- ด	ลช - ฟ	---
---	มรด - ม	---	เออ	เอ๋	---	เลือก	เพื่อน
---			---	---	---	-- ชม	-- ชม
- ล - ด	รด - ช	สาว	สอง	---	---	---	- ช - ม
---				มรด	---	---	
-- ชร	- ม - ช	สวย	สำอาง	---	- ด - ล	-- ชม	-- ชร

---	- ม - ร	-- มร	-- มด	---	-- ชร	-- ดล	เดิน

बदल -	เคียง		ข้าง	---	---	เจ้าสาว	ไป
	---	-- ชม	ชลด - ด	---	มรรคม	ดล - ด	---

3. เพลงมังกรคาบแก้ว ถอดจากเสียงขับร้องของนางจิ้มลิ้ม กุลตันท์

(ธนาคม)

เพลงมังกรคาบแก้ว เป็นเพลงอัตราจังหวะสองชั้น สำเนียงจีนเป็นเพลงที่นิยมบรรเลงกันอย่างแพร่หลาย ใช้บรรเลงประกอบการแสดงละครและเพลงออกภาษา เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “ไป๋กั้งเหล็ง”

ทางร้องเพลงมังกรคาบแก้ว นางสาวจิ้มลิ้ม กุลตันท์ ถอดจากแผ่นเสียง ตราระฆังทอง GOLDEN BELL No. 30464 เครื่องสายฝรั่งคณะผดุงจิตร รับร้อง

บทร้องเพลงมังกรคาบแก้ว

นิจจานิมนงค์ประจวบ จะร้องรับสำเนียงเสียงประสาน
หงส์เอยหมายจะเซยปทุมมาลัย จะลอบรานแรมนิเวศประเวศใด
โกมุขยังไม่ผุดขึ้นพินน้ำ จะด่วนดำลงไปชมกระไรได้
จงเงียดดอดอารมณ์ที่ตรมตรัย คงจะได้สมจิตที่คิดอาย

(สร้อย) คุเชียย คุหลิวกง หลิวกงหลิว เชียงสี่อ
หลิวเชียงสี่อ หลิวเชียงสี่อเชียง คุหลิว เชียงคุหลิว คุหลิว
เชียง คุคุ เชียงคุคุ เชียงคุคุ หลิวกง
คุคุคุหลิว หลิว กงแซ หลิว กงแซ หลิวกง แซกง
คุคุคุเชียงหลิว เชียงหลิว กงแซ กงแซ กงแซ หลิวกงแซเชียง

เทียวก 1

	นิจ		จา		นัม		อนงค์
----	--- ล	-- ดัด	- ซ - ซ	---	ชม - ซ	-- มซ	- ล - ด
---	มรด - ล	- ร - ด	- ลัดซ	---	ดซ --	ประ จง - ม - ซ	ขับ -- ชม
จะร้อง	รับ						สำ เนียง
-- ทร	-- ทร	---	-- รล	---	-- ซล	- ดซล	ซด - ซ
---	ซลดล	- ลชม	-- ซร	---	-- มร	มซ - ม	รดรวม
- มซล	ซลดซ	ลซดล	ชม - ซ	-- มร	มร --	เสียงประ - มซด	สาน - ร - รซ

รวม - รด	คู เชียง - ล - ลด	คู - - - ล	หลิว กง - ช - ม	หลิว - - - ช	กง หลิว - ม - ช	เชียง - - - ช	สี่ - ด - -
หลิว - - - ร	เชียงสี่ - ด - ล	หลิวเชียง - ร - ด	สี่เชียง - ล - ช	คู - - - ลด	หลิว - ช - -	เชียง ลด - -	คู หลิว - ช - ล
หลิว - - ชม	หลิว - - ชร	เชียง - - - ด	คูคู - - ชล	เชียง - - - ด	คูคู - - ชล	เชียงคูคู - ดชล	หลิวกง ชด - ช
คู - - - ม	คูคูหลิว ชลดล	หลิว - - - ม	กง แซ - ช - ร	หลิว - - มช	กง แซ - ม - ร	หลิว กง มช - ม	แซ กง รด - รม
คูคูคู - มชล	เชียงหลิว ชลดช	เชียงหลิว - ด - ล	กงแซ - ม - ช	กงแซ - - มร	กงแซ มร - -	หลิวกง - ช - ม	แซเชียง - ร - ด

เที้ยว 2

-----	หงส์ - - - ล	- - - ด	เคย ชลดช - ช	คชลชม	หมาย - - - ช	- - - ชมช	จะ เขย - ล - ด
- - - ร	มรด - ล	- ร - ด	- ลดช	- - - ล	คช -	- ม - ช	- - - ช
จะลอบ	ราน	- - - ท	- - - รล	- - - ด	- - - ชล	- ดชล	นิเรศ ช - ชม
- - - ม	ชลดล	- ลชม	- - - ชร	- - - ช	- - - มร	มช - ม	รดรม
- มชล	ชลดช	ลชลด	ชม - ช	- - - มร	มร - -	- ร - ร	โด - ด - ร
รวม - รด	คู เชียง - ล - ลด	คู - - - ล	หลิว กง - ช - ม	หลิว - - - ช	กง หลิว - ม - ช	เชียง - - - ช	สี่ - ด - -
หลิว - - - ร	เชียงสี่ - ด - ล	หลิวเชียง - ร - ด	สี่เชียง - ล - ช	คู - - - ลด	หลิว - ช - -	เชียง ลด - -	คู หลิว - ช - ล
หลิว - - ชม	หลิว - - ชร	เชียง - - - ด	คูคู - - ชล	เชียง - - - ด	คูคู - - ชล	เชียงคูคู - ดชล	หลิวกง ชด - ช

คู่ --- ม	คูคูคูหวี ชลดล	หวี --- ม	กง แซ - ช - ร	หวี -- มช	กง แซ - ม - ร	หวี กง มช - ม	แซ กง รด - รรม
คูคูคู - มชล	เขียงหวี ชลดช	เขียงหวี - ด - ล	กงแซ - ม - ช	กงแซ -- มร	กงแซ มร --	หวีวกง - ช - ม	แซเขียง - ร - ด

เที่ยว 3

-----	โก --- ล	--- ดัล	มูท ชลช - ช	--- ชล	ยัง ชม - ช	--- มช	ไม่ ผุด - ล - ลดัล
--- ร	มรด - ล	- ร - ด	- ลดช	--- ล	ดัล -	ขึ้น พัน ชม - ดล	น้ำ -- ดล
จะด้วน -- ทท	ดำ --- ร	--- ท	-- รล	--- ด	-- ชล	ลง - ดชล	ไป ชม - ช - ช
--- ม	ชลดล	- ลชม	-- ชร	--- ช	-- มร	มช - ม	รรม
- มชล	ชลดช	ลชลด	ชม - ช	-- มร	มร --	กระไร - ด - ร	ได้ --- ร
ดล - ด	คู เขียง - ล - ลด	คู --- ล	หวี กง - ช - ม	หวี --- ช	กง หวี - ม - ช	เขียง --- ช	สี่ - ด --
หวี --- ร	เขียงสี่ - ด - ล	หวีเขียง - ร - ด	สี่เขียง - ล - ช	คู -- ลด	หวี - ช --	เขียง ลด --	คู หวี - ช - ล
หวี -- ชม	หวี -- ชร	เขียง --- ดัล	คูคู -- ชล	เขียง --- ดัล	คูคู -- ชล	เขียงคูคู - ดชล	หวีวกง ชด - ช
คู่ --- ม	คูคูคูหวี ชลดล	หวี --- ม	กง แซ - ช - ร	หวี -- มช	กง แซ - ม - ร	หวี กง มช - ม	แซ กง รด - รรม
คูคูคู - มชล	เขียงหวี ชลดช	เขียงหวี - ด - ล	กงแซ - ม - ช	กงแซ -- มร	กงแซ มร --	หวีวกง - ช - ม	แซเขียง - ร - ด

เที๊ว 4

----	จ้งเจ็อด ดล - ฌม	- ลดล	งด ฌลช - ล	ช- ลฌม	อด --- ม	- ฌมช	อารมณึ - ล - ด
--- ร	มรด - ล	- ร - ด	- ลดช	--- ล	ดช -	ที่ ตรม ฌม - ฌ	ตรัย --- ฌ
คง --- ด	จะ ไดึ - ด - รดว	--- ท	-- รล	--- ด	-- ฌล	- ดชล	สมจิต - ฌดม
--- ม	ชลดล	- ลฌม	-- ฌร	--- ฌ	-- มร	มช - ม	รดรม
- มชล	ชลดช	ลชลด	ฌม - ฌ	-- มร	มร --	ที่ คัด รด - ม	อาย --- ร
- มรด	คู เชียง - ล - ลด	คู --- ล	หลิว กง - ฌ - ม	หลิว --- ฌ	กง หลิว - ม - ฌ	เชียง --- ฌ	ลือ - ด --
หลิว --- ร	เชียงลือ - ด - ล	หลิวเชียง - ร - ด	ลือเชียง - ล - ฌ	คู -- ลด	หลิว - ฌ --	เชียง ลด --	คู หลิว - ฌ - ล
หลิว -- ฌม	หลิว -- ฌร	เชียง --- ดึ	คูคู -- ฌล	เชียง --- ดึ	คูคู -- ฌล	เชียงคูคู - ดชล	หลิวกง ชด - ฌ
คู --- ม	คูคูหลิว ชลดล	หลิว --- ม	กง แช - ฌ - ร	หลิว -- มช	กง แช - ม - ร	หลิว กง มช - ม	แช กง รด - รรม
คูคูคู - มชล	เชียงหลิว ชลดช	เชียงหลิว - ด - ล	กงแช - ม - ฌ	กงแช -- มร	กงแช มร --	หลิวกง - ฌ - ม	แชเชียง - ร - ด

4. เพลงจีนไห่ ถอดจากเสียงขับร้องของนางจิ้มลิ้ม กุลตัญท์ (ธนาคม)

เพลงจีนไห่ เป็นเพลงอัตราจังหวะสองชั้น สำเนียงจีน ใช้บรรเลงและขับร้องประกอบการแสดงละคร ปัจจุบันนิยมเรียก “เพลงจีนหุยฮา” ตามสร้อยของคำร้อง
ทางร้องเพลงจีนไห่ นางสาวจิ้มลิ้ม กุลตัญท์ ถอดจากแผ่นเสียงตรา
ระฆังทอง GOLDEN BELL No. ปีพาทย์หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) รับร้อง

บทร้องเพลงจีนไห่

ขุดทองเขาเถิดเขาเอาโยนมันเข้ามา อีกรโน้นก็ยังมีตีนักกองให้โต
กองเข้าให้โต เอาให้โต กองโตแล้วละวา หุยฮา หุยฮา หุยฮา เอาละเหว่ย เอาละวา
เก็บทองเข้าอีกหน่อยอร่อยนะเทวดา อีกรไม่เข้าจะสลายให้สมน้ำหน้ามัน
ไม่ละลดมัน ฆ่าหัวมัน เฮวา หุยฮา หุยฮา หุยฮา ตายละเหว่ย ตายละวา

เทียบวแรก

----	ขุดทอง - ด - ร	เข้า มร - รช	เถิดเขา - ช - ล	(เครื่อง) ----	- มรด	- มรด	- ช - ล
----	เอา โยน - รรม - ม	มัน --- ม	เข้า มา มด - ร	(เครื่อง) ----	- ช - ด	-- รรม	- ช - ร
อื่ก --- ช	โน่น --- ช	ก็ --- ล	ยังมี - ด - ร	(เครื่อง) --- ช	- ล - ช	--- ล	- ด - ร
----	ดี น้ก - ด - ร	กอง --- ด	ให้ โต ดล - ด	(เครื่อง) ----	- มรด	----	- ชลด
กอง --- ด	เข้า -- ดล	ให้ -- ดล	โต --- ด	(เครื่อง) ----	- ชลด	----	- มรด
เอา --- ด	ให้ โต ดล - ด	(เครื่อง) --- ช	ลด - ด	กอง --- ด	โต --- ด	แล้ว --- ร	ละวา -- รด
(เครื่อง) --- ร	(เครื่อง) --- ท	หุย ---- ร	ฮา --- ท	(เครื่อง) --- ร	(เครื่อง) --- ล	หุย --- ร	ฮา --- ล
(เครื่อง) --- ด	(เครื่อง) --- ช	หุย --- ด	ฮา --- ช	เอา --- ช	ละเว่ย - ช - ด	เอา --- ช	ละวา - ช - ช
เอา --- ช	ละเว่ย - ช - ด	เอา --- ช	ละวา - ช - ช				

เทียบกลับ

-----	เก็บทอง - ด - ร	เข้า -- รช	อีกหน่อย - ช - ช	(เครื่อง) -- ทล	- มรด	- มรด	- ช - ล
-----	อ่วย -- มร	นะ เท - ช - ร	ว ดา -- รร	(เครื่อง) -----	- ช - ด	-- รม	- ช - ร
-----	อีกไม่ซ้ำ ลช - ช	จะ --- ม	สลาย - ช - ชล	(เครื่อง) --- ช	- ล - ช	--- ล	- ด - ร
-----	ให้ สม ดล - ลร	น้ำ --- ร	น้ำมัน ดล - ด	(เครื่อง) -----	- มรด	-----	- ชลด
-----	ไม่ ละ ดล - ร	ลด --- ร	มัน --- ด	(เครื่อง) -----	- ชลด	-----	- มรด
ไม่ -- ดล	ไว้ มัน ร - ด	(เครื่อง) --- ช	ลด - ด	ฆ่า -- ดล	หัวมัน -- รด	เท --- ด	วา --- ด
(เครื่อง) --- ร	--- ท	หุย --- ร	ฮา --- ท	(เครื่อง) --- ร	--- ล	หุย --- ร	ฮา --- ล
(เครื่อง) --- ด	--- ช	หุย --- ด	ฮา --- ช	ตาย --- ช	ละเวีย - ช - ด	ตาย --- ช	ละวา - ช - ช
ตาย --- ช	ละเวีย - ช - ด	ตาย --- ช	ละวา - ช - ช				

4.2.2 เทคนิคการขับร้องของนักร้องวงบูรพาภิรมย์

จากการเก็บข้อมูลจากแผ่นเสียงเก่า แถบบันทึกเสียง แผ่นซีดี พบข้อมูลเสียงขับร้องของนักร้องที่เคยร่วมกับวงดนตรีวงบูรพาภิรมย์ ที่สมบูรณ์สามารถนำมาวิเคราะห์เทคนิคการขับร้อง จำนวน 7 คน ดังนี้ 1.หลวงกล่อมโกศลศัพท์ (จอห์น สุนทรเทศ) 2.ชุนลิขิตสุนทรการ (หยิน มฤคเวศ) 3.หลวงเสียงเสนาะกรรณ (พัน มุกตวาทย์) 4.คุณหญิงรามบัณฑิตสิทธิเศรณี (เยี่ยม สุวงศ์) 5.นางทองดี ศุภะมาลัย 6.นางมหาเทพกษัตรสมุห (บรรเลง สาคริก) 7. นางจัมลิ้ม กุลตันท์ (ธนาคม) สำหรับนางเจือ จรรย์นาฎย์ นางเจียน จรรย์นาฎย์ และพระพรหมปรีชา (กลิน จันทรเวียง) ไม่พบข้อมูลการบันทึกเสียงขับร้อง

ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกบทเพลงของนักร้องที่เคยร่วมกับวงดนตรีวงบูรพาภิรมย์นำมาวิเคราะห์หาเทคนิควิธีการขับร้องที่โดดเด่น โดยมีผู้เชี่ยวชาญด้านการขับร้องเพลงไทยทำการวิเคราะห์ 10 ท่าน ตามรายงาณดังนี้

1. ครูศิริ วิชเวช ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง (คีตศิลป์) ประจำปี พุทธศักราช 2551 ผู้เชี่ยวชาญการขับร้องเพลงไทย สัมภาษณ์วิเคราะห์เทคนิคการขับร้องนักร้องวงบูรพาภิรมย์ 12 มิถุนายน พ.ศ.2565

ภาพประกอบ 80 ครูศิริ วิชเวช ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง (คีตศิลป์)

ที่มา: ผู้วิจัย, 2551

2. ครูศิริกุล วรรณตร (นักดนตรี) ข้าราชการบำนาญ ครูผู้สอนขับร้องและนาฏศิลป์ วิทยาลัยครูสวนสุนันท ศิษย์ของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ที่ยังมีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน (พ.ศ.2565) สัมภาษณ์วิเคราะห์เทคนิคการขับร้องนักร้องวงบูรพาภิรมย์ 20 ต.ค.2565

ภาพประกอบ 81 ครูศิริกุล วรรณตร (นักดนตรี)

ที่มา: ผู้วิจัย, 2558

3. ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์พูนพิศ อมาตยกุล ราชบัณฑิต กิตติมศักดิ์ นักวิชาการสาขาดนตรีวิทยา และเป็นที่ปรึกษาวิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล (อาศรมดนตรีวิทยาอาศรม มูลนิธิราชสุดา) สัมภาษณ์วิเคราะห์เทคนิคการขับร้องนักร้องวงบูรพาภิรมย์ 1 มิ.ย.2565

ภาพประกอบ 82 ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์พูนพิศ อมาตยกุล

ที่มา: ผู้วิจัย, 2565

4. รองศาสตราจารย์ยมโดย เพ็งพงศา ข้าราชการบำนาญ อาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี และนักร้องเพลงไทยชนะเลิศ ในการประกวดรางวัลฮ่องทองคำ ครั้งที่ 1 พ.ศ.2523 สัมภาษณ์วิเคราะห์เทคนิคการขับร้องนักร้องวงบูรพาภิรมย์ 18 มิ.ย.2565

ภาพประกอบ 83 รองศาสตราจารย์ยมโดย เพ็งพงศา

ที่มา: ผู้วิจัย, 2565

5. เรือโทหญิงเยี่ยมลักษณ์ สังข์จ้อย ข้าราชการบำนาญตำแหน่งนักร้อง กองดุริยางค์ทหารเรือ ผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรม สาขาศิลปะไทย รางวัลราชมงคดสรรเสริญ ปี 2565 สัมภาษณ์วิเคราะห์เทคนิคการขับร้องนักร้องวงบูรพาภิรมย์ 5 มิ.ย.256

ภาพประกอบ 84 เรือโทหญิงเยี่ยมลักษณ์ สังข์จ้อย

ที่มา: ผู้วิจัย, 2565

6. ครูพัฒน์ พร้อมสมบัติ ผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาการละครและดนตรี สำนักงานการ
 สังกัด กรมศิลปากร และผู้เชี่ยวชาญด้านคีตศิลป์ประจำสำนักงานการสังคีต กรมศิลปากร สัมภาษณ์
 วิเคราะห์เทคนิคการขับร้องนักร้องวงบูรพาภิรมย์ 10 ก.ค.2565

ภาพประกอบ 85 ครูพัฒน์ พร้อมสมบัติ

ที่มา: ผู้วิจัย, 2560

7. ครูสมชาย ทับพร คีตศิลป์นาฏศิลป์ข้าราชการบำนาญ สำนักงานการสังคีต
 กรมศิลปากร และผู้เชี่ยวชาญด้านคีตศิลป์ประจำสำนักงานการสังคีต กรมศิลปากร สัมภาษณ์
 วิเคราะห์เทคนิคการขับร้องนักร้องวงบูรพาภิรมย์ 23 ต.ค.2565

ภาพประกอบ 86 ครูสมชาย ทับพร

ที่มา: ผู้วิจัย, 2565

8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ถาวร สิกขโกศล ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาและดนตรีไทย สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ที่ปรึกษาด้านศิลปวัฒนธรรมบริษัท ซีพีออลล์ จำกัด (มหาชน) สัมภาษณ์วิเคราะห์เทคนิคการขับร้องนักร้องวงบูรพาภิรมย์ 4 มิ.ย.2565

ภาพประกอบ 87 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ถาวร สิกขโกศล

ที่มา: ผู้วิจัย, 2550

9. ดร.อังสนา นาคสวัสดิ์ ข้าราชการบำนาญ โรงเรียนสตรีรัตนบุรี นักร้องเพลงไทย บุตรสาวของศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ สัมภาษณ์วิเคราะห์เทคนิคการขับร้องนักร้องวงบูรพาภิรมย์ 9 ก.ค. 2565

ภาพประกอบ 88 ดร.อังสนา นาคสวัสดิ์

ที่มา: ผู้วิจัย, 2565

10. ครูชนะ ชำนิราชกิจ ข้าราชการบำนาญ กองการสังคีต สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร สัมภาษณ์วิเคราะห์เทคนิคการขับร้องนักร้องวงบูรพาภิรมย์ 21 ต.ค.2565

ภาพประกอบ 89 ครูชนะ ชำนิราชกิจ

ที่มา: ผู้วิจัย, 2566

4.2.2.1. เทคนิคการขับร้องของหลวงกล่อมโกศลศัพท์ (จอห์น สุนทรเทศ) ช่วงอายุ 2405 - 2485

ผู้วิจัยได้เลือกเพลงร้องของหลวงกล่อมโกศลศัพท์ (จอห์น สุนทรเทศ) นำมาศึกษาวิเคราะห์เทคนิคการขับร้องเพลงไทย จำนวน 5 เพลง ดังนี้

1. เพลงเขมรกล่อมลูก สามชั้น จากแผ่นเสียง KATZ BROTHERS LTD Solo Agents No.22128 ห้างศิษย์แอนด์ซันส์ ซัพพลายแอนด์ กรุงเทพฯ แตรทหามหาดเล็กที่ 3 ขับร้อง
2. เพลงปลาทอง จากแผ่นเสียงชนิดร่องกลับทาง (Berliner Record) 47096-2 61079- G.R MADEN IN BELGIUM หน้า 1-2 วงเครื่องสายขับร้อง
3. เพลงนาคเกี้ยว สองชั้น จากแผ่นเสียง ชนิดร่องกลับทาง (Berliner Record) 47093-1 60864- R.A หน้า 1 วงเครื่องสายขับร้อง
4. เพลงสาลิกาชมเดือน สามชั้น จากแผ่น 78 His Master's Voice P.6918 แตรทหามหาดเล็ก ขับร้อง
5. ทางร้องเพลงทยอยนอก สามชั้น จากแผ่นเสียง แผ่นตรา ODEON NO.101308 วงเครื่องสายขุนเสนาะดุริยางค์ (เข้ม สุนทรวาทีน)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบทเพลงตัวอย่าง ทั้ง 5 เพลง โดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านการขับร้องเพลงไทย จำนวน 10 ท่าน สามารถสรุปได้ว่า วิธีการขับร้องของหลวงกล่อมโกศล ศัพท์ (จอน สุนทรเทศ) ได้รับอิทธิพลจากการแหล การสวดและการเทศน์เป็นอย่างมาก ลักษณะการร้องนิยมบีบเสียง ดันเสียงออกจุมูกให้เสียงหนีบแบน ไม่ร้องเปิดคอให้เสียงกว้างเหมือนปัจจุบัน เปล่งเสียงดังสู้กับเสียงดนตรีเนื่องด้วยในยุคนั้นยังไม่มีเสียงขยายเสียง การออกเสียงเอื้อน (ละลัก) ออกเสียง “เออ” ผสมกับเสียง “เอ” และเสียง “แอ” ซึ่งเป็นลักษณะเสียงขับร้องที่นิยมในช่วงรัชกาลที่ 4 - 6 การเอื้อนตรงๆ เหมือนทำนองดนตรี ไม่มีเทคนิคการเอื้อนที่เชื่อมเสียงมากนัก ร้องจังหวะกระชับไม่ยืดช้า มีการลักจังหวะ กระทั่งจังหวะ กระทั่งเสียง จ้วง คำร้องและรวบคำร้อง ยังไม่ประคบคำให้ชัดเจนมากนัก มีเสียงท้ายคำ เช่น เอย ยะ, เอย เยอะ ซึ่งปัจจุบันไม่ใช่แล้ว ถือเป็นเทคนิคการขับร้องที่มีชั้นเชิงลีลาแบบผู้ชาย นิยมทำเทคนิคการร้องเหมือนเสียงปีหรือการร้องเลียนแบบเสียงของปี การขับร้องของหลวงกล่อมโกศลศัพท์ (จอน สุนทรเทศ) เป็นลีลาการขับร้องที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวเป็นเอกภาพจากดนตรี ร้องเพลงสนุก คึกคัก เหมือนการสวดคฤหัสถ์ การร้องเหมือนการเล่านิทานไม่ได้ถ่ายทอดอารมณ์มากเหมือนปัจจุบัน พบเทคนิคการขับร้องที่โดดเด่น คือ

- **ยีนเสียง** ลักษณะการออกเสียงลากยาวๆ ดึงคอ ยีนเสียง ไม่ขยับเสียงหรือผ่อนเสียงให้เป็นช่องห่างเหมือนปัจจุบัน ระดับดังเสมอ เป็นการเอื้อนเสียงพื้นสลับกับเทคนิคการครั้นเสียง ตัวอย่างเพลงเขมรกล่อมลูก ท่อน 1

----	--- ล	----	- ดฟช	ฟชฟช	พร - ฟ	----	----
เสด็จ	ไพร	ไทร	โยค		ยล	ประ	ภาส
-- พร	--- ฟ	--- ล	- ช - ล	ชพล - ด	- ฟ - ช	--- ฟ	ชลช - ฟ

- **ครั้นเสียง** การทำเสียงสะดุด สะเทือน เพื่อให้เกิดความไพเราะ เสียงนี้จะออกมาแค่คอคคล้ายการกระแอม ครั้นจะมีทั้งยาวและสั้น นักร้องในช่วงรัชกาลที่ 4 - 6 นิยมครั้นลูกคอให้สั้นเป็นคลื่นขณะขับร้องมาก เพื่อเชื่อมประโยค และช่องว่างที่ใช้การเอื้อนลากเสียงยาวระดับประดาเอื้อนให้สวยงามไพเราะกว่าการลากเสียงธรรมดา ตัวอย่างเพลงปลาทอง ท่อน 1

----	--- ช	----	- ล - ดท	ลร - ล	ทลช - ท	--- ด	มร - ร
------	-------	------	----------	--------	---------	-------	--------

- **ลงทรวง** เทคนิคการใช้กระแทกเสียงกลืนลงไปในลำคอไปจนกระทั่งถึงทรวงอก เพื่อให้เกิดการเสียดสีขึ้นสะเทือน ฟังแล้วเกิดอารมณ์สะเทือนใจ ส่วนมากนักร้องชายจะนิยมเทคนิคนี้มากกว่านักร้องหญิง จะพบการใช้เทคนิคนี้มากในเพลงสำเนียงมอญ ทำนองแห่ การขับเสภา และเพลงที่มีลักษณะทำนองเศร้า ตัวอย่างเพลงปลาทอง ท่อน 3

ต้องฝ่า	พริบ	ลิป	ลอย			ด้านลม	บน
-- ซซ	--- ท	--- ล	--- ซ	----	----	- ซ - ท	- ท --
เอ๋ย สัก	เมื่อไร	กลีบ	จะหล่น		รา		โรย
- ร - ลท	- ซ - ล	--- ม	- ซ - ม	----	--- ล	-- ซท	ทลลทลซ

- **หางเสียง** การลากเสียงให้ยาวท้ายเสียงตัวขึ้นเป็นคู่เสียง โดยให้ผ่านขึ้นนาสิก ใช้ในตอนท้ายคำร้อง ให้คำชัดเจนและไพเราะยิ่งขึ้น ตัวอย่างเพลงเขมรกล่อมลูก ท่อน 2

เขา	ชะงุ้ม	โงก	เงื่อม		เหลื่อม	คี	วี
--- ล	ดพ - ซล	ดรด - ซ	- พ - ลด	ร - พร	- ด - พ	--- ล	ซล - ล
----	--- ด	----	--- ล	-- ดล	ซพ - ซ	----	----
- ซ - ล	- ด - ร	- ด - ม	- ร - ร	----	----	มรรม	- ซ --

- **กลิ้งเสียง/กลิ้งลูกคอ** เทคนิคการกลิ้งเสียงนั้นเป็นการร้องเพลงที่เสียงจะอยู่ในลำคอบอกมากกว่าการออกเสียงเฉือนปกติ ใช้การกลิ้งลูกคอ การกลิ้งเสียงนั้นจะทำให้เร็วกว่าในการร้องเฉือนปกติโดยรีบเก็บทำนองโดยรวดเร็วจนไปถึงทำนองหลัก คล้ายกับทำเสียงให้กลิ้งไปจนถึงจุดหมาย ตัวอย่างเพลงปลาทอง สามชั้น ท่อน 1

					ดอก	เอ๋ย
----	--- ม	มรด - ม	- ซ - ร	มรด -	---- ด	-- ดร
						มรรมรด-ท
----	--- ท	-- รท	ลซ ลทลซ	- ล - ซ	- ร - ซ	--- ล
						ทลซ - ท

- **ลักจังหวะ** เทคนิคการลักจังหวะเป็นการร้องที่ไม่ให้เสียง หรือคำร้องลงพอดีจังหวะ แต่ลงเสียงก่อนจังหวะ การขับร้องตามปกตินั้นจะลงเสียงตามจังหวะตกของฉับและหน้าทับ แต่ในการลักจังหวะนั้นการร้องต้องลงเสียงก่อนจังหวะจึงจะเกิดความไพเราะ (บางท่านอาจจะเรียกว่าเทคนิคนี้ว่า “ล่องหน้า”) ตัวอย่างเพลงนาคเกี้ยว ท่อน 2

พร - พ	----	ไม่ ควร - ร - พ	จะ --- พ	- ซพล	-- ดช	ส ลช - พ	ลัด - ร -
- รพร	- ด - ล	- ซพล	- ด - พ	---	- ด -	ตัด อา - พ - ล	ลี่ย ซพ - ซ
ลช - ด	ทำ ไม่ - ล - ล	จะได้ -- ลล	ซพ-ซลช	- พ - ล	- ด - ซ	ของ ลช - พ	รัก - ร -

- **โหนเสียง** เป็นเทคนิคการทำเสียงเอื้อนให้เลื่อนไหลจากระดับเสียงให้สูงขึ้นไปอีก ทำให้เกิดอารมณ์เศร้า คล้ายๆ กับเหินเสียง แต่การโหนเสียงต้องพยายามดังเสียงเหมือนกับจะเสียงไม่ถึงแต่ดันไปให้ถึง หรือโหนไปให้ถึง ลักษณะคล้ายกับเสียงของปี่ ผู้ขับร้องจำเป็นต้องใช้กำลังมาก จะพบในเพลงที่มีอารมณ์เศร้า เพลงประเภททยอย เป็นต้น ตัวอย่างเพลงทยอยนอก สามชั้น ท่อน 2

----	--- ล	- ซ - ล	ซลซลซม	----	---	----	--- ม
-- ซม	รท - ม	---	ซม - ลช	----	----	--- ล	ซม - ซล
----	- ท - ล	----	ทลทล	----	----	ทลทล	--- ร

- **บีบเสียง** เทคนิคการบีบเสียงหมายถึงการทำให้เสียงแหลมเล็กลงวิธีการบีบเสียงเกิดจากการเกร็งที่กราม หรือช่วงท้อง เพื่อแก้ปัญหาการขับร้องเพื่อให้เสียงสูงตรงกับที่ต้องการ จะคล้ายเสียงอ้ายหรือเสียงผี บางที่นักร้องเสียงใหญ่ไม่เหมาะสมกับลีลาของเพลงที่ร้อง ก็ต้องใช้เทคนิคการบีบเสียงเป็นบางตอนเพื่อให้เกิดความไพเราะตามทำนอง

ของเพลง แต่บางครั้งทำแล้วไม่ไพเราะหรือเพี้ยนเสียงไปก็ไม่ควรทำ เพราะการร้องบีบเสียงฟังแล้วอึดอัดไม่สบายหู ตัวอย่างเพลงเขมรกล่อมลูก ท่อน 1

เสด็จ -- พร	ไพร --- ฟ	ไทร --- ล	โยค - ช - ล	ชพล - ด	ยล - ฟ - ช	ประ --- ฟ	ภาส ชลช - ฟ
- ร - -	--- ล	---	- ช - ด	---	--- ร	- ด - ม	มร - ร
---	---	รวมม	--- ช	ระ ดา - ล - ล	ดาษ -- ชล	รุก -- ลดี	ชา --- ล

- **ชั้นเชิง** หรือเรียกกันว่า “เม็ดพราย” โดยการทำเทคนิคที่พิสดารเพิ่มเติมจากทำนองหลักของเพลงเพื่อเป็นการจูงใจผู้ฟัง จุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะทางเพลงที่โดดเด่นในการขับร้องในแต่ละเพลงจะมีชั้นเชิงลีลาที่ต่างกัน ตัวอย่างเพลงปลาทอง ท่อน 2

---	--- ล	ทลวล	ทลช - ล	ชลชลชม	ชมรท - ม	ไฝ --- ช	พัคตร์ --- ท
---	ลช - ท	-- ลท	รวมล	ทล --	รูก --- ร	-- ลท	ชา ลช - ชช
- ลชม	--- ด	---	รด - ม	--- ช	ลช - ม	-- ชม	รวมร - ม
รท - ร	--- ช	---	พ	---	นา	---	รมย์ รทล - ล

4.2.2.2 เทคนิคการขับร้องของขุนลิขิตสุนทรการ (หยิน มฤคเวศ) ช่วงอายุ

พ.ศ. 2425 - 2480

ผู้วิจัยได้เลือกเพลงร้องของขุนลิขิตสุนทรการ (หยิน มฤคเวศ) นำมาศึกษาวิเคราะห์เทคนิคการขับร้องเพลงไทย จำนวน 5 เพลง ดังนี้

1. เพลงสี่บท สามชั้น จากแผ่นเสียง GRAMOPHONE CONCERT RECORD. G.C.7-12348 วงเครื่องสายทหารมหาดเล็ก รับร้อง

2. เพลงนาคเกี้ยว สองชั้น จากแผ่นเสียง PARLOPHON. B.25472 วงเครื่องสาย รับร้อง

3. เพลงทยอยนอก สามชั้น จากแผ่นเสียง GRAMOPHONE CONCERT RECORD.G.C.7-12393, 10507 วงเครื่องสายทหารมหาดเล็ก

4. เพลงเชิดจีน สามชั้น จากแผ่นเสียง GRAMOPHONE CONCERT RECORD. G.C.7-12397 วงเครื่องสายทหารมหาดเล็ก

5. เพลงเทพนิมิต จากแผ่น GRAMOPHONE CONCERT RECORD. G.C.7-12350 เครื่องเปียนโน ซอฝรั่ง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบทเพลงตัวอย่าง ทั้ง 5 เพลง และการวิพากษ์โดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านท่วงทำนองเพลงไทย จำนวน 10 ท่าน สามารถสรุปได้ว่า วิธีการขับร้องของขุนลิขิตสุนทรการ (หยิน มฤคเวศ) มีลีลาการร้องคล้ายหลวงกล่อมโกศลศัพท์ (จอน สุนทรเทศ) ได้รับอิทธิพลจากการแห่ การสวดและการเทศน์เช่นเดียวกัน ใช้เสียงสูงหนีบ นิยมร้องคล้ายเสียงปี่ ร้องเสียงดังสู้กับเสียงดนตรี การออกเสียงเอื้อน (ละลัก) ออกเสียง “เออ” ผสมกับเสียง “เอ” และเสียง “แอ” ลักษณะการเอื้อนตรงๆ ตามเสียงดนตรีไม่มีเทคนิคการเชื่อมเสียงมากนัก แต่มีการพัฒนาจัดระเบียบการเอื้อนที่สละสลวยขึ้น ไม่มีการกระตุ่งจังหวะ ยังใช้เทคนิคการแห่และการสวดประดับประดาทางร้องบ้าง ยังถือเป็นลีลาการขับร้องแบบผู้ชาย แต่ได้รับการปรับปรุงให้สละสลวยขึ้นจากพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) และได้รับอิทธิพลการขับร้องจากหม่อมส้มเงินราชานุประพันธ์ (สุดใจ) จากการวิเคราะห์ข้อมูลเพลงทั้ง 5 เพลง พบเทคนิคการขับร้องที่โดดเด่น คือ

- **ครั้นเสียง** การทำเสียงสะดุด สะเทือน เพื่อให้เกิดความไพเราะ เสียงนี้จะออกมาแค่คอคล้ายการกระแอม ครั้นจะมีทั้งยาวและสั้น นักร้องในช่วงรัชกาลที่ 4 - 6 นิยมครั้นลูกคอให้สั้นเป็นคลื่นขณะขับร้องมาก เพื่อเชื่อมประโยค และช่องว่างที่ใช้การเอื้อนลากเสียงยาวประดับประดาเอื้อนให้สวยงามไพเราะกว่าการลากเสียงธรรมดา ตัวอย่างเพลงทยอยนอก ท่อน 1

----	----	ที่ --- รด	จะลา -- มม	----	----	ไปก่อน - ม - ร	แล้ว -- มช
- ม --	--- ช	--- ม	- ร - ช	----	--- ร	-- ชร	มรมรด
-- รท	ลร - ช	--- ล	เจ้า ทลช-ลช	----	----	แก้ว	เอย
						-- รด	--- ม

- **หางเสียง** การลากเสียงให้ยาวทำเสียงตัวตั้งขึ้นเป็นคู่เสียง โดยให้ผ่านขึ้นนาสิก ใช้ในตอนท้ายคำร้องหรือการเอื้อนเพื่อให้คำชัดเจนและไพเราะยิ่งขึ้น ตัวอย่างเพลงทยอยนอก สามชั้น ท่อน 2

----	----	--- ล	ซม - ซ	----	----	--- ล	ซม - ซล
----	-- ทล	----	ทลทล	----	----	ทลทล	--- ร

- **กลิ้งเสียง/กลิ้งลูกคอ** เทคนิคการกลิ้งเสียงนั้นเป็นการร้องเพลงที่เสียงจะอยู่ในลำคอมากกว่าการออกเสียงเอื้อนปกติ ใช้การกลิ้งลูกคอ การกลิ้งเสียงนั้นจะทำให้เร็วกว่าในการร้องเอื้อนปกติโดยรีบเก็บทำนองโดยรวดเร็วจนไปถึงทำนองเอื้อนหลัก คล้ายกับทำเสียงให้กลิ้งไปจนถึงจุดหมาย ตัวอย่างเพลงสี่บท สามชั้น ท่อน 1

----	----	เห็น --- ม	ดอก -- ซร	- ม --	----	ปา --- ร	หนัน --- ร
-- รซ	มรด - ด	----	มรด - ม	--- ล	-- ดซ	ลซ - ม	-- ซร
-- ดม	-- ซร	มร - ซร	มรด - ร	-- ดล	สำคัญ รพ - ด	-- ดล	คิด - ด - ม

- **เอื้อนกระโดดเสียง** ลักษณะการเอื้อนขึ้นลงข้ามช่วงเสียง จากต่ำกระโดดขึ้นสูง หรือจากเสียงสูงหลบลงต่ำ โดยไม่มีการเชื่อมเสียงช่วงขึ้นหรือช่วงลง ตัวอย่างเพลงนาคเกี้ยว ท่อน 1

----	--- ร	--- ม	มร -	ป็น --- ร	ป้อน มร - ด	ปลอบ --- ด	ปลื้ม -- มด
--- ม	--- ซ	--- ล	- ด - -	- มร	ประ มร - ท	โลม --- ล	ใจ --- ซ

- **ลักจังหวะ** เทคนิคการลักจังหวะเป็นการร้องที่ไม่ให้เสียง หรือคำร้องลงพอดีจังหวะ แต่ลงเสียงก่อนจังหวะ การขับร้องตามปกตินั้นจะลงเสียงตามจังหวะตกของฉับ

และหน้าทับ แต่ในการล้กัจงหะนั้การร้องต้องลงเสียงก่อนจ้งหะจ้ิงจะเกิดควมไพเราะ (บางท่านอาจจะเรียกว่าเทคนิคนี้ว่า “ล่ว่งหน้า”) ตัวอย่างเพลงทยอย ท่อน 2

----	ฝาก ---ช	ลชม - ล	ขุน ---ล	- ร - -	ข้าง ---ชล	ด้วย ---ชม	----
--ชม	- ร - ท	ทลช - ท	มร - ม	ช่วย --ชม	ปลอบ ---ช	ใจ ---ล	---ร
----	ข้าว --รช	ปลา ---ท	----	----	หา ---ร	ให้ ---ช	ลท --

- โหนเสียง เป็นเทคนิคการทำเสียงเอื้อนให้เลื่อนไหลจากระดับเสียงให้สูงขึ้นไปอีก ทำให้เกิดอารมณ์เศร้า คล้ายๆ กับเหินเสียง แต่การโหนเสียงต้องพยามดึงเสียงเหมือนกับจะเสียงไม่ถึงแต่ดันไปให้ถึง หรือโหนไปให้ถึง ลักษณะคล้ายกับเสียงของปี่ ขลุ่ย ร้อง จำเป็นต้องใช้กำลังมาก จะพบในเพลงที่มีอารมณ์เศร้า เพลงประเภททยอย เป็นต้น ตัวอย่างเพลงทยอยนอก สามชั้น ท่อน 2

----	----	----	--วล	----	---ล	ชมช - ล	ชลชลชม
--ชม	รท - ม	---ล	ชม - ช	----	----	---ล	ชม - ชล
----	--ทล	----	ทลทล	----	----	ทลทล	---ร

- บีบเสียง เทคนิคการบีบเสียงหมายถึงการทำให้เสียงแหลมเล็กลง วิธีการบีบเสียงเกิดจากการเกร็งที่กราม หรือช่วงท้อง เพื่อแก้ปัญหาการขับร้องเพื่อให้เสียงสูงตรงกับที่ต้องการ จะคล้ายเสียงอ้ายหรือเสียงผี บางทีนี้กร้องเสียงใหญ่ไม่เหมาะสมกับลีลาของเพลงที่ร้อง ก็ต้องใช้เทคนิคการบีบเสียงเป็นบางตอนเพื่อให้เกิดความไพเราะตามทำนองของเพลง แต่บางครั้งทำแล้วไม่ไพเราะหรือเพี้ยนเสียงไปก็ไม่ควรทำ เพราะการร้องบีบเสียงฟังแล้วอึดอัดไม่สบายหู ตัวอย่างเพลงสี่บท ท่อน 1

----	----	เห็น ---ม	ดอก --ชร	- ม - -	----	ปา ---ร	หน้ ---ร
--รช	มรด - ด	----	มรด - ม	---	---	---	---

- **ชั้นเชิง** หรือเรียกกันว่า “เม็ดพราย” โดยการนำเทคนิคที่พิสดารเพิ่มเติมจากทำนองหลักของเพลงเพื่อเป็นการจูงใจผู้ฟัง จุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ทางเพลงที่โดดเด่น การขับร้องในแต่ละเพลงจะมีชั้นเชิงลีลาที่ต่างกัน ตัวอย่างเพลงนาคเกี้ยว ท่อน 2

-- ดัซ	ลชฟ -	พ้อเคย - ร - ฟ	แอบ --- ฟ	--- ล	-- ดซ	แนบ ลช - ฟ	ข้าง ร - ซฟร
-- ฟร	- ด - ล	ซฟ - ล	- ด - ร	-- ฟร	- ด --	ไม่ห่าง ซ - ฟ	กาย - ซ -
----	เม็ย --- ล	จะ ตาย - ล - ล	แล้ว ลดี --	--- ล	-- ดัซ	แล้ว ลช - ฟ	ทูน - ฟ - ร

4.2.2.3 เทคนิคการขับร้องของหลวงเสียนะกรรม (พัน มุกตวาทย์) (ไม่ทราบที่ปีเกิดและปีที่ถึงแก่กรรม)

ผู้วิจัยได้เลือกเพลงร้องของหลวงเสียนะกรรม (พัน มุกตวาทย์) มาทำการวิเคราะห์เทคนิคการขับร้องจำนวน 5 เพลง ดังนี้

1. เพลงเขมรไทรโยค จากแผ่นเสียง “HIS MASTER'S VOICE” P.6045 G.C.13-13721-13724 พิณพาทย์พระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) ขับร้อง
2. เพลงพญาโศก สามชั้น จากแผ่นเสียง แผ่น ODEON A 229014a วงเครื่องสายหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ขับร้อง
3. เพลงสารถี สามชั้น จากแผ่นเสียง HIS MASTER'S VOICE ตราหมา P.6061 G.C.13-13754 ปีและระนาดเอกเดี่ยว ขับร้อง
4. เพลงสาธิตาชมเดือน สามชั้น จากแผ่น “HIS MASTER'S VOICE” P.6169 G.C.13-13862 พิณพาทย์พระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์)
5. ทางร้องเพลงสุดสงวน สามชั้น จากแผ่นเสียง แผ่น “HIS MASTER'S VOICE” P.6564 26-12633 วงเครื่องสายขับร้อง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบทเพลงตัวอย่าง ทั้ง 5 เพลง และการวิพากษ์โดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านกรขับร้องเพลงไทย จำนวน 10 ท่าน สามารถสรุปได้ว่า วิธีการขับร้องของหลวงเสียนะกรรม (พัน มุกตวาทย์) มีลีลาการร้องคล้ายหลวงกล่อมโกศลศัพท์ (จอน สุนทรเทศ) ได้รับอิทธิพลจากการแห่ การสวดและการเทศน์เป็นอย่างมากเนื่องด้วยเป็นนักแห่ นักสวดมาก่อน ใช้เสียงสูงหนีบ มีลักษณะเสียงคล้ายเสียงผู้หญิง ออกเสียงดังเพื่อสู้กับ

เสียงของดนตรี การออกเสียงเอื้อน (ละลัก) ออกเสียง “เออ” ผสมกับเสียง “เอ” และเสียง “แอ” ลักษณะการเอื้อนตรงๆ ตามเสียงดนตรีไม่มีเทคนิคการเชื่อมเสียงมากนัก มีการกระทุ้งจังหวะ ใช้เทคนิคการแห่ และการสวดประดับประดาทางร้อง เป็นลีลาการขับร้องแบบผู้ชาย ทางเพลง แสดงศักยภาพการขึ้นเสียงสูงและกระโดดลงต่ำบ่อยครั้ง ได้รับการปรับปรุงการขับร้องให้ สละสลวยเป็นระเบียบการเอื้อนนุ่มนวล จากพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) และได้รับอิทธิพลลีลาการขับร้องของหม่อมส้มจิ้นราชานุประพันธ์ (สุดใจ) ซึ่งเป็นนักร้องดังของ ราชสำนักในสมัยนั้น จากการวิเคราะห์ข้อมูลเพลงทั้ง 5 เพลง พบเทคนิคการขับร้องที่โดดเด่น คือ

- **ครั้นเสียง** การทำเสียงสะดุด สะเทือน เพื่อให้เกิดความไพเราะ เสียงนี้จะออกมาแค่คอคด้วยการกระแอม ครั้นจะมีทั้งยาวและสั้น นักร้องในช่วงรัชกาลที่ 4 - 6 นิยม ครั้นลูกคอให้สั้นเป็นคลื่นขณะขับร้องมาก เพื่อเชื่อมประโยค และช่องว่างที่ใช้การเอื้อนลาก เสียงยาวประดับประดาเอื้อนให้สวยงามไพเราะกว่าการลากเสียงธรรมดา ตัวอย่างเพลงพญา โศก สามชั้น

----	เหลือบ --- ด	รชช - รม	เห็น รด - ด	ท - ลรช	ทลช - ด	พระ --- ช	ไวย มรด - ร
----	--- ร	--- ม	พมร - ฟ	----	--- ฟ	-- ลฟ	มรด-รมร

- **หางเสียง** การลากเสียงให้ยาวท้ายเสียงตัวตั้งขึ้นเป็นคู่เสียง โดยให้ผ่านขึ้น นาลิก ใช้ในตอนท้ายคำร้องหรือการเอื้อนเพื่อให้คำชัดเจนและไพเราะยิ่งขึ้น ตัวอย่างเพลงทยอย นอก สามชั้น ท่อน 2

อย่างไร	เล่า	เจ้า	สา			ลิกา	แก้ว
-- ชช	--- ฟ	--- ชฟ	--- ล	-- ดัล	-- ชฟ	-- มม	--- ม
รดร - ด	--- ร	-- ชร	- ม - ฟ	----	--- ฟ	-- ชร	รมร - ร
- ช - -	- ร - ม	- ร - ช	----	ไม่เอ่ย - ด - ท	แอ่ว --- ท	ไป --- ด	อีกเล่า - ท - ดท

- **กลิ้งเสียง/กลิ้งลูกคอ** เทคนิคการกลิ้งเสียงนั้นเป็นการร้องเพลงที่เสียงจะอยู่ในลำคอบอกมากกว่าการออกเสียงเพื่อนปกติ ใช้การกลิ้งลูกคอ การกลิ้งเสียงนั้นจะทำให้เร็วกว่าในการร้องเพื่อนปกติโดยรีบเก็บทำนองโดยรวดเร็วจนไปถึงทำนองเพื่อนหลัก คล้ายกับทำเสียงให้กลิ้งไปจนถึงจุดหมาย ตัวอย่างเพลงเขมรกล่อมลูก ท่อน 1

----	----	เจ้า ---ฟ	ไม่ -ร-ฟ	-ร--	----	เคย ---ช	เห็น ---ล
ดช--	-ด-ล	--ดล	ชฟ-ช	----	-ฟ-ช	--ฟช	ฟชฟช-ฟร

- **เกลือกเสียง** เทคนิคการเกลือกเสียงคล้ายกับการกลิ้งเสียง แต่จะออกเสียงให้สะดุดบ้างเล็กน้อย เป็นการตั้งต้นขยักเสียงก่อนจะถึงคำร้อง ต้องค่อยๆ คำอย่างให้หยวบ หรือแข็ง ตัวอย่างเพลงพญาโคก สามชั้น

----	---ร	---ม	ฟมร-ฟ	----	---ฟ	--ลฟ	มรด-มร
----	---ม	มรด-ม	อ -ช-ร	-มร	ล -ช-ร	--ด	ฟ มรด-ช
-ท--	---ท	ทลช-ท	ลรท-ท	----	น้ำ ---ร	-ท-วล	พระเนตร ชฟช-ชช

- **ลักจังหวะ** เทคนิคการลักจังหวะเป็นการร้องที่ไม่ให้เสียง หรือคำร้องลงพอดีจังหวะ แต่ลงเสียงก่อนจังหวะ การขับร้องตามปกตินั้นจะลงเสียงตามจังหวะตกของฉับและหน้าทับ แต่ในการลักจังหวะนั้นการร้องต้องลงเสียงก่อนจังหวะจึงจะเกิดความไพเราะ (บางท่านอาจจะเรียกว่าเทคนิคนี้ว่า "ล่องหน้า") ตัวอย่างเพลงสุดสงวน สามชั้น

----	ถึงแม่ --ด	มี -ช--	----	-ท-ด	รดท-ล	สาว ชฟ-รฟ	สวรรค์ -ร-รฟ
---ท	---ด	--ฟ	ทด-ดรด	รดท-ด	รดท-ร	-ด-ร	มร-ร
รดท-ร	-ฟ-ช	ลช-ดช	กัล ลชฟ-ฟ	-ชฟ	ล ---ฟ	-รฟ	ยา ดท-ด

- **โหนเสียง** เป็นเทคนิคการทำเสียงเอื้อนให้เลื่อนไหลจากระดับเสียงให้สูงขึ้นไปอีก ทำให้เกิดอารมณ์เศร้า คล้ายๆ กับเหินเสียง แต่การโหนเสียงต้องพยายามดัดเสียงเหมือนกับจะเสียงไม่ถึงแต่ดันไปให้ถึง หรือโหนไปให้ถึง ลักษณะคล้ายกับเสียงของบี ผู้ขับร้องจำเป็นต้องใช้กำลังมาก จะพบในเพลงที่มีอารมณ์เศร้า เพลงประเภททยอย เป็นต้น ตัวอย่างเพลงพญาโศก สามชั้น

-- ลฟ	-- มล	--- ท	มา ลฟ - ฟ	----	ร้อย --- ล	พมร - ม	แดน พมลฟ-ฟ
----	--- ม	- ฟ - ม	พมชฟ-ฟ	----	พระกริ้ว - ม - ม	--- ร	แค้น ดม - ช
----	----	-- ชร	มรด-รמר	----	---	ตริส --- ด	สั่ง --- ด

- **ชั้นเชิง** หรือเรียกกันว่า “เม็ดพราย” โดยการทำเทคนิคที่พิสดารเพิ่มเติมจากทำนองหลักของเพลงเพื่อเป็นการจูงใจผู้ฟัง จุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ทางเพลงที่โลดโผน การขับร้องในแต่ละเพลงจะมีชั้นเชิงลีลาที่ต่างกัน ตัวอย่างเพลงนาคเกี้ยว ท่อน

ที่ เล่า	ลือ	ทั่ว	หล้า		หา	ใด	เคียง
ชฟ - ชฟ	--- ล	-- ชฟ	ชฟ - ล	--- ด	- ฟ - ช	ลช - ฟ	--- ฟ
- ชพร	----	มิน่า - ล - ช	เสนาะ - ฟ - ร	ฟชฟช	พร --	----	----
----	----	ไพเราะ - ล - ช	น้ำเสียง - ฟ - ฟ	- ชฟช	พร --	----	----

- **ร้องฉีกคำ หรือแยกคำ** ลักษณะการแบ่งคำร้อง เพื่อแทรกประดับประดาเอื้อนเพื่อแสดงความสารถในการเอื้อนของผู้ขับร้อง หรือการวางคำร้องแยกให้ห่างกันเป็นลักษณะที่นิยมของนักร้องโบราณในช่วงรัชกาลที่ 4 - 6 โดยไม่ต้องคำนึงถึงความหมายของคำร้องมากนัก เน้นทำนองร้องที่โลดโผนและลูกคอกที่แพรวพราว ตัวอย่างเพลงสุดสวณ สามชั้น

รดท - ร	- ฟ - ช	ลช - ดช	กัล ลชฟ - ฟ	---	ล	---	ยา ดท - ด
			- ชพร	---	ฟ	- รพร	

- **บีบเสียง** เทคนิคการบีบเสียงหมายถึงการทำให้เสียงแหลมเล็กลง วิธีการบีบเสียงเกิดจากการเกร็งที่กาม หรือช่วงท้อง เพื่อแก้ปัญหาการขับร้องเพื่อให้เสียงสูงตรงกับที่ต้องการ จะคล้ายเสียงอ้ายหรือเสียงผี บางทีนักร้องเสียงใหญ่ไม่เหมาะสมกับลีลาของเพลงที่ร้อง ก็ต้องใช้เทคนิคการบีบเสียงเป็นบางตอนเพื่อให้เกิดความไพเราะตามทำนองของเพลง แต่บางครั้งทำแล้วไม่ไพเราะหรือเพี้ยนเสียงไปก็ไม่ควรทำ เพราะการร้องบีบเสียงฟังแล้วอึดอัดไม่สบายหู ตัวอย่างเพลงเขมรกล่อมลูก ท่อน 1

----	-- ดัล	----	ซฟ - ซ	----	ฟร - ฟ	----	----
อั้น	ว่าความ	งาม	นี้		มี	ทั่ว	ไป
-- ซ	- ฟ - ซ	--- ล	--- ดั	--- ล	ดีฟ - ซ	-- ฟร	--- ฟ

4.2.2.4 เทคนิคการขับร้องของคุณหญิงรามบัณฑิตสิทธิเสรีณี (เยี่ยม ส่วงค์) (2438 – 2493)

ผู้วิจัยได้เลือกเพลงร้องของคุณหญิงรามบัณฑิตสิทธิเสรีณี (เยี่ยม ส่วงค์) มาทำการวิเคราะห์เทคนิคการขับร้องจำนวน 5 เพลง ดังนี้

1. เพลงเขมรไทรโยค จากแผ่นเสียงเสรีณี V3508 วงเครื่องสายผสมครุเจริญ
 2. เพลงพญาโคก สามชั้น จากแผ่นเสียงเสรีณี V3468 ปี่พาทย์หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) รับร้อง
 3. เพลงปลาทอง สามชั้น “ดอกรัก รูปทรงวงพัทลุงก็งามสม” จากแผ่นเสียงเสรีณี V 3454 หน้าที่ 1-4 ปี่พาทย์หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) รับร้อง
 4. เพลงทยอยนอก สามชั้น พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 5 “กลิ่นกุหลาบชานนาสาพาระลึก” จากแผ่นเสียง แผ่นเสียงเสรีณี V 3458 ปี่พาทย์หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)
 5. ทางร้องเพลงนาคเกี่ยว สองชั้น คุณหญิงรามบัณฑิตสิทธิเสรีณี (เยี่ยม ส่วงค์) ถอดจากแผ่นเสียงเสรีณี V3426 วงปี่พาทย์หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) รับร้อง
- จากการวิเคราะห์ข้อมูลบทเพลงตัวอย่าง ทั้ง 5 เพลง และการวิพากษ์โดยผู้เชี่ยวชาญทางด้าน การขับร้องเพลงไทย จำนวน 10 ท่าน สามารถสรุปได้ว่า วิธีการขับร้องของคุณหญิงรามบัณฑิตสิทธิเสรีณี (เยี่ยม ส่วงค์) ได้รับการถ่ายทอดวิธีการขับร้องอย่างราชสำนัก โดยเรียนขับร้องจากหม่อมสุต บุณนาค, หม่อมศิลา กุญชร ณ อยุธยา, หม่อมศรีราม กุญชร ณ อยุธยา, หม่อมส้มจิ้น ราชานุประพันธ์ (บุณนาค), คุณแม่แก้วจิบ และพระยาเสนาะดุริยางค์ (แช่ม

สุนทรวาทิน) ลีลาการร้องที่ได้พัฒนาจากนักร้องในช่วงแรกค่อนข้างมาก ไม่มีการใช้เทคนิคอย่าง การแห่ มีกนกคอประดับประดาทำนองอ่อนบ้าง ยังนิยมใช้เสียงสูงในการขับร้อง แสดงศักยภาพ โดยใช้เทคนิควิธีการโหนเสียงเหมือนเสียงปี่ การออกเสียงเอื้อน (ละลัก) ออกเสียงเป็น “เออ” สละสลวยเป็นระเบียบ เอื้อนตรงตามทำนองดนตรี มีการใช้เทคนิคการเชื่อมเสียงเอื้อน

คุณหญิงรามบัณฑิตสิทธิเศรณี (เยี่ยม ส่วงค์) มีลักษณะการขับร้องที่เรียกว่า ทางผู้หญิง เป็นนักร้องที่ขับร้องได้ไพเราะอย่างพระราชานิยมในรัชการที่ 5 ซึ่งมีคุณสมบัติ 3 ประการ คือ

1. ขับร้องชัดถ้อยชัดคำทุกอักขระ เสียงดังฟังชัด เวลาเครื่องรับคำสุดท้าย ต้องได้ยินออกเสียงชัดเจน
2. การผันเสียงคำร้องตรงตามวรรณยุกต์ ตามหลักภาษา ออกเสียงไม่ผิดเพี้ยน

3. การแบ่งคำถูกเรื่องถูกราว ไม่ร้องจึกคำ แบ่งคำร้องถูกรวดถูกต้อง
ลีลาการขับร้องของคุณหญิงรามบัณฑิตสิทธิเศรณี (เยี่ยม ส่วงค์) ได้รับจาก พระยาเสนาะดุริยางค์ (แช่ม สุนทรวาทิน) ในยุคต้นมีแนวทางการขับร้องเช่นเดียวกับเจ้าจอม ม.ร.ว.สดับ (ลดาวัลย์) และครูท่อม ประดิษฐกุล ต่อมาเมื่ออยู่ในพระอุปถัมภ์ของพระวิมาดาเธอ พระองค์เจ้าสายสวลีภิรมย์ กรมพระสุทธาสินีนาฏฯ ได้เรียนเพลงสามชั้น และปรับปรุงทางร้องจากพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) และได้เรียนขับร้องกับ หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ทำให้แนวทางการขับร้องของคุณหญิงรามบัณฑิตสิทธิเศรณี (เยี่ยม ส่วงค์) มีลีลาที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ประกอบกับธรรมชาติเสียงที่สูงดังกังวาน มีความแม่นยำและมั่นใจในการขับร้อง จึงเป็นแนวขับร้องที่ได้รับความนิยมสูงสุด จากการวิเคราะห์ข้อมูลเพลงทั้ง 5 เพลง พบเทคนิคการขับร้องที่โดดเด่น คือ

- **ครั้นเสียง** การทำเสียงสะดุด สะเทือน เพื่อให้เกิดความไพเราะ เสียงนี้จะออกมาแค่คอคล้ายการกระแอม ครั้นจะมีทั้งยาวและสั้น นักร้องในช่วงรัชกาลที่ 4 - 6 นิยมครั้นลูกคอให้สั้นเป็นคลื่นขณะขับร้องมาก เพื่อเชื่อมประโยค และช่องว่างที่ใช้การเอื้อนลากเสียงยาวให้เกิดความไพเราะกว่าการลากเสียงธรรมดา ตัวอย่างเพลงปลาทอง ท่อน 1

---	ท	ล - รช	----	- ลชท	----	-- ดช	---	ด	รัก	---	ม
ชรมรด	----	- ล - ร	ดลรด	---	ฟ	---	ล	ชม - ล	ทรวง	-	ด - ร

- **หางเสียง** การลากเสียงให้ยาวท้ายเสียงตัวต้นเป็นคู่เสียง โดยให้ผ่านขึ้นนาสิก ใช้ในตอนท้ายคำร้องหรือการเอื้อนเพื่อให้คำชัดเจนและไพเราะยิ่งขึ้น ตัวอย่างเพลงปลาทอง สามชั้น ท่อน 2 ว่าดอก

- ทลช	--- ล	ทลรล	ทลช - ล	ชม - ชม	รท - ม	ดอก	เอ๋ย
---	---	ทลทล	--- ร	----	--- ช	--- ล	ลทล - ล
					ดอก		สร้อย
					---		ทล - ล

- **กลิ้งเสียง/กลิ้งลูกคอ** เทคนิคการกลิ้งเสียงนั้นเป็นการร้องเพลงที่เสียงจะอยู่ในลำคอบอกมากกว่าการออกเสียงเอื้อนปกติ ใช้การกลิ้งลูกคอ การกลิ้งเสียงนั้นจะทำให้เร็วกว่าในการร้องเอื้อนปกติโดยรีบเก็บทำนองโดยรวดเร็วจนไปถึงทำนองเอื้อนหลัก คล้ายกับทำเสียงให้กลิ้งไปจนถึงจุดหมาย ตัวอย่างเพลงเขมรไทรโยค ท่อน 1

บรรยาย	ความ	ตาม	ให้		เสด็จ	ยาตร
- ฟ - ฟ	--- ฟ	--- ช	- ล - ด	- ล - ด	- ฟ - ช	ฟช - ช
พร --	--- ล	----	- ช - ด	----	--- ร	- ด - ม
						มร - ร

- **เน้นเสียง เน้นคำ** เทคนิคการเน้นเสียง เน้นคำนั้นมีในการร้องเพลงไทยทุกเพลง ถ้าต้องการให้ช่วงใดของเพลงเกิดความชัดเจนก็จะเน้นเสียงให้ดัง หรือเข้มขึ้น เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความแตกต่าง ดึงดูดความสนใจเฉพาะบางช่วงบางตอน มิใช่ร้องเน้นตลอดทั้งเพลงควรมีที่เน้นและไม่เน้นจึงจะเกิดความไพเราะ โดยเฉพาะการขับร้องประกอบการแสดงยิ่งต้องเน้นเสียงมากเพื่อให้ชัดเจน และเกิดอารมณ์ส่งให้ตัวแสดง ตัวอย่างเพลงเขมรไทรโยค ท่อน 1 เทียบกลับ

---	- ด - ล	-- ดล	ชฟ - ช	---	- ร - ฟ	---	---
น้ำ	ใส	ไหล	จนดู			มัส	สยา
- ดล	- ด - ฟ	--- ร	รพร - ดด	- ล - ด	- ฟ - ช	ลช - ช	-- ฟฟ

- **ปั้นเสียง บั่นคำ** เทคนิคการปั้นเสียงบั่นคำนั้น ได้แก่การออกเสียงหรือเปล่งเสียงในเนื้อร้อง หรือการเอื้อนให้ค่อยๆ ชัดเจนขึ้นจากไม่ชัดมาชัด โดยต้องค่อยๆ เปล่งเสียงออกเสียงช้าๆ จนชัดเจนในที่สุด ตัวอย่างเพลงเขมรไทรโยค ท่อน 1

ยัง ไทร	โยค	ประ	พาส			พนา	สน
- ล - ล	--- ล	ซฟ - ซ	- ล - ล	ซฟ - ดั	- ฟ - ซ	ลซ - ฟฟ	--- ฟซ
----	----	----	--- ฟ	----	----	น้อง	เอย
						-- ซล	ซพล - ล

- **ลักจังหวะ** เทคนิคการลักจังหวะเป็นการร้องที่ไม่ให้เสียง หรือคำร้องลงพอดีจังหวะ แต่ลงเสียงก่อนจังหวะ การขับร้องตามปกตินั้นจะลงเสียงตามจังหวะตกของฉับและหน้าทับ แต่ในการลักจังหวะนั้นการร้องต้องลงเสียงก่อนจังหวะจึงจะเกิดความไพเราะ (บางท่านอาจจะเรียกว่าเทคนิคนี้ว่า “ล่องหน้า”) ตัวอย่างเพลงนาคเกี้ยว ท่อน 1

				พระ	โฉม		เฉลา
----	----	----	----	--- ม	--- ร	- รมร	-- ดด
รดล - ดัล	ซลซลซม	รด - ม	- ซ - ล	เยา		ว วาซ	
				--- ม	----	- ม - ม	รด - ร

- **บีบเสียง** เทคนิคการบีบเสียงหมายถึงการทำให้เสียงแหลมเล็กลงวิธีการบีบเสียงเกิดจากการเกร็งที่กราม หรือช่วงท้อง เพื่อแก้ปัญหาการขับร้องเพื่อให้เสียงสูงตรงกับที่ต้องการ จะคล้ายเสียงอ้ายหรือเสียงผี บางที่นักร้องเสียงใหญ่ไม่เหมาะสมกับลีลาของเพลงที่ร้อง ก็ต้องใช้เทคนิคการบีบเสียงเป็นบางตอนเพื่อให้เกิดความไพเราะตามทำนองของเพลง แต่บางครั้งทำแล้วไม่ไพเราะหรือเพี้ยนเสียงไปก็ไม่ควรทำ เพราะการร้องบีบเสียงฟังแล้วอึดอัดไม่สบายหู ตัวอย่างเพลงพญาโคก สามชั้น

----	--- ด	ลซ - ด	รด - ฟ	----	--- ม	-- รซ	ลซ - ร
---	---					ถวิล	วัง
---	---	มร - ซร	มรด - ท	ลร - ซ	ทลซ - ท	-- มม	---ม--ซร

- **ชั้นเชิง** หรือเรียกกันว่า “เม็ดทราย” โดยการนำเทคนิคที่พิสดารเพิ่มเติมจากทำนองหลักของเพลงเพื่อเป็นการจูงใจผู้ฟัง จุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ทางเพลงที่โดดเด่น การขับร้องในแต่ละเพลงจะมีชั้นเชิงลีลาที่ต่างกัน ตัวอย่างเพลงพญาโคก สามชั้น

----	--- ร	มร - ชร	มรด - ท	- ลรล	ทลช - ท	อก --- ด	เอ๋ย --- ม
-- ชร	มร - ร	--- ม	พมร - ฟ	----	--- ฟ	-- ลฟ	มรด-รรม
----	--- ม	มร - ช	ลช - ร	รรม -	อก --- ด	- ชรม	ข้า มรด - ร

- **โนนเสียง** เป็นเทคนิคการทำเสียงเอื้อนให้เลื่อนไหลจากระดับเสียงให้สูงขึ้นไปอีก ทำให้เกิดอารมณ์เศร้า คล้ายๆ กับเหินเสียง แต่การโนนเสียงต้องพยายามดังเสียงเหมือนกับจะเสียงไม่ถึงแต่ดันไปให้ถึง หรือโนนไปให้ถึง ลักษณะคล้ายกับเสียงของบี ผู้ขับร้องจำเป็นต้องใช้กำลังมาก จะพบในเพลงที่มีอารมณ์เศร้า เพลงประเภททยอย เป็นต้น ตัวอย่างเพลงทยอยนอก สามชั้น ท่อน 2

----	-- รล	ลชม -	ชลช - ช	----	- ช - ล	- ช - ล	ชลชลชม
----	--- ม	-- ชม	รทม - ช	--- ล	ชลชลชม	--- ช	ลชล - ล
----	-- ทล	----	ทลทล	----	--- ล	ทลทล	--- ร

- **เอื้อนกระโดดเสียง** ลักษณะการเอื้อนขึ้นลงข้ามช่วงเสียง จากต่ำกระโดดขึ้นสูง หรือจากเสียงสูงหลบลงต่ำ โดยไม่มีการเชื่อมเสียง ตัวอย่างเพลงพญาโคก กระโดดจากสูงลงต่ำ

----	----	แก้ือ - ช - ช	แคบ -- ลช	-- ลท	ลช - ด	แนบ --- รด	เขนย -- มม
ชร --	--- ท	-- รล	- ท - ร	----	----	มฟลร	- ม - ฟ

- **ร่อนผิวลม** เทคนิคการร้องร่อนผิวลม มีไม่มากนักในการร้องเพลงไทย ถือเป็นเทคนิคพิเศษเป็นการทำเสียงให้คล้ายเสียงปี่ เห็นขึ้นแล้วค่อยร่อนม้วนกระทบลงมาเสียงต่ำ ต้องทำเสียงให้สูงลอย ตัวอย่างเพลงปลาทอง สามชั้น ท่อน 3

เอ๋ย	อยู่	ใน	ห้วง			ช ลา	ลั๊ย
--- ซ	ลช - ร	มชม - ร	--- ด	-- รด	----	- ร - ร	--- ร
		บุญ	น้อย			จิ่ง ลอย	ไป
-- ลท	ลชล - ร	--- ซ	- ล --	-- ชม	ลช - ร	- ท - ท	--- ท

4.2.2.5. เทคนิคการขับร้องของนางทองดี สุณะมาลัย (2444 - 2535)

ผู้วิจัยได้เลือกเพลงร้องของนางทองดี สุณะมาลัย มาทำการวิเคราะห์เทคนิคการขับร้องจำนวน 5 เพลง ดังนี้

1. เพลงลำดวน จากแผ่นเสียงตราระฆังทอง แผ่นเสียงตราระฆังทอง GOLDEN BELL No.30460 วงดนตรีคณะผดุงจิตร รับร้อง ในแผ่นเสียงบรรเลงรับร้องสามชั้นสองชั้น และออกลูกหมด ไม่มีเพลงในอัตราชั้นเดียว
2. เพลงสร้อยทับทิม จากแผ่นเสียงตราระฆังทอง แผ่นเสียงตราระฆังทอง GOLDEN BELL No.30469 วงดนตรีคณะผดุงจิตร รับร้อง
3. เพลงสวาน้อยเล่นน้ำ สามชั้น จากแผ่นเสียงตราระฆังทอง GOLDEN BELL No.30416 1 วงดนตรีคณะผดุงจิตร รับร้อง
4. ทางร้องเพลงลาวแพน เรื่องพระลอ ตอนเสียงน้ำ จากแผ่นเสียง ODEON A 229029 แผ่นที่ 9 - 10 วงดนตรีสุนทราภรณ์ (แคล้ว วัชรโรบล) รับร้อง
5. ทางร้องเพลงลาวคำเนินทราย เรื่องพระลอ ตอนพระเพื่อนพระแพง ครวญ จากแผ่นเสียง ODEON A 229042 แผ่นที่ 14 วงดนตรีสุนทราภรณ์ (แคล้ว วัชรโรบล) รับร้อง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบทเพลงตัวอย่าง ทั้ง 5 เพลง และการวิพากษ์โดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านกรขับร้องเพลงไทย จำนวน 10 ท่าน สามารถสรุปได้ว่า วิธีการขับร้องของนางทองดี สุณะมาลัย ใช้เสียงแหลมสูงแต่กลมกล่อม วิธีการขับร้องพื้นฐานได้มาจากวังบ้านหม้อซึ่งเก่งในการขับร้องละคร และเป็นทางขับร้องแบบผู้หญิงไม่มีลีลาแหล่ เมื่อนางทองดีเข้ามาขับร้องที่วังบูรพาภิรมย์ ได้รับการปรับปรุงทางร้องและต่อเพลงใหม่ๆ จากหลวงประดิษฐ

ไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ทำให้มีลีลาการขับร้องคล้ายคุณหญิงงามบัณฑิตสิทธิเศรณี (เยี่ยม สุวงศ์) มีการปรับปรุงพัฒนาแนวทางการขับร้องจากนักร้องในช่วงแรกค่อนข้างมาก แต่ยังคงนิยมใช้เสียงสูง ออกเสียงดังเพื่อสู้กับเสียงของดนตรี การเอื้อน (ละลัก) สละสลวยเป็นระเบียบ คล้ายกับการขับร้องในปัจจุบัน มีการใช้เทคนิคการเชื่อมเสียงเอื้อนเพื่อความไพเราะ ใช้กลวิธีการกลมเสียงกลมคำในการขับร้องเพื่อความกลมกลื่น การขับร้องกับดนตรีมีความสัมพันธ์กันมาก ไปด้วยกันอย่างกลมกลื่น จากการวิเคราะห์ข้อมูลเพลงทั้ง 5 เพลง พบเทคนิคการขับร้องที่โดดเด่น คือ

- **ครั้นเสียง** การทำเสียงสะดุด สะเทือน เพื่อให้เกิดความไพเราะ เสียงนี้จะออกมาแค่คอคล้ายการกระแอม ครั้นจะมีทั้งยาวและสั้น นักร้องในช่วงรัชกาลที่ 4 - 6 นิยมครั้นลูกคอให้สั้นเป็นคลื่นขณะขับร้องมาก เพื่อเชื่อมประโยค และช่องว่างที่ใช้การเอื้อนลากเสียงยาวระดับประดาเอื้อนให้สวยงามไพเราะกว่าการลากเสียงธรรมดา ตัวอย่างเพลงลำดวน สามชั้น เทียวแรก

----	ไ้ ดล - ร	-- พร	อนาถ ดรด - ด	ดล - ดล	ชฟ - ชล	วาส --- ดล	สนา - ร - ร
พร --	- ฟ - ล	- - ดช	ลชฟ - ช	พร - ร	พรดล	นิจจา - ฟ - ร	เอย --- รฟ

- **หางเสียง** การลากเสียงให้ยาวท้ายเสียงตัวขึ้นเป็นคู่เสียง โดยให้ผ่านขึ้นนาสิก ใช้ในตอนท้ายคำร้องหรือการเอื้อนเพื่อให้คำชัดเจนและไพเราะยิ่งขึ้น ตัวอย่างเพลงลำดวน สามชั้น เทียวแรก

--- ช	ลช - ด	-- รด	ทลช-ลล	-- ดัล	- ชดฟ	--- ช	ลชฟ - ล
ชฟ - ล	-- ดร	พรดฟ	ลชฟ - ล	----	- ด - -	สม --- ช	สมคร - ลชฟ

- **กลิ้งเสียง/กลิ้งลูกคอ** เทคนิคการกลิ้งเสียงนั้นเป็นการร้องเพลงที่เสียงจะอยู่ในลำคอมากกว่าการออกเสียงเอื้อนปกติ ใช้การกลิ้งลูกคอ การกลิ้งเสียงนั้นจะทำให้เร็วกว่าในการร้องเอื้อนปกติโดยรีบเก็บทำนองโดยรวดเร็วจนไปถึงทำนองเอื้อนหลัก คล้ายกับทำเสียงให้กลิ้งไปจนถึงจุดหมาย ตัวอย่างเพลงลาวแพน

----	----	- ร - ม	รวมร - ม	พลัดทั้ง - ล - ล	พระแม่ -- ซล	- ลช	----
ลช - ดช	- ล --	-- ซล	-- ซล	ซฟ --	----	พระ --- ฟ	ซฟ เมีย --- ร

- **เน้นเสียง เน้นคำ** เทคนิคการเน้นเสียง เน้นคำนั้นมีในการร้องเพลงไทยทุกเพลง ถ้าต้องการให้ช่วงใดของเพลงเกิดความชัดเจนก็จะเน้นเสียงให้ดัง หรือเข้มข้น เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความแตกต่าง ดึงดูดความสนใจเฉพาะบางช่วงบางตอน มิใช่ร้องเน้นตลอดทั้งเพลง ควรมีที่เน้นและไม่เน้นจึงจะเกิดความไพเราะ โดยเฉพาะการขับร้องประกอบการแสดงยิ่งต้องเน้นเสียงมากเพื่อให้ชัดเจน และเกิดอารมณ์ ตัวอย่างเพลงลำดวน สามชั้น เทียบกลับ

--- ฟ	-- ซล	-- ดช	ลชฟ - ซ	พร - ร	พรดล	ยัว -- ดล	ให้รัก - ร - พร
----	พะวง ดล - ล	-- ดล	จิต ซฟลช - ร	--- ร	พรดฟ	คิด --- ด	สลัก -- ลช

- **ปั้นเสียง บั่นคำ** เทคนิคการปั้นเสียงบั่นคำนั้น ได้แก่การออกเสียงหรือเปล่งเสียงในเนื้อร้อง หรือการเอื้อนให้ค่อยๆ ชัดเจนขึ้นจากไม่ชัดมาชัด โดยต้องค่อยๆ เปล่งเสียงออกเสียงช้าๆ จนชัดเจนในที่สุด ตัวอย่างเพลงสร้อยทับถัน สามชั้น เทียบแรก

เจ้า -- ดล	พุ่ม -- ดล	--- ร	พวง ดลรด - ด	---	---	ดวง --- ม	ตา --- ม
--- ร	มรด - รรม	--- ซ	ลชม - ล	---	--- ล	-- ดล	ซลช - ล

- **ลักจังหวะ** เทคนิคการลักจังหวะเป็นการร้องที่ไม่ให้เสียง หรือคำร้องลงพอดีจังหวะ แต่ลงเสียงก่อนจังหวะ การขับร้องตามปกตินั้นจะลงเสียงตามจังหวะตกของฉับ และหน้าทับ แต่ในการลักจังหวะนั้นการร้องต้องลงเสียงก่อนจังหวะจึงจะเกิดความไพเราะ (บางท่านอาจจะเรียกว่าเทคนิคนี้ว่า “ล่องหน้า”) ตัวอย่างเพลงลาวดำเนินทราย ท่อน 2

----	----	ทุกข์ - ม - ซ	สอง -- ซม	---	น้อง --- ซ	ท้าว --- ซ	--- ม
------	------	------------------	--------------	-----	---------------	---------------	-------

- **บีบเสียง** เทคนิคการบีบเสียงหมายถึงการทำให้เสียงแหลมเล็กลง วิธีการบีบเสียงเกิดจากการเกร็งที่กราม หรือช่วงท้อง เพื่อแก้ปัญหาการขับร้องเพื่อให้เสียงสูงตรงกับที่ต้องการ จะคล้ายเสียงอาศัยหรือเสียงผี บางทีนักร้องเสียงใหญ่ไม่เหมาะสมกับลีลาของเพลงที่ร้อง ก็ต้องใช้เทคนิคการบีบเสียงเป็นบางตอนเพื่อให้เกิดความไพเราะตามทำนองของเพลง แต่บางครั้งทำแล้วไม่ไพเราะหรือเพี้ยนเสียงไปก็ไม่ควรทำ เพราะการร้องบีบเสียงฟังแล้วอึดอัดไม่สบายหู ตัวอย่างเพลงสาวเล่นน้ำ สามชั้น เทียวแรก

	ชม	พลา	เออ		ทาง	ลง
-- รม	รด - ร	--- ร	--- ร	มรด - ม	- ช - ร	--- ด
					เล่นน้ำ	กัน
รดล - ชม	รช - ด	----	รด - ม	----	----	รด - ม
						---ร-มรด

- **ชั้นเชิง** หรือเรียกกันว่า “เม็ดพราย” โดยการทำเทคนิคที่พิสดารเพิ่มเติมจากทำนองหลักของเพลงเพื่อเป็นการจูงใจผู้ฟัง จุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ทางเพลงที่โดดเด่น การขับร้องในแต่ละเพลงจะมีชั้นเชิงลีลาที่ต่างกัน ตัวอย่างเพลงสาวน้อยเล่นน้ำ สามชั้น เทียวกลับ

	ต่าง	หัวเราะ			ระ	รัก
----	--- ม	-- ชล	ชม - ลด	-- ล	ดลชล	ชม - ม
						กันซิก
รวมรด	--- ล	-- ดช	- ล - ด -	----	----	- ม - ช
						--- ช

- **โหนเสียง** เป็นเทคนิคการทำเสียงเอื้อนให้เลื่อนไหลจากระดับเสียงให้สูงขึ้นไปอีก ทำให้เกิดอารมณ์เศร้า คล้ายๆ กับเหินเสียง แต่การโหนเสียงต้องพยายามดึงเสียงเหมือนกับจะเสียงไม่ถึงแต่ดันไปให้ถึง หรือโหนไปให้ถึง ลักษณะคล้ายกับเสียงของบี ผู้ขับร้องจำเป็นต้องใช้กำลังมาก จะพบในเพลงที่มีอารมณ์เศร้า ตัวอย่างเพลงลาวแพน

	น้ำ	กา	หลง ไส			
----	--- ลช	--- ล	- ลด - ลด	- ด - ร	ดร - รดล	- ช - ล
						ชล-ลชฟ
ไหล	หลัง	ควะ คว้ง	คว่าง			
--- ร	ดลรด - ล	- ฟ - ดล	--- ช	----	--- ฟ	--- ช
						ฟช ชฟร

- **เอื้อนกระโดดเสียง** ลักษณะการเอื้อนขึ้นลงข้ามช่วงเสียง จากต่ำ กระโดดขึ้นสูง หรือจากเสียงสูงหลบลงต่ำ โดยไม่มีการเชื่อมเสียง ตัวอย่างเพลงลาวแพน กระโดดจากต่ำขึ้นไปสูง

----	น้ำ --- ลข	กา --- ล	หลง ไส - ลด - ลด	- ด - ร	ดร - รดล	- ช - ล	ชล-ลชฟ
ไหล --- ร	หลัง ดลรด - ล	ควะ คว้ง ฟ - ดัล	คว้าง --- ช	-----	--- ฟ	--- ช	ฟช ชฟร

- **ทอดเสียง** เป็นเทคนิคที่รวมอยู่ในหลักใหญ่ในข้อ “ประคบเสียง” ทอดเสียงเป็นการเอื้อนที่ค่อยๆ ผ่อนลงเป็นการแสดงว่าได้หมดวรรคของเพลง หรือหมดการขับ ร้อง ซึ่งผู้ขับร้องจะต้องทอดให้เครื่องดนตรีสอดรับ ตัวอย่างเพลงสร้อยทับถัน สามชั้น เทียวแรก

-- ชม	- ร - ช	-- มล	ชม - ม	-----	-----	นะ น่อง มด - ม	แก้ว รด - รด
มร -	--- ด	--- ร	มรด - ม	-----	--- ม	-- ชม	มรมรด

4.2.2.6 เทคนิคการขับร้องของนางมหาเทพกษัตริสมุห (บรรเลง สาคริก) (2451 - 2545)

ผู้วิจัยได้เลือกเพลงร้องของนางมหาเทพกษัตริสมุห (บรรเลง สาคริก) มาทำการวิเคราะห์เทคนิคการขับร้องจำนวน 4 เพลง ดังนี้

1. ทางร้องเพลงสารถี สามชั้น จากแถบบันทึกเสียงของมูลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เดี่ยวชมรับร้อง โดยอาจารย์อัษฎาวุธ สาคริก
2. ทางร้องเพลงเชิดใน สามชั้น จากแถบบันทึกเสียงของผู้ช่วยศาสตราจารย์ถาวร สีขโกศล ไม่มีเครื่องดนตรีรับร้อง
3. เพลงลาวแพน จากแถบบันทึกเสียงของมูลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เดี่ยวชมรับร้อง โดยอาจารย์อัษฎาวุธ สาคริก
4. เพลงทยอยเดี่ยว จากแถบบันทึกเสียงของครูอุงัน บัวเยี่ยม ไม่มีเครื่องดนตรีรับร้อง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบทเพลงตัวอย่าง ทั้ง 5 เพลง และการวิพากษ์โดยผู้เชี่ยวชาญทางการขับร้องเพลงไทย จำนวน 10 ท่าน สามารถสรุปได้ว่า วิธีการขับร้องของนางมหาเทพกษัตรสมุห (บรรเลง สาคริก) ได้สืบทอดแนวทางการขับร้องพื้นฐานจากหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) และเพิ่มเติมจากพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) ซึ่งถือเป็นแนวทางการขับร้องที่ทันสมัยเป็นที่นิยมในยุค

แนวทางการขับร้องของนางมหาเทพกษัตรสมุห (บรรเลง สาคริก) เป็นแนวทางที่ได้ปรับปรุงพัฒนามาอีกระยะหนึ่ง มีลีลาคล้ายครุฑทองดี สุคนะมาลัยและครูจิมลิ้ม กุลตันท์ มีการปรับใช้เสียงกลางสลับกับการใช้เสียงสูงตามสมัยนิยม ประคบเสียงให้กลมกล่อม ลักษณะการเอื้อน (ละลัก) สละสลวยเป็นระเบียบคล้ายกับการขับร้องในปัจจุบัน ในช่วงนี้การขับร้องมีการพัฒนาเป็นอย่างมากจากการเข้ามาของเครื่องขยายเสียง ทำให้วิธีการขับร้องไม่ต้องตะเบ็งเสียงแข่งกับดนตรี และการอิทธิพลการขับร้องในสำนักของพระยาเสนาะดุริยางค์ (แช่ม สุนทรวาทีน) ซึ่งได้พัฒนาวิธีการขับร้องให้นุ่มนวล กำหนดทางขับร้องที่มีการใช้เสียงต่ำเสียงกลาง มีการปั้นเสียงปั้นคำ การกลมกล่อมเสียง ปั้นคำในการขับร้องทำให้เกิดอารมณ์เพลงที่หลากหลายเป็นที่นิยมมาก

ดังนั้นทางขับร้องของวังบูรพาภิรมย์จึงมีการพัฒนาตามสมัยนิยม มีการใช้เสียงขับร้องทั้งเสียงต่ำและเสียงสูง แต่ยังคงรักษาแนวทางการขับร้องอย่างเก่าไว้ ปรับปรุงการขับร้องจนมีลักษณะที่ร้องง่าย ฟังง่าย เน้นเสียงที่เป็นธรรมชาติตามศักยภาพของผู้ขับร้อง หรือเป็นแนวทางการขับร้องที่เรียกว่า “ทางฝั่งพระนคร” จากการวิเคราะห์ข้อมูลเพลงทั้ง 5 เพลง พบเทคนิคการขับร้องที่โดดเด่น คือ

- **ครั้นเสียง** การทำเสียงสะดุด สะเทือน เพื่อให้เกิดความไพเราะ เสียงนี้จะออกมาแค่คอคล้ายการกระแอม ครั้นจะมีทั้งยาวและสั้น นักร้องในช่วงรัชกาลที่ 4 - 6 นิยมครั้นลูกคอให้สั้นเป็นคลื่นขณะขับร้องมาก เพื่อเชื่อมประโยค และช่องว่างที่ใช้การเอื้อนลากเสียงยาวให้สวยงามไพเราะกว่าการลากเสียงธรรมดา ตัวอย่างเพลงลาวแพน

ทั้ง เสด	นา	ทั้งไพร่	นาย				
รด - พร	--- ร	-- ดล	-- ดร	----	----	- ร - ม	รมร - ร
พลัดทั้ง	พระแม่						พระเมีย
- ด - ด	- ล - ล	-- ซฟ	ลซ --	ลซดซ	ลซล - ซล	ซฟ --	ฟด - ร

- **เน้นเสียง เน้นคำ** เทคนิคการเน้นเสียง เน้นคำนั้นมีในการร้องเพลงไทยทุกเพลง ถ้าต้องการให้ช่วงใดของเพลงเกิดความชัดเจนก็จะเน้นเสียงให้ดัง หรือเข้มขึ้น เพื่อให้

ผู้ฟังเกิดความแตกต่าง ดึงดูดความสนใจเฉพาะบางช่วงบางตอน มีใช้ร้องเน้นตลอดทั้งเพลง
ควรมีที่เน้นและไม่เน้นจึงจะเกิดความไพเราะ โดยเฉพาะการขับร้องประกอบการแสดงยิ่งต้อง
เน้นเสียงมากเพื่อให้ชัดเจน และเกิดอารมณ์ส่งให้ตัวแสดง ตัวอย่างเพลงลาวแพน

----	- ช - ล	- ฟ - ช	พร - ดด	ไหล ---รฟ	หลัง ---ล	คะ ค้าง - ฟ - ดัล	คว้าง --- ร
- ด - ร	ดรดล	--- ด	อ้าง ว้าง - ดล - รด	หวิว ---รฟ	หวน รฟ --	กำ สรว - ด - รฟ	แสน -- รฟ

- **บันเสียง บันคำ** เทคนิคการบันเสียงบันคำนั้น ได้แก่การออกเสียงหรือ
เปล่งเสียงในเนื้อร้อง หรือการเอื้อนให้ค่อย ๆ ชัดเจนขึ้นจากไม่ชัดมาชัด โดยต้องค่อย ๆ เปล่ง
เสียงออกเสียงช้า ๆ จนชัดเจนในที่สุด ตัวอย่างเพลงสารถี สามชั้น ท่อน 1

----	--- ด	- ท - ด	ทรด - ด	----	ชางนำ - ด - ฟ	- ช - ล	รัก ชฟล-ลด
- ชลช	----	- ช - ล	ชลชช	----	เสนาะ - ด - ท	-- ดท	นัก ดรด - ฟ

- **หางเสียง** การลากเสียงให้ยาวท้ายเสียงตัวต้นเป็นคู่เสียง โดยให้ผ่าน
ขึ้นนสิก ใช้ในตอนท้ายคำร้องหรือการเอื้อนเพื่อให้คำชัดเจนและไพเราะยิ่งขึ้น ตัวอย่างเพลง
ทยอยเดี่ยว

--- ร	มรท - ม	-- ชม	รรมท - ม	-- รทม	----	ไม่ แล ลชล - ล	เห็น --- ล
ทลช - ร	---	-- ชม	นิจ รรมท - ร	---	จา ---ล	เอ๋ย -- ลร	- ทลช
--- ร	มรท - ม	-- ชม	หนา รรมท - ม	-- ช	เจ้า ---ล	เอย --- ล	- ทลช

- **กลิ้งเสียง/กลิ้งลูกคอ** เทคนิคการกลิ้งเสียงนั้นเป็นการร้องเพลงที่เสียง
จะอยู่ในลำคอมากกว่าการออกเสียงเหมือนปกติ ใช้การกลิ้งลูกคอ การกลิ้งเสียงนั้นจะทำให้เร็วกว่า

- **ผ่อนเสียง** เป็นเทคนิคที่รวมอยู่ในหลักใหญ่ในข้อ “ประคบเสียง” การผ่อนเสียงนั้นต้องออกเสียงให้ยาวตั้งแต่ตั้งแล้วค่อยๆ ผ่อนให้เบาลงแต่ต้องควบคุมเสียงไม่ให้เพี้ยนไปจากเดิม เพื่อให้เกิดความไพเราะนุ่มนวล มีวิธีการคือ ก่อนจะร้องต้องสูดลมหายใจเข้าให้เต็มที่แล้วค่อยๆ ผ่อนเสียงออกมาทีละน้อยอย่างสม่ำเสมอแม้จะต้องทำเสียงก็ตาม สามารถทำได้ทั้งคำร้อง และทำนองเอื้อน ในการขับร้องเพลงไทย มีเทคนิคการผ่อนเสียงอยู่มาก ตัวอย่างเพลงทยอยเดี่ยว

----	ฝืน --- มช	-- ชฟ	มาแนบ ลช - มชด	----	นัย --- ม	ย นา - ม - ม	----
----	จะ หลับ - ร - ด	ก็ รมร - ร	หา - ด - ม	-ช - ช	สนิท ลช - รด	ไม่ รมร - ม	- ด - -

- **लयจังหวะ** เทคนิคการलयจังหวะ ผู้ขับร้องจะต้องร้องให้ตรงจังหวะตกตามหน้าทับก่อน แล้วจึงจะร้องलय โดยเอื้อนไปโดยให้เครื่องจังหวะย่นจังหวะไว้ ผู้ร้องสามารถร้องยืดจังหวะออกไปตามสมควรแต่ต้องไม่คร่อมจังหวะหน้าทับ บางเพลงอาจหยุดร้องรอให้ได้ครบจังหวะหน้าทับแล้วจึงร้องต่อ นิยมหยุดในลูกเท่าที่ซ้ำกัน ใช้มากในเพลงประเภททยอย ตัวอย่างในเพลงทยอยเดี่ยว

-- รท	- ลรช	--- ล	ทลช - ด	----	ลง ลับ - ม - ช	- มชม	ไม่ รด - รม
รมร -	--- ช	----	--- ล	--- ท	ลร - ช	--- ด	รมร - ร
----	----	- ร - ม	รมร - ร	----	----	- ร - ม	รมร - ร
----	สร้อย -- ชด	สุมา -- มม	ลี --- ม	รัก --- ช	เจ้า ศรี - ด - รช	ชวา -- รร	เอย --- ม

4.2.2.7 เทคนิคการขับร้องของนางจิมลิ้ม กุลตันท์ (ธนาคม) (2454 - ไม่ทราบปีที่ถึงแก่กรรม)

ผู้วิจัยได้เลือกเพลงร้องของนางจิมลิ้ม กุลตันท์ (ธนาคม) มาทำการวิเคราะห์เทคนิคการขับร้องจำนวน 4 เพลง ดังนี้

1. เพลงฉิ่งกลาง หรือเพลงฉิ่งพระฉัน จากแผ่นเสียงตราวิมาน บริษัทแผ่นเสียงสยาม No.- พิณพาทย์หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) รับร้อง
2. เพลงแป๊ะไล่ชุน จากแผ่นเสียงตราระฆังทอง GOLDEN BELL No. 30464 เครื่องสายฝรั่งคณะผดุงจิตร รับร้อง
3. เพลงมังกรคาบแก้ว จากแผ่นเสียงตราระฆังทอง GOLDEN BELL No. 30464 เครื่องสายฝรั่งคณะผดุงจิตร รับร้อง
4. เพลงจิ้นไห่ จากแผ่นเสียงแผ่นเสียงตราระฆังทอง GOLDEN BELL No. ปีพาทย์หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) รับร้อง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบทเพลงตัวอย่าง ทั้ง 4 เพลง และการวิพากษ์โดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านท่วงทำนองเพลงไทย จำนวน 10 ท่าน สามารถสรุปได้ว่า วิธีการขับร้องของนางจิมลิ้ม กุลตันท์ (ธนาคม) ได้แนวทางการขับร้องจากหลวงประดิษฐไพเราะ(ศร ศิลปบรรเลง) เป็นหลัก ถือเป็นนักร้องคนสุดท้ายของวังบูรพาภิรมย์ มีแนวทางการขับร้องคล้ายนางมหาเทพกษัตรสมุห (บรรเลง สาคริก) มีการปรับใช้เสียงต่ำ เสียงกลางสลับกับการใช้เสียงสูงตามสมัยนิยม ลักษณะการเอื้อน(ละลัก) สละสลวยเป็นระเบียบเหมือนกับการขับร้องในปัจจุบัน ไม่มีการตะเบ็งเสียงแข่งกับดนตรี ลักษณะการขับร้องแบบผู้หญิงเสียงสูงใสกลมกล่อมเน้นเสียงที่เป็นธรรมชาติตามศักยภาพของผู้ขับร้อง เป็นลักษณะการร้องแบบที่นิยมกันทั่วไป ถือเป็นต้นแบบทางร้องที่เรียนกว่าทางร้อง “ฝั่งพระนคร” ซึ่งเป็นแนวทางพื้นฐานการขับร้องของวิทยาลัยนาฏดุริยางคศิลป์(วิทยาลัยนาฏศิลป์) มาจนถึงปัจจุบัน จากการวิเคราะห์ข้อมูลเพลงทั้ง 5 เพลง พบเทคนิคการขับร้องที่โดดเด่น คือ

- **ครั้นเสียง** การทำเสียงสะดุด สะเทือน เพื่อให้เกิดความไพเราะ เสียงนี้จะออกมาแค่คอคล้ายการกระแอม ครั้นจะมีทั้งยาวและสั้น นักร้องในช่วงรัชกาลที่ 4 - 6 นิยมครั้นลูกคอให้สั้นเป็นคลื่นขณะขับร้องมาก เพื่อเชื่อมประโยค และช่องว่างที่ใช้การเอื้อนลากเสียงยาวประดับประดาเอื้อนให้สวยงามไพเราะกว่าการลากเสียงธรรมดา ตัวอย่างเพลงฉิ่งกลาง สามชั้น เที้ยวแรก

----	เห็น บุญ		ยี่		ศรี	ยุวา
----	- ท - รท	-- รท	ลขทล-ล	---	ลช --	-- ซช
----	---	ทล - รท	ลขทล-ล	ทลช - ลช	ฟมร- มช	-- ทล
					พระยา	แกกรัก

- **บีบเสียง** เทคนิคการบีบเสียงหมายถึงการทำให้เสียงแหลมเล็กลงวิธีการบีบเสียงเกิดจากการเกร็งที่กราม หรือช่วงท้อง เพื่อแก้ปัญหาการขับร้องเพื่อให้เสียงสูงตรงกับที่ต้องการ จะคล้ายเสียงอ้ายหรือเสียงผี บางทีนักร้องเสียงใหญ่ไม่เหมาะสมกับลีลาของเพลงที่ร้อง ก็ต้องใช้เทคนิคการบีบเสียงเป็นบางตอนเพื่อให้เกิดความไพเราะตามทำนองของเพลง ตัวอย่างเพลงแป๊ะไล่ขุน เที้ยวแรก

----	----	-----	----	เออ	เอ๋ย	สาว	นำ
---	---	---	---	---ช	---ม	---ช	--- ดัล
---	- มรด	นั่น	มือ	---	ชรมช	---	ชลดัลช
---	- ล - ล	---ชม	---	---	ดอ	---	ไม่
---	- ล - ล	ดัลชม	เอย ถือ	---	---	---	รด - ดัล
			- ช - ดัล	---	---	---	

- **หางเสียง** การลากเสียงให้ยาวทำเสียงตัวตั้งขึ้นเป็นคู่เสียง โดยให้ผ่านขึ้นนาสิก ใช้ในตอนท้ายคำร้องหรือการเอื้อนเพื่อให้คำชัดเจนและไพเราะยิ่งขึ้น ตัวอย่างเพลงฉิ่งกลาง ท่อน 2 เที้ยวแรก

----	---	ฟม - ลม	ฟมร - ม	รท - -	----	ไม่ ทั้น	ไร
---	---	ฟม - ลม	ฟมร - ม	รท - -	----	รท - ร	ดรม - ม
ฟม - ฟ	แล	ลละลาน	ฟม - ลม	ฟม - ลม	ฟม - ลม	นอน	เนิน
---	- ล - ร	มฟ - ลฟ	มรฟมม	- - ลม	ฟม - ลม	---	- - ลล

- **กลิ้งเสียง/กลิ้งลูกคอ** เทคนิคการกลิ้งเสียงนั้นเป็นการร้องเพลงที่เสียงจะอยู่ในลำคอมากกว่าการออกเสียงเอื้อนปกติ ใช้การกลิ้งลูกคอ การกลิ้งเสียงนั้นจะทำเร็วกว่าในการร้องเอื้อนปกติโดยรีบเก็บทำนองโดยรวดเร็วจนถึงทำนองเอื้อนหลัก คล้ายกับทำเสียงให้กลิ้งไปจนถึงจุดหมาย ตัวอย่างเพลงฉิ่งกลาง ท่อน 2 เที้ยวแรก

----	ทำปาก		บูด			พุด	กัน
---	- ร - ท	- ท - ร	มร - ม	---	ทลช - ล	ชม - รท	---
---	---	---	---	---	---	ไม่ ทั้น	ไร
มรท -	---	ฟม - ลม	ฟมร - ม	รท - -	---	รท - ร	ดรม - ม

- **เน้นเสียง เน้นคำ** เทคนิคการเน้นเสียง เน้นคำนั้นมีในการร้องเพลงไทยทุกเพลง ถ้าต้องการให้ช่วงใดของเพลงเกิดความชัดเจนก็จะเน้นเสียงให้ดัง หรือเข้มขึ้น เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความแตกต่าง ดึงดูดความสนใจเฉพาะบางช่วงบางตอน มีใช้ร้องเน้นตลอดทั้งเพลง ควรมีที่เน้นและไม่เน้นจึงจะเกิดความไพเราะ โดยเฉพาะการขับร้องประกอบการแสดงยิ่งต้องเน้นเสียงมากเพื่อให้ชัดเจน และเกิดอารมณ์สั่งให้ตัวแสดง ตัวอย่างเพลงฉิ่งกลาง ท่อน 2 เทียบกลับ

----	เขย่ง -- รท	- ร - ม	หยิบ รทรม-ม	--- ล	ทลช - ล	ทิพ ชม - ม	พ รส รมร - รร
-- รม	รท - ม	ฟม - ลม	ฟมร - ร	มรท --	----	หยด ลง รด - ร	คอ ดรม- ม

- **ปั้นเสียง บั่นคำ** เทคนิคการปั้นเสียงบั่นคำนั้น ได้แก่การออกเสียงหรือเปล่งเสียงในเนื้อร้อง หรือการเอื้อนให้ค่อยๆ ชัดเจนขึ้นจากไม่ชัดมาชัด โดยต้องค่อยๆ เปล่งเสียงออกเสียงช้าๆ จนชัดเจนในที่สุด ตัวอย่างเพลงตัวอย่างเพลงฉิ่งกลาง ท่อน 1 เทียบกลับ

- ร - ร	รมร - ท	-- รท	ลชทล-ล	ทะเยอ ทลช- ลล	ทะยาน -- ลล	อยาก ทล - ชม	แทบตาย - ม - ช
-- ชล	ชม - ม	--- ฟ	มฟม - ม	- ฟลม	น้ำ ฟมร - ม	ลาย รท- ร	สอ --มฟ-ลม

- **ผันเสียง** เทคนิคการผันเสียง คือการออกเสียงคำร้องให้ได้ตามวรรณยุกต์ การออกเสียงคำร้องนั้นถ้าออกเสียงไม่ตรงตามวรรณยุกต์ความหมายก็จะเปลี่ยนไป บางครั้งต้องออกไปจากทำนองก่อนแล้วผันเสียงกลับให้ได้ตามลูกตกเพลง การผันเสียงนั้นต้องค่อยๆ เปล่งเสียงช้าๆ ให้คำค่อยๆ ชัด โดยผันจากเสียงหนึ่งไปยังอีกเสียงหนึ่ง คล้ายกับการผันวรรณยุกต์ ก่า ก้า ก๊า ก๋า แต่มีใช้ผันทั้ง 5 เสียงอาจผันแค่ 2 - 3 เสียง และต้องผันเสียงออกนาลึก ตัวอย่างเพลงฉิ่งกลาง ท่อน 1 เทียบแรก

----	--- ล	ทล - รท	ลชทล-ล	ทลช-ลช	ฟมร-มช	พระยา -- ทท	แกรก -- ทล
ทดท - ร	รมร - ท	-- รท	ลชทลช	- ลรล	-- ลล	ท่า ทล - ล	แปลก ชม - ม

- **ชั้นเชิง** หรือเรียกกันว่า “**เม็ดพราย**” โดยการนำเทคนิคที่พิสดารเพิ่มเติมจากทำนองหลักของเพลงเพื่อเป็นการจูงใจผู้ฟัง จุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะทางเพลงที่โดดเด่น การขับร้องในแต่ละเพลงจะมีชั้นเชิงลีลาที่ต่างกัน ตัวอย่างเพลงซึ้งกลาง ท่อน 1 เทียบกลับ

	จึ่งเปิด		แพ้ม			แย้ม	ฝา
	- ท - ทล	- ทรท	ลชทลลท	-- ลท	ลช - -	--- ล	ชลช - ช
--- ด	--- ล	ทล - รท	ลชทล - ล	ทลช-ลช	พมร-มช	-- ทร	-- ทท

- **ทอดเสียง** เป็นเทคนิคที่รวมอยู่ในหลักใหญ่ในข้อ “**ประคบเสียง**” ทอดเสียงเป็นการเอื้อนที่ค่อยๆ ผ่อนลงเป็นการแสดงว่าได้หมดวรรคของเพลง หรือหมดการขับร้อง ซึ่งผู้ขับร้องจะต้องทอดให้เครื่องดนตรีสอดรับ ตัวอย่างเพลงจีนไห่ เทียวแวก

(เครื่อง)		หุย	ฮ่า	(เครื่อง)		หุย	ฮ่า
--- ร	--- ท	--- ร	--- ท	--- ร	--- ล	--- ร	--- ล
(เครื่อง)		หุย	ฮ่า	เอา	ละเว้ย	เอา	ละวา
--- ด	--- ช	--- ด	--- ช	--- ช	- ช - ด	--- ช	- ช - ช
เอา	ละเว้ย	เอา	ละวา				
--- ช	- ช - ด	--- ช	- ช - ช				

จากการวิเคราะห์เพลงตัวอย่างเสียงขับร้องของนักร้องที่เคยร่วมกับวงดนตรีวังบูรพาภิรมย์ 7 ท่าน ได้แก่ 1.หลวงกล่อมโกศลศัพท์ (จอห์น สุนทรเทศ) 2.ขุนลิขิตสุนทรการ (หยิน มคฤคเษ) 3.หลวงเสียงเสนาะกรรณ (พัน มุกตวาภัย) 4.คุณหญิงรามบัณฑิตสิทธิเศรณี (เยี่ยม สุวงศ์) 5.นางทองดี ศุณะมาลัย 6.นางมหาเทพกษัตริย์สมุห (บรรเลง สาคริก) 7. นางจิมลิ้ม กุลตันท์ (ธนาคม) พบเทคนิคการขับร้องที่สำคัญ 20 อย่าง คือ 1.ยืนเสียง 2.ครั้นเสียง 3.ลงทรวง 4.หางเสียง 5.กลิ้งเสียง/กลิ้งลูกคอ 6.ลักจังหวะ 7.โหนเสียง 8.บีบเสียง 9.ชั้นเชิงหรือเม็ดพราย 10.เอื้อนกระโดดเสียง 11.เกลือกเสียง 12.ร้องฉีกคำหรือแยกคำ 13.เน้นเสียงเน้นคำ 14. บั้นเสียงบั้นคำ 15 โหนเสียง 16.ร่อนผิวลม 17.ทอดเสียง 18.ผันเสียง 19.ผ่อนเสียง 20.ลอยจังหวะ

ตาราง 10 ตารางสรุปเทคนิคการขับร้องที่สำคัญของนักร้องเคยร่วมกับวงดนตรีวงบูรพาภิรมย์ 7 ท่าน ดังนี้

ลำดับ	ชื่อนักร้อง	เทคนิคสำคัญในการขับร้องที่พบ
1	หลวงกล่อมโกศลศัพท์ (จอน สุนทรเทศ)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ยืนเสียง 2. ครั้นเสียง 3. ลงทรวง 4. หางเสียง 5. กลิ้งเสียง/กลิ้งลูกคอ 6. ลักจังหวะ 7. โหนเสียง 8. บีบเสียง 9. ชั่นเชิงหรือเม็ดพราย
2	ขุนลิขิตสุนทรการ (หยิน มคฤคະเวศ)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ครั้นเสียง 2. หางเสียง 3. กลิ้งเสียง/กลิ้งลูกคอ 4. เอื้อนกระโดดเสียง 5. ลักจังหวะ 6. โหนเสียง 7. บีบเสียง 8. ชั่นเชิงหรือเม็ดพราย
3	หลวงเสียงเสนาะกรรณ (พัน มุกตวากัย)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ครั้นเสียง 2. หางเสียง 3. กลิ้งเสียง/กลิ้งลูกคอ 4. เกลือกเสียง 5. ลักจังหวะ 6. โหนเสียง 7. ชั่นเชิงหรือเม็ดพราย 8. ร้องฉีกคำ หรือแยกคำ 9. บีบเสียง

<p>4 คุณหญิงรามบัณฑิตสิทธิเศรษฐี (เยี่ยม สุวงศ์)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ครั้นเสียง 2. หางเสียง 3. กลิ้งเสียง/กลิ้งลูกคอก 4. เน้นเสียง เน้นคำ 5. บั้นเสียง บั้นคำ 6. ลักจังหวะ 7. ปีบเสียง 8. ชั่นเชิงหรือเม็ดพราย 9. โหนเสียง 10. เอื้อนกระโดดเสียง 11. ร่อนผิวลม
<p>5 นางทองดี สุณะมาลัย</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ครั้นเสียง 2. หางเสียง 3. กลิ้งเสียง/กลิ้งลูกคอก 4. เน้นเสียง เน้นคำ 5. บั้นเสียง บั้นคำ 6. ลักจังหวะ 7. ปีบเสียง 8. ชั่นเชิง 9. โหนเสียง 10. เอื้อนกระโดดเสียง 11. ทอดเสียง
<p>6 นางมหาเทพกษัตริย์สมุห (บวรแดง สาคกริก)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ครั้นเสียง 2. เน้นเสียง เน้นคำ 3. บั้นเสียง บั้นคำ 4. หางเสียง 5. กลิ้งเสียง/กลิ้งลูกคอก 6. ลักจังหวะ 7. ชั่นเชิง หรือเม็ดพราย

	8. โหนเสียง
	9. ทอดเสียง
	10. ผันเสียง
	11. ผ่อนเสียง
	12. ลอยจังหวะ
7	นางจิมลิ้ม กุลตันท์ (ธนาคม)
	1. ครั้นเสียง
	2. บีบเสียง
	3. หางเสียง
	4. กลิ้งเสียง/กลิ้งลูกคอ
	5. เน้นเสียง เน้นคำ
	6. บั่นเสียง บั่นคำ
	7. ผันเสียง
	8. ชั่นเชิง
	9. ทอดเสียง

4.3 พหุลักษณะและอิทธิพลของนักร้องวงบูรพาภิรมย์ที่มีต่อพัฒนาการของการขับร้องเพลงไทย

สังคมพหุลักษณะ (Plural Society) เป็นสังคมที่มีความแยกย่อยออกจากกันในทางวัฒนธรรมบางครั้งอาจใช้คำว่า Multicultural society หรือ สังคมหลากหลายวัฒนธรรม ได้เช่นกัน เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรมของกลุ่มสมาชิกในสังคม เมื่อมีความสัมพันธ์กันมักมีอุดมการณ์ร่วมกัน จึงเกิดเป็นการกำหนดข้อตกลงร่วมกันเพื่อให้แต่ละกลุ่มสิทธิเท่าเทียมกันอย่างเสรี เพื่อส่งเสริมความหลากหลายของผู้อยู่ร่วมกัน

พหุลักษณะในทางดนตรี ของการขับร้องแบบฉบับของวงบูรพาภิรมย์ มีลักษณะเป็นพหุนิยม (Pluralism) ที่ผู้วิจัยเลือกใช้เพื่อศึกษาปรากฏการณ์ในด้านความหลากหลายของทั้งกลุ่มนักร้อง ทางเพลง ชนชั้นของนักร้องที่ทำให้เกิดความแตกต่างกันของนักร้องในวงบูรพาภิรมย์ซึ่งปรากฏหลักฐานเป็นแนวทางการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวงบูรพาภิรมย์ที่อยู่รวมกันด้วยความ เป็นประชาธิปไตยจนเกิดเป็นการบูรณาการแนวทางการขับร้องที่เป็นพื้นฐานการขับร้องที่ยึดถือ ร่วมกัน และยังสามารถถ่วงเอกลักษณะการขับร้องเฉพาะตน (Uniqueness) ไว้ได้ดังนี้

4.3.1 พหุลักษณะของนักร้องเพลงไทยวังบูรพาภิรมย์

การขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ เนื่องด้วยวังบูรพาภิรมย์เป็นดังสถาบันดนตรีที่มีความเสรีทางความคิด เปรียบได้กับสังคมนึงที่เป็นสังคมดนตรี ผลิตนักดนตรีและนักร้องที่หลากหลาย นักร้องของวังบูรพาภิรมย์จึงมีเอกลักษณ์การขับร้องที่แตกต่างกันตามศักยภาพของแต่ละคน ตามพื้นฐานด้านการขับร้องเดิมที่ได้เรียนรู้มา แนวทางการขับร้องของวังบูรพาภิรมย์จึงเสมือนเป็นการต่อยอดให้แก่ นักร้องที่มาเรียนรู้เพลงใหม่ๆ ปรับปรุงวิธีการขับร้องตามสมัยนิยมเน้นเพลงประเภทเสภาและเพลงเพื่อการประชันวง ดังนั้นจึงมีการปรับเปลี่ยนไปตามกติกากาการประชัน หรือวัตถุประสงค์ของการบรรเลงในแต่ละเพลง ไม่ได้มีต้นแบบเฉพาะบังคับให้นักร้องจะต้องขับร้องเป็นแนวเดียวกันหรือเหมือนทุกคน จึงมองเห็นภาพนักร้องของวังบูรพาภิรมย์มีความหลากหลายเป็นพหุลักษณะ มีแนวทางที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว

จากการวิเคราะห์เทคนิคการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ สามารถอธิบายเรื่องเอกลักษณ์ของนักร้องที่เคยร่วมขับร้องกับวังบูรพาภิรมย์แต่ละคนได้ดังนี้

1. เอกลักษณ์การขับร้องของหลวงกล่อมโกศลศัพท์ (จอน สุนทรเทศ)

การขับร้องของหลวงกล่อมโกศลศัพท์ (จอน สุนทรเทศ) ช่วงอายุ 2405 – 2485 ได้รับอิทธิพลจากการแห่ การสวดและการเทศน์ ซึ่งเป็นลักษณะการขับร้องที่นิยมในช่วงรัชกาลที่ 4 - 6 นิยมร้องเสียงสูงหนีบแบบเพื่อให้ดังสู้กับเสียงของดนตรีซึ่งในยุคนั้นยังไม่มีเสียงขยายเสียง การออกเสียงเอื้อน (ละลัก) ออกเสียง “เออ” ผสมกับเสียง “เอ” และเสียง “แอ” มีการประดับประดาทางร้องให้วิจิตร มีเทคนิคเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว จังหวะการขับร้องกระชับไม่ยืดช้า มีการลักจังหวะ กระทั่งจังหวะ คำร้องยังไม่มีมีการประคบบให้ชัดเจนมากนัก ถนัดร้องเพลงสองชั้น เนื่องด้วยเพลงสามชั้นยังมีไม่มากนัก

เทคนิคการขับร้องของหลวงกล่อมโกศลศัพท์ (จอน สุนทรเทศ) เน้นชั้นเชิงลีลา ร้องเพลงสนุกคึกคัก เข้มแข็ง ถือเป็นทางร้องแบบผู้ชาย นิยมทำเทคนิคการขับร้องเหมือนเสียงปี่ การร้องเหมือนการเล่านิทานไม่ได้เน้นการถ่ายทอดอารมณ์ตามคำร้องมากเหมือนปัจจุบัน แนวทางการขับร้องเป็นเอกเทศ อาจจะห่างจากดนตรีที่รับ สัดส่วนเพลงและลูกตกของเพลงคลาดเคลื่อนกันบ้าง

2. เอกลักษณ์การขับร้องของขุนลิขิตสุนทรการ (หยิน มฤคเวศ)

การขับร้องของขุนลิขิตสุนทรการ (หยิน มฤคเวศ) ช่วงอายุ 2524 - 2480 มีลีลาการร้องคล้ายหลวงกล่อมโกศลศัพท์ (จอน สุนทรเทศ) ซึ่งได้รับอิทธิพลจากการแห่ การสวดและการเทศน์เช่นเดียวกัน ใช้เสียงสูงหนีบ นิยมร้องคล้ายเสียงปี่ ร้องเสียงดังสู้กับ

เสียงดนตรี การออกเสียงเอื้อน (ละลัก) ออกเสียง “เออ” ผสมกับเสียง “เอ” และเสียง “แอ” การพัฒนาจากระเบียบการเอื้อนที่สละสลวยขึ้น ยังถือเป็นลีลาการขับร้องแบบผู้ชาย ร้องเพลงสามชั้นของพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) ได้มาก

เทคนิคการขับร้องของขุนลิขิตสุนทรการ (หยิน มฤคเวศน์) มีระเบียบแบบแผนแบบการขับร้อง การเอื้อนตรงๆ ไม่มีเทคนิคการเชื่อมเสียงมากนัก ยังใช้เทคนิคการแห่ และการสวดระดับประดาทางร้องบ้าง การขับร้องกับดนตรีมีความสัมพันธ์กลมกลืนกันทั้งระดับเสียงและสัดส่วนเพลง ได้รับอิทธิพลลีลาการขับร้องของหม่อมส้มจิ้น ราชานุประพันธ์

3. เอกลักษณะการขับร้องของหลวงเสนาะกรรณ (พัน มุกตวาทย์)

การขับร้องของหลวงเสนาะกรรณ (พัน มุกตวาทย์) ไม่ทราบปีเกิดและปีที่ถึงแก่กรรม มีลีลาการร้องคล้ายหลวงกล่อมโกศลศัพท์ (จอน สุนทรเทศ) ได้รับอิทธิพลจากการแห่ การสวดและการเทศน์เป็นอย่างมากเนื่องด้วยเป็นนักแห่ นักสวดมาก่อน ใช้เสียงสูงหนีบ มีลักษณะเสียงคล้ายเสียงผู้หญิง ออกเสียงดังเพื่อกู้กับเสียงของดนตรี การออกเสียงเอื้อน (ละลัก) ออกเสียง “เออ” ผสมกับเสียง “เอ” และเสียง “แอ” ลักษณะการเอื้อนตรงๆ ตามเสียงดนตรีไม่มีเทคนิคการเชื่อมเสียงมากนัก ถนัดร้องเพลงสองชั้นและมาเรียนเพลงสามชั้นภายหลัง

เทคนิคการขับร้องของหลวงเสนาะกรรณ (พัน มุกตวาทย์) มีทางเพลงแสดงศักยภาพการขึ้นเสียงสูงและกระโดดลงต่ำ การเอื้อนนุ่มนวลคล้ายเสียงผู้หญิงขับร้อง ใช้เทคนิคการแห่ และการสวดระดับประดาทางร้องบ้าง ลีลาการร้องเป็นระเบียบเรียบร้อยเนื่องด้วยเป็นครูสอนขับร้องในวังต่างๆและได้รับการพัฒนาวิธีการร้องจากพระยาประสาธดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์)

4. เอกลักษณะการขับร้องของคุณหญิงรามบัณฑิตสิทธิเศรณี (เยี่ยม สุวงศ์)

การขับร้องของคุณหญิงรามบัณฑิตสิทธิเศรณี (เยี่ยม สุวงศ์) ช่วงอายุ 2438 - 2493 ได้รับการถ่ายทอดวิธีการขับร้องอย่างราชสำนัก ลีลาการร้องไม่ใช้เทคนิคอย่างการแห่ ใช้ลูกคอระดับประดาทำนองเอื้อนบ้าง ยังนิยมใช้เสียงสูงในการขับร้อง แสดงศักยภาพโดยใช้เทคนิควิธีการโหนเสียงเหมือนเสียงปี การออกเสียงเอื้อน (ละลัก) ออกเสียงเป็น “เออ” สละสลวยเป็นระเบียบ มีเทคนิคการเชื่อมเสียงเอื้อนหลักเพื่อความไพเราะ

คุณหญิงรามบัณฑิตสิทธิเศรณี (เยี่ยม สุวงศ์) มีลักษณะการขับร้องที่เรียกว่าทางผู้หญิง เรียงเพลงละครจากราชสำนักและเพลงสามชั้นจากจากพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) และหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ยุคนิยมเพลงสามชั้น

เทคนิคของคุณหญิงรามบัณฑิตสิทธิเศรณี (เยี่ยม สุวงศ์) เน้นการออกเสียงที่ชัดถ้อยชัดคำทุกอักขระ ผันเสียงคำร้องตรงตามวรรณยุกต์ แบ่งคำถูกเรื่องถูกราวไม่ฉีกคำ การขับร้องมีความที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนที่โดดเด่น เนื่องด้วยเสียงที่สูงดังกังวานมีพลัง มีความแม่นยำและมั่นใจในการขับร้องมาก

5. เอกลักษณะการขับร้องของนางทองดี ศุภะมาลัย

การขับร้องของนางทองดี ศุภะมาลัย ช่วงอายุ 2444 - 2535 วิธีการขับร้องพื้นฐานได้มาจากวังบ้านหม้อ ซึ่งเก่งในการขับร้องละคร ใช้เสียงแหลมสูงแต่กลมกล่อมไม่บาดหู เป็นทางขับร้องแบบผู้หญิงไม่มีลีลาแหล่ แต่ยังคงนิยมใช้เสียงสูง ออกเสียงดังเพื่อสู้กับเสียงของดนตรี การเอื้อน (ละลัก) สละสลวยเป็นระเบียบคล้ายกับการขับร้องในปัจจุบัน มีการใช้เทคนิคการเชื่อมเสียงเอื้อนเพื่อความไพเราะ ใช้กลวิธีการกลมเสียงกลมคำในการขับร้องเพื่อความกลมกลืนนางทองดี ศุภะมาลัย ถือเป็นนักร้องอาชีพรับร้องเพลงให้กับวงดนตรีต่างๆ มากมาย มีความถนัดทั้งเพลงละครและเพลงสามชั้น เนื่องด้วยเป็นช่วงที่นิยมเพลงสามชั้น เกิดเพลงสามชั้นใหม่ ๆ ขึ้นเป็นจำนวนมาก

เทคนิคการขับร้องของนางทองดี ศุภะมาลัย ได้รับการปรับปรุงทางร้องและต่อเพลงใหม่ๆ จากหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ทำให้มีลีลาการขับร้องคล้ายคุณหญิงรามบัณฑิตสิทธิเศรณี (เยี่ยม สุวงศ์) มีการปรับปรุงพัฒนาแนวทางการขับร้องให้มีความสัมพันธ์กับดนตรีกลมกลืน มีระเบียบวิธีการขับร้องใกล้เคียงการขับร้องอย่างปัจจุบันมาก

6. เอกลักษณะการขับร้องของนางมหาเทพกษัตรสมุห (บรรเลง สาคริก)

การขับร้องของนางมหาเทพกษัตรสมุห (บรรเลง สาคริก) ช่วงอายุ 2451 - 2545 พื้นฐานได้รับจากหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) และเพิ่มเติมจากพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) ซึ่งถือเป็นแนวทางขับร้องที่ทันสมัยเป็นที่นิยมในยุคที่ได้ปรับปรุงพัฒนาอย่างสละสลวย เป็นระเบียบ มีลีลาการขับร้องคล้ายครูจิมลิ้ม กุลตัญจน์ ในช่วงนี้แนวทางการขับร้องมีการพัฒนาปรับเปลี่ยนวิธีการออกเสียง เนื่องจากการเข้ามาของเครื่องขยายเสียงที่ช่วยให้เสียงขับร้องดังขึ้นโดยไม่ต้องตะเบ็งเสียงแข่งกับดนตรี

เทคนิคการขับร้องของนางมหาเทพกษัตริย์สมุห (บรรเลง สาคริก) มีการประคบเสียง ประคบคำร้องให้กลมกล่อม ลักษณะการเอื้อน (ละลัก) สละสลวยเป็นระเบียบ และอิทธิพลการขับร้องในสำนักของพระยาเสนาะดุริยางค์ (แช่ม สุนทรวาทิน) ซึ่งได้พัฒนาวิธีการขับร้องให้นุ่มนวล กำหนดทางขับร้องที่มีการใช้เสียงต่ำเสียงกลาง มีการปั้นเสียงปั้นคำ การกลมกล่อมเสียงทำให้เกิดอารมณ์เพลงที่หลากหลายเป็นที่นิยมมากในราชสำนัก ดังนั้นวิธีการขับร้องของนางมหาเทพกษัตริย์สมุห (บรรเลง สาคริก) จึงพัฒนาไปตามยุคสมัยนิยม มีการเน้นเรื่องของอารมณ์ของเพลงมากขึ้น เน้นความสละสลวยของคำร้องที่ชัดเจน ความกลมกลืนในการขับร้องที่นุ่มนวลมากกว่าการใช้แต่เสียงสูง ๆ เหมือนดังความนิยมรุ่นก่อน

7. เอกลักษณะการขับร้องของนางจิมลิ้ม กุลตัญท์ (ธนาคม)

การขับร้องของนางจิมลิ้ม กุลตัญท์ (ธนาคม) ช่วงอายุ เกิดเมื่อ พ.ศ. 2454 - ไม่ทราบปีที่ถึงแก่กรรม ได้แนวทางการขับร้องจากหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) อย่างเต็มตัว เป็นแนวทางการขับร้องแบบผู้หญิงใช้เสียงแหลมสูงแต่กลมกล่อมไม่บาดหู มีแนวทางการขับร้องคล้ายนางมหาเทพกษัตริย์สมุห (บรรเลง สาคริก) มีการปรับทางร้องให้ใช้เสียงต่ำ เสียงกลาง สลับกับการใช้เสียงสูงตามสมัยนิยม ลักษณะการเอื้อน (ละลัก) สละสลวยเป็นระเบียบเหมือนกับการขับร้องในปัจจุบัน ไม่มีการตะเบ็งเสียงแข่งกับดนตรี เป็นนักร้องคนสุดท้ายของวังบูรพาภิรมย์

เทคนิคการขับร้องของนางจิมลิ้ม กุลตัญท์ (ธนาคม) มีการประคบเสียงให้กลมกล่อม วิธีการเอื้อนสละสลวยเป็นระเบียบอย่างการขับร้องในปัจจุบัน มีการปั้นเสียงปั้นคำ การกลมกล่อมเสียงให้เกิดอารมณ์ ลักษณะการขับร้องที่ร้องง่าย ฟังง่าย เน้นเสียงที่เป็นธรรมชาติตามศักยภาพของผู้ขับร้อง แนวทางการขับร้องดังกล่าวเป็นแนวทางร้องที่เรียกว่าทางร้อง “ฝั่งพระนคร”

จากการวิเคราะห์เรื่องเอกลักษณะการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ ทั้ง 7 ท่าน สามารถสรุปลักษณะร่วมกันของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ ได้ดังนี้

1. ทางร้องมีลักษณะการเอื้อนตรง ๆ ทำนองร้องกับทำนองดนตรีมีเสียงลูกตกตรงกันเป็นส่วนใหญ่ แนวทำนองของเอื้อนไปในทางเดียวกันกับดนตรี เน้นการเอื้อนตามสำนวนเพลงไม่ปรุงแต่งการเอื้อนมากนัก จังหวะกระชับไม่นิยมร้องให้จังหวะย่อยยัดซ้ำ หรือฉายออกไปมากนัก เช่น ตัวอย่างเพลงสารถี สามชั้น ท่อน 1 จากเสียงขับร้องของนางมหาเทพกษัตริย์สมุห (บรรเลง สาคริก)

----	----	----	----	----	----	น้อง --- ร	เคย ด - ด
-ช - ด	รด - ม	--ชม	-ร - ม	มร - รด	วา --- ล	--ดัล	จา ชฟ - ช
----	--- ล	--ดัล	ชฟ - ชล	ชฟ - ชฟ	มรด - ฟ	---ช	ลชฟ - ล
----	--- ด	-ท - ด	ทรด - ด	----	ช่างน่า -ด - ฟ	-ช - ล	รัก ชฟล-ลด

2. นิยมนักร้องที่มีเสียงสูงแหลม กังวานใสเป็นธรรมชาติ มีช่วงเสียงกว้าง ไม่นิยมการขับร้องที่ปรุงแต่งเสียงหรือตัดเสียงมากนัก เช่น ตัวอย่างเพลงชิงกลาง ท่อน 2 เสียงขับร้องของนางจัมลิ้ม กุลตัญท์ (ธนาคม) ร้องเสียงขึ้นสูงแต่เป็นธรรมชาติไม่บีบเสียง

----	ทำปาก -ร - ท	-ท - ร	บูด มร - ม	--- ล	ทลช - ล	พูด ชม - รท	กัน --- ร
มรท -	--- ม	ฟม - ลม	ฟมร - ม	รท --	----	ไม่ ทั้น รท - ร	ไร ดรม - ม

3. ใช้เทคนิคกลวิธีการขับร้องแบบเก่า ทำเสียงเหมือนเป่า ใช้เทคนิคแบบปี่นิยม ใช้เทคนิคการครั้นเสียง การกลิ้งลูกคอ การลักจังหวะ เน้นชั้นเชิงการขับร้องมากกว่าอารมณ์เพลง เช่น ตัวอย่างเพลงพญาไศก เสียงขับร้องของคุณหญิงรามบัวถาพิศุทธิเศรณี (เยี่ยม สว่างค์)

----	----	ทลช - ท	ลรท - ท	----	ถึงยาม -ร - ท	--ลช	คำ ลทล - ล
ชม - ลช	--- ม	--ชม	รทร - ช	----	----	จำ --- ท	เข้า --- ท
ลชท - ร	--- ม	--ชม	มร - ม	มร - รท	--- ท	--รท	ลทล - ท
- ทลช	--- ร	มรช	มรด - ร	ดล --	----	แคบิน -ร - ท	หาย --- ลร

ตัวอย่างเพลงทยอยนอก ท่อน 2 เสียงขับร้องของหลวงกล่อมโกศลศัพท์ (จอ นสุนทรเทศ)

----	--- ท	----	รท - ล	----	----	ทลทล	ทลช - ช
----	--- ล	- ช - ล	ชลชลชม	----	---	----	--- ม
-- ซม	รท - ม	--- ล	ชม - ช	----	----	--- ล	ชม - ชล

4. ทางขับร้องส่วนใหญ่เป็นแบบพื้นฐาน ปฏิบัติง่ายฟังง่าย แต่จะมีเทคนิคการเลื่อนตามเอกลักษณ์ของแต่ละเพลง ทำให้เป็นที่นิยมกันโดยทั่วไป เช่น เพลงลาวแพน จากเสียงขับร้องของนางทองดี ศุภะมาลัย

----	น้ำ --- ลช	กา --- ล	หลง ไส ลต - ลต	- ด - ร	ดว - รดล	- ช - ล	ชล-ลชฟ
ไหล --- ร	หลัง ดลรด-ล	ควะ คว้ง - ฟ - ดัล	คว่าง --- ช	----	--- ฟ	--- ช	ฟช ชฟร

เพลงเข็ดใน สามชั้น จากเสียงขับร้องของนางมหาเทพกษัตริสมุห (บรรเลง สาคกริก)

--- ท	--- ร	มรชม	รท - ล	----	--- ช	--- ด	มร - ร
----	--- ม	-- ซม	มรม	-- รท	----	เมื่อ -- รท	เคย --- ม
----	--- ม	-- ซม	มรม	-- รท	----	เมื่อ -- ลช	นั้น --- ท
ลทลช	--- ม	มรท - ม	- ช - ล	--- ท	ลช - ท	ชม --- ร	ปลา --- ร

5. ทางขับร้องโดดเด่นที่ทางเพลง มีเทคนิคที่แตกต่างกันไปตามศักยภาพของแต่ละคน พัฒนาตามยุคสมัยนิยมไม่ใช่ซ้ำกัน เช่น เพลงสารถิ สามชั้น ท่อน 3 เปรียบเทียบทางร้องของหลวงเสียงเสนาะกรรณ (พัน มุกตวาภัย) ทางร้องนางมหาเทพกษัตริสมุห (บรรเลง สาคกริก) และทางร้องของนางอรุณ บัวเอี่ยม ที่ต่อมาจากหลวงประดิษฐ์ไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

เพลงสารถึ สามชั้น ท่อน 3 ทางร้องหลวงเสียงเสนาะกรรณ (พัน มุกตวากัย)

----	---ม	---ร	ชม-ม	---ร	มรด-ม	---ร	ชม-ม
---	---	---	---	---	ลช--	แม่นชาย	ใด
---	---	---	---	---	---	-ช-ม	รด-ร
--รวม	---	---	รด-ม	---	มรด-ม	---	ชม-ม
---	---	---	---	---	ได้	---	อยู่
---	---	---	---	---	ลช-ด	---	-ด-ด

เพลงสารถึ สามชั้น ท่อน 3 ทางร้องนางมหาเทพกษัตริสมุห (บรรเลง สาคกริก)

----	---ม	มรด-ร	รวม-ม	---ร	---	รด-ร	รวม-ม
--ชด	---	---	---	--ดช	ชล--	เสียดาย	เอ๋ย
---	---	---	---	---	---	-ช-ม	---
--ชว	มร-ม	มรด-ร	รวม-ม	---	---	รด-ร	รวม-ม
--ชด	---	---	---	--ดช	ชล--	เสียดาย	หนอ
---	---	---	---	---	---	-ช-ม	---

เพลงสารถึ สามชั้น ท่อน 3 ทางร้องของนางอ้งุ่น บัวเอี่ยม ตรงกับทางร้องที่นิยมปัจจุบัน

----	แม่นชาย	ใด	ได้	อยู่			
---	-ช-ม	รวม-ม	---	-ด-ร			
---	---	---	---	---	เป็นคู่	ครอง	
-ม-ด	---	---	---	---	-ม-ม	รด-ร	
---	จะแนบ	น้อง	---	---	เชย	ชิด	
---	-ม-ม	รวม-ช	---	---	---	---	
---	---	---	---	---	สนิท	สนม	
---	---	---	---	---	-ม-ร	-ม-ม	

6. มีความอิสระทางสุนทรียศาสตร์ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการคิดประดิษฐ์ทางขับร้อง คำร้อง และสอนหลักวิธีการประดิษฐ์ทางขับร้อง

7. บทเพลงร้องที่สำคัญที่สุดของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ คือเพลงทยอยเดี่ยว สืบทอดมาจากครุฑาโคม (แผ่น ผยองยิ่ง) โดยตั้งก้านเลเรียนเพลงทยอยเดี่ยวไว้ 100 บาท

8. เทคนิคการขับร้องของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ คือ 1. ครั้นเสียง 2. หางเสียง 3. กลิ้งเสียง/กลิ้งลูกคอ 4. ลักจังหวะ 5. โหนเสียง 6. ชั่นเชิงหรือเม็ดพราย 7. บีบเสียง นักร้องในยุคนี้มีการพัฒนาการขับร้องตามสมัยนิยมมีการใช้เทคนิคการเน้นเสียงเน้นคำร้อง บั่นเสียงบั่นคำ กล่อมเสียงกล่อมคำ ประคบเสียงประคบคำ ให้ชัดเจนและถ่ายทอดอารมณ์ตามบทเพลง

4.3.2 อัตลักษณ์ด้านการขับร้องของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ ที่แสดงนำเสนอผ่านการประชันวงและการฟัง

การขับร้องของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ที่แสดงผลงานการขับร้องออกไปท่ามกลางความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนดนตรีไทยผ่านการประชันวงปี่พาทย์ และการขับร้องเพลงไทยเพลงเพื่อการฟัง ได้ผลักดันให้เกิดเป็นอัตลักษณ์ทางดนตรีและการขับร้องของวงปี่พาทย์วังบูรพาภิรมย์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การขับร้องร่วมกับวงปี่พาทย์ในการประชันวง

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช) กับพระวงศ์ ทรงโปรดปรานการประชันปี่พาทย์เป็นอย่างมาก ยิ่ง วงปี่พาทย์ของวังบูรพาภิรมย์ออกประชันกับวงอื่นๆ จนมีชื่อเสียง จากการค้นคว้าพบหลักฐานการประชันวงของวังบูรพาภิรมย์หลายครั้ง ซึ่งมีการขับร้องเป็นกติกากอย่างหนึ่งในการประชันวง ดังนี้

- พ.ศ. 2432 ปรากฏหลักฐานวงปี่พาทย์ของวังบูรพาภิรมย์ บรรเลงในงานฉลองหอพระสมุทวิจิตรญาณ มีการขอแรงวงพิณพาทย์ที่อยู่ในสังกัดของพระบรมวงศานุวงศ์ และขุนนางชั้นผู้ใหญ่ซึ่งเป็นสมาชิกของหอพระสมุทฯ มาบรรเลงรวม 12 วง มีนักดนตรีนักร้องทั้งหมด 161 คน

- พ.ศ. 2443 ประชันวงปี่พาทย์เครื่องห้า เริ่มตั้งแต่เพลงโหมโรง เพลงรับร้อง จนถึงเพลงเดี่ยว เน้นการประชันระนาดเอกนายศรกับนายแถม ณ วังบูรพาภิรมย์

- พ.ศ. 2451 ประชันปี่พาทย์งานทำบุญตักบาตรของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเพ็ญพัฒนพงศ์ กรมหมื่นพิไชยมหินทโรดม วงท่าเตียน กติกาการประชันมีการบรรเลงรับร้องในรอบเพลงเสภา

- พ.ศ.2466 ประชันวงปีพาทย์ ในงานบำเพ็ญกุศล พระศพสมเด็จพระเจ้าฟ้าสุทธาทิพยรัตน์ กรมหลวงศรีรัตนโกสินทร์ ณ วังบางขุนพรหม โดยมีกติกาเกี่ยวกับการขับร้องว่า ผู้ขับร้องจะต้องเป็นคนมีเกียรติ ไม่มีพันธะทางครอบครัว กำหนดเพลงสำหรับร้องรับไว้ 10 เพลงคือ เพลงพม่าห้าท่อน, เพลงจระเข้หางยาว, เพลงสี่บท, เพลงบุหลัน, เพลงทยอยนอก, เพลงเต่ากินผักนึ่ง, เพลงนกขมิ้น, เพลงพระอาทิตย์ชิงดวง, และเพลงร้องพิเศษคือเพลงหกบท

จากการประชันวงปีพาทย์ที่มีนักร้องร่วมขับร้องจะเห็นได้ว่า นักร้องมีอิทธิพลอย่างหนึ่งในการประชันวง ซึ่งส่งผลให้เกิดรูปแบบและสำนวนในการขับร้องของสำนักปีพาทย์ต่างๆ ในการประชันวงปีพาทย์เสภามาถึงปัจจุบัน คือ เริ่มต้นด้วยเพลงประเภทใหม่โรง, เพลงประเภทเสภาที่บังคับรับร้อง ได้แก่ เพลงพม่าห้าท่อน เพลงจระเข้หางยาว เพลงสี่บท เพลงบุหลัน เพลงประภททยอย, เพลงประภทเดี่ยว และเพลงลา ในการประชันวงปีพาทย์ถือเป็นการแข่งขันทางดนตรีที่สำคัญ แต่ละสำนักจะถือเอาโอกาสนี้นำเสนอทางเพลง แนวคิดทางดนตรี รวมไปถึงทางขับร้องเฉพาะสำนักตน ที่เรียบเรียงขึ้นใหม่เพื่อการประชันวง วังบูรพาภิรมย์เป็นสำนักดนตรีที่เน้นผลิตนักดนตรีและนักร้องเพื่อการประชัน ดังนั้นลักษณะการขับร้องของนักร้องวังบูรพาภิรมย์จึงเน้นการขับร้องที่โลดโผนเพื่อการประชัน ใช้เสียงสูงเพื่อสู้กับเสียงของวงปีพาทย์เสภาและเป็นลักษณะการขับร้องที่นิยมในช่วงรัชกาลที่ 5 - รัชกาลที่ 6 ลีลาการขับร้องคล้ายลีลาของการบรรเลงปี่ เน้นการขับร้องที่เสียงดังฟังชัด เสียงแหลมสูง ทำนองร้องมีลีลาเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตามศักยภาพของนักร้องคนนั้นๆ

ครูขับร้องคนสำคัญของวังบูรพาภิรมย์ ที่มีอิทธิพลให้เกิดรูปแบบการขับร้องที่เป็นเอกลักษณ์ของวังบูรพาภิรมย์ ได้แก่ พระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) และหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ทั้ง 2 ท่านได้คิดค้นทำนองเพลงและวิธีการขับร้องใหม่ๆ อยู่เสมอ และเปิดโอกาสให้นักร้องได้ร่วมคิดสร้างสรรค์ทำนองร้องด้วยให้เหมาะกับตัวเอง ทำให้การขับร้องของวังบูรพาภิรมย์มีความหลากหลายมาก ได้รับความนิยมแพร่หลาย มีการพัฒนารูปแบบและแนวทางการขับร้องตามสมัยนิยมเรียกกันว่า “ทางฝั่งพระนคร”

2. การขับร้องเพลงไทยเพลงเพื่อการฟัง

วังบูรพาภิรมย์เป็นสถานที่จัดงานสโมสร งานเลี้ยงรับรองเจ้านายในวาระต่างๆ พบข้อมูลจากเอกสาร จดหมายเหตุและสิ่งพิมพ์ต่างๆ เกี่ยวกับดนตรีและขับร้องในกิจกรรมภายในของวังบูรพาภิรมย์ สามารถจำแนกเป็น 4 กลุ่ม คือ 1.งานการบำเพ็ญกุศลในวาระต่างๆ พบจำนวน 10 ครั้ง 2. งานเลี้ยงรับรอง พบจำนวน 7 ครั้ง 3. งานราตรีสโมสร พบจำนวน 7 ครั้ง และ 4.งานการบรรเลงขับร้องประกอบการแสดง พบจำนวน 2 ครั้ง

การขับร้องในโอกาสต่างๆ ภายในวังบูรพาภิรมย์ มีหลักฐานว่านักร้องเพลงไทยมีบทบาทสำคัญในการบรรเลงและขับร้องเพื่อจูงใจผู้ฟัง มีการปรับปรุงบทเพลงเพื่อใช้ประกอบบรรยากาศของงาน เช่นกลุ่มเพลงทางกรอ อาทิ เพลงเขมรพวง, พรหมมณีดีดน้ำเต้า, เพลงเขมรปากท่อ, เพลงมังกรทอง เป็นต้น เพลงทางเปลี่ยนนอกสำเนียงภาษา เช่นเพลงทองย่อน, เพลงแขกพรหมมณี, เพลงมอญรำดาบ เป็นต้น วิธีการขับร้องเน้นความไพเราะกลมกลืน การเลือกใช้บทร้องที่ผู้ฟังคุ้นเคย เช่น บทพระราชนิพนธ์ของรัชกาลที่ 5, บทพระราชนิพนธ์ของรัชกาลที่ 6 และบทร้องจากวรรณคดีตอนสำคัญ ถือเป็นการพัฒนารูปแบบการขับร้องเพื่อการฟัง ที่เน้นความไพเราะเพลิดเพลินมากกว่าการใช้เทคนิคที่โดดเด่นอย่างการประชัน ซึ่งแนวทางการดังกล่าวได้ปฏิบัติสืบต่อกันในหมู่นักดนตรีนักร้องในปัจจุบัน

วังบูรพาภิรมย์เป็นเสมือนสถาบันดนตรีที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งของประเทศ มีการฝึกหัดนักดนตรีและนักร้องเป็นจำนวนมาก บ่อยครั้งที่ได้รับเชิญให้ไปบรรเลงในสถานที่ต่างๆ โดยเฉพาะวังลดาวัลย์ วังบางคอกแหลม และวังสวนกุหลาบ ที่ขอให้จางวางศรจากวังบูรพาภิรมย์ เป็นผู้ดูแลเรื่องดนตรีของวังทั้งสาม จึงเป็นเหตุให้นักดนตรีและนักร้องจากวังบูรพาภิรมย์ มีโอกาสไปร่วมบรรเลงกับวงดนตรีอื่นๆ อยู่เสมอ จากการค้นคว้าข้อมูลมีการบันทึกเกี่ยวกับการเชิญนักดนตรีและนักร้องของวังบูรพาภิรมย์ ไปบรรเลงและขับร้องภายนอกวังบูรพาภิรมย์ ดังนี้

- พ.ศ. 2446 - พ.ศ. 2450 ขอตัวจางวางศรบรรเลงระนาดเอกในวงปี
พาทย์ฤๅษี

- พ.ศ. 2457 ขอวงปีพาทย์จากวังบูรพาภิรมย์บรรเลงในงานรับเสด็จ
รัชกาลที่ 6 เสด็จประพาสเลียบมณฑลปักษ์ใต้ บรรเลงและขับร้องเพลงเขมรเลียบพระนคร

- พ.ศ. 2466 บรรเลงและขับร้อง ในงานฉลองวันคล้ายวันประสูติสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ณ วังบางขุนพรหม แต่งเพลงใหม่โรงประชุมเทวราช และเพลงพม่าห้าท่อน หกชั้น

- พ.ศ. 2467 - 2568 ยืมตัวจางวางศรบรรเลงระนาดเอกร่วมกับวงดนตรี
กรมมหรสพ ประกอบการแสดงโขนหลวง

- พ.ศ. 2470 - พ.ศ. 2475 นักดนตรีจากวังบูรพาภิรมย์และวังบางคอก
แหลม อัดแผ่นเสียงเศรณี ช่วงรัชกาลที่ 7

วงดนตรีของวังบูรพาภิรมย์มีรูปแบบการบรรเลงเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ มีเพลงที่ประพันธ์ขึ้นใหม่เป็นจำนวนมาก จึงได้รับเชิญไปบรรเลงและขับร้องภายนอกวัง ทั้งการบรรเลงในงานพิธีการ, การบรรเลงเพื่อการฟัง, การบรรเลงประกอบการแสดง และการบรรเลงรับ

สัปดาห์ การที่วังลดาวัลย์ วังบางคอกแหลม และวังสวนกุหลาบ ขอตัวจากวงศรไปดูแลเรื่องการดนตรีของวังนั้น ทำให้เกิดบทเพลงและทางขับร้องเฉพาะวังนั้นๆ ขึ้นอีกหลายเพลง เช่น เพลงเชิดเงินทางบางคอกแหลม และเพลงแขกกลพบุรีทางบางคอกแหลม ของวังบางคอกแหลม เพลงแขกชาวเถา ของวังสวนกุหลาบ , เพลงตับภุมริน ของวังสวนกุหลาบ เป็นต้น หลังจากสิ้นสุดสถานภาพเป็นวงดนตรีไทยประจำวังต่างๆ แล้ว ความรู้ทางดนตรีไทยและการขับร้องเพลงไทย ได้ถูกส่งต่อไปยังหน่วยราชการและสถานบันการศึกษาดนตรี รวมทั้งกลุ่มของนักดนตรีและนักร้อง ความรู้ทางด้านการขับร้องจึงถูกพัฒนาไปตามยุคสมัย แต่ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าเป็นการนำความรู้เดิมจากวังบูรพาภิรมย์มาเป็นฐานในการพัฒนาได้

4.3.3 การบูรณาการของการขับร้องเพลงไทยวังบูรพาภิรมย์

การขับร้องของวังบูรพาภิรมย์เกิดปรากฏการณ์การกลืนกลายทางดนตรี (Assimilation) ที่เป็นกระบวนการสำคัญในการหลอมรวมวัฒนธรรมการขับร้องที่เป็นกลุ่มย่อยให้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการขับร้องวังบูรพาภิรมย์ที่ถือเป็นสังคมส่วนใหญ่ที่อยู่ร่วมกันบนพื้นฐานของความเข้าใจและก้าวข้ามความขัดแย้งทางดนตรี จนสามารถอยู่ร่วมกับสังคมดนตรีไทยภายนอกในรูปแบบสมัยนิยม สามารถแบ่งช่วงเวลาของพัฒนาการได้ดังนี้

1. การขับร้องเพลงไทย ช่วงเริ่มตั้งวงเครื่องสายวังบูรพาภิรมย์

ยุคเริ่มตั้งวงเครื่องสายวังบูรพาภิรมย์ นักดนตรีเป็นพระธิดาและเจ้านายในวังบูรพาภิรมย์ที่สำคัญ คือ ครูสังวาลย์ กุลวัลย์ ครูเครื่องสายที่มีความสามารถทั้งจะเข้ ซอสามสาย ซอด้วง ซออู้ และการขับร้อง ไม่พบหลักฐานข้อมูลเกี่ยวกับนักร้อง

ยุคเริ่มตั้งวงเครื่องสายวังบูรพาภิรมย์ ยังไม่สามารถอธิบายลักษณะการขับร้องของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ได้ชัดเจน สันนิษฐานได้ว่าการขับร้องในช่วงนี้คงจะเป็นการขับร้องแบบเก่าที่นิยมในช่วงรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 5 บทเพลงและทางเพลงเป็นของครูสังวาลย์ กุลวัลย์ ยังไม่มีลักษณะที่เรียกว่าพหุลักษณะ

2. พัฒนาการของการขับร้องเพลงไทย ช่วงตั้งวงปี่พาทย์ประจำวังบูรพาภิรมย์ ราว พ.ศ.2428

หลังจากนำคณะนักดนตรีไทยไปแสดงที่กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ กลับมาถึงประเทศช่วงเมษายน พ.ศ. 2428 สมเด็จเจ้าฟ้าฯ ได้เริ่มตั้งวงปี่พาทย์ประจำวังบูรพาภิรมย์ ขึ้น สร้างเครื่องปี่พาทย์ระดับมูขุประจำวังบูรพาภิรมย์ และหานักดนตรี นักร้อง ที่มีฝีมือมาประจำวัง ช่วงตั้งวงปี่พาทย์ครูแปลก ประสานศัพท์ ช่วยเสาะหานักดนตรีและนักร้อง ได้ศิษย์รุ่นเล็กของครูซ้อย สุนทรวาทีน คือนายเพชร (นุช) จรรย์นาฎย์ และครอบครัว มาเป็นนักดนตรีประจำวัง

แนวทางการขับร้องในยุคตั้งวงปี่พาทย์ประจำวังบูรพาภิรมย์ ใช้ทางการขับร้องของเดิมที่ได้สืบทอดมาจากสำนักของครูช้อย สุนทรวาทีน ครูเพชร จรรย์นาฎย์ และครอบครัวปรากฏชื่อนักร้องที่สำคัญในช่วงนี้คือ นางเจือ จรรย์นาฎย์ และนางเจียน จรรย์นาฎย์ บุตรสาวครูเพชร จรรย์นาฎย์ ครูขับร้องที่สำคัญอีกท่านหนึ่ง คือ หลวงกล่อมโกศลศัพท์ (จอห์น สุนทรเทศ) ปรากฏหลักฐานเป็นนักร้องรับเชิญมาร่วมขับร้องให้กับวงปี่พาทย์วังบูรพาภิรมย์ หลวงกล่อมโกศลศัพท์ (จอห์น สุนทรเทศ) มีลีลาการขับร้องเป็นแบบเฉพาะเป็นนักร้องที่ได้รับความนิยมมากในช่วงรัชกาลที่ 5 – 6

3. พัฒนาการของการขับร้องเพลงไทย ช่วงพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) ควบคุมวง ราว พ.ศ. 2443

ในยุคนี้ถือว่าวงปี่พาทย์ของวังบูรพาภิรมย์มีชื่อเสียงมากที่สุด มีนักดนตรีและนักร้องที่มีฝีมือเข้ามาช่วยในวงหลายคน โดยเฉพาะได้จ้างวางศร ศิลปบรรเลง จากสมุทรสงคราม มาเป็นคนระนาดเอก ในช่วงนี้มีความนิยมการประชันวงปี่พาทย์เสภา เพลงประเภทสามชั้นเป็นที่นิยมของผู้ฟังมาก เพลงสามชั้นถูกนำมาเป็นกติกากในการประชันวงดนตรี จึงมีการแต่งขยายเพลงและปรับปรุงทางเพลงเพื่อใช้ในการประชันวงปี่พาทย์เสภา เกิดรูปแบบที่หลากหลายมีแนวทางการบรรเลงเฉพาะของแต่ละวง วงดนตรีใดชนะในการประชันส่งผลให้ทางเพลงและรูปแบบการบรรเลงของวงนั้นได้รับการนิยมเป็นอย่างมาก ครูแปลก ประสานศัพท์ มีบทบาทสำคัญในการประพันธ์เพลงใหม่ ๆ พัฒนาวิธีการบรรเลงวิธีขับร้อง และเป็นครูผู้ดูแลควบคุมวงดนตรีของวังบูรพาภิรมย์

ในช่วงนี้การขับร้องของวังบูรพาภิรมย์ มีการพัฒนาอย่างเป็นระเบียบวิธีการขับร้องได้เปลี่ยนแปลงลีลาต่างออกไปจากการแห่และการสวดอย่างชัดเจน ทางร้องที่แต่งขึ้นหรือทางร้องที่ได้รับการเรียบเรียงจากครูแปลก ประสานศัพท์ มีรูปแบบต่างจากแนวทางเดิม มีวรรคตอนที่ระเบียบ การขับร้องมีความสัมพันธ์กับดนตรีเป็นอย่างมากได้รับความนิยมว่าทันสมัย เป็นทางร้องที่หรูหรา ครูแปลก ประสานศัพท์ มีการแต่งเพลงใหม่ๆ ออกมาอย่างต่อเนื่อง ทำให้นักร้องในยุคนี้ล้วนเข้ามาเป็นศิษย์เพื่อต่อเพลงใหม่ๆ ต่อทางร้องใหม่ๆ ปรากฏหลักฐานนักร้องที่มาร่วมกับวงปี่พาทย์วังบูรพาภิรมย์ ได้แก่ พระพรหมปริษา (กลิ่น จันทรเรือง), ขุนลิขิตสุนทรการ (หยิน มคฤคเเวศ) และหลวงเสียงเสนาะกรรณ (พัน มุกตวาภัย) ซึ่งเป็นศิษย์ของครูแปลก ประสานศัพท์ ทั้งสิ้น

4. พัฒนาการของการขับร้องเพลงไทย ช่วงหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ควบคุมวง รว พ.ศ. 2452

หลังจากครูแปลก ประสานศัพท์ เข้าถวายตัวในสังกัดพระบรมโอรสาธิราช (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเมื่อครั้งทรงพระยศเป็นพระยุพราช) ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์จากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็น “ขุนประสานดุริยศัพท์” จางวางศรีศิลปบรรเลง จึงรับหน้าที่เป็นครูผู้ควบคุมวงดนตรี วงบูรพาภิรมย์เป็นเสมือนสถาบันดนตรี มีนักดนตรีและนักร้องเข้ามาเพื่อมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องของคนตรีเป็นจำนวนมาก บ้านหน้าวังบูรพาฯ เป็นที่พำนักของจางวางศรีศิลปบรรเลง เป็นที่รวมตัวของนักดนตรีจากที่ต่างๆ เกิดการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านดนตรีลักษณะที่แปลกใหม่อยู่เสมอ การคิดค้นกลวิธีการบรรเลงที่แตกต่างจากรูปแบบเก่าๆ และการประพันธ์เพลงลักษณะใหม่ เช่น เพลงทางกรอ เพลงทางเปลี่ยนออกสำเนียง เพลงเถา เพลงหกชั้น เป็นต้น ถือได้ว่าเป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านดนตรีไทยและการขับร้องมากที่สุด

ในช่วงนี้การขับร้องของวงบูรพาภิรมย์ เป็นไปตามแนวทางของจางวางศรีศิลปบรรเลง โดยทางขับร้องของเดิมได้สืบทอดมาจากครูสิน ศิลปบรรเลง จังหวัดสมุทรสงคราม และได้แนวทางร้องของครูแปลก ประสานศัพท์ ที่วางรากฐานไว้ในยุคก่อน จางวางศรีศิลปบรรเลงได้พัฒนาการขับร้องให้มีความทันสมัยตามความนิยม การขับร้องของจางวางศรีศิลปบรรเลงมีกลวิธีที่หลากหลาย ทางเพลงเป็นไปตามศักยภาพของนักร้องที่ทำได้ เกิดวิธีการขับร้องที่เป็นทางเฉพาะเหมาะสมของแต่ละคน ตามความสามารถตามธรรมชาติของผู้ขับร้อง ปรากฏชื่อนักร้องของวงบูรพาภิรมย์ในยุคนี้ได้แก่ คุณหญิงรวมบันเทิงติสทธิเศรณี (เยียม สุวงศ์) นางทองดี ศุภะมาลัย นางมหาเทพกษัตริย์สมุห (บรรเลง สาคริก) และนางจิมลิ้ม กุลตันท์ (ธนาคม)

5. พัฒนาการของการขับร้องเพลงไทย ช่วงหลังจากสมเด็จพระราชปิตุลาบรมพงศาภิมุข เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช เสด็จทิวงคต พ.ศ. 2471

หลังจากสมเด็จพระราชปิตุลา บรมพงศาภิมุข เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช เสด็จทิวงคต เมื่อพ.ศ. 2471 นักดนตรีและนักร้องของวงบูรพาภิรมย์บางส่วนได้ย้ายโอนมาอยู่ในสังกัดวังบางคอกแหลมประมาณ 5 ปี ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง สมเด็จพระบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ เสด็จทิวงคต พ.ศ. 2475 นักดนตรีในอุปถัมภ์ได้แยกย้ายกันไปยังสำนักดนตรีเดิมของตน สามารถแบ่งออกเป็น 2

สำนักใหญ่คือ สำนักครูเพชร จรรย์นาฎย์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และสำนักของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) บ้านบาตร กรุงเทพมหานคร

5.1 การขับร้องเพลงไทยจากวังบูรพาภิรมย์สู่สำนักครูเพชร จรรย์นาฎย์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ก่อนสมเด็จพระราชปิตุลา บรมพงศาภิมุข เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช เสด็จทิวงคต ครูเพชร จรรย์นาฎย์ ได้ลาออกจากวังบูรพาภิรมย์มาตั้งวงฝึกหัดลูกศิษย์ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้นำความรู้และประสบการณ์จากวังบูรพาภิรมย์ ตั้งวงดนตรีขึ้นใหม่ฝึกลูกศิษย์จนมีความสามารถ และพัฒนาความรู้ต่อยอดจนเป็นแบบฉบับของตัวเอง “สำนักครูเพชร จรรย์นาฎย์” นักดนตรีศิษย์ครูเพชร จรรย์นาฎย์ มีฝีมือได้รับการคัดเลือกเข้าเป็นนักดนตรีประจำวังบางคอกแหลมหลายคน ได้แก่ นายผวน บุญจำเริญ (ปี), นายไพฑูรย์ จรรย์นาฎย์ (ระนาดเอก), นายปรง รักดนตรี (ระนาดทุ้ม) , นายถวิล อรรถกฤษณ์ (ฆ้องวงใหญ่), นายสงว เกิดผล (กลองสองหน้า)

การขับร้องเพลงไทย ของสำนักครูเพชร จรรย์นาฎย์ ยังคงสืบทอดบทเพลงที่สำคัญต่างๆ จากวังบูรพาภิรมย์ และมีการพัฒนาการขับร้องไปตามยุคสมัย ผู้ที่มีบทบาทสำคัญทางด้านการขับร้องสำนักครูเพชร จรรย์นาฎย์ ได้แก่ นางเจือ จรรย์นาฎย์ นางเจียน จรรย์นาฎย์ และนายไพฑูรย์ จรรย์นาฎย์ เป็นผู้พัฒนาและสืบทอดแนวทางการขับร้องมาจนถึงปัจจุบัน ผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อแนวทางการขับร้องเพลงไทยของบ้านจรรย์นาฎย์ สามารถลำดับได้ดังนี้

1. แนวทางการขับร้องของเก่าจากครูช้อย สุนทรวาทีน เป็นทางเพลงที่ได้รับความนิยมมากในช่วงรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 5 เช่น เพลงไม้คั้ง, เพลงเขมรโพธิ์สัตว์ เป็นต้น
2. แนวทางการขับร้องของพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) เป็นทางเพลงที่ได้แต่งขึ้นใหม่และการปรับปรุงวิธีการขับร้องใหม่ สืบทอดจากวังบูรพาภิรมย์ เช่น เพลงสารถี, เพลงแขกมอญ, เพลงเขมรราชบุรี, เพลงบุหลัน, เพลงสี่บท, เพลงถอนสมอ เป็นต้น
3. แนวทางการขับร้องของครูเพชร จรรย์นาฎย์ ได้พัฒนาปรับปรุงขึ้นและแต่งขึ้นใหม่ เช่น เพลงเขมรเขียว สามชั้น, เพลงแสนสุดสวาท สามชั้น, เพลงไอ้ลาว เถา เป็นต้น
4. แนวทางการขับร้องของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้พัฒนาปรับปรุงและแต่งขึ้น เช่น เพลงเชิดจีน ทางบางคอกแหลม, เพลงสี่บท เถา เป็นต้น
5. แนวทางการขับร้องของนางเจือ จรรย์นาฎย์และนางเจียน จรรย์นาฎย์ ได้พัฒนาปรับปรุงและแต่งขึ้น เช่น เพลงแขกมอญบางขุนพรหม เถา, เพลงพันธุ์ฝรั่ง เถา, เพลงอาถรรพ์, เพลงหกบท เป็นต้น

6. แนวทางการขับร้องของนายไพฑูรย์ จรรย์นาฏย์ ได้พัฒนาปรับปรุง ต่อเนื่องจากนางเจือ จรรย์นาฏย์ และนางเจียน จรรย์นาฏย์ ผู้เป็นพี่สาว เช่น เพลงเขมรไทรโยค เถา, ตับนางลอย เป็นต้น

7. แนวทางการขับร้องชั้นลูกศิษย์ของนางเจือ จรรย์นาฏย์ นางเจียน จรรย์นาฏย์ และนายไพฑูรย์ จรรย์นาฏย์ ได้สืบทอดทางร้อง ปรับปรุงทางร้อง และแต่งทางร้องใหม่ๆ ขึ้น เพิ่มตามสมัยนิยม ในขั้นนี้ผู้ที่มีบทบาทสำคัญได้ แก่นางทองหยด จรรย์นาฏย์ (โพธิ์สามต้น), นายไพเราะ จรรย์นาฏย์, นางรัตนา ไทรทอง, นางบุษราคัม จรรย์นาฏย์ และนายพิทักษ์ จรรย์นาฏย์ มีบทเพลงที่ประพันธ์ขึ้นใหม่ๆ เช่น เพลงกาญจนบุรีรำลึก เถา, ปัจจุบันสำนักดนตรีของครูเพชร จรรย์นาฏย์ ได้สืบทอดโดยรุ่นหลานสกุลจรรย์นาฏย์ เป็นผู้สืบสานองค์ความรู้ของบ้านจรรย์นาฏย์ เผยแพร่ให้แก่นิสิต นักศึกษา และผู้ที่สนใจ

5.2 การขับร้องเพลงไทยจากวังบูรพาภิรมย์สู่สำนักหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) หรือบ้านบาตร

หลังจากสมเด็จพระราชปิตุลา บรมพงศาภิมุข เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช เสด็จทิวงคต หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้ย้ายที่อยู่ จากบ้านหน้าวังบูรพาภิรมย์ ไปอยู่บริเวณแยกแหม่นศรี ถนนบริพัตร ชุมชนบ้านบาตร เขตพระนคร ปลุกบ้านใหม่ชื่อ “บ้านศิลปบรรเลง” หรือเรียกกันว่า “บ้านบาตร” เป็นสำนักดนตรีที่สำคัญของฝั่งพระนคร มีผู้เข้ามาเพื่อศึกษาหาความรู้มากมายทั้งรูปแบบอยู่ประจำและไปกลับ เปิดโอกาสให้ผู้สนใจเข้ามาเรียนดนตรีได้อย่างเสรี

สำหรับการขับร้องเพลงไทยของสำนักดนตรีหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้สืบทอดบทเพลงที่สำคัญต่างๆ จากวังบูรพาภิรมย์ ถ่ายทอดสู่บุตรและลูกศิษย์ มีการพัฒนาปรับปรุงการขับร้องตามยุคสมัยอย่างต่อเนื่อง มีการถ่ายทอดการขับร้องอย่างเป็นระบบเหมือนสถาบันดนตรี ผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อแนวทางการขับร้องเพลงไทยของสำนักดนตรีหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) สามารถลำดับได้ดังนี้

แนวทางการขับร้องของเดิมได้จากครูสิน ศิลปบรรเลง ผู้เป็นบิดา หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้รับการถ่ายทอดการขับร้องเก่าแก่ที่บิดาได้สืบทอดมาจากพระประดิษฐไพเราะ (มี ดุริยางกูร) เช่น เพลงแป๊ะ, เพลงสารถี, เพลงแขกมอญ เป็นต้น

แนวทางการขับร้องจากพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) วังบูรพาภิรมย์ เป็นบทเพลงที่ได้แต่งขึ้นใหม่และการปรับปรุงวิธีการขับร้อง เช่น เพลงสารถี, เพลงแขก

มอญ, เพลงเขมรราชบุรี, เพลงไฉ่ลาว, เพลงนารายณ์แปลงรูป, เพลงบังใบ, เพลงบรรทมไทร, เพลง มาลีหวน, เพลงกำสรวลสุรางค์, เพลงภิรมย์สุรางค์, เพลงแสนเสนาะ เป็นต้น

แนวทางการขับร้องของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้พัฒนา ปรับปรุงทางร้องและแต่งทางร้องขึ้นใหม่ เช่น เพลงพม่าห้าท่อน หกชั้น, เพลงเขมรทรงพระดำเนิน, เพลงเขมรเลียบพระนคร, เพลงแสนคำนึง เกา, เพลงเขมรพวง เกา, เพลงครุ่นคิด เกา, เพลง ครอบงา เกา, เพลงเขมรไทรโยค เกา, เพลงไล่พระจันทร์ เกา, เพลงพราหมณ์ดัดน้ำเต้า เกาใหญ่ , เพลงลาวคำหอม เกา, เพลงพระอาทิตย์ชิงดวง สามชั้น เป็นต้น

แนวทางการขับร้องจากคุณหญิงขึ้น ศิลปบรรเลงและนางมหาเทพ กษัตริย์สมุห (บรรเลง สาคริก) บุตรีของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้ปรับปรุง ทางร้องและแต่งทางร้องใหม่ ๆ ขึ้นหลายเพลง เช่น เพลงข้างกนใบไม้ เกา, เพลงปฐมดุสิต สามชั้น, เพลงลาวสวยรอย เกา, เพลงภูลาว เกา, เพลงมังกรทอง เกา เป็นต้น มีศิษย์ขับร้องที่มีชื่อเสียง ได้แก่ ครูศิริกุล วรรณบุตร, ครูจันทนา พิจิตรคุรุการ, ครูสุคนธ์ พุ่มทอง, ครูอุณ บัวเอี่ยม, ครูประชิต ขำประเสริฐ, ครูยุพา วัชรนาถ, ครูจรู๊ววรรณ แก้วกำเนิด, รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา อินทรสุ นานนท์, อาจารย์ถาวร สีขโกศล และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ อนุะมาน

แนวทางการขับร้องที่ลูกศิษย์ของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้ปรับปรุงทางร้อง ต่อเติมทางร้องให้ครบเป็นเพลงเกา และแต่งทางร้องใหม่ ๆ ขึ้น

- **เรืออากาศเอกโองการ กลีบขึ้น** ศิษย์จากวังบูรพาภิรมย์ ได้รับการถ่ายทอด สรรพวิชาทางด้านดนตรีไทย การขับร้องและวิธีการประพันธ์เพลงไทยจากหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้ปรับปรุงทางร้อง ต่อเติมและแต่งทางร้องใหม่ ๆ เช่น เพลงพระอาทิตย์ชิงดวง เกา, เพลงสุก้านแสง เกา, เพลงขอมกล่อมลูก เกา, เพลงคู่มอญรำดาบ เกา, เพลงนางนาค เกา, เพลงมังกรทอง เกา, เพลงเขมรเลียบพระนคร เกา, เพลงเขมรปากท่อ เกา, เป็นต้น ศิษย์ขับร้องที่มี ชื่อเสียงได้แก่ ครูประชิต ขำประเสริฐ และปราณี รื่นสุภาพ

- **ครูจันทร์ โตวิสุทธิ** ศิษย์จากบ้านบาตร ได้เรียนการขับร้องและวิธีการ ประพันธ์เพลงจากหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้แต่งเพลงขึ้นใหม่ ปรับปรุงทางร้อง ต่อเติมและแต่งทางร้องใหม่ ๆ เช่น เพลงผกากาญจน์ เกา, เพลงขอมระทม เกา, เพลงสรงลาว เกา, เพลงชมดงเหนือ, เพลงเขมรสุดใจ เกา, เพลงฝรั่งลาย เกา, เพลงทักษิณราชนิเวศน์ เกา, เพลง เขมรชนบท เกา, เพลงคำหวาน เกา, เพลงสุดาภิรมย์ เกา, เพลงสุดสายใจ เกา ฯลฯ ศิษย์ขับร้องที่มี ชื่อเสียงได้แก่ ครูประชิต ขำประเสริฐ, ครูศิริ วิชเวช, ครูนิตยา แดงกูร, ครูเพียว ศรีนวลวงศ์, ครู เปี่ยมศรี ดุริยางกูร, ครูมรกต ณ ตะกั่วทุ่ง เป็นต้น

- **ครูศรีนาฏ เสริมศิริ** บุตรบุญธรรมของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้เรียนการขับร้องและวิธีการประพันธ์เพลงจากหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ไว้มาก รักษาทางเพลง วิธีการขับร้องตามเจตนารมณ์ของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ไว้อย่างครบถ้วน เช่น เพลงพม่าห้าท่อน หกชั้น, เพลงตับสามชะแมร์, เพลงอะแซหวุ่นกี้ เป็นต้น ปรับปรุงทางร้องถ่ายทอดให้แก่ลูกศิษย์สายกรมศิลปากรและคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ไว้หลายรุ่น ศิษย์ขับร้องที่มีชื่อเสียงได้แก่ ครูสมชาย ทับพร, ครูพัฒน์ชัย พร้อมสมบัติ, ครูมณฑนา อยู่ยั้งยืน, ดร.สระชัย สีนุบผา, ครูดวงเนตร ดุริยพันธุ์, ครูสมบัติ สังเวียนทอง เป็นต้น

- **ครูจันทนา พิจิตรศุการ** ศิษย์ขับร้องของนางมหาเทพกษัตริย์สมุห (บรรเลงสาคริก) และคุณหญิงชื่น ศิลปบรรเลง เข้ามาเรียนขับร้องเพิ่มเติมกับหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เป็นผู้ที่ศึกษาและบันทึกทางร้องของสำนักหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ไว้มากที่สุด มีส่วนช่วยในการแต่งเติมทางร้องให้ครบเป็นเพลงเถาเป็นจำนวนมาก เช่น เพลงแป๊ะเถา, เพลงกาเรียนทอง เถา, เพลงเขมรไทรโยค เถา, เพลงเขนง เถา, เพลงกราวรำ เถา, เพลงลาวคำหอม เถา, เพลงพระอาทิตย์ชิงดวง เถา, เพลงแสนเสนาะ เถา, เพลงมาลีหวน เถา, เพลงกำสรวลสุวรรณค์ เถา, เพลงเทพบรรทม เถา, เพลงภิรมย์สุวรรณค์ เถา, เพลงมังกรทอง เถา, เพลงแขกเงาะ เถา, เพลงล่องเรือ เถา เป็นต้น ศิษย์ขับร้องที่มีชื่อเสียงได้แก่ ครูประชิต ขำประเสริฐ, ครูศิริ วิชเวช, ครูสมชาย ทับพร, ครูดวงเนตร ดุริยพันธุ์, ครูสมพร ทองสว่าง, ครูทิพวรรณ ณ ลำปาง เป็นต้น

- **ครูอุ่งน บัวเอี่ยม** ศิษย์จากบ้านบาตร ได้เรียนการขับร้องและวิธีการประพันธ์ทางร้องจากหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) หลายบทเพลงที่แต่งขึ้นใหม่นางอุ่งน บัวเอี่ยม มีโอกาสได้ขับร้องเป็นคนแรก เช่น เพลงแสนคำนี้ เถา, เพลงสาวเวียงเหนือ เถา, เพลงล่องเรือ เถา, เพลงสมิงทอง เถา, เพลงแมลงภู่ทอง เถา เป็นต้น นางอุ่งน บัวเอี่ยม ถือเป็นนักร้องที่เสียงดี ร้องดี มีคุณสมบัติเป็นที่ถูกใจของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ทางร้องที่นางอุ่งน บัวเอี่ยม ได้รับการถ่ายทอดจึงถือเป็นแบบอย่างของทางร้องของสำนักนี้ นางอุ่งน บัวเอี่ยม ได้สืบทอดทางร้องของสำนักนี้ไว้อย่างมั่นคง ไม่เปลี่ยนแปลงแก้ไข มีเพียงไม่กี่บทเพลงที่ได้แต่งต่อเติมทางร้องให้ครบเป็นเถา เพื่อใช้ขับร้องตามสมัยนิยมเพลงเถา เช่น เพลงเขมรภูมิประสาธ เถา, เพลงต้นวรเชษฐ เถา, เพลงเขมรไทรโยค ครึ่งชั้น เป็นต้น ศิษย์ขับร้องที่มีชื่อเสียงได้แก่ ครูประชิต ขำประเสริฐ, ครูสมบัติ สังเวียนทอง, ครูกัญญา โรหิตาจล, ครูเกษร ปลื้มปรีชา, ครูณรงค์ รวมบรรเลง, ครูชลอรัตน์ อ่วมห่วย, รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา อินทรสุนานนท์, ดร.สระชัย สีนุบผา, ผู้ช่วยศาสตราจารย์วัชรภรณ์ อาจหาญ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ภาณุภาค โมกขศักดิ์ เป็นต้น

- **ศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์** ศิษย์บ้านบาตร ได้รับการถ่ายทอดสรรพวิชาทางด้านดนตรีไทย การขับร้องและวิธีการประพันธ์เพลงไทย จากหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้ปรับปรุงทางร้อง ต่อเติมและแต่งทางร้องในรูปแบบใหม่ๆ เช่น เพลงพม่าแปลงเถา, เพลงโยสลัมเถา, เพลงสาธิตกาแก้วเถา, เพลงกระต่ายเต้นเถา, เพลงลาวเจ้าชูเถา, เพลงครุ่นคำนึงเถา, เพลงแขกเงาะเถา, เพลงหวนคำนึงเถา, เพลงคะนึ่งนุชเถา, เพลงแขกลีลาศเถา เป็นต้น ศิษย์ขับร้องที่มีชื่อเสียงได้แก่ ครูยุพา วัชรนาถ, ครูจิวรรณ แก้วกำเนิด, ครูจุฬา ดิษฐปัญญา, ครูประสพ สังฆธรรม, ครูประเดิมชัย แสงคุ้มวงศ์, ดร.อังสนา นาคสวัสดิ์ เป็นต้น

- **ครูประชิด ขำประเสริฐ** ศิษย์เรืออากาศเอกโองการ กลีบขึ้น และได้เข้ามาเป็นเรียนขับร้องที่บ้านบาตร ได้เรียนการขับร้องและวิธีการประพันธ์ทางร้องจากหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) มีความสามารถในการขับร้องและเข้าใจกลวิธีการขับร้องอย่างลึกซึ้ง ครูประชิด ได้สืบทอดทางของสำนักนี้ไว้เป็นจำนวนมาก เช่น เพลงแขกสาหร่ายเถา, เพลงอะแซหวุ่นกี้เถา, เพลงนารายณ์แปลงรูปเถา, เพลงทยอยลาวเถา, เพลงเขมรเลียบบพระนครเถา เป็นต้น ได้ปรับปรุงพัฒนาทางร้องให้เข้ากับยุคสมัย ให้เหมาะสมกับผู้เรียนตามศักยภาพ ครูประชิดได้แต่งเติมทางร้องของเก่าให้ครบเป็นเพลงเถา และได้แต่งทางร้องเพลงใหม่ ๆ ขึ้น เช่น เพลงจำปานารีเถา, เพลงขึ้นพลับพลาเถา, เพลงสาวสอดแหวนเถา, เพลงสาวน้อยเล่นน้ำเถา เป็นต้น ศิษย์ขับร้องที่มีชื่อเสียงได้แก่ ครูพัฒน์ พร้อมสมบัติ, เรือโทหญิงเยี่ยมลักษณ์ สังข์จ้อย, ครูวรรณดี พงษ์ดนตรี, ครูพุ่มเรียง สมบูรณ์ศิลป์, ครูสมชาย สุภลักษณ์อำไพพร, ศาสตราจารย์มนตรี จันทนะผะลิน, ครูอาทร ธนวัฒน์, รองศาสตราจารย์จันทพร นวลแพ่ง, รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา อินทรสุณานนท์, ศาสตราจารย์ ดร.คณพล จันทน์หอม, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ภาณุภาค โมกขศักดิ์ เป็นต้น

- **ครูศิริกุล วรรณบุตร (นักดนตรี)** ศิษย์จากบ้านบาตร ได้รับการถ่ายทอดสรรพวิชาทางด้านดนตรีไทยและการขับร้องจากหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ต่อมาได้เป็นศิษย์ของคุณหญิงชื่น ศิลปบรรเลง และนางมหาเทพกษัตริย์สมุห (บรรเลง สาคริก) มีความชำนาญในหลักการขับร้องเพลงไทยและการสอนขับร้องเพลงสำหรับเด็ก เป็นต้นเสียงเพลงตัวอย่างในการฝึกขับร้องเพลงไทยตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการในอดีต เช่น เพลงช้าง, เพลงข้ามถนน, เพลงดูจรมโพธิ์ทอง, เพลงมิตรดี, เพลงเด็กดี เป็นต้น ได้สืบทอดทางร้องสำคัญของสำนักนี้ เช่น เพลงแสนคำนึงเถา, เพลงลาวเสียงเทียนเถา, เพลงไล่พระจันทร์เถา, เพลงครวญหาเถา, เพลงภูลาวเถา, เพลงช้างกินใบไม้เถา, เพลงทยอยเดี่ยว เป็นต้น ศิษย์ของครูศิริกุลส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาวิทยาลัยครูสวนสุนันทา นักเรียนโรงเรียนสาธิตสวนสุนันทา ศิษย์ขับร้องที่มีชื่อเสียงได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ภาณุภาค โมกขศักดิ์,

6. พัฒนาการของการขับร้องเพลงไทยจากวงบูรพาภิรมย์สู่กรมศิลปากร

ราว พ.ศ. 2475

หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ได้มีการปรับปรุงหน่วยราชการต่าง ๆ กรมปี่พาทย์และกรมโขนหลวง ซึ่งหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ดำรงตำแหน่งปลัดอยู่ ได้ถูกโอนย้ายจากกระทรวงวังมาขึ้นอยู่กับกรมศิลปากร หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ย้ายมาเป็นหัวหน้าแผนกดุริยางค์ไทย ระหว่างที่รับราชการที่กรมศิลปากรได้ถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่สั่งสมมาจากวงบูรพาภิรมย์ และกรมมหรสพ ไว้เป็นแบบแผนที่แผนกดุริยางค์ไทย กรมศิลปากร มีส่วนในการวางรากฐานความรู้ทางด้านดนตรีไทยให้โรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์ ในยุคก่อตั้ง พ.ศ. 2477 คณะครูโรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์และนักดนตรีของแผนกดุริยางค์ไทยส่วนใหญ่เป็นศิษย์ของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ที่มีฝีมือโอนย้ายหรือกลับเข้ามารับราชการอีกครั้ง เช่น ครูมนตรี ตราโมท, คุณหญิงชิ้น ศิลปบรรเลง, เรืออากาศเอก โอการ กลีบชื่น, ครูสังัด ยมะคุปต์, ครูพิมพ์ นักระนาด, ครูเผือก นักระนาด, ครูประสิทธิ์ ถาวร, ครูชิ้น ดุริยประณีต, ครูชิ้น ดุริยประณีต, ครูบาง หลวงสุนทร เป็นต้น

หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 นักร้องที่มีฝีมือจากวงต่าง ๆ กรมมหรสพเดิม กรมปี่พาทย์และกรมโขนหลวง ส่วนหนึ่งได้ย้ายเข้ามารับราชการในสังกัดกรมศิลปากร โดยส่วนใหญ่เป็นศิษย์ของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) และนักร้องจากวงบูรพาภิรมย์ เช่น หลวงเสียงเสนาะกรรณ (พัน มุกตวาภัย), ครูจิมลิ้ม กุลตันท์ (ธนาคม), ครูท้วม ประสิทธิ์กุล, ครูอุษา สุคันธมาลัย, ครูศรีนาฏ เสริมศิริ, ครูเชื้อ นักร้อง, คุณหญิงชิ้น ศิลปบรรเลง เป็นต้น แนวทางการขับร้องจากวงบูรพาภิรมย์และแนวทางการขับร้องจากหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้ถ่ายทอดสู่กรมศิลปากร ทางขับร้องและบทเพลงต่าง ๆ ยังสืบต่อมาจนปัจจุบัน

ภายหลังกองหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เกษียณอายุราชการแล้ว การขับร้องเพลงไทยในกรมศิลปากรยังได้พัฒนาต่อเนื่องจนเป็นแบบแผนของกรมศิลปากรที่สืบทอดมาถึงปัจจุบัน ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทางร้องของกรมศิลปากรในยุคนี้ได้แก่ ครูมนตรี ตราโมท, ครูท้วม ประสิทธิ์กุล, ครูศรีนาฏ เสริมศิริ, ครูอุษา สุคันธมาลัย, ครูเหนี่ยว ดุริยพันธ์, ครูเข้มซ้อย ดุริยพันธ์, ครูสุดา เขียววิจิตร, ครูโชติ ดุริยประณีต, ครูประเวช กุมุท เป็นต้น

แนวทางของการขับร้องของกรมศิลปากรที่ครูอาจารย์ต่าง ๆ ได้ร่วมกันพัฒนาและถ่ายทอดไว้ ได้ถ่ายทอดไปยังศิลปินของกลุ่มดุริยางค์ไทย สำนักการสังคีต และนักเรียนของวิทยาลัยนาฏศิลป์ นักร้องของกรมศิลปากรที่มีชื่อเสียงได้แก่ ครูเสรี หวังในธรรม, ครูแจ้ง คล้ายสีทอง, ครูสมบัติ สังเวียนทอง, ครูสมชาย ทับพร, ครูกัญญา โรหิตาจล, ครูดวงเนตร ดุริยพันธ์,

ครูมัณฑนา อยู่ยั้งยืน, ครูพัฒน์ พร้อมสมบัติ, ครูทัศนีย์ ขุนทอง, ครูวัฒนา โกศินานนท์, ครูลอยรัตน์ ศันย์, ครูอัมพร ไสว้ตร, ครูเกษร ปิ๋มปรีชา, ครูสุพัชรินทร์ วัฒนพันธ์, เป็นต้น

4.3.4 การเปิดพื้นที่ทางสังคมดนตรีไทยของแนวทางการขับร้องเพลงไทย วังบูรพาภิรมย์

ความเข้มแข็งของการรวมกลุ่มจนเกิดเป็นสังคมดนตรีไทยของนักดนตรีและนักร้องวังบูรพาภิรมย์ คล้ายกลุ่มคนทางดนตรีไทยกลุ่มหนึ่ง (Ethnicity) มีพลังในทางสังคมค่อนข้างสูง ส่งผลให้เกิดกระบวนการการเปิดพื้นที่ทางสังคมวัฒนธรรมดนตรี (Social and Cultural Space) ผ่านแนวทางการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ และยังเป็น การกำหนดนิยามความเป็นกลุ่มของตนเองในทางดนตรี ซึ่งเป็นหนึ่งในแนวทางการสร้างอัตลักษณ์ทางดนตรีของวังบูรพาภิรมย์ผ่านแนวทางการขับร้องเพลงไทย ที่ได้รับการยอมรับในฐานะภูมิปัญญาความรู้ทางดนตรี (Indigenous Knowledge) ที่เรียกว่า “ทางร้องฝั่งพระนคร”

ปัจจัยทางด้านสังคมและความนิยมของผู้คนในแต่ละยุค ทำให้การขับร้องและดนตรีปรับตัวเพื่อตอบสนองผู้คนในยุคคนั้น การขับร้องและการดนตรีของไทยได้พัฒนาเจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก มีเจ้านายสังกัดต่าง ๆ ให้การส่งเสริมสนับสนุนอุปถัมภ์นักร้องนักดนตรีไว้เป็นจำนวนมาก เมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครอง ปรับเปลี่ยนสภาพสังคม เรื่องของการขับร้องและดนตรีไทยก็ได้เปลี่ยนแปลงสภาพเช่นกัน ไม่ได้รับการอุปถัมภ์จากเจ้านายเหมือนในอดีต ปัจจุบันเรื่องของการขับร้องและดนตรีไทยได้เปลี่ยนแปลงมาอยู่ในระบบการศึกษา อยู่ภายใต้สถาบันดนตรี และบ้านดนตรี จึงทำให้มีการพัฒนาปรับเปลี่ยนไปอีกรูปแบบหนึ่ง องค์ความรู้ต่าง ๆ ได้ถูกนำมาศึกษาวิเคราะห์ นำมาตีแผ่ข้อมูลออกไปอย่างกว้างขวาง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ความเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมทำให้การขับร้องและดนตรีไทยถูกเปลี่ยนแปลงบทบาท การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมและพลวัตนิยม สะท้อนถึงพัฒนาการความเป็นไปที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ส่งผลกระทบกับสังคมและการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมในอนาคต

รูปแบบการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ ยังคงเหลือร่องรอยในปัจจุบัน เทคนิควิธีการขับร้องของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ได้ถ่ายทอดรุ่นสู่รุ่นกระจายสู่สถาบันการศึกษาดนตรี สถาบันดนตรี และบ้านดนตรี ตามที่พำนักของนักดนตรีและนักร้อง มีการพัฒนารูปแบบ ปรับปรุงบทเพลง ปรับปรุงทางขับร้องตามสมัยนิยม จากการสำรวจข้อมูลสามารถตั้งเป็นประเด็นได้ดังนี้

1. การขับร้องเพลงไทยของนักร้องบุรพาภิรมย์ พัฒนาสู่ทางร้องที่เรียกว่า “ทางพระนครหรือฝั่งพระนคร”

ในสมัยรัชการที่ 7 การประชันวงปี่พาทย์ยังเป็นที่นิยมกันอย่างกว้างขวาง สำนักดนตรีของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ย้ายจากบ้านหน้าวังบูรพา มาตั้งอยู่ที่บ้านบาตร เขตพระนคร เป็นที่รวมตัวของนักดนตรีไทยแห่งใหม่ ชื่อ “บ้านศิลปบรรเลง” แต่เรียกติดปากกันว่า “บ้านบาตร” เป็นสถาบันดนตรีแห่งใหม่ที่ผู้สนใจเข้าไปศึกษาเรียนรู้ดนตรีและขับร้อง นักดนตรีโดยทั่วไปเป็นที่เข้าใจตรงกันว่าแนวทางดนตรี “ฝั่งพระนคร” คู่ประชันที่สำคัญคือ วงปี่พาทย์จากสำนักพาทย์โกสัล วงปี่พาทย์เก่าแก่ในอุปถัมภ์ของวังบางขุนพรหม ควบคุมโดยจางวางทั่ว พาทย์โกสัล ซึ่งมีที่ตั้งสำนักอยู่ที่ข้างวัดกัลยาณมิตรวรมหาวิหาร ฝั่งธนบุรี จึงเป็นที่เข้าใจตรงกันว่าแนวดนตรีทาง “ฝั่งธนบุรีหรือฝั่งธน” ทั้ง 2 สำนักถือเป็นสำนักดนตรีใหญ่ของประเทศไทย เจ้าสำนักเกิดปีเดียวกันมีอายุเท่ากัน การประชันความรู้ความคิด ทางด้านดนตรีตามกติกาการประชันวงในแต่ครั้ง ทำให้เกิดผลงานทางด้านดนตรีเป็นจำนวนมาก เกิดงานสร้างสรรค์ที่ยอดเยี่ยมอยู่เสมอ ดังจะเห็นเพลงไทยหลายบท เพลงที่ถูกกำหนดในกติกาการประชัน การแต่งทางเพลงหรือปรับปรุงทางเพลงขึ้นเฉพาะวง เช่น เพลงพม่าห้าท่อน เพลงจระเข้หางยาว เพลงสี่บทและเพลงบุหลัน ที่นิยมแพร่หลายทั้งทางฝั่งพระนครและทางฝั่งธน

สำหรับทางร้องฝั่งพระนครหรือทางพระนคร ถือเป็นทางร้องที่ได้พัฒนาปรับปรุงจากทางร้องของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ สืบทอดเป็นที่นิยมกันแพร่หลายมาจนถึงปัจจุบัน สำนักของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เป็นสำนักที่เปิดเสรีทางความคิด นักดนตรีนักร้องทั่วสารทิศเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันที่บ้านบาตร กล่าวกันว่า “ใครเข้ามาหาหลวงประดิษฐฯ ที่บ้านบาตรต้องได้เพลงดีๆ กลับไป” ทำให้มีผู้เข้ามาหาความรู้เป็นจำนวนมาก ถือเป็นสำนักดนตรีมีลูกศิษย์มากที่สุด ทางร้องของสำนักนี้จึงกระจายไปทั่วประเทศ เป็นที่นิยมกันโดยทั่วไป เป็นแนวทางที่ปฏิบัติกันง่าย เข้าใจง่าย ฟังง่าย และมีการปรับเปลี่ยนทางเพลงที่หลากหลายอย่างเสรีความคิด ผู้ที่เข้ามาเรียนขับร้องมีแนวทางการขับร้องเฉพาะตน เป็นเอกลักษณ์ตามศักยภาพและธรรมชาติเสียงของตนเอง ปัจจุบันการขับร้องเพลงอย่างนักร้องวังบูรพาภิรมย์ ที่ได้บันทึกแผ่นเสียงไว้ใช้เทคนิคอย่างโบราณเสียงสูงๆ นั้น ได้เลิกปฏิบัติไปตามการเปลี่ยนแปลงวิธีการขับร้องแบบสมัยนิยมแล้ว แต่ยังคงเหลือบทเพลง โครงสร้างทำนองหลัก แนวทางการขับร้องแบบที่ปรับปรุงพัฒนาแล้ว ตามที่นักดนตรีนักร้องปัจจุบันเข้าใจโดยทั่วไปว่า “ทางฝั่งพระนคร”

2. แนวทางดนตรีและการขับร้องเพลงไทยจากวังบูรพาภิรมย์สู่สถาบัน ทางด้านดนตรีในปัจจุบัน

หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เรื่องของดนตรีไทยและการขับร้องเพลงไทย ได้เปลี่ยนแปลงสถานะตามระบอบการปกครอง จากการอุปถัมภ์ของเจ้านายได้ถูกโอนย้ายไปอยู่กรมกองต่างๆ และอีกส่วนได้ออกจากกำกับของราชการไปตั้งสำนักหรือบ้านดนตรีของตนเอง องค์ความรู้จากวังต่างๆ ได้ติดตัวไปกับนักดนตรีนักร้องถูกเผยแพร่และสืบทอดสู่องค์กรใหม่สถาบันใหม่ที่ได้สังกัด รูปแบบของดนตรีดั้งเดิมได้ส่งต่อให้แก่คนรุ่นใหม่ มีการพัฒนาปรับปรุงตามบทบาทหน้าที่ในองค์กรใหม่ ซึ่งเปลี่ยนแปลงตามอิทธิพลที่ได้รับ เช่น ผู้บังคับบัญชา สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง การเข้ามาซึ่งดนตรีต่างวัฒนธรรม ความเจริญของเทคโนโลยี และความนิยมของคนในปัจจุบัน อย่างไรก็ตามสิ่งที่ยังสืบทอดจากวังบูรพาภิรมย์มาจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ รูปแบบในการแสดงดนตรี รูปแบบการประชันวงดนตรี แนวทางการปรับวงดนตรี ทางเพลงต่างๆ และบทเพลงที่เป็นมรดกตกทอดมาจนถึงทุกวันนี้

สำหรับการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ก็เช่นกัน หลักการขับร้อง บทเพลง แนวทางการขับร้อง ได้ถูกถ่ายทอดรุ่นสู่รุ่นจนถึงปัจจุบัน รูปแบบการขับร้อง กลวิธีการขับร้องและเพลงร้องได้ถ่ายทอดเข้าสู่สถาบันทางด้านดนตรี สถาบันการศึกษา องค์กรเกี่ยวกับดนตรี มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย จากการค้นคว้าข้อมูลสามารถรวบรวมได้ดังนี้

2.1 แนวทางดนตรีและการขับร้องเพลงไทยจากวังบูรพาภิรมย์สู่

กรมศิลปากร

หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ได้มีการยุบกรมปี่พาทย์และกรมโขนหลวง โอนย้ายนักดนตรีนักร้องบางส่วนจากกระทรวงวังมาขึ้นอยู่กับกรมศิลปากร ภายหลังได้เกิดหน่วยงานทางด้านดนตรี 2 หน่วยงาน คือแผนกดุริยางค์ไทย และโรงเรียนนาฏดุริยางค์ (วิทยาลัยนาฏศิลป์) กรมศิลปากรจึงเป็นแหล่งรวมองค์ความรู้ทางด้านดนตรีจากกรมมหรสพและองค์ความรู้จากวังต่างๆ โดยเฉพาะองค์ความรู้ที่ติดตัวมากับนักดนตรีและนักร้องที่เคยอยู่วังบูรพาภิรมย์

นักดนตรีและนักร้องจากวังบูรพาภิรมย์ ที่ได้โอนย้ายและเข้ามารับราชการที่กรมศิลปากร ได้แก่ หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เป็นหัวหน้าแผนกดุริยางค์ไทย, เรืออากาศเอกไอการ กลีบชื่น, ครูสังัด ยมะคุปต์, ครูพิมพ์ นักระนาด, ครูเผือก นักระนาด, หลวงเสียงเสนาะกรรณ (พัน มุกตวาภัย) และครูจิมลิ้ม กุลตัญท์ (ธนาคม) นอกจากนี้ยังมีศิษย์หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เข้ามารับราชการในสังกัดกรม

ศิลปิน ได้แก่ คุณหญิงจีน ศิลปบรรเลง, ครูประสิทธิ์ ถาวร, ครูธีร์ ปิยะวาทะ, ครูโชติ ดุริยประณีต, ครูชั้น ดุริยประณีต, ครูชั้น ดุริยประณีต, ครูบาง หลวงสุนทร, ครูเฟชัญ กงโชค, ครูน้ำว่า ร่มโพธิทอง, ครูท่อม ประสิทธิ์กุล, ครูอุษา สุคันธมาลัย, ครูศรีนาฏ เสริมศิริ เป็นต้น

2.2 แนวทางดนตรีและการขับร้องเพลงไทยจากวังบูรพาภิรมย์

สู่ดุริยางค์ 4 เหล่าทัพ

ดุริยางค์ 4 เหล่าทัพ ได้แก่ กองดุริยางค์ทหารบก กองดุริยางค์ทหารเรือ กองดุริยางค์ทหารอากาศ และดุริยางค์ตำรวจ เป็นสถาบันดนตรีที่สำคัญของประเทศ ประกอบด้วยวงดนตรีหลายประเภททั้งดนตรีไทยและดนตรีสากล ทำหน้าที่บรรเลงดนตรีในงานราชพิธี รัฐพิธี พิธีสำคัญๆ ของทางราชการ และจัดแสดงดนตรีเพื่อเป็นสวัสดิการแก่ข้าราชการ และหน่วยต่างๆ แต่ละกรมกองมีวงดนตรีไทยประจำของสถาบันของตน มีการบรรจุบุคลากรทำหน้าที่นักดนตรีและนักร้อง มีการสอบบรรจุผู้มีฝีมือทางดนตรีเข้ารับราชการใน ดุริยางค์ 4 เหล่าทัพเป็นจำนวนมาก

นักดนตรีนักร้องจากวังบูรพาภิรมย์ และลูกศิษย์หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) จากสำนักบ้านบาตร ได้เข้ามารับราชการนำความรู้มาถ่ายทอดในดุริยางค์ 4 เหล่าทัพ สามารถรวบรวมได้ดังนี้

กองดุริยางค์ทหารบก ได้แก่ พันโทเสนาะ หลวงสุนทร (ศิลปินแห่งชาติ), ร้อยตรีประมวล อรรถสิทธิ์, จำเริญเอกทวี ไทยพยัคฆ์ จำเริญเอกสมชาย ดุริยประณีต (ครอบเครื่องหนังกับหลวงประดิษฐไพเราะฯ)

กองดุริยางค์ทหารเรือ ได้แก่ นาวาโทอรุณ พาทยกุล, เรือเอกแสวง วิเศษสุด, จำเริญเจียน มาลัยมาลัย, พันจำเริญกิ่ง พลอยเพชร, พันจำเริญไมตรี พุ่มเสนาะ

กองดุริยางค์ทหารอากาศ ได้แก่ เรืออากาศเอกโองการ กลีบชื่น (จากวังบูรพาภิรมย์), ครูสุรินทร์ อุดมสวัสดิ์, ครูเผือก นักระนาด

ดุริยางค์กรมตำรวจ ได้แก่ จำเริญตำรวจฟุ้ง บัวเอี่ยม, พันตำรวจโทปน ว่านม่วง, ร้อยตำรวจตรีกาหลง พึ่งทองคำ (ศิลปินแห่งชาติ), ครูเชื้อ ดนตรีรส (ศิลปินแห่งชาติ), ครูบุญธรรม คงทรัพย์, ครูสุนทร มาประสพ (ทำพิธีครอบกับหลวงประดิษฐไพเราะฯ เรียนดนตรีกับครูลาภ ลดาเจริญ, ครูประสิทธิ์ ถาวร, ครูสมภพ ขำประเสริฐ)

2.3 แนวทางดนตรีและการขับร้องเพลงไทยจากวังบูรพาภิรมย์สู่กอง การสังคีต สำนักวัฒนธรรมกีฬา และการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร

กองการสังคีต สำนักวัฒนธรรมกีฬา และการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร เดิมสังกัดอยู่กับงานดนตรีและบันเทิง กองนั้นหนาการณ์สำนักสวัสดิการสังคม กรุงเทพมหานคร มีหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนศิลปวัฒนธรรมในด้านดนตรีไทยและนาฏศิลป์ไทยให้เป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลาย เป็นวงดนตรีไทยที่ถือกำเนิดขึ้นเมื่อ พ.ศ.2506 โดยการริเริ่มของนายชำนาญ ยุวบูรณ์ นายกเทศมนตรีเทศบาลกรุงเทพมหานครในยุคนั้น โดยมีนายฉันทิชย์ กระแสสินธุ์ ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ที่มีความรู้ความสามารถทางด้านดนตรีไทยและเป็นศิษย์หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เป็นที่ปรึกษาตั้งวงดนตรีไทยขึ้น และได้เชิญครูพริ้ง ดนตรีรส มาเป็นหัวหน้าวงดนตรีไทยคนแรก

วงดนตรีไทยของสำนักวัฒนธรรมกีฬา และการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร เป็นอีกสถาบันหนึ่งที่มีนักดนตรีและนักร้อง ลูกศิษย์หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) จากสำนักบ้านบาตรและลูกศิษย์ของครูเพชร จรรย์นาฎย์ ได้เข้ามารับราชการ สังกัดองค์ความรู้จากวังบูรพาภิรมย์ และองค์ความรู้จากบ้านบาตร ได้แก่ ครูบุญยงค์ เกตุคง (ศิลปินแห่งชาติ), ครูสำรวย งามชุ่ม, ครูหยด ผลเกิด, ครูบุญยั้ง เกตุคง (ศิลปินแห่งชาติ), ครูช่อ อากาศ โปร่ง, ครูเทิม สมานมิตร

ศิษย์ครูเพชร จรรย์นาฎย์ ได้แก่ ครูบุญยงค์ เกตุคง (ศิลปินแห่งชาติ), ครูบุญยั้ง เกตุคง (ศิลปินแห่งชาติ)

2.4 แนวทางดนตรีและการขับร้องเพลงไทยจากวังบูรพาภิรมย์สู่แผนก ดนตรีไทย กรมประชาสัมพันธ์

วงดนตรีไทย กรมประชาสัมพันธ์ ก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2481 เริ่มจากวงเครื่องสายของข้าราชการ นักดนตรีส่วนใหญ่มาจากแผนกทะเบียนและวิทยุ สังกัดกรมไปรษณีย์และโทรเลข โดยอยู่ในความอำนวยการของจมีนมานิตย์นเรศ (เฉลิม เศวตนันท์) ต่อมาได้ในยุคของนายวิลาศ โอสถานนท์ อธิบดีกรมโฆษณาการ จึงได้ทำการโอนย้ายข้าราชการและรับนักดนตรีจากที่ต่างๆ ตั้งเป็นแผนกดนตรีไทยประจำกรมโฆษณาการขึ้น จนกระทั่งเปลี่ยนแปลงเป็นกรมประชาสัมพันธ์มาจนถึงปัจจุบัน แผนกดนตรีไทยมีหน้าที่รับผิดชอบในการสร้างสรรค์และผลิตงานเพลง ศึกษาค้นคว้าและพัฒนาดนตรีไทย ให้เป็นสื่อประชาสัมพันธ์ อนุรักษ์ ส่งเสริมและสืบสานศิลปวัฒนธรรมไทย จัดฝึกอบรมและให้ความรู้ด้านวิชาการดนตรีและขับร้อง จัดแสดงดนตรีเพื่อ

ประชาชนและเยาวชน สนับสนุนการผลิตรายการ การจดทะเบียนลิขสิทธิ์ รวมทั้งการรวบรวมผลงานเพลงต่างๆ ของวงดนตรีกรมประชาสัมพันธ์

แผนกดนตรีไทย กรมประชาสัมพันธ์ เป็นสถาบันหนึ่งที่มีนักดนตรีนักร้อง ลูกศิษย์หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) จากสำนักบ้านบาตรและลูกศิษย์ของครูเพชร จรรย์นาฎย์ เข้ามารับราชการส่งต่อองค์ความรู้แนวทางจากวังบูรพาภิรมย์ ได้แก่ จมื่นมานิตยัณเรศ (เฉลิม เสวตนันท์), ครูบุญยงค์ เกตุคง (ศิลปินแห่งชาติ), ครูศิริ นักดนตรี, ครูเชื้อ ดนตรีรส (ศิลปินแห่งชาติ), ครูสุดจิตต์ ดุริยประณีต (ศิลปินแห่งชาติ), ครูสืบสุด ดุริยประณีต, ครูกิตติพงษ์ มีป้อม ศิษย์ครูเพชร จรรย์นาฎย์ ได้แก่ ครูบุญยงค์ เกตุคง (ศิลปินแห่งชาติ)

3. แนวทางดนตรีและการขับร้องเพลงไทยจากวังบูรพาภิรมย์ สู่อุทยานการศึกษาที่เปิดหลักสูตรด้านดนตรีไทย

การเรียนการสอนดนตรีไทยและการขับร้องเพลงไทย ปรากฏเป็นหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2503 ฉบับแรกมีการบรรจุวิชาดนตรีไทยในสถานศึกษา ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมุ่งเน้นการขับร้องและการฟังเพลงไทย ชื่อรายวิชา “ขับร้องและดนตรี” ต่อมาพ.ศ. 2518 ดนตรีไทยเป็นวิชาเลือกในหมวดประเภทวิชาศิลปะใช้ชื่อว่า “ดนตรีศึกษา” จากนั้นจึงมีการขยายเนื้อหาสาระเพิ่มเติม กำหนดให้มีการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและการปฏิบัติ ให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความสนใจ เมื่อมีการเรียนการสอนด้านดนตรีไทยอย่างจริงจังครูผู้สอนจึงต้องพัฒนา อบรมการสอนดนตรีโดยเฉพาะ และเร่งผลิตผู้มีความรู้ด้านดนตรีโดยตรง ทำให้สถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ได้เปิดหลักสูตรดนตรีขยายตัวตามไปด้วย สถาบันที่เปิดสอนหลักสูตรดนตรีไทยในยุคต้นๆ ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม, มหาวิทยาลัยบูรพา, มหาวิทยาลัยศิลปากร, มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นต้น

สำหรับการขับร้องเพลงไทยและองค์ความรู้ทางดนตรีจากวังบูรพาภิรมย์ ได้ถูกถ่ายทอดสู่สถาบันการศึกษาทางด้านดนตรี มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย จากการค้าข้อมูลสามารถรวบรวมรายชื่อนักดนตรีนักร้องจากวังบูรพาภิรมย์ ศิษย์จากสำนักหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ที่ได้วางรากฐานการศึกษาทางด้านดนตรีไทยและการขับร้องเพลงไทย แก่สถาบันต่างๆ ที่เปิดสอนหลักสูตรทางด้านดนตรีไทย ดังนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีการเปิดสอนหลักสูตรทางด้านดนตรีไทย 2 คณะคือ คณะครุศาสตร์ และคณะศิลปกรรมศาสตร์ องค์กรความรู้แนวทางจากวังบูรพาภิรมย์ ถ่ายทอดผ่าน ครูสังัด ยมะคุปต์ (นักดนตรีจากวังบูรพาภิรมย์), ครูมนตรี ตราโมท (ศิลปินแห่งชาติ), ครูประสิทธิ์ ถาวร (ศิลปินแห่งชาติ), ครูศรีนาฏ เสริมสิริ, ครูท้วม ประสิทธิ์กุล (ศิลปินแห่งชาติ), ครูอุทัย แก้วละเอียด (ศิลปินแห่งชาติ), ครูเชื้อ ดนตรีรส (ศิลปินแห่งชาติ), ครูสุดจิตต์ ดุริยประณีต (ศิลปินแห่งชาติ), ครูเบญจรงค์ ธนโกเศศ (ศิลปินแห่งชาติ), พันโท เสนาะ หลวงสุนทร (ศิลปินแห่งชาติ), ครูฉลาก โพธิ์สามต้น

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีการเปิดสอนหลักสูตรทางด้านดนตรีไทย ในคณะศิลปกรรมศาสตร์ องค์กรความรู้แนวทางจากวังบูรพาภิรมย์ถ่ายทอดผ่าน ครูมนตรี ตราโมท, คุณหญิงชิ้น ศิลปบรรเลง (ศิลปินแห่งชาติ), นางมหาเทพกษัตรสมุห (บรรเลงสากล), เรืออากาศเอกโอการ กลีบชิ้น (จากวังบูรพาภิรมย์), ครูเชื้อ ดนตรีรส (ศิลปินแห่งชาติ), ครูประสิทธิ์ ถาวร (ศิลปินแห่งชาติ) และครูอุ๋น บัวเอี่ยม

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มีการเปิดสอนหลักสูตรทางด้านดนตรีไทย ในคณะมนุษยศาสตร์ องค์กรความรู้แนวทางจากวังบูรพาภิรมย์ถ่ายทอดผ่านกลุ่มลูกศิษย์สำนักหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้แก่ ศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์, คุณหญิงชิ้น ศิลปบรรเลง (ศิลปินแห่งชาติ), ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร, พันโทเสนาะ หลวงสุนทร (ศิลปินแห่งชาติ), ครูถนงเงิน ทองโต, ครูสุรินทร์ อุดมสวัสดิ์, ครูประมวล อรรถสิทธิ์, ครูอุทัย แก้วละเอียด(ศิลปินแห่งชาติ), ครูสุบิน จันทร์แก้ว, ครูฉลาก โพธิ์สามต้น, ครูหยด ผลเกิด, ครูประกอบ สุกัณหะเกตุ, ครูเบญจรงค์ ธนโกเศศ (ศิลปินแห่งชาติ), ครูประชิต ขำประเสริฐ, ครูอุ๋น บัวเอี่ยม, ครูเทิม สมานมิตร และครูสงวงศ์ ลากเวช

มหาวิทยาลัยศิลปากร (ทับแก้ว) มีการเปิดสอนหลักสูตรทางด้านดนตรีไทย ในคณะอักษรศาสตร์ องค์กรความรู้แนวทางจากวังบูรพาภิรมย์ถ่ายทอดผ่านกลุ่มลูกศิษย์สำนักหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) คือ ครูเจริญ แรงเพชร, ครูสมภาพ ขำประเสริฐ, ครูประชิต ขำประเสริฐ และครูสุดจิตต์ ดุริยประณีต (ศิลปินแห่งชาติ)

มหาวิทยาลัยบูรพา มีการเปิดสอนหลักสูตรทางด้านดนตรีไทย 2 คณะ 1. คณะดนตรีและการแสดง 2. คณะศึกษาศาสตร์ องค์กรความรู้แนวทางจากวังบูรพาภิรมย์ ถ่ายทอดผ่านลูกศิษย์หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) คือ ครูชฎิล นักดนตรี

มหาวิทยาลัยมหิดล การเปิดสอนหลักสูตรทางด้านดนตรีไทย ในวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ องค์กรความรู้แนวทางจากวังบูรพาภิรมย์ถ่ายทอดผ่านกลุ่มลูกศิษย์หลวง

ประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) และลูกศิษย์ครูเพชร จรรย์นาฎย์ ได้แก่ ร้อยตำรวจตรี กาลหง พึ่งทองคำ (ศิลปินแห่งชาติ), ครูสุดจิตต์ ดุริยประณีต (ศิลปินแห่งชาติ) และครูสำราญ เกิดผล (ศิลปินแห่งชาติ) ศิษย์ครูเพชร จรรย์นาฎย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร สาขาวิชาดนตรีศึกษา องค์ความรู้ แนวทางจากวงบูรพาภิรมย์ถ่ายทอดผ่านลูกศิษย์หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) คือ คุณหญิงชิ้น ศิลปบรรเลง (ศิลปินแห่งชาติ), ครูเชื้อ ดนตรีรส (ศิลปินแห่งชาติ)

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา มีการเปิดสอนหลักสูตรทางด้าน ดนตรีไทย ในคณะศิลปกรรมศาสตร์ องค์ความรู้แนวทางจากวงบูรพาภิรมย์ถ่ายทอดผ่าน นาง มหาเทพกษัตริศมูห (บรรเลง สาคริก), ครูศิริกุล วรรณบุตร (นักดนตรี), ครูศิริ นักดนตรี, ครูอุทัย แก้วละเอียด (ศิลปินแห่งชาติ)

มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม การเปิดสอนหลักสูตรทางด้าน ดนตรีไทย ในคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ องค์ความรู้แนวทางจากวงบูรพาภิรมย์ ถ่ายทอดผ่านกลุ่มลูกศิษย์หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ครูอุทัย แก้วละเอียด (ศิลปินแห่งชาติ)

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา การเปิดสอนหลักสูตร ทางด้านดนตรีไทย ในวิทยาลัยการดนตรี องค์ความรู้แนวทางจากวงบูรพาภิรมย์ถ่ายทอดผ่าน กลุ่มลูกศิษย์หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้แก่ ครูเชื้อ ดนตรีรส (ศิลปินแห่งชาติ)

4. บทเพลงและท่วงทำนองเพลงไทยจากวงบูรพาภิรมย์ ที่ยังสืบทอดมาจนถึง ปัจจุบัน

ในปัจจุบันบทเพลงและท่วงทำนองจากวงบูรพาภิรมย์ ที่แต่งขึ้นตั้งแต่วงดนตรี วงบูรพาภิรมย์จนถึงสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ (พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา) (พ.ศ. 2432 - พ.ศ. 2471) โดยพระยา ประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์), ครูเพชร จรรย์นาฎย์, หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) และครูดนตรีท่านอื่น ๆ ยังมีการบรรเลงและขับร้องสืบทอดแพร่หลายเป็นที่นิยม มาจนถึงปัจจุบัน มีการพัฒนาปรับปรุงแนวทางการบรรเลงการขับร้องตามสมัยนิยม

รายชื่อเพลงส่วนหนึ่งที่รวบรวมได้จากสารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาค ประวัติและบทเพลงเถา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2536, หนังสือหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) มหาดุริยกุลวาลุ่มเจ้าพระยาแห่งอุษาคเนย์ พ.ศ.2544, หนังสือฟังและเข้าใจ เพลงไทย สำนักดนตรีไทยพระยาประสานดุริยศัพท์ พ.ศ. 2523, หนังสือศรทอง ประชุมผลงาน เพลงของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) จัดพิมพ์สมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ครบ 200 ปี

พ.ศ.2525, ประชุมเพลงเถาของไทย (ประวัติและบทร้อง) สำเนียง มณีกาญจน์ และสมบัติ จำปาเงิน 2538 และสมุดบันทึกเพลงร้องของนางจันทนา พิจิตรคูการ

ตาราง 11 รายชื่อเพลงจากวังบูรพาภิรมย์ที่แต่งในช่วง พ.ศ. 2432 - พ.ศ. 2471

ลำดับ	พ.ศ.	เพลง	ประเภท	ผู้แต่ง
1	2451	ยะวา สะมารัง กะหรัตรายา กะตีรี บุกันตุไม้ะ	เพลงรับร้อง	หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)
2		ยะโฮ	เพลงรับร้อง	หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)
3	2452	เขมรราชบุรี สามชั้น (แต่งที่วังบูรพาภิรมย์)	เพลงรับร้อง	พระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) ร่วมกับ หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)
4		ปฐมดุสิต วงอังกะลุง	โหมโรง	หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)
			เพลงรับร้อง	คุณหญิงชื่น ศิลปบรรเลง แต่งทางร้อง
5	2456	โหมโรงกระแตไต่ไม้ และ ชั้นเดียว	โหมโรง เพลงรับร้อง	หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)
6		ไอลาว เถา (แต่งที่วังบูรพาภิรมย์)	เพลงรับร้อง	หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ร่วมกับ พระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์)
7	2458	เขมรเลียนพระนคร	เพลงรับร้อง	หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) แต่งทำนอง พระพรหมปริชา (กลิน จันทรเรือง) ร่วมแต่งทางร้อง โองการ กลีบขึ้น แต่งทางร้องที่ 2

8		เขมรพวง เกา	เพลงรับร้อง	หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)
9	2459	เขนง เกา (ทางปี่พาทย์)	เพลงรับร้อง	หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)
10	2460	โหมโรงเทวาประสิทธิ์	บรรเลง	หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)
11		พม่าเห่ เกา	เพลงรับร้อง	หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)
12		พราหมณ์ดีดน้ำเต้า (สี่ชั้น - ชั้นเดียว)	เพลงรับร้อง	หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)
13	2461	เขมรปากท่อ เกา	เพลงรับร้อง	หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) โองการ กลีบขึ้น แต่งทางร้อง 2
14	2462	จีนขิมใหญ่ เกา	เพลงรับร้อง	หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)
15		พญาปรอน (เพลงมอญ)	บรรเลง	หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)
16		พญาแปแล (เพลงมอญ)	บรรเลง	หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)
17		ลาวเดินดง เกา	เพลงรับร้อง	หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)
18	2463	ชมตลาด ทางเปลี่ยน	เพลงรับร้อง	หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)
19		นาคเกี้ยว เกา	เพลงรับร้อง	หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) แต่งทำนอง จันทนา พิจิตรคุรุการ แต่งทางร้อง สามชั้นและชั้นเดียว ครบเป็นเถา พ.ศ.2510
20		สองกุมาร (เพลงมอญ)	เพลงรับร้อง	หลวงประดิษฐไพเราะ

				(ศร ศิลปบรรเลง)
21	ดาวจระเข้ เถาใหญ่	เพลงรับร้อง	หลวงประดิษฐไพเราะ	(ศร ศิลปบรรเลง)
				จันทนา พิจิตรคุรุการ แต่งบทร้อง สองชั้นและชั้นเดียว พ.ศ.2497
22	2464 แยกขาว แต่งเพลงทาง เปลี่ยนให้วังสวนกุหลาบ	เพลงรับร้อง	หลวงประดิษฐไพเราะ	(ศร ศิลปบรรเลง) แต่งทำนองและแต่งทางร้องที่ 1 คุณหญิงจีน ศิลปบรรเลง แต่งทางร้องที่ 2
23	ทองย่อน ทางเปลี่ยน	เพลงรับร้อง	หลวงประดิษฐไพเราะ	(ศร ศิลปบรรเลง)
24	มอญรำดาบ สองชั้น ทางเปลี่ยน	เพลงรับร้อง	หลวงประดิษฐไพเราะ	(ศร ศิลปบรรเลง)
25	ช้างประสานงา เถา	เพลงรับร้อง	หลวงประดิษฐไพเราะ	(ศร ศิลปบรรเลง)
26	2465 แยกสาหร่าย สามชั้น	เพลงรับร้อง	หลวงประดิษฐไพเราะ	(ศร ศิลปบรรเลง)
27	เทวาประสิทธิ์ เถา	เพลงรับร้อง	หลวงประดิษฐไพเราะ	(ศร ศิลปบรรเลง)
28	โหมโรงโอยเรศ เถา	บรรเลง	หลวงประดิษฐไพเราะ	(ศร ศิลปบรรเลง)
29	2466 แยกสาหร่าย เถา	เพลงรับร้อง	หลวงประดิษฐไพเราะ	(ศร ศิลปบรรเลง)
30	โหมโรงประชุมเทวราช	บรรเลง	หลวงประดิษฐไพเราะ	(ศร ศิลปบรรเลง)
31	พม่าห้าท่อน หกชั้น	เพลงรับร้อง	หลวงประดิษฐไพเราะ	(ศร ศิลปบรรเลง)
32	มังกรทอง เถา	เพลงรับร้อง	หลวงประดิษฐไพเราะ	

			(ศร ศิลปบรรเลง) แต่งทำนอง คุณหญิงชื่น ศิลปบรรเลง แต่งทางร้องที่ 1 โองการ กลีบชื่น แต่งทางร้องที่ 2 ลาม มณีลดดา แต่งทางร้องที่ 3
33	มังกรพันหาง เกา	เพลงรับร้อง	หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)
34	มังกรเล่นคลื่น เกา	เพลงรับร้อง	หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)
35	สุดสงวน เกา ทางมอญ	เพลงรับร้อง	หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)
36	2467 จินราว สามชั้น	เพลงรับร้อง	หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)
37	จিন্ন่าเสด็จ เกา	เพลงรับร้อง	หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) แต่งทำนองและแต่งทางร้องที่ 1 คุณหญิงชื่น ศิลปบรรเลง แต่งทางร้องที่ 2 เท่าทำนองเครื่อง
38	จิ้นลันถัน เกา	เพลงรับร้อง	หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)
39	ภริมย์สุรางค์ เกา	เพลงรับร้อง	หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ครูจันทนา พิจิตรคุรุการ แต่งบท ร้องสองชั้นและชั้นเดียว พ.ศ.2495
40	เหมวราช เกา	เพลงรับร้อง	หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)
41	ถอนสมอ เกา	เพลงรับร้อง	หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)
42	2468 ขอมทอง สามชั้น	เพลงรับร้อง	หลวงประดิษฐไพเราะ

			(ศร ศิลปบรรเลง)
43	พม่าเขว เกา	เพลงร่ำร้อง	หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)
44	โหมโรงลาวใจใส	บรรเลง	หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)
45	2469 ฝรั่งรำเท้า เกา	เพลงร่ำร้อง	หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)
46	อนงค์สุชาดา เกา	เพลงร่ำร้อง	พระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) แต่งสามชั้น หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลป บรรเลง) แต่งสองชั้นและชั้นเดียว
47	2470 กาเรียนทอง เกา	เพลงร่ำร้อง	หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)
48	โหมโรงม้ารำ	บรรเลง	หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)
49	โหมโรงสามม้า (พ.ศ. 2470 -2473)	บรรเลง	หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)
50	แซ่ไขดวง สามชั้น	เพลงร่ำร้อง	หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)
51	คางคกปากสระ เกา	เพลงร่ำร้อง	หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)
52	ฝรั่งจรกา เกา	เพลงร่ำร้อง	หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)
53	แขกสาหร่าย เกา	เพลงร่ำร้อง	หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)
54	2471 กระต่ายชมเดือน เกา	เพลงร่ำร้อง	หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)
55	แขกอะหวัง ชั้นเดียว	เพลงร่ำร้อง	หลวงประดิษฐไพเราะ

	ทางขวา		(ศร ศิลปบรรเลง)
56	แขกลพบุรี สามชั้น ทางบางคอแหลม	เพลงร่ำร้อง	หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)
57	เข็ดจิ้น ทางบางคอแหลม	เพลงร่ำร้อง	หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)
58	เข็ดจิ้น ตัวที่ห้า	เพลงร่ำร้อง	หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)
59	โหมโรงม้าสะบัดกีบ	บรรเลง	หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)
60	ยวนเกล้า ถา	เพลงร่ำร้อง	หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)
61	ลาวเสียงเทียน สามชั้น	เพลงร่ำร้อง	หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

บทที่ 5

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่องการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวงบูรพาภิรมย์ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการผสมผสานแนวคิดในการวิเคราะห์งานโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical Method) ใช้ทฤษฎีปรากฏการณ์นิยม (Phenomenology) เพื่อเป็นแนวทางการอธิบายบริบทต่าง ๆ และหลักการวิเคราะห์ทางดนตรีวิทยาที่ประยุกต์ใช้กับดนตรีไทยในแบบมานุษยดุริยางควิทยา (Ethnomusicology) โดยการกำหนดประเด็นในการศึกษาที่เป็นมิติทางประวัติศาสตร์ พหุลักษณะและอิทธิพลของนักร้องวงบูรพาภิรมย์ที่มีต่อพัฒนาการของการขับร้องเพลงไทย นำเสนอตัวบททางดนตรีอธิบายบริบททางสังคมตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาของวงดนตรีไทยและนักร้องเพลงไทยวงบูรพาภิรมย์
2. การขับร้องเพลงไทยของนักร้องวงบูรพาภิรมย์
3. พหุลักษณะและอิทธิพลของนักร้องวงบูรพาภิรมย์ที่มีต่อพัฒนาการของการขับร้องเพลงไทย

สรุปผลการวิจัย

1. ประวัติความเป็นมาของวงดนตรีไทยและนักร้องเพลงไทยวงบูรพาภิรมย์

1.1 ประวัติความเป็นมาของวงบูรพาภิรมย์

วงบูรพาภิรมย์อยู่ทางทิศตะวันออกของพระบรมมหาราชวัง ตั้งอยู่ริมถนนมหาชัย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้สร้างพระราชทานสมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช ซึ่งเป็นพระอนุชาร่วมพระชนนี สร้างโดยโจอาคิโน กราสซี (Gioachino Grassi) สถาปนิกชาวอิตาลี เป็นสถาปัตยกรรมผสมผสานแนว นีโอคลาสสิก (NEO-CLASSIC) ยุคเรอเนซองซ์ (RENAISSANCE) สร้างแล้วเสร็จในปีพุทธศักราช 2424 เป็นวังที่ใหญ่โตทันสมัยที่สุดในยุคนั้น เป็นสโมสรในการจัดกิจกรรมของพระราชวงศ์ชั้นสูง

สมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช เป็นพระราชโอรสพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ประสูติแต่สมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี เมื่อวันที่ 11 มกราคม พ.ศ. 2402 มีพระโสทรเชษฐา และพระโสทรเชษฐภคินี ร่วม 3 พระองค์ ได้แก่

1. พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
2. สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจันทรมณฑลโสภณภควดี กรมหลวงวิสุทธิกษัตริย์
3. สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจาดูรนต์รัศมี กรมพระจักรพรรดิพงษ์

สมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช ต้นราชสกุล ภาณุพันธุ์ เสกสมรสกับหม่อมแม้น บุนนาค ได้รับการยกย่องให้เป็นสะใภ้หลวง วังบูรพาภิรมย์ จึงเป็นที่ประทับของสมาชิกในราชสกุลภาณุพันธุ์ จนถึง พ.ศ. 2471 หลังสมเด็จพระราชปิตุลา บรมพงศาภิมุข เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช เสด็จทิวงคต พ.ศ.2471 พื้นที่ส่วนหนึ่งของวังบูรพาภิรมย์ได้ให้เช่าตั้งเป็นโรงเรียนการช่างสตรีภาณุทัต จนถึงช่วงหลัง สงครามโลกครั้งที่ 2 ได้ปรับเป็นโรงเรียนพลศึกษาการพระนคร และพ.ศ. 2484 ปรับเปลี่ยนเป็น โรงเรียนพลศึกษาการของกระทรวงศึกษาธิการ จนถึงพ.ศ. 2495 ทายาทในราชสกุลภาณุพันธุ์ได้ ประมูลขายวังบูรพาภิรมย์หรือถอนสร้างเป็นศูนย์การค้า และโรงภาพยนตร์ เป็นย่านการค้าที่ใหญ่ที่สุดในช่วงพ.ศ. 2499 -2500 เป็นแหล่งชุมนุมของวัยรุ่นสมัย “โก๋หลังวัง” พื้นที่ปัจจุบัน คือ บริเวณศูนย์การค้าเซ็นทรัลวังบูรพาฯ ห้างดิโอลด์สยามพลาซ่า

1.2 ประวัติวงดนตรีไทยและนักร้องเพลงไทยวังบูรพาภิรมย์

วงดนตรีไทยวังบูรพาภิรมย์ เกิดจากความสนพระทัยในการดนตรีของสมเด็จพระเจ้า ฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช ทรงโปรดการประชันปีพาทย์เป็นอย่างมาก มีนักดนตรีในพระอุปถัมภ์เป็นจำนวนมาก เคยนำคณะนักดนตรีชาวสยามไปแสดงถึงกรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ วงดนตรีไทยของวังบูรพาภิรมย์เริ่มต้นจากวงเครื่องสายขนาดเล็ก ปรากฏชื่อครู สังวาล กุลวัลย์ เข้ามาสอนเครื่องสายให้แก่พระธิดาในสมเด็จพระเจ้าวังบูรพาฯ จากนั้นจึงได้ตั้งวงปีพาทย์ วงมโหรี และวงอังกะลุง

1.3 บทบาทหน้าที่ของวงดนตรีไทยและนักร้องเพลงไทยวังบูรพาภิรมย์

วังบูรพาภิรมย์เป็นสโมสรในการทำกิจกรรมของพระราชวงศ์ สมเด็จพระเจ้าฟ้า ภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช ทรงโปรดการประชันวงปีพาทย์และการจัด งานรื่นเริงเป็นอย่างมาก บทบาทหน้าที่หลักของวงดนตรีไทยและนักร้องเพลงไทยวังบูรพาภิรมย์ จึงมีหน้าที่หลัก 2 ประการ คือ 1.หน้าที่ประชันวง 2.หน้าที่บรรเลงและขับร้องเพื่อการฟัง ดัง รายละเอียดต่อไปนี้

1. หน้าที่บรรเลงและขับร้องประชันวง

สมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช ทรง นำวงปีพาทย์วังบูรพาภิรมย์ออกประชันในที่ต่าง ๆ อยู่เป็นประจำ ทรงโปรดการประชันดนตรีใน ทุกรูปแบบ จากการค้นคว้า พบรูปแบบการประชัน 5 รูปแบบ คือ

1. การประชันแบบไม่กำหนดกติกา ใช้วิธีการเปรียบเทียบบรรเลง สลับกันทีละวง เช่น พ.ศ.2446 มิ่งงานประชันวงปี่พาทย์วังบูรพา งานฉลองวัดบางพลูใน สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดัย กรมหมื่นนครสวรรค์ศักดิพินิต ทรงปฏิสังขรณ์แล้วเสร็จเปลี่ยนนามใหม่เป็นวัดภาณุรังษี และพ.ศ.2449 ประชันปี่พาทย์ในงานบำเพ็ญพระราชกุศล วันคล้ายวันประสูติของสมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช วันที่ 11 - 13 มกราคม พ.ศ.2449 มีพิณพาทย์ประชันวงรุ่นกลาง วงรุ่นใหญ่ และวงรุ่นแก่ บรรเลงรุ่นละวัน

2. การประชันแบบกำหนดกติกา ให้แต่ละวงปรับทางเพลงมา ประชันกัน เช่น พ.ศ.2466 ประชันวงปี่พาทย์ในงานบำเพ็ญกุศลศตมวาร (100 วัน) พระศพ สมเด็จพระเจ้าฟ้าสุทธาทิพยรัตน กรมหลวงศรีรัตนโกสินทร์ ณ วังบางขุนพรหม โดยมีกติกาเกี่ยวกับการขับร้องว่า ผู้ขับร้องจะต้องเป็นคนมีเกียรติไม่มีพันธทางครอบครัว กำหนดเพลงบรรเลงและ เพลงร้องรับไว้ดังนี้ เพลงโหมโรง, เพลงพม่าห้าท่อน, เพลงจระเข้หางยาว, เพลงสี่บท, เพลง บุษลิน, เพลงทยอยนอก, เพลงเต่ากินผักบั้ง, เพลงนกขมิ้น, เพลงพระอาทิตย์ชิงดวง และเพลง ร้องกติกาพิเศษคือเพลงหกบท มีการให้รางวัลดีเด่นแต่ละเครื่องดนตรีและนักร้อง

3. การประชันแบบกำหนดกติกาเฉพาะ เพื่อประชันเฉพาะเครื่อง ดนตรี เช่น พ.ศ. 2443 ประชันวงปี่พาทย์เครื่องห้า ณ วังบูรพาภิรมย์ เน้นการประชันระนาด เอกระฆังนายศรกับนายแฉ่ม และพ.ศ. 2451 ประชันวงปี่พาทย์งานทำบุญขึ้นตำหนักที่ สร้างใหม่ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเพ็ญพัฒนพงศ์ กรมหมื่นพิไชยมหินทโรดม เน้น ประชันระนาดเอก

4. การประชันแบบกำหนดกติกาโดยให้ประพันธ์เพลง โดยมีกติกา ข้อกำหนดให้วงปี่พาทย์กับนักร้องซ้อมกันมาก่อน กำหนดให้แต่ละวงไปขยายเพลงสองชั้นขึ้น เป็นสามชั้นมาประกวดทางเพลงกัน อย่างเช่น เพลงเขมรราชบุรี และเพลงไอ้ลาว ที่พระยา ประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) และหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ร่วมกัน แต่งขยายที่วังบูรพาภิรมย์ ได้รับรางวัลจากการประชันและทางเพลงเป็นที่นิยมมาจนปัจจุบัน

5. การประชันแบบคลุมถุงชน เป็นการประชันระหว่างนักร้องกับวง ดนตรี เพื่อลองสติปัญญาของผู้เล่นโดยไม่บอกว่าเพลงอะไร หานักร้องมาจากที่หนึ่ง และวงปี่ พาทย์มาจากที่หนึ่ง เมื่อโหมโรงแล้วก็เล่นเสภา (ขับเสภา) แล้วร้องส่ง วงปี่พาทย์จะต้องบรรเลง ร้องให้ได้มีฉะนั้นถือว่าแพ้ประชัน การประชันแบบคลุมถุงชนทำให้ต้องขยายเพลงสามชั้นขึ้น เป็นจำนวนมากเพื่อเก็บไว้ใช้ในการประชันกัน การประชันลักษณะนี้เป็นที่โปรดของพระเจ้าบรม วงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์

2.หน้าที่บรรเลงและขับร้องเพื่อการฟัง

วังบูรพาภิรมย์เป็นสถานที่จัดงานสโมสรรของพระราชวงศ์ชั้นสูงในวาระต่าง ๆ วงดนตรีของวังบูรพาภิรมย์จึงมีหน้าที่บรรเลงประกอบงาน บทบาทดังกล่าวทำให้เกิดการปรับปรุงบทเพลง การแต่งเพลงเพื่อการฟังขึ้น เช่น เพลงเขมรพวง, เพลงปฐมดุสิต, เพลงลาวเสียงเทียน, เพลงมังกรทอง, เพลงเขมรปากท่อ ฯลฯ วิธีการบรรเลงและขับร้องเน้นความไพเราะเปลิดเปล็นมากกว่าการใช้เทคนิคที่โดดเด่นอย่างการประชันวง ซึ่งแนวทางดังกล่าวได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน จากการรวบรวมวิเคราะห์ข้อมูลพบเอกสารที่ระบุถึงงานดนตรีและขับร้องกิจกรรมภายในของวังบูรพาภิรมย์ จำแนกกิจกรรมเป็น 4 กลุ่ม คือ 1.งานการบำเพ็ญกุศลในวาระต่าง ๆ พบจำนวน 10 ครั้ง 2. งานเลี้ยงรับรอง พบจำนวน 7 ครั้ง 3. งานราตรีสโมสรร พบจำนวน 7 ครั้ง และ 4. การบรรเลงขับร้องประกอบการแสดง พบจำนวน 2 ครั้ง

1.4 ครูดนตรีและครูขับร้องเพลงไทยวังบูรพาภิรมย์

จากการศึกษาข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์ พบครูดนตรีไทยคนสำคัญของวังบูรพาภิรมย์ จำนวน 6 คน ดังนี้ 1.ครูสังวาล กุลวัลกี 2.พระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) 3.หลวงกล่อมโกศลศัพท์ (จอน สุนทรเทศ) 4. หลวงกัลยาณมิตตาวาส (ทับ พาทยโกศล) 5.ครูเพชร จรรย์นาฎย์ 6.หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

1.5 นักดนตรีไทยวังบูรพาภิรมย์

จากการศึกษาข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์ ตามหลักฐานที่ปรากฏสามารถรวบรวมรายนามนักดนตรีไทยได้ 30 คน แบ่งตามเหตุการณ์ เป็น 6 ช่วงดังนี้

ช่วงที่ 1 ตั้งวงเครื่องสาย – ปีพาทย์ช่วงต้น จากการค้นคว้าเอกสารหลักฐานพบรายชื่อนักดนตรีไทยวังบูรพาภิรมย์ 3 คน คือ

1. นายสังวาลย์ กุลวัลกี
2. นายแปลก หรือพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์)
3. เจ้ากรมทับ หรือหลวงกัลยาณมิตตาวาส (ทับ พาทยโกศล)

ช่วงที่ 2 นายเพชร จรรย์นาฎย์ เป็นคนระนาดประจำวังบูรพาภิรมย์ จากการค้นคว้าเอกสารหลักฐานพบรายชื่อนักดนตรีไทยวังบูรพาภิรมย์ 7 คน คือ

1. นายวิง (ฉายา “วิงทะลิ่ง”) ปี
2. นายเพชร จรรย์นาฎย์ ระนาดเอก
3. นายพ่วง ส้องใหญ่

4. นายแปลก	ห้องวงใหญ่
5. นายตั้ง (ฉายา “ตั้งตาแหก”)	ห้องวงเล็ก
6. นายเนตร (ครูสีหมี)	เครื่องหนัง
7. นายแปลก ประสานศัพท์	ควบคุม

ช่วงที่ 3 จางวางศร ศิลปบรรเลง เป็นคนระนาด จากการค้นคว้าเอกสารหลักฐานพบรายชื่อนักดนตรีไทยวังบูรพาภิรมย์ บรรเลงในการประชันวงปีพาทย์ ณ วังบูรพาภิรมย์ ระนาดเอก นายศร - นายแถม พ.ศ.2443 พบนักดนตรี 6 คน คือ

1. ไม่ทราบนาม	ปี
2. จางวางศร ศิลปบรรเลง	ระนาดเอก
3. นายเพชร จรรย์นาฎย์	ห้องใหญ่
4. นายเนตร(สีหมี)	เครื่องหนัง
5. ไม่ทราบนาม	ฉิ่ง
6. นายแปลก ประสานดุริยศัพท์	ควบคุม

ช่วงที่ 4 ศิษย์จางวางศร จากการค้นคว้าเอกสารหลักฐานพบรายชื่อนักดนตรีไทยวังบูรพาภิรมย์รุ่นศิษย์จางวางศร บรรเลงในการประชันวงปีพาทย์ ณ วังบางขุนพรหม เมษายน พ.ศ. 2466 พบรายชื่อนักดนตรีไทยวังบูรพาภิรมย์ 9 คน คือ

1. นายต๋วม สาดวง	ปี
2. นายลาภ ณ บรรเลง	ระนาดเอก
3. นายสงัด ยมคุปต์	ระนาดทุ้ม
4. นายปลีก หสิตเสน	ห้องวงใหญ่
5. นายทองต่อ กลีบขึ้น	ห้องวงเล็ก
6. นายศิริ คชมุทิ	กลองสองหน้า
7. นายเสริม เพื่อนใจฉิม	ฉิ่ง
8. นายสำราญ เริงกฤษ	ฉาบ
9. จางวางศร ศิลปบรรเลง	ควบคุม

ช่วงที่ 5 นักดนตรีวังบูรพาภิรมย์ ส่งต่อวังลดาวัลย์และวังบางค้อ แหลม พ.ศ. 2470 - 2475 จากการค้นคว้าเอกสารหลักฐานพบรายชื่อนักดนตรีไทยทั้งหมด 8 คน

1. นายอ่อน ช่างสุพรรณ	ปี
2. นายเผือก นักระนาด	ระนาดเอก

3. นายสงว แสงเรืองรอง	ระนาดทุ้ม
4. นายละม่อม พุ่มเสนาะ	ฆ้องวงใหญ่
5. นายทองต่อ กลีบขึ้น	ฆ้องวงเล็ก
6. นายชะล่า ริตมาก	กลองสองหน้า
7. นายไพฑูรย์ จรรย์นาฎย์	ระนาดเอก/ระนาดทุ้ม/ฆ้องวงเล็ก
8. จางวางศร ศิลปบรรเลง	ควบคุม

ช่วงที่ 6 วงพิณพาทย์หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)
นักดนตรีจากวังบูรพาภิรมย์และวังบางค้อแหลม อัดแผ่นเสียงเสเรณี (ช่วงรัชกาลที่ 7)
พ.ศ. 2470 - พ.ศ.2475 จากการค้นคว้าเอกสารหลักฐานพบรายชื่อนักดนตรีไทยทั้งหมด 13 คน

1. นายต๋วม สาดวง	ปี่
2. นายเผือก นักระนาด	ระนาดเอก
3. นายรวม พรหมบุรี	ระนาดเอก
4. นายพิมพ์ นักระนาด	ระนาดเอก
5. นายลาภ ณ บรรเลง	ระนาดเอก
6. นายสงัด ยมคุปต์	ระนาดทุ้ม, ฆ้องวงใหญ่
7. นายโองการ กลีบขึ้น	ระนาดทุ้ม, ฆ้องวงเล็ก
8. นายละม่อม พุ่มเสนาะ	ฆ้องวงใหญ่
9. นายปริก หะสีตะเสน	ฆ้องวงใหญ่
10. นายกระจ่าง	ฆ้องวงเล็ก
11. นายอ่อน	เครื่องหนัง
12. นายเนตร(สีหมี)	เครื่องหนัง
13. จางวางศร ศิลปบรรเลง	ควบคุม

1.6 นักร้องเพลงไทยที่ร่วมขับร้องกับวงดนตรีไทยวังบูรพาภิรมย์

จากการศึกษาข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์ พบรายนามนักร้องที่เคยร่วมขับร้องกับวงดนตรีไทยวังบูรพาภิรมย์ จำนวน 10 คน คือ

1. หลวงกล่อมโกศลศัพท์ (จอน สุนทรเทศ) พ.ศ.2450 -2485
2. นางเจือ จรรย์นาฎย์ ไม่ทราบที่ปีเกิดและปีที่ถึงแก่กรรม
3. นางเจียน จรรย์นาฎย์ ไม่ทราบที่ปีเกิดและปีที่ถึงแก่กรรม
4. พระพรหมปรีชา (กลิน จันทรเรือง) พ.ศ.2425 - 2508

5. ขุนลิขิตสุนทรการ (หยิน มฤคะเวศ) พ.ศ.2425 – 2480
6. หลวงเสียงเสนาะภรรณ (พัน มุกตวาทย์) ไม่ทราบปีที่ถึงแก่กรรม
7. คุณหญิงรามबंधิตสิทธิเศรณี (เยี่ยม สุวงศ์) พ.ศ.2438 – 2493
8. นางทองดี ศุภะมาลัย พ.ศ.2444 - 2535
9. นางมหาเทพกษัตรสมุห (บรเวง สาคริก) พ.ศ.2451 – 2545
10. นางจิมลิ้ม กุลตัญท์ (ธนาคม) พ.ศ.2454 – ไม่ทราบปีที่ถึงแก่กรรม

2. การขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์

2.1 บทเพลงที่ขับร้องโดยนักร้องวังบูรพาภิรมย์

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแผ่นเสียงโบราณ แผ่นซีดี แอ็บันท์กึ่งเสียงและเอกสาร จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ พบบทเพลงที่สำคัญและเสียงขับร้องของนักร้องที่เคยร่วมกับวงดนตรีไทยวังบูรพาภิรมย์ สรุปเป็นรายงานดังนี้

1. บทเพลงของหลวงกล่อมโกศลศัพท์ (จอน สุนทรเทศ) บันท์กึ่งแผ่นเสียง รุ่นต่าง ๆ รวบรวมได้ 14 เพลง คัดเลือกบทเพลงที่โดดเด่นนำมาบันท์กึ่งเป็นโน้ตเพื่อทำการศึกษา วิเคราะห์เทคนิคการขับร้องจำนวน 5 เพลง คือ 1. เพลงเขมรกล่อมลูก สามชั้น 2. เพลงปลาทอง สามชั้น 3. เพลงนาคเกี้ยว 4. เพลงสาธิตการชมเดือน สามชั้น 5. เพลงทยอยนอก สามชั้น

2. บทเพลงของนางเจือ จรรย์นาฎย์ จากการเก็บสำรวจไม่พบข้อมูลเสียงขับร้องของนางเจือ จรรย์นาฎย์ พบข้อมูลเพียงได้ถ่ายทอดทางขับร้องให้แก่บุตรทั้ง 2 คือ นางประกอบ จรรย์นาฎย์ และนางมิ่งจิตร สุขเมธีร์

3. บทเพลงของนางเจียน จรรย์นาฎย์ จากการเก็บสำรวจไม่พบข้อมูลเสียงขับร้องของนางเจียน จรรย์นาฎย์ พบข้อมูลเพลงร้องที่นางเจียน จรรย์นาฎย์ ได้ถ่ายทอดให้แก่ลูกศิษย์รวบรวมได้ 9 เพลง คัดเลือกบทเพลงที่โดดเด่นนำมาบันท์กึ่งเป็นโน้ตเพื่อทำการศึกษา จำนวน 5 เพลง คือ 1. เพลงเขมรเขียว สามชั้น 2. เพลงแสนสุดสวาท สามชั้น 3. เพลงพันธุ์ฝรั่ง สามชั้น 4. เพลงสี่บท ถา 5. เพลงทยอยเดี่ยว

4. บทเพลงของพระพรหมปรีชา (กลิน จันทรเรือง) จากการเก็บสำรวจไม่พบข้อมูลเสียงขับร้องของพระพรหมปรีชา (กลิน จันทรเรือง) ไม่พบข้อมูลว่าได้ถ่ายทอดทางขับร้องให้แก่ผู้ใด บทเพลงที่สำคัญ คือ เพลงเขมรเลียบพระนคร มีการบันท์กึ่งเสียงครั้งสำคัญของสำนักหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) โดยศาสตราจารย์ ดอกเตอร์เดวิด มอร์ตัน เมื่อ พ.ศ.2512 อำนวยการบันท์กึ่งเสียงโดยคุณหญิงชื่น ศิลปบรรเลง และอาจารย์ประสิทธิ์ ศิลปบรรเลง พบการบันท์กึ่งเพลงเขมรเลียบพระนคร ผู้ขับร้องคือ อาจารย์ศิริ วิชเวช (ศิลปินแห่งชาติ)

5. บทเพลงของขุนลิขิตสุนทรการ (หยิน มฤคะเวศ) บันทึกแผ่นเสียงต่าง ๆ รวบรวมได้ 6 เพลง คัดเลือกบทเพลงที่โดดเด่นนำมาบันทึกเป็นโน้ตเพื่อทำการศึกษาวิเคราะห์เทคนิคการขับร้องจำนวน 5 เพลง คือ 1.เพลงสี่บท สามชั้น 2.เพลงนาคเกี้ยว สามชั้น 3 เพลงทยอยนอก สามชั้น 4.เพลงเชิดจิ้น 5.เพลงเทพนิมิตร สามชั้น

6. บทเพลงของหลวงเสียงเสนาะภรรณ (พัน มุกตวาทย์) บันทึกแผ่นเสียงรุ่นต่าง ๆ รวบรวมได้ 11 เพลง คัดเลือกบทเพลงที่โดดเด่นนำมาบันทึกเป็นโน้ตเพื่อทำการศึกษาวิเคราะห์เทคนิคการขับร้องจำนวน 5 เพลง คือ 1.เพลงเขมรไทรโยค 2.เพลงพญาโคก สามชั้น 3.เพลงสารถิ สามชั้น 4.เพลงสาธิตาชมเดือน สามชั้น 5.เพลงสุดสงวน สามชั้น

7. บทเพลงของคุณหญิงรามบัณฑิตสิทธิเศรณี (เยี่ยม ส่วงศ์) บันทึกแผ่นเสียงรุ่นต่าง ๆ รวบรวมได้ 34 เพลง คัดเลือกบทเพลงที่โดดเด่นนำมาบันทึกเป็นโน้ตเพื่อทำการศึกษาวิเคราะห์เทคนิคการขับร้องจำนวน 5 เพลง คือ 1.เพลงเขมรไทรโยค 2.เพลงพญาโคก สามชั้น 3.เพลงปลาทอง สามชั้น 4.เพลงทยอยนอก สามชั้น 5.เพลงนาคเกี้ยว สองชั้น

8. บทเพลงของนางทองดี ศุภะมาลัย บันทึกแผ่นเสียงรุ่นต่าง ๆ รวบรวมได้ 8 ชุด คัดเลือกบทเพลงที่โดดเด่นนำมาบันทึกเป็นโน้ตเพื่อทำการศึกษาวิเคราะห์เทคนิคการขับร้องจำนวน 5 เพลง คือ 1.เพลงลำดวน เถา 2.เพลงสร้อยทับถัน สามชั้น 3.เพลงสาวน้อยเล่นน้ำ 4.เพลงลาวแพน 5.เพลงลาวคำเนินทราย

9. บทเพลงของนางมหาเทพกษัตริสมุห (บรรเลง สาคริก) จากการเก็บรวบรวมข้อมูลบทเพลงที่ขับร้องบันทึกแถบเสียงได้ 7 เพลง คัดเลือกบทเพลงที่โดดเด่นนำมาบันทึกเป็นโน้ตเพื่อทำการศึกษาวิเคราะห์เทคนิคการขับร้องจำนวน 5 เพลง คือ 1. เพลงสารถิ สามชั้น 2. เพลงเชิดโน สามชั้น 3. เพลงลาวแพน 4.เพลงภูลาว เถา 5.เพลงทยอยเดี่ยว

10. บทเพลงของนางจิมลิ้ม กุลตันท์ บันทึกแผ่นเสียงรุ่นต่าง ๆ รวบรวมได้ 4 เพลง คัดเลือกบทเพลงที่โดดเด่นนำมาบันทึกเป็นโน้ตเพื่อทำการศึกษาวิเคราะห์เทคนิคการขับร้องจำนวน 4 เพลง คือ 1.เพลงฉิ่งกลาง 2.เพลงแป๊ะไล่ซุน 3.เพลงมังกรคาบแก้ว 4.เพลงจิ้นไห่

2.2 เทคนิคการขับร้องของนักร้องวังบูรพาภิรมย์

จากการวิเคราะห์บทเพลงจากเสียงขับร้องของนักร้องเพลงไทยวังบูรพาภิรมย์ โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการขับร้องเพลงไทย 10 ท่าน พบเทคนิคในการขับร้องที่สำคัญ 20 อย่าง คือ 1.ยืนเสียง 2.ครั้นเสียง 3.ลงทรวง 4.หางเสียง 5.กลิ้งเสียง/กลิ้งลูกคอ 6.ลักจังหวะ 7.โหนเสียง 8.บีบเสียง 9.ชั้นเชิงหรือเม็ดพราย 10.เอื้อนกระโดดเสียง 11.เกลือกเสียง 12. ร้องฉีกคำ

หรือแยกคำ 13.เน้นเสียงเน้นคำ 14. บั๊นเสียงบั๊นคำ 15 โหนเสียง 16.ร่อนผิวลม 17.ทอดเสียง
18.ผันเสียง 19.ผ่อนเสียง 20.ลอยจังหวะ สามารถสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตาราง 12 สรุปการวิเคราะห์เทคนิคการขับร้องของนักร้องวงบูรพาภิรมย์ทั้ง 7 คน

ลำดับ	ชื่อนักร้อง	เทคนิคสำคัญในการขับร้องที่พบ
1	หลวงกล่อมโกศลศัพท์ (จอน สุนทรเทศ)	1. ยืนเสียง 2. ครันเสียง 3. ลงทรวง 4. หางเสียง 5. กลิ้งเสียง/กลิ้งลูกคอ 6. ลักจังหวะ 7. โหนเสียง 8. ปีบเสียง 9. ชันเชิงหรือเม็ดพราย
2	ขุนลิขิตสุนทรการ (หยิน มคฤคเษ)	1. ครันเสียง 2. หางเสียง 3. กลิ้งเสียง/กลิ้งลูกคอ 4. เอื้อนกระโดดเสียง 5. ลักจังหวะ 6. โหนเสียง 7. ปีบเสียง 8. ชันเชิงหรือเม็ดพราย
3	หลวงเสียงเสนาะกรรณ (พัน มุกตวาภัย)	1. ครันเสียง 2. หางเสียง 3. กลิ้งเสียง/กลิ้งลูกคอ 4. เกลือกเสียง 5. ลักจังหวะ 6. โหนเสียง 7. ปีบเสียง 8. ชันเชิงหรือเม็ดพราย 9. ร้องฉีกคำ หรือแยกคำ
4	คุณหญิงรามบัณฑิตสิทธิเศรณี (เยี่ยม สุวงศ์)	1. ครันเสียง 2. หางเสียง 3. กลิ้งเสียง/กลิ้งลูกคอ 4. เน้นเสียงเน้นคำ 5. บั๊นเสียงบั๊นคำ 6. ลักจังหวะ 7. ปีบเสียง 8. ชันเชิงหรือเม็ดพราย 9. โหนเสียง 10. เอื้อนกระโดดเสียง 11. ร่อนผิวลม
5	นางทองดี สุณะมาลัย	1. ครันเสียง 2. หางเสียง 3. กลิ้งเสียง/กลิ้งลูกคอ 4. เน้นเสียงเน้นคำ 5. บั๊นเสียงบั๊นคำ 6. ลักจังหวะ 7. ปีบเสียง 8. ชันเชิง 9. โหนเสียง 10. ทอดเสียง 11. เอื้อนกระโดดเสียง
6	นางมหาเทพกษัตริสมุห (บรรเลง สาคริก)	1. ครันเสียง 2. เน้นเสียงเน้นคำ 3. บั๊นเสียงบั๊นคำ 4. หางเสียง 5. กลิ้งเสียง/กลิ้งลูกคอ 6. ลักจังหวะ 7. ชันเชิง หรือเม็ดพราย 8. โหนเสียง 9. ทอดเสียง 10. ผันเสียง 11. ผ่อนเสียง 12. ลอยจังหวะ
7	นางจิมลิ้ม กุลรัตน์ (ธนาคม)	1. ครันเสียง 2. ปีบเสียง 3. หางเสียง 4. เน้นเสียง 5. กลิ้งเสียง/กลิ้งลูกคอ เน้นคำ 6. บั๊นเสียง บั๊นคำ 7. ผันเสียง 8. ชันเชิง 9. ทอดเสียง

3. พหุลักษณะและอิทธิพลของนักร้องวงบูรพาภิรมย์ที่มีต่อการพัฒนาการของการขับร้องเพลงไทย

3.1 พหุลักษณะของนักร้องเพลงไทยวงบูรพาภิรมย์

ความเป็นสังคมพหุลักษณะ (Plural Society) ของวงบูรพาภิรมย์ ในฐานะสังคมดนตรีไทยที่มีความแยกย่อยออกจากกันในเรื่องของทางขับร้องเพลงไทยที่มีความหลากหลาย นักร้องของวงบูรพาภิรมย์มีเอกลักษณ์การขับร้องที่แตกต่างกันตามศักยภาพและพื้นฐานด้านการขับร้องเดิมของแต่ละคน โดยที่นักดนตรีและผู้คนในสังคมดนตรีของวงบูรพาภิรมย์จะให้ความสำคัญกับความหลากหลายทางด้านการขับร้องอย่างให้เกิดประโยชน์ซึ่งกันและกันเสมอ จนสามารถนับได้ว่าเป็นข้อตกลงร่วมกันในเรื่องความเสรีทางความคิดในการเลือกใช้ทางขับร้องด้วยตนเอง และยังมีการศึกษาเพิ่มเติมผ่านการเรียนขับร้องเพลงใหม่ หรือปรับทางร้องที่เพลงส่วนใหญ่เป็นเพลงสามชั้นประเภทเสภา ด้วยวัตถุประสงค์เพื่อการประชันวงปีพาทย์ได้กลายเป็นอุดมการณ์ร่วมกันในการมุ่งมั่นเรื่องประชันขันแข่ง จึงเป็นผลให้ทางขับร้องต้องมีการปรับเปลี่ยนอีกครั้งเพื่อให้สอดคล้องตามกติกาการประชัน ปรากฏการณ์นี้ทำให้ทางขับร้องของวงบูรพาภิรมย์ไม่มีต้นแบบเพียงจำนวนเดียวหรือจำนวนเฉพาะสำหรับบังคับให้นักร้องขับร้องเป็นแนวเดียวกันหรือเหมือนทุกคนได้ เกิดเป็นการพัฒนาและบูรณาการแนวทางการขับร้องที่ยืดหลักการขับร้องที่เป็นพื้นฐานร่วมกันที่สนับสนุนความโดดเด่นตามศักยภาพเสียงเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว (Uniqueness) เน้นย้ำถึงความหลากหลายอย่างเป็นประชาธิปไตยในสังคมดนตรีแห่งนี้

ตาราง 13 แสดงกลุ่มลักษณะการขับร้องของนักร้องวงบูรพาภิรมย์ที่มีลีลาใกล้เคียงกัน แบ่งเป็น 3 ช่วง และสรุปลักษณะการขับร้องของนักร้องวงบูรพาภิรมย์

กลุ่ม	ชื่อนักร้องวงบูรพาภิรมย์	ลักษณะการขับร้องที่เหมือนกัน
กลุ่มที่ 1	หลวงกล่อมโกศลศัพท์	- ได้รับอิทธิพลจากการแห่ การสวดและ
ช่วงต้น	(จอน สุนทรเทศ)	การเทศน์
นักร้องดั่งรับเชิญ	ขุนลิขิตสุนทรการ	- ร้องเสียงสูงหนีบแบบเพื่อดีดสู้กับเสียงของดนตรี
	(หยิน มฤคะเวศ)	- การออกเสียงเอื้อน(ละลัก) ออกเสียง
	หลวงเสียงเสนาะกรรณ	“เออ” ผสมกับเสียง “เอ” และเสียง “แอ”
	(พัน มุกตวาภัย)	- มีเทคนิคลีลาเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว

		<ul style="list-style-type: none"> - เทคนิควิธีการร้องเหมือนเสียงปี่ - ร้องจังหวะกระชับไม่ยืดช้า มีการลักจังหวะ กระทั่งจังหวะ - ยังไม่มีการประคบคำให้ชัดเจนมากนัก
กลุ่มที่ 2 ช่วงกลาง นักร้องดังรับเชิญ	<p>คุณหญิงรามบัวถาศิทธิเศรณี (เยี่ยม ส่วงศ์)</p> <hr/> <p>นางทองดี ศุภะมาลัย</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ได้รับการถ่ายทอดวิธีการขับร้องอย่างราชสำนัก - ไม่ใช้เทคนิคอย่างการแหล่ - มีลูกคอประดับประดาทำนองเอื้อนบ้าง - ยังนิยมใช้เสียงสูงในการขับร้อง - เทคนิควิธีการร้องเหมือนเสียงปี่ - การออกเสียงเอื้อน (ละลัก) ออกเสียงเป็น “เออ” สละสลวยเป็นระเบียบ - มีเทคนิคการเชื่อมเสียงเอื้อนหลักเพื่อความไพเราะ - ออกเสียงที่ชัดถ้อยชัดคำทุกอักขระ ผันเสียงคำร้องตรงตามวรรณยุกต์ - แบ่งคำถูกเรื่องถูกราวไม่ฉีกคำ
กลุ่มที่ 3 ช่วงปลาย ศิษย์จางวางศร	<p>นางมหาเทพกษัตริย์สมุห (บรรวง สาคริก)</p> <hr/> <p>นางจิมลิ้ม กุลตัญท์ (ธนาคม)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - แนวทางขับร้องที่เปลี่ยนสมัยนิยม - เปลี่ยนวิธีการออกเสียง เนื่องจากการเข้ามาของเครื่องขยายเสียง ขับร้องไม่ตะเบ็งเสียงแข่งกับดนตรี - มีการประคบเสียง ประคบคำ - การเอื้อน(ละลัก)สละสลวยเป็นระเบียบ - ได้รับอิทธิพลการขับร้องในสำนักของพระยาเสนาะดุริยางค์ (แช่ม สุนทรวาทีน) ซึ่งได้พัฒนาวิธีการขับร้องให้นุ่มนวล ใช้เสียงต่ำเสียงกลาง - การขับร้องให้เกิดอารมณ์เพลงที่หลากหลายเป็นที่นิยมมากในราชสำนัก

สรุปลักษณะ	1. การร้องมีลักษณะการเอื้อนตรง ๆ ไม่ปรุงแต่งการเอื้อนมากนัก
การขับร้องของ	2. จังหวะกระชับไม่นิยมร้องให้จังหวะย่อยยืดช้า หรือฉายออกไปมากนัก
นักร้องวังบูรพา	3. นิยมนักร้องที่มีเสียงสูงแหลม กังวานใสเป็นธรรมชาติ มีช่วงเสียงกว้าง
ภิรมย์	4. ไม่นิยมการขับร้องที่ปรุงแต่งเสียงหรือตัดเสียง
	5. ใช้เทคนิคกลวิธีการขับร้องแบบเก่า คือทำเสียงเหมือนเสียงปี่ ใช้เทคนิคแบบปี่ นิยมเอื้อนทำนองถี่ ๆ ไม่ปล่อยเว้นช่องว่าง
	6. ใช้เทคนิคการครั้นเสียง การกลิ้งลูกคอ
	7. เน้นชั้นเชิง ลีลาการขับร้องมากกว่าเน้นอารมณ์เพลง
	8. ทางขับร้องส่วนใหญ่เป็นแบบพื้นฐาน ปฏิบัติง่ายฟังง่ายไม่เน้นการประดิษฐ์เสียงที่ซับซ้อน ทำให้เป็นที่นิยมกันโดยทั่วไป
	9. ทางขับร้องโดดเด่นที่ทางเพลง มีเทคนิคที่แตกต่างกันไปตามศักราชภาพของแต่ละคน
	10. ทางร้องพัฒนาตามสมัยนิยม มีความอิสระทางสุนทรีศาสตร์

3.2 อุตลักษณ์ด้านการขับร้องของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ ที่แสดงนำเสนอผ่านการประชันวงและการฟัง

1. การขับร้องร่วมกับวงปี่พาทย์ในการประชันวง

วงปี่พาทย์ของวังบูรพาภิรมย์มีหน้าที่หลัก คือ การประชันวง กติกาหนึ่งในการประชัน กำหนดให้มีการร้องส่งโน้ตเพลงประเภทเสภา ทำให้เกิดการปรับปรุง เรียบเรียงทางเพลงขึ้นเป็นทางเฉพาะของแต่ละวง รูปแบบการประชันลำดับเพลงดังกล่าวได้รับความนิยมมาจนถึงปัจจุบัน คือ 1. เพลงใหม่โรงเสภา (บรรเลง) 2. เพลงพม่าห้าท่อน (ร้องรับ) 3. เพลงจระเข้หางยาว (ร้องรับ) 4. เพลงสี่บท (ร้องรับ) 5. เพลงบุหลัน (ร้องรับ) 6. เพลงทยอย (ร้องรับ) 7. เพลงประเภทเดี่ยว (บรรเลง) 8. เพลงลา (ร้องรับ) ลักษณะการขับร้องในการประชันของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ เน้นการเปล่งเสียงที่ตั้งฟังชัด เสียงแหลมสูง มีชั้นเชิงที่โดดเด่น ลีลาการร้องคล้ายเสียงปี่ ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการปรับปรุงทางขับร้องเพลงไทยของวังบูรพาภิรมย์ ได้แก่ พระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) และหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ที่คิดค้นกลวิธีการขับร้องและแต่งเพลงใหม่ ๆ อยู่เสมอ ทางขับร้องของวังบูรพาภิรมย์ขึ้นชื่อว่า “สละสลวย หูหว่าทันสมัยที่สุดในช่วงเวลานั้น”

2. การขับร้องเพลงไทยเพลงเพื่อการฟัง

วังบูรพาภิรมย์เป็นสถานที่จัดงานสโมสรร งานเลี้ยงรับรองในวาระต่าง ๆ ดังนั้นวงดนตรีไทยและนักร้องของวังบูรพาภิรมย์จึงมีหน้าที่ในการบรรเลงและขับร้องบทเพลงเพื่อการฟัง วัตถุประสงค์เพื่อประกอบบรรยากาศของงาน วิธีการบรรเลงขับร้องจึงเน้นไปที่ความไพเราะกลมกลืน ไม่แสดงความโดดเด่นเหมือนการบรรเลงประชันวง การขับร้องเลือกใช้บทร้องที่ผู้ฟังคุ้นเคยและเป็นที่รู้จัก เช่น บทพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 5 บทพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 6 และบทร้องจากวรรณคดีขอม นิยม ถือเป็นการพัฒนารูปแบบการบรรเลงขับร้องที่เน้นผู้ฟังเป็นสิ่งสำคัญ แนวทางดังกล่าวได้ปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน เกิดบทเพลงเพื่อการฟังใหม่ ๆ อาทิ เพลงเขมรพวง, เพลงพราหมณ์ดีดน้ำเต้า, เพลงปฐมดุสิต, เพลงลาวเสียงเทียน เป็นต้น

3.3 การบูรณาการของการขับร้องเพลงไทยวังบูรพาภิรมย์

การขับร้องของวังบูรพาภิรมย์เกิดปรากฏการณ์การกลืนกลายทางดนตรี (Assimilation) ที่เป็นกระบวนการสำคัญในการหลอมรวมวัฒนธรรมการขับร้องที่เป็นกลุ่มย่อยให้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการขับร้องวังบูรพาภิรมย์ที่ถือเป็นสังคมส่วนใหญ่ที่อยู่ร่วมกันบนพื้นฐานของความเข้าใจและก้าวข้ามความขัดแย้งทางดนตรี จนสามารถอยู่ร่วมกับสังคมดนตรีไทยภายนอกในรูปแบบสมัยนิยม สามารถแบ่งช่วงเวลาของพัฒนาการได้ดังนี้

1. การขับร้องเพลงไทย ช่วงเริ่มตั้งวงเครื่องสายวังบูรพาภิรมย์

ยุคเริ่มตั้งวงเครื่องสายวังบูรพาภิรมย์ ยังไม่สามารถอธิบายลักษณะการขับร้องของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ได้ชัดเจน สันนิษฐานได้ว่าการขับร้องในช่วงนี้คงจะเป็นการขับร้องแบบเก่าที่นิยมในช่วงรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 5 ทางเพลงเป็นของครูสังวาลย์ กุลวัลย์

2. พัฒนาการของการขับร้องเพลงไทย ช่วงตั้งวงปีพาทย์ประจำวังบูรพาภิรมย์ ราว พ.ศ.2428

แนวทางการขับร้องในยุคตั้งวงปีพาทย์ประจำวังบูรพาภิรมย์ ได้รับอิทธิพลแนวทางการขับร้องของเดิมจากสำนักของครูช้อย สุนทรวาทีน สู้ครูเพชร จรรย์นาฎย์ ผู้เป็นศิษย์ ที่เข้ามาอยู่เป็นนักดนตรีกลุ่มแรก นักร้องในช่วงนี้ คือ นางเจือ จรรย์นาฎย์ และนางเจียน จรรย์นาฎย์ บุตรสาวครูเพชร จรรย์นาฎย์ ครูขับร้องของวังบูรพาภิรมย์ในช่วงนี้ คือ หลวงกล่อม โกลศศัพท์ (จอ นสุนทรเทศ) มีลีลาการขับร้องเฉพาะตน ได้รับความนิยมมากในรัชกาลที่ 5 - 6

3. พัฒนาการของการขับร้องเพลงไทย ช่วงพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) ควบคุมวง ราว พ.ศ. 2443

ในช่วงนี้วงปี่พาทย์ของวังบูรพาภิรมย์ถือว่ามีชื่อเสียงมากที่สุด มีนักดนตรีและนักร้องที่มีฝีมือเข้ามาร่วมวงหลายคน โดยเฉพาะจางวางศร ศิลปบรรเลง การประชันวงปี่พาทย์และผู้ฟังเพลงนิยมเพลงประเภทสามชั้น ในช่วงนี้จึงมีการปรับปรุงทางเพลงและแต่งขยายเพลงประเภทเสภาเป็นทางเฉพาะของวังบูรพาภิรมย์ วิธีการขับร้องได้เปลี่ยนแปลงลีลาจากการแหลและการสวดอย่างชัดเจน ทางร้องที่แต่งขึ้นโดยครูแปลก ประสานศัพท์ มีรูปแบบต่างจากแนวทางเดิม มีวรรคตอนที่เป็นระเบียบ การขับร้องมีความสัมพันธ์กับดนตรีเป็นอย่างมาก ทางร้องได้รับความนิยมว่าทันสมัยหรูหรา นักร้องที่มาร่วมกับวังบูรพาภิรมย์ ได้แก่ พระพรหมปริชา (กลิ่นจันทร์เรื่อง), ขุนลิขิตสุนทรการ (หยิน มคฤคเเวศ) และหลวงเสียงเสนาะภรรณ (พัน มุกตวาภัย)

4. พัฒนาการของการขับร้องเพลงไทย ช่วงหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ควบคุมวง รว พ.ศ. 2452

ยุคที่จางวางศร ศิลปบรรเลง รัหน้าที่เป็นครูผู้ควบคุมวงดนตรี ในช่วงนี้วังบูรพาภิรมย์เป็นเสมือนสถาบันดนตรี มีนักดนตรีและนักร้องเข้ามาเพื่อมาแลกเปลี่ยนความรู้จำนวนมาก เกิดการคิดค้นกลวิธีการบรรเลงที่แตกต่างจากรูปแบบเดิม การประพันธ์เพลงลักษณะใหม่ เช่น เพลงทางกรอ, เพลงทางเปลี่ยนออกสำเนียง, เพลงเถา, เพลงหกชั้น และเพลงเดี่ยวเครื่องมือต่าง ๆ เป็นต้น การขับร้องเป็นไปตามแนวทางของจางวางศร ศิลปบรรเลง ที่พัฒนาจากของเดิมให้มีความทันสมัยตามความนิยมของผู้ฟัง มีกลวิธีการขับร้องที่หลากหลายตามศักยภาพของนักร้อง เกิดแนวทางการขับร้องที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละคน นักร้องวังบูรพาภิรมย์ในช่วงนี้ได้แก่ คุณหญิงรามบัณฑิตสิทธิเศรณี (เยี่ยม สุวงศ์), นางทองดี สุณะมาลัย, นางมหาเทพ กษัตริสมุห (บรรเลง สาคริก) และนางจิมลิ้ม กุลตันท์ (ธนาคม)

5. พัฒนาการของการขับร้องเพลงไทย ช่วงหลังจากสมเด็จพระราชปิตุลา บรมพงศาภิมุข เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช เสด็จทิวงคต พ.ศ. 2471

หลังจากสมเด็จพระราชปิตุลา บรมพงศาภิมุข เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช เสด็จทิวงคต เมื่อพ.ศ. 2471 นักดนตรีและนักร้องของวังบูรพาภิรมย์บางส่วนได้ย้ายโอนมาอยู่ในสังกัดวังบางคอกแหลม ได้ประมาณ 5 ปี สมเด็จพระบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ สิ้นพระชนม์ พ.ศ.2475 นักดนตรีและนักร้องในพระอุปถัมภ์วังคอกแหลมได้แยกย้ายกันอีกครั้ง แนวทางด้านดนตรีด้านขับร้องจากวังบูรพาภิรมย์และวังบางคอกแหลม ถูกถ่ายโอนสู่ 2 สำนักดนตรีใหญ่ คือ สำนักครูเพชร จรรย์นาฎย์ ที่ย้ายไปตั้งวงฝึกลูกศิษย์อยู่ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และสำนักของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ที่ย้าย

มาตั้งวงฝึกลูกศิษย์ที่บ้านบาตร เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร รูปแบบทางดนตรีและขับร้องจึงมีการพัฒนาปรับปรุงไปตามแนวทางของแต่ละสำนัก และความนิยมของผู้ฟังในสังคม

6. พัฒนาการของการขับร้องเพลงไทยจากวังบูรพาภิรมย์สู่กรมศิลปากร รว พ.ศ. 2475

หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 มีการยุบหน่วยราชการต่าง ๆ กรมปี่พาทย์และกรมโขนหลวงในรัชกาลที่ 7 ได้ถูกโอนย้ายจากกระทรวงวังมาขึ้นอยู่กับกรมศิลปากร หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ย้ายมาเป็นหัวหน้าแผนกดุริยางค์ไทย ระหว่างที่รับราชการที่กรมศิลปากรได้ถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ที่สั่งสมมาจากวังบูรพาภิรมย์และกรมมหรสพ ไว้เป็นแบบแผนที่แผนกดุริยางค์ไทย กรมศิลปากร มีส่วนในการวางรากฐานให้โรงเรียนนาฏดุริยางค์ในยุคก่อตั้ง พ.ศ. 2477 คณาจารย์ของโรงเรียนนาฏดุริยางค์และนักดนตรีนักร้องของแผนกดุริยางค์ไทยส่วนใหญ่เป็นศิษย์ของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) รายชื่อนักดนตรีนักร้องที่มาจากวังบูรพาภิรมย์ ได้แก่ คุณหญิงชิ้น ศิลปบรรเลง, เรืออากาศเอกโสภากร กลีบชื่น, ครูสังัด ยมะคุปต์, ครูพิมพ์ นักระนาด, ครูเผือด นักระนาด, หลวงเสียงเสนาะภรณ์ (พัน มุกตวาภัย) และครูจิมลิ้ม กุลตันท์ (ธนาคม) แนวทางการขับร้องได้สืบทอดสู่องค์กรใหม่ ปรับเปลี่ยนรูปแบบไปตามนโยบายของผู้บริหาร แนวทางของสังคม และปรับเปลี่ยนตามความนิยมของผู้ฟัง

3.4 การเปิดพื้นที่ทางสังคมดนตรีไทยของแนวทางการขับร้องเพลงไทยวังบูรพาภิรมย์

นักดนตรีและนักร้องวังบูรพาภิรมย์ คล้ายกลุ่มคนทางดนตรีไทยกลุ่มหนึ่ง (Ethnicity) มีพลังในทางสังคมค่อนข้างสูง ส่งผลให้เกิดกระบวนการการเปิดพื้นที่ทางสังคมวัฒนธรรมดนตรี (Social and Cultural Space) ผ่านแนวทางการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ ข้อสังเกตทางดนตรีของวังบูรพาภิรมย์ผ่านแนวทางการขับร้องเพลงไทย ได้รับการยอมรับในฐานะภูมิปัญญาความรู้ทางดนตรี (Indigenous Knowledge) ที่เรียกว่า “ทางร้องฝั่งพระนคร”

รูปแบบการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ ยังคงเหลือร่องรอยในปัจจุบัน เทคนิควิธีการขับร้องของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ได้ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นกระจายสู่สถาบันการศึกษาดนตรี สถาบันดนตรี และบ้านดนตรี ตามที่พำนักของนักดนตรีและนักร้อง มีการพัฒนารูปแบบ ปรับปรุงบทเพลง ปรับปรุงแนวทางการขับร้องตามสมัยนิยม สามารถแสดงความเชื่อมโยงได้ดังนี้

1. การขับร้องเพลงไทยของนักร้องบุรพาภิรมย์ พัฒนาสู่ทางร้องที่เรียกว่า “ทางพระนครหรือทางฝั่งพระนคร”

สำนักดนตรีของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ย้ายจากบ้านหน้าวังบุรพา มาตั้งอยู่ที่บ้านบาตร เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร เป็นสถาบันดนตรีแห่งใหม่ที่ผู้สนใจเข้าไปศึกษาเรียนรู้ดนตรีและขับร้องได้อย่างเสรี ทางขับร้องของนักร้องวังบุรพาภิรมย์ได้สืบทอดมาในสำนักของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) มีการพัฒนาปรับปรุงตามแนวทางให้ทันสมัย เผยแพร่สู่ลูกศิษย์และบุคคลทั่วไป ได้รับความนิยมกระจายไปทั่วประเทศ เป็นแนวทางที่ปฏิบัติง่าย เข้าใจง่าย ฟังง่าย เป็นที่เข้าใจตรงกันว่าแนวทางดนตรีและขับร้อง “ทางฝั่งพระนคร”

2. แนวทางดนตรีและการขับร้องเพลงไทยจากวังบุรพาภิรมย์สู่สถาบันทางด้านดนตรีในปัจจุบัน

หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 สถานะดนตรีไทยจากการอุปถัมภ์ของเจ้านายถูกโอนย้ายไปอยู่กรมกองต่าง ๆ และอีกส่วนได้ออกจากสังกัดราชการไปตั้งสำนักหรือบ้านดนตรีของตนเอง องค์ความรู้จากวังต่าง ๆ ได้ติดตัวไปกับนักดนตรีนักร้องถูกเผยแพร่และสืบทอดสู่องค์กรใหม่สถาบันใหม่ รูปแบบของดนตรีดั้งเดิมได้ส่งต่อให้แก่คนรุ่นใหม่ มีการพัฒนาปรับปรุงตามบทบาทหน้าที่ในองค์กรใหม่ ซึ่งเปลี่ยนแปลงตามอิทธิพลของผู้บังคับบัญชา สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง การเข้ามาซึ่งดนตรีต่างวัฒนธรรม ความเจริญของเทคโนโลยี และความนิยมของคนในปัจจุบัน แนวทางดนตรีและการขับร้องเพลงไทยจากวังบุรพาภิรมย์ถ่ายทอดสู่สถาบันทางด้านดนตรีในปัจจุบันสามารถเชื่อมโยงได้ดังนี้

1 แนวทางดนตรีและการขับร้องเพลงไทยจากวังบุรพาภิรมย์สู่กรมศิลปากร สืบทอดแนวทางจากนักดนตรีและนักร้องที่โอนย้ายมาจากวังบุรพาภิรมย์โดยตรง และศิษย์ของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

2 แนวทางดนตรีและการขับร้องเพลงไทยจากวังบุรพาภิรมย์สู่ดุริยางค์ 4 เหล่าทัพ คือ กองดุริยางค์ทหารบก กองดุริยางค์ทหารเรือ กองดุริยางค์ทหารอากาศ และดุริยางค์กรมตำรวจ สืบทอดแนวทางจากนักดนตรีและนักร้องที่เป็นศิษย์ของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

3 แนวทางดนตรีและการขับร้องเพลงไทยจากวังบุรพาภิรมย์สู่กองการสังคีต สำนักวัฒนธรรมกีฬา และการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร สืบทอดแนวทางจากนักดนตรีและนักร้องที่เป็นศิษย์ของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) และศิษย์สำนักครูเพชร จรรย์นาฏย

4. แนวทางดนตรีและการขับร้องเพลงไทยจากวังบูรพาภิรมย์ผู้สถาบันการศึกษาทางด้านดนตรี ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร (ทับแก้ว) มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา และสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ครูอาจารย์ที่ถ่ายทอดวิชาการดนตรีไทยในสถาบันการศึกษาทางด้านดนตรี รุ่นบุกเบิกมาจากนักดนตรีและนักร้องที่โอนย้ายมาจากวังบูรพาภิรมย์ส่วนหนึ่ง ศิษย์ของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) และศิษย์จากสำนักครูเพชร จรรย์นาฎย์ ส่วนหนึ่ง

อภิปรายผล

การศึกษาเรื่องการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ ในครั้งนี้เป็นการปะติดปะต่อข้อมูลทางประวัติศาสตร์ไทยที่เกี่ยวกับนักร้องวังบูรพาภิรมย์ เป็นการเน้นย้ำเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ดนตรีไทยให้ชัดเจนยิ่งขึ้นโดยอ้างอิงจากหลักฐานข้อมูลที่พบ ซึ่งให้เห็นความสำคัญของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการการขับร้องเพลงไทย และแสดงให้เห็นถึงลักษณะที่เป็นพหุลักษณะทางการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ ดังจะได้อภิปรายผลนำเสนอเป็นประเด็นดังนี้

1. ประเด็นข้อมูลทางประวัติศาสตร์ประวัติเรื่องความเป็นมาของวงดนตรีไทยและนักร้องเพลงไทยวังบูรพาภิรมย์

ประวัติศาสตร์ประวัติเรื่องความเป็นมาของวงดนตรีไทยและนักร้องเพลงไทยวังบูรพาภิรมย์ พบว่าข้อมูลในตำราเอกสาร หรือข้อมูลในวิจัยที่ปรากฏในปัจจุบัน (พ.ศ.2566) มีความคลาดเคลื่อนและแตกต่างกันหลายประเด็น ในการค้นคว้าวิจัยในครั้งนี้ จึงขออภิปรายนำเสนอข้อเท็จจริงตามหลักฐานที่ค้นพบ และข้อมูลที่ได้ทำการวิเคราะห์เป็นประเด็นดังนี้

ข้อที่ 1 ความคลาดเคลื่อนเรื่องเวลาการตั้งวงปีพาทย์วังบูรพาภิรมย์ ตามข้อมูลในเอกสารเดิมระบุว่าตั้งวงปีพาทย์วังบูรพาภิรมย์ พ.ศ.2440 จากการค้นคว้าวิจัยในครั้งนี้พบหลักฐานข้อมูลในหนังสือจดหมายเหตุดนตรี 5 รัชกาล งานวิจัยเอกสารและลำดับเหตุการณ์พุทธศักราช 2411 – 2549 เล่ม 1 หน้า 90 พบข้อมูลว่า “พ.ศ. 2432 งานฉลองหอพระสมุทวิสิธญาณ มีการขอแรงวงพิณพาทย์ที่อยู่ในสังกัดของพระบรมวงศานุวงศ์และขุนนางชั้นผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นสมาชิกของหอพระสมุทฯ มาบรรเลงรวม 12 วง มีนักดนตรีนักร้องทั้งหมด 161 คน ปรากฏชื่อวงพิณพาทย์ของสมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช (สมเด็จพระเจ้า

บุรพาฯ) ส่งวงปีพาทย์มาช่วยบรรเลง 1 วง 14 คน” จากหลักฐานข้างต้นแสดงให้เห็นว่าวงปีพาทย์ของวังบูรพาภิรมย์ มีมาตั้งแต่หรือก่อน พ.ศ. 2432

ข้อที่ 2 ความคลาดเคลื่อนเหตุการณ์การประชันวงในปี พ.ศ.2466 “งานสี่มะเส็ง” เป็นงานทำบุญฉลองพระชนมายุครบ 4 รอบ ของทูลกระหม่อมบริพัตร และพระโอรสธิดาองค์อื่น ๆ ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ที่ประสูติในปีเดียวกัน คือ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน, พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าพิสมัยมลลัตย และพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าศศิพงษ์ประไพ มีการประชันปีพาทย์ขึ้น ณ วังบางขุนพรหม 3 วง ได้แก่ 1. วงวังบางขุนพรหม 2. วงของเจ้าพระยาธรรมาธิกรณาบดี (ม.ร.ว.ป๋ม มาลากุล) 3. วงดนตรีประจำวังบูรพาภิรมย์ จากการวิเคราะห์หลักฐานการวิจัยครั้งนี้พบข้อมูลที่คลาดเคลื่อนทางประวัติศาสตร์ คือ ปีที่ประสูติของทูลกระหม่อมบริพัตร และพระโอรสธิดาฯ ตรงกับปีมะเส็ง ตรีศก จุลศักราช 1243 เทียบได้ พ.ศ. 2424 ตรงกับสุรศักดิ์ จันทวงศ์สาร, (2563: 127) เรื่องครุฑดนตรีไทยในอดีต กล่าวถึงสมเด็จพระวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ประสูติเมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2424 เมื่อพระชนมายุครบ 4 รอบ จะตรงกับปี พ.ศ.2472 ดังนั้นถือเป็นข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่คลาดเคลื่อนงานสี่มะเส็งไม่ได้จัดใน พ.ศ. 2466 แต่จัดในพ.ศ.2472 รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7

ข้อที่ 3 งานสี่มะเส็ง งานทำบุญฉลองพระชนมายุครบ 4 รอบ ของทูลกระหม่อมบริพัตร และพระโอรสธิดาองค์อื่น ๆ ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ที่ประสูติในรัชสมัยเดียวกัน ในหนังสือทูลกระหม่อมบริพัตรกับการดนตรี, 2524. หน้า 51 กวาถึง “งานสี่มะเส็ง นั้น ทูลกระหม่อมทรงจัดขึ้นในปี พ.ศ.2472 รัชการที่ 7 มิได้มีการประชันวงเหมือนเมื่อคราว พ.ศ. 2466 แต่มีการแสดงละครเรื่องอิเหนาตอน คีกรี้ ใช้พิณพาทย์สองวงคือ วงของกรมมหรสพ นักร้องคือครุฑว่ม ประสิทธิ์กุล และวงวังบางขุนพรหม นักร้องคือ คุณหญิงไพฑูรย์ กิตติวรรณ นางเชิด อักษรทับและนางสว่าง วงปีพาทย์บรรเลงสลับกัน มีการแสดงระบำภูกินหาง ใช้คนเดินเป็นแถวคล้ายงูไปยังโต๊ะเสวยของเจ้านายที่เสด็จมาในงาน” ภายหลังมีการบันทึกแผ่นเสียงเพลงแม่งูเป็นอนุสรณ์ในงานโดยห้างแผ่นเสียงโคลัมเบียของคุณหญิงไพฑูรย์ กิตติวรรณ นางเชิด อักษรทับและนางสว่าง เป็นผู้ขับร้อง ตรงกับข้อมูลในหนังสือจดหมายเหตุดนตรี 5 รัชกาล งานวิจัยเอกสารและลำดับเหตุการณ์ พุทธศักราช 2411 – 2549 เล่ม 1 หน้า 411 พบข้อมูลว่า “งานฉลองสี่มะเส็ง ที่วังบางขุนพรหม จัดขึ้นเมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2472”

ข้อที่ 4 จากข้อมูลที่คลาดเคลื่อนเรื่องการประชันปีพาทย์ ณ วังบางขุนพรหม ใน พ.ศ. 2446 จากการค้นคว้าข้อมูลในหนังสือทูลกระหม่อมบริพัตร กับการดนตรี, 2524. หน้า 49

กว่าถึง “งานประชันวงในวันบำเพ็ญพระกุศล 100 วัน ซึ่งโดยปกติจะมีงานทุก 7 วัน ตามประเพณี ครั้งพิเศษนี้ได้ทรงจัดให้มีการประชันวงปีพาทย์แบบโบราณ 3 วง ช่วงปลายเมษายน 2466” ซึ่งเป็นข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้ ตามข้อมูลสมเด็จพระเจ้าฟ้าสุทธาทิพยรัตน์ กรมหลวงศรีรัตนโกสินทร์ สิ้นพระชนม์เมื่อวันที่ 2 มกราคม 2466 (45 ปี) จัดงานออกพระเมรุ พระราชทานเพลิงพระศพในวันที่ 4 ธันวาคม 2466 ดังนั้นผู้วิจัยจึงเชื่อตามข้อมูลหลักฐานดังกล่าวว่าการประชันปีพาทย์ครั้งประวัติศาสตร์ ณ วังบางขุนพรหม เป็นงานวันบำเพ็ญพระกุศลศตมวาร (100 วัน) พระศพสมเด็จพระเจ้าฟ้าสุทธาทิพยรัตน์ กรมหลวงศรีรัตนโกสินทร์ ซึ่งเป็นสมเด็จพระเชษฐภคินี จัดขึ้นช่วงปลายเดือนเมษายน พ.ศ. 2466 ซึ่งเป็นระยะเวลาที่ครบ 100 วัน

ข้อที่ 5 ข้อมูลที่คลาดเคลื่อนเรื่องการประชันปีพาทย์ ณ วังบางขุนพรหม พ.ศ. 2466 ซึ่งมีเอกสารบันทึกต่างกัน เช่น เป็นงานฉลองอัฐิสมเด็จพระเจ้าฟ้าสุทธาทิพยรัตน์, งานทำบุญครบรอบวันสิ้นพระชนม์, งานบำเพ็ญพระกุศลพระศพ, งานบำเพ็ญพระกุศลศตมวาร (100 วัน) และงานฉลองสี่มะเส็ง จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าปัญหาหลักคือ ข้อมูลที่อ้างอิงต่อกันเป็นเอกสารจากการสัมภาษณ์ ข้อมูลเอกสารพิมพ์เป็นครั้งที่ 2 ตัวจริงไม่สามารถสืบค้นได้ สิ่งที่เป็นปัญหาอีกข้อคือการนับปีจุลศักราชกับพุทธศักราชมีการนับช่วงเดือนขึ้นปีใหม่ต่างกันทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนเรื่องการนับ แต่พอสรุปได้ว่าเหตุการณ์การประชันปีพาทย์ ณ วังบางขุนพรหม ใน พ.ศ. 2466 เป็นงานบำเพ็ญพระกุศล พระศพสมเด็จพระเจ้าฟ้าสุทธาทิพยรัตน์ กรมหลวงศรีรัตนโกสินทร์ ไม่ใช่งานฉลองสี่มะเส็ง อย่างแน่นอน

ข้อที่ 6 ตามข้อมูลทางประวัตินี้กรัองวังบูรพาภิรมย์ไม่ปรากฏหลักฐานอย่างชัดเจน พบรายชื่อกรัองวังบูรพาภิรมย์เพียงไม่กี่ท่าน เช่น นายเจือ จรรย์นาฎย์, นายเจียน จรรย์นาฎย์, นางสาวบรรเลง สาคริก, นางทองดี ศุภะมาลัย และคุณหญิงรามบัณฑิตสิทธิเศรณี (เยี่ยม สวงค์) จากการค้นคว้าข้อมูลเอกสารต่าง ๆ และการสัมภาษณ์ สามารถรวบรวมรายชื่อกรัองที่เคยร่วมขับร้องกับวงดนตรีของวังบูรพาภิรมย์ ได้ 10 คน ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ต่างกัน คือ ในฐานะกรัองรับเชิญ 6 คน ได้แก่ หลวงกล่อมโกศลศัพท์ (จอห์น สุนทรเทศ), พระพรหมปริษา (กลิ่น จันทรเรือง), ขุนลิขิตสุนทรการ (หยิน มฤคะเวศ), หลวงเสียงเสนาะกรรณ (พัน มุกตวาทย์), คุณหญิงรามบัณฑิตสิทธิเศรณี (เยี่ยม สวงค์) และนางทองดี ศุภะมาลัย เป็นกรัองที่มีชื่อเสียงในยุคมีสังกัดประจำอยู่ที่หน่วยงานอื่น ได้รับเชิญมาร่วมขับร้องกับวงปีพาทย์วังบูรพาภิรมย์ ในฐานะกรัองประจำ 4 คน ได้แก่ นางเจือ จรรย์นาฎย์, นางเจียน จรรย์นาฎย์, นางมหาเทพกษัตริสมุห (บรรเลง สาคริก) และนางจิมลิ้ม กุลตันท์ (ธนาคม) เป็นกรัองประจำและพักอาศัยอยู่ในวังบูรพาภิรมย์

ข้อที่ 7 ตามข้อมูลทางประวัติศาสตร์ประวัติเรื่องความเป็นมาของวงดนตรีไทย และนักร้องเพลงไทยวังบูรพาภิรมย์ ไม่พบครูขับร้องที่ประจำหรือเป็นต้นแบบทางขับร้องของวังบูรพาภิรมย์ พบเพียงครูขับร้องที่เชิญมาช่วยสอน เช่น หลวงกล่อมโกศลศัพท์ (จอห์น สุนทรเทศ) และ หลวงเสียงเสนาะกรรณ (พัน มุกตวาทย์) ทางร้องของวังบูรพาภิรมย์จึงมาจากแนวทางของครูปี่พาทย์ คือ ครูเพชร จรรย์นาฎย์, พระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) และหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

2. ประเด็นข้อมูลเรื่องการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์

ข้อที่ 1 การขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ ลักษณะเสียงของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ ตามข้อมูลเสียงที่ปรากฏ คือมีเสียงสูงแหลม ดังกังวาน มีลักษณะการบีบเสียงให้แบบแหลม ซึ่งเป็นลักษณะที่นิยมของนักร้องเพลงไทยในช่วงรัชกาลที่ 4 - 6 การออกเสียงเอื้อน (ละลัก) ผสมกันระหว่าง เสียง เออ กับ แอ ออกเสียงกึ่งปากกึ่งจมูกซึ่งทำให้เสียงแหลมสามารถดังสู้กับเสียงดนตรีได้ดี ตรงกับชนะ ชำนิราชกิจ (สัมภาษณ์ 21 ต.ค.2565) กล่าวว่า “เสียงเอื้อนของนักร้องรุ่นเก่า นิยมออกเสียงแอมผสมกับเออ ร้องกึ่งปากกึ่งจมูก เพื่อให้เสียงแหลม เนื่องจากไม่มีเครื่องขยายเสียงจะทำให้เสียงดังแหวกอากาศดังสู้กับเครื่องดนตรีได้” ในช่วงปลายของวังบูรพาภิรมย์นักร้องมีการพัฒนาการออกเสียงการเอื้อน (ละลัก) เป็นเสียงเออ สละสลวยเหมือนการขับร้องที่ใช้ในปัจจุบัน อิทธิพลที่สำคัญคือ เครื่องขยายเสียงที่เข้ามาช่วยในการขับร้องทำให้การตะเบ็งเสียงแข่งกับดนตรีปรับเปลี่ยนไป และอิทธิพลทางร้องที่พระยาเสนาะดุริยางค์ (แช่ม สุนทรวาทิน) ปรับปรุงพัฒนาขึ้นเป็นที่นิยมของผู้ฟังเป็นอย่างมาก ดังนั้นวิธีการขับร้องของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ในช่วงปลายจึงปรับเปลี่ยนไปตามอิทธิพลดังกล่าว

ข้อที่ 2 การขับร้องของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ตามหลักฐานที่ปรากฏเป็นเพลงประเภทเสภา เพลงสามชั้น และเพลงเพื่อการฟัง เน้นเพื่อการประชันวงปี่พาทย์เป็นหลัก ดังนั้นทางเพลงจะเน้นลีลาการขับร้องที่โดดเด่น ใช้เทคนิควิธีเพื่อแสดงศักยภาพของผู้ขับร้องที่เป็นเลิศ เช่น การใช้เสียงสูง การร่อนลูกคอกจากสูงลงต่ำ การทำเทคนิคโหนเสียงลักษณะอย่างเสียงปี่ กลิ้งลูกคอกหรือกนกคอกที่ซับซ้อนเก็บรายละเอียดมาก และการเปล่งเสียงให้ดังสู้กับดนตรี เป็นต้น ทางขับร้องจึงถูกปรับให้มีความโดดเด่นเป็นการเฉพาะ ทางร้องปรับให้สอดคล้องประสานรับกับทางดนตรีที่บรรเลงรับหรือที่เรียกว่า “การปรับวง” ถือเป็นสิ่งที่มีรูปแบบเฉพาะของวงปี่พาทย์วังบูรพาภิรมย์

ข้อที่ 3 เทคนิคการขับร้องของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ มีลักษณะการเอื้อนไม่ปรุงเสียง ร้องจังหวะกระชับไม่ยืดช้า เอื้อนทำนองถี่ไม่ปล่อยเว้นช่องว่าง เทคนิคทำเสียงแบบปี่ ซึ่งเป็นเทคนิคการขับร้องอย่างโบราณที่นิยมในช่วงรัชกาลที่ 4 - 6 ได้รับอิทธิพลของการแห่

การเทศน์ นักร้องชายส่วนใหญ่เป็นนักสวดมาก่อน นักร้องหญิงได้รับอิทธิพลบางแต่ได้รับการปรับปรุงให้เป็นระบบระเบียบแบบการขับร้องเพลงไทยจากพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลกประสานศัพท์) และหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เทคนิคการขับร้องที่สำคัญที่พบทุกคน คือ ปี่เสียง, ครั้นเสียง, หางเสียง, กลิ่งเสียง/กลิ่งลูกคอ, ลักจังหวะ, โหนเสียง และชั้นเชิง

ข้อที่ 4 การขับร้องของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ช่วงต้น วิธีการขับร้องเน้นลีลาและชั้นเชิงการเอื้อนมีกนกคอกซ์ซ้อน แสดงสำนวนทางเพลงที่โลดโผน ลักษณะการขับร้องแบบผู้ชาย สอดคล้องกับถาวร ศิกขโกศล (สัมภาษณ์ 4 มิ.ย.2565) กล่าวว่า “การขับร้องที่เน้นชั้นเชิง ลักจังหวะ มีเทคนิคการกระทุ้ง จังหวะกระชับ เน้นความสนุกและโลดโผน เป็นลักษณะของทางผู้ชายอย่างโบราณ” ซึ่ง ไม่เน้นคำร้อง ไม่ประคบคำ คำร้องอาจจะเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์และอารมณ์ของเพลงได้ คล้ายการเล่นเพลงพื้นบ้านที่ปรับเปลี่ยนคำร้องไปตามความเหมาะสมของสถานการณ์ สอดคล้องกับอังสนา นาคสวัสดิ์ (สัมภาษณ์ 9 ก.ค.2565) ได้กล่าวว่า “นักร้องโบราณ เน้นลีลา มากกว่าเน้นคำร้อง อาจเป็นเพราะผู้ฟังในสมัยนั้นมีความรู้ ทราบเนื้อร้องอยู่แล้ว นักร้องจึงแสดงชั้นเชิงการเอื้อนมากกว่า”

ข้อที่ 5 การขับร้องของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ในช่วงปลาย การขับร้องได้พัฒนาปรับเปลี่ยนให้มีความสละสลวยการเอื้อนสอดคล้องกัน มีการเชื่อมเสียง มีวรรคตอนการขับร้องที่เป็นระบบ เน้นการออกเสียงคำที่ชัดเจน มีการปรับการขับร้องให้เชื่อมเข้ากับดนตรีอย่างกลมกลืน มีลักษณะใกล้เคียงในปัจจุบัน ตามพระราชนิยมในรัชกาล ที่ 5 ทำให้นักร้องในราชสำนักปรับเปลี่ยนวิธีการขับร้องให้ตรงตามพระราชนิยม พูนพิศ อมาตยกุล (สัมภาษณ์ 1 มิ.ย.2565) กล่าวถึงลักษณะนักร้องตามพระราชนิยมในรัชกาล ที่ 5 มี 3 ประการ คือ “ 1. ขับร้องชัดถ้อยชัดคำ ทุกอักขระ เสียงดังฟังชัด เวลาเครื่องรับคำสุดท้ายต้องได้ยิน 2. การผันเสียงคำร้องตรงตามวรรณยุกต์ตามหลักภาษาไม่ผิดเพี้ยน 3. การแบ่งคำถูกเรื่องถูกราว” ดังนั้นนักร้องในช่วงปลายของวังบูรพาภิรมย์จึงได้ปรับเปลี่ยนวิธีการขับร้องมีเทคนิคการประคบเสียงประคบคำให้คำร้องชัดเจน กลมกลืนไปกับทำนองเพลง และมีการพัฒนาแนวทางการขับร้องไปตามสมัยนิยม

ข้อที่ 6 บทเพลงที่สำคัญของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ บทเพลงส่วนใหญ่เป็นเพลงประเภทสามชั้น เป็นทางเพลงที่ปรับเพื่อขับร้องในการประชันวง เช่น เพลงพม่าห้าท่อน, เพลงจระเข้หางยาว, เพลงบุหลัน, เพลงสี่บท, เพลงพญาโคก, เพลงสาสารดี, เพลงแขกมอญ, เพลงเขมรราชบุรี, เพลงไฉ่ลาว, เพลงทยอยนอก, เพลงเชิดจีน เป็นต้น ล้วนพบหลักฐานเป็นเพลงหนึ่งในกติกาของการประชันวงปี่พาทย์ และมีเพลงสำคัญสูงสุดในการขับร้องคือเพลงทยอยเดี่ยว ดังที่มนตรี ตราโมท และวิเชียร กุลตัญญ์ (2523: 563) ได้กล่าวว่าเพลงทยอยเดี่ยวนี้จะด้วยเครื่องดนตรี

ชนิดใดก็ตามแต่นับเป็นเพลงเดี่ยวชั้นสูง ซึ่งจะหาฟังได้ไม่่ง่ายนัก ตรงกับถาวร ลิกขโกศล (2546: 87) ได้อธิบายถึงค่าของทางร้องเพลงทยอยเดี่ยวไว้ว่า “ครูไพฑูรย์ ณ มหาชัย ได้มาขอให้หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ทำทางเดี่ยวทยอยเดี่ยวจะเข้าให้ ท่านครูเลยขอให้ต่อทางร้องทยอยเดี่ยวที่ได้มาจากจำเอนผยองยิ่ง (โคม) ให้แก่บุตรตรีคือ ครูบรรเลง สาคริก การต่อร้องเพลงทยอยเดี่ยวต้องเสียค่ากำนล 100 บาท (ในสมัยที่ราคาทองคำบาทละ 40 บาท)

3. ประเด็นพหุลักษณะและอิทธิพลของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ที่มีต่อพัฒนาการของการขับร้องเพลงไทย

ข้อที่ 1 นักร้องวังบูรพาภิรมย์มีเอกลักษณ์การขับร้องที่แตกต่างกัน ตามศักยภาพเสียงของแต่ละคนและพื้นฐานด้านการขับร้องเดิมที่ได้เรียนรู้อยู่มา แนวทางการขับร้องของวังบูรพาภิรมย์จึงเสมือนเป็นการต่อยอดให้แก่ที่นักร้องที่เข้ามา จากการวิเคราะห์บทเพลงตัวอย่างเสียงขับร้องของนักร้องวังบูรพาภิรมย์สามารถแบ่งกลุ่มที่พบอัตลักษณ์การขับร้องที่ใกล้เคียงกันได้ 3 กลุ่ม คือ 1. การขับร้องแบบเก่าแบบผู้ชายที่ใช้เทคนิคแบบการแหล การเทศน์ ได้แก่ หลวงกล่อมโกศลศัพท์ (จอห์น สุนทรเทศ), ขุนลิขิตสุนทรการ (หยิน มฤคะเวศ) และหลวงเสียงเสนาะกรรณ (พัน มุกตวาทย์) 2. การขับร้องที่ปรับปรุงจากการแหล เสียงดังคำชัด ใช้เทคนิคอย่างเป็ ได้แก่ คุณหญิงรามบัณฑิตสิทธิเศรณี (เยี่ยม สว่างศรี) และ นางทองดี สุณะมาลัย 3. การขับร้องที่มีการประคบเสียงประคบคำ แบ่งวรรคตอนที่สละสลวย เป็นแนวทางที่ใกล้เคียงปัจจุบัน ได้แก่ นางมหาเทพกษัตรสมุห (บรรเลง สาคริก) และนางจิมลิ้ม กุลตันท์ (ธนาคม)

ข้อที่ 2 เนื่องด้วยครูผู้ควบคุมวงดนตรีของวังบูรพาภิรมย์มีเสรีทางความคิด รูปแบบการขับร้องของวังบูรพาภิรมย์ มีลักษณะเป็นพหุนิยม (Pluralism) แนวทางการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์มีความหลากหลายเป็นประชาธิปไตย มีการพัฒนาและบูรณาการแนวทางการขับร้องโดยยึดหลักการขับร้องที่เป็นพื้นฐานร่วมกัน แนวทางการขับร้องของแต่ละคนจึงโดดเด่นตามศักยภาพเสียงเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ (Uniqueness) สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องพหุนิยมเบื้องต้นของมูลนิธิเล็ก - ประไพ วิริยะพันธุ์ (2559 น.28) ที่อธิบายว่าพหุนิยมทางวัฒนธรรม คือการอยู่ร่วมกันของวัฒนธรรมความหลากหลาย โดยมีทั้งวัฒนธรรมที่เป็นรูปแบบเดิมและรูปแบบที่ปรับเปลี่ยนใหม่ ไม่มีต้นแบบวัฒนธรรมเพียงอย่างเดียว มีสิทธิและเสรีในการแสดงออกอย่างเท่าเทียม สร้างความเข้าใจร่วมกันหรือมีการยอมรับในการอยู่ร่วมกันในสังคมหรือกลุ่มชน

ข้อที่ 3 นักร้องของวังบูรพาภิรมย์มีความอิสระทางความคิด ผู้ควบคุมวงเปิดโอกาสให้นักร้องแสดงความสามารถได้อย่างอิสระตามแนวทางของตนเอง นอกจากนี้จะ

ประติษฐท์ทางร้องให้ตรงตามศักยภาพของแต่ละคนแล้ว ยังเปิดโอกาสให้นักร้องมีส่วนร่วมช่วยในการคิดประติษฐท์ทางขับร้องด้วย ดังที่หลวงประติษฐท์ไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้เปิดโอกาสให้ลูกศิษย์ประติษฐท์ทางขับร้องด้วยตนเอง โดยจะแนะนำวิธีการและแก้ไขให้จนสมบูรณ์ ดังที่อุงนบัวเอี่ยม (2550: 55) ได้รับการแนะนำให้แต่งตัดแปลงทางร้องเพลงเขมรโพธิสัตว์ เมื่อแต่งได้เรียบร้อยแล้วหลวงประติษฐท์ไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) จะตรวจสอบแก้ไขให้จนครบถ้วน

ข้อที่ 4 จากการศึกษาเรื่องการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์พบว่าหน้าที่หลักของวงปี่พาทย์วังบูรพาภิรมย์ คือการประชันวง รูปแบบการประชันวงในอดีตพบ 5 รูปแบบ คือ

1. การประชันแบบไม่กำหนดกติกา แต่ปฏิบัติตามธรรมเนียมของปี่พาทย์เสภา คือ รูปแบบวง เครื่องดนตรี การเรียงลำดับเพลงตามการเล่นเสภา โดยมีโหมโรงเสภา ร้องส่งลำพม่า, ร้องส่งเพลงจะเข้หางยาว(สามเส้า), ร้องส่งเพลงสี่บท (อังคารสี่บท), ร้องส่งเพลงบุหลัน (ชกมวญ), ร้องส่งเพลงทยอย, เพลงเดี่ยว, ร้องส่งเพลงลา ไม่มีกรรมการตัดสิน ใช้การเปรียบเทียบให้ผู้ฟังเป็นผู้ตัดสิน

2. การประชันแบบกำหนดกติกาแต่ละวงปรับทางเพลงมาประชัน โดยมีกรรมการตัดสินทั้งประเภทเดี่ยวและประเภทวง เพลงเสภาถูกกำหนดเป็นกติกาให้แต่ละวงนำมาปรับทางดนตรีทางขับร้องเป็นทางเฉพาะของตนมาประชันต่อหน้าผู้ฟังและคณะกรรมการ ในช่วงนี้มีการนิยมขยายเพลงขึ้นเป็นอัตราจังหวะสามชั้น เพื่อแสดงศักยภาพของนักดนตรีและนักร้อง แนวทางนี้เป็นการประชันความคิดของผู้ประพันธ์ด้วย ทำให้เกิดการประพันธ์เพลงในหลายรูปแบบ สังเกตได้ว่าภายหลังการประพันธ์เพลงเสภาในการประชันได้มีการสร้างสรรค์อย่างหลากหลาย จนเกิดการแยกกระบวนของดนตรีออกจากกระบวนของการขับร้อง เมื่อเราทำการวิเคราะห์เทียบทำนองดนตรีและทำนองร้องจะเห็นทันทีว่าความยาวของเพลงแตกต่างกัน ทางดนตรีมีการขยายต่อเติมออกไปเป็นอย่างมาก โดยการขับร้องจะแต่งจากเนื้อทำนองหลักหรือทำนองบางส่วนเพลง ดังนั้นเพื่อเป็นการแสดงความเสรีทางการสร้างสรรค์ทางเพลงจึงแยกกระบวนดนตรีและกระบวนร้อง แต่จะมีวิธีการเชื่อมกระบวนร้องกับดนตรีให้สอดคล้องกลมกลืนกัน

3. การประชันแบบกำหนดกติกาเฉพาะ เน้นประชันเฉพาะเครื่องดนตรี เช่น การประชันเฉพาะระนาดเอก การประชันเฉพาะปี่ อย่างเช่นการประชันที่วังบูรพาภิรมย์ ใน พ.ศ. 2443 มีการประชันวงปี่พาทย์เครื่องห้า เน้นการประชันระนาดเอกโดยเฉพาะระหว่างนายศร ศิลปบรรเลง กับนายแช่ม สุนทรวาทีน กำหนดกติกาให้มีเพลงโหมโรง เพลงขับร้อง เพลงเดี่ยว

ระนาดเอกแบบเพลงต่อเพลง เริ่มด้วยเพลงพญาโศก เพลงเชิดนอก 4 จับ เดี่ยวอื่น ๆ จนถึงเดี่ยวกราวโน (อานันท์ นาคคง และอัษฎาวุธ สาคริก. 2544,63) และหลังการประชันระนาดเอกนาครกับนายแฉ่มยังมีการประชันที่เน้นเครื่องดนตรีอีกอย่าง คือ ปี่ใน ดังถาวร สิกขโกศล เขียนถึงเรื่องการประชันของทั้งสองไว้ในส่วนหนึ่งของบทความ ตัวตนจริงของขุนอินทร์ นักดนตรีผู้ยิ่งใหญ่ในเรื่องโหมโรง ในศิลปวัฒนธรรม ฉบับเมษายน 2555 “สมเด็จพระวังบูรพาฯ ทรงจัดให้มีการประชันปี่ระหว่างจางวางศรี ศิลปบรรเลงและขุนเสนาะดุริยางค์ (แฉ่ม สุนทรวาทีน) ใน พ.ศ. 2446 ผลการประชันขุนเสนาะดุริยางค์ (แฉ่ม สุนทรวาทีน) เป็นผู้ชนะการประชันปี่ใน

4. การประชันแบบกำหนดกติกาโดยให้ประพันธ์เพลงใหม่ โดยมาการกำหนดเพลงสองชั้นที่นอกเหนือจากเพลงเสภาให้แต่ละวงไปขยายเป็นสามชั้น แล้วนำทางเพลงมาประกวดกัน เช่น เพลงเขมรราชบุรี และเพลงไฉ่ลาว เป็นต้น ดังที่พระพรหมปริชา (2498: 39 - 47) กล่าวถึงเรื่องการประชันวงปี่พาทย์ว่ามีข้อกำหนดเพลงสองชั้นให้แต่ละวงไปขยายเป็นสามชั้นมาประกวดกัน ตัวอย่างเช่น เพลงเขมรราชบุรี และเพลงไฉ่ลาว พระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) มาขยายที่วังบูรพาภิรมย์ หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) มีส่วนช่วยคิดลูกกล้อลูกขัด ปรากฏว่าปี่พาทย์วังบูรพาภิรมย์ มีทางดีเยี่ยมกว่าทุกวง

5. การประชันแบบคลุมถุงชน การประชันแบบนี้เป็นการลงสติปัญญาของผู้เล่นปี่พาทย์กับนักร้อง โดยไม่บอกว่าจะร้องเพลงอะไร หานักร้องมาจากที่หนึ่ง หาวงปี่พาทย์มาจากที่หนึ่ง เมื่อโหมโรงแล้วก็เล่นเสภาสลับร้องส่ง วงปี่พาทย์จะต้องรับร้องให้ได้ มิฉะนั้นถือว่าแพ้ประชัน ดังที่พระพรหมปริชา(2498: 39 - 47) กล่าวถึงเรื่องการประชันวงปี่พาทย์ ในหนังสืองานพระราชทานเพลิงศพหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ว่ามีลักษณะวิธีการประชันอย่างหนึ่งที่เรียกว่า “ประชันแบบคลุมถุงชน” โดยการหานักร้องมาจากที่หนึ่ง หาวงปี่พาทย์มาจากที่หนึ่งเมื่อโหมโรงแล้วก็เล่นเสภาแล้วร้องส่งโดยไม่บอกว่าจะร้องเพลงอะไร วงปี่พาทย์จะต้องรับให้ได้มิฉะนั้นถือว่าเป็นการเสียหายกับวงนั้น วงใดรับไม่ได้ถือว่าแพ้ถึงกับไม่มีใครหาไปเล่นอีก นิยมมากที่วังของกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์

ข้อที่ 5 การนำวงปี่พาทย์เข้ามาประกอบการขับเสภานำไปสู่ “วงปี่พาทย์เสภา” จากกติกาการประชันวงปี่พาทย์เสภา ส่งผลให้เกิดรูปแบบการแสดงดนตรีไทย (คอนเสิร์ต) ที่ยึดถือปฏิบัติในปัจจุบัน ดังกติกาในการประชันครั้งสำคัญ ณ วังบางขุนพรหม งานวันบำเพ็ญพระกุศลศตมวาร (100 วัน) พระศพสมเด็จพระเจ้าฟ้าสุทธาทิพยรัตน์ กรมหลวงศรีรัตนโกสินทร์ พ.ศ.2466 ที่ได้กำหนดกติกาการประชัน คือ รอบที่ 1 เพลงโหมโรงต่างเพลง, รอบที่ 2 เพลงพม่าห้าท่อน, รอบที่ 3 เพลงจระเข้หางยาว, สี่บท, นุหลอน, รอบที่ 4 เพลงเดี่ยวแขก

มอญ, รอบที่ 5 เพลงทยอยนอก, รอบที่ 6 เพลงเดี่ยวกราวโน, รอบส่ง เพลงลา เพลงเต่ากินผักบั้ง, นกขมิ้น, พระอาทิตย์ (หนังสืออนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพนายเทียบ คงลายทอง.2525,43) กติกาการประชันวงปีพาทย์ในอดีตจึงเป็นแนวทางที่ได้รับการสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน เมื่อจัดการแสดงดนตรีไทยหรือการประชันวงปีพาทย์ นิยมบรรเลงเพลงเรียงลำดับดังนี้

- **ริ้วประลองเสภา** ตรวจสอบเครื่องดนตรี ทำนองเพลงเพื่อไล่เสียงสำรวจความพร้อมของเครื่องมือทุกชิ้น อีกนัยหมายถึงการไหว้

- **โหมโรงเสภา** อุ้มนเครื่อง (WARM-UP) ของนักดนตรี อีกนัยหมายถึงการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และเป็นสัญญาณว่าจะมีการแสดงเกิดขึ้นในลำดับต่อไป

- **พม่าห้าท่อน (ลำพม่า)** อุ้มนเครื่อง (WARM-UP) ของนักร้อง ร้องขึ้นเสียงเสภา ด้านดนตรี คือการบรรเลงเรียกผู้ฟัง ใจผู้ฟัง ทำนองเพลงที่คึกคัก ออกภาษา เช่น พม่า มอญ ลาว ฝรั่งเศส ฯลฯ คล้ายการออกแขกของการแสดงลิเก

- **จระเข้หางยาว** เพลงรับร้อง เพลงปรบไก่ ขนาดเล็ก สำเนียงไทย สำเนียงจีน แสดงความพร้อมเพรียง ความกลมกลืนการรับร้อง

- **สี่บท** เพลงรับร้อง เพลงปรบไก่ แสดงแนวความคิดการปรับวงเพลงประเภท 2 เที้ยวกลับ (4 ท่อน) สำเนียงไทย สำเนียงแขก

- **บุหลัน** เพลงรับร้อง เพลงปรบไก่ แสดงแนวความคิดการปรับวงเพลงประเภท 2 เที้ยวกลับ (4 ท่อน) สำเนียงไทย สำเนียงเขมร

- **เพลงประเภททยอย** เพลงรับร้อง นักร้องใช้เทคนิคการทำเสียงครวญ ถ้ายทอดอารมณ์เศร้า ดนตรีแสดงศักยภาพการบรรเลงรวมวงเพลงใหญ่ ที่มีลูกลื้อ ลูกชัด ลูกโยน แนวการบรรเลงที่เน้นความเร็ว ความคล่องตัวของผู้บรรเลง

- **เพลงเดี่ยว** แสดงศักยภาพการบรรเลงที่ละเครื่องมือ (การเดี่ยว) จะมีการขับร้องหรือไม่มีการขับร้องก็ได้ ไม่ได้กำหนด

- **เพลงลา** เพลงรับร้อง บทร้องอำลา นิยมเพลงที่มีการว่าดอก หรือเพลงที่มีสร้อยความหมายถึงการอำลา

การศึกษาเรื่องการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ ทำให้เห็นภาพประวัติ ดนตรีไทยในส่วนของวังบูรพาภิรมย์มีความชัดเจนขึ้น นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับนักร้องวังบูรพาภิรมย์ที่ยังไม่เคยมีใครศึกษาค้นคว้าเชื่อมโยงกับพัฒนาการขับร้องในปัจจุบัน แสดงให้เห็นเอกลักษณ์การขับร้องของนักร้องแต่ละคนและแสดงพหุลักษณะของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ การ

รวบรวมบทเพลงที่สำคัญจากนักร้องวังบูรพาภิรมย์นำมาวิเคราะห์หาเทคนิคการขับร้องเป็นประโยชน์ในการศึกษาทางด้านดนตรีเป็นข้อมูลทางวิชาการเพื่อการอนุรักษ์เผยแพร่อย่างยั่งยืน การศึกษาทางด้านประวัติศาสตร์และสังคมศาสตร์ทำให้เห็นคุณค่าของวังบูรพาภิรมย์ในฐานะสถาบันดนตรีที่สำคัญในอดีตแหล่งผลิตนักดนตรีนักร้องสำคัญของประเทศไทย คุณูปการของดุริยางค์ที่ได้สร้างสรรค์ผลงานทางด้านดนตรีเพื่อรับใช้สังคม รับผิดชอบต่อคนจนเป็นแนวทางสืบทอดมาจนปัจจุบัน การศึกษาตัวตนของนักร้องที่มีความสามารถเป็นที่ประจักษ์ทำให้เห็นซึ่งความงามของสุนทรียะในการขับร้องเพลงไทย ความสำคัญและคุณค่าของบทเพลงต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาเรื่องการขับร้องเพลงไทยของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ เป็นเพียงการนำเสนอข้อมูล จากการวิเคราะห์หลักฐานที่ค้นพบ ยังมีข้อมูลทางประวัติศาสตร์ดนตรีไทยอีกหลายประเด็นที่รอการค้นคว้าให้สมบูรณ์และชัดเจนมากขึ้น
2. บทเพลงที่สำคัญของนักร้องวังบูรพาภิรมย์ที่ได้บันทึกแผ่นเสียงไว้มีเป็นจำนวนมาก ควรที่จะศึกษารวบรวม บันทึกข้อมูลเป็นการเฉพาะ เพื่อไปสู่การศึกษา อนุรักษ์ฟื้นฟูบทเพลงที่สำคัญและทรงคุณค่าในอดีต
3. เนื่องจากวังบูรพาภิรมย์เป็นเสมือนสถาบันดนตรีที่สำคัญ นอกจากข้อมูลของนักร้องวังบูรพาภิรมย์แล้วข้อมูลของนักดนตรีวังบูรพาภิรมย์ก็เป็นเรื่องที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่งที่จะทำการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลต่อไป
4. นอกจากวังบูรพาภิรมย์ ยังมีวังอื่น ๆ สำนักดนตรีอื่น ๆ ที่มีความสำคัญในประเทศไทย ที่ควรจจะรวบรวมองค์ความรู้ ศึกษาให้เป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการดนตรี และนำเสนอให้เห็นคุณค่าด้านประวัติศาสตร์ ดุริยางคศาสตร์และสังคมศาสตร์ต่อไป

บรรณานุกรม

- กาญจนา อินทรสุนานนท์. (2540). เทคนิคการขับร้องเพลงไทย. กรุงเทพฯ: ภาควิชาดุริยางคศาสตร์
ไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ขจรศักดิ์ บัวระพันธ์. (2557). วิจัยเชิงคุณภาพไม่ยากอย่างที่คิด (พิมพ์ครั้งที่ 6). นครปฐม: สถาบัน
นวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- คณพล จันทร์หอม. (2539). การขับร้องเพลงไทย. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- จินดารัตน์ โพธิ์นอก. (2558). สังคมพหุลักษณะ. <https://d.dailynews.co.th/article/334869/>
- เจตชรินทร์ จิรสันติธรรม. (2553). ทฤษฎีการขับร้องเพลงไทย. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรีนติ้งเฮาส์.
- เฉลิมศักดิ์ พิภูลศรี. (2542). สังคตินิยมว่าด้วยดนตรีไทย (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ชนัญญา เมฆหมอก. (2563). การศึกษาสังคมในแนวทางมานุษยวิธี (Ethnomethodology). วารสาร
ศิลปศาสตร์ มทร.ธัญบุรี, 1(2), 1-24.
- ชมนาด กิจจันทร์. (2543). เพลงไทย 1 (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มติชน.
- ณรงค์ชัย ปิฎกรัตน์. (2535). สารานุกรมเพลงไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์.
- ท้วม ประสิทธิ์กุล. (2535). วิธีขับร้องเพลงไทยให้ไพเราะ. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป.
- นพพร ปัญญาพิสิทธิ์. (2540). การวิเคราะห์ทางร้องเพลงจะเข้ทางยาวเถา ทางธรรมดามีเที่ยวกลับ.
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ. (ปริญญาานิพนธ์ ศป.ม.(มานุษยดุริยางควิทยา)).
- บุญธรรม ตราโมท. (2540). คำบรรยายวิชาดุริยางคศาสตร์ไทย. กรุงเทพฯ: กองทุนสมเด็จพระเทพ
รัตนราชสุดา.
- บุตรี สุขปาน. (2561). การขับร้องเพลงไทย: เพลงตับ. ขอนแก่น: คลังน่านานาวิทยา.
- ประกอบเกียรติ อิมศิริ. (2556). ปรัชญาพื้นฐาน การสร้างองค์ความรู้ด้วยการวิจัยทางนิเทศศาสตร์.
วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์, 3(1), 197-208.
- ปัญญา รุ่งเรือง. (2546). ประวัติการดนตรีไทย. กรุงเทพฯ: บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- พงษ์ศิลป์ อรุณรัตน์. (2565). สังคิตวิเคราะห์. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พูนพิศ อมาตยกุล. (2550). จดหมายเหตุดนตรี 5 รัชกาล งานวิจัยเอกสารและลำดับเหตุการณ์
พุทธศักราช 2411 – 2549. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- ภาณุภาค โมกขศักดิ์. (2558, มกราคม- มิถุนายน 2558). การสืบทอดภูมิปัญญาด้านการขับร้องเพลง
ไทยของสำนักหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง). วารสารมนุษยศาสตร์, 22(1).
- มนตรี ตราโมท. (2523). ฟังและเข้าใจเพลงไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยเซเชม.

มนตรี ตราโมท. (2527). โสมส่องแสง: ชีวิตดนตรีไทยของ มนต์รี ตราโมท. กรุงเทพฯ: เว็บบอร์ดวารสารพิมพ์.

มนตรี ตราโมท. (2538). ดุริยสาส์น. กรุงเทพฯ: ธนาคารกสิกรไทย.

มนตรี ตราโมท. (2540). ดุริยางคศาสตร์ไทย. กรุงเทพฯ: มติชน.

มานพ วิสุทธิแพทย์. (2556). ทฤษฎีการวิเคราะห์เพลงไทย. กรุงเทพฯ: สันติศิริการพิมพ์.

มูลนิธิเล็ก-ประไพ วิริยะพันธุ์. (2559). พหุลักษณะทางสังคมวัฒนธรรม. <https://lek-prapai.org/home/view.php?id=444>

วีระชาติ เปรมานนท์. (2532). ดนตรีไทยแนวใหม่ ช่วงปี 2520 – 2530. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สงบศึก ธรรมนิหาร. (2534). แนวคิดและวิธีการของมนตรี ตราโมท ในการอนุรักษ์และการถ่ายทอดดนตรีไทยและเพลงไทย. บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ. (วิทยานิพนธ์ ค.ม.).

สงบศึก ธรรมนิหาร. (2545). ดุริยางค์ไทย (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สังัด ภูเขาทอง. (2532). การดนตรีไทยและทางเข้าสู่ดนตรีไทย. กรุงเทพฯ: Dr. Sax.

สันต์ สุวัจจวาริพันธ์ และอภิญา เพ็ญฟูสกุล. (2555). ปราชญ์การณวิทยา: ทบทวนการใช้ “รากเหง้าและอัตลักษณ์” ในวาทกรรมของสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย. โครงการจัดประชุมวิชาการ ประจำปี 2555 *Built Environment Research Associates Conference, BWRAC 3, 2012*, 35-48.

สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย. (2544). เกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทยและเกณฑ์การประเมิน. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.

สุภางค์ จันทวานิช. (2549). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. In. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรพล วิรุฬักษ์. (2543). นาฏยศิลป์ปริทรรศน์. กรุงเทพฯ: ภาคนาฏยศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรพล สุวรรณ. (2549). ดนตรีไทยในวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อรวรรณ บรรจงศิลป์ และคณะ. (2534). ความคิดและภูมิปัญญาไทย ชุดดุริยางคศิลป์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อานันท์ นาคคง อัมภาวุฒ สาคริก และสุจิตต์ วงษ์เทศ. (2544). หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลป

บรรเลง) มหาดุริยกุลี่ลุ่มเจ้าพระยาแห่งอุษาคเนย์. กรุงเทพฯ: มติชน.

อุทิศ นาคสวัสดิ์. (2530). ทฤษฎีและปฏิบัติดนตรีไทยภาค 1 ว่าด้วยหลักและทฤษฎีดนตรีไทย (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: ศิริวิทย์ จำกัด.

อุทิศ นาคสวัสดิ์. (2546). ทฤษฎีและหลักปฏิบัติดนตรีไทยและพจนานุกรมดนตรีไทย. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

ประวัติผู้เขียน

